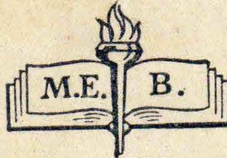
SEYF-İ SARÂYÎ

GÜLİSTAN TERCÜMESİ

(Kitâb Gülistan bi't-türkî)

Hazırlayan
Doç. Dr. Ali Fehmi KARAMANLIOĞLU

BİRİNCİ BASILIŞ

DEVLET KİTAPLARI

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ — İSTANBUL 1978

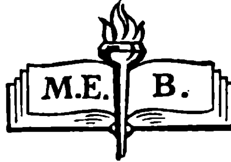
SEYF-İ SARÂYİ

GÜLİSTAN TERCÜMESİ

(Kitâb Gülistan bi't-türkî)

Hazırlayan
Doç. Dr. Ali Fehmi KARAMANLIOĞLU

BİRİNCİ BASILIŞ

DEVLET KİTAPLARI

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ — İSTANBUL 1978

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 3/1/1974 tarih ve 3 sayılı kararı ile ilim yayınları arasında bastırılması uygun görülmüş, yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğü'nün 19/1/1974 tarih ve 501 sayılı emriyle birinci defa olarak 3.000 adet basılmıştır.

Karamanlıoğlu ve eseri

Bu kitapla Karamanlıoğlu'nun değerli bir eserini sunuyoruz. Doç. Dr. Ali Fehmi Karamanlıoğlu genç yaşta vefat eden bir dilcimizdir. 1973' te 41 yaşında iken hayatını kaybeden Karamanlıoğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eski Türk Dili Kürsüsü'nde öğretim üyesi idi. İyi yetişmişti. Küçükken geçirdiği bir çocuk hastalığı neticesinde ortaya çıkan müzmin böbrek rahatsızlığından muztaripti. Sıhhatsiz yıllar içinde geçen kısa ilim hayatı müddetince değerli çalışmalar yapmış ve güzel eserler ortaya koymuştur. Bugün taktim ettiğimiz Gülistan Tercümesi bunlardan biridir.

Gülistan Tercümesi, Karamanlıoğlu'nun 1968 yılında vermiş olduğu doçentlik tezidir. Ölümünden sonra bu eseri bastırmakla hem ilim âlemine hizmette bulunuyor, hem de sevgili arkadaşımızın azîz ruhunu şâd etmek vazifesini yerine getiriyoruz.

Gülistan Tercümesi, Karamanlıoğlu'nun 1959 yılında kabul edilen Kıpçak Türkçesi üzerine bir gramer denemesi adlı doktora tezinden sonra ikinci büyük ilmî eseridir. Bu eserlerden başka Karamanlıoğlu'nun daha bir çok büyüklü küçüklü kitabı ve makalesi vardır.

Bu kitabın basıma hazırlanmasını ve basımını yürüten kürsü arkadaşları Doç. Dr. Kemal Eraslan ile Asis. Dr. Osman F. Sertkaya'dır. Karamanlıoğlu bu eseri hazırladıktan sonra Macar türkologlarından Bodrogligeti de Gülistan Tercümesi'ni neşretmişti. Eraslan ve Sertkaya, Karamanlıoğlu'nun eserini baskıya hazırlarken Bodrogligeti neşrini de göz önünde bulundurmuşlardır. Ayrıca kitabın basımında rahmetli doçentimizin değerli eşi edebiyat öğretmeni Suzan Karamanlıoğlu da tashih ve takip işlerinde kıymetli yardımlarda bulunmuştur. Böylece neşri meslekî titizlik isteyen bu Kıpçakça eserin iyi bir şekilde ortaya çıkmasında her üçünün de şükranla karşılanacak emeği geçmiştir.

Bu vesile ile merhum talebemiz, arkadaşımız ve meslektaşımızın aziz hatırasını bir kerre daha saygı ile anıyoruz.

Prof. Dr. Muharrem Ergin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Türkçenin tarihî gelişmesinde Batı grubunun kuzey kanadını teşkil eden Kıpçak türkçesinin belli başlı eserleri, sahasından çok uzaklarda kaleme alınmışlardır. Aslında aynı şiveye dayanmakla beraber, bilhassa batılı türkologlarca, elimizde dil malzemesi olarak sadece Codex Cumanicus bulunan bozkır Kıpçakçasını Kumanca, kıpçakların tarihî olaylar sonucunda gelip, yerleştikleri Mısır ve civarında meydana getirilen eserlerin dilini ise Kıpçakça, (Mısır Kıpçakçası veya Memlûk Kıpçakçası) olarak ayırmak âdet olmuştur. Nitekim Türklük bilgisi el-kitabı Fundamenta (Philologia Turcicae Fundamenta, I. Wiesbaden 1959)'da da aynı grup içinde iki ayrı şive olarak ele alınmıştır. (Burada Kıpçakça ayrıca "Memlûk Kıpçakçası" ve "Ermeni Kıpçakçası" olarak da ayrılmıştır).

Mısır ve civarında yâni Memlûk yayılma sahası veya Memlûk hâkimiyetinin bahis konusu olduğu bölgelerde meydana getirilen Kıpçakça eserler olarak ilk hatıra gelenler, şüphesiz, bu türkçeyi hâkim unsurun dili olarak yerli muhite öğretmek üzere kaleme alınan lûgat - gramer kitaplarıdır. (bk. A. F. Karamanlıoğlu Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi, Türk dili ve Edebiyatı Dergisi, XII, 1963). Ancak dili öğreten bu kitapların yanında öğretilen dilin mahsûlü olarak, dinî ve dünyevî konularda başka eserler de telif edilmiştir. (T. Halasi Kun, KCsA, III, 1, 1940). Bunların başlıcaları fıkıh kitapları ile atçılığa, okçuluğa âit, esası askerliğe dayanan, eserlerdir. Bu arada, az da olsa mühim bir kısmı tercüme ve adapte yolu ile telif edilmiş, edebî ürünler de bulunmaktadır. Doçentlik çalışması olarak transkripsiyonlu metnini ve tahlilî fihristini sunduğumuz Seyf-i Sarayî'nin Gülistan tercümesi "Kitâbu Gülistân bi't-türkî" adlı eseri Kıpçak sahasının işte bu nâdir eserlerindendir.

Doktora çalışmamızda, yayınlanmış bulunan başlıca Kıpçak lûgat ve gramer kitaplarını esas alarak bir Kıpçak gramer denemesi meydana getirmiştik. Henüz basılmayan bu araştırmanın ilk kısmını dil bilgisi, ikinci bölümünü ise, Kıpçak sözlüğü teşkil etmektedir. Daha sonra yine bu sahaya ait bir eserle çalışmamızı sürdürmek istedik. Gülistan tercümesi, Kutb'un "Husrev ü Şîrîn" i ile birlikte sâdece bu şivenin başlıca edebî

ürünlerinden biri olması bakımından değil, Kıpçak türkçesinin en önemli meselesi ve aynı zamanda tarihî gelişmesi olan Türkmenceleşme (veya Oğuzcalaşma) hususunda hâlis Kıpçakça olarak tanınması bakımından da büyük ehemmiyeti hâizdir. Ayrıca eserin Şark-İslâm klasiklerinin, hattâ dünya edebiyatının sayılı şaheserlerinden biri olan Gülistan'ın türkçeye en eski tercümesi oluşu da tercihimizde rol oynamıştır.

Kıpçakçanın Oğuzcalaşması meselesinde, şimdiye kadar Kıpçak türkçesi ile meşgul olan türkologlarca, T. Halasi Kun tarafından tesbit edilen 1. Asıl Kıpçakça eserler, 2. Oğuzca (Türkmence) eserler, 3. Karışık eserler tasnifi umûmiyetle benimsenmiş durumdadır (bk. O. Pritsak, Das Kiptschakische, PhTF I). Bu konu ile uğraşanlardan Abdülkadir İnan (XIII - XV yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak lehçeleri ve "Halis Türkçe", Türk Dili Araştırmaları yıl. 1953) ve J. Eckmann (Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 1964) Gülistan Tercümesi'ni asıl Kıpçakça eserler arasında saymaktadırlar. A. İnan eserin dilinin daha ziyâde bozkır Kıpçakçasını andırışı üzerinde durmakta, J. Eckmann ise, asıl Kıpçak dilini temsil eden dört eser arasında Seyf-i Sarayî'nin eserini de zikretmektedir. Filhakika çalışmalarımız bu kanaati doğrulamaktadır. Tipik bir misal verelim: Ebû Hayyân eserinde (Kitâb al-idrâk li-lisân al-Atrâk, A. Caferoğlu yay. İstanbul 1931) iki şive arasındaki farklara temas eden kayıtlarından birinde *bul-* fiilinin Türkmence, Kıpçakçasının ise, *tap-* olduğunu söylemektedir. Bu bâriz farkı bir kıstas olarak alırsak, gerçekten, Gülistan Tercümesi'nde hep "bulmak" anlamında *tapmaḳ* fiilinin kullanıldığını görürüz. Codex Cumanicus'da da durum aynıdır ve Gülistan Tercümesi'nin kelime hazinesi (türkçe sözler bakımından) Codex Cumanicus'a çok yakındır. Nitekim metnin tesbitinde bir çok sözün okunuş ve anlamı en çok CC'dan faydalanılarak tesbit edilebilmiştir.

Eserin, Kıpçakça içerisindeki ehemmiyetinin dışında, Türkçenin XIV. asra âit bir dil yadigârı, bilinen en eski türkçe Gülistan tercümesi oluşu, kelime hazinesi ve gramer hususiyetleri ile, Türk dili tarihi içinde önemli bir yeri vardır. Meselâ Türkçenin başlıca dil anıtlarından Dede Korkut'taki (Muharrem Ergin yay. I. Giriş-Metin-Faksimile, Ankara 1958, II. İndeks-Gramer, Ankara 1963, 1 (2. baskı) Ankara 1964) sarih olmayan bir "külük" kelimesini Gülistan Tercümesi'nden, CC'daki "külik" ile mukayese ederek ve farsça orjinalinden kontrol edebilme imkânı ile kesinlikle tesbit edebiliyoruz. Yine bunun gibi, Altın-Ordu Harezm türkçesinin belli başlı yadigârlarından olan Nechü'l-ferâdis'te bulunan Eski

Türkçe nâdir sözlerden bir "üvüş" kelimesine tekrar bu eserde rastlayabiliyoruz.

Saraylı Seyf'in Gülistan tercümesinin Hollanda'nın Leyden şehrinin Üniversite Kütüphanesinde bulunan (Nr. 1553) ve Dozy kataloğunda (Catalogue Codicum Orientalium I. 355) bilgi verilen yazma tek nüshasına ilk dikkati çekenler "Tercüman" nâşiri M. Th. Houstma (Ein Türkisch-Arabisches Glossar, Leiden 1894) ile Thúry Jozsef'dir. (Török nyelvemlékek a XIV. század végéig, Budepest 1903, s. 52; Trk. trc. Ragıp Hulusi Özdem, Ondördüncü asır sonlarına kadar Türk dili yadigârları, Millî Tetebbular Mecmuası II. 4, 1331/1915). Bizde eser Ragıp Hulûsi Özdem'in Thúry Jozsef'i tercümesi ile tanınmıştır. Önce Fuad Köprülü tarafından Türk Edebiyatı Tarihi (İstanbul 1926, s. 372/373)' nde, önem verilerek üzerinde durulmuş, sonra bilhassa ondan yararlanan çeşitli edebiyat tarihlerinde eserin adı anıla gelmiştir. Bunun yanında edebiyat, dil ve kültür bakımından Kıpçak sahası ve eski metinlerle ilgilenen yerli ve yabancı türkologlar araştırmalarında Gülistan tercümesinden bahs etmişlerdir (msl. A. Bombaci, Storia della literatura turca, Milano 1956; A. Caferoğlu, Türk Dili Tarihi II, İstanbul 1964 s. 194 ve son olarak N. Pekolcay, İslâmî Türk Edebiyatı, İstanbul 1967, s. 101).

Nihayet eser Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'un gayret ve teşebbüsü neticesinde, kendisi tarafından bir ön söz yazılmak suretiyle, 1954 yılında, Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmıştır (T. D. K. C. II. Seyf-i Serayi, Gülistan Tercümesi, Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'un Önsözü ile birlikte, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1954, XVIII-373 s.). Önemli bir Türk dili anıtının tek yazma nüshasının ilim âleminin istifâdesine sunulmasını takdirle karşılamakla beraber, hemen belirtelim ki, bu teşebbüs bugünün teknik imkânları ile gereğince değerlendirilmemiş ve neticede ortaya bozuk bir tıpkı-basım çıkmıştır. Kötü baskı sonucu eserin okunması çok güç olduğu gibi, ayrıca sahife sırasının da baskıda karıştırılmış bulunması (sonradan farkına varılıp bir tashih listesi tertiplenmesine rağmen), istifadeyi oldukça zorlaştırmaktadır. (eser üzerinde çalışan A. Bodrogligeti de makalesinde bu durumu haklı olarak belirtmektedir, bk. Acta Orientalia XVI, s. 245 (ayrıca XV, s. 24), aynı makalenin sonunda, yayınlamış olduğu, esere eklenen şiirlerin fotoğrafları aradaki farkı çok bâriz bir şekilde göstermektedir). Kitap bu durumu ile bir gün yeniden faksimile neşrini gerektirecek niteliktedir.

Bu yayından sonra, biri Türkiye'de diğeri dışarıda olmak üzere, eser üzerinde çalışan iki kişi olmuştur: Aptullah Battal-Taymas ve A. Bodrogligeti. Taymas çalışmasını bir makale olarak Türk Dili Araştır-

maları yıllığı (Belleten)'nda, A. Bodrogligeti ise, bir kaç yazı hâlinde Macar İlimler Akademisi'nin Şarkiyat dergisi Acta Orientalia'da yayınlamıştır.

Doğrudan doğruya eseri konu alan bu mahdut çalışmalar üzerinde biraz daha genişçe duralım

1) Prof. Dr. F. N. Uzluk'un tıpkı-basıma yazdığı, uzunca ve yer yer biraz konuyu dağıtan ön sözde bizi ilgilendiren husus, tercümenin mâhiyetine temas eden kısımlardır. Uzluk eserin Türkçede ilk Gülistan tercümesi olduğunu (793 = 1391) ve Türkiye türkçesindeki ilk tercüme olan Manyasoğlu'nun eserinden (833 = 1430) 40 yıl önce kaleme alındığını belirtmektedir. Gerçekten Seyf-i Serayî'nin tercümesinin yazılış tarihi sonda müellif tarafından açıkça zikredilmektedir ("müddet-i hicret yidi yüz toḳsan üç" 355/11) ve bundan daha eski Gülistan tercümesi şimdilik bilinmemektedir. Ancak Uzluk'un yazmanın müellif tarafından kaleme alınmış olacağına dâir kesin hükmü biraz şüphelidir ve metinde görülen atlamalar, az da olsa imlâ yanlışları ve eserin sonunda bir de "kitabet kâtibi" nden bahs edilmesi ("ḫayr öze tut bu kitābet kātibin" 356/3) bu şüphemizi kuvvetlendirmektedir. Yazı hakkında belirtmek istediğimiz dikkati çeken bir diğer husus da, eserin son varağında yazının birden değişmesi, kitaba eklenen diğer şiirlerin de bu değişik karakterdeki hat ile yazılmış oluşudur.

Uzluk önsözüne ayrıca kitabın ilk sahifesindeki şiirleri de almakta (bunların okunuşu için bk. A. Bodrogligeti, Acta Orient. XIV, s. 273) ve bu şiirlerde adı geçenler ile Seyf-i Sarayî hakkında daha çok tahmine müstenit bilgiler vermektedir.

2) Eserin muhteviyatı ve dili üzerinde durarak, ilk defa geniş ölçüde bir araştırma meydana getiren A. Battal-Taymas'tır (Seyf Sarayî'nin Gülistan Tercümesini gözden geçiriş, Türk Dili Araş. Yıl. 1955, s. 73—98). Taymas'ın makalesi bizce dil tedkiklerinden ziyâde, eserin aslı ile karşılaştırılması yönünden daha ehemmiyetlidir. Gerçekten Taymas Gülistan'ın farsça orijinali ile Seyf-i Sarayî'nin tercümesinde uygunluk göstermeyen, fazla veya eksik bulunan kısımları ve "yanlış anlama" olarak vasıflandırdığı, belki tercümeye esas alınan ve bilmediğimiz bir farsça yazma nüshadaki farklılıktan ileri gelebilecek ayrılıkları güzel bir şekilde sıralamıştır. Bunun dışında dil husûsiyetleri üzerinde duran kısımda, metinden örnek olarak verilen misallerin okunuşunda ve lûgatçede iştirak edemiyeceğimiz veya tenkit edilebilecek bir çok husus vardır ki, teferruata girmeden, birkaç misal ile yetineceğiz. Ancak hemen belirte-

lim ki, bu biraz da eserin tamamen fişlenerek işlenmemesinden doğan bir durumdur ve Taymas da baştan Gülistan Tercümesi'nin böyle bir "işlenmeğe muhtaç" olduğunu kabul etmektedir (s. 84).

Makalenin "Sözbaşı" ndan sonra I. bölümü, yukarıda bahs ettiğimiz, "Tercümenin niteliği üzerine" dir. Burada ilâve etmek istediğimiz husus, şu eklenmiş, bu eksik veya atlanmış, yahut fazladan katılmış meselesinin "Sâdi" yerine bir çok yerde mütercimin kendi adını zikretmesinden de anlaşılacağı vechile, bilhassa manzum parçaların, kelime kelime tercümeden ziyâde, serbest tercüme hattâ eserin bir nevi adapte oluşu ile ilgilidir. Buna rağmen, bunların geniş ölçüde tesbiti elbette ki faydalıdır.

Yazının II. bölümünü "Tercümenin dili üzerine" kısmı teşkil etmektedir. "Oğuz-Türkmence" ile "kıpçakça" yı metinden misallerle mukayese eden bu bölüm üzerinde fazla durmayarak, sâdece ilk hükme temas etmekle iktifa edelim : Aynen " a) Fonetik bakımından : 1) Oğuz-Türkmen diyeleğinde bir takım isimlerle fiillerin başındaki tonlu (d) ve (g) sesleri Kıpçak diyeleğinde sert (tonsuz) (t) ve (k) seslerine döner" Bilindiği gibi, bir dönme bahis konusu olmayıp, cenup (güney-batı) şivesinde kelime başında sadâlılaşan veya "tonlulaşan" bu sesler Kıpçak şivesi'nde kendilerini korur, yâni eski şekil devam eder, hattâ, edat durumunda veya çok kullanılan sözlerde, Oğuzcada olduğu gibi, kelime başında bir t->d- gelişmesinin başladığı da göze çarpar (misaller için b. Dizin "D" harfi).

Araştırmanın IV. bölümünü "kimi sözler ve deyimler üzerine" başlığı ile "kısa bir dizin" teşkil etmektedir (III. bölüm yok veya bu bölümün numarası III. olmalıdır). Taymas bunun tercümenin tam bir sözlüğü olmadığını "hemen hatırlatmakla" berâber alınan sözlerin hangi ölçüye göre seçildiğini açıklamamaktadır.

İlk kelime *abaḳı* olarak alınmıştır ve Kâşg., Tuhfetü'z-zekiyye tanık tutularak "hayalet, korkuluk" anlamı ile karşılanmıştır. Oysa kelime "kadeh" anlamına *ayaḳ* sözünün 3. şahıs iyelik ekli şekli ile *ayakı* olacaktır. Kelimenin bulunduğu ibâre de, 88. sahifede, başka bir husus için misal olarak verilen beyitte olduğu gibi, " . . . oldur abaḳı" şeklinde ve bir yerde değil, " . ol devr ayaḳı" olarak iki yerde geçmekte (91/7, 159/2), anlamı da, kader hükmüne telmihen "devran (felek) kadehi" demektir.

94. sahifedeki "karşı olarak" diye anlam verilen *ḳarşın* kelimesi *ferşin* (*tür-*) olacaktır. Nitekim F. aslında da ferş kelimesi geçmektedir ve Sarayî tercümesinde aynı kelimeyi kullanmıştır. İbâre şöyledir İmdiden keri hevā ve heves ferşin türüp, mecālis terkin urup (250/1).

Aynı sahifedeki *kölük* kelimesine de "yük hayvanı" olarak, bugünkü ağızlardaki mânâ verilmiştir. Söz yukarıda bahis ettiğimiz (Dede Korkut'ta da geçen) *külük* kelimesi olup, CC'dahi *külik* ile teyit edilebildiği gibi, F. aslındaki karşılığı da "(esb-i) bādpāy" dır. Zâten metinde kullanılışı bu ibârenin tercümesi "külük atlar" (333/4) şeklinde at'ın sıfatıdır, nasıl "yük hayvanı" olur?

Müteakip sahifedeki "kül renkli" diye karşılık verilen *suru* kelimesi herhalde *süri* (CC. sürü) olacaktır ve mânâsı da "sivri" demektir, çibin "sinek" kelimesi ile birlikte geçmektedir töger (töker ?) süri çibinler şāh filin (203/3).

Bu sarih misallerin dışında, kelime okunuşlarında da bize göre bâzı farklar bulunmaktadır. Msl. uç değil avuç (bir yerde avıç), dünyalık değil (yazıya göre) dünyilik veya dünyelik şeklinde ince, igü değil eygü veya iygü, is değil ıyı "koku" (krş. CC) ılayı değil iley v.b. (krş. Dizin).

3) Gülistan Tercümesi ve bu tercümeye eklenen muhtelif şiirler ve haşiyelerle bir mecmuâ hüviyetini alan eser üzerindeki son tedkikler genç macar şarkıyatçılarından A. Bodrogligeti'ye âittir. Bodrogligeti çalışmalarını Macar İlimler Akademisi dergisi "Acta Orientalia" da yayınlamaktadır (bk. Bibliyografya). Bu konudaki ilk araştırması 1962 yılında ve XIV ciltte çıkmıştır (Glosses on Sayf-i Sarāyī's Gülistan bi't-türki, s. 207-218). İkinci araştırması da yine aynı cildin 3. fasikülünde bulunmaktadır (Notes on the Turkish Literature at the Mameluke Court, s. 273-282). Üçüncü yazı kitabın sahife kenarına eklenen Altın-Ordu'ya âit bir türk halk türküsünün neşridir (c. XV, Fas. 1-3, s. 23-30). Eser üzerinde son ve uzun makalesi 1963 yılına âit XVI. ciltte olup, eser, müellif, muhit ve devrin edebiyatına âit mütalaaları ile Gülistan Tercümesine eklenen şiirler, bunlara Seyf-i Sarayî'nin yazmış olduğu nazireler ve müellifin diğer bir kaç şiirinin metni, tercümesi ve tıpkı-basımının neşridir. (Fotograflar gâyet net ve okunaklıdır). Bu dört yazıdan başka aynı dergideki diğer yazılarında da Bodrogligeti'nin çeşitli konularda mukayese için esere atıflar yaptığı görülmektedir (msl. Acta Orientalia, XVIII, Early Turkish Terms Connected with Book and Writing, s. 93-117; XIX, On the Prosody of Alī's Qissa-i Yūsuf. s. 79-97).

Araştırıcı gerek Memlûk Türk edebiyatı hakkındaki yazısında (Acta Orient. XIV), gerekse Gülistan tercümesi'nin sonundaki şiirleri yayınlamış olduğu uzun makalesinde (Acta Orient. XVI) müellif, muhit ve o devir Türk edebiyatı üzerinde, bilhassa ,eserden çıkardığı notlarla, bunlara dayanan tahmin ve mütalaalarda bulunmaktadır. Bu arada yer

yer, Taymas'ın yaptığı gibi, eserin orijinali ile karşılaştırmalar da görülmektedir (Bodrogligeti ya görmemiş, ya önem vermemiş olacak ki, araştırmalarında Taymas'ın adını ve yazısını anmamaktadır). Dil husûsiyetlerine hemen hiç temas edilmemiştir. Bu makalelerde bizi asıl ilgilendiren Seyf'i Sarayî'nin tercümesine başlarken esere eklediği, telif sebebini beyan eden mensur ve manzum giriş kısmının transkripsiyonlu metni ve tercümesi ile, misal olarak eserden alınan parçaların okunuşu ve mânâlandırılışıdır.

A. Bodrogligeti bir notunda (Acta Orient, XIV, s. 273, not 4) F. N. Uzluk'un ön sözündeki, eserin ilk varağında bulunan, şiirlerin okunuşundaki hatâlara temas etmekte, hatta "yanlış okuyuşlarla dolu" olarak tavsif etmektedir. Bir dereceye kadar haklı olmakla beraber, kendisinin metni okuyuşlarında da hatâdan kurtulamadığı görülmektedir. Tesbit ettiğimiz bâzılarına işâret edelim

Eserin "telif" başlangıcındaki (10/9) "baytnıṅg taqaṭṭuᶜın su'al etti" diye okunan ibaredeki "taqaṭṭuᶜın" sözü taḳṭīᶜın (taḳṭīᶜin) olacaktır (taḳṭīᶜin suvāl itti).

11. sahifenin (6 r) 2. satırındaki "gabul ettim, ayttım" ibâresindeki *ettim* sözü açıkça *etip* (itip) 'dir.

Te'lif girişin manzum kısmında 12. sahifenin (6 v) 4. satırındaki "maṣā'ihu'l-gulūb" terkibi, her halde, "meṣābihu'l-ḳulūb" olmalıdır.

13. sahifenin (7 r) 5. satırındaki beytin ikinci mısrâının başındaki *deni-din* sözü, bizce *dünyī-din* olacaktır (dünyī-din alsun tanaᶜᶜum birle dād).

Aynı sahifenin (13. -7 r) 9. satırındaki beytin "erdeminde erdemin körküzgen er" diye okunan ve öyle tercüme edilen ikinci mısrâında şâir "ir demi" ve "irdem (erdem)" sözleri ile kelime oyunu yapmaktadır. Mısra ir deminde irdemin körgüzgen ir "erlik zamanında erdemini gösteren yiğit" olarak alınmalıdır.

Bu örneklerin dışındaki diğer durumlar ve gerek Taymas, gerek Bodrogligeti'nin yazılarında verdikleri örneklerle bizim tesbit ettiğimiz farklı durumlar metin'in notlar kısmında ayrıca belirtilmiştir.

Her biri şüphesiz büyük bir emek mahsûlü olan yukarıdaki çalışmaları tanıtırken, yapılan tenkitlerle, bu çalışmada hatâsız bir metin ve dizin meydana getirildiği iddiâsında değiliz. Gözden kaçan durumlar olabileceği gibi, kesin olarak halledemediğimiz tereddütler de kalmıştır. Bunlar

metinde ve dizinde ayrı ayrı işâret edilmiştir. Bu konuda ve eser üzerinde devam edecek çalışmalarımız ve diğer araştırmalar bunları zamanla halledecektir. Bununla berâber, mümkün olan nisbette, aslına yakın bir metin ve doğru bir dizin tesbitine çalışılmıştır. Tereddütlerin bir kısmı kesin hükümlerden kaçınmak isteyişimizdendir.

Metnin okunuşunda arap harfleri ile yazılmış bütün türkçe eserlerde az veya çok mevcut bulunan benzer meseleler, tabiatiyle, Gülistan Tercümesi için de vârittir. Bütün tereddütleri halletmemekle berâber, aynı sahanın ürünü olmakla bu metin için değeri daha da artan Codex Cumanicus ve onun müteveffa Danimarkalı türkolog K. Gronbech tarafından meydana getirilen mükemmel indeksi, bilhassa türkçe sözlerin tesbitinde bize büyük ölçüde faydalı olmuştur. Bunun yanında diğer kaynaklar, doktora tezimizde bir araya getirilen Kıpçakça lûgat ve gramerlerdeki malzeme, eserin F. aslı ve diğer tercümeleri, tabiatiyle, istifadeden uzak tutulmamıştır.

Her şeye rağmen, meselâ bu devrin başlıca meselelerinden bir i / e değişmesinde veya benzeri durumlarda aynı sahife, hattâ aynı beyit veya ibârede farklılıklar bulunması, ünlüsü hiç bir işaretle belirtilmeyen durumlarda tereddüdü veya ister istemez muhtemel bir şekli tahmine götürmektedir.

Eserde çok bol olan yabancı sözlerin okunuşlarında ise, bugünkü telâffuzlarından ziyâde, mümkün olduğu kadar saha, muhit ve o devir dikkate alınmağa çalışılmıştır. Bunun için yabancı sözlere, kalınlığı-inceliği belirten eklerin getirilişine dikkat edilmiştir. Ancak birçok durumda yabancı sözdeki ünsüzlerin aslî telâffuzunun da ince ve kalın ünlülü eklerin kullanılışında önemli rol oynadığı görülür ḳalʿa-ge, rūḥ-ge, ṭāʿat-ke, rāḥat-ke, yanında faḳīr-ġa, şeyḫ-ḳa misallerinde bu açıkça belli olmaktadır. Bunun yanında bir de aynı kelimeye hem ince ,hem kalın ekin getirilmesindeki (veya yazılmasındaki) ittiratsızlık (melāmet-ḳa ve melāmet-lerge, faḳīrlarġa ve faḳīrlerge, żaʿīflik ve żaʿīflıḳ v.b.) meseleyi büsbütün zorlaştıran bir durum yaratmıştır. Daha az ölçüde bu durum türkçe sözler için de vârittir (taṅgrı-ġa/ teṅgrige, taṅgrılıḳ / teṅgrilik gibi).

Sözlerimi bitirirken, talebelerine dâimâ ilimde titizlik ve şüphe fikrini aşılayan, mezuniyet tezimden itibâren çalışmalarımı yöneten, bu çalışmanın esasını da berâber ve tasvibi ile tesbit ettiğimiz, bir süre çalışmalarımı kontrol eden, ancak tamamlanışını görmeden, maalesef, Türklük bilgisine daha büyük hizmetler yapabilecek çağda kaybettiğimiz aziz

hocam, Türk dilinin büyük âlimi Ord. Prof. Dr. Reşid Rahmeti Arat'ı hürmetle, minnetle ve rahmetle anarım. Nur içinde yatsın!

Son olarak, yetersiz tıpkı-basım ile çalışmanın zorluğu sebebiyle, eserin fotoğraflarını rica ettiğimiz ve bunları istifademize vermek lutfunda bulunan Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'a; kolay aydınlanmayan bazı yerlerde, eski metinler üzerindeki derin vukufundan faydalanmak imkânını bulduğum hocam Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'a teşekkürlerimi belirtmek isterim. Ayrıca metnin kontrolündeki yardımlarından dolayı asistan arkadaşım A. Mertol Tulum'a, daktilo-teksir işlerindeki faydalı hizmetleri ile talebemiz Osman F. Sertkaya'ya teşekkür ederim, sağolsunlar.

İstanbul, 27 Mart 1967 A. F. Karamanlıoğlu

BİBLİYOGRAFYA

Arat, Reşid Rahmeti (R. R. A.) : İslâm Ansiklopedisi, Kıpçak mad., C. VI, İstanbul *1955*

Battal-Taymas, A. : Seyf Sarayi'nin Gülistan Tercümesini gözden geçiriş, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten *1955*), Ankara *1955*, s. *73-98*

/Bilge/, Kilisli Rifat : Şeyh Sadii Şirazi, Gülistan, Şarktan - Garptan Seçme Eserler *9*, İstanbul *1941* (Başta Ali Nihat Tarlan'ın ("Gülistan ve Sadi") takrizi vardır)

Bodrogligeti A. : Gloses on Sayf-i Sarayi's Gülistan bi-t-türki, Acta Orient, Hung. XIV, Budapest *1962*, s. *207—218*

Bodrogligeti, A. : Notes on the Turkish Literature at the Mameluke Court, Acta Orient. Hung. XIV, Budapest *1962*, s. *273-282*

Bodrogligeti, A. : A Turkish Folk Song from the Golden Horde, Acta Orient, Hung. XV, Budapest *1962*, s. *23—30*

Bodrogligeti, A. : A Collection of Turkish Poems from the *14* th Century, Acta Orient. Hung. XVI, Budapest *1963*, s. *245—311*

Caferoğlu, A. : Türk Dili Tarihi II, İstanbul *1964* (İ. Ü. Ed. Fak. yay. *1072*)

Eckmann, Janos : The Mamluk-Kipchak Literature, Centra Asiatic journal, VIII, *1963*, s. *304—319*

Eckmann, Janos : Memluk Kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına Dair, Türk Dili Araştırmaları yıllığı (Belleten *1964*) ,Ankara *1965*, s. *35—41*

Eckmann, Janos : Die kiptschakische Literatur, PhTF II, *1964*, s. *298-299*

Gronbech, K. : Komanisches Wörterbuch, Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus, Kopenhagen *1942*

Hacıeminoğlu, Necmettin : Kutb'un „Hüsrev ü Şirin'inin Dil Hususiyetleri, İstanbul *1963*, Edebiyat Fak. Ktp. HT *6*

Houtsma, M. Th. : Ein Türkish-Arabisches Glossar, Leiden *1894*

İlaydın, Hikmet : Sadi, Gülistan, Dünya Edebiyatından Tercümeler, Şark-İslâm Klâsikleri *12*, Ankara *1946*

İnan, Abdülkadir : XIII.-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve „Halis Türkçe", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten *1953*), Ankara *1953*

Kadı Manyasoğlu Mahmud, Gülistan tercümesi (yazma), İstanbul Edebiyat Fak. Türkoloji Semineri ktp. Nr. *3778* (eksiktir)

Karamanlıoğlu, Ali Fehmi : Kıpçak Türkçesi Üzerine Bir Gramer Denemesi, İstanbul *1958*, Türkiyat Ens. Tez Nr. *513*, Ed. Fak. ktp. TH 1

Karamanlıoğlu, Ali Fehmi Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi, TDED. XII, İstanbul *1963*

Köprülü (zâde), Mehmed Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul *1926*

Gülistan Tercümesi'nin kaleme alınmış olduğu Kıpçak Türkçesi, Türk dilinin batı grubuna giren eski bir şivedir. Kıpçaklar (müslüman müelliflerce "kıpçak", Avrupalılarca "kuman" adı ile anılan türk boyları), aslında Oğuz boyları gibi, batıya göç eden ve batı türklerini teşkil eden türk kavimlerindendir. Kaşgâri "Divanü lûgati't-türk" de kelimeleri tefrik ederken, ekseriya, Kıpçakça ve Oğuzcayı aynı karakterde birleştirmektedir. Oğuz boylarının Anadolu ve civârına yerleşerek Türkiye türkçesinin de dâhil bulunduğu, coğrafî sınırlandırmaya göre, Batı Türkçesi'nin güney kanadını meydana getirmelerine mukabil, Kıpçaklar da kendilerinden önce göç eden türk kavimlerini de bünyesinde toplayarak, Batı Türkçesi'nin kuzey kanadını teşkil etmişlerdir. Ancak önemli bir farkla, güneydekiler büyük bir devlet ve medeniyet kurar, dolayısı ile, çok işlenmiş bir dil vücuda getirirken, kuzeye göç edenler umûmiyetle akıncılıktan ve göçebelikten kurtulamamış, bir merkez etrafında toplanıp, devamlı ve yerleşik bir medeniyet kuramamışlardır. Bunun neticesi olarak, dağılmışlar, erimişler, zamanla hâkimiyetleri altına girdikleri diğer milletlerle kaynaşmışlardır. Prof. Dr. A. Zeki Velidi Togan'ın belirttiği gibi "Milyonlarca insan kütlesinden ibâret olan Kuman - Kıpçak camiasının hıristiyanlığı kabul edenlerinin Karadeniz ve Balkan taraflarında dağılıp, münkariz olup gitmeleri, tarihimiz için çok ibret verici bir keyfiyettir" (Umumî Türk Tarihine Giriş, I, İstanbul 1946, s. 159). Bir kısımı da, her halde, bugünkü şimal türklerinin, karayîmler, gagauzlar v.b. türk topluluklarının aradaki tarihî gelişme silsilesi tam olarak tâkip edilemeyen atalarını teşkil etmiş olacaklardır.

Yerleşik bir devlet ve medenieyt düzeni kuramayan bozkır Kıpçaklarından elimizde eser olarak, sâdece, yabancılar tarafından meydana getirilmiş bir lûgat ve derleme mahiyetindeki Codex Cumanicus adlı dil malzemesi kalabilmiştir. Bunun dışında Kıpçakça asıl gelişmesini, Anadolu Türkçesine ve Çağatayca'ya nisbetle yine de pek mahdut eserlerini, vatanından epey uzakta, aslında Batı Türkçesinin kuzey grubunu teşkil ettiği halde güney grubunun yayıldığı sahadan da daha güneyde, Mısır'da ve bugün yakın veya orta Doğu denilen ülkelerde meydana getirebilmiştir. Buna sebep olan göç de Orta Asya'dan batıya yapılan akınlar şeklinde değil, ekserisini çocuk ve gençlerin teşkil ettiği köle kafileleri şeklinde olmuştur "Kuman-Kıpçak'lar arasında zaruret zamanında evlâtlarını köleliğe satmak âdeti de pek yaygındı. Bu yüzden Kıpçak esirleri, bilhassa 13-14 üncü asırlarda bütün Önasya'ya hattâ Mısır'a kadar yayıldılar" (Z. V. Togan, adı geçen eser). Şüphesiz bu bölgeye gelip yerleşen türkler sâdece kölelerden ibâret olmamıştır. Türkmenlerden, hattâ Altın-Ordu ve Harezm

bölgesinden gelenler de, dilde farklılık yaratacak kadar önemli bir yekûn tutmuştur. Bu türk boyları zamanla kuzeyde devam ettiremedikleri devlet ve medeniyeti bu yabancı diyar ve muhitte meydana getirebilmişlerdir. Bugün elimizdeki, Memlûk veya Mısır Kıpçakçası olarak anılan, bu eski türk şivesinin ürünlerini teşkil eden eserler bu çevrede vücûda getirilmiştir. Codex Cumanicus'un hıristiyan muhitinde tertip edilmiş olmasına mukabil, bu müslüman bir muhittir.

Bu devrenin bâriz husûsiyetini, bölgeye yayılan ve göç ederek, güneye gelen Oğuz türk boylarının, Kıpçak türkleri ile bir kaç asır sonra tekrar birleşmeleri ve kaynaşmaları teşkil eder. Bu hâdise Türk dili tarihinde Kıpçakçanın Oğuzcalaşması (Türkmenceleşmesi) meselesini meydana getirmiştir (Bu hususta bk. A. İnan ve J. Eckmann'ın Türk Dili Araştırmaları Yıllığı (Belleten 1953 ve 1964) 'ındaki makaleleri).

Gülistan Tercümesi, kısaca tarihî gelişmesini hülâsa ettiğimiz, Kıpçak Türkçesinin nâdir edebî eserlerinden biri ve Türkmenceleşme meselesinde de Kıpçakça unsurları en fazla muhafaza edenlerindendir. Gerçekten Saraylı Seyf'in Gülistan tercümesi, Kutb'un Husrev ü Şirin'i ile (yayınlayan : A. Zajaczkowski, dil husûsiyetleri ve indeks N. Hacıeminoğlu, bk. Bibliyografya) Kıpçakçanın başlıca edebî eserlerini teşkil ederler. Dil husûsiyetleri bakımından da benzerlik gösteren bu iki eser, türkmenceleşme hâdisesinin henüz büyük ölçüde başlamadığı bir devrenin ve muhitin eserleri olmalıdır.

Harezm ve Altın-Ordu sahasının dili ile çok benzerlik gösteren Kıpçak Türkçesinin asıl eserlerinin dil hususiyetleri arasında, pek az fark vardır ve bunlar da normal gelişme denilebilecek ölçüdedir (bk. J. Eckmann, TDAY, Belleten, 1964). Ayrıca konumuz olan Gülistan Tercümesi'nin bu karakterinde müellif Saraylı Seyf'in, adından da anlaşılacağı üzere, menşeinin Saray (Altın-Ordu) oluşunun büyük payı olmalıdır. Seyf'in nasıl olup da, Saray'dan kalkıp, Mısır'a, Memlûk muhitine geldiği bilinmemekle beraber, anlaşılıyor ki, Mısır'da bir türk muhiti ve hâkimiyeti kurulduktan sonra, buraya diğer türk ülkelerinden böyle ediplerin bile gelip, yerleştiği bir hareket olmuştur. Dil yakınlığı da belki bu harekette önemli bir rol oynamıştır. Her ne sebeple olursa olsun, neticede bugüne kadar intikal edebilen ve nâdir kıpçakça eserlerden birini teşkil eden bir yadigâr kalmış bulunmaktadır. Hem de, aslında tercüme de olsa tercümenin karakteri ve sonuna eklenen Seyf'in orjinal şiirleri ile (neşreden A. Bodrogligeti, bk. Bibliyografya) kıymetli bir edebî mecmua olarak.

Kıpçakçanın Harezm ve Altın-Ordu yazı dilinden farklılık gösterdiği hususiyetler ile (bk. J. Eckmann, adı geçen mak.) Gülistan Tercümesi'nin dilini karşılaştıracak olursak;

a) Birden fazla heceli kelimelerin sonundaki -ġ, -g sesleri çoğunlukla düşer. Ancak metinde arı, korku, kuru (kurı), sarı, tiri ... sözlerinde hep düşmüş şekillere rastlanmasına rağmen, bir geçiş devresinin tabiî husûsiyeti olarak, açı (57/2, 70/4, 136/3 v.b.) yanında açıġ (130/7, 187/3), çeri (21/1) yanında çerig (20/13), ulu/ullu yanında uluġ (70/9/12, 86/1 v.b.), ḳutlu (13/7, 57/12, 161/3) ve ḳutlı (88/1, 123/13) yanında ḳutluġ (70/13) örneklerine de rastlanabilmektedir.

b) Verme hâli (dat.) eki -ġa, -ge / -ḳa, -ke şekilleri yanında, bilhassa iyelik ekli sözlerde -a, -e şekli de çoktur. Msl. anama (86/12), başıma (64/13), ilime (240/11), kön͡glüme (286/5), çokluk şeklinde cānımızġa (297/10), cinsimizge (17/9); atınġa (13/11), başınġa (69/3, 114/12), ilinge (188/7, 208/8), çoklukta: ʿamellerin͡gizge (138/1), ḫāṭırın͡gızġa (138/4-5), atına 10/13), başına (63/10, 129/10 v.b.), bigine (219/13), biline (39/5, 90/5 v.b.), anasına (87/5, 273/5), çerisine (21/8); ayaḳlarına (281/11), illerine (6/1), ḳullarına (45/1, 143/11 v.b.). Bu şekil (-a, -e), nâdir olarak yalın sözlerde de görülür (normali -ġa, -ge ve ünsüz uyumuna uyarak, -ḳa, -ke'dir ve metinde de ekseriyet böyledir) Msl, cehennem-ge (295/12) yanında cehenneme (27/1), iḳlimge (48/10-11) yanında iḳlīme(23/12), ilge (12/13, 33/6 v.b.) yanında ile (80/10, 280/7) kimge (66/9, 109/11 v.b. 5 defa) yanında kime (54/13, 74/11 v.b. 6 defa), yirge (5/5, 31/9 v.b.) yanında yire (96/7, 53/10, ḳoylarġa (32/12) yanında ḳoylara (79/11, 337/8) ...

c) Çıkma hâli (abl.), umûmiyetle -dan, -den (-tan, -ten) olmakla berâber, eski şekle (-dın, -din) de rastlanır. Msl. dünyeden (331/13, 354/13) yanında dünyīdin (13/5), ḳuldan (58/7) yanında ḳuldın (58/5), ilden (80/10) yanında ildin (280/7), ḳayadın (159/9) v.b.

d) ermez/ermes yerine degül (dögül) kullanılır.

e) Soru eki hep -mı, -mi'dir.

f) -duḳ, -dük şekli yalnız iki yerde çekimli fiil olarak geçer (idük 297/9, ḳılduḳ 355/7), isim-fiil eki olarak rastlanmaz. Geçmiş zaman partisipi -ġan, -gen; -ḳan, -ken ve -mış, -miş'tir.

Görüldüğü gibi, Kıpçak ve Harezm-Altın Ordu yazı dili mukayesesinde, Kıpçakçanın Harezm yazı dilinden (bir bakıma eski şekillerden) ayrıldığı noktalarda, eserin dilinin, son madde dışında, daha ziyâde Kıpçakça (bir bakıma yeni) husûsiyetleri ihtivâ ettiği görülür. J. Eckmann'ın (ayni mak.) Oğuzcalaşma husûsunda bir kıstas olarak ileri sürdüğü n͡g yerine ñ yazılma keyfiyetinde ise, gerçekten Gülistan Tercümesi'nde nâdir birkaç ñ yazılışı yanında büyük bir ekseriyetle nazal n sesinin n͡g şeklinde yazıldığı görülmektedir. Kelime kadrosu da bunu teyid eder. Ancak dik-

katimizi çeken bir husus, "çok" anlamına *köp* yanında *öküş* bulunmayıp, köp kadar (100'e yakın) olmamakla beraber *çok* (sâdece 12 tane) sözünün kullanılmış olmasıdır.

Metni bir de Kutb'un Husrev ü Şirin'i ile karşılaştırırsak, benzer husûsiyetlerin çokluğu derhal göze çarpar. Ancak -d->-y- gelişmesinde Kutb'un dilinin daha ziyade eski şekli koruduğu görülür. En ilgi çekici husus, N. Hacıeminoğlu'nun tezinde şimdiye kadar yalnız Husrev ü Şirin (Kutb)'de rastlanıldığını belirttiği (Edebiyat Fak. ktp. TH 6 - basılmaktadır-) -sanġan, -sengen ekinin, yâni fiil çekiminde 2. şahıs teklik şart ekinin -an, -en ekiyle genişlemiş şekline Seyf Sarayî'de de rastlayışımızdır : bolsanġan (292/8), iksengen (9/2)

Ancak Husrev ü Şirin'de olduğu gibi, diğer Kıpçakça eserlerde, bilhassa CC.'da sık rastlanan ġ, g>v inkişâfına küyegü (158/5)>küyev (156/11, 276/12) misali dışında, Gülistan Tercümesi'nde pek rastlanamaz.

Kelime hazinesi Eserin yaklaşık olarak 3000 kadar olan kelime kadrosunda yabancı kelimelerin çokluğu ilk bakışta dikkati çekecek ölçüdedir (bk. Dizin). Bir tasnife tâbi tutarsak, 1000 civarında türkçe söze mukabil, yabancı menşeli sözlerin sayısı iki mislini bulmaktadır. Bunun 1500'den fazlası arapça, 400 kadarı farsçadır. Nisbet olarak % 30 - 35 türkçeye karşı % 50'den fazlası arapça, % 15 - 20 kadarı farsça kelimelerdir. Bu nisbette, daha eski devirlerde türkçeye girmiş, yabancı veya menşei karanlık kelimeler ve cahillik, fakırlık gibi, yabancı sözlerden türkçe eklerle türetilen kelimeler de türkçe sayılmıştır.

Codex Cumanicus ile karşılaştırırsak, oradaki pek az yabancı kelime kadrosunun yanında buradaki çokluk, Türk dili tarihinde, üzerinde durulması gereken ehemmiyettedir. Bununla berâber eserin dilinde fazla anlaşılmaz ve ağdalı durum görülmeyişi hatta göze çarpan rahatlık ve sâdelik, (F. Köprülü "o kadar selis ve temiz bir lisanla yazılmıştır ki, mütercimin edebî kudreti, cidden, her türlü itirazın fevkindedir. On dördüncü asırda Kıpçak lehçesinde "edebî nesir" e bundan daha güzel bir nümûne bulunmaz" diyor, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1926, s. 372), yabancı sözlerin çok tekrarından ziyade, tek tek fazla bulunuşundandır. Bunu da bir dereceye kadar tabiî saymak gerekir. Çünki eserin aslındaki inceliği ve yer yer kelime oyunlarını aksettirebilmek başka türlü mümkün olamazdı. Bunun yanında, eserin ne de olsa, yabancı bir muhitte ve kolay istifâde edilebilecek, yabancı bir kelime hazinesinin içinde yazılmış oluşu, bu şivenin edebi dil olarak yeni gelişmekte ve nihayet aslının ve konusunun yabancı menşeli bulunuşu da dikkate alınmalıdır.

Eserdeki bir hikâyeden de anlaşılacağı üzere (''saḫbān-ı vāyilniñ kemāl-i faṣaḥati ol ġāyet-de idi dirler kim her meclis-de oturup sözler bolsa bir lafẓnı tekrār ḳılmas idi'' 215/12 - 216/1), bilhassa o devir edebî anlayışında aynı kelimenin tekrarı hoş bir şey değil, bilakis aynı kelimeyi tekrar etmeden yazmak veya söylemek gıpta edilen bir hususiyetti. Belki bu eserde, nâdir bâzı eski türkçe kelimelerin bulunuşunu da buna borçluyuz. Ancak aynı mefhum için türkçe, arapça, farsça sözlerin karışık bulunması kelime kadrosunu genişletmekle berâber, tarihî gelişmede Türkçeyi daraltmıştır. Msl. it yanında kelb, kılık yanında hulk, közsüz yanında kör, kirek yanında lazım, körklü yanında latif çerig/çeri yanında leşker, tün ve kiçe yanında leyl, konak yanında müsafir, kulak yanında sem' gibi durumlara sıkça rastlanmakta, hattâ sâde bir yabancı dilden değil, aynı sözün her iki yabancı dildeki karşılığının da kullanıldığına şahit olmaktayız. Ancak bu yabancı sözlerden arapça olanlarının mühim bir kısmının, örnek alınan farsçaya geçmiş ve yerleşmiş oluşu da dikkate alınmalıdır. Msl. söz yanında lāf bulunduğu gibi, ayrıca lafẓ, kelām, ḫarf, hattâ maḳāl (ḫoş-maḳāl)'e bile rastlanmakta, bilgisiz yanında cāhil kullanıldığı gibi, ayrıca nādān, ilk-yaz yanında nev-bahār bulunduğu gibi, rebi', ''temiz'' için bizim arı'nın yanında nazīf gibi pāk de kullanılmakta, şeksiz yanında bilā-şek de görülebilmektedir. Yine buna benzer, hem faḳırlıḳ hem faḳr, hem baḫıllıḳ hem buḫl, hem cāhillik hem cehl şekilleri yan yana aynı metinde bulunabilmektedir.

ṭariḳ, ṭariḳa, ṭariḳat (ayrı anlamlarda) gibi aynı kökten yabancı sözler, mā-hazar (-ın tertīb ḳıl- 181/4), mā-mezā (-dan kiç- 317/13), ma'-ayine (kör- 268/12) gibi terkiplerin bulunuşu, ''yaşı uzun bolsun'' yanında msl. eanehallah, etaballahu serahum v.b. gibi yabancı temenni ve saygı sözlerinin kullanılışı yine ancak eserin aslı ve tercümenin yazıldığı muhit ile izah edilebilir.

Yabancı sözlerle yapılan çokluk ve terkiplere gelince, normal olarak, türkçe çokluk eki ile kuruluşlarla birlikte msl. melikler yanında ḫıdmat-i mülūk (27/11), beytler yanında ebyāt-ı ġarīb (10/7) 'de olduğu gibi terkip içinde veya miskinler yanında mesākīn (317/4), mevcūdlar yanında mevcūdāt (7/2, 348/12) ve belde > bilād (130/6), cennet > cinān (35/6, 305/1), ḫāl > aḫvāl (-imiz 106/12), laṭīfe > lāṭāyif (11/10. 12/13), şeyh > meşayih (114/12, 121/1, 214/12) gibi terkipsiz şekillere sıkça rastlanır.

Eserin adından başlamak üzere (terceme-i kitāb-ı gülistān 355/5) yabancı terkiplerde, ʿaḳībetü'l-emr (313/11), ḫatte'l-arak (336/11), ṭayyibü'l-edā (234/5) gibi arapça kuruluşların yanında, ʿalāmet-i cehl (217/1), ʿāşıḳ-ı biçāre (227/2), bedr-i devlet (13/7), cem'iyyet-i ḫāṭır (49/10, aynı

zamanda hatır cem'iyyet-i 145/1, 196/11), şem'-i cem' (183/8 aynı zamanda cem' şem'i 231/12), dibā-yı mu'lem - ḥayvān-ı lā-ya'lem (191/2 - 3 msl. bu terkip, kelime oyununu verebilmek için eserin F. aslından aynen alınmıştır) gibi farsça terkipler daha fazladır. Hattâ zincirleme tamlama dediğimiz ehl-i naẓār-ı cān-fezā (198/7) gibi terkipler de bulunmaktadır.

ṣāḥib-cemāl gül-beden (aynı zamanda gül bedenli yār 257/1), ḫoş-maḳāl, dildār, dilrübā, dilşād, dilārām v.b. F. birleşik şekillere bolca rastlanır.

Bir iki misalde de F. terkiplerde türkçe kelimelerin de kullanıldığı görülmektedir: taḫṣīl-i *arı* sīret ? (346/2), zaḫm-ı tiken (250/4).

Yabancı söz kullanılışında tercümede dikkati çeken bir husus da, bâzân eserin aslındaki sözün kullanılması, bâzân da aslındaki kelimenin başka bir yabancı kelime ile karşılanmış olmasıdır Msl. mu'allim yerine faḳīh, hattâ bir misalde aynı kökten başka bir şekil teġābün yerine ġabānet gibi. Mamafi bunlar F. aslındaki nüsha farkı da olabilir.?

Bâzı yabancı (bilhassa farsçadan) kuruluşlar da mefhum veya deyim olarak türkçeye aktarılmıştır Msl. ṣūret besten = ṣūret bağla-, te'essüf ḫorden te'essüf yi- . . . gibi.

Gülistan Tercümesi'nin kelime hazinesindeki yabancı sözler ve şekiller konusunda, son olarak, temas edeceğimiz husus ,kelime ve terkip kullanılışı yanında bir de türkçe eklerle karşılanabilecek durumlarda yabancı şekillerin tercihidir. Msl. bī- (bī-çāre, bī-gümān, bī-nevā), nā- (nā-cins, nā-çar, nā-dān), ni (ni fāyide, ni ġuṣṣa), -ane ('āşıḳāne, faḳīrane, merdāne) gibi farsça; la (lā-büd, lā-cerem), bilā (bilā-şek) el- (el-ḳıṣṣa, el-maḳṣūd), fi (fi'l-cümle, fi'l-ḥāl) gibi arapça ekedatlarla, bağlama edatı, zarf, ünlem gibi kelime türlerinde de yabancı kelime bolluğu göze çarpmaktadır. Türkçe ekler ve kelimelerle karşılanabilecek yabancı ek ve şekillerin de kullanılışı, uzunca bir devre devam edecek bir karışıklığın başlangıç tezahürleridir.

3 (2a)

KİTĀB GÜLİSTĀN Bİ'T-TÜRKĪ TARCAMAT AL-ʿABD AL-FAḲĪR AL-ḤAḲĪR SAYF AL-SARĀYĪ ʿAFA'L-LĀH ʿANH Bİ'SMİ'L-MAḲARR AL-ʿĀLİ AL-MAVLAVĪ AL-KABĪRĪ AL-MALİKĪ AL-MAḪDŪMĪ AL-SAYFĪ AMĪR BATḪĀŞ ḤĀCİB AL-ḤUCCĀB Bİ'D-DİYĀR AL-MİṢRİYYA AʿLĀH'ULLĀH TAʿĀLĀ

4 (2b)

BİSMİ'LLĀHİ'R-RAḤMĀNİ'R-RAḤĪM

minnet ol bir ve bar teng̑rige celle celāluhu kim ang̑a ṭāʿat ḳılmaḳ sebeb-i ḳurbet turur dagı anıng̑ şükrining̑ ẕikri-ning̑ fikri niʿmet arturur tigme bir nefes kim iner ḥayātḳa meded birür yana ol nefes-ning̑ çıḳmagı tenge ferah dagı rūḥ-ge rāḥet kitürür çūn her bir nefes-de iki niʿmet ḥāṣıl boldı dagı tigme bir niʿmet-ke bir şükr vācib ḳıldı bu ḳaysı ḳul-ning̑ ilinden ve tilinden kilgey kim anıng̑ şükri ʿuhde-sinden çıḳa bilgey ḳāla allahu taʿālā اعملوا آل داود شكرا وقليل من عبادى الشكور yaʿni ay dāvūd-nıng̑ ehli ḳılıng̑ız şükrni

5 (3a)

1 dağı azdur menim ḳul-larum-dan köp şükr ḳılġıçı *şiʿr*
2 kirek ḳul dāyimā taḳṣīri ʿöẕrin
ketürgey ḫôcasınıṅ ḥażretine
3 cehānda kim-dür ol şarṭınça ḥaḳ-nıṅ
şükür ḳılġan bu sansız niʿmetine
4 yana anıṅ sansız sağışsız raḥmeti-niṅ yağmurı barçaġa
5 yitip dağı tükenmes niʿmeti-niṅ ḫônı barça yirge
6 yit(i)şip durur ḳulları-nıṅ köp türlü ḫaṭāsın
7 körüp[1] kündegi vaẓīfe ʿaṭāsın kesmeyin bire turur *şiʿr*
8 ay ḫāliḳ-ı cūd baḫşişiṅ bābından
tersā-ge[2] vaẓīfe kāfire rızḳ tiger
9 ḳanda bolusar dost keremden maḥrūm
kim düşmen öze ḳılursen oş-böyle[3] naẓar
10 yana ṣabā yiliniṅ ferrāşına buyurdı kim yir yüzine
11 yaşıl aṭlas bisāṭ töşegey . dağı ilk yaz bulutı-
12 nıṅ dāyesine fermān ḳıldı çiçek ḳızlarını
13 yir bişikinde beslegey dağı ağaçlarġa rebīʿ

6 (3b)

1 ḫılʿatın keydürüp il-lerine ḳızıl aḳ sarı
2 çiçekler birgey *şiʿr*
3 yana keydi yaṅı eşcār ḫılʿat
bizenip bāġ u bustān tuttı ziynet
4 butaḳlar aldı bustān-dan yana bāc
çiçek-lerden urunup her biri tāc
5 benefşe boynın igdi gül-ge ḳarşı
açıp ʿabher közin sünbül-ge ḳarşı
6 bolup muṭrib gülistānlarda bülbül
ḳılur miṅ türlü nağme birle ġulġul
7 yana firdevs-i aʿlā tig bolup bāġ
zümürrüd rengin aldı tigme bir nāġ
8 ammā bilmek kirek-sen kim teṅri tebāreke ve taʿālā
9 saṅa munça türlü niʿmet ve ziynet anıṅ üçün
10 birdi kim rızḳnı ġaflet bilen yimegey-sen *şiʿr*
11 dāyim işte felek ü ay ü küneş yil ve bulut
12 tā ki ġaflet bile niʿmet yimegey-sen ay cān
13 yügürür cümle seniṅ nefʿiṅ üçün emr tutup

7 (4a)

1 şarṭ-ı inṣāf degül tutmasang āḫır fermān
2 ol server-i kāyināt ve[4] mefḫar-i mevcūdāt dürr-i baḥr-i
3 ṣafā verd-i bustān-ı vefā ṣāḥibü'l-miʿrāc ve's-seḫā
4 muḥammedü'l-muṣṭafā *şiʿr*
5 şefīʿ^{un} muṭīʿ^{un} nebīyy^{un} kerīm ķasīm^{un} cesīm^{un} nesīm^{un} vesīm
6 *şiʿr* ķısmet ķılġıçı ʿaẓīm ḫoş ıylı körklü
7 ni ķayġursun bu ümmet āḫırẹt-de
şefīʿī çūn sening tig rūḥ bolġay
8 lengiz mevci-ning evcinden ni[5] ġussā
alarġa kim kimeçi nūḥ bolġay
9 بلغ العلى بكماله كشف الدجى بجماله
10 حسنت جميع خصاله صلوا عليه و آله
11 ḥadīs̱inde kilip-turur kim bir köp yazuķlı
12 ķul ḥaķ taʿālā ḥażretine kilip inābet ilin
13 icābet ümīdi üçün kötürse tengri

8 (4b)

1 tebāreke ve taʿālā ol ķulġa naẓar ķılġay dağı
2 sürgey yana ündegey yana ķaytarġay
3 ol ķul köp tażarruʿ ve zārīlıķ ķılġay
4 ol ķulnı tażarruʿ ve zārīlıķı bilen ündep
5 ketürgey ḥaķ subḥānehu ve taʿālā digey
6 يا ملايكتى قد استحييت من عبدى وليس له
7 غيرى ol ķul-nıng duʿāsın ķabūl dağı ḥācetin
8 revā ķıldım anıng üçün kim köp duʿā ve zārī-
9 lıķ ķıldı utandım (uv̇tandım?) anı ʿuķūbet ķılmaġa *şiʿr*
10 ḫōca-nıng luṭfın körüng kim ni ķılur
11 ķul yazıp yazuķ ķılıp ol uftanur (uv̇tanur?)
12 sen dağı yazuķ kitābın yazmağıl
ol keremge ġarre bolup azmağıl
13 ķahrı otından özüngni tut yıraķ

9 (5a)

bolmaḳ isteseñ ḳatında yüzi aḳ
ikseñgen ḫayr urluḳını biçkesen
kūzege ni ḳoysañ anı içkesen
munda özüñ ẕevḳ iterge tiş biler
anda hem cennet temāşāsın tiler
bu cehān-nıñ rāḥetin terk itken ir .
ol durur ḥażretke toġrı kitken ir
anıñ ʿizzeti ḳaʿbe-si-niñ ʿākif ʿābidleri
ʿibādet taḳṣīrine muʿterif bolup ayturlar
سبحانك ما عبدناك حق عبادتك dağı cemāli-
niñ vāṣıf-ları taḥayyür öze mensūb bolup ayturlar
سبحانك ما عرفناك حق معرفتك *şiʿr*
anıñ vaṣfın sorarlar bolsa menden

10 (5b)

nişānsızdan ḫabersiz ni digey rāz
bu ʿāşıḳ-larnı maʿşūḳ öltürüp-tür
ölülerden kilür mi hergiz āvāz[6]
ilk yaz künlerinde bir kün bustān içinde
gül-ler arasında bir niçe ẓarīf ʿālimler
bilen oturup inşā ʿilminden baḥs̱ ḳılıp
ebyāt-ı ġarīb ve eşʿār-ı ʿacīb oḳudum ise ol
ʿālim-lerniñ ulusı ʿarūż ʿilminden bir müşkil
beyt-niñ taḳṭīʿın suvāl itti fi'l-ḥāl cevābın
işitip ayttı ay edīb-i ġarīb sañga bir muvāfıḳ naṣīḥatım
bar ḳabūl ḳılsañ ḫayr bolġay ayttım buy(u)ruñ
ayttı şeyḫ saʿdī gülistānın türkī terceme ḳılsañ
bir ṣāḥib-devlet[7] ir atına *mısrāʿ*

11 (6a)

1 yādgārıñ cehānda ḳalsun dip ol ʿazīzniñ
2 mübārek nefesin ḳabūl itip ayttım inşāʾallāhu
3 taʿālā ammā ḳuvvetim żaʿīf turur anıñ ḳavī
4 maʿnilerine ayttı eʿaneke'llāhu ay edīb-i ġarīb
5 men dağı tañrı-ġa tevekkül ḳılıp himmet bilin
6 raġbet ili bilen baġlap başladım tamām bolġay
7 dip inşāʾallāhu taʿālā ammā bu kitāb atı
8

OL SEBEBDEN GÜLİSTĀN BOLDI KİM

9
10 ʿacāyib ḥikāyāt ve ġarāyib naṣāyiḥ ve envāʿ-ı laṭāyif
11 bilen mürettеb ve müzeyyen bolup-turur *şiʿr*
12 ay cehān-ı ʿilm ü üstād-ı hüner
maʿrifet-niñ menbaʿı ṣāḥib-naẓar
13 gül tilese ḫāṭırıñ tolı ṭabaḳ
bu gülistānımdan oḳı bir varaḳ

12 (6b)

1 gül cemāli bir niçe künde kiçer
bu gülistān dāyimā köñgül açar
2 ol ʿacāyib kim ġarāyib munda bar
ḫusrev ü şīrīn içinde ḳanda bar
3 bu laṭāyif bāġı bustānı durur
bülbül-i maʿnī gülistānı durur
4 bu ṣıfatlar birle közlerge tolup
ni ʿaceb bolsa meṣābīḥu'l-ḳulūb
türkīge ḳaytıp ʿacemden bu kitāb
maʿrifet-ke açtı sekkiz türlü bāb
6 tigme bir cānġa müferriḥ bolmaġa
tigme ḫāṭırnı müşerref ḳılmaġa
7 bu gülistānġa temāşā ḳılġan ir
dem-be-dem maʿnī yimişin tāze yir
8 can ḳaçan bolġay gülistāndan melūl
çün körüçek şādmān bolur köñgül
9 ḫayr itip bolġan melik-ler nāmdār
kitti ḳoyup her biri bir yādgār
10 eygü atı ḳalsa irniñ yaḫşıraḳ
soñra ḳalġınça tolı altun revāḳ
11 yadgārı ḳalsa kim-niñ eygü at
ölmes ol ir kimde bolsa bu ṣıfāt
12 bu ṣıfat-lı ir bu kün ḫayrı keṣīr
mıṣr içinde bar bir ʿārif emīr
13 eygülük-tür dem-be-dem ilge işi
cah u devlet fetḥ u nuṣrat-tur işi

13 (7a)

1 luṭf u aḫlāḳı (u?) kerem kānı durur
eygü atı dāyimā tilde yürür
2 dīn ü dünye devleti ẕātı şerīf
maʿrifet-nin͡g maʿdeni özi ẓarīf
3 bu gülistān ziyneti batḫāş big
ḥācibü'l-ḥüccāb-ı ṣulṭān ḫāṣ big
4 her tirige[8] cān bigin ilge yarar
olturup yarġu yararda ḳıl yarar
5 ḥaḳ taʿālā devletin ḳılsun ziyād
dünyi-din alsun tanaʿʿum birle dād
6 ay melek-ṣūret melik nuṣrat-ʿinān
cūd içinde ḥātim-i ṭāyy-i zamān
7 bedr-i devlet ʿāleme ḳutlu yüzün͡g
kim bilig baḥri özün͡g cevher sözün͡g
8 bilgili[9] fāris-sen ol arslan yürek
kim bu kün ʿanter san͡ga mihter kirek
9 sen-sen ol leşkerde ṣaflar üzgen ir
ir deminde irdemin körgüzgen ir
10 körmedim ʿārif naẓirin͡g[10] cevheri
dürr-i maʿnī-ge mubaşşır müşteri
11 naẓm itip körkli duʿālar ẕātın͡ga
tan͡g hediyye keltürüp-men atın͡ga
12 ol hediyye bu kitāb irür müfīd
cümle elfāzı tolı maʿnī cedīd
13 özine bolup mübārek bu kitāb
dāyim alsun nefʿ mundan şeyḫ (u) şāb

14 (7b)

1 eygü atı bādı (yādı?) birle köp zamān
tāze bolsun bu gülistān-ı cinān
2 bu gülistān bāġbānı ol edīb
kim sarāyī seyf irür naẓmı ġarīb[11]
3 *ḥikāyet* kön͡gül eyelerinden bir
4 ṣāliḥ ir başın murāḳabet yaḳasına çekip mükāşefet
5 baḥrine müstaġraḳ bolup-turur idi bir zamāndan
6 son͡gra ol ṣāḥib-vaḳt başın ḫırḳa-sından
7 çıḳardı yārānlarından biri an͡ga ayttı ol
8 bustānġa kim barıp-turur idiñ andan bizge
9 ni tuḥfe kerāmet ketürdün͡g ol ir ayttı
10 ḫāṭırımda bar idi kim ḳaçan gül aġaçlarına
11 yitsem bir etek gül yārānlarġa hediyye
12 ketürgey-men gül aġaçlarına
13 yittim ise gülistān ıyısı meni anın͡g kibi isrütti

15 (8a)

kim etekim ilimden tüşti *şiʿr*
mañga ḥammām içinde bir yüzi ay
bu kün sundı müferriḥ gül kibi kil
men ol kil-ge suvāl ittim ki ni-den
bolur ḫoş rāyiḥañgdan sükr ḥāṣıl
ol ayttı ilk idim bir ḫôr topraḳ
velī gül birle boldum bir niçe yıl
eṡer ḳıldı mañga gül-niñg cemāli
yoḳ-ise men oşol topraḳ-men bil
tileseñg bolmaġa maʿrūf-u kerḫī
cüneyd ü şeyḫ şiblī ṣuḥbetin ḳıl
evvelgi bāb selāṭīn sīreti içinde turur
ikinçi bāb fuḳarā aḫlāḳı içinde turur

16 (8b)

üçinçi bāb ḳanāʿat fażīleti içinde turur
törtinçi bāb sükūt fāyidesi içinde turur
bişinçi bāb ʿışḳ daġı yigit-lik ṣıfatı içinde turur
altınçı bāb ḳarı-lıḳ daġı żaʿīf-lıḳ ṣıfatı içinde turur
yitinçi bāb terbiyet teʾṡīri içinde turur
sek(k)izinçi bāb ṣuḥbet edeb-leri içinde turur
evvelgi bāb *ḥikāyet*
bir sulṭān bir esirni öltürmege buyurdı
ol biçāre tirlik-den ümīdin kesip sulṭānġa
sökti meṡel-de kelip-turur her kim cāndan
il yuġay ni kim köñgülde bolsa tiline
keltürgey *şiʿr*
żarūret ḥāletinde kim ḳaçarġa tapmasa bir yol

17 (9a)

1 yürüp ḳarşu ili birlen tutar iti ḳılıçnı ol
2 اذا يئس الانسان طال لسانه كسنور مغلوب يصول على الكلب
3 sulṭān sordı kim ol ölümli kişi ni
4 aytur vezīrlerden bir ʿāḳil vezīr ayttı sulṭān
5 yaşı uzun bolsun bu miskīn aytur والكاظمين
6 الغيظ والعافين عن الناس والله يحب المحسنين
7 sulṭān munı işitti ise yazuḳundan kiçip
8 āzād ḳıldı ol vezīriñ düşmeni bir vezīr bar idi
9 ol ayttı bizim cinsimizge lāyıḳ degül
10 sulṭān ḫıdmatında yalġan sözlemek ol
11 yazuḳlı sulṭān-ġa sökti yaramas sözler
12 sözledi sulṭān ol vezīrden melūl bolup
13 ayttı munuñ yalġan sözi seniñ toġrı sözüñden

18 (9b)

1 yaḫşı-raḳ turur anıñ üçün kim anıñ sözi-
2 niñ bināsı maṣlaḥat öze turur daġı seniñ sözüñ
3 bināsı ġaybet öze turur *şiʿr*
4 fitne yüzli rāst sözden bol yıraḳ
5 maṣlaḥat-lı yalġan andan yaḫşı raḳ
6 ʿāḳil ol sözni yirinde sözlegey
7 hem cevābını münāsib közlegey
8 kim muḫālif bolsa sulṭān sözine
9 kiltürür ol köp belālar özine
10 *ḥikā et* ḫorāsān melik-lerinden bir melik
11 sulṭān maḥmūd sebüktigin-ni tüşinde kördi
12 ölgeninden yüz yıl soñra barça süñgük-leri
13 tökülmiş idi illā közleri oynar daġı

19 (10a)

1 naẓar ḳılur bu tüş taʿbīrine cümle ḥukemā
2 ʿāciz ḳaldılar bir faḳīr kilip bularnıñ
3 müşkilin ḥall itip ayttı niçe kim anıñ mülki
4 özgeler ilinde bolġay munuñ közleri
5 ol mülk artınça ḳalġay *şiʿr*
6 ay niçe big-ni melik-ni eyletip-tür (?)[12] bu cehān
7 kim alardan yir yüzinde ḳalmadı ẕerre nişān
8 ḫayr ḳıl ay niʿmeti köp ḫôca sen andan burun
9 kim yürüp digey münādī ḳalmadı ḫôca fulān
10 *ḥikāyet* bir sulṭān(n)ıñ üç oġlı bar idi
11 ikki-si uzun boylı ṣāḥib-cemāl dagı biri
12 ḳısḳa boylı idi bir kün sulṭān bu ḳısḳa
13 boylı oġlına ḥaḳāret közi bile baḳtı oġlan

20 (10b)

1 ferāset bilen bildi dagı ayttı ay ata uzun
2 boylı aḥmaḳ-dan ḳısḳa boylı ʿāḳil yaḫşı-raḳ
3 durur niçük kim meṡel-de kilür الشاة نظفة والفيل
4 جسيمة *şiʿr* *şiʿr*
5 لاعظم عندالله قدرا منزلا اقل جبال الارض طور وانه
6 bir arıḳ ʿāḳil ādemī ayttı
bir semiz eblehe kilip ḳarşı
7 niçe bolsa żaʿīf tāzī aṭ
bir ṭavīle eşekden ol yaḫşı
8 bu laṭīfe sulṭānġa ḫoş keldi dagı küldi
9 ḳarındaşları işitip melūl boldı *şiʿr*
10 hüner ü ʿayıb irde bilgürmes
ni ḳadar ol kişi tik oltursa
11 ligmc bīşe içinde ay maḫdūm
ni ʿaceb kizlenip esed tursa
12 bu sözden bir niçe kün kiçti dagı sulṭānġa bir
13 aġır düşmen çerisi kildi bular dagı çerig yasap

21 (11a)

ḳarşı yüridiler iki çeri muḳābil boldı
evvel meydānġa sulṭān-nıñ ol ḳısḳa boylı oġlı
kirdi daġı naʿra urup bu beyt-ni oḳudı *şiʿr*
ay bahādurlar biliñ kildim bu kün meydāne men
baş oynap cān terkin urmaġa merdāne men
süñgü oynap aṭ çapup köp türlü irdem körgüzüp
ayttı (?)[13] ol zencīrin üzgen fāris-i dīvāne-men
munı ayttı daġı düşmen çerisine kirip bir niçe bahādur
irenlerni tüşürdi daġı atasına ḫıdmat ḳılup bu
beyt-ni oḳudı *şiʿr*
ay meni körgen ḥaḳāret köz bilen şāh-ı diyār
bolmas ir ṣūret bilen leşker içinde iḫtiyār
ir deminde irdemin körgüzmes illā ir kişi

22 (11b)

eyle kim irdem tevede yoḳ daġı arslanda bar
düşmen çerisi ḥadsiz köp idi daġı bular az
cemāʿat ḳaçmaġa yüz tuttılar *şiʿr*
oġlan ayttı ay irenler yat çerige ot uruñ
yā barıp ʿavrat ḳumāşın kiyip ivde oturuñ
ol irenler bu sözni işitip ġayret-lenip oġlanġa
uydılar ol sāʿat içinde düşmen çerisin sındurdı-
lar oġlan kilip atası ḫıdmatıña yir öpti
sulṭān daġı ol oġlını ḳuçup közünden
öpti daġı duʿā ḳıldı künden küne maḥabbet
naẓarı anıñ öze ziyādet boldı ḳarındaşları
ḥased iltip ol oġlanġa aş içinde aġu
birdiler bularnıñ bir ḳız ḳarındaşı bar idi

23 (12a)

ol ḳız ṭāḳa-dan kördi kim ḳarındaşına aş
içinde ağu birdi-ler ol ḳız ṭāḳa-nı yaptı ise
oğlan ferāset bilen bildi ilin aştan çekip
ayttı bu muḥāl irür kim irdem iri ölgey
dağı irdemsizler anın͡g yirin tutḳay *şiʿr*
kitse cehān velāyetini terk itip hümāy
bay-ḳuş köletkesine kişi kilmegi muḥāl
bu ḫaber sulṭān͡ğa yitti ise ḳarındaşların ündep
yig(i)rip[14] her birini bir yirde ḥākim ḳoydı ḥattā fitne
oturup nizāʿ ortadan kitkey *şiʿr*
sığar bir ḥucra-ğa on ikki mihmān
bir iḳlīme sığışmaz ikki sulṭān *ḥikāyet*
bir niçe ḥarāmīler tağ başında yir itip oturur irdi-

24 (12b)

-ler sulṭān͡ğa ayttı-lar fulān tağ başında ḥarāmī-
-ler bar kiçken kārvān-nı urup yol kesip
otururlar sulṭān bir niçe bahādur irenlerni birip-
ıydı (idi?) kim alarnı tutup ketürgey-ler ol
irenler kilip bir yirde kizlendi-ler ol ḥarāmī-
-ler mağrıbdan son͡gra kilip ḳāfile urup
māl ve niʿmet kitürdi-ler silāḥların şişip
yattı-lar ol irenler vaḳt saḳlap furṣatnı ğanīmet
körüp çıḳtı-lar bularnın͡g ser-vaḳtına kilip
bastı-lar il-lerin bağlap sulṭān ḫıdmatına kitürdi-
-ler sulṭān buyurdı kim[15] barçasın öldürün͡g
tip bularnın͡g içinde bir oğlan bar idi
kim ʿömri-nin͡g bustānı yaşarıp ḥüsni güli yan͡gla

25 (13a)

1 açılıp turur idi vezīrlerden biri ilgeri kilip
2 sulṭānġa yir öpüp ayttı bu oğlan ʿömri
3 bāġından yimiş yimişi yoḳ turur cehān sulṭānı
4 öz kereminden yazuḳın bağışlap āzād ḳılsa
5 ni bolġay idi bu söz sulṭānġa ḫoş kilmedi
6 yüzin bir yanı çıḳarup ayttı *şiʿr*
7 terbiyet ġayr ehline ḳılmaḳ
künbed üstünde ḳoz ḳoymaḳ-tur
8 öltür anı kim ol yürüp dāyim
ṣanʿatı kim yoluḳsa soymaḳ-tur
9 ayttı bu fesād ehli-niñ nesli münḳaṭiʿ bolsa kirek yoḳsa
10 ot söndürüp köz ḳoymaḳ yılan öltürüp
11 balasın beslemek ʿāḳil-ler işi degül *şiʿr*
12 eger yaġsa bulut-dan āb-ı ḥayvān
yaḳīn bil tal aġaçında yimiş yoḳ
13 yaman birle ʿömürni żāyiʿ itme
ḳurı ney-den kişi şekker yimiş yoḳ

26 (13b)

1 vezīr bu sözni işitip ṭavʿan ve kerhen sulṭān-
2 -nıñ ḥüsn-i rāyın bigenip taḥsīn-ler oḳudı dağı
3 ayttı cehān sulṭānı buyruḳı ʿayn-ı ḥaḳīḳat turur
4 bu oğlan ol yavuzlar arasında ḳopsa anlardan
5 biri bolġay idi amma ümīd bar kim eygüler
6 ṣuḥbetinde terbiyet tapsa ʿāḳil-ler fiʿlin tutḳay
7 anıñ üçün kim ḥālī ṭıfl oğlan-durur ḳābil-i
8 terbiyet-durur ṣūretinde yavuzluḳ ʿalāmeti yoḳ
9 turur ḳala'n-nebiyyu صلى الله عليه وسلم ما من مولود الا
10 يولد على الفطرة ثم ابواه يهودانه وينصرانه ويمجسانه
11 yaʿnī hīç oğlan toğmas illā evvel toğar köni-lik
12 üstüne soñra anı atası anası yehūdī dağı
13 naṣrānī dağı mecūsī ḳılurlar *şiʿr*

27 (14a)

1 lūṭ-nıñg ivdeşi yavuzlarġa
uyġan üçün cehenneme kitti
2 eygülerniñg soñgınça menzilge
yürüp aṣḥāb-ı kehf iti yitti
3 bu sözni vezīrden sulṭān nedīmleri işitip
4 vezīr bilen bir bolup sulṭānġa medḥ ve duʿā ḳıldı-lar
5 sulṭān ol oġlan-nıñg yazuḳın baġışlap
6 āzād ḳıldım didi ve-lākin maṣlaḥat körmedi *şiʿr*
7 rüstem-ge atası zāl bir kün
ayttı kil işit ögüt könisin
8 ġāfil yürüben usal bolma
düşmen-ni körüp ḥaḳīr ü miskīn
9 li'l-cümle bu oġlan-nı nāz ve niʿmet bilen besledi-
10 -ler bir muʿallim-ge birdi-ler kim muñga ʿilm ve ādāb
11 ve ḥüsn-i ḫiṭāb ve ḫıdmat-i mülūk ögretkey bu oġlan
12 ol ġāyet-ke yitti kim big-ler bigenip iʿzāz ve ikrāmı
13 ḳılur idi-ler bir kün sulṭān ḫıdmatına ol

28 (14b)

1 vezīr kilip bu oġlan-nıñg körklü evṣāfından
2 bir şemme vaṣf itti ise sulṭān külüp ayttı *şiʿr*
3 غذيت بدرها ونشأت عندى فمن انباك املك ابن ذئب
4 اذاكان الطباع طباع سوء فليس بنافع ادب الادب
5 yaʿnī bislendiñg anıñg süti bile daġı ulġaydıñg
6 menim ḳatımda pes kim ḫaber birdi sañga kim sen böri
7 oġlı-sen ḳaçan kim bir kim-irseniñg biti-şi[16] yaman
8 bolsa fāyide ḳılmas añga edeb ḳılġıçınıñg edebi *şiʿr*
9 böriniñg balası bolur ʿāḳıbet
atası kibi ol ḥarāmī böri
10 niçe köp yidürseñg sañga bir kün ol
urur zaḫm andan sıġına yüri[17]
11 el-ḳıṣṣa ol oġlan on biş yaşına yitti ise ol
12 maḥalle-de ni kim azġarur ḳaları[18] bar idi barçası
13 munuñg ḳatına keldi-ler bir kün ol oġlan

29 (15a)

1 ḫalvet-te furṣat tapıp bu vezīrni dağı ikki
2 oğlını öltürdi dağı māl ve niʿmet alıp ol
3 tağ başındağı ḥarāmīler mağāra-sına kirip
4 atası yirine olturdı bu ḫaber sulṭānğa tigdi
5 ise ayttı *şiʿr*
6 yaḫşı ḳılıç bolur mu hergiz yaman timürden
7 yuvmaḳ (yumaḳ) bilen kiter mi levni ḳara kömürden
8 yavuzğa eygülikni ḳılmaḳ-lıḳ eyledür bil
9 ḫayr işlere yaman-lıḳ ḳılmaḳ bolur muḳābil
10 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir sulṭān
11 ḳaṣrı işikinde bir vezīrniñ oğlını kördüm ğāyet
12 cemāl kemāl içinde *şiʿr*
13 ol boyı serv ü cemāli tolun ay
ʿilm ü irdem birle kāmil körke bay[19]

30 (15b)

1 ḳaşları fitne idi közi belā
kim yüzin körse bolurdı mübtelā
2 anıñ ḫôcadaş-ları ḥased iltip töhmet itip
3 sulṭān ḫıdmatında ḳanına tanuḳluḳ birdi-ler
4 *şiʿr* çūn dost seni sevüp hemīşe közler
5 düşmen-niñ içi yanıp ni bolsa sözler
6 sulṭān ol oğlanğa sordı kim bu cemāʿat
7 sañğa ni cihet-den ḫaṣm bolup tururlar oğlan
8 ayttı sulṭān yaşı uzun bolsun barçanı rāżī ḳıldım
9 illā ḥasūdnı rāżī[20] ḳıla bilmedim *şiʿr*
10 melūl ḳılmayısar ʿārif ir kişi köñlün
11 velī ḥasūd ḥasedden bolur hemīşe melūl
12 ḥasūd renciñe yoḳtur ölümden[21] özge devā
13 ḫalāṣıñ izder iseñ öl dağı revān ḳurtul

31 (16a)

1 *ḥikāyet* bir sulṭān öz raᶜiyyeti
2 mālına ẓulm ilin uzatıp cevr ite başladı ḫalāyıḳ
3 ẓulmından müteferrıḳ boldı ise irtifāᶜ-ı velāyet
4 nuḳṣān taptı ḫazīne boşaldı dağı düşmen
5 ġālib boldı *şiᶜr*
6 ẓulm ḳılsa melik raᶜiyyetke
lā-cerem memleket ḫarāb bolur
7 luṭf düşmenge körgüzür bolsañ
dost-luḳ şarṭın ol tamām ḳılur
8 bir kün bu sulṭān meclisinde şehnāme kitābın
9 oḳur idiler ol yirge yitti-ler kim żaḥḥāk mülki-
10 -niñ zevāli niçük idi dağı ferīdūn memleket-ni ni ṭarīḳa
11 tuttı sulṭān vezīrge sordı kim ferīdūn-nıñ
12 mālı ve leşkeri ol ḳadar köp degül idi niçük
13 añga memleket muḳarrer boldı vezīr ayttı ḫalḳ anı tilep

32 (16b)

1 kilip muᶜāvenet ḳıldı-lar ol dağı kerem
2 körgüzüp sulṭān boldı ḫalḳ-nıñ kilmegi
3 salṭanat körki durur pes sen ni üçün ḫalḳ-nı
4 tağı tur-sen meger memleket-ni terk itip kitmek
5 tilersen *şiᶜr* ḫoş kör bu raᶜiyyet-ni kim nefᶜi firāvān-dur
6 ni yirde ki sulṭān bar munlar bile sulṭāndur
7 yana vezīrge sordı kim raᶜiyyet-niñ cemᶜ bolmaḳına
8 sebeb ni turur vezīr ayttı sulṭān kerīm kirek
9 kim ḫalḳ añga kilgey dağı ᶜādil ü müşfiḳ bolġay
10 ḥattā memleket iymen bolup ḳarār tutḳay *şiᶜr*
11 kim ẓulm ilin uzatsa sulṭān bolur mı bolmas
12 ḳoy-larġa ḳurt hergīz çōbān bolur mı bolmas
13 vezīr naṣīḥatı sulṭān-ġa ḫoş kilmedi vezīr-ni

33 (17a)

ḥabs-ke buyurdı bir niçe kün kiçti sulṭān-nıñ ḳarındaşı oğlı atası mülki-niñ ḥiṣṣesin ṭaleb ḳıldı ol ḳavm kim andan ẓulm körüp idi-ler barça munuñ ḳatına kilip taḳviyet ḳıldı-lar el-ḳıṣṣa mülk[22] ol ẓālim ilinden çıḳıp bularġa muḳarrer boldı

şiʿr ol melīk kim dāyim ilge ve uluska küç kılur
ʿāḳibet mülkin ilinden bir ḳavī düşmen alur
kel raʿiyyet birle ṣulḥ it ḫaṣm-dan fāriġ yüri
çūn raʿiyyet-dür bilürsen şāh-ı ʿādil leşkeri

ḥikāyet bir melik bilen teñiz körmegen bir celeb[23] ḳul kemi-ge kirip olturdı ol ḳul çūn teñiz körmegen dağı kime zaḥmetin çekmegen idi taḥammül ite bilmedi ḳattı ün bilen

34 (17b)

yıġlap titremege başladı ni ḳadar kim luṭf bilen aldap sözlediler fāyide ḳılmadı melik-niñ ḫāṭırı iñen melūl boldı ol kimi-de bir ḥakīm ir bar idi kilip melik ḫıdmatına ayıttı buyruḳuñ bolsa men anı sākin ḳılayım ayttı ġāyet luṭf bolġay ḥakīm buyurdı kim teñizge salıñ saldı-lar bir kez batıp çıḳtı ikinçi batıp çıḳḳanında saçından tutup kimi üstüne ketürdi-ler ol ḳul ikki ili bilen kimi yiplerine yapuştı dağı kirip bir yirde tip tik oturdı ḥakīm-niñ bu işi melik-ke ġāyet ḫoş kildi dağı sordı kim munda ḥikmet ni ayttı bu ġarḳ bolmaḳ-nıñ miḥnetin tatmayın kime rāḥeti-

35 (18a)

-niñ ḳadrin bilmeyin idi imdi bu muṣībet-
-ni kördi kime ʿāfiye-i-niñ ḳadrin bildi
şiʿr ay toḳ közüñge arpa itmeki körünmes ḫoş
līkin menim allımda ʿizzetli mükerrem-dür
aʿrāf irür cennet bāġı saḳar ehline
kim ehl-i cinānġa ol aʿrāf cehennem-dür
ḥikāyet melik hürmüzge sordı-lar vezīr-
-leriñden ni ḫatā kördüñ kim ḥabske
bıraḳtıñ ayttı ḫatā körmedim ve-līkin menim
mehābetim anlar köñlünde iñen ġālib
bolup idi daġı menim buyruḳıma iʿtimādları
ol ḳadar degül idi iḥtiyāṭ ittim kim
maña ḳaṣd itmesün-ler dip ḥükemā ḳavli

36 (18b)

bilen ʿamel ḳıldım niçük kim ayturlar *şiʿr*
tüni kün saḳlan ol irden kim ol ḳorḳa yürür sen-den
yüz ança bolsañ irlikde bilip köp türlü al irdem
işitkeniñ munı yoḳ mı ḳaçan bolsa çetük ʿāciz
urup pençe peleng közin çıḳarur ḳorḳmayın ol dem
yılan çōbān ayaḳına urur zaḫm ol sebeb-den kim
başını yençmesin* tip taş bilen nāgeh urup muḥkem
ḥikāyet ʿacem melik-lerin-den bir melik
ḳarı-lıḳ ḥāletinde ḫasta bolup tirlikten
ümīd kesip idi nāgeh işikden bir kim-irse
kirip beşāret ketürdi kim fulān ḳalʿanı
melik devletinde leşker manṣūr bolup fetḥ ittiler
daġı ol yir-niñ leşkeri ve raʿiyyeti cümle-si

---

*(yençmeyin?)

37 (19a)

1 muṭīʿ boldı-lar bu sözni iş(i)tip savuḳ nefes bilen melik
2 āh itip ayttı bu ḫayr ḫaberi maṅga degül menim düşmenlerime
3 durur yaʿnī melik vāriṣ-lerine *şiʿr*
4 ʿazīz ʿömr tükendi oş-ol ümīd bilen
5 köṅgül tileki işikden ḳaçan kire kilgey
6 bu kün tilekim irişti velī ne fāyide kim
7 ümīd yoḳ ki kiçip ʿömr bir yana (yirine?) kilgey
8 *şiʿr* kūs-ı raḥīl çaldı ecel niṅg ili
9 ikki közüm ḳaş (yaş?)[21] vidāʿın ḳılıṅg
10 ʿömr dağı ḳalmadı çūn bir nefes
il ve ayaḳ baş vidāʿın ḳılıṅg
11 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur dımaşḳ cāmiʿi
12 içinde yaḥyī ʿaleyhi's-selām türbesinde muʿtekif
13 idim bir ʿarab meliki inṣāfsızlıḳ bilen mevṣūf

38 (19b)

1 dağı ẓulm ve taʿaddī bilen maʿrūf idi ziyāret
2 ḳılmağa kilip namāz ḳılıp ḥācet tiledi *şiʿr*
3 ol işik-niṅg ḳulı-dur bay ve yoḳsul
4 ġanī-rek kim-ise muḥtāc-rek-tür
5 andan soṅgra maṅga ayttı ol yirden kim
6 faḳīrlar ḥimmeti durur ḫāṭırıṅgnı maṅga yoldaş
7 ḳılğıl kim ṣaʿb düşmen endīşe-sine tüşüp
8 turur men ayttım żaʿīf raʿiyyetiṅge raḥmet ḳılğıl
9 kim ḳavī düşmen-den[25] zaḥmet körmegey-sen
10 *şiʿr* tutup miskīn kişi-niṅg pençe-sini
11 ayırmaḳ küç bilen ʿayn-ı ḫaṭā-dur
12 ikip ẓulm urlıḳın ḫayr istegenler[26]
13 cehennem otına özin yaḳa-dur

39 (20a)

ḳutulmaġa tilesen͡g ḫavf ilinden
raᶜıyyet ḥāline yaḫşı baḳa-dur *ḥikāyet*
bir duᶜāsı müstecāb faḳīr baġdād şehrine kirip ḥaccāc
bin yūsuf-nı kördi bir kişi oturmuş saġ ilin
biline ḳoyup ayttı ay faḳīr-i mübārek man͡ga bır ḫayr-lı?[7] duᶜā ḳılġıl
faḳīr ayttı ilāhī munun͡g cānın alġıl ḥaccāc ayttı ay
faḳīr bu ni duᶜā durur kim man͡ga ḳıldın͡g faḳīr
ayttı bu duᶜā-yı ḫayr durur san͡ga dağı cümle müslümānlar-ġa
şiᶜr ay cefā-nın͡g ilin ḳoyup bilge (tilge?)
ni ḳadar ḳılġa-sen bu ẓulm ilge
sağın ol kün-ni kim tutup yitişir (yitiser?)
melekü'l-mevt ḥalḳın͡gnı (?) (ḫalafin͡gi?) ilge *ḥikā et*
bir ẓālim ḥākim bir ᶜālim irge sordı kim ᶜibādet-

40 (20b)

-lerde fāżil-reki ḳaysı turur ayttı ẓuhur vaḳtın
uyumaḳ ḥattā ol zamān içinde ḫalḳ-nı āzār
ḳılmaġay-sen *şiᶜr*
kördüm evle(?) vaḳt bir ẓālim uyur
ayttım ol fitne uyusa yaḫşı-raḳ
dāyim ilge ẓulm kim ḳılsa anın͡g
ölmegi yāḫşı ḥayātından yıraḳ *ḥikāyet*
bir meliḳni ayturlar kiçe ᶜişret ḳılıp tan͡g atḳınçə
sükr ṣaḥrāsında bu beyt-ni oḳur idi *şiᶜr*
dünye-de man͡ga bu dem bigin ḫoş dem yoḳ
ᶜişret-de özüm kön͡gül-de ẕerre ġam yoḳ
bir ᶜuryān faḳīr taşḳarı[8] savuḳ-da yatur idi
ayttı *şiᶜr* ay devlet içinde yoḳ tin͡gi mālı çoḳ

41 (21a)

1 ḳayġun͡g yoḳ ise menim dağı kayġum yoḳ ol
2 melik munun͡g żaʿīf ḥāline raḥm itip min͡g altun
3 himyān bilen ṭāḳa-dan taşḳarı[29] tutup ayttı
4 ay faḳīr etekin͡g açḳıl faḳīr ayttı tonum yoḳ
5 etek ḳaydan ketüreyim melik-nin͡g şefeḳati anın͡g
6 ḥaḳḳına dağı artuḳ-raḳ boldı buyurdı bir yaḫşı
7 ḫılʿat bilen ol himyān altun-nı faḳīr-ġa birdi-ler
8 faḳīr ol altun-nı bir niçe künde yidi dağı kildi *şiʿr*
9 saḫī ilinde bilürsen ḳarār tutmas māl
10 niçük ki tutmas alıp su keffi öże ġırbāl
11 ol ḥālet-de melik-nin͡g an͡ga meyli yoḳ idi faḳīr ilgeri
12 kilip iflās ḳıṣṣa-sın oḳudı ve dağı vaẓīfe tiledi
13 melik-ke ḫoş kilmedi aṣḥāb-ı fıṭnat ve ḫıbrat

42 (21b)

1 anın͡g üçün ayturlar kim melik-ler-nin͡g ḥiddet
2 ve ṣavletinden ḥaẕer ḳılmaḳ kirek ġālibā himmet-leri
3 memleket-nin͡g ʿaẓīm işlerine müteʿallik bolur ʿavām-nın͡g
4 izdiḥāmına taḥammül ḳıla bilmes-ler *şiʿr*
5 melik niʿmeti ol kişige ḥarām
ki furṣat demini közetmes tamām
6 kiter ḳadrin͡g ol dem kilip sözle-sen͡g
ulular ḳatında yaramas kelām
7 melik ayttı bu gedā-yı mübezzir[30] munça niʿmetni az müddet
8 içinde żāyiʿ itti sürün͡g ileyimden kitsin
9 beytü'l-māl ḫazīnesi miskīn-ler luḳması turur
10 şeyṭān-lar ṭuʿmesi degül *şiʿr*
11 ol bilig-siz kündüzün kim şemʿ-i kāfūri yaḳar
12 lā-cerem yağı çerāğı-nın͡g revān bolur tamām
13 vezīrlerden bir nāṣiḥ vezīr ayttı ay melik maṣlaḥat ol

43 (22a)

turur kim munuñ bigin kişi-ler-ge vech-i kefāfın
muᶜayyen ḳılġay-sen kim müddet-i medīd yip nafaḳa-sın
isrāf ḳılmaġay ammā ol kim zecr ve menᶜ ve tevbīḫ-
-den buyurduñ münāsib-i sīret-i erbāb-ı himmet degül
bir kim-irse-ni luṭf bilen ümīdde tutmaḳ daġı
bir kez anı nevmīd ḳaytarmaḳ melik-lerden lāyıḳ degül[31]
şiᶜr ayā ṭamaᶜ işikin özine tilep açḳan
kerem bilen açıban küç bilen anı yapma
şiᶜr-i āḫar ter içinde susap ḥicāzī-ler
şūr su-nı (suv-nı?) körüp yaḳın kilmes
ḳanda kim tatlı su aḳar bolsa
ḳurt ve ḳuş balıḳ andan iksilmes
ḥikāyet şeyḫ saᶜdī aytur bir melikni kördüm

44 (22b)

memleket ḥaḳ(ḳ)ına süst daġı leşkerini taḳṣīr tutar
idi teñri ḳażāsı bile bir ṣaᶜb düşmen çerisi
yüz tutup kildi bu melik-niñ ḥaşem ve ḥāşiye-
-si yüz ḳaytarıp barça kitti *şiᶜr*
ayar bolsa çerigden māl sulṭān
niçük baş oynasunlar terk itip cān
alarnıñ biri bilen dost-luḳum bar idi melāmet
ḳılıp ayıttım iñen mürüvvet-siz dūn-himmet kim
-irse bolġay ol kim az taġayyür-i ḥāl üçün köp
yılġı niᶜmet ḥaḳḳın unutup ḳadīmī maḫdūmından
yüz ḳaytarıp kitkey ol yigit ayttı kerem kılıp
ḳulaḳ tutsañ cevāb aytayım ayıttım aytḳıl ayttı
vaḳtī kim atım-nıñ arpası bolmasa yā eyerim-

45 (23a)

1 -nin͡g içirgisi (içirkisi?) tutsaḳ bolsa sulṭān ḳul-larına
2 altun bilen baḫıl-lıḳ ḳılsa cān bilen an͡ga
3 comard-lıḳ itse bolmas *şiʿr*
4 tilesen͡g tutmaġa ay şāh iḳlīm
çerigin͡gden dırīġ itme derāhim
5 اذا شبع الكمى يصول بطشا و خاوى البطن يبطش بالفرار
6 ḳaçan kim toysa bahādur ḥamle ḳılur tutmaġa daġı
7 aç ḳarın-lı yig tutar ḳaçmaḳ-nı *ḥikāyet*
8 aytur-lar bir vezīr-i maʿzūl faḳīr-lar ḳatına kildi
9 daġı ol faḳīrlar ṣuḥbeti-nin͡g bereketi an͡ga es̱er
10 ḳıldı bir kün sulṭān ol vezīr bilen kön͡gül
11 ḫoş itip an͡ga vezāret birdi vezīr ḳabūl ḳılmadı
12 daġı ayttı ʿāḳil-lar ḳatında maʿzūl-luḳ yaḫşı-raḳ
13 meşġūl-luḳ-dan niçük kim ayturlar *şiʿr*

46 (23b)

1 alar kim ʿāfiyet künçin tutup ʿākif bolup-turlar
2 il aġzın it tişin baġlap ṣavāmiʿ-ge tolup-turlar
3 ḳalemni sındırıp yırtıp varaḳ-larnı bolup fāriġ
4 ḫalāyıḳ-nın͡g ilinden hem tilinden ḳurtulup-turlar
5 melik ayttı lā-cerem bizge bir kāmil bilig-li ir kirek
6 kim memleket tedbīrine yaraġay vezīr ayttı ay melik
7 kāmil bilig-li ir ol turur kim munun͡g bigin
8 işlerge kön͡gül birmegey *şiʿr*
9 hümāy ol iş bilen taptı şeref kim
10 sün͡gek yip cānver inçitmiʾşi yoḳ *ḥikāyet*
11 ḳara-ḳulaḳ-ḳa sordılar arsalan ṣuḥbetin ni
12 sebeb-den iḫtiyār ḳıldın͡g ayttı şaydı-nın͡g
13 ṭażla-sın yir men daġı ḥamle-si ḥimāyetinde düşmen-ler

47 (24a)

şerrin-den iymen yürürmen ayttı-lar imdi kim[32]
ḥimāyeti kölgesi-ne kirdiñ dağı niᶜmeti şükrine
iᶜtirāf ketürdüñ niçün yaḳın barma(s)-sen kim
ḫāṣ-larından bolup muḫliṣ-lerinden sayılġay-
-sen ayttı anıñ üçün kim ḥamle-si şerrinden
iymen dögülmen *şiᶜr*
gebr eger yüz yıl ot yaḳar bolsa
içine tüşiçek küyer fī'l-ḥāl
vaḳt bolur kim nedīm-lerge sulṭān ḥażretinde
kīs bilen altun tiger dağı vaḳt bolur kim
başı kiter ḥukemā ḳavlinde kilip turur sulṭān
ṭabīᶜatından ḥaẕer ḳılmaḳ kirek vaḳt bolur
kim selām ḳılsañ melūl bolur vaḳt

48 (24 b)

kilür kim sökseñ ḫılᶜat ve niᶜmet bağışlar
köp ẓarāfet nedīm-ler hüneri dağı ḥakīm-ler
ᶜaybı turur *şiᶜr*
sen öz vaḳārıñ öze ḳadr u ḳıymetiñ bile bol
ḳoyup bu ẕevḳ u ẓarāfet nedīm-i kāmil-ge
ḥikāyet şeyḫ saᶜdī aytur dost-lardan
bir kim-irse kilip ġaddār dünyī ilinden şikāyetin
ḥikāyet ḳılıp ayttı kifāyetim az dağı ᶜayālim çoḳ
dağı yoḳsul-luḳ yükine ḳuvvetim yoḳ niçe nevbet
bu endīşe-ni ḳıldım kim dağı bir özge iḳlīm-
-ge barıp ni ḥāl bilen bolsa tirileyim kim hīç kim-
-irse menim yāḫşı yaman ḥālimden bilmesün dip *şiᶜr*
niçe müflis zuḳāḳlarda yatur aç
kim-irse bilmes anlarnı ki kimdür

49 (25 a)

yana ayturmen kim kitkey-men soñra ġaybetimde
düşmen-ler külüp ṭaʿne-ler urup menim bu saʿyim-
-ni mürüvvetsizlik-ke ḥaml itip aytḳaylar *şiʿr*
körüñ ol ġayreti yoḳ ādemī-ni
hatā niyyet ḳılıp baṭıl iş itti
ḳoyup oğlın ḳızın miḥnet içinde .
turup öz rāḥatın körmege kitti
ammā muḥāsebe ʿilminden eyle kim bar bir az bilür-
men eger siziñ cāhıñız bilen bir cihet ḥāṣıl
bolsa cemʿiyyet(-i) ḫāṭır üçün ʿaẓīm minnet bolġay ayttım
ay ḳarındaş sulṭān ʿameli-niñ iki ṭarafı bar biri
ümīd-i māl biri ḫavf-ı cān dağı bu ʿāḳil-lar rāyı
degül ol ümīd bilen bu muḫāṭara işke mübtelā

50 (25 b)

bolmaḳ *şiʿr* yoḳsul irge kişi kilip aytmas
bāġ u bustān ḫarācını birgil
yā bu teşvīş içinde rāżī bol
yā ciger dağına taḥammül ḳıl
ayttı bu sözni menim ḥālime lāyıḳ aytma-dıñ dağı
suvālime cevāb kitürmediñ işitkeniñ yoḳ
mı her kim ḫıyānat bilen tirilgey ḥisāb vaḳtında
il leri titregey *şiʿr*
köni-lik ḥaḳ rıżāsı-dur köni bol
seni maḳṣūduña iltür köni yol
ḥukemā aytur tört kişi tört kim-irse-den ḳorḳar
ḥarāmī sulṭāndan oğrı ḥāris-den fāsıḳ ġammāzdan
ḳaḥbe muḥtesib-den anıñ kim ḥisābı dürüst turur

51 (26a)

1 ay yār muḥāsebe den ni ḳayġusı bar *şiʿr*
2 artuḳnı ṭamaʿ ʿamel-de ḳılma
kim genc ḳatında ejdehā bar
3 yoluñgda arı bolup yürigil
kir yüzni urur ḥācerge ḳaşşār
4 ayttım bu seniñg ḥāliñg ol tülki ḥikāyetine oḫşar
5 kim kördi-ler yıḳıla tura kiter idi bir kim
6 -irse ayttı ni boldı sañga kim bu ḥālde kitersen
7 ayttı teve-ni suḫra-ġa tuta dururlar ayttı ay ebleh teveniñg
8 sañga ni münāsebeti dağı seniñg añga ni müşābehetiñg bar
9 ayttı tik turġıl eger ḥasūdlar ġaraż bilen aytsa-lar
10 bu teve durur dip kim-niñg ḳayġusı bar menim ḫalāṣım
11 -dan yā teftīş-i ḥālimden ʿıraḳdan tīryāk kilginçe yılan
12 zaḫm-lı ir öler belī sende fażīlet ve diyānet
13 ve emānet bar ammā fettān ḥasūdlar fitne ḳılıp

52 (26b)

1 bir kün melik ḫıdmatında ol kim seniñg yaḫşı
2 sīretiñg durur anıñg ḫilāfın taḳrīr ḳılsalar
3 ol ḫāl-de kim-niñg sözlemege mecāli bar maṣlaḥat
4 anı körer men kim ḳanāʿat mülkin ḫırāset ḳılıp
5 riyāset terkin urġay-sen eyle kim ʿāḳil-lar aytur
6 *şiʿr* menāfiʿ baḥr içinde köp ve-līkin
7 selāmat-lıḳ yaḳasında tapar-sen
8 ol bu sözni işitip melūl boldı ayttı bu ni ʿaḳl
9 ve kifāyet bolur dağı bu ni fehm ve dirāyet ḥukemā
10 ḳavli dürüst kildi niçük kim aytıp tururlar dost-
11 -lar zindān içinde kirek bolur dağı düşmen-ler sufra-
12 -da dost körünür *şiʿr*
13 dögül-dür dostuñg niʿmet-de her kim

53 (27a)

mahabbet lafı-nı ursa yanıngda[33]
hakikat dostung yāring-dur ol kim
kolung tutsa ayakdan tüşkeninde
kördüm kim müteġayyir bolup nasihat-ni ġaraż bilen işitür
alıp anı ṣāḥibü'd-dīvān ḳatına bardım ol sebeb-
-den kim ortamızda maʿrifet bar idi ṣūret-i ḥālin
taḳrīr ḳıldım ise bir muḫtaṣar işke ḳoydı bir niçe kün
kiçti yaḫşı ḫıṣālin körüp ḥusn-i tedbīrin bigenip
bir muʿteber iş öze ḳoydı künden künge saʿādeti
arttı devleti ġāyet kemāl-ġa yitti sulṭān ḳatında ḫāṣ
müşārin ileyhi ve muʿtemed ʿaleyhi boldı saʿādet öze
selāmet körüp ayttım *şiʿr*
الا لا تحزن على البليه فللرحمن الطاف خفيه

54 (27b)

yaʿnī āgāh bolġıl ḳayurmaġıl elbette belā üstüne
anıng üçün kim baḫşiş-li tengri-ning luṭf-ları
bar durur örtügli ol eyyām-da bir niçe muvāfıḳ
yārānlar bilen ḥicāz safarın itip mekke-ni ziyāret
ḳılıp kilgenimde ol ḥarīf iki menzil ḳarşı kildi
kördüm ṣūret-i ḥāli ḫarāb daġı baġrı miḥnet otına
kebāb bolmuş ayıttım bu ni ḥālet turur ayttı sen
aytḳanıng kibi boldı bir niçe fettān ḥasūdlar
meni ḫıyānat-ḳa mensūb ḳılıp anglattı-lar melik daġı
ḥālimning ḥaḳīḳatın bilmeyin meni zindānġa buyurdı
ol kün ʿazīz dost-lar ḳadīmī yārānlar ḥaḳ
sözni sözlemekden sükūt ittiler *şiʿr*
ḥaḳ taʿalā kime ġażab ḳılsa
ḫalḳ içinde bolur ẕelīl ü ḥaḳīr

55 (28a)

ger saʿādet yana ilin tutsa
bolur ol muʿteber emīr-i kebīr
fi'l-cümle envāʿı ʿuḳūbet içinde idim kim ḫaci-
-lerning selāmet ḫaberin sulṭānġa kitürdi-
-ler ol mübārek kün sulṭān meni ağır zencīrden
ḫalāṣ itip amlākim-ni özine ḫāṣ ḳıldı
ayttım sen menim naṣīḥatim-ni ḳabūl ḳılmadıng sulṭān-
-lar ʿameli tingiz safarına oḫşar ḫaṭarlı dağı
fāyideli yā genc iltmek yā ṭılsım[34] içinde ölmek
turur *şiʿr* yā ḫôca yük bilen ḳızıl altun alıp kilür
yā baḥr içinde ġarḳ bolup ḳın bilen ölür
maṣlaḥat körmedim dağı artuḳraḳ sözlemege ḫāṭırı
ağrımasın (ağrıġay?) dip bu ikki beyt bile iḫtiṣār ḳıldım
şiʿr naṣīḥat tutmaġan ġāfil kim-irse

56 (28b)

tüşer dāyim meşaḳḳat-ning ḳınına
bilürsen zaḫmına çūn ṭāḳating yoḳ
ḳolungnı soḳmağıl ʿaḳreb inine
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur suḥbetimde bir
cemāʿat faḳīr-lar bar idi ẓāhirleri ṣalāḥ bilen
müzeyyen bāṭın-ları felāḥ bilen müretteb idi ol
zamān big-lerinden bir big bu ṭāyife ḥaḳḳına ġāyet
iʿtikād bağlap dağı muḥib bolup idrār(-i) muʿayyen
ḳıldı bir kün bularnıng birinden bir ḥareket
ṣādır boldı kim ol ṣāliḥ faḳīrlarnıng ḥāline
münāsib degül idi ol big-ning ḥüsn-i ẓannı fāsid
dağı bularnıng bāzārı ḳāsid boldı tiledim
kim bir ṭarīḳa bilen bu yārānlarnıng kifāyetin

(57 29a)

1 ḫalāṣ ḳılsam turup ol big-niñ ḫıdmatına kildim
2 bevvāb menᶜ itti kirmege ḳoymadı bir niçe söz açı
3 til bilen sözledi maᶜẕūr tuttum ol ḥukm
4 bilen kim mes̱el-de ayturlar *şiᶜr*
5 kirmege big-niñ melik-niñ ivine
vāṣıṭa lā-büd kirek bir iḫtiyār?[35]
6 nāgehān bevvāb ve it körse ġarīb
bu yaḳasın ol itekin bik tutar
7 ivden big-niñ ḫāṣeki-lerinden çıḳıp ḥālimden
8 vāḳıf bolup kirdi-ler destūr alıp çıḳtı-
9 -lar ikrām ve iᶜzāz bilen meni alıp kirdi-ler ol
10 big meni turup taptı dağı bir ᶜizzetli yirge işāret
11 ḳıldı olturuñ dip men dağı tevāżuᶜ ḳılıp
12 ayttım *şiᶜr* mübārek ḫıdmetiñ-dur ḳutlu rāyım[36]
13 ḳoyuñ ḳul-lar ṣafında olturayım

58 (29b)

1 ayttı allāh allāh bu ni söz bolur *şiᶜr*
2 eyā ᶜaḳlı teñiz sözi güher-bār
otursañ közüm üstünde yiriñ bar[37]
3 oturup her bir bābdan söz açıp sözledim taḳrīb
4 bilen söz bu yārānlarnıñ zelletine yitti ise ayttım
5 *şiᶜr* sābıḳu'l-inᶜām ḳuldın ni ḫaṭā kördi ᶜaceb
6 kim anı közden salıp ḳayğu ḥiṣārında tutar
7 ḥaḳ taᶜāli-ge[38] müsellem-dür körüp ḳuldan ḫatā
8 kesmeyin her (?)[39] kündegi rızḳın ḳarārında tutar
9 ol big-ge bu söz ġāyet ḫoş kildi buyurdı kim
10 anlarnıñ esbāb-ı maᶜāşını evvelgi ḳāᶜide öze müheyyā
11 ḳıldı-lar dağı ol bir niçe kün kim vaẓīfe-leri
12 kes i)lip idi edā ḳıldı-lar niᶜmet şükrin
13 ḳılıp ḫıdmat yirin öpüp ḫasāret ᶜözrin tilep

59 (30a)

kiter vaḳtın ayttım *şiʿr*
boluptur kaʿbe ḥācet ḳıblegāhı
　　　　aŋa ḫalḳ ol cihet-den köp kiterler
taḥammül ḳıl bizim ems̱ālimizge
　　　　yimişi köp ağaç-ḳa taş atarlar
ḥikāyet bir sulṭān oğlına atasından köp
māl ve niʿmet ḳaldı kerem ilin açıp saḫā dādın birdi
leşker-ge ve raʿiyyet-ke ferāvān māl ve niʿmet bağışladı
şiʿr mübārek hünerdür cehānda kerem
　　　　kerem-siz vücūdı irür ke'l-ʿadem
uluğluḳ tileseŋ sahī bol sahī
　　　　sahī-ni sever ḥaḳ taʿālā aḫī
ol meclis-de bir cāhil big naṣīḥat başladı kim

60 (30b)

bu? burunğı sulṭān-lar eṭāba'llāhu s̱erāhum bu niʿmetni
saʿy itip māṣlaḥat üçün ḳoyup tururlar bu ḥareket-
-ni az ḳılğıl kim ileyiŋde köp vāḳıʿa-lar bar
dağı artıŋda köp düşmen-ler bar sulṭān oğlı
bu sözden melūl bolup ayttı sürüŋ bu ḳavvād-nı
teŋri tebāreke ve taʿālā meni bu memleket-ke mālik
ḳıldı yir-men içer-men bağışlar-men men munıŋ
ḥārisi dögül-men kim[40] yimeyin saḳlamağa *şiʿr*
il yiterde eygülük ḳıl ay fulān
　　　　kim atıŋ ḳalğay cehānda cāvidān
ḳārūn öldi ḳaldı ḳırḳ iv tolı genç
　　　　ölmedi ʿadli bilen nūşin revān
ḥikāyet nūşīn revān ʿādil-ḳa avda kiyik

61 (31a)

1 şişledi-ler tuz yoḳ idi bir ḳul kintke bardı
2 kim tuz kitürgey nūşīn revān añga ayttı tuznı
3 ḳıymet bilen alġıl kim resm ḳalıp kent[41] ḫarāb bolmasun
4 ol ḳul ayttı bu ḳadar tuz almaḳ bilen ni ḫalel kilgey
5 ayttı ẓulm-nıñ esāsı evvel az idi her kim kildi mezīd
6 ḳıldı tā bu ġāyet-ḳa yitti *şiʿr*
7 raʿiyyet bāġı-nıñ sulṭān alıp yise bir almasın
8 yüz ārmūdın yigey bir ḳul birini ilmeyin tişke
9 buyursa biş yumurtḳanı alurġa küç bile sulṭān
10 nögerleri tutup sançar yigirmi ḳaznı bir şişke
11 *ḥikāyet* ayturlar bir ʿāmil irni raʿiyyet ivin
12 ḫarāb itip sulṭān ḫazīne-sin ʿimāret ḳılur irdi
13 ḥukemā ḳavlinden ġāfil niçük kim ayturlar her kim

62 (31b)

1 teñri taʿālā ḫalḳın āzār ḳılsa daġı bir kim-irse
2 köñli üçün ḥaḳ taʿālā ol kim-irse ni añga
3 ḥavāle ḳılur kim ḥayātı-nıñ kökin keser *şiʿr*
4 kilip-tür ḫoş añga cevr itmek ilge
5 ilinde bir niçe kün bar cāhı
6 yüzerlik-ke ni ḳılsa ot miñ ança
7 ḳılur bir kün añga miskīnler āhı
8 cümle ḥayvānāt aʿlāsı arsalan daġı ednāsı işek turur
9 ittifāḳ-ı ḫalḳ bu turur kim yük ketürgen işek
10 yaḫşı-raḳ ol arslan-dan kim ādemi-nī yırtḳay
11 *şiʿr* niçe kim fehmi yoḳ miskīn işek-niñ
12 kötürmek birle yükni ḳıymeti bar
13 işek ol ādemī-den yaḫşı-raḳ kim
kılur dāyim kişi-niñ köñlin āzār

63 (32a)

1 ol ʿameldār irden sulṭānġa köp türli şikāyet
2 ḳıldılar buyurdı kim muṣādere ḳılın͡g yüz türli
3 ʿuḳūbet bilen öltürdi-ler andan ẓulm körgen
4 kişi-ler-nin͡g biri anı ol ḥālde körüp ayttı *şiʿr*
5 anın͡g kim bar ilinde manṣıb u cāh
salıp ṭarḥ ol ḳılur dāyim ticāret
6 yıḳıp yarlı raʿiyyet ḫān-u-mānın
ḳılur sulṭān ḫazīne-sin ʿimāret
7 kim-irsege ḫasāret ḳılmadı ol
özi-nin͡g cānına ḳıldı ḫasāret
8 *ḥikāyet* bir zālim kim-irse-ni ayturlar ḫalḳ-nı
9 köp āzār ḳılur idi bir kün bir ṣāliḥ faḳīr-
10 -ni taş bilen başına urdı ol faḳīr ḳorḳup
11 öçün alabilmedi ol taş-nı alıp saḳladı
12 bir kün sulṭān ol ẓālim-ni yazuḳlap ḳuyuġa
13 saldı bu ḥarīf kilip taş bilen başına muḥkem

64 (32b)

1 urdı ayttı sen kim-sen bu ni taş turur kim meni
2 munun͡g bilen urdun͡g ayttı men fulān kişi men
3 dağı bu ol taş turur kim ol tārīh-de menim başıma
4 urdun͡g ayttı munça zamāndan ḳanda idin͡g ayttı
5 ol kün cāhın͡g beyük idi ḳorḳtum imdi bu kün
6 seni ḳuyuda körüp furṣat-nı ġanīmet kördüm niçük
7 kim ayturlar *şiʿr*
8 çūnki cāhil-ler bilen boldı bu çarḫ u baḫt yār
9 ʿāḳil ir körüp anı teslīm ḳıldı ihtiyār
10 ḫışm çūn senden ḳavī-dür ḳıl taḥammül cevrine
11 irge lā-büd öc alurġa düşmeninden vaḳt bar
12 tutmağıl pūlād ḳollı birle pençe ay żaʿīf
13 kim ilin͡g imgek körüp ṭāḳat ketürmeyin sınar

65 (33a)

şabr ḳıl düşmen ḳolın baġlı ḳatıŋda körge-sen
dost-lar alnında ol kün ür daġı maġzın çıḳar
ḥikāyet melik-lerden bir melik-ke renc ḥāṣıl
boldı ol velāyet-niŋ ḥakīm-leri cem^c bolup
ayttı-lar bu renc-niŋ devāsı degül illā ādemī-niŋ
öti daġı ol ādemī munça türlü ṣıfat bilen mevṣūf
kirek sulṭān buyurdı istediler bir ikinçi-
-niŋ oġlın taptı-lar ol ṣūret-te kim ḥukemā
aytıp turur idi atasın anasın izdep köp māl
ve ni^cmet birip ḫoşnūd ḳıldı-lar ḳāżī fetvā
birdi kim sulṭān selāmeti üçün ra^ciyyet
-den biri-niŋ ḳanın tökse revā durur cellād
kilip ḳaṣd itti öltürmege oġlan yüzün

66 (33b)

kök(k)e karşı tutup küldi sulṭān ayttı bu ḥālet
-te ni külmek yiri durur kim küldüŋ ayttı
oġlan-lar nāzı ataġa anaġa bolur daġı da^cvī
-ni ḳāżī ḳatına iltürler dādnı sulṭāndan izder-
-ler imdi atam anam dünyā-lik üçün ḳanımnı tökmege
destūr birdi-ler ḳāżī daġı fetvā birdi meni öltürmege
sulṭān daġı rāżī boldı teŋri-den özge
sıġınur yirim ḳalmadı *şi^cr*
kimge ḳılayım seniŋ iliŋden feryād
ḳarşuŋda turup tilermen oş senden dād
sulṭān bu sözni iş(i)tip köŋli aġrıp közinden
yaş kildi daġı ayttı menim helākligim yaḫşı-raḳ
andan kim yazuḳsuz ḳan tökülgünçe başından

67 (34a)

közünden öpüp kuçup köp māl ve ni^cmet
birip āzād kıldı ayturlar ol kün içinde
hak ta^cālā añga şifā birdi *şi^cr*
küç bile bir karınçanı bassañ.
bil ki hāli ni bolğay ol kında
ay żaʿif ādemī seniñ hāliñ.
eyledür fīl ayakı altında
hikāyet ʿamru bnü leys kullarından bir
kul kaçtı artınça barıp tutup kitürdüler
bir vezīrniñ anıñ bilen ğakażı bar idi ayttı munı
öltürmek kerek kim dağı özge kullar körüp
munuñ bigin hareket kılmağay-lar ol kul
yir öpüp ayttı *şi^cr*

68 (34b)

buyruğuñ başım öze ay şehriyār
hôca-nıñdur hukm[42] kulğa irki bar
ammā men bu iv nimeti bilen bislenip turur-men tile-men
kim kıyāmat kün menim kanıma giriftār bolğay
-sen eger bu kuluñnı öltürmege tileseñ
şer^c ta'vīli bilen öltürgül kim kıyāmat kün
yazuklı bolmağay-sen melik ayttı şer^c ta'vīli kaysı
turur ayıt, mañga icāzet birgil kim bu vezīrni
öltüreyim andan soñra meni(mini)? kışāş kılıp öltürgil
melik bu sözni işitip küldi dağı vezīrge
ayttı nı maşlahat körer-sen vezīr ayttı ay melik atañ
cānı üçün başıñ şadaka sı munuñ yazukın
bağışlağıl hattā meni dağı belāğa salmasun

69 (35a)

yazuḳ men-den dur(ur) ḥukemā ḳavli bilen ʿamel ḳılmadım
şiʿr uruşup taş atḳan ir bilen sen
cirāḥat başın͡gğa istep kıtürdün͡g
çekip yā attın͡g oḳ düşmen yüzine
közün͡g aç oḳına ḳarşu oturdun͡g *ḥikāyet*
zevzen şehri-nin͡g meliki-nin͡g bir ḫôcası bar idi
kerimü'n-nefs ṣāḥıb(ı) ḫulḳ beyük himmet-lı alçaḳ kön͡gül-li
ulluġa kiçi-ge iʿzāz ve ikrām ve iḥsān ḳılıp
ġaybet-lerinde ḫaberin sözler idi bir kün melik
andan bir ḥareket körüp ġażabı kilip muṣādere
ḳılın͡g dip buyurdı ol kişi-ler kim mundan
iʿzāz ve iḥsān körüp tururlar idi kilip
ḳatına kiçeler kündüzler oturup laṭīfe

70 (35b)

-ler sözlep muvāneset ḳılur irdi-ler *şiʿr*
düşmen bile ṣulḥ iterge kön͡glün͡g bolsa
ol sökse ḳafāda ḳıl yüzine taḥsīn
ger açı sözin işitmegeyin dir isen͡g
iḥsān bile ḳıl ḥemīşe aġzın şīrīn
ol kim melik-nin͡g ḥaḳḳı idi baʿżısın edā ḳıldı
ḳalġanı üçün bir niçe kün ḥabs-de oturdı ḫorāsān
melık-lerinden bir melik bu ḫôca-ġa ḫufye varaḳa
saldı kim anın͡g kibi melik munun͡g kibi uluġ-nın͡g
ḳadrin bilmedi ʿizzet-sizlik itti eger mübārek ḫāṭırı
tiler bolsa bu yanı kilmege kön͡glündeki murādınça
ʿizzet tapḳay daġı bu memleket-nin͡g uluġları özi-
-nin͡g ḳutluġ cemāline müştāḳ bolup bu ḥurūf-nın͡g

71 (36a)

1 cevābına munṭaẓır bolup közleri yolda turur ḫôca
2 bu söznin͡g cevābına ḳorḳup turuḳtı dağı anı kim
3 maṣlaḥat kördi ol varaḳa-nın͡g ẓahrında muḫtasar
4 yazıp varaḳa ketürgen kişi-nin͡g iline birip
5 uzattı bir kim-irse bu vāḳıᶜa-nı tuyup sulṭānġa
6 an͡glattı sulṭān yigrip ol varaḳa ketürgen
7 kişi-ni istep ḳatında varaḳa tapup oḳuttı yazıp
8 turur kim uluġ-larnın͡g ḥüsn-i ẓannı bu ḳul ḥaḳḳına
9 bu ḳul-nın͡g mıḳdārından artuḳraḳ turur dağı
10 ol teşrīf-i ḳabūl kim buyurdun͡guz bu ḳul-nın͡g
11 anın͡g icābeti-ne imkānı yoḳ turur anın͡g üçün
12 kim bu iv niᶜmeti bilen beslenip turur-men dağı
13 az cevr körüp köp yılğı niᶜmet ḥaḳḳın unutup

72 (36b)

1 vefāsızlıḳ itmek mürüvvet degül *şiᶜr*
2 bir kişi-den dāyimā körüp saḫā
3 ᶜömr barınça yükün çeksen͡g revā
4 sulṭānġa anın͡g bu sīreti ġāyet ḫoş kildi izdep
5 ḫılᶜat keydürüp köp niᶜmet bağışlap ᶜöẕrin tiledi
6 kim ḫaṭā ḳıldım seni yazuḳsuz inçittim ayttı
7 ay sulṭān anı kim man͡ga ḳıldın͡g senden ḫaṭā
8 bilmen ol man͡ga ḥaḳ taᶜālā-dan muḳadder idi
9 senin͡g ilin͡gden bolġanı yaḫşı-raḳ kim köp
10 türlü niᶜmetin͡g ḥaḳḳı bu ḳul öze bar *şiᶜr*
11 bolmaġıl zaḥmet körüp il-den melūl
12 zaḥmet ü rāḥat ḫalāyıḳdan degül
13 ḥaḳ taᶜālā-dın anı bilmek kirek .
kim anın͡g ḥukmünde-dür redd ü ḳabūl[43]

73 (37a)

ya kirişinden degül oḳ ötmegi
ir küçinden eyler ol dāyim duḫūl
ḥikā et ʿarab melik-lerinden bir melik dīvān müteʿallik-
-lerine buyurdı kim fulān ḳul-nıŋ mersūmın
yaḫşı iḥtiyāt bilen yazsun-lar kim ḫıdmatḳa
mülāzim daġı fermānġa köz tikip ḳulaḳ ḳoyup
turur daġı özge ḳullar lehv ve ṭarab bilen
meşġūl bolup ḫıdmat edāsına usal yürürler
bu sözni köŋül iyelerinden bir kim-irse işitip
ayttı ḥaḳ taʿālā ḥażratında ḳul-larnıŋ ʿameli-niŋ
cezāsı bu mis̱āl öze turur *şiʿr*
iki kün irte melik tap(u)ġuna bir ir kilse
üçünçi kün aŋa lā-büd naẓar ḳılur ol şāh

74 (37b)

kilip tile tilekiŋ ḥaḳ işikine her dem
irür kerem ulaşur bir hemīşe bābu'l-lāh
şıʿr maḫdūm bolur hemīşe fermān tutḳan
maḥrūm ḳalur hemīşe ʿişyān kütken
maḳbūl bolur ol ādemī ḥażret-te.
oynap bu zamāne birle āsān utḳan
ḥikāyet bir żālim ḥākim-ni ayturlar
faḳīrlar otunın küç bilen iksük-ke alıp daġı
bay-larġa artuḳ-ḳa ṭarḥ bıraḳur idi köŋül
iyelerinden bir kim-irse körüp anı ayttı *şiʿr*
yılan-sen her kime yitseŋ tikersen.
otursaŋ ḳanda bay-ḳuş tig yıḳarsen
küçüŋ bizge yiter ḥaḳ-ḳa yeta-lmas

75 (38a)

        seni sen küç bile otḳa yaḳar-sen
ol bu sözni iş(i)tip melūl bolup an͡ga iltifat
ḳılmadı ḳavlehu taʿālā أخذته العزة بالاسم
tā ki[44] bir kiçe ol ḥākim-nin͡g maṭbaḫı otı otun
anbarına tüşti barça emlāki yandı bu ḥarīf
yumşaḳ töşekiden issi kül üstünde
ḳaldı ol ṣāḥib-vaḳt ir yana kiçer idi anı kördi
kim yārānlarına aytur hīç bilmen bu ot menim ivime
ḳandan tüşti ol ir ayttı faḳīrlar āhı tütüninden
şiʿr dağı miskīn kişi-lerge küç itme
        alarnın͡g āhı otından ḥazer ḳıl
yıḳar bolsan͡g dağı bir kez kön͡gülni
        kön͡gül āhı seni ḳav tig yaḳar bil

76 (38 b)

keyḫusrev tācı-nın͡g üstüninde bu ik(k)i beyt-
-ni yazıp tururlar *şiʿr*
başımız üstünde bu ḫalḳ(-i) cehān
        seyr itkeyler yir özre köp zemān
ilden ilge kildi bizge memleket
        eyle hem kitkey kilip ilden revān
ḥikāyet bir küreşçi pehlevān üç yüz
altmış türlü küreş ʿilmin bilür irdi tigme
bir kün bir türli ʿilm bilen küreşür idi
şākirdlerinden bir ṣāḥib-cemāl oğlan bilen
ḫāṭırı müteʿalliḳ bolup üç yüz ilii toḳuz türli
küreş ʿilmin an͡ga ögretti oğlan ol ġāyet-
-ḳa yetti kim bu velāyet-de ni ḳadar küreşçi bar idi

77 (39a)

1 barçasın bastı bir kün sulṭān ḫıdmatına kilip
2 yir öpüp ayttı üstādım(ız?)nıŋ menim öze terbiyet
3 ḥaḳḳı bar yoḳsa ḳuvvet-de ve ṣanʿat-da men andan
4 artuḳ-men bu söz sulṭānġa ḫoş kilmedi
5 buyurdı kim küreş-sün-ler maḳām tertīb ḳıldı
6 -lar erkān-ı devlet ve aʿyān ḫazret-i ümerā ve vüzerā
7 ḥāżır boldılar oġlan isrük fil kibi meydana
8 kirip taṣavvur itti kim timürden taġ bolsa yirinden
9 ḳoparġay-men üstādı daġı bildı kim
10 özinden artuḳ-turur ol bir ʿilm-ni kim
11 mundan kizlep idi anı ʿamel-ge kitürdi
12 oġlan defʿ ite bilmedi oġlan-nı köterip
13 hevādan yirge urdı ḫalḳ-dan ġıriy[15] ḳoptı

78 (39b)

1 sulṭān buyurdı üstādına ḫılʿat ve niʿmet
2 birdi-ler daġı oġlan-nı melāmet ḳıldı-lar
3 kim sen öz üstādıŋ bilen daʿvī ḳıldıŋ
4 daʿvīŋ bāṭıl boldı oġlan ayttı ol menim öze
5 ḳuvvet bilen ġālib bolmadı belki küreş taʿlīminden
6 bir daḳīḳa-nı kizlemiş anıŋ bile ġālib boldı
7 üstādı ayttı belī ol daḳīḳa-nı bu kün üçün
8 kizlep idim ʿāḳil-lar meṣeli turur dost-ḳa ol
9 ḳadar yarı ḳılġıl kim düşmen bolsa saŋa żafer tapmaġay *şiʿr*
10 yā vefā yoḳ turur bu ʿālemde
yā kişi ḳılmadı cehānda anı
11 men-den[16] oḳ ʿilmin ögrenip kitken
ʿāḳıbet ḳıldı ol nişāne meni
12 *ḥikāyet* bir faḳīr(-i) mücerred ṣaḥrāda oturup ḫırḳa-
13 -sın tiker idi ileyinden bir sulṭān kiçti başın

79 (40a)

1 köterip baḳmadı dağı iltifāt ḳılmadı sulṭān
2 ol yirden kim salṭanat maḥalli[47] turur müteġayyir bolup ayttı bu
3 ṭāyife ḥayvān-ṣıfat turur vezīr ayttı ay faḳīr cehān
4 sulṭānı ileyiñgden kiçti ni üçün turup
5 ḫıdmat ḳılmadıñg dağı edeb şarṭın yirine kitürmediñg
6 faḳīr ayttı sulṭānġa aytġıl ḫıdmat ṭamaᶜın ol kişi-
7 -den tutsun kim niᶜmet ṭamaᶜın andan tutḳay dağı
8 bilgil sulṭān raᶜiyyet rāḥeti üçün turur dağı
9 raᶜiyyet sulṭān ṭāᶜati üçün turur[48] *şiᶜr*
10 bu raᶜiyyet-ke melik çōbān irür
ol niçe kim köp velāyetni bilür
11 ḳoy degül çōbān üçün ay ẕū-fünūn
belki çōbān ḳoy-lara ḫıdmat üçün
12 ol biri devlet bilen devrān sürer.
13 bu biri ot-dan özin bir yan sürer

80 (40b)

1 bir nice kün ṣabr ḳılġıl kim bu yir
2 ay niçe firᶜavn mağzın tāze yir
3 bir kişi baḳsa açıp gūr içine
4 bilmegey yatḳan melik mi yā gedā
5 sulṭān-ḳa faḳīrnıñg sözleri ġāyet ḫoş kildi
6 ayttı ni tilersen menden tilegil ayttı senden
7 anı tiler men kim mañga zaḥmet birmegey-sen
8 ayttı mañga naṣīḥat birgil ayttı bilgil *şiᶜr*
9 bu kün kim bar iliñgde māl ve mülket.
10 yürür ilden ile ol cāh ve devlet
11 ḳarınça ḫāṭırın āzār ḳılma.
12 süleymānça iliñgde bolsa ḳuvvet[49]
13 *ḥikāyet* bir vezīr şeyḫ zü'n-nūn-ı mıṣrī ḳatına

81 (41a)

kilip himmet ve duʿā tilep ayttı kiçe kündüz
sulṭān ḫıdmatına meşġūl-men dağı ḫayrından ümīd
tutup ʿuḳūbetinden ḳorḳar-men bu sözni zü-
ʿn-nūn mıṣrī iş(i)tip yığlap añga ayttı eger men teñgri-
-den eyle ḳorḳsam idi kim sen sulṭān-dan ḳorḳarsen
ṣıddīḳ-lar cümle-sinden bolġay idim *şiʿr*
ḳāysı faḳīr-i ḳāniʿ taḳvā bilen tirilse
tapsa ʿaceb degül-dür ḥażretde ol köni yol
ḳorḳsa vezīr ḥaḳ-dan ḳorḳar bigin melikden
tapup maḳām-ı ʿālī bolġay melik-ṣıfat ol
ḥikāyet bir sulṭān bir yazuḳsuz kişi-ni
öltürmege buyurdı ol miskīn ayttı ay
sulṭān ol sebeb bilen kim ġażābıñg kilip

82 (41b)

menim öze öz āzār istemegil[50] ayttı niçük ayttı[51] bu ʿuḳūbet
menim öze bir nefes bilen kiçer dağı ḳıyāmat-ḳa tigrü seniñg
boynuñgda ḳalur *şiʿr*
ṣaḥrā yili tig ʿömr beḳāsı kiçti
ġam cevri dağı feraḥ ṣafāsı kiçti
cāfī saḳınur cefā bize ḳıldım dip
ḳaldı añga bizden ol cefāsı kiçti
ol melik-ke munuñg naṣīḥati ġāyet ḫoş kilip āzād
ḳıldı *ḥikāyet* nūşin revān ʿādil vezīrleri
olturup memleket maṣlaḥatından bir mühimm işke
endīşe ḳılur idi-ler her biri ʿaḳlı ḳadarınça bir rāy
körgüzüp melik dağı bir tedbīr endīşe ḳıldı
büzürc mihrge melik-niñg tedbīri iḫtiyār kildi

83 (42a)

vezīrler büzürc mihr-ge sordı-lar kim melik rāyında ni meziyyet kördüñ munça ḥakīm-ler fikri öze ayttı iḫtiyār körmegim-niñ sebebi ol turur kim bu iş-niñ soñı maᶜlūm degül dağı siziñ rāyıñız teñri tileki içinde turur yā ṣavāb kilgey yā ḫaṭā eger ḫilāf-ı ṣavāb kilse melik mutāba ati bilen muᶜātibinden[52] iymen bolġay-biz *şiᶜr* kim izder ise ḫilāf ı rāy-ı sulṭān

öz ḳanı bilen yuvar[53] ilin ol nādān

kündüzni kiçe dise melik sen aytḳıl

uşta körünür ḳamer yanınca keyvān[54]

ḥikāyet bir seyyāḥ[55] saçın örüp ḥācī-lar ḳāfile-si bilen baġdād şehrine kirip

84 (42b)

melik ḫıdmatına kilip ayttı şerīf kişi-men ḥicāzdan kilür-men melik üçün bir ḳaṣīde medḥ ḳılıp turur-men melik buyurdı kim oḳ(u)sun ol şerīf ḳaṣīde-ni tamām oḳudı ise melik nedīm-lerinden biri ayttı men munı ḳurbān bayramında başra şehrinde kördüm bu niçük ḥācī bolur dağı biri ayttı men munı bilür-men malatya şehrinde bir naṣrānī oğlı durur bu niçük şerīf bolur dağı biri ayttı men bu ḳaṣīde-ni bilürmen enverī-niñ durur bu niçük şāᶜir bolur melik buyurdı kim uruñ bu ḳavvād-nı niçün munça köp yalġan sözler sözlegey ol ayttı melik yaşı uzun bolsun bir sözüm dağı bar eġer ol rāst bolmasa ni ᶜuḳūbet ḳılsañız

85 (43a)

man͡ga cezā durur melik ayttı aytḳıl- *şiʿr*
kitürdi bir ġarīb ir ol yoġurtnı
ki bir baḫşı-dur ayran ikki su-dur
tilesen͡g rāst söz budur eyā şāh
cehān körgen kişi köp yalġan aytur
melik bu sözni işitip külüp ayttı mundan rāst
söz sözlemedin͡g buyurdı nikim maḳṣūdı
idi birdi-ler *ḥikāyet* bir vezīr ili altındaġı
ḳavm-ġa raḥm itip işlerin ḫayr öze tutar idi
nā-geh[56] bir kün ol vezīr melik ḳahrına giriftār
boldı dost-ları kilip ḫalāṣ ḳılmaḳ üçün
saʿy itti-ler ol kişi-ler kim an͡ga tersīm bolup
idi-ler mu-āḳıbınça (mu'āḳabatınça?) mulāṭafet körgüzür idi

86 (43b)

-ler daġı özge uluġ-lar öz sīretin melik ḫıdmatında
sözlediler melik daġı anın͡g yazuḳun baġışladı
kön͡gül iyelerinden bir kim-irse ḥāżır idi
anda ayttı *şiʿr* kirekli dost kön͡glin tapmaḳ üçün
atası bāġını satsa revā-dur
aşı bişkinçe iygü ādemī-nin͡g
ivün͡g raḫtın tırip otḳa yaḳa-dur
yamanlıḳ ḳılġan irge iygülik ḳıl
ḳapar it aġzına luḳma ata-dur
ḥikāyet hārūnu'r-reşīd oġlan-larından
biri ġażab-lanıp atası ḳatına kilip ayttı fulān
vālī-nin͡g oġlı anama sökti hārūnu'r-reşīd
vezīrlerine ayttı ol kişi kim munun͡g kibi yaramas

87 (44a)

söz sözlegey anıñ cezāsı ni turur biri ayttı
anı öltürmek kırek dağı biri ayttı anıñ t lin
kesmek kirek dağı biri ayttı anı muṣādere
ḳılmaḳ kirek dağı biri ayttı anı taᶜzīr ḳılmaḳ
kirek dağı biri ayttı anı iḫrāc ḳılmaḳ kirek
hārūnu'r-reşīd ayttı ay oğlum mürüvvet ve kerem
ol turur kim andan kiçkey-sen eğer ᶜafv ite bilmeseñ
sen dağı anıñ anası-na sök-kül evle kim intiḳām
ḥadd-den kiçmegey eğer kiçer bolsa ẓulm bizim
ṭarafımızdan bolğay *şiᶜr*
ḳağan arslan bilen pençe tutuşḳan ir degül ᶜāḳil
anı b l ᶜāḳil ir ḳahrı kiliçek sözlemes bāṭıl
bir iygü ādemī-ge bir yaman til-li kişi sökti

88 (44b)

ol ayttı ay sözi tatlı yüzi ḳutlı özi kāmil
menim ᶜaybım iñgen köp-tür meni men tig kişi bilmes
mañga sen rāstın ayttıñ irür-men ᶜaybıma ḳāyil
ḥikāyet şeyḫ saᶜdī aytur bir niçe bay
ḫôca lar bilen kemide oturup kiter igeç
kime soñgunda bir zevrāḳ ġarḳ boldı
içinde iki ḳardaş bar idi su igremine
tüşti ol ḫôca-lar-nıñ ulusı bularnı çıḳarğan
kişi-ge yüz altun ayttı kimeçi tüşüp birin
ḫalāṣ itkinçe biri öldi kimeçi-ge men ayttım
anıñ dağı ᶜömri-niñ baḳıye-si ḳalmamış kim sen anı
tutmaḳda te'ḫīr ḳıldıñ dağı munı taḳdīm kime-çi
külüp ayttı anı kim ayttıñ yaḳīn turur dağı ḫāṭırım

89 (45a)

meyli muñġa artuḳraḳ idi ol sebeb-den kim
bir vaḳt arıp idim bu meni teve-ge mindürdi
dağı ol oğlan igeç yağrınıma ağır ḳamçı-lar
indürdi men ayttım ṣadaḳa allāh al-ʿaẓīm ن عمل
şiʿr صالحا فلنفسه ومن اساء فعليها
yitkeninçe küçüñ köñgül yapḳıl
kim ḫalāyıḳ sañġa duʿā ḳılġay
tüşken ir ḥācetin revā ḳılsañ
ḥaḳ seniñ ḥāceting revā ḳılġay
ḥikāyet bir zamānda iki ḳarındaş bar idi
biri sulṭān ḫıdmatına mülāzim dağı biri kesb itmekin
yir idi bir kün ol cündī[57] ḳarındaşı bu kāsib-
-ge ayttı ni üçün ḫıdmat ḳılmas-sen kim bu

90 (46b)

iş zaḥmetinden ḳutulġay-sen ol kāsib
ḳarındaşı ayttı sen ni üçün işʾemes-sen
kim ḫıdmat ḫorluḳından ḳutulġay-sen
ʿāḳil-lar meṡeli turur kim öz ivinde oturup
ḳurı itmek yise yaḫşı andan kim biline altun ḳılıç
bağlap ḫıdmat üçün turġay *şiʿr*
tımür töggen bilek miñ ḳurla yaḫşı
ol ilden kim kögüsde big-ge ḳarşı
şiʿr böyle ṣarf itti ʿömrün ol serbāz
ni yigey ḳış dağı ni kiygey yaz[58]
ay boğaz ḳāniʿ it bir itmek-ke
ḳıl özüñge bu köp cefā-nı az
ḥikāyet nūşīn revān ʿādil-ge bir kişi kilip

91 (46a)

beşāret kitürdi kim fulān düşmeniñni teñri
kötürdi nūşīn revān ayttı hīç anı işittiñ mi kim
meni ḳoyġay *şiʿr*
bilür-sen kim cehān-nıñ meclisinde
tutar ilge ḳadaḥnı rāst sāḳī
sevünmek yoḳ körüp düşmen ölüsin
keliser çūn bize ol devr ayaḳı
ḥikā et kisrī (kisrā?) işikinde ekābir cemʿ bolup
memleket maṣlaḥatı üçün meşveret ḳılur idi-ler ol
ḥāl-de büzürcmihr sözlemedi ayttılar sen ni üçün
bu ittifāḳda sözlemediñ aytti vüzerā eṭibbā miṣāli
turur ṭabīb devā buyurmas illā saḳīm-ġa kördüm
kim sözler(r)iñiz ṣavāb öze turur anda sükūt

92 (46b)

yaḫşı-raḳ sözlemekden *şiʿr*
sözlemek ḥikmet degül ay ḫoş meḳāl
bolmasa ol yirde kim sözge mecāl
ol tekellüm-den sañga ḫoş-dur sükūt
kim ḫaṭā sözde yigince infiʿāl
bir ḳuyu aġzınġa közsüz ir körüp
tip-tik olturmaḳ belī anda vebāl
ḥikāyet hārūnu'r-reşīd-ge ḳaçan kim mıṣr
mülki müsellem boldı ise ayttı ol ṭāġī bāġī ḫilāfınça
kim mıṣr mülkine maġrūr bolup teñri-lik
daʿvī-sin ḳıldı kirek kim bu memleket-ni ḳul-
ların-dan iñ iksük ḳuluma birgey-men ayturlar
bir ḳara ḳulı bar idi iñen bilig-siz ḫasīb atlı[59]

93 (47a)

mışr mülkin añga teslīm ḳıldı anıñ ʿaḳlı ve kifāyeti
ol ġāyet-de idi kim bir kün ikinçi-ler kilip
şikāyet ḳıldı-lar kim[60] nīl yaḳasında mamuḳ iktik
vaḳtsız yaġmur kilip telef ḳıldı ol ayttı yüñ
ikmek kirek idiñiz kim yaġmur ziyān ḳılmaġay
idi bir żarīf ir bu sözni işitip külüp ayttı *şiʿr*
kilür bolsa bilig birle saʿādet
biligsiz heykeli bolġay şaḳāvet
velī ebleh batıp-tur genc içinde
bilig-li ḫôr ve müflis renc içinde
birip mülk ol birini ḳıldı sulṭān
yüritür bu birini aç ve ʿuryān
cehān bünyādını böyle salıp-tur
bu işke ʿāḳil ir ḥayrān ḳalıp-tur

94 (47b)

anıñ ḥikmet-lerine ʿaḳl irişmes
kim-irse iş-lerine hem kirişmes
ḥikāyet bir sulṭānġa çīn iḳlīminden bir özden
ḳırnaḳ kitürdi-ler sulṭān serḫoş-luḳ ḥāletinde
anıñ birlen cemʿ bolmaḳ tiledi ḳırnaḳ menʿ itti sulṭān
yigrip bir ḳara zengī ferrāş-ḳa birdi kim üstün
dudaġı burnı ucına yetip daġı astın dudaġı yaḳasına
inip turur idi *şiʿr*
ol ḳara dīv çehre-li ḳulnıñ.
kitürür ṣūreti köñül-ge melāl
ḫatm boldı meger ḳabāḥat añga.
eyle kim yūsufa cemāl ü kemāl
ḳaranıñ ol vaḳt nefsi ġālib daġı şehveti ṭālib

95 (48a)

idi min͡g mihr cān bilen mührini kötürdi
tan͡g bile sulṭān ḳırnaḳ-nı izdedi tapmadı mācerā-nı
ayttı-lar sulṭān buyurdı ḳaranı dağı ḳırnaḳ-nı ilin
ayaḳın bağlap ḳalʿa burcından ḫandaḳ-ḳa bıraḳsun-
-lar bir ʿāḳil vezīr şefāʿat yüzün yirge ḳoyup
ayttı ḳaranın͡g munda yazuḳı yoḳ-turur ḳul-lar sulṭān
inʿāmına iḥsānına ögrenip tururlar sulṭān
ayttı bir kiçe ṣabr itse ni bolğay idi vezīr ayttı
şiʿr ramażān ayı mülḥid-i müfsid
ileyinde ṭabaḳ tolı ḥalvā
kim digey ol kün ol oruç tutḳay.
böyle bayram bolup an͡ga peydā
yitse tatlı suğa susamış ir.
ḳorḳmas allında bolsa ejderhā

96 (48b)

bu laṭīfe sulṭānğa ḫoş kildi ayttı ḳaranı san͡ga
bağışladım ḳırnaḳ-nı nideyim ayttı ḳarağa birgil
kim anın͡g lāyıḳı turur *şiʿr*
susamış ol şeker suvın içmes.
kim an͡ga it tigip çibin üşti
şāh ilin bir yana ḳaçan körgey
ol çiçek kim necis yire tüşti
ḥikāyet iskenderge sordı-lar maşrıḳ
ve mağrıb dīvārını ni bilen tuttun͡g burunğı melik-
-lernin͡g ḫazīne-si ve leşkeri ve ʿömri senden
ʿartuḳ idi anlarğa bu fetḥ bolmadı ayttı ten͡gri
ve[61] taʿālā ʿināyeti bilen ḳaysı mülk-ni kim tuttum
raʿiyyet-ni ḫoş kördüm dağı melik-ler atın

97 (49a)

ḫayr bilen yād ḳıldım *şiʿr*
kirek sulṭān raʿiyyet·ni körüp ḫoş
ʿināyet birle dāyim şād ḳılġay
uluġ-luḳ ol degül kim ullularnı
yaramas lafẓ birlen yād ḳılġay
ikinçi bāb faḳr aḫlaḳı içinde turur *ḥikāyet*
uluġ-lardan bir kim-irse bir pārsā irge sordı
fulan ʿābid ḥaḳḳına ni aytursen köp ṭaʿne-li sözler
anıñ üçün dirler ayttı żāhirinde ʿayb körmen
bāṭınında ġayb bilmen *şiʿr*
ḳaçan körseñ arı ton·lı kişi-ni
anı bilseñ kirek zāhid yolında
taşından çün baḳıp sen añlamadıñ

98 (49b)

işi yoḳ muḥtesib-niñ iv içinde .
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir faḳīr-nı kördüm
kaʿbe·niñ işikine yüzün ḳoyup aytur idi
yā ġafūr yā raḥīm sen bilürsen kim bu ẓulūm cehūl-
-den ni kilgey *şiʿr*
kitürdüm köp ḫaṭā ʿöẓrin ḳılıp taḳṣīr ḳul-luḳ-da
saña ḫıdmat ḳılur dāyim kime bolsa saʿādet yār
ḳılurlar tevbe ʿāṣī·ler nedāmet yip ḫaṭā işden
ʿibādet-den ḳılur ʿārif kişi-ler dāyim istiġfār
ʿābidler ṭāʿat cezāsın dāġı tācirler bıżāʿat
bahāsın izderler men miskīn ümīd kitürdüm
ṭāʿat degül ḥācet-ke kildim ticāret-ke
degül اصنع ما أنت اهله *şiʿr*

Aslı اصنع بى ما انت اهله

99 (50a)

1 kirek öltür kirek cürmüm bağışla
2 ni ḳılsañ ḥukmine rāżī-men işle
3 bu ʿöẕrüm-ni ḳabūl[62] itkil dimes men
4 ağır yazuḳlı-men ehl-i kerem-sen
5 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur ʿabdu'l-ḳādir geylānī
6 raḥmetu'l-lāhi ʿaleyhi-ni kördüm ḥaram ḥiṣārına yüzün
7 ḳoyup aytur idi yā kerīm yā raḥīm bu ḳuluñ-nı
8 bağışlağıl eger ʿuḳūbat-ḳa lāyıḳ isem ḳıyāmat
9 kün meni közsüz ḳoparğıl kim iygüler
10 naẓarında ḫacil bolmağay-men *şiʿr*
11 niçe kilse ṣabā yili seḥergāh
yüzüm yirge sürüp aytur-men allāh
12 unutman bir nefes hergiz seni men
añar mı-sen bu ḳulnı ay ʿaceb sen
13 *ḥikāyet* bir ṣāliḥ irniñ (iriñ?) ivine oğrı

100 (50b)

1 kirdi izdep nime tapmadı köñli tar bolup
2 çıḳtı iv iyesi bildi dağı tura kildi bir kilīmi
3 bar anıñ üstüne yatur idi anı iltip oğrı-nıñ
4 yolunda bıraḳtı ḥattā maḥrūm ki mesin dip *şiʿr*
5 mürüvvet körgüz ilge eyle ay yār
6 ki düşmen köñlün ol ir ḳılmadı tar
7 niçük birgey sañа il bu saʿādet
8 bolur çün dost dāyim senden āzār
9 ehl-i ṣafā yüzde ni ise ḳafāda oldur aṣlı yaman
10 münāfıḳ kibi degüldür *şiʿr*
11 alnıñda yavaş ḳoy bigin müşfiḳ yār
12 artıñda böri kibi teriñni yırtar
13 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir cemāʿat ʿārif

101 (51a)

faḳīrlar-ġa yoluḳtum safarġa ittıfāḳ ḳılıp renc ve rāḥet-
-ke şerīk bolup-idi-ler men dağı anlarġa yoldaş bolmaḳ
tiledim ḳabūl itmediler ayttım bu uluġ-larnıŋ mekārim-i
aḫlāḳından bedīᶜ durur kim miskīn-ler ṣoḥbetinden
yüz ḳaytarmaḳ dağı fāyide-ni dirīġ körmek anlarnıŋ
biri ayttı bu sözni işitip melūl bolmağıl kim bu kün
dört kün durur kim[63] bir oğrı ṣāliḥler ṣūretin kiyip
bu faḳīrlar ṣuḥbetine kirip-durur ol ḥālden gümān
iltmeyin bu cemāᶜat yoldaşlıḳ-ḳa ḳabūl ḳılıp tururlar
şiᶜr niçe kim dalḳ irür ᶜārif libāsı
mübārek-dür ḫalāyıḳ-ḳa duᶜāsı
ni bolsa kiy dağı iygü ᶜamel ḳıl
şeḳāvet-ni saᶜādet-ke bedel ḳıl

102 (51b)

dögüldür ton bilen bu pārsālıḳ
tileseŋ zühd ve taḳvā nefs ivin yıḳ
deminde körgüzür fāris şecāᶜat
muḫannat-ḳa damışḳī yā ni ḥācet
ol kün bular bilen yürüdüm kiçe kilip bir ḥiṣār
yanında yattı-lar ol oğrı refīḳı-nıŋ ibrīḳın alıp
ṭahārat-ḳa kiter men dip ġārat-ḳa kitti *şiᶜr*
kiyip ḫırḳa yürür zāhid azıp yol
işek-ke kiydirip kaᶜbe tonun ol
ol ḳadar kitti kim bularnıŋ naẓarından ġāyib boldı
ḳalᶜa burcına çıḳıp māl oğurlap kitti ol kiçe
oğrı tört menzil-ni bir itti ṣabāḥ māl iyesi kilip
bu yazuḳsuz yatḳan faḳīrlarnı tuttı bar mevcūdların

103 (52a)

1 aldı dağı ağaç urup ḥabs-ke saldı ol tārīḫ-
2 -den biri terk-i ṣuḥbet ḳılıp ʿuzlet iḫtiyār ittim niçük
3 kim ayturlar es-selāmetü fī'l-vaḥdeti *şiʿr*
4 çūn degül-dür san͡ga muvāfıḳ yār
5 ḳoy anı yalġuzun temāşā ḳıl
6 ni senin͡g bağrın͡g ol kebāb itsün
7 ni anın͡g ṣuḥbetin temennā ḳıl
8 ayttım elḥamdülillāhi niçe kim ṣuḥbet den yıraḳ·men bu ḥikāyet
9 bilen rāḥet-ke yaḳın-men dağı ni ḳadar kim ʿömrüm
10 bar bu naṣīḥat bilen ʿamel ḳılġay-men *şiʿr*
11 bir ebleh ortada ḳıldı yamanlıḳ
niçe ʿāḳil-lara tigdi ziyānı
12 tolı bolsa bir ulu birke mā-verd
ḳılur bir it tüşüp murdār anı
13 *ḥikāyet* bir zāhid bir sulṭānġa ḳonaḳ boldı

104 (52b)

1 ol vaḳt kim ṭaʿām yimege oturdı lar zāhid
2 yimek az yidi ḳaçan kim namāz ḳılmaġa turdı-lar
3 namāznı köp ḳıldı kim sulṭān-nın͡g iʿtiḳādı
4 ziyadet bolġay dip anın͡g ḥaḳḳına *şiʿr*
5 niçün ay zāhid-i sālūs ve zerrāḳ
6 bu zühdün͡gni derāhīmge satar-sen
7 yan͡gıldın͡g kaʿbe-nin͡g yolın yana ḳayt
8 bu türkistān yolı-dur kim kiter-sen
9 zāhid öz maḳāmına kilip ḫādimden sufra tiledi ḫādim
10 sufra kitürdi bu zāhidnin͡g bir ṣāḥib-vaḳt
11 oğlı bar idi ayttı ay ata daʿvet-te yimek yimedin͡g
12 mi ayttı anlar naẓarında anın͡g kibi yimek yimedim kim
13 işke yaraġay oğlı ayttı namāzın͡g-nı dağı ḳażā ḳılġıl

105 (53a)

1 anıñ kibi ḳılmadıñ kim işke yaraġay *şiʿr*
2 ay hünerler tutup ayasında
3 kizleben ḳoltuḳında ʿayb tümen
4 ol muṣībet künde ay maġrūr
5 zaġal aḳçañ bilen ni alġay-sen
6 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdīaytur yādımda bar oġlanlıḳ
7 eyyāmında kiçeler uyumayın zühd ve taḳvā-ġa köñül
8 baġlap turur idim bir kiçe atam ḫıdmatında tañ atḳınça
9 közüm yummayın kelāmu'l lāh ileyim-de ḳoyup
10 oḳur idim tigremizde ḫalāyıḳ yatıp uyur atama ayttım
11 bulardan hīç biri turup ikki rekeʿat namāz ḳılmas
12 ġaflet uyḳusında eyle ḳalıp-tururlar saḳınġay
13 -sen kim ölüp tururlar ayttı ay oġlum sen daġı

106 (53b)

1 yatıp uyusañ yaḫşı-raḳ andan kim ḫalḳ teri
2 -sine tüşkünçe *şiʿr*
3 özinden müddeʿī ġayrın köre almas
4 közine kibr çūn baġlap-turur yol
5 anıñ kim körmege ḥaḳ-nı közi bar
6 özi-ni cümle-den ʿāciz körer ol
7 *ḥikāyet-i manẓūm*
8 ol ḳarı oġlun tas itken-ni körüp
9 bir kişi ayttı eyā rūşen żamīr
10 köñlek ıysından mıṣırda añladıñ
11 bilmediñ kenʿān ḳuyusında esīr
12 ol ʿazīz ayttı bizim aḥvālimiz
berḳ-ı ʿālem tig körünür vaḳt-ta bir
13 geh çıḳar men ṭārim-i aʿlā öze
geh körünmes közüme şems i münīr

107 (54a)

cümle ʿālem terkini urġay idi
dāyimā bir ḥāl öze bolsa faḳīr
ḥikāyet lübnān taġı-nıñ ṣāliḥ-lerinden
bir ṣāliḥ irni aytuılar maḳāmātı ʿarab diyārında
mezkūr daġı kerāmātı meşhūr idi bir kün ol
ʿazīz damışḳ cāmiʿi içinde kellāse birke-sinde
ṭahārat ḳılur idi suġa tüşti yüz meşaḳḳat
bilen ḫalāṣ boldı daġı namāz ḳılıp oturdı yārān-
-larından biri ayttı ay şeyḫ bu kün maña bir müşkil
vāḳıʿ boldı ayttı ni-durur ol ayttı yādımda bar kim[64] maġrıb
tiñizin yürüp kiçtiñ ayaḳıñ üvüş[65] bolmadı
imdi bu kün ikki arşın suda helāk bolmaġa az
ḳaldıñ munda ḥikmet ni-turur şeyḫ başın tefekkür

108 (54b)

yaḳasına çekip köp teʾemmül ḳılıp başın köterdi
daġı ayttı işitiñ ḫôca-i ʿālem ʿaleyhi's-selām ayttı
لى مع الله وقت لا يسعنى فيه ملك مقرب ولا نبي مرسل
daġı bu sırnı barça vaḳt-da aytmadı vaḳtī kim ol
munı buyurdı cibrīl ve mikāyīl ol ortada medḫal
istedi * مشاهدة الابرار بين التجلى و اسرار * *şiʿr*
körgüzse niçe geh[66] kizlep özün dīdār
bāzārı anıñ menim bu otum artar
أشاهد من أهوى بغير وسيله
فيلحقنى شان اضل طريقا
توحج نارا ثم يطفى برشة
لذالك ترانى محرقا وغريقا
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur baʿalbek cāmiʿine

109 (55a)

kirip bir niçe kelime vaʿz ayttım ḳavmı-nı in͡gen
fehm siz ölü kön͡gül-li ṭāyife kördüm baḳtım
kim nefesim otı yaş ağaçḳa eser ḳılmas ḥayfım kildi
ḥayvān-larğa terbiyet ḳılmaḳ dağı közsüzler maḥalle-
-sinde közgüçilik itmek velīkin maʿnī
işiki açuḳ dağı söz silsilesi uzun idi bu
āyet maʿnī-sinde kim ونحن اقرب اليه من حبل
الوريد söz ol yirge yitti kim bu maʿnī-de ayttım
şiʿr dāyim yaḳın ol dost man͡ga bu cāndan
bu müşkilim ol ki men yıraḳ-men andan
kim-ge digeyim niçük ḳılayım bilmen
men böyle yıraḳ ol yaḳın-raḳ cāndan
ol ḥālet-te men maḥabbet şarābından serḫoş dağı

110 (55b)

maʿrifet ḳadaḥı ilimde meclis ṭarafından bir kim-
irse kiçer idi bu maʿnī-den an͡ga eser ḳıldı
eyle naʿra urdı kim özge-ler dağı anın͡g
bilen ğavğā ḳıldı-lar ayttım subḥāna'l-lāh yıraḳ-
dağılar böyle ḥużūrda dağı yaḳın-dağı-lar baṣīret
-siz yıraḳda *şiʿr*
ḳaçan fehm itmese sözni işitken
söz aytḳan ir-nin͡g anda yazuḳı yoḳ
irādet-nin͡g ḳulağın sözge tutḳan
kişi bu maʿrifet-den ḥaẓẓ alur çoḳ
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir kiçe mekke
yazısında ğāyet uyḳusuzluḳ-dan yörümege
ṭāḳatım ḳalmayın tüşüp yattım dağı teveçige ayttım

111 (56a)

1 man͡ga zaḫmet birmegil ayttı ay ḳarındaş
2 ḥaram ileyin͡gde dağı ḥarāmī artın͡gda eger
3 (eger)[68] kittin͡g yittin͡g ve eger ḳaldın͡g öldün͡g *şiʿr*
4 yayaġ miskīn-lere kaʿbe yolında
5 muġaylān kölgesi-dür çetr-i sulṭān
6 niçeler ol muġaylān-nın͡g tübünde
7 kiçeler ḫoş uyurlar terk itip cān
8 teveçi-ge men ayttım bu meṡel-ni işitkenin͡g yoḳ mı
9 kim ayturlar *şiʿr*
10 bir piyāde niçe yürüp kitkey
çūn teveler arıp sökel boldı
11 simiz aruḳ bolup tölenginçe
köp aruḳ-lar tüşüp yatıp öldi
12 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir ṣāliḥ irni
13 kördüm ten͡giz yaḳasında peleng zaḫmı bilen mübtelā

112 (56b)

1 bolup köp türlü dārūlar bilen devā ḳıldı
2 fāyide itmedi müddet-ler ol renc-ni çekip
3 dem-be-dem aytur idi el-ḥamdü li-llāhi derd bilen mübtelā men
4 maʿṣiyet bilen degül *şiʿr*
5 öltürür bolsa meni bu ḳın-da ol yār-ı ʿazīz
6 sen saḳınma kim yigey-men ḳayġu ol dem cān üçün
7 cān emānet-dür anı birmek kirek līkin menim
8 ḳayġum ol dur kim yirinde tutmaġan fermān üçün
9 *ḥikāyet* bir faḳīrġa żarūret ḥāleti vāḳıʿ
10 boldı ten͡gri ivinden bir bisāṭ oġurladı ḥākim
11 buyurdı kim ilin kiskey-ler bisāṭ iyesi şefāʿat
12 ḳılıp ayttı men ḥalāl ittim ḳāżī ayttı senin͡g şefāʿatın͡g
13 bilen şerʿ ḥaddin terk itse bolmas ayttı yaḫşı buyurtun͡gız

113 (57a)

ve līkin her kim vaḳf-dan nime oġurlarsa arŋa
ḳaṭᶜ lāzım bolmas الوقف لايملك daġı vaḳf muḥtāc-
-lar üçün-turur ḥākim andan ilin çekip ayttı yaᶜnī
cehān seniŋ öze ol ḳadar mı tar bolup idi kim oġrı-
-lıḳ itmediŋ illā teŋri ivinden ol ayttı
yā maḫdūm işitmediŋ mi kim[70] meṡel-de ayturlar dost-
-lar ivin süpürgil daġı düşmen işikin ḳaḳmaġıl
şiᶜr şiddete düşse öẓüŋ zinhār ᶜāciz bolmayın
soy tutup düşmen teri-sin dostuŋ-nıŋ cübbe-sin
ḥikāyet bir melik bir ṣāliḥ kim-irse-ge ayttı bizni
hīç yād iter mi-sen ayttı belī ol vaḳt kim teŋri
-ni unutur-men siz-ni yād iter-men *şiᶜr*
ḳaçan sürse ḳulun teŋri ḳatından

114 (57b)

kiter her bir ṭarafḳa yüz tutup ol
anı kim indese muḥtāc ḳılmas
daġı özge işik-ke körgüzüp yol
ḥikāyet bir ṣāliḥ ir tüşünde kördi
kim sulṭān cennet içinde daġı pārsā cehennem-de sordı
kim anıŋ derecātı ni sebeb-den idi daġı munuŋ derekātı
ni cihet-den ᶜurur kim men munuŋ ḫilāfın saḳınur
idim ayttı-lar sulṭān faḳīrlar irādeti birlen cennet-
-ke daġı pārsā sulṭān-lar taḳarrübi bilen tamuġ-ġa kirdi
şiᶜr eyā dünyā üçün keygen muraḳḳaᶜ
bolup ṣādıḳ bu işden tevbe ḳılġıl
ni ḥācet başıŋa tāc-ı meşāyīḫ
tatar börkin kiyip dervīş bolġıl

115 (58a)

ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur ḥācī-ler ḳāfile-si
bilen kūfe-den bir yayaġ faḳīr baş açuḳ yalan͡g
ayaḳ ḫırāmān yolġa kirdi bir teve-ge mingen tācir
kilip an͡ga ayttı ay faḳīr ḳanda kiter sen bu yol ḳattı yol
durur helāk bolur-sen ḳayıtḳıl faḳīr ayttı *şiʿr*
niçe kim minmege ḥāżır tevem yoḳ
yürür men ṣādmān ḳarnım közüm toḳ
ḳulun daʿvet ḳılıp-tur ḫôca ivge .
menim senden yaḳīn bil ḥācetim yoḳ
munı ayttı dagı ḳadem yolġa urdı ḳaçan kim ḳāfile maḥmūd
naḫle-sin͡ge yitti ise ol tācir ölüm ḥāline
tüşüp yattı faḳīr yastuḳı üstüne kilip ayttı el-ḥamdü
li-llāhi kim men yayaġ yürüp zaḥmet çekip ölmedim

116 (58b)

dagı sen teve üstünde oturup öldün͡g *şiʿr*
kiçe bir ḫasta üçün saġ irnin͡g .
tan͡g atḳınça[71] közünden yaş kildi
tan͡g atı-çaḳ taʿālā emri birle
sökel ir saġ boldı saġ öldi
ḥikāyet bir zāhidni sulṭān izdedi
ol zāhid ayttı dārū içip żaʿīf bolup barayım ḥattā
sulṭā(n)-nın͡g iʿtiḳādı man͡ga artuḳraḳ bolġay
dip ayturlar ol dārū zehr-i ḳātil idi zāhid içti
dagı öldi *şiʿr* bu zamāne zāhidin kör kaʿbe-ge artın tönüp
yüz ḫalāyıḳ-ḳa tönüp dāyim ḳılur bāṭıl namāz
zāhid oldur kim tevekkül-nin͡g maḳāmında turup
tün ve kün ḳılġay ʿibādet dem-be-dem ʿöẕr ü niyāz

117 (59a)

ḥikāyet bir vaḳt yunan yazısında ḥarāmī-ler
köp māl-lı kārvān urdı-lar ḫôca-lar nevḥa
ve zārī ḳılıp teñri-ni dağı nebī-ni şefīʿ kitürdi-
-ler fāyide ḳılmadı *şiʿr*
ḥarāmī-ler alıp altun bolup şād
kılur ol ḫôca-lar miñ āh u feryād
luḳmān ḥakīm ol kārvān içinde ḥāżır idi ayttı-lar
bir niçe kelime ḥikmet-ten alarġa sözlegil bolġay
kim māl-nıñ bir azın ḳoyġay-lar ḥayf bolġay munça
niʿmet żāyiʿ kitkey ayttı ḥayf ol ḥikmet turur kim
mularġa aytḳay-men *şiʿr*
urup[72] şayḳal timür pāsın kitermes
niçe bolsa muʿallim fenn öze şeyḫ(şīḫ?)[73]

118 (59b)

oturmas cāhil ir köñlünde ḥikmet
niçük kim taş öze ursa timür mīḫ
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur niçe kim mañga[74] şeyḫ-i ecell
şemsü'd-dīn ibnü'l-cevzī aytur idi semāʿ-nı terk itip
ḫalvet ve ʿuzlet iḫtiyār ḳılġıl yigitlık hevāsı
ġālib bolup köñül türlü türlü heves-lerge
ṭālib idi nāçār mürebbī rāyı-nıñ ḫilāfınça bir niçe
ḳadem yürüdüm semāʿ-dan dağı ehli-niñ ṣuḥbetinden ḥaẓẓ
alıp ḫoş-vaḳt bolup niçe kim şeyḫım naṣiḥatı yādıma kilse
bu iki beyt-ni oḳur idim *şiʿr*
ger otursa biziñ bilen ḳāżī
turuban ʿāşıkāne raḳs urur
lā-cerem muḥtesib şarāb içse
isrük irni körüp tutar maʿẕūr

119 (60a)

1 bir kiçe bir ṭāyife ṣuḥbetine tüştüm ol cemʿ
2 içinde bir perīşān ṣūret-li muṭrib oturup kerīh
3 ün bilen öz boġazın yırtıp ḫalḳ maġzın kitermege
4 yırlayı başladı *şiʿr*
5 muġannī mūsiḳī āġāz ḳıldı
atası türbe-sinde yıġlaġan tig
6 işitken-ler an͡ga aytur yiter pes
ili birlen ḳulaḳ-ların tutup bik[75]
7 niçük kim ʿarab aytur نحن الى صوب الاغانى اطربها
8 وانت مغن او سكن نطيب *şiʿr*
9 ay muġannī yaman ünün͡g iş(i)tip
ṣuḥbetin͡gde niçük feraḥ iteyim
10 ayttım ol iv iyesine bi'llāh
ḳuṭn kitür ḳulaġıma ḳatayım
11 yā an͡ga sözlegil tik oltursun
yā işik aç revān çıḳıp kiteyim
12 fi'l-cümle ol kiçe yārānlar ḫāṭırı üçün mücāhede-
13 -ġe muvāfaḳat ḳılıp ol muġannī cevrin çekip olturdum

120 (60b)

1 ḥattā seḥer vaḳtı boldı bir müʾez̲z̲in çıḳıp man͡glamaġa
2 başladı ayttım *şiʿr*
3 turup vaḳtsız çaġırma ay müʾez̲z̲in
4 kiçeden ni kiçip-tür bilmeyin sen
5 tileseŋ bilmege menden kilip sor
6 tan͡g atḳınça közümni yummayıp-men
7 ʿale'ṣ-ṣabāḥ turup başımdan taḫfīfe belimden şeddim
8 şişip biş altun bilen ol muġannī naẓarında ḳoydum
9 dağı ḳuçup öpüp şükr-ler ḳıldım bu olturġan
10 yārānlar menim irādetimni anın͡g ḥaḳḳına ḫilāf-ı ʿādet
11 körüp ʿaḳlım-nın͡g ḫıffetine ḥaml itti-ler ol ortada
12 bir kim-irse til uzatıp melāmet ḳılıp ayttı bu ḥareket
13 kim ḳıldın͡g ʿāḳil-lar rāyına münāsib degül

121 (61a)

idi meşāyiḫ ḫırḳa-sını anıñ bigin muṭrib-ġa
birdiñ kim ʿömri içinde iki aḳça keffinde dağı bir ḥabbe deffinde
körmişi yoḳ *şiʿr*
eyā muṭrib bu meclis-de ünüñ tıñlar[76] kişi yoḳtur
seni bir yirde ikki kez kim-irse körmişi yoḳtur
ünüñ-den ürküben uçtı yazılmış (tizilmiş?) tam öze ḳuşlar
cehānda köp muġannī-ler ve-līkin bu işi yoḳtur
ol ḥarīf-ke men ayttım maṣlaḥat ol turur kim taʿarruż
tilini ḳısḳa ḳılġay-sen maña anıñ kerāmeti ẓāhir
boldı ol ayttı ni türlü kerāmet kördüñ ayttım
şeyḫ-i ecell şemsü'd-dīn maña kerrāt ve merrāt semāʿ-nı
terk itkil dip buyurdı dağı belīġ mevʿiẓa-
-lar ayttı menim semʿime siñmedi bu mübārek

122 (61b)

meclis-de saʿādet yarı ḳıldı munuñ ilinden
tevbe ḳıldım dağı ni ḳadar kim ʿömrüm bolġay
semāʿ yaḳınına kilmegey-men *şiʿr*
bir ḳamer yüzli üni özden ḥarīf
naġme ḳılsa ḳılmasa ilnür köñül
ol muġannī köp bilür likin anıñ
kim işitse lehce-sin bolur melül
ḥikāyet luḳmān ḥakim-ge sordılar edeb-
-ni kimden ögrendiñ ayttı edeb-sizlerden baḳtım
alarnıñ efʿāline ḳaysı ḥareket kim maña ḫoş
kilmedi andan iḥtirāz ḳıldım *şiʿr*
eger oynap kişi bir ḥarf aytsa
ülür andan bilig ehli naṣīḥat

123 (62a)

kilür aḫmaḳ ḳulaḳına oyuncaḳ
okur bolsan͡g yüz illi bāb ḥikmet
ḥikāyet bir ʿābidni ayturlar her kiçe on batman
ṭaʿām yir idi dağı seḥer-ge tigrü namāzġa turur idi
bir ṣāḥib-vaḳt ir ayttı yimeyin yatsa andan köp ecr
tapḳay idi *şiʿr*
tilesen͡g maʿrifet nūrın körerge
için͡g ḥālī kirek bolsa yimekten
ḳaçan bolġay münevver bāṭının͡g kim
yimekten burnun͡ga tigrü tolu-sen
ḥikāyet maʿṣiyet ḳaran͡gġuluḳında tas[77] bolġan
irge ḥaḳ taʿālā baḫşāyişi yitip tevfīḳ çerāğın ileyinde
tutup muḥaḳḳıḳ-lar ṣuḥbetine kitürdi alarnın͡g ḳutlı

124 (62b)

ḳademi dağı mübārek nefesi berekātında anın͡g yaman
aḫlāḳı yaḫşı sīret-ke mübeddel boldı dağı dünye-nin͡g
hevā ve hevesinden ilin ḳısḳa ḳıldı anı körüp
ḥasūdlarnın͡g tili uzun boldı *şiʿr*
ḳılıp tevbe ḳutulmaḳ-ḳa bolur ten͡gri ʿaẕābından
ve līkin bu ḫalāyıḳ-nın͡g tilinden ḳurtulup bolmas
ḥasūdlar ṭaʿne-si cevrine ṭāḳat kitürmeyin ṭarīḳat
şeyḫı-nın͡g ḫıdmatına kilip sırrın ortağa kitürdi
dağı şikāyet vechı[78] bilen ḥālin taḳrīr ḳıldı şeyḫı iş(i)tip
yığladı dağı ayttı bu niʿmet ḥaḳḳın ḳaçan edā ḳıla
bilgey-sen kim andan yaḫşı-raḳ-sen kim ḫalḳ taṣavvur iter *şiʿr*
sen iygü bol yaman disin ḫalāyıḳ
yaman bolup san͡ga yaḫşı diginçe

125 (63a)

ayttı ay şeyḫ menim ḥüsnü'ẓ-ẓannım özgeler ḥaḳḳına kemāl
öze turur dağı öz ḥaḳḳıma nuḳṣān içinde turur ol
sebeb-den kim men meni yaḫşı-raḳ bilür-men özgelerden
şıʿr ḳılur bolsam idi aytḳan-larımnı
bolur idim muḥaḳḳaḳ pārsā ir
انی لمستتر من عینی جیرانی والله یعلم اسراری و اعلانی
revā degül bir işni ḳılġay-sen dağı soñgudan
ḳayġusun yigey-sen *şiʿr*
işik bağlap oturma ol sebeb-den
körünmesün diyü bu mendegi ʿayb
işikni bağlap olturmaḳ ni ḥācet
bu ḥāliñgni bilür ol ʿālimü'l-ġayb
ḥıkāyet bir faḳīr kilip şeyḫına ayttı fulān

126 (63b)

kişi menim fesādıma tanuḳluḳ birür ayttı sen anı
ṣalāḥ bilen ḫacil ḳıl *şiʿr*
düşmen seni körüben iygü ʿamel içinde
daʿvī ḳuşun tuta almas ḳurup bahāne ağın
barbaṭ üni niçe kim ḫoş müstaḳīm bolsa
muṭrib ilin uzatıp burmas anıñg ḳulağın
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur safarda idim bir
kiçe kārvān tün ḳata yürüp seḥer vaḳtın kilip
bir orman yanında ḳondı-lar yoldaşlarımızdan
bir faḳīr naʿra urdı dağı turdı ṣaḥrāġa yüz tuttı
dağı bir nefes bilen köp yol kitti bir zamāndan
tañg attı ol faḳīr-nı körüp ayttım ol ni ḥālet
idi kim ḳıldıñg aytti kördüm kim ağaçlar

127(64a)

1 üstünde bülbüller nāle ve zārī ḳılur-lar daġı
2 taġ-larda durrāc-lar suda baġa-lar daġı ormanda
3 cānver-ler men ayttım bu ni[79] mürüvvet bolmaġay
barça tes-bīḥ ve tehlīl
4 içinde daġı men ġaflet uyḳusında yatḳay men *şiᶜr*
5 ḥamd oḳup bülbül seḥer vaḳtında ḫoş
6 aldı men-den ṣabr u ṭāḳat ᶜaḳl u hūş
7 bir ᶜazīz ayttı maṅa ni-çūn bu kün
8 naᶜra urduṅ işitip ḳuşlar ünün
9 ayttım ol ḳuşlar turup tesbīḥ oḳur
10 bu benī ādem yatıp ġāfil uyur
11 ol ḫacālet-den revān naᶜra urup
12 bilmedim men ḳanda kitkenim yürüp
13 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdī aytur bir vaḳt

128 (64b)

1 ḥicāz yolında bir niçe ẓarīf yigit-ler menim bilen bolup
2 vaḳt-lar zemzeme ḳılıp muḥaḳḳıḳāne beyt-ler oḳur idi-
3 -ler ol yolda bir ᶜābid bu faḳīr-lar ḥāline münkir bolup
4 anlarnıṅ derdinden ḫaberi yoḳ idi ḳāfile benī hilāl
5 ḫaylına[80] yitti ᶜarab nevāhī-sinden bir ḳara oġlan
6 çıḳıp kildi daġı eyle körklü ün bilen
7 *şiᶜr* oḳudı kim hevāda uçḳan ḳuş-larnı tıydı
8 ol ᶜābid tevesin kördüm kim raḳṣ-ḳa kilip
9 oynap ᶜābid-ni yirge urdı daġı ṣaḥrā-ġa yüz
10 tutup kitti aytım ay şeyḫ ḥayvānḳa es̱er ḳıldı
11 daġı saṅa hīç es̱er ḳılmadı *şiᶜr*
12 seḥer vaḳtında ol ᶜābidge bülbül
13 bu nükte-ni oḳudı ādemī tig

129 (65a)

1 و عند هبوب الاشرات على احمر
2 تميل غصون البان لا الحجر الصلد
3 anınğ ḥamdin oḳup bu cümle eşyā.
4 ḳılurlar raḥmetin dāyim temennā
5 oḳur tesbīḥ gül bülbül bigin bil (yil)
6 bolup her bir tiken tesbīḥine til
7 *ḥikāyet* bir sulṭān-nınğ ᶜömri āḫır
8 bolup ḳāyim-maḳāmı yoḳ idi vaṣiyyet ḳıldı kim
9 tanğ bile evvel şehr işikinden kim kilse anı taḫt öze
10 kiç(i)rip başına tāc ḳoyup memleket-ni anğa teslīm ḳılınğız
11 ᶜale'ṣ ṣabāḥ şehr işikine kilgen bir faḳīr gedāy
12 idi kim işi dāyim luḳma luḳma tilenip ḫırḳa tikmek
13 idi erkān-ı devlet ve aᶜyan ḥażret-ni anğa teslīm

130 (65b)

1 ḳıldı-lar melik vaṣiyyetin yirine kitürdi
2 ler anı taḫt öze kiç(i)rip başına tāc ḳoyup memleket-
3 -ni anğa birdi-ler bir müddet memleket-ke ḥükm itti baᶜżı ümerā
4 anınğ buyruğına boyun sunmayın yüz ḳaytardı-lar
5 ortada münāzaᶜat ḳoptı leşker ve raᶜiyyet muḳābele bolup
6 uruştı-lar baᶜżı bilād ol faḳīr sulṭān taṣarrufından
7 çıḳtı anınğ açığından içi yanıp oturur idi
8 munung faḳīrlıḳ ḥāletindeki bir faḳīr dostı safaıdan
9 kildi (anı ol mertebe-de körüp ayttı)[81] minnet tenğri-ge
ᶜazze ve celle kim saᶜādet
10 yoldaşınğ bolup iḳbāl yarı ḳıldı kim
11 gülünğ tikenden tiken ayağından çıḳtı
12 dağı munung kibi ᶜālī menzilet-ke yittinğ *şiᶜr*
13 geh yumulur geh açılur bāğ u bustān gül-leri

131 (66a)

1 geh bolur ᶜuryān ağaç-lar geh keyerler gül-ṣıfāt
2 geh kilip ḳayğu kiter bolsa feraḥ bolma melūl
3 kim ḳarañğu-luḳ içinde tap(ı)lur āb-ı ḥayāt
4 ayttı ay yār taᶜziyetim ḳılğıl kim tehniyet yiri degül
5 durur ol vaḳt kim sen kördüñ bir itmek ḳayğusın
6 yir idim imdi cehān ḳayğusun yimek kirek *şiᶜr*
7 derāhīm bolmasa ilde belādur
anıñ kim yār ilinde mübtelādur
8 kiçer böyle cehān ay yār-ı hemdem
eger bolsa meşeḳḳat bolmasa ğam
9 *şiᶜr* tiler bolsañ naṣīb almaḳ saᶜādet kīmiyāsından
10 ḳanāᶜat küşe-sin tutḳıl kiçip dünye ṣafāsından
11 muḥaḳḳıḳ-larnıñ ağzından niçe nevbet işittim men
12 faḳīr ir ṣabrı artuḳ-dur ğanī-ler-niñ ᶜaṭāsından
13 *ḥikāyet* bir kim-irseniñ dīvān dostı

132 (66b)

1 bar idi ittifāk tüşti kim bir müddet anı körmedi
2 dağı bir dostına ayttı kim fulān kim-irse zamān-durur
3 kim körünmedi ol ayttı men anı tilemen kim körsem
4 anıñ taᶜalluḳından bir kim-irse anda ḥāżır idi ayttı
5 ni ḫaṭā ḳıldı kim anı körmek bilen melūl bolur-sen
6 ayttı melūl bolman velī dīvān dostı-nı ol vaḳt
7 körmek kim maᶜzūl bolğay dağı (menim rāḥatım anıñ
renci içinde bolğay)[82] *şiᶜr*
8 ḳaçan bir muḫtaṣar dīvān bolup ᶜammāl ulğaysa[83]
9 tekebbürden biliş-lerge körüben iltifāt itmes
10 yana tüşse ᶜamelden ol kilip yoḳsul biliş-lerge
11 köñül derdin yanıp* sözler sürer bolsa turup kitmes
12 *ḥikāyet* ebū hureyre rażiya'llāhu ᶜanhu muṣṭafā
13 ᶜaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's -selām ḫıdmatına her kün kilür

* yatıp

133 (67a)

1 idi ayttı ya ebā hureyre زرنی غبا تزدد حبا yaʿnī
2 kün aşa kilgil kim maḥabbet ziyādet bolġay
3 köñgül iye-lerinden bir kim-irse-ge ayttı-lar eyle kim
4 küneş körkli turur hīç işitmedim kim
5 anı kişi sevüp ʿāşıḳ bolġanın ayttı anıñ üçün
6 kim her kün körünür meger ḳış kün-leri
7 maḥcūb ve maḥbūb bolur *şiʿr*
8 körünmek-lik kişi-ge ʿayb bolmas
9 velī ançà degül kim diseler pes
10 ḥayādur ādemī-niñ ra's-mālı (re's-i māli?)
11 ḥayāsız ādemī-dur it-den ences
12 *ḥikāyet* uluġ-lar-dan bir kim-irse-niñ
13 ḳarnında muḫālif yil ḥareket ḳılıp oynadı ol

134 (67b)

1 kim-irse anı tutabilmedi añsızda çıḳtı ol
2 ir ayttı ay yārānlar bu ḥareket kim vāḳıʿ boldı menim
3 iḫtiyārım bilen degül idi kirek kim bu yazuḳnı
4 yazmaġày-lar daġı andan mañga rāḥat tigdi siz
5 daġı öz keremiñgizden ʿayb aytmayın maʿẓūr tutḳay-siz
6 *şiʿr* ḥabs irür yilge ādemī ḳarnı
7 ʿāḳil ir ḥabs içinde yil tutmas
8 yük bolur yil köñgü(l)ge kim tutsa
ol sebeb-den anı bu il tutmas
9 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir vaḳt damışḳ-da
10 yārān-lar şuḥbet nden melūl bolup ḳudüs yazı-larına
11 yüz tutup kittim daġı ḥayvānàt bilen üns tuttum
12 ol vaḳt-ḳa tigri kim firenç esiri boldum ṭarāblīs ḫandaḳında
13 yehūdī-ler bile balçıḳ işin işletür idi-ler ḥaleb

135 (68a)

cündī-lerinden[81] bir kim-irse bilen maʿrifetim bar idi
ol meni kiçer iken körüp tanıdı dağı ayttı bu ni
ḥālet durur yana ayttı niçük kiçer-sen bu ḥālet-te ayttım *şiʿr*
ḫalāyıḳdan ḳaçıp ṣaḥrā içinde
yürür idim ṭarī ḫażrā içinde
ḳılıp teñri taʿālā ẕikrini yād
anıñ ẕikri bilen dāyim bolup şād
bu kün ol devletim-den ayrılıp zār
cehennem ḳavmına boldum giriftār
biliş-ler birle ḫoş ʿārif-ke zindān
ki yat-lar birle bolġınça gülistān
meni bu ḥālet-te körüp raḥmet itti dağı on altun birip
firenç zencīrinden ḫalās itti dağı ḥaleb-ke alıp

136 (68b)

kitti bir ḳızı bar idi anı maña ʿaḳd-i nikāh
ḳıldı yüz altun kābīn bilen bir müddet kiçti ol
ḳız ḳattı yüzli açı sözli idi til uzatıp vaḳtım-
-nı mükedder ḳılur idi *şiʿr*
yaḫşı ir ivdeşi yaman bolsa
cevr içinde irin hemīşe ḳınar
çūn anıñ ṣuḥbeti cehennem dür
ve ḳınā rabbenā ʿaẕābe'n-nār
dembedem ṭaʿne tilin uzatıp maña aytur idi kim
sen ol degül-mi-sen kim atam firenç ḳaydından
on altunġa satın aldı ayttım belī on altunġa satın
aldı dağı yüz altunġa seniñ ilıñde giriftār ḳıldı
şiʿr yaşıl ṣaḥrāda ḳoynı bir müsülmān

137 (69a)

1 ḫalāṣ itti böri aġzından āsān
2 kiçe ḳoy ḫalḳına ḳoydı bıçaġın
3 tiledi kim soyuban alsa yaġın
3a çaġırdı ḳoy mürüvvet ol degüldür
3b irenlerden bu ḥīlet yol degüldür[85]
4 saġındım ādemī ḫāṣı seni men
5 böri-niñ ṣaᶜb-reki sen imiş-sen
6 *ḥikāyet* şām zāhidlerinden bir zāhid
7 ir taġ etekinde orman içinde aġaç yapraḳ
8 -ların yip yıllar ᶜibādet ḳılur idi ol ṭaraf-nıñ
9 melik-lerinden bir melik anı ziyāret ḳılmaġa kilip
10 ayttı eger maṣlaḥat körseñiz siziñ üçün
11 şeherde bir yaḫşı ᶜimāret ḳılayım eyle kim ᶜibādet
12 ferāġati mundan yaḫşı-raḳ müyesser bolġay
13 daġı özgeler siziñ bereketi(ñi)z-den müstefīd

138 (69b)

1 bolup ṣāliḥ ᶜamel-leriñiz-ge uyġay-lar
2 zāhid ḳabūl ḳılmadı vezīr ayttı ay şeyḫ maṣlaḥat
3 ol durur kim melik ḫāṭırı üçün bir niçe kün
4 şehrde bolġay-siz eger mübārek ḫāṭır-
5 -ıñızġa ḫalḳ ṣuḥbetinden melālet ḥāṣıl bolsa
6 iḫtiyār bāḳī turur zāhid rāżī bolup şehrge
7 kirdi melik ol sāᶜat içinde zāhid-
8 -ge bir firdevs bāġı bigin körkli bustān baġışladı
9 *şiᶜr*
10 eyle özden laṭīf ü ḫoş bustān
11 kim içi top-tolu gül ü reyḥān
12 türlü türlü naġam bilen bülbül
13 dāyim anda ḳılur idi ġulġul

139 (70a)

her aġaç-nıñg öze yimiş anda
şehd ü şekker idi eyā anda
و افانين عليها جلنار علقت باالشجر الاخضر نار
ol kün bir uzun boylı ḳamer yüzli kiyik közli
ḳırnaḳ birip ıydı *şi'r*
anıñg tig özdeñg idi ol yüzi ay
körer bolsa firişte yoldın azġay
sözi şekker özi fettān u 'ayyār
közi ġamze bilen zāhidler aldar
müferriḥ şīve-li nāzük dilārām
ḳıla bilmes idi ansız dil ārām
anıñg artınça bir boyı tal sözi bal ṣāḥib-cemāl
ḳul baġışladı *şi'r*

140 (70b)

şi'r هلك الناس حوله عطشا وهو ساق يرى ولا يسق
köz yüzini körüp anıñg toymas
tatlı sudan niçük ki müsteskī
'ābid iri luḳma-lar yimege laṭīf ḳumaş-lar kiymege
başladı ḫoş rāyiḥa-lı yimiş-ler envā'-ı ḥalāvāt-
-dan temettü' alıp körkli ḳırnaḳ özdeñg ḳul cemāline
naẓar ḳılur idi niçük kim meselde ayturlar maḥbūb
-lar zülfi 'aḳl ayaġı-nıñg zencīri daġı ziyrek ḳuş-
-larnıñg tuzaġı durur *şi'r*
yoluñgda dīn ü dāniş terk itip-men
bu mihriñgni köñgülde berk itip-men
men ol ḳuş-men niçelerden ḳutulġan
seniñg 'ışḳıñg tuzaġına tutulġan

141 (71a)

bir kün melik ʿābid-ni körmege raġbet itti kilip kördi kim ol burunġı ṣūreti bir türli daġı bolmış semrip teni aḳ yüzi ḳızıl bolup ḥarīr yastuḳ-ḳa tekye ḳılıp oturur bir ay yüzli ḳul mırvaḥa iline alıp daġı başı üstünde turur melik ʿābidni bu ḥālde körüp sevündi daġı her bir yandan sözleşti sözning āḫırında melik ayttı cehānda men bu ikki tāyife-ni siver men ʿālim ler-ni daġı zāhidlerni bir vezīr(-i) feylesūf ḥāżır idi ayttı ay melik sevmek şarṭı ol-durur kim bu ikki ṭāyife bilen iḥsān ḳılġay-sen ayttı ni türli iḥsān ḳılmaḳ kirek ayttı ʿālim-ler-ge ol ḳadar niʿmet birgil kim daġı tilemesün-ler

142 (71b)

zāhid-lerge hīç nime ...[86] birmegil kim zāḫid ḳalsun -lar *şiʿr*

zāhid ir özdeng sevüp keyse ḥarīr
zühd ü taḳvāsı anıng fāsid bolur
her ki dünye terk itip nefsin yengip
çerb ü şīrīn yimedi zāhid bolur
kim riyāsız tün ü kün ṭāʿat ḳılıp
vaḳf u idrār almadı ʿābid bolur
ay bigin yüz kimde bolsa ol ḥarīf
kiymeyin aṭlas ḳabā şāhid bolur

ḥikāyet bir melik tang namāzın ḳılıp ḥācet tilep ayttı maḳṣūdum ḥāṣıl bolsa zāhid-ler-ge ḫıdmat ḳılġay-men ḥaḳ taʿālā ḥācetin revā ḳıldı melik ayttı şarṭ-ı vefā lāzım boldı ḫāṣekī ḳul larından

143 (72a)

birine ayttı alğıl ol kīs tolı altun-nı iltip
zāhid-lerge nafaḳa ḳılğıl ol ḫāṣekī ʿāḳil
ve ziyrek idi irte kitip aḳşam kilip kīs bilen[67] altun-nı
öpüp sulṭān ileyinde ḳoyup aytur zāhid-ler-ni
tapmadım sulṭān ayttı bu ni söz bolur ol kim men bilür
-men velāyetimde tört yüz zāhid bar ol ḫāṣekī ayttı
sulṭān yaşı uzun bolsun ol[68] kim zāhid turur
almas ol kim alur zāhid degül sulṭān bu sözni
işitip külüp nedīm-lerine ayttı tengri taʿālā bu ḳulnı
faḳīr-larğa düşmen yaratıp-turur nī ḳadar kim menim ḥaḳ
taʿālā-nıng ṣāliḥ ḳul-larına iḳrārım ve irādetim bar
munung ol ḳadar inkārı ve ʿadāveti bar *şiʿr*
bu dünye terkin urğan zāhid irning

144 (72b)

ḳatında bolsa altun tağ baḳmas
cehānğa iḫtiyār(?) urğan kim-irse
özi-ni altun üçün otḳa yaḳmas
ḥikāyet bir ulu şeyḫ-ḳa sordı-lar taṣavvuf-
-nıng ḥaḳīḳatı ni turur ayttı mundan burunraḳ ṭāyife
bar idi ṣūretleri perīşān dağı maʿnī-leri
cemʿ idi imdi bir ḳavm ḥāṣıl bolup-turur kim ẓāhir
-leri cemʿ dağı bāṭın-ları perīşān *şiʿr*
bir yirde degül kilip kite dür könglüng
ḫalvet-de anıng üçün ṣafā tapmas sen
könglüng tün ü kün bolur ise ḥaḳ birle
ḫalvet oturup dağı işik yapmas-sen
ḥikāyet bir fāżıl müftī-ge sordı-lar vaḳf

145 (73a)

1 itmeki ḥalāl mı turur ayttı eger ḫāṭır cemʿiyyeti dağı
2 ʿibādet ferāġati üçün bolsa ḥalāl turur eger cemʿ
3 itmek üçün bolsa ḥarām turur *şiʿr*
4 iy ʿıbādet küşe-sin itmek üçün tutkan faḳīr
5 tutmadı ṣāliḥ kim-irseler anı itmek üçün
6 *ḥikāyet* bir melik bir ʿābid-ge ayttı evḳāt-ı ʿazīziñ
7 niçük kiçer ayttı her kiçe münācāt ve her seḥer duʿā ve ḥācāt
8 ve her kün meşaḳḳat iḫrācāt bilen melik buyurdı kim
9 vech-i kifāyetin muʿayyen ḳıldı-lar ḥattā oğul ḳız teşvīşi
10 anıñ üstüne bolmaġay *şiʿr*
11 eyā ehl-i dünye ve ṣāḥib-i ʿıyāl
ayağıñ tuzağı oğıl ḳız irür
12 niçe kim tiri-sen bular boynuñġa
ḥamāyil boluban seni yildürür
13 ol ayttı kiçeler ʿibādet üçün
turur-da köñülge bu saḳış kilür

146 (73b)

1 kim irte oğul ḳız turup ni yigey
2 anıñ ṭāʿati pes niçük tüz bolur
3 oğul ḳız cefāsı yimek ḳayġu-sı
4 melek sīretinden seni ḳaytarur
5 *ḥikāyet* bir faḳīr bir körklü maḳām-ġa yitti ṣāḥib-
6 maḳām laṭīf ve ẓarīf kim-irse idi ṣuḥbetinde ehl-i
7 fażīlet ve belāġat olturup her biri tañsuḳ laṭīfe-
8 -ler kināyet bilen ve nāzük nükte-ler işāret bilen
9 niçük kim ẓarīf-ler resmi turur sözler-idi-ler
10 faḳīr yol çekip arıp açıp oturur idi ol yiğit-
11 -lerden biri ayttı ay faḳīr sen dağı sözlegil faḳīr
12 ayttı mende özgeler kibi fażl ve edeb yoḳ-turur
13 yimek dağı yimeyip-men bu ikki beyt bilen menden ḳanāʿat

147 (74a)

ḳılın͡g anlar raġbet ve irādet bilen aytḳıl didi-
-ler faḳīr ayttı *şiʿr*
ḳarşımda tolı edīm-i sufra men aç
anı körüben ḳılur özüm ʿayş u ṭarab
niçük kilip olturup temāşā ḳılsa
ḫatun-lar ılı-suvı-nın͡g allında ʿazab
laṭīfe-sin iş(i)tip küldi-ler ẓarāfetin bigenip ileyine
sufra kitürdi-ler ehl-i mekān ayttı ay yār-ı ʿazīz
bir sāʿat tevaḳḳuf ḳılġıl kim ivde yaḫni bişe durur
faḳīr ayttı *şiʿr*
bolmasa yaḫnī ḳayurmas ay ʿazīz ir sufrada
kirde yaḫnī-dür piyāde aç ve armış yarlıġa
ḥikāyet bir mürīd şeyḫına ayttı nitkey-men kim

148 (74b)

bu ḫalḳ ilinden ḫalāṣ tapḳay-men ol sebeb-
-den kim köp kilür-ler meni ziyāret ḳılmaġa daġı
alarnın͡g kilmegi evḳātım-nın͡g ṣafāsın kiterür
ayttı tilesen͡g kim daġı kilme-gey-ler ol
kim faḳīr durur an͡ga aḳça borç birgil ol kim
ġanī durur andan aḳça tilegil daġı hīç kim-
-irse ḳatın͡ga kilmes *şiʿr*
müsülmān leşkeri alnında dervīş
yüriben vaḳt kim deryūze itkey
tevaḳḳuʿ ḳorḳusından cümle kāfir
ḳaçıp çīn ü ḫaṭāġa tigrü kitkey
ḥikāyet bir faḳīh oġlı atasına ayttı iy ata
bu mütekellim vāʿiẓ-lernin͡g körkli ʿibāreti-nin͡g eṣeri

149 (75a)

hiç manga bilgürmes ol ʿillet bilen kim fiʿl-leri
ḳavl-lerine muvāfıḳ degül-durur *şiʿr*
ilge dünyī terkin ögretken faḳīh
akça-lar ḥāṣıl ḳılıp altun yıġar
aytur özgege dağı tutmas özi
lā-cerem uyġan anga yoldan azar
قال الله تعالى أتأمرون الناس بالبر وتنسون
انفسكم *şiʿr*
ʿālim kim ol tanaʿʿum izdep derāhim alġay
itletip öz yolın ol kimge delīl bolġay
atası ayttı ay oġlum mücerred bu ḫayāl-i bāṭıl söz bilen
nāṣiḥ-ler terbiyetinden yüz ḳaytarmaḳ dağı baṭālet
yolın tutup ʿālim ler-ni azġun-luḳ-ḳa nisbet ḳılmaḳ

150 (75b)

dağı maʿṣūm fāżıl-lar ṣuḥbeti-ni terk itip ʿilm fāyide-
lerinden maḥrūm ḳalmaḳ ol közsüzge oḫşar
kim ḳaranġġu kiçe balçıḳ-ḳa tüşüp aytur idi ay
müsülmānlar çerāġnı menim yolumda tutunguz bir ḫatun
anga ayttı sen çerāġnı körmes-sen çeraġ bilen ni
körgey-sen pes ʿālim-ler meclisi bezzāz dükkānı-na oḫşar
niçük kim andan naḳd iltseng ḳumaş alursen dağı
munda irādet kitürseng saʿādet iltürsen *şiʿr*
alıp ʿālim sözin semʿingde tut bik
niçe kim bolmasa fiʿli sözi tig[89]
anıng ḳılsa sözine her kim inkār
cehennemde bolur dāyim yiri nār
ʿālim-ler dīn devleti islām ʿizzeti durur dağı īmān ehlin

151 (76a)

ḳarañġġuluḳdan çıḳarıp aydın-lıḳ-ḳa kitürüp
tamuġ otından ḫalāṣ ḳılıp cennet-de ḥaḳ dīdārına müşāhade
ḳılmaġa sebeb bolurlar *şiʿr*
ḫānḳāh terkin urup bir ʿāḳil ir leyl ü nehār
medrese küncinde seccāde salıp ḳıldı ḳarār
men aña ayttım niçün ol ḫānḳāh zāhidlerin
terk itip ḳıldıñ faḳih-lar ṣuḥbeti-ni iḫtiyār
ol ʿazīz ayttı alar sudan kilīmi-ni çiker
bu cemāʿat tutmaḳ izder ḳanda kim bir ġarḳa bar
ḥikāyet yol üstünde bir isrük yigit yatur
idi iḫtiyārı-nıñ ʿinānı ilinden kitip bir ʿābid ir kiçer
idi anıñ ol yaramas ḥāline naẓar ḳıldı ol
yigit başın kötürüp ayttı ḳavluhu taʿālā اذا

152 (76b)

şiʿr مروا باللغو مروا كراما
اذا رأيت اثيماً كن ساترا و حليماً
يا من يقبح قلبي كن ليثا وكريماً
yazuḳlı ḳul körüp iy pārsā ir
tilep ḥaḳ-dan anı sen ḫoş naẓar ḳıl
niçe kim ol yaman bolsa sen iygü
irenler tig anıñ öze güẕer ḳıl
ḥikāyet bir niçe muḫārif-ler[90] fuḳarā ḥāline inkār
ḳılıp ivden ol şarṭ bilen çıḳtı-lar kim ni yirde
faḳīr ṭāyife-sin tapsalar töggey-ler nāgeh bir faḳīr-ni
ḫalvet yirde taptı-lar daġı muḥkem tögdi-ler
ol faḳīr ṭarīḳat şeyḫına kilip şikāyet ḳılıp ayttı bu kün
maña munuñ bigin ḥāl vāḳıʿ boldı ayttı iy oġlum

153 (77a)

1 fuḳarā ḫırḳası rıżā tonı durur her kim bu kisvet
2 içinde meskenet-ke taḥammül ḳılmasa müddeʿī durur dağı ḫırḳa
3 an͡ga ḥarām bolur *şiʿr*
4 cefālarġa taḥammül ḳıl tilesen͡g
5 yüzün͡g ten͡gri ḳatında aḳ bolġay
6 bu kün topraḳ bol andan burun-raḳ
7 kim irte gül tenin͡g topraḳ bolġay
8 *ḥikāyet-i manẓūm*
9 iy ẓarīf-i cehān yegāne yigit
ʿalem ü perde-nin͡g kelāmın işit
10 bir yire ʿazm itip ʿalem kitti
kiliben perde-ge ʿitāb itti
11 sen ve men ḫôca-daş bolġay-biz
ni revā kim savaş ḳılġay-biz
12 men safarda tüni küni taʿbān
tigme şākird ilinde sergerdān
13 ayağım bağlı aṭ rikābında
dāyimā bu safar ʿaẕābında

154 (77b)

1 sen tanaʿʿum içinde ḳayġun͡g yoḳ
çūn tapuğçı ḳatın͡gda özden͡g çoḳ
2 pes menim ḫıdmatım köp artuḳ-tur
bu senin͡g rāḥatin͡g ni-den çoḳ dur
3 perde ayttı işik-de-dür başım
meskenet-dür hemīşe ḳoldaşım
4 men degül-men yürüp[91] ḳılıç çikken
kök-ke başın senin͡g bigi tik-ken
5 kim boyun saḥra-da uzun ḳılġay
özün ol özge boynına salġay
6 *ḥikāyet* bir ṣāliḥ ir kördi min͡g batman taş
7 kötürgen pehlevān-nı ġażabı kilip ağzı köpüklenip
8 oturur sordı mun͡ga ni bolup-tur dip bir kişi
9 ayttı mun͡ga fulān kim-irse sökti ayttı bu ebleh
10 min͡g batman taş-nı kötürür dağı bir söḳünç-ni kötüre
11 bilmes *şiʿr*
12 bu irlik-de ögünüp lāf urur-sen
13 niçün pes nefsin͡ge ʿāciz bolur-sen

155 (78a)

degül irlik ağızğa yumruḳ urmaḳ
ir iseñ[92] ḳoy ağızğa bal u ḳaymaḳ
ḥikāyet şeyẖ saʿdī aytur bir ulu ʿazīz irge
sordum iẖvān-ı ṣafā ḥālinden ayttı ednā işleri
ol durur kim öz maṣlaḥatından dağı bir ʿazīz murādın
muḳaddem tutḳay-lar eyle kim ḥukemā aytur ol ḳarındaş
kim nefs esīri turur ol kişi-ge ni ḳarındaş bolur
ni yaḳın *şiʿr* köñül birme köñül birmes kişige
aşıḳḳan ir bilen yoldaş bolma
yaḳın-da bolmasa ger zühd ü taḳvā
raḥim ḳaṭʿı meveddetden köp evlā
bir müddeʿī bu beyt içinde iʿtirāż ḳılıp ayttı ḥaḳ taʿālā
kelāmı içinde ḳaṭʿ-ı raḥim-ni nehy itip dağı meveddet-i ẕi-

156 (78b)

l-ḳurbā buyurup-turur bu seniñ aytḳanıñ anıñ
mütenāḳıżı durur ayttım ğalaṭ ḳıldıñ ḳurʾānḳa muvāfıḳ
turur ḳavluhu taʿālā و ان جاحداك على ان تشرك بى ما
ليس لك به علم فلا تطعهما
ol yaḳın kim teñri-den bolğay yıraḳ
ol yaḳın-nıñ terkin ursañ yaẖşı-raḳ
ḥikāyet-i manẓūm
işitkil bu ḥikāyet ni ẖaber dir
meger bağdād içinde bir ẓarīf ir
ḳızın başmaḳ tikiçi irge birdi
küyev ʿāşıḳ dağı ḳız özden irdi
öperde nāgeh oynap tiş batırdı
dudağına tişi muḥkem ötürdi

157 (79a)

ḳızın irte atası kördi ol ḥāl
küyev-ni[93] ündep ayttı ay bed-efʿāl
niçe bir böyle mühmel oynaġay sen
dudaġı kön degül kim çiynegey sen
laṭīfe nükte-sine fikr ḳılġıl
ḳoyup lafẓın anıñ maʿnīsin alġıl
yaman ʿādet ṭabīʿat-ta otursa
ol andan kitmeyiser ölmeyinçe
ḥikāyet bir faḳīh irniñ iñen körksüz
ḳızı bar idi ḫatunlar ḥaddine yetip māl ve cihāz
ve niʿmet bilen hīç kim-irse ʿaḳd-i nikāḥına raġbet
ḳılmas idi *şiʿr*
özdeñ kişi yapunsa iski ʿabā yaraşur

158 (79b)

körksüz kelinge körkli ton keydirip yaraşmas
fi'l-cümle żarūret ḥukmi bilen bir közsüz irge
ʿaḳd-i nikāḥ ḳıldı-lar ol eyyāmda hind iḳlīminden
bir ḥāẕıḳ ḥakīm kilip ʿilāc ḳılıp közsüzler közün
açar idi ol faḳīh-ḳa ayttı-lar sen niçün küyegüñni
ol ḥakīm-ge iltmes-sen ayttı ḳorḳar-men devā ḳılıp
közin açḳay daġı ol ir ḳızımnı körüp boşaġay
şiʿr körksüz ipçi-niñ iri közsüz kirek
ger körer bolsa yüzin birür ṭalāḳ
ḥikāyet bir sulṭān fuḳarā ṭāyife-sine ḥaḳāret
közi bilen naẓar ḳıldı anlarnıñ biri ferāset
bilen bildi daġı ayttı ay sulṭān sen dünye-de bizden
leşker bilen artuḳ sen ammā tirlikde biz senden

159 (80a)

1 yaḫşı-raḳ-biz *şiʿr*
2 münezzeh cümle-den ol ḥayy bāḳī
yürür emri bilen bu devr ayaḳı
3 çūn andan özge fānī-dür bilür sen
buruñġılar-nıñ artınça yürür sen
4 bu menzilge ʿadem den her ki yitti
kefen-den özgesin ḳoydı ve kitti
5 ammā faḳīr(-i) ṣādıḳ ol-durur kim köñli tiri bolġay daġı
6 nefsi öli *şiʿr*
7 faḳīr(-i) ṣādıḳ ol-dur iy ʿazīz ir
8 yaman iş kilmegey hergiz ḳolundan
9 iner bolsa ḳaya-dın bir aġır taş
10 kirek kim kitmegey ʿārif yolundan
11 daġı faḳīrlar ṭarīḳi ẕikr ve şükr durur dāġı ḫıdmat
12 ve ṭāʿat ve īs̱ār ve ḳanāʿāt ve tevḥīd ve tevekkül
13 ve teslīm ve taḥammül her kimde bu vaṣf-lar bar ol

160 (80b)

1 faḳīr durur eger ḳabā içinde bolsa daġı faḳīr ol degül
2 kim hevā ve heves-ke uyup kiçeni kündüz ḳılġay
3 daġı şehvet artınça yürüp kündüzüni kiçe ḳılıp
4 ġaflet uyḳusında yatıp ḳalġay daġı alnında ni
5 bolsa yigey aġzında ni kilse digey
6 taşı ʿimāret içi ḫarāb bolġay *şiʿr*
7 eyā taşı riyā birlen bizenmiş
içinde ẕerre-çe yoḳ meyl-i taḳvā
8 iliñde bar ise körgüz velāyet (?)
yoḳ ise ni kirek bu lāf-ı (?) daʿvā
9 *ḥikāyet-i manẓūm*
10 iter bustān içinde ʿayş u ḫalvet
11 ḳılıp kök ot ḳızıl gül birle ṣuḥbet
12 men ayttım ol kök otḳa ni sebebden
13 alıp-sen böyle gül yanında mesken

161 (81a)

1 ol ayttı ḥaḳ taʿālā baḫşişi-dür
bu iḥsān u ʿaṭā dāyim işi-dür
2 niçe kim yoḳ ise ḥüsn u cemālim
kiçer ḫoş gül ḳatında böyle ḥālim
3 anıñ ẕikrin ḳılıp-men ḳutlu pīşe
ümīdim luṭf irür ḥaḳ-dan hemīşe
4 ilāhī bu ḳarı miskīn ḳuluñnı
bağışla körgüzüp toğrı yoluñnı
5 melik-ler resmi-dür dilşād ḳılmaḳ
ḳarısa ḳul-ların āzād ḳılmaḳ
6 ḳarı yarlı ḳuluñ seyf-i sarāyī
faḳir u bī-nevā luṭfuñ gedāyi
7 bu kün ol miñ bir atıñ ḥurmeti-çün
ḥabībiñ muṣṭafā-nıñ ʿizzeti-çün
8 anı luṭfıñ bilen dilşād ḳılğıl
bağışlap yazuḳın āzād ḳılğıl
9 *ḥikāyet* bir ḥakīm-ge sordılar şecāʿat bilen
10 saḫāvetden ḳaysı yaḳşı-raḳ durur ayttı her kim-de saḫāvet
11 bar şecaʿat ḥācet degül *şiʿr*
12 kilip behrām gūrında yazıp kitmiş munı kātib
13 kerem ili yaḳīn bil kim ḳavī bāzūdan artuḳ-dur

162 (81b)

1 kiçip-dür ḥātim-i ṭāyī ve-līkin tā ebed atı
2 ḫalāyıḳ-nıñ tilinde-dür kerem birlen bolup meşhūr
3 üçünçi bāb ḳanāʿat fażīletin aytur
4 *ḥikāyet* bir maʿribī faḳīr ḥaleb şehrinde tācirler
5 bāzārına kirip aytur idi iy māl ve niʿmet iyeleri
6 eger sizde inṣāf dağı bizde ḳanāʿat bolsa idi suvāl
7 resmi cehān-dan kitkey idi *şiʿr*
8 iy ḳanāʿat meni bayıtḳıl kim
senden ullu cehānda niʿmet yoḳ
9 ṣabr idi iḫtiyār-ı luḳmān bil
kim-de bu ṣabr yoḳ ḥikmet yoḳ
10 *ḥikāyet* mıṣr-da bir big-niñ iki oğlı ḳaldı
11 biri ol ḳadar ʿilm oḳudı kim ʿallāme-i ʿaṣr boldı
12 biri dağı ol ḳadar māl yığdı kim ʿazīz-i mıṣr boldı
13 bir kün ol bay ḳarındaşı bu ʿālim ḳarındaşına

163 (82a)

ḥakāret közi bilen naẓar ḳılıp ayttı men salṭanat-
-ḳa yittim dağı sen bayağı meskenet-de ḳalıp turur-sen
ol ayttı iy ḳarındaş anın͡g bigin şükr man͡ga vācib
durur kim enbiyā mīrās̱ın taptum yaʿnī ʿilm ikki
cehān körki dağı san͡ga firʿavn ve hāmān yiri
yaʿnī mıṣr mülki *şiʿr*
meni sen ol ḳarınça tig yaḳın bil
        kim anı yol öze yençip kiçer fīl
degül-men zaḫm uruçı ilge zenbūr
        irür-men meskenet mülkinde meẕkūr
bu niʿmet şükrini ḳılsam kirek çoḳ
        kişi kön͡glün yıḳarġa ʿādetim yoḳ
ḥikāyet bir faḳīr ir yoḳsul-luḳ

164 (82b)

otına küyüp ḫırḳa sın tikip ḫāṭırın bu beyt
bilen tesellī ḳılur idi *şiʿr*
ḳurı itmek aşap ḫırḳa kiyerge çūn ḳanāʿat men
        ḫalāyıḳ minnetin bārī kötürmekden ferāġat men
bir kişi an͡ga ayttı ni oturur sen kim fulān ḫôca kerem
ilin açıp fuḳarā ḫıdmatına bilin bağlap turur dağı dāyim
kön͡gül-ler işikinde oturur ayttı tik turġul
kim yoḳsul-luḳ otına küyüp küymek andan yaḫşı-raḳ
kim bir kişi ḳatına barıp ḥācet tileginçe *şiʿr*
ilṭifāt itmes körüp aç olturup ṣābir faḳīr
        niʿmeti köp ḫôca-larnın͡g balına ve yağına
ʿārif irge bil cehennem-nin͡g ʿaẕābı birle tin͡g
        kirmegi ḳon͡gşı ayağı birle cennet bāğına

165 (83a)

1 *ḥikāyet* ʿacem melik-lerinden bir melik muṣṭafā ṣalāvātu'
2 -l-lāhi ʿaleyhi ve selāmuhu ḫıdmatına bir ḥāẕıḳ ṭabīb ıya-birdi
3 ol ṭabīb bir yıl nebī ḳatında boldı bir kişi aṣḥāb-dan kilip
4 anĝa tecribe kitürmedi dağı bir ḫasta kilip andan
5 muʿālece istemedi ol ṭabīb bir kün resūl ʿaleyhi
6 's-selām ḫıdmatına kilip şikāyet ḳılıp ayttı meni munda
7 aṣḥāb muʿālece-si üçün ıya-birdi-ler ol vaḳt-dan
8 biri kim kilip turur-men bir kişi manĝa iltifāt
9 ḳılmadı ol ḫıdmat kim bu ḳulġa muʿayyen durur
10 yirine kitürgey idim seyyid ṣalāvātu'l-lāhi ʿaleyhi
11 ve selāmuhu ayttı men bu ṭāyife-ni bir ṭarīḳa ögretip-
12 men kim iştihāları ġālib bolmayınça ṭaʿām yimegey-
13 -ler dağı ḳarın-ları yaḫşı toymayın ṭaʿām-dan il-lerin

166 (83b)

1 çekkey-ler ol ḥakīm ayttı ṣıḥḥat-i beden-ninĝ sebebi bu turur
2 muṣṭafā ʿaleyhi's-selām ḫıdmatında yir öpti dağı kitti *şiʿr*
3 sözler ol dem ḥakīm(-i ḥāẕıḳ kim
ʿaḳlına çün ziyān iter dimese
4 yimege ṣabr iter anĝa tigri[95]
aç öler ol zamān eger yimese
5 az yisin her yemekni vaḳtında
dāyimā ṣıḥḥat izdegen kimese
6 *ḥikāyet* ardeşīr bābegān sīretinde kilip-turur
7 bir ʿarab ḥakīmine sordılar kim bir künde ni ḳadar
8 ṭaʿām yimek kirek ayttı yüz dirhem vezni kifāyet
9 durur ayttı-lar ol ni ḳadar ḳuvvet ḳılġay ayttı
10 هرا المقدار يحملك وما زادعلى ذلك فانت حامله aytur yaʿnī bu ḳadar
11 yimek seni ayağın üstüne ketürür dağı ni ḳadar mundan
12 artursanĝ sen anı köterür-sen العاقل يا كل ليعيش
13 والجاهل يعيش ليا كل yaʿnī ʿāḳil yimek yir tirilmek

167 (84a)

üçün daġı cāhil tirilir yimek üçün *şiʿr*
yimek tirilmek üçün dür daġı ʿibādet üçün
bu tirlikiñ yimek üçün degül-durur yalġuz
ḥikāyet iki ḫorāsānī faḳīr biri biri ṣuḥbetine
mülāzim bolup seyāḥat ḳılur idi-ler biri żaʿīf
ve biri ḳavī idi żaʿīf kündüz oruç tutar kiçe
ifṭār iter daġı ḳavīsi künde-üç nevbet[96] yimek yir
bir kün bularnı bir şehrniñ işikinde cāsūs
dip töhmet bilen tuttı-lar ikki-si-ni bir övge saldılar
daġı işikin muḥkem bikitti-ler bir cumʿa-dan soñra
maʿlūm ḳıldılar kim yazuḳ-ları yoḳ imiş kilip
kördiler kim ḳavī-si ölmiş żaʿīfi selāmet ḳalmış
taʿaccüb ḳıldılar kim niçük boldı dip[97] bir ḥakīm ḥāżır idi

168 (84b)

ayttı eger munuñ ḫilāfı bolsa ʿaceb bolġay idi ol
biri köp yir idi aç-lıḳ-ḳa ṭāḳat kitürmedi öldi
daġı bu biri az yir idi ʿādetinçe ṣabr itip selāmat ḳaldı *şiʿr*
her kime bolsa ṭabīʿat az yimek
allına kilse meşaḳḳat ṣabr iter
kim beden besler ise kiñ ʿayş öze
tar yirge oġrasa ilden kiter
ḥikāyet bir ḥakīm ayttı oġlına köp yimegil
köp yimek kişi-ge renc ketürür oġlı ayttı iy ata
aç-lıḳ ādemī-ni öltürür niçük kim ẓarīf-ler aytur
toḳ bolup ölse yaḫşı-raḳ aç bolup tiri yürügünçe
ḥakīm ayttı iy[98] oġlum mīzān-nı saḳlamaḳ kirek eyle
kim ḳavluhu taʿālā كلوا واشربوا ولا تسرفوا انه لا يحب

169 (85a)

المسرفين *şiʿr*
ḳadarından yise kim artuḳraḳ
ol yimek bil an͡ga ziyān kitürür
kim yise aç bolup ḳurı itmek
maʿde-sinde şeker bigin oturur
ḥikāyet bir ḫasta-ġa sordı-lar kön͡glün͡g
ni tiler ayttı anı kim hīç ḫāṭırım tilemegey *şiʿr*
maʿde çün toldı ve ḥāṣıl boldı renc
fāyide ḳılmas an͡ga köp māl ü genc
ḥikāyet vāṣıṭ şehrinde bir baḳḳāl-nın͡g
ṣūfī-ler ḳatında bir niçe aḳça sı borç yıġıldı
her kün kilip taḳāżā ḳılıp ḳattı sözlep kön͡gül-
-lerin aġrıtur idi ol faḳīr-larnın͡g biri ayttı nefs-ke

170 (85b)

köp yimek vaʿde-sin birmek āsān-raḳ turur baḳḳāl
teşnīʿin-den ise *şiʿr*
melik-ler baḫşişin iy yār terk it
kötergünçe kilip bevvāb cevrin
derāhim bolmasa borçḳa yime it
yürigil çekmeyin ḳaṣṣāb cevrin
ḥikāyet bir yaḫşı ir tatar uruşunda yaman cirāḥat-
-li boldı bir kişi an͡ga ayttı senin͡g bu cirāḥatin͡g
devāsı fulān ḫôca ḳatında bar barıp tilesen͡g
bolġay kim andan san͡ga birgey ve līkin ol
ḫôca nı ayturlar buḫl bilen maʿrūf idi eyle-kim
şiʿr ger küneş-ni kizlese itmek bigin ol sufra-da
körmegey yıl-lar kiçip köz ol küneş-ni bir yana

171 (86a)

1 andan ol mecrūḥ ir ayttı anıñ bigin kişiden ḥācet
2 tilesem birgey yā birmegey eger birür bolsa fāyide
3 ḳılġay yā ḳılmaġay *şiʿr*
4 ḥācet tileme ḫasīs irden
buġday ṭamaʿ itme şūre yirden
5 niçük kim meṡel-de ayturlar meẕellet bilen tiri yüriginçe
6 ʿillet bilen ölse yaḫşı-raḳ *şiʿr*
7 turuş yüzli-niñ ilinden yiginçe bal u ter-ḳaymaḳ
8 küleç yüzli-niñ ilinden alıp ḥanẓal yise ḫoş-raḳ
9 *ḥikāyet* bir ʿālim-niñ oġlı ḳızı köp daġı kifāyeti
10 az idi uluġlardan bir kim-irse-ge ḥüsn-i ẓannı ġālib
11 idi kilip öz ḥālini añga ayttı ise ol munuñ
12 tevaḳḳuʿından melūl boldı daġı munuñ suvāli anıñ
13 naẓarında ḳabīḥ kildi *şiʿr*

172 (86b)

1 yüzüñgni turş itip kitme kişi-ge
2 anıñ köñglün daġı ġamgīn ḳılur sen
3 küleç yüz birle kim ḥācet tilese
4 işi baġlanmas ol irniñ bilür sen
5 ayturlar ol[99] kim-irse munuñ vaẓīfe-sin az ərturdı
6 daġı irādetin köp iksütti ol ʿālim ir bir niçe künden
7 soñgra yana anıñ ḳatına barıp ayttı
8 بئس الطعام حيث الذل يكسبها القدر منتصب والقدر مخفوض
9 bu tilenmek ādemī-ge köp ḫacālet kiltürür
10 itmeki artar ve-līkin āb-ı rūyı iksilür
11 *ḥikāyet* bir yıl iskenderiyye şehrinde yaġmur
12 yaġmadı ḳattı ḳuraḳ-lıḳ boldı eyle kim ḫalḳ-nıñ
13 ṭāḳatı ʿinānı ilden kitip kök-ler işiki yir öze

173 (87a)

1 bağlanıp dağı yir ehli-niñ feryādı kök-ler-ge[100] yitip
2 turur idi *şiʿr*
3 ḳalmadı yirde cānver kim anıñ
çıḳmağay kök-ke āh u efġānı
4 seyl bolsa kirek ḫalāyıḳ-nıñ
közlerinden aḳıp yürek ḳanı
5 ol şehrde bir maʿrūf muḫannes̱ bar idi dost-lardan yıraḳ
6 niçe kim anıñ vaṣfın dimek terk-i edeb turur ammā taḳrīb-i
7 ḥikāyet üçün sözlendi dağı ḳāyil-niñ ʿaczine ḥaml
8 itmesin-ler dip bu ikki beyt bilen iḫtisār ittim *şiʿr*
9 ol muḫannes̱-ni helāk itse ṭaṭar
10 ḫayr irür bil ol ṭaṭar-nıñ bu işi
11 ḥille-niñ cisri bigin bolġay niçe
12 su anıñ altında üstünde kişi
13 az delīl-den köp maʿnī ḥāṣıl bolur dağı bir avuç

174 (87b)

1 çāşnī-den buğday yüki[101] maʿlūm durur ol
2 yıl ol şaḫs-nıñ köp māl ve niʿmeti bar idi ili
3 avuçı tar miskīn-ler-ge altun aḳça üleştürdi
4 dağı müsāfirlerge sufra-lar tökti dağı ol faḳīr-
5 -lar kim fāḳa-dan cānları burunlarına yitip
6 turur idi anlarnı daʿvet ḳıldı anlar kilip
7 maña müşāveret ḳıldılar rāżī bolmayın ayttım *şiʿr*
8 yimes it sarḳıtın[102] kilip arsalan
9 ġār içinde açın öler bolsa
10 ʿārif ir nefsine uyup kitmes
11 ni ḳadar nefs aña cefā ḳılsa
12 ol degüldür faḳīr kim it tig
tigme nā-kes işikine kilse
13 pārsā bilmegil sen ol irni
altun aḳça duʿā ḳılıp alsa

175 (88a)

ḥikāyet ḥātem-i ṭāyī-ġa ayttılar cehānda sen-den
ulu himmet-li körgeniñ yā işitkeniñ bar mı ayttı
bir kün ḳırḳ teve ḳurbān itip ʿarab big-lerin ḳonuḳladım
ḥācet üçün taşḳarı çıḳıp kördüm bir ir bir
yük tiken köterip satmaġa kilür idi yükün
yirde ḳoyup diñledi men aña ayttım niçün
ḥātem-i ṭāyī-niñ daʿveti-ne barmas sen kim ḫalḳ simāṭına
yıġılıp yimek yirler ol ir ayttı *şiʿr*
anıñ kim luḳma-sı kesb itmeki-dür
kötermes ol bu ḥātim minneti-ni
ḥātem-i ṭāyī ayttı men özümden ulu himmetli ir anı kördüm
ḥikāyet mūsā ʿaleyhi's-selām bir faḳīr-nı kördi
kim ʿuryān ḳum içinde kirip yatur keymege hīç nimesi

176 (88b)

yoḳ idi mūsā ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı ḥaḳ taʿālā
ol faḳīr-ġa māl ve niʿmet birdi bir niçe künden
soñra kördi kim ḫalḳ anıñ üstüne yıġılıp
turur sordı kim muña ni bolup turur ayttı-lar ḫamr
içip uruş itip kişi öltürüp turur imdi ḳıṣāṣ
itmege iltürler *şiʿr*
bolur ʿāciz tapup ḳudret ilin kim
burar bolsa tutup ʿāciz ḳolunı
ḥakīm u ḥayy u bāḳī mālikü'l-mülk
tutar ḥikmet bilen her bir ḳulunı
mūsā ʿaleyhi's-selām cehān(n)ı yoḳ-dan bar ḳılġan
ḥakīm-niñ ḥikmetine iḳrār kitürüp öz tecāsürine
muʿterif boldı ḳavluhu taʿālā ولو بسط الله الرزق لعباده

177 (89a)

ابغوا فى الارض *şiʿr*
اوقعت نفسك يامغرور فى الخطر
حتى هلكت فليت النمل لم يطر
kilür müfsīd kişi-den köp yaman iş
ilinde bir niçe dīnār bolsa
ni işler ḳılġay irdi ādemī-ge
ḳarınça-nın͡g ḳanatı bar bolsa
saʿādet körmegen tapsa vezāret
urup ir öltürür oynar bolsa
kiter başı anın͡g bir kün bu yolda
niçe köp māl u mülk asrar bolsa
yumar köz bu cehān-nın͡g ziynetinden
kime ṣabr u ḳanaʿat yār bolsa

178 (89b)

ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur baṣra şehrinde cevherī
-ler bāzārında bir aʿrābī-ni kördüm kim ḥikāyet ḳılıp
aytur idi kim bir vaḳt tüz yazı-da yol taş[103] itip azuḳum tükenip
yürür idim kördüm bir kis tolı inçü yatur hergiz
ol feraḥ-nı unutmaġay-men eyle saḳındım kim ḳavurmuş
buġday turur daġı hergiz ol melūl-lik ḫāṭırım-dan
kitmegey kim açıp baḳtım ise inçü durur *şıʿr*
susamış irnin͡g aġzında cevāhir
ṣadef birlen sevā dür iy ʿazīz ir
anın͡g kim azuḳı yoḳ-tur kögermiş
ḳurı itmek tapup sükker bigin yir
ḥikāyet bir ʿarab ir yazı yirde ġāyet susap
bu beyt-ni oḳur idi *şıʿr*

179 (90a)

ياليت قمل منيق يوما افوز بنيتي
زمن يلاطم ركبتي فاظل املا قرب
anıñg bigin bir seyyāḥ faḳīr dağı biyābān içinde yol
azıp ḳūtı ḳuvveti tükenip bir niçe aḳça bilinde bar idi
tört yanı köp kizdi yol tapmadı ol miḥnet bilen
helāk boldı bir ṭāyife kilip(?)[104] anı kördi kim aḳça-ların
alnında ḳoyup topraḳ üstüne cān birip yatur idi
şi^cr azuḳı yoḳ kişi kite bilmes
ger bilinde köp altunı bolsa
yüz miñg altun-dan artuḳ ol yirde
bir avuç kirde-niñg unı bolsa
ḥikāyet bir faḳīr aytur hergiz zamāne cevrinden
şikāyet ḳılmadım illā bir kūfe cāmi^cine namāz

180 (90b)

ḳılmağa kirdim köñglüm tar idi ol sebeb-den
kim başmaḳım yoḳ yalın ayaḳ idim kirip cāmi^c içinde
bir kim-irse-ni kördüm kim ikki ayaḳı yoḳ teñgri
ta^cālā birgen ni^cmet-lerine köp türlü şükr
-ler ḳıldım *şi^cr*
ni ḳadar kim semiz ise biryān
tere(terre?)-den kem körer anı toḳ ir
aç yarlı tapıp bişi şalġam
şişlemiş ḳaz iti bigin ḫoş yir
ḥikāyet melik ^cādil ḫaş ḳul(l)arı bilen
avġa çıḳıp ḳış künleri ^cimāret-den yıraḳ tüşüp
mağrıb ḳa yaḳın idi kim bir ikinci ivin kördi
-ler melik ayttı barıp anda tüşelim kim sizge savuḳ[105] zaḥmet

181 (91a)

birmegey vezīrlerden bir vezīr ayttı kim melik-ning ḳadir ve cāhına lāyıḳ bolmaġay ikinçi ivine sıġına barmaḳ[106] munda ḫayme ursun-lar ol ikinçi bularnı körüp revān mā ḥażarın tertīb ḳılıp melik ʿādil ḫıdmatına ketürdi daġı yir öpüp ayttı melik yaşı uzun bolsun bu yarlı ḳul-nıng ivine tüşmek bilen melik-ning ḳadir ve cāhından nime iksilmes idi ve-līkin tilemedi-ler kim bu iksük ḳul-nıng ʿizzeti artḳanın (artḳa tiyin?)[107] anıng ol sözi melik ʿādil-ge ḫoş kildi buyurdı kim anıng menziline naḳl itti-ler ṣabāḥ melik ʿādil ol ikinçi-ge ḫılʿat ve niʿmet baġışladı *şiʿr*

melik ʿādil kilip bir tün ikinçi ivine tüşti
melik-ning ḳadir ü cāhından nime iksilmedi ol tün

182 (91b)

velī kök-ke ikinçi-ning yitişti ol kiçe başı
niçük müflis ferah itse tapup bir yirde ming altun

ḥikāyet bir tilençi faḳīr tilenip köp māl ve niʿmet cemʿ itip-idi melik-lerden bir melik anga kişi saldı kim işittim köp mālıng bar imiş andan manga borç birgil kim ingen iḫtiyārım bolup turur ol faḳīr ayttı sulṭān-nıng ḳadrine lāyıḳ degül kim himmet ilin menim kibi miskīn rızḳına uzatġay kim men anı ḥabbe ḥabbe cemʿ itip-men melik ayttı ḳayurmas kim men anı leşkerge birür-men *şiʿr*

niçe murdār ise tersā ḳuyusı
yehūdī ölüsin yusa revādur

el-maḳṣūd ol tilençi melik buyuruġına muṭiʿ bolmayın

183 (92a)

1 köp türli ḥuccet kitürüp ayttı başımnı cānımnı
2 birgey-men dağı andan bir dirhem birmegey-men melik buyurdı
3 küç bilen andan māl-nı aldı-lar *şiʿr*
4 kilmese kim yaḳın luṭf bilen
tüşer ol ir yıraḳ ʿizzet-den
5 kendüne raḥm ḳılmağan dāyim
ḳurtula bimes ol meşaḳḳat-dan
6 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur kīş baḥrin-de[108] bir tācirni
7 kördüm üç yüz illi teve yüki ḳumaşı bar idi ḳırḳ
8 tapuğçı ḫıdmatında bir kiçe meni ivine iltti şemʿ-i cemʿ[109]
9 oturup perīşān sözler başladı kim fulān şerīkim
10 türkistānġa kitip turur dağı fulan biżāʿatım (bıḍāʿatim?) hindūstānġa
11 yitip turur bu fulān yir-nin͡g ḳabāle-si turur dağı fulān
12 tacir yüz min͡g altunġa żamān turur yana aytur iskenderiyye-
13 -ge kitmege hevesim bar kim hevāsı ḫoş turur yana aytur

184 (92b)

1 mağrıb ten͡gizi muḫāṭara durur yana ayttı iy saʿdī bir
2 safarım dağı bar ol safardan kilsem ʿömrüm-nin͡g baḳıyye-
3 -sin bir yirde oturup kiçürgey-men men ayttım ol
4 safarın͡g ni yirge durur ayttı gūgird-i pārsī alıp çīn
5 iḳlīmine iltmek tiler-men işittim kim ʿaẓīm ḳıymeti bar imiş
6 dağı çīnden çīnī çanaḳlar alıp rūmge kitürgey-men
7 dağı rūm-nın͡g ḥarīr ḳumaşların alıp hindge ilteyim dağı
8 hind-den pūlād alıp ḥaleb-ke kileyim ḥaleb-den piyāle alıp
9 yemen-ge yemen-den burd-i yemenī alıp öz velāyetime kilip terk-i
10 tıcāret ḳılıp bir dekenge ?)[110] kiçip oturmaḳ tiler-men
11 ol ḳadar mühmelāt-dan söz'edi kim dağı sözlemege
12 mecāli ḳalmadı man͡ga ayttı sen dağı sözlegil körgenin͡gden
13 yā işitkenin͡gden men ayttım bir meṣel ḫôca isḥāḳ ḫôrezmī-

185 (93a)

1 den yād tutar-men ayttı aytḳıl ayttım *şiʿr*
2 tüşüp bir kün aṭından bu mes̱el-ni
3 bedīhā naẓm ayıttı ḫôca isḥāḳ
4 cehān sevgen kişi-nin͡g közlerini
5 ḳanāʿat toldur(ur) yā ölse topraḳ
6 *ḥikāyet* bir köp māl lı tācir bar idi buḫl bilen
7 meşhūr eyle kim ḥātem-i ṭāyī kerem bilen mez̲kūr idi mālı
8 ve niʿmeti çoḳ ḫarc itmege imkānı yoḳ eyle ḫasīs-i nefs idi
9 kim tilesen͡g tenindeki cānın birgey dağı ilindegi
10 itmekin birmegey ileyinde bir ḳanṭar yimek bolsa ebū hureyre
11 çetükine bir luḳma yidürmegey dağı aṣḥāb-ı kehf
12 itine sün͡gük salmağay fī 'l cümle kim-irse işikin
13 dağı sulrasın açuḳ körmedi ayturlar ol tācirni

186 (93b)

1 mağrıb tin͡gizin kiçip mıṣrğa kilür idi ḫayāl-i firʿavnī başında
2 ḥattā حتى اذا أدركه الغرق قال آمنت bir muḫālif yil çıḳıp
3 ol tācir kimi-sin ğarḳ itti tācir ilin kötürüp duʿā
4 ve zārī-lıḳ ḳıla başladı قال الله تعالى واذا
5 ركبوا فى الفلك دعوا الله مخلصين له الدين *şiʿr*
6 duʿā vaḳtın tażarruʿ-nın͡g ilini
köterip ten͡gri-den raḥmet tiler sen
7 kerem vaḳtın tutar-sen ḳoltuğun͡gda
bu iḥsān birle mi cennet tiler sen
8 ayturlar ol tācir-nin͡g mıṣr-da ʿammu-sı oğlan-ları bar
9 idi vaḳt-ları faḳīr bu tācirnin͡g ḳalğan mālı bilen
10 münʿim boldı-lar iski tonların anın͡g ölüsine
11 yırtıp yan͡gı ḳumaş-lar biçti-ler ol cumʿa içinde anlar-nın͡g
12 birin kördüm özden͡g tāzī aṭ minmiş ikki ḳul
13 artınça ayttım *şiʿr*

187 (94a)

1 bir kez tirilip öli ivine kilse
2 öz ḳavmi içinde bu feraḫnı salsa
3 öli açıġından artuḳ ol vāris̱ke
4 mālı-nı tutup yana iyesi alsa
5 anlarnıñ biri birle maʿrifetim bar idi yeñinden tutup
6 bu şiʿrni oḳudum *şiʿr*
7 yigil sen iy saʿādet-li muẓaffer
8 yıġıp kitti yimeyin mālın ol ḫar
9 saḫī-ni yād itip dāyim ögerler
10 baḫīl atın işitkende sökerler
11 aġaç körki yimiş irniñ keremdür
12 kerem-siz ir vücūdı ke'l-ʿadem-dür
13 kerem ehli durur dāyim mükerrem
kerem dür bar ise dünyī-de irdem

188 (94b)

1 *ḥikāyet* bir żaʿīf ṣayyādıñ-(nıñ) aġına ḳavī
2 balıḳ tüşti tuta bilmedi balıḳ ṣayyād ilinden
3 aġın alıp kitti *şiʿr*
4 kiltürür irdi hemīşe aġ balıḳ-nı tutup
5 kitti bu nevbet alıp balıḳ ol ir aġın yutup
6 özge ṣayyādlar añga melāmet ḳılıp ayttılar anıñ
7 bigin ṣayd iliñge tüşti tuta bilmediñ ayttı
8 ay ḳarındaş-lar nitse bolur çūn menim andan naṣībim
9 yoḳ [111]daġı anıñ sudan ḳısmeti bar idi mes̱el
10 -de ayturlar ṭāliʿ-siz ṣayyād teñizde balıḳ tuta
11 bilmes daġı ecel-siz balıḳ ḳurı yirde ölmes *şiʿr*
12 anı kim ḥaḳ ḫalāṣ itse belādan
13 kiter ile (eyle?) alıp ṣayyād aġın[112]

189 (95a)

ḥikāyet ili ayağı kisilgen kim-irse
ḳırḳ ayaḳlı cānverni öltürdi körüp anı bir ʿārif
ir ayttı subḥāne'l-lāhi anıñ kim ḳırḳ ayaḳı bar idi
eceli irişti ise il-siz ayaḳsızdan ḳaçıp
ḳutula bilmedi *şiʿr*
ḳaçan cān alğıçı düşmen irişse
ecel bağlar yügürgen-niñ ayağın
ḥikāyet ʿīsā peyğamberge ʿaleyhi's-selām bir kim-
irse kilip ayttı yā rūḥu'l-lāhi tiler men ol duʿānı maña
ögretkey sen kim oḳusa öli tiri bolur
ʿīsā ʿaleyhi's-selām ayttı barğıl bu sevdānı başıñdan
kitergil yoḳsa ziyān ḳılur sen ol ayttı elbette
kirek kim ögretkey sen ʿīsā ʿaleyhi's-selām

190 (95b)

baḫıl-lıḳ ḳıla bilmedi ögretti ol kişi ögrenip
kiter iken kördi bir yirde ḳurı süñgük-ler
yatur ayttı bu duʿānı muña oḳup baḳayım tirilür
mi dip okıdı ise ol arsalan süñgek-
-leri imiş turup ol kişi-ni pāre pāre ḳıldı
ol sebeb-den bu meṡel-ni ayturlar لكل عمل رجل
ولكل رجل عمل *şiʿr*
her bir ir bir iş üçün-dür her bir iş bir ir üçün
maṣlaḥat ol öz işini işlegey her ẕū-fünūn
dāyimā türli ṣavāb özre bolur ʿāḳil işi
kiltürür izdep ḳażā-nı özine ebleh kişi
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir semiz ebleh kişi
-ni kördüm altun ṭırāzlı ḥarīr ḳumaş kiymiş altında

191 (96a)

1 bir tāzī aṭ başına mıṣrī ḳaṣaba baġlap idi bir[113] kim-irse man͡ga
2 ayttı iy saᶜdī niçük körer-sen bu dībā-yı muᶜlem-ni[114] ol ḥayvānı
3 lā-yaᶜlem özre ayttım zişt ḫaṭ turur kim altun suvı
4 bilen yazılmış *şiᶜr*
5 ādemī niçük digeyim men an͡ga
ṣūreti insān velī ḥayvān-ḫıṣāl
6 cümle esbābı içinde istesen͡g
kim anın͡g ḳanından özge yoḳ ḥalāl
7 *şiᶜr-i aḫar* şerīf eger mutażaᶜᶜaf bolur ise bilgil
8 anın͡g bu cāh u celāli żaᶜīf bolmayısar
9 eger sarāy-ı müẕehheb içinde oltursa
kiyip ḥarīr yehūdī şerīf bolmayısar
10 *ḥikāyet* bir oġrı bir tilençige ayttı uyalmas-mı-sen kim
tigme bir ḫasīs
11 ḳatına barıp buçuḳ ḫabbe üçün yüz suvın töküp ilin͡g
12 uzatur sen faḳīr ayttı *şiᶜr*
13 köp yaḫşı ilin uzatıp andan tilemek
kim ikki direm üçün ḳolun keskey-ler

192 (96b)

1 *ḥikāyet* ayturlar bir pehlevān yumruḳçı yigit-ni dünye cihetinden
2 ili avuçı tar daġı boġazı kin͡g idi ol yigit bir kün
3 atası ḫıdmatına kilip meşveret ḳılıp ayttı icāzetin͡g bile safar
4 ḳılmaḳ tiler-men kim ilim irdemi bilen kifāyetim ḥāṣıl itmek
5 üçün *şiᶜr* hüner żāyiᶜ bolur körgüzmese ir
6 hüner körgüzgen ir şehd ü şekker yir
7 cevāhir ḳıymeti yoḳ kān içinde
kilip ilge tapar ol baş öze yir
8 atası ayttı ay oġlum bu ḫayāl-i muḥāl-nı dimāġın͡gdan kitergil
9 ḳanāᶜat ayaġın selāmet etekine çekip oturġıl niçük kim
10 ayturlar küç bilen kişi-ge bay-lıḳ daġı ārzū bilen big-lik ḥāṣıl
11 bolmas *şiᶜr*
12 ay özin rüstem ṣıfat-lı pehlevān körgen fetā
13 küç bilen bolmas saᶜādet-nin͡g etekin tutmaġa

193 (97a)

miñ hüner bolsa bir irde bolmasa ger devleti
çün saᶜādet yoḳ-tur irdem fāyide ḳılmas aña
oğlı ayttı ay ata safar-nıñ köp türli fāyide-leri bar
ᶜacāyib-ler körmek ġarāyib-ler işitmek tañsuḳ
şehr-ler temāşā ḳılmaḳ iski irenler ṣuḥbetine yitmek
dağı yañı dost-lar ḥāṣıl itmek niçük kim ayturlar *şiᶜr*
ger tileseñ kim ġarāyib-ler temāşā itke-sen
tigme bir kün bir yañı yirge kirek kim yitke-sen
tur teferrüc ḳıl cehān-nıñ türlü türlü tañ-ların
köz yumup andan burun kim bu cehān-dan kitke-sen
atası ayttı ay oğlum safarnıñ bu ṭarīḳa fāyide-leri
köp ve-līkin biş türlü ṭāyife-ge müsellem turur evvel[115]
münᶜim tācir kirek kim körklü ḳul-lar özdeñ

194 (97b)

ḳırnak-lar māl ve niᶜmet bilen her kün bir yañı şehr-ge[116]
yitkey her kiçe bir özge maḳām-da ᶜayş itkey
dağı her dem bir türli teferrüc-de bolġay niçük kim
ayturlar *şiᶜr*
münᶜim ġarīb bolmas ni yirge kim irişse
ḫayme urup ḳılur ol irte kiçe tanaᶜᶜum
yoksul kişi yirinde yürür ġarīb u müflis
ḥālin bilip ḫalāyıḳ ḳılmas aña taraḥḥum
ikinçi[117] ᶜālim kirek kim faṣāḥat ḳuvveti ve belāġat
ziyneti bilen ḳanda kim barsa mükerrem ve muᶜazzez tutḳay
-lar *şiᶜr* ni yirge kim irişse ᶜālim anda
bilürler ḳıymetin arı güher tig
ġarīb-lıḳ-ḳa tüşüp cāhil big oğlı

195 (98a)

bolur dellāl yā ḥammāl lā-şek üçünçi[118]
ṣāḥib-cemāl kirek kim anıñ ḥüsni bilen közler
münevver dağı köñül-le(r) müşerref bolġay niçük kim
ayturlar köp māl-dan körkli cemāl yaḫşı-raḳ anıñ üçün
kim körklü yüz cehān cānı feraḥ kānı durur lā-cerem
ṣuḥbetin ġanīmet körüp ḫıdmatin minnet tutarlar *şiʿr*
bir özden-ni öz ivinden atası cevr itip sürse
ol özden ḳanda kim yitse ḳılurlar cān bile ḫıdmat
atası ol ṣadef-dür kim bahālı cevherī bolġay
ṣadef-den ayrulur bolsa tapar cevher ağır ḳıymet
törtünçi[119] ḫoş āvāz kirek kim dāvūdī nağme bilen
uçar ḳuş-nı aḳar su-nı tıy-ġay dağı ol bu fażīlet
bilen ḫalāyıḳ köñlin ṣayd ite bilgey *şiʿr*

196 (98b)

ḫoş kilür āvāz-ı ter bolsa ḥazīn
ḫāṣṣa(ten) ʿāşıḳ-lara vaḳt-ı ṣabūḥ
ay bigin yüzden köp artuḳ özden ün
ol ġıdā-yı nefs irür bu ḳūt-ı rūḥ
bişinçi[120] sanʿat ehli kirek kim bir luḳma üçün yüz
suvın töküp yürümegey *şiʿr*
öz vaṭanından çıḳıçaḳ pişe-kār
ḥāṣıl iter ḳanda irişse direm
memleketinden tüşiçek bir melik
miḥnet içinde bolur ol ke'l-ʿadem
bu ṣıfat-lar kim beyān ḳıldım safarda ḫāṭır cemʿiyyeti
dağı maʿīşet rāḥati üçün durur her kimde bulardan
biri bolmasa ol kişi ḫayāl-i bāṭıl bilen ʿömrin telef

197 (99a)

ḳılıp yürür *şiʿr*
kime zamāne cefā ḳılmaġa tiler bolsa
birür ḫilāf-i murādın aŋa kilip eyyām
küġerçin öz vaṭanını yana ḳaçan körgey
ḳażā aŋa ḳılur ise naṣīb dāne-i dām
oġlı ayttı ay ata ḥukemā ḳavline niçük muḫālefet
ḳılayım kim aytıp tururlar niçe kim rızḳ maḳsūm
ise anı sebeb-ler bilen ḥāṣıl itmek şarṭ turur daġı
niçe kim belā muḳadder ise anıŋ şerrinden saḳlanmaḳ
vācib turur *şiʿr*
niçe şek-siz kişi-ge rızḳ tigse
anı barça ḳatında izdemek bar
ecel-siz ādemī ölmes diyip-sen

198 (99b)

yılan-nı ḳuyruḳından tutma zinhār ol
yigit ayttı bu ṣūret-te kim men-men özümni
fīl-lerge urġay-men daġı arsalan bilen
pençe tutḳay-men maṣlaḥat ol turur kim safar itkey-
-men kim mundan artuḳ ṭāḳatım yoḳ turmaġa *şiʿr*
kim ḳıldı-sa[121] müşāhade dünye ġarāyibin
boldı hemīşe ehl-i naẓar cān-fezāy(ı) ol
her münʿim öz sarāyına aḫşam turup kilür
aḫşam ġarīb ḳanda irişse sarāy(ı) ol
her kim safar mücāhede-sini körer ise
bolur kemāl-i ʿaḳl u edeb ḥilm bayı (babı?) ol
munı ayttı daġı atasına vidāʿ itip kitti nā-geh bir ullu
su yaḳasına yitti kördi kim bir kimi içinde cemāʿat-i

199 (100a)

1 ḫalḳ safar yarağın ḳılıp oturur idi[122] yigit-nin͡g
2 ʿaṭā ili bağlı idi duʿā ḳılmağa başladı
3 niçe kim miskīn-lik itip luṭf bilen sözledi fāyide
4 ḳılmadı *şiʿr*
5 küç bilen bitmes işin͡g aḳça kirek-tür aḳça
6 aḳçalı ādemī muḥtāc degül-dür küçke
7 ol mürüvvet-siz kime-çi mun͡ga raḥm itmeyin ayttı *şiʿr*
8 kitür aḳça kime-ge kir yoḳ-ise taşḳarı oltur
9 on irnin͡g ḳuvvetin ḳoyğıl bir irnin͡g aḳça-sın kiltür
10 bu nükte-den ol yigit-nin͡g kön͡gli ağrıp tiledi
11 kim öçin alğay kime kitip-turur idi yigit kimeçi-ge
12 çağrıp ayttı bu keygen tonuma rāżī isen͡g dirīğ degül
13 kime-çi ṭamaʿ itip ḳayıttı *şiʿr*

200 (100b)

1 közün bağlar derāhim ʿāḳıl irnin͡g
2 ṭamaʿ salur uçar ḳuş-nı tuzaḳ-ḳa
3 ol ḳadar yaḳın kildi kim (-3a-kimeçi-nin͡g yaḳası yigit-nin͡g iline
-3b-kirdi yigit özine çikip -3c-bir niçe muḥkem)[123] yumruḳlar yidürdi
4 kime-den kişi-ler çıḳtılar kim kimeçi-ni anın͡g
5 ilinden almağa ala bilmedi-ler maṣlaḥat anı kördi-
6 -ler kim kime ücreti bilen müsāmaḥat ḳıldı-lar *şiʿr*
7 çün-ki kördün͡g ḫaṣm senden küçlüdür
8 ol seni urmaḳ tilese yığlağıl
9 ol yigirse sen an͡ga miskīn-lik it
10 luṭf birlen ḥarb işikin bağlağıl
11 kimeçi istiğfār ketürüp nifāḳ bilen barışıp
12 yigit-nin͡g ilin ayaḳın öpüp kime-ge kirip kittiler
13 bir zamān-dan son͡gra su içinde bir ʿamūd köründi

201 (101a)

iski yūnān ʿimāretinden ḳalmış kimeçi ayttı munda
kime-ge ḫalel bar kirek kim sizden bir pehlevān ḳuvvet-
-li ir çıḳıp ʿamūd üstine kime-nin͡g burnundaġı
yipin tutḳay ḥattā kime mundan sālim kiçkey yigit
öz ḳuvvetine maġrūr idi kön͡gli aġrıġan düşmen-den
ġāfil bolup çıḳtı niçük kim ayturlar ḳaçan kim
bir kişi-ni inçitsen͡g daġı son͡gra yüz rāhetin͡g
tigse ol inçitmegin͡g anın͡g yādından kitmes oḳ
timürü cirāḥat-dan çıḳar velī nişānı ḳalur *şiʿr*
maġrūr bolup sen öz özin͡ge ḳalma
düşmen-ni cirāḥat ittin͡g iymen bolma
kime-çi ol ḳadar ṣabr itti kim yigit kime yipin iline
çözgedi (çörgedi ?) daġı ʿamūd üstine çıḳtı kime-çi

202 (101b)

revān ol yip-ni yigit-nin͡g ilinden üzdi daġı
kitti ol bīçāre ʿamūd üstünde müteḥayyir ḳaldı
ikki kün anda belā ve miḥnet çikti üçünçi kün
uyḳu kilip yaḳasından tutup suġa bıraḳtı
bir kün bir kiçe su içinde cānı burnına yitip yaḳa-ġa
çıḳtı aġaç yapraġın daġı ot kökin yip biraz (birez?)
ḳuvveti kirdi daġı bir yazı-ġa yüz tutup kitti
açıp susap ṭāḳat-sız bolup yürür idi tā ki
bir ḳuyı-ġa yitti kördi kim ḫalāyıḳ fulūs birip
su içerler yigit-nin͡g fulūsı yoḳ idi niçe kim
miskīnlik itip su tiledi birmedi-ler ise
yigit küç-ke yıldurdı (?) müyesser tüşmedi bir
niçesin aḫtardı köp ḫalḳ kilip yigit-ni ol

203 (102a)

ḳadar urdı-lar kim mecrūḥ bolup tüşti *şiʿr*
niçe kim fīl heybet-li bolursa
töger(?) süri çibin-ler şāh filin
ḳaçan kim ittifāḳ itip yürise
ḳarınça-lar soyar arslan terisin
żarūret ḥukmi bilen ol yigit ḫasta ve mecrūḥ bir ḳārvān
artına tüşüp kitti aḫşamın kārvān bir yirge yitti
kim oğrı-lar maḳāmı idi ḫôca-lar ḳorḳup titremege
başladı-lar ol yigit ayttı ḳorḳmayıñgız kim bu ortada
birmen-men kim illi kişi-ge cevāb birgey-men bir niçe
yigit-ler dağı mañga yarı ḳılsun-lar tācirler
bu sözni işitip sevindi-ler yigit-ke yimek içmek
kitürdi-ler ṣuḥbetin ġanīmet körüp köñgül-leri

204 (102b)

bir az iymen boldı yigit maʿde-si otı başına çıḳıp
ṭāḳatı-nıñg ʿinānı ilinden kitip turur idi yimek
köp yidi dağı su içti uyḳusı kilip
yattı bu kārvān içinde bir cehān körgen iski
kişi bar idi ayttı ay yārān-lar bolmasun kim
bu bedıeḳa ol oğrı-lardan bolġay niçük kim
ḥikāyet-de ayturlar bir ʿarab kişi miñg altun cemʿ
itip kiçeler anıñg teşvīşinden yalġuz ivinde uyḳusı
kilmes idi dost-larından birin ḳatına kitürdi
ḥattā yalġuz-luḳ vaḥşeti anıñg birlen munṣarif bolsun
dip ol kişi bir niçe kiçe mununñg ṣuḥbetinde
boldı dağı ol miñg altun-nıñg yirin maʿlūm ḳıldı
bir kiçe bu kişi ol altun-nı aldı dağı kitti

205 (103a)

irtesi ᶜarab-nı kördi-ler kim feryād ḳılıp yığlar
idi ayttı-lar ni boldı saŋa meger ol altunıŋnı
oğrı aldı ayttı lā-v'allāh bedreḳa aldı *şiᶜr*
yılandan bir zamān iymen oturman
anıŋ çün ḫaşletin bildim muᶜayyen
yılan zaḫmından ol düşmen beterdür
kim özin dost körgüzür müzeyyen
imdi kim bilür bu dağı oğrı-lardan kilip özini
ᶜayyār-lıḳ şūretine taᶜbiye ḳılmış bolsa fırşat
vaḳtında anlarğa ḫaber ḳılsa maşlaḫat ol durur kim
munı uyur ḳoyup kitkey-biz ḫôca-lar bu sözni
ḳabūl ḳılıp köçüp kitti-ler yigit ol vaḳt uyandı
kim küneş issi si arḳasına ötti başın köterip

206 (103b)

baḳtı kārvān kitmiş turup yol istep tapmadı
yüzin yirge köŋlin ölümge ḳoyup aytur idi
şiᶜr ما ذا يحدّى لطما والعيس
ما للغريب سوى الغريب انيس
ġarīb u ḫasta ḫālin ol bilür kim
bu ġurbet miḫnetin yıl-lar çekip-tur
yoḳ ise ni bilür ol ādemī kim
tanaᶜᶜum birle ivde bislenip-tur
yigit bu sözde idi kim bir sulṭān oğlı çerigden
ayrılup-idi munuŋ üstüne kilip bu sözni iş(i)tip
şūretine naẓar ḳıldı ḫālin perīşān körüp
ayttı sen munda niçük tüştüŋ bu yigit vaḳıᶜa-
-larından ayttı ise ol sulṭān oğlı raḫm itip

207 (104a)

buyurdı ḫılʿat ve niʿmet birdi-ler dağı bir niçe
muʿtemed kişi-lerge ḳoşup öz şehrine kitürdi-
-ler atası oğlın selāmat körüp sev(i)nüp
köp şükr-ler ḳıldı ol kiçe oğlı oturup
atasına başından kiçken ḥāl-ler-ni ḥikāyet ḳılur
idi atası ayttı ay oğlum men saŋa kiter vaḳtın
aytmadım mı kim-niŋ ilinde aḳça bolmasa küç birle
ḳarnın toydurmaḳ müşkil iş durur *şiʿr*
bir kün bilekin uşatur ol cāhil ir
çūn pençe tutar yürüp hemīşe öç-den(?)
ʿāḳil meseli budur bir oğrı altun
köp yaḫşı durur yüz illi batman küç-den
oğlı ayttı ay ata belī renc çekmeyin genc ḥāṣıl bolmas

208 (104b)

dağı kişi cānını ḫaṭar-ğa ḳoymayın düşmen-ge ẓafer
tapmas cevr çektim rāḥat taptum niçük kim
ayturlar *şiʿr*
neheng-den ḫavf itip ğavvāṣ ivinde
otursa dürr-i ḫāliṣ kim kitürgey
ḳağan arslan kirip bir ğar içinde
kiçe kündüz niçe bir aç oturğay
kişi maḳsūm-ı rızḳın dāyim ilge
kirek kāhel-lik itmeyin kitürgey
atası ayttı ay oğlum bu yolda felek saŋa yarı ḳıldı
dağı devlet delīl boldı kim gülüŋni tiken-
den tiken-ni ayağından çıḳardı bir ṣāḥib-
devlet yoluḳup saŋa raḥm ḳılıp sınıḳ

209 (105a)

1 köŋlüŋni cebr ḳıldı munuŋ bigin ittifāḳ
2 nādir tüşer dağı nādir bilen ḥukm itip·bolmas zinhār
3 bu ṭamaᶜ-ge tüşmegil dağı bu işke ḥarīṣ bolmağıl
4 *şiᶜr* tācir ki hemīşe mekseb itkey bir kün
5 mālın alıban anıŋ ḥarāmī yortar
6 avçı çıḳıban kiyik-ler avlar vaḳtın
7 arslan körüben tutup terisin yırtar
8 bu furṣat barça vaḳtta tapulmas nā-geh[1] tüşer niçük kim
9 ᶜıraḳ melik-lerinden bir melik-niŋ ilinde ağır bahālı
10 yüzük bar idi bir kün ol melik ḫāṣ ḳul(l)arı
11 bilen şīrāz muṣallā-sına temāşā ḳılmağa çıḳıp buyurdı
12 ol yüzükni ᶜażudu'd-devle ḳubbe-sinde tikti-
13 -ler dağı ayttı her kim oḳ atıp ol yüzükden

210 (105b)

1 kiçürür bolsa yüzük aŋa bolsun tört yüz
2 oḳ uz atḳıçı-lar melik ḫıdmatında bar idi barçası
3 ḫaṭā ḳıldı-lar meger bir oğlan ṭām üstünde
4 oynap oḳ atar idi ṣaba yili anıŋ oḳun ol
5 yüzükden kiçürdi ol yüzükni aldı ḫılᶜat
6 ve niᶜmet iyesi boldı oḳını dağı yasını sındurup
7 otḳa yaḳtı ayttı-lar niçün böyle ḳıldıŋ ayttı bu ḥareḳetim-
8 -niŋ revnaḳı bāḳī ḳalsun dip *şiᶜr*
9 geh bolur kim bir ḥakīm-i muᶜteber
rāy u tedbīri içinde sehv iter
10 bir biligsiz cāhil oğlan nāgehān
ülküge oynap atıp oḳnı tiker
11 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdī aytur bir faḳīr-nı kördüm
12 mağara içinde ṭamaᶜ işikin bağlap oturur idi
13 dağı sulṭān-lar közine anıŋ heybeti mütemekkin bolup

211 (106a)

1 turur idi *şiʿr*
2 her kim özine suvāl işikin açtı
3 ölgünçe ol ir niyāz içinde bolısar
4 her yirde ʿazīz irür ḳanāʿat ehli
5 minnet kötürüp tirilgen ir ḫôr öliser
6 ol velāyet-niñ melik-lerinden bir melik[115] bu faḳīr-nıñ
ḫıdmatına kilip
7 ayttı ʿazīzlerniñ mekārim-i aḫlāḳından tevaḳḳuʿumız ol durur
8 kim tuz itmek yimege muvāfaḳat-lıḳ ḳılġay-lar şeyḫ rıżā
9 birdi ol ḥukm bilen kim daʿvet-niñ icābeti sünnet
10 durur tañdası melik şeyḫ-nı körmege kildi ise şeyḫ
11 turup melik-ni ḳuçup köp talaṭṭuf-lar ḳıldı melik kitkenden
12 soñra yārānlarından biri şeyḫ-ḳa sordı kim
13 bu kün munça mulāṭafat kim sulṭān bilen ḳıldıñ

212 (106b)

1 ḫilāf-ı ʿādet idi munda ḥikmet ni turur ayttı iy
2 oġlum işitkeniñ yoḳ mı kim meṡel-de ayturlar
3 *şiʿr* kilip kim-niñ bisāṭına (simāṭına ?) otursañ
4 ḳılur vācib anı körgende tursañ
5 işitmese ḳulaḳ yıl-lar def ü nāy
6 ḳılur ṣabr ol mübārek semʿ ḫoş rāy
7 kilür közden daġı terk-i temennā
8 çemen-ge ḳılmasa yıl-lar temāşā
9 ve-līkin bu ḳarın dāyim kirek toḳ
10 açıksa bir nefes ṣabr itmegi yoḳ
11 törtinçi bāb sükūt fāyide-si içinde turur
12 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur dost-lar-nıñ birine ayttım
13 sükūt fāyide-si ol sebeb-den ẓāhir boldı kim

213 (107a)

1 köp vaḳt sözde eygü yamān tüşer dağı düşmen közi
2 közlemes illā yaman-nı ayttı ol yaḫşı kim düşmen eygüni körmegey
3 واخو العداوة لايمر بصالحٍ الا وبلرة بكذبٍ اشرٍ
4 gül-dür bu sarāyī seyf līkin
düşmen közüne tiken körünür
5 irdem iyesin ḥasūd sivmes
vaṭvāṭ niçük ki sivmese nūr
6 *ḥikāyet* bir tācirge miñ altun ḫasāret boldı
7 tācir oğlına ayttı kirek kim bu vāḳıᶜa-nı hīç kişi-
8 -ge aytmağay-sen oğlı ayttı ay ata buyruḳ buyruḳuñ
9 ve-līkin bu fāyide-ni mañga aytḳıl kim bu vāḳıᶜa-nı kizlemek-
10 -de maṣlaḥat ni turur ayttı aytsañ muṣībet ikki bolur biri
11 ḫasāret (-i) māl ikinçi fażīḥat-i ḥāl *şiᶜr*
12 düşmen naẓarında ḳılmağıl ḳayğuñ yād
13 lā-ḥavle ve lā digey dağı bolğay şād

214 (107b)

1 *ḥikāyet* bir tācir oğlın ayturlar köp
2 türli ᶜilm ve hüner bilür idi ḳaçan kim ᶜalim-ler meclisinde
3 otursa bir kelime söz (-i?) sözlemes idi bir kün
4 atası ayttı ay oğlum sen dağı sözlegil anlardan
5 kim bilürsen ayttı ḳo(r)ḳarmen bilmegenimden sorğay-lar cevap
6 tapmayın ḫacil bolğay-men *şiᶜr*
7 ḫānḳāh iş(i)kinde bir ṣūfī
ḳabḳabına urur idi mismār
8 bir sipāhī yeñgin tutup ayttı
aṭıma naᶜl urğul ay baytar
9 *ḥikāyet* bir muᶜteber ᶜālim birle bir mülḥid arasında
10 mübāḥase tüşti ḥuccetleşip ᶜālim anıñ bilen çıḳışa
11 bilmedi terk itip kitti bir kim-irse ol ᶜālimge ayttı
(-lla- munça türli ᶜilm fażlı bilen bir dīnsiz
-llb- melᶜūn bilen sözleşe bilmediñ ol[126])
12 ayttı menim ᶜilmim ḳur'ān vẹ ḥadīs̱ ve meşāyiḫ kelāmı turur
13 ol bularğa muᶜteḳıd degül ve rāżī bolmayın pes mañga

215 (108a)

1 anıñg küfrin işitmek ni kirek *şiʿr*
2 ḳurʾān ve ḥadīs birle kimden
ḳurtulmasañgan revān sükūt it
3 mühmel sözün olturup işitme
dīnine ziyān iter ḳoyup kit
4 *ḥikāyet* cālīnūs ḥakīm aytur bir ebleh-ni
5 kördüm bir faḳīh-nıñg yaḳasından tutup ḥurmet-
6 -sizlik ḳılur idi ayttım bu kişi-niñg biligi bolsa
7 idi aḥmaḳ bilen işi bu yirge yitmegey idi *şiʿr*
8 ikki ʿāḳil ara uruş bolmas
ʿāḳil ebleh söküncine ḳalmas
9 cevr ḳılsa niçe kim ebleh añga
köñglün alur anıñg bu luṭf bile
10 üzmes ikki biligli bir ḳılnı
saḳlamas aḥmaḳ ādemī til-ni
11 ikki cāhil ḳaçan uruş başlar
yüz buzarlar urup yarıp başlar
12 *ḥikāyet* saḥbān-ı vāyil-niñg kemāl-i faṣāḥati ol
13 ġāyet-de idi dirler kim her meclis-de oturup sözler

216 (108b)

1 bolsa bir lafẓ-nı tekrār ḳılmas idi ḳaçan ol
2 maʿnī iḥtiyāc bolsa (bir lafẓ nı tekrār ḳılmas idi
3 ḳaçan ol maʿnī iḥtiyāc bolsa)[127] bir özge ʿibāret
4 bilen edā ḳılur idi dağı selātin ḥażretinde-
5 -gi nüdemā-nıñg edeb-lerinden biri ol durur kim *şiʿr*
6 niçe bolsa sözüñg mevzūn u şīrīn
7 müferriḥ lāyıḳ-ı taṣdīḳ u taḥsīn
8 bir aytḳan-nı yana aytma mükerrer
9 ki ḥalva-nı dağı bir ḳurla yirler
10 *ḥikāyet* ḥakīm-lerden bir ḥakīm aytur hīç
11 kim-irse öz cehline iḳrār ḳılmas ammā ol vaḳt
12 maʿlūm bolur kim bir kişi söz başlasa sözi
13 tamām bolmayın bir kim-irse dağı ortağa söz kitürgey

217 (109a)

ol ʿalāmet-i cehl turur *şiʿr*
mecālis-de oturġan ir sözi-niñg
          bilürsen evveli-niñg āḫırı bar
ḳaçan söz başlasa ṣuḥbet-de bir ir
          kitürme ortaġa söz anda zinhār
sözün ol yirde sözler her bilig-li
          ki sākit bolġay anda cümle güftār
ḥikāyet sulṭān maḥmūd ḳul-larından bir niçesi
kilip ḫôca ḥasan meymendī-ge sordılar kim
bu kün sulṭān sañga ni ayttı fulān maṣlaḥat-da ayttı ol
sizge daġı örtügli ḳalmaġay işitkey siz anlar
ayttı sen vezīr-i memleket-sen ol sözni kim sulṭān
sañga aytḳay anı biziñg bigin-lerge aytmaḳ revā[1] [8]

218 (109b)

degül ḫôca ḥasan ayttı ol iʿtiḳād bilen kim
bilürsiz kişi-ge aytmaḳ kirek-mes pes niçün
sorar siz *şiʿr*
ḳılmadı rāzın bilig-li yār fāş
          kitmesün dip şāh sırrı birle baş
ḥikāyet ḫôca muḥammed yezdī aytur bir iv satun
aldım ol iviñg beyʿi-niñg ʿaḳdinde ḫāṭırım mütereddit boldı
bir yehūdi kilip ayttı ay ḫôca bu iv-niñg vaṣfın
menden sorġıl kim men bu maḥalle-de ḳarārī kişi-
-men bu ivniñg hīç ʿaybı yoḳ-turur ayttım beli hīç ʿaybı
yoḳ senden özge kim añga ḳoñgşı-sen *şiʿr*
ol seniñg yanıñgda ḳoñgşı bolġan iv
          on zaġal dirhem buçuġunġa tiger

219 (110a)

1 senden özge hīç ʿaybı yoḳ anın͡g
2 sen ölüçek ol min͡g altunġa tiger
3 *ḥikāyet* bir şāʿir oġrı-lar bigine kilip
4 medḥ oḳudı ise buyurdı kim tonun soyun͡g
5 daġı bu kintden sürün͡g tonun soyup kintden
6 sürdi-ler it-ler artına tüşti tiledi kim yirden
7 bir kesek taş kötürgey savuḳ-dan yir buzlanıp
8 idi ʿāciz bolup ayttı bu ni mekkār ḥarām-zāde ṭāyife durur
9 kim it-lerini şişip taş-larnı baġlap oturur-lar
10 oġrı-lar bigi ol ḥālet-ni körüp bu laṭīfe-ni işitip
11 küldi daġı ol şāʿirni indep ayttı ay edīb tilegil
12 menden ni tilersen ayttı öz tonumnı tilermen kim
13 senden ol ullu inʿām daġı aġır baḫşiş durur daġı senin͡g

220 (110b)

1 ḳatın͡gdan selāmat kitmek ʿayn-ı ġanīmet durur *şiʿr*
2 ay muḥārif-ler bigi bir kez yana
iygü-lerge bu yamanın͡g tigmesün
3 irdemin körgen kişige fāyiden͡g
tigmese bārī ziyānın͡g tigmesün
4 ol oġrı-lar bigi buyurdı tonun daġı yüz aḳça bilen
5 bir ferve birdi-ler *ḥikāyet*
6 bir müneccim ivine kilip kördi ebçi-si bir yigit bilen
7 oynar müneccim aġaç alıp eb̦i-sin ura başladı ise ol
8 yigit ḳaçtı anı bir ẓarīf kişi körüp ayttı *şiʿr*
9 iy ʿilm-i nücūm içinde dīnār
didin͡g ki ḥamel ṭabīʿatı bar
10 çün evç-i felek-de-gin bilürsen
tik bilmedin͡g öz ivün͡gde kim bar
11 *ḥikāyet* bir ḳerīh ünli ḫaṭīb bar idi
12 özüni ḫoş āvāz bilip ḳattı ün bilen ḫuṭbe oḳur idi
13 eyle saġınġay-sen kim ġurāb naġme-si anın͡g elḥānı perde

221 (111a)

-sinde durur يا ان انكر الاصوات لصوت الحمير
āyeti-niñ maʿnī-si anıñ ḥaḳḳına turur ol kent ḳavmi anıñ
eẕiyyetini maṣlaḥat körmeyin cāhından ḳorḳup beliyyetin çiker
idi-ler ol iḳlīm ḫaṭīb-lerinden bir ḫaṭib-niñ anıñ bilen
kizli ʿadāveti bar idi bir kün bu ḫaṭīb-ni körmege kilip
ayttı seniñ üçün bir tüş körüp-men ḫayr bolġay aytı
ni kördüñ ayttı anıñ bigin kördüm kim ḫoş āvāz
bolmuş-sen eyle kim nefesiñden ḫalāyıḳ āsāyiş tapıp
tıñlanıp[129] tururlar ayttı bu ni mübārek tüş durur kim kördüñ
dağı meni bu ʿaybıma vāḳıf kıldıñ pes maʿlūm boldı kim
yaramaz ünüm bar imiş dağı ḫalḳ nefesim-den zaḥmet-de imiş-ler
tevbe ḳıldım kim dağı ḫuṭbe oḳusam arḳun oḳuġay-
-men *şiʿr*

222 (111b)

rencīde-men ol yaman muṣāḥib-den kim
fiʿlim tikenin gül-i cinān (?)[130] körgüzgey
ḳanı bu kün ol tüşi mübārek düşmen
ʿaybım-nı kilip mañga ʿıyān körgüzgey
ḥikāyet sincār cāmiʿinde bir ebleh kişi her kün
çıḳıp kerīh ün bilen mañlar idi eyle kim işitken-
-ler seskene[131] tüşer idi cāmiʿ iyesi iygü sīret-li
ṣāliḥ big idi tilemes idi kim kişi köñli andan ağrıġay
ol müʾeẕẕin-ge ayttı iy ʿazīz bu cāmiʿ-niñ ḳadīmi müʾeẕẕin
-leri bar her birine biş altun birür-men sen on altun
alġıl dağı bir özge yirge barġıl ol bu sözge rāżī
bolup ol altun-nı aldı dağı kitti bir müddet-den soñra
bu müʾeẕẕin ol big-ni kördi dağı duʿā ḳılıp ayttı yā emīr

223 (112a)

1 menim bilen ḥayf ittin͡g on altun birip ol yirden kiterdin͡g
2 bu yirge kim kilip turur-men yigirmi altun birürler kim
3 dağı bir özge yirge barğıl dip men rāżī bolman ol big bu
4 sözni işitti dağı külüp ayttı zinhār almağıl kim illi
5 altun-ġa rāżī bolurlar *şiʿr*
6 müʾezzin yakın bil cemāʿat müdām
şafāsız ünün͡gden bolurlar melūl
7 niçe man͡glasan͡g ol kerīh ün bilen
bolur ḫasta lā-şek işitken kön͡gül
8 *ḥikāyet* bir mukrī bir mescid işikinde oturup
9 kerīh ün bilen kattı çağrıp kurʾān okur idi bir kim-irse
10 an͡ga sordı munda senin͡g vaẓīfe-n͡g ni turur kim munça zaḥmet
11 içinde-sen ayttı vaẓīfem yok ten͡gri üçün okur-men ayttı ten͡gri
12 üçün okumağıl kim dīn-nin͡g ʿizzetin kiterür-sen[132] *şiʿr*
13 bu kön͡gül-ler şafāsın ol[133] nāḫôş
nefesin͡g bī-gümān yakın kiterür

224 (112b)

1 bu ṭarīka okur isen͡g kurʾān
ünün͡g islām revnakın kiterür
2 bişinçi bāb ʿışk dağı yigit-lik şıfatı içinde turur
3 *ḥikāyet* ḥasan meymendī-ge sordılar sulṭān
4 maḥmūd-nın͡g munça maṭlūb-ı cānı maḥbūb-ı cehān kul-ları bar niçün
5 bular bilen meyli ve maḥabbeti ol kadar degül illā kim ayyāz
6 bilen durur ayttı her nime kim kön͡gülge ḫoş kilse
7 közge körkli körünür *şiʿr*
8 her kim-ni kön͡gül tilese körkli ol-dur
9 ʿışkına hemīşe cān içinde yol-dur
10 *ḥikāyet* bir ḫôca-nın͡g nādirü'l-ḥüsn kulı
11 bar idi ḫôca-sı ṭarīk-i müveddet ve ʿayn-ı maḥabbet bilen
12 naẓar kılur idi bir kim-irse ayttı iy ḥayf bu ḥüsn
13 ve cemāline köre tili uzun dağı edeb-siz bolmasa idi

225 (113a)

ni ḫoş bolġay idi ḫôcası ayttı iy yār-ı ʿazīz çūn
sever-men didiñ ḫıdmat ṭamaʿın andan kiskil çūn ʿāşıḳ
ve maʿşūḳ bir yirge kildi ḫôca-lıḳ dağı ḳul-luḳ
ortadan kitti *şiʿr*
bar idi bir ḫôca-nıñ özden ḳulı
    ol idi maḥbūbı yārı şengüli
çūnk(i) sevdi ḫôca cāndan ḳulnı yig
    ḫôca-sı ḳul boldı ḳulı boldı big
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir zāhid-ni kördüm
bir maḥbūb maḥabbeti bilen giriftār bolup melāmet körüp
ġarāmet çekip terkin urmadı *şiʿr*
yolunda baş oynap cān terkin
    urup-men körgeli dildār körkin

226 (113b)

melāmet ḳılıp ayttım ay yār-ı ʿazīz[134] ʿaḳl-ı nefsiñe ni boldı
kim nefs-i ḫasīsiñ ġālib kildi bir zamān tefekkürge barıp
ayttı *şiʿr* ʿaceb-mi ışḳ leclācı sürüp aṭ
    selātin-ni piyāde birlen utsa
körüp ol şāhid-i raʿnā cemālin
    degül tañ zāhid ir zühdin unutsa
ḥikāyet bir kim-irse-niñ köñli ilden kitip dağı
cān terkin urup naẓarı helāket yirine tüşüp
turur idi ağzı ṭaʿām-dan közi uyḳu-dan kes(i)lip
ni kündüz ṣabrı bar idi ni kiçe ḳarārı bir ḳuş bigin
kim tuzaḳ-ḳa tüşmiş bolġay *şiʿr*
vaşlına irişmek-ke ni-dür ʿacebā tedbīr
    maʿşūḳa ḳatında çūn topraḳ bile altun bir
añga yārānları naṣīḥat birip ayttı-lar ay dost bu ḫayāl-i muhal

227 (114a)

1 -dan özüñgni çekkil niçe seniñg kibi-ler bu derd bilen
2 mübtelā bolup tururlar ol ʿāşıḳ-ı bīçāre nāle ve zārī ḳılıp
3 ayttı *şiʿr* köp ögüt birmegil mañga ay yār
4 çūn irādet anıñg ilinde durur
5 düşmenin öltürür bahādır ir
dostın ol ḥabīb ḳatl ḳılur
6 ol yārānlar kim anıñg ḥāline naẓarı dağı rüzgārına
7 şefḳatı bar idi kördi-ler kim naṣīḥat fāyide ḳılmas
8 munuñg ḥālin barıp ol memdūḥ (-ı) naẓar maḥbūb (-ı) cehānġa
9 ayttı-lar her kün bu meydānġa bir yigit kilür laṭīf-ṣūret
10 ẓarīf-sīret ʿacāyib ve ġarāyib sözler sözler tañgsuḳ
11 nükte-ler körklü ʿibāret bilen andan işitür
12 -biz dağı ʿışḳ sevdāsı başında maḥabbet defteri ilinde
13 ʿāşıḳāne ḥareket-leri bar ol maḥbūb bildi kim

228 (114b)

1 özi-niñg ʿāşıḳı turur aṭın sürüp ol yigit
2 ḳatına kilip mulāṭafe bilen mükāleme ḳılıp ayttı iy
3 yigit ni yirden-sen aṭıñg kim ṣıfatıñg ni turur kilişiñg
4 ḳandan ol yigit maḥabbet teñgizine eyle mustağraḳ bolup turur
5 idi kim sözlemege mecāli yoḳ idi *şiʿr*
6 eger sebʿa rivāyet birle ḳurʾān
oḳusañg bir yañgılmayın sen ay cān
7 ḳaçan köñglünde ḳılsa ʿışḳ mesken
elif-den bī ve tī-ni bilmegey-sen
8 ol maḥbūb ayttı ay yigit bizge niçün sözlemes-sen biz dağı
9 faḳīrler muḥibbi-biz bel-ki faḳīrlerge[135] irādet kitürüp
10 mürīd bolup turur-biz didi ise ol ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ
11 maḥabbet ḳuvveti bilen başın köterip ayttı *şiʿr*
12 kildi kitiben yana meni öltürgen
öltürgenine özi küyüp kildi meger
(-12a-munı ayttı dağı cān teslīm ḳıldı)[136]
13 *ḥikāyet* bir muʿallim ḳatına bir oğlan-nı kitürüp

229 (115a)

ḳoydı-lar kim ol maṭlūb(-ı) cān ve maḥbūb(-ı̣) cehān idi ol
muᶜallim bu oğlan-nı kördi dağı miñ cān ve köñül
bilen ᶜāşıḳ boldı *şiᶜr*
körüp ol ay bigi yüzni sañga bolup-men ḳul
yana unuttum özümni bolup sañga meşġūl
oğlan ayttı ay muᶜallim mañga edeb erkānın ögret-
-kil ḥarekātımda nā-mevzūn bar ise terk iteyim ol
faḳīh ayttı ay maḥbūb bu suvāl-nı özgeden sorġıl
kim mañga[137] barça ḥarekātıñ mevzūn kilür *şiᶜr*
sen ol ẓarīf-i cehān-sen eyā yüzi gülgūn
bolup cemāliñge ᶜāşıḳ küneş kilür her kün
bu ḥusn içinde naẓīriñ ni yirde bolġay kim
yüzi ḳamer ḥarekāt u şemāyili mevzūn

230 (115b)

ḥikāyet şeyḫ saᶜdī aytur bir kiçe ol cemāli
kemāl cān bigin ᶜazīz dostum işik açıp
kildi sevüngenimden fī'l-ḥāl tura kilip yeñgim
tigip şemᶜ söndi öz özüme ayttım ay ᶜaceb bu devlet
mañga ḳandan *şiᶜr*
أتانى الذى أهواه فى غلس الدجى
فقلت له أهلاً وسهلاً ومرحبا
ol maḥbūb olturup ᶜitāb ḳıla başladı kim
niçün sen meni körüp şemᶜ-ni söndürdüñ ayttım eyle
sağındım kim küneş toğdı *şiᶜr*
şemᶜ ḥācet degül küneş toğsa
dilberim zülfi tün yüzi kün-dür
bolsa yanında bir ḥarīf-i̇ ẓarīf
tut yeniñden[138] dağı çerāġ söndür

231 (116a)

ḥikāyet bir kim-irse dostını bir müddet körmes
idi körüp ayttı ḳayda-sen kim müştāḳ bolur-biz
ayttı müştāḳ-lıḳ yaḫşı melūl-lükden[139] *şiʿr*
köründüñg kiç közüme çūn kim ay cān
        etekiñgni revān ilden ḳoyalman (?)
ḳaçan kim yār közge (közüñe?) kiç körünse
        anı ḳılsa kirek yaḫşı temāşā
nükte ol özdeñg kim cefā ḳılmaġa yoldaş-ları
bilen kilse ʿaceb degül ʿāşıḳ-larına ḳıyıp ḳan-lar töker
bolsa *şiʿr* oturġanın körüp aġyār birle yārım-nıñg
        özüm bu ġayret otına tiledi kim yana
külüben ayttı ki min[140] cemʿ şemʿi men saʿdī
        mañga ni ḳayġu özin küydürse pervāne

232 (116b)

ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur yādımda bar kim yigit-
-lik eyyāmında bir kim-irse bilen dostluḳum ol
ġāyet-de idi kim niçük kim ikki bādām maġzı bir yirde
bolsa ṣuḥbetimiz anıñg bigin idi nā-gah ortamızda
ittifāḳ-ı ġaybet tüşti bir müddet-den soñgra kildi
olturup ʿitāb ḳılmaġa başladı kim niçün sen
mañga bir ḳāṣıd ıya-birmediñg ayttım ḥayfım kildi
cemāliñg bilen ḳāṣıd közi müşerref bolġay daġı men maḥrūm
şiʿr cehānda kim-dür ol cānā bu ʿışḳıñg otına küymes
        viṣāliñg körmege bir dem meni hicriñg tutar ḳoymas
kilür ḥayfım naẓar ḳılsa yüzüñge her ki toyġunça
        yana aytur-men ol yüzge niçe baḳsa kişi toymas
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir dānişmendni kördüm

233 (117a)

1 bir maḥbūb maḥabbeti bilen giriftār bolup köp türli cevr-
2 -ler çikip firāvān cefā-larġa taḥammül ḳılur idi
3 bir kün an͡ga naṣīḥat bābından ayttım bilür men kim
4 senin͡g anı sivmeginde ᶜillet yoḳ turur ve-līkin
5 ᶜulemā ḳadrine lāyıḳ degül kim özin töhmet yüki altında
6 tutmaḳ dạġı edeb-sizler cevrin çikmek ayttı ay
7 yār ᶜitāb ilin rūzgārım etekinden kitergil
8 kim kerrāt ve merrāt bu maṣlaḥat-nı kim sen aytur sen
9 fikr ittim anın͡g cevrine ṣabr itmek ḫoşraḳ kilür
10 anın͡g ṣuḥbetin terk itkinçe daġı ḥukemā aytıp turur kim
11 kön͡gülni mücāhede-ge ḳoymaḳ āsan-raḳ turur kim
12 közni müşāhede-den kiterginçe *şiᶜr*
13 çünki birdin͡g kön͡gül ol ay yüzge

234 (117b)

1 ḳıl taḥammül niçe cefā ḳılsa
2 luṭf itip izdese mürüvvet anın͡g
ḳahr itip ḥukm anın͡g sürer bolsa
3 *ḥikāyet* şeyh saᶜdī aytur yigitlik eyyāmında
4 ḫāṭırım bir kim-irse bilen müteᶜalliḳ bolup-turur idi
5 ol sebeb-den kim ḥalḳı[141] bar idi ṭayyibü'l-edā ve ḫalḳı ke'l-bedr
6 iẕā beden *şiᶜr* kim körüp-tür anın͡g bigi manẓūr
7 ḥüsn içinde küneş bigi meşhūr
8 yāsemīn-ten ḥabīb(-i) rūḥānī
ol yüzi ay idi cehān cānı
9 ittifāḳen andan bir ḥareket kördüm ḫilāf-ı ṭabᶜ idi ḫāṭırıma
10 ḫoş kilmedi ilimni etekinden çekip ayttım *şiᶜr*
11 neni kön͡glün͡g tilese bar anı ḳıl
12 vefāsız dilrübā-sen iy bili ḳıl
13 işittim kiter idi bu beyt-ni oḳıyı(?)[142]

235 (118a)

1 ni ḳayġu sövmese gül-ni sasıḳ(ḳ)an(?)[143]
2 tümen bülbül ḳılur ʿışḳında efġān
3 küneş vaṣlın tilemes bolsa vaṭvāṭ
4 küneş-ni͡ng nūrına andan ni nuḳṣān
5 munı ayttı dağı revān kitti ol sözi cānıma eser itti
6 *şiʿr* فقدت زمان الوصل والمرء جاهل
7 بقدر لذيذالعيش قبل المصايب
8 kilip öltür meni imdi fedā ḳıldım sa͡nga cān oş
9 ma͡nga sen-siz tirilginçe seni͡ng alnı͡ngda ölsem ḫoş
10 ammā şükr ve minnet ol bir ve bar te͡ngri-ge ʿazze ismihu bir
11 müddet-den so͡ngra kildi ḫalḳ-ı dāvūdī ziyāna kitip
12 yūsuf cemāli müteġayyir bolup alma i͡ngeki͡nge ayva tozı oturup
13 ḥüsni bāzārı-nı͡ng revnaḳı kiçip ṭamaʿı ol kim ḳarşı

236 (118b)

1 yürüp körüşgey-men körüşmeyin ayttım *şiʿr*
2 soldı ḳızıl gül ya͡ngaḳın iy ṣanem
3 şīve-lerni͡ng revnaḳı boldı ʿadem
4 ḥukmi͡ng iş(i)tür idi sultān-ı çīn (çibin?)
5 imdi bu kün sözü͡ng işitmes cin
6 cevr niçe ʿāşıḳı͡nga ḳılġa-sen
7 cān u kö͡ngül-ni ni bilen alġa-sen
8 kiçti cemāli͡ng güli-ni͡ng nevbeti
9 ḳılma taṣavvur dağı ol devleti
10 barġıl a͡nga kim sa͡nga cānım digey
11 nāz a͡nga ḳılġıl ki seni izdegey
12 *şiʿr-i āḫar* yüzü͡ng cemāline ni boldı dip suvāl ittim
13 ḳarınça-lar tolun ay tigresinde ṣaf beymiş? (biymiş?)

237 (119a)

külüben ayttı ni boldı bu şeklime bilmen
meger ki mātem-i ḥüsnim üçün ḳara keymiş
ḥikāyet bir ʿālim-den sordı-lar ḫalvet-de bir
ay yüzli özdeñ bilen bir kim-irse otursa işik
bağlap nefs ġālib dağı şehvet ṭālib bolsa niçük kim
ʿarab aytur التمر بانع والناطور غير مانع hīç kim-
-irse pārsā-lıḳ ḳuvveti bilen ol ḥālden selāmat
ḳutula bilgey-mi ayttı eger ol ay yüzli-den selāmat
ḳutula bilse müddeʿī-ler melāmetinden ḳutula bilmegey
şiʿr وان سلم الانسان من سوء نفسه
فمن سوء ظن المدعى ليس يسلم
ayttı aḳar tiñiz-ni tıysa bolur ve-likin
bir (her?) müddeʿi tilini tıysa bolur mı bolmas *ḥikāyet*

238 (119b)

ṭūṭī bilen ġurāb-nı bir ḳafes-ḳa ḳoyup-tururlar
idi ṭūṭī ġurāb-nıñ ḳubḥ müşāhede-sinden mücāhede
çekip aytur idi bu ni ṭalʿat-ı mekrūh ve manẓar-ı
melʿūn ve şemāyil-i nā-mevzūn باغراب البين ياليت بيني
وبينك بعد المشرقين ṭūṭī ġurāb-ḳa aytur *şiʿr*
her kim irte turup yüzüñ körse
bolur ol ṣubḥ-dem aña aḫşam
bir seniñ tig yüzi ḳara meyşūm
ṣuḥbetiñde kirek idi hem-dem
andan ʿaceb-rek ġurāb ṭūṭī-niñ ṣuḥbetinden cānı burnuna
kilip melūl bolup lā-ḥavle ve-lā dir idi zamāne-den şikāyet
ḳılıp ġabānet-den[144] ilin ili üstüne ḳoyup aytur idi
bu ni ṭāliʿ-i dūn ve eyyām-ı buḳālemūn durur kim menim ḳadrim

239 (120a)

1 lāyıḳı ol idi kim bir niçe zāġ bilen bāġ dīvārında
2 ṭāvus bigin cilve ḳılıp yürigey idim ġurāb ṭūṭī-ge
3 aytur *şiʿr* ḳarşum-da kilip turġan bilsem ʿacebā nim-dür
4 kim ṣuḥbeti cevrinden ʿaynım tüni kün nem-dür
5 ʿārif bile olturmaḳ cāhil-ge irür zindān
6 cāhil bile olturmaḳ ʿārif-ke cehennem-dür
7 yana ṭūṭī aytur ʿaceb ni yazuḳ ḳıldım kim zamāne meni munun͡g
8 kibi ebleh ve ḫodrāy nā-cins gedāy ṣuḥbetine mübtelā ḳıldı
9 ṭūṭī ġurāb-ḳa ayttı *şiʿr*
10 ṣūretin͡g naḳşın ḳaçan dīvār öze
kim körer bolsa urur naḳşın (nefsin?) buza
11 ger kirip cennet-ke sen ḳılsan͡g ḳarār
özge-ler ḳılġay tamuġnı iḫtiyār
12 bu meṡel-ni anın͡g üçün kitürdüm kim ḫattā bilgey-sen
13 ʿāḳil cāhil ṣuḥbetinde nefret içinde turur daġı cāhil ʿāḳil

240 (120b)

1 ṣuḥbetinde vaḥşet içinde *ḥikāyet*
2 şeyḫ saʿdī aytur bir kim-irse bilen yıl-lar safarda
3 ve ḥaẓar-da birge bolup ortamızda köp niʿmet
4 ve ṣuḥbet ḥaḳḳı ṡābit idi āḫır bir kün az nefʿ üçün ḫāṭırım
5 āzārın revā kördi daġı dost-lıḳ-nı terk itip kitti munun͡g
6 bilen kim maḥabbet ikki ṭaraf-dan idi ol ḥukm bilen kim işittim
7 bir kün ikki beyt menim sözlerimden bir mecmaʿ içinde oḳumış
8 ol ikki beyt bu turur *şiʿr*
9 şeker külüş bile kilse niçe kim ol dilber
10 birür bu cān u kön͡gül-ge feraḥ ġıdā ol dem
11 tilekim ol ilime zülfi-nin͡g uçı tüşkey
12 niçük kerīm yen͡ginden faḳīr iline direm
13 işitken-ler bu söz-nün͡g luṭfına degül öz sīreti

241 (121a)

1 ḫüsnine tanuḳ-luḳ birip taḥsīn oḳudı-lar ol dağı alarnıñ
2 taḥsīni öze mubālağa ḳılıp ḳadīmī ṣuḥbet-niñ fevtine te'essüf
3 yip öz ḫaṭāsına muᶜterif bolup turur pes maᶜlūm boldı kim
4 anıñ ṭarafından rağbet bar imiş men dağı bu beyt-lerni aytıp
5 añğa iltür kişige teslīm ḳılıp ṣulḥ ittim *şiᶜr*
6 elā-yā körgüzüp cevr ü cefānı
7 niçün kittiñ buzup ᶜahd ü vefānı
8 sağındım men seni yār-ı vefādār
9 ve-līkin bilmedim böyle cefākār
10 kilür bolsañ yana ehlā ve sehlā
ḳatımda mertebeñ barçadan aᶜlā
11 *ḥikāyet* bir kim-irseniñ yigit ṣāḥib-cemāl ḫatunı
12 ḳalmadı dağı ol ḫatun-nıñ ḳarı anası ivde mütemekkin
13 oltura ḳaldı kābīn ᶜilleti bilen ol ir anıñ çirkīn

242 (121b)

1 müşāhede-sinden ḳutula bilmeyin mücāhede-sin çekip
2 oturur idi dostlarından bir ṭāyife kilip muñğa
3 ayttı ol yār-ı ᶜazīz firāḳından niçük kiçer sen ayttı anı körme-
4 -mek mañğa ol ḳadar küç kilmes kim anası-nı körmek küç
5 kilür *şiᶜr* kitip gül bülbülin nālān ḳoydı
6 ecel maṭlab alıp ṣuᶜbān ḳoydı
7 kilür yaḫşı süñgi uçın körerge
yaman düşmen yüzünden ᶜāḳil irge
8 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdī aytur yigitlik eyyāmında
9 bir kim-irse-niñ ᶜışḳına köñgül bağlap idim ol sebeb-
10 -den kim yüzi bedr-i leṭāfet dağı özi kān-ı melāḥat
11 idi issi temmūz künlerinde bir kün eyle issi idi kim
12 boğaz-nı ḳurutup ağıznı ḳaynatur idi beşeriyyet żaᶜfından
13 küneş issi-sine ṭāḳat kitürmeyin bir dīvār kölgesine

243 (122a)

1 iltica[145] ḳılıp bu issi zaḥmeti minden bir içim su bilen kim
2 defʿ itkey dip baḳıp oturur idim nā-geh ol ivnin͡g
3 ḳaran͡ġġu dehlīzinden bir aydın-lıḳ kördüm eyle kim
4 faṣāḥat-nın͡g tili anın͡g körkli ṣıfat-larından ʿāciz
5 idi saġınġay-sen kim ḳaran͡ġġu kiçe-de tolun ay
6 toġdı yā ẓulmāt içinden āb-ı ḥayāt çıḳtı ol maḥbūb
7 ilinde bir ḳadaḥ sükker şerbeti ḳar bilen ḳarışıp misk
8 rāyiḥā-lı mā-verd bilen memzūc idi eyle ḳıyās ittim kim
9 cemāli güli-nin͡g ʿaraḳından bir niçe ḳaṭra ḳadaḥ-ḳa tamup turur
10 fī'l-cümle şerbet-ni ol ḥabīb ilinden alıp içtim daġı ʿömrni
11 evvel-den ḥisāb ittim daġı bu ikki beyt-ni bedīha ayttım *şiʿr*
12 ol küneş yüzge mübārek fāl irür
13 kim naẓar ḳılsa turup her ṣubḥdem

244 (122b)

1 ḫamr mesti uyġanur yarım kiçe
ʿışḳ mesti yevm-i maḥşer ṣubḥdem
2 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur ol yıl
3 kim sulṭān maḥmūd ḫôrezm-şāh ḫıṭāy meliki bilen bir maṣlaḥat
4 üçün ṣulḥ iḫtiyār itti-ler kāşġar cāmiʿi-nin͡g içine kirip
5 bir oġlan(n)ı kördüm ġāyet ṣāḥib-cemāl idi niçük kim
6 şāʿir aytur *şiʿr*
7 san͡ga bu şīve-ler birlen kön͡gül almaḳ kim ögretti
8 cemālin͡gni körüp zāhid tutup ʿışḳın͡g yolın kitti
9 menim ḳavm u ḳabīlem-nin͡g ḳamu-sı ʿālim irdi-ler
10 senin͡g bu ʿışḳın͡g üstādı man͡ga şāʿir-lik ögretti
11 ṣāḥibü'l-keşşāf muḳaddime-sin naḥv ʿilminden iline alıp
12 aytur idi ẓaraba zaydun ʿamrun ayttım ay maḥbūb ḫıṭāy bile
13 ḫôrezm ṣulḥ itti-ler ʿamr u zayd ḫuṣūmeti daġı bāḳī turur

245 (123a)

1 küldi dağı ayttı ni yirden-sen ayttım şīrāz-dan ayttı
2 saʿdī sözlerinden bilür iseng̑ aytḳıl ayttım *şiʿr*
3 بليت بنحوى يصول مغاضباً   على كزيد في مقابله العمرو
4 على جر ذيل ليس يرفع رأسه   وهل يستقيم الرفع من عامل الجر
5 ayttı anıng̑ eşʿārı bu velāyet-de ʿacem tili bilen meşhūr turur
6 ol til bilen aytsang̑ mübtedī fehmine yaḳın-raḳ bolġay ikki
7 beyt ʿacem-ce ayttı ol ikki beyt-ning̑ maʿnīsi bu turur *şiʿr*
8 şeker lafzıng̑ edā-yı naḥv ḳıldı
köng̑ülden ʿakl naḳşın maḥv ḳıldı
9 tüni kün közlering̑ meşġul ṣayda
sang̑a biz müştaġil sen ʿamru zayda
10 bir niçe kün kiçti dağı muḳīm-ler safar-ġa ʿazm itti-ler men
11 dağı alar bilen bil bağladım kāfile ehlinden bir kim-
12 irse ol oğlanġa ayttı şeyḫ[146] saʿdī filān kişi-durur
13 revān vidāʿ itmege kilip talaṭṭuf ḳılıp teʿeşşüf yip ayttı

246 (123b)

1 niçün munça kün-den biri aytmadıng̑ız kim ʿazīz-
2 -ler ḳademinde ḫıdmat bilin bağlaġay idik ayttım *şiʿr*
3 vücūdıng̑-nıng̑ ḳatında ay ser-efrāz
4 yaḳīn bil kim bu ḳuldan kilmes āvāz
5 ayttı ni bolġay bir niçe kün bu menzilde āsāyiş ḳılsang̑ız
6 ayttım tura bilmegey-men ol ḥukm bilen kim *şiʿr*
7 taġ içinde bir ʿazīz ir ṣabr itip tuttı ḳarār
8 bu cehāndan ḳılmış ol bir taş iv-ni iḫtiyār
9 men ang̑a ayttım ni-çün sen şehr içinde turmayın
10 taġ içinde olturur sen yalġuzun leyl ü nehār
11 ol ʿazīz ayttı ḳamer yüzli-ler anda köp-turur
12 kim alarnıng̑ ṣūretin körse firişte-ler azar
13 munı ayttım dağı yüz köz öpüşüp vidāʿ ittim *şiʿr*

247 (124a)

1 yüz köz öpüşmek ni fäyide ḳılur ol-dem
2 çūn kim alar ayrılıp yana yir imiş ġam
3 dost vidā'ın ḳılıp-turur meger alma
4 bir ṭarafı zaᶜferān kibi biri ḥamrā
5 ان لم امت يوم الفراق لا تحسبوني في المودة منصفا
6 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdī aytur ḥicāz ḳāfile-sinde
7 bir faḳīr bizim bile yoldaş idi ᶜarab big-lerinden
8 bir big an͡ga[146] yüz altun bağışladı ḥattā ehline nafaḳa ḳılġay
9 nā-gāh ḥarāmī-ler çıḳıp ḳāfile-ni urup mālın alıp kitti
10 ḫôca-lar köp türli tażarrūᶜ ve zārī-lıḳ itti-ler
11 fāyide ḳılmadı *şiᶜr*
12 tażarruᶜ birle iy ḫôca muẓaffer
ḥarāmī altunun͡g ḳaytarmayısar
13 bu ḥāl-de barça nevḥa ve feryād içinde idi ol faḳīr-ni kördüm

248 (124b)

1 müteġayyir bolmayın öz ḳarārı öze turur idi[147] ayttım ay faḳīr meger
2 senin͡g ol maᶜlūmın͡g-nı almadılar mı kim munun͡g
3 bigin fāriġ turur sen ayttı belī aldılar ve-līkin menim
4 anın͡g bilen ol ḳadar ülfetim yoḳ idi kim müfāraḳat
5 vaḳtında kön͡glüm ağrıġay *şiᶜr*
6 kön͡gülni bağlama bir yirge zinhār
7 yana müşkil-dür andan almaḳ iy yār
8 ol faḳīr-ġa men ayttım bu sen aytḳanın͡g menim ḥālime muvāfıḳ
9 turur yigit-lik eyyāmında bir kim-irse bilen maḥabbet
10 bağlap idim kim közüm-nin͡g ḳıble-si anın͡g cemāli
11 dağı ᶜömrüm-nin͡g rā's-māli anın͡g viṣāli idi *şiᶜr*
12 küneş yüzli idi ol luṭf kānı
13 sözi mevzūn özi ᶜuşşāḳ cānı

249 (125a)

1 cehānda yoḳ meger cennet-de bolġay
anıñ tig ṣūreti maʿnī cehānı
2 nā-gāh vücūdı-nıñ ayaḳı ecel balçıḳına battı firāḳı
3 otına bağrım yanıp közlerim yürek ḳanın aḳıttı topraḳı
4 üstüne leyl ü nehār mücāvir bolup bu beyt-ni oḳur
5 idim *şiʿr* men kirek ölgey idim ıy gül-beden senden burun[148]
6 tā közüm sen-siz cehān-nı körmegey idi bu kün
7 dünye-ni böyle vefāsız körüp dağı ʿömrni eyle beḳāsız
8 bilip ayttım *şiʿr*
9 gül-lerni ḳatında(?) ḳoymayın bir sāʿat
10 ol kim uyumas idi cehāndan kitti
11 devrān-ı zamān yüzi güli-ni töküben
12 topraḳı öze anıñ tiken-ler bitti
13 anıñ mufāraḳatından soñra öz özüme ayttım imdi-

250 (125b)

1 -den keri hevā ve heves ferşin türüp mecālis terkin
2 urup ḫalvet-de ʿuzlet iḫtiyār ḳılmaḳ kirek *şiʿr*
3 ḫoş idi derya fütūḥı mevc ḫavfı bolmasa
4 bolmasa zaḫm-ı tiken cennet idi gül ṣuḥbeti
5 vaṣl bāğında ḫırāmān tün idim ṭāvus tig
6 oşbu kün çörger meni çūn mār cānān firḳati
7 *ḥikāyet* ʿarab melik-lerinden bir melik-ke leylī
8 ve mecnūn ḥikāyetin ayttı-lar eyle kim mecnūn kemāl-i fażl ve belāġat
9 bilen ʿāşıḳ ve dīvāne bolup yazı-larda iḫtiyārı
10 ʿinānın ilinden bıraḳıp yürür idi ol melik buyurdı kim
11 mecnūn-nı alıp keliñ barıp kitürdi-ler melik melāmet
12 ḳılıp ayttı beri kil ni nuḳṣān kördüñ insān-
13 nıñ şeref-i nefsinde kim barıp ḥayvān-lar fiʿlin tuttuñ

251 (126a)

1 dağı ādemī ʿişretin terk itting mecnūn yığladı dağı ayttı *şiʿr*
2 raḥm itti körüp meni anga ʿāşıḳ u zār
3 ol ġāyet ḥüsn öze cemālin körgen
4 kiskey ilini turunc yirine fi'l-ḥāl
5 tang alnı öze ḳamer hilālin körgen
6 bu maʿnī-ning daʿvīsi-ning ṣıdḳı öze tanuḳluk birgey
7 dağı aytḳay-lar idi فذلكن الذى لمتننى فيه melik
8 tiledi kim leylī cemāline muṭālaʿa ḳılsa ni ṣūret-
9 -de imiş kim munça fıtne-ler-ge sebeb bolup turur
10 buyurdı kim leylī-ni kitürgey-ler barıp ʿarab ḳabīle-
11 -sinde istep tapup alıp kildiler dağı melik ileyinde
12 sarāy ṣaḥnında turġuzdı-lar melik[149] ṣūreti-ne naẓar ḳılıp bir şaḫṣ
13 kördi kim ḳara yağız żaʿīf-endām melik-ning közine

252 (126b)

1 ḥaḳīr köründi ol sebeb-den kim ḥaremi-ning iksük
2 ḫādimi ḥüsn bile andan artuḳ idi mecnūn ferāset bilen
3 bildi kim dağı ayttı ay melik ay mecnūn közi-ning derīçe-sinden
4 leylī cemāline naẓar ḳılmaḳ kirek-sen ḥattā müşāhede sırrı sanga
5 tecellī ḳılġay مامر من ذكرا لحبيب بمسمع
6 لو سمعت ورق الحمى صاحت معى
7 يا معشر الخلان قولوا لها فلست تدرى ما بقلب الموجع
8 sağ ir bilmes cirāḥat ağrısın
derdni çikken kişi bilür yaḳīn
9 körmegen zenbūr fiʿlin ni bilür
ol bilür kim zaḫm-nı köp yip turur
10 bolmasa ḥāling bizing tig ay ʿazīz
bil ḥikāyet-tür ḳatıngda ḥālimiz
11 nisbet itme derdim özge derdine
tuz töker yārim cirāḥat üstine
12 *ḥikāyet* hemedān ḳāżī-sını ayturlar
13 bir bayṭār oğlan bile başı ḫoş idi könglin

253 (127a)

anĝa aldırıp köp türli melāmet-lerge rāżī bolup
aytur idi *şi'r*
könĝül ilden alıp saldı ayaḳ-ḳa
oşol ḳaddi şanavber yāsemīn ten
birür bu fitne köz ilge könĝülni
közünĝ yum tā könĝül aldurmaġay-sen
ol maḥbūb bu ḥikāyet-ni işitip melūl bolup oturur
idi kim ḳāżī kilip kiçti oġlan ilgeri
kilip ḳorḳmayın sökti daġı taş kötürdi urmaġa
ḥurmet-sizlik-den hīç nime ḳoymadı ḳāżī yārānlarına
ayttı *şi'r* öfke bile ol ḳıya baḳışın körünĝüz
bu şīve bilen könĝül yaḳışın körünĝüz
'arab velāyetinde meşel ayturlar ضرب الحبيب زبيب ḳāżī

254 (127b)

ol ḥabīb-ge ayttı *şi'r* yumruḳ seninĝ ilinĝden tatlı kilür aġızġa
özge kişi ilinden şehd ü şekker yiginçe
yana ḳāżī yārān-larına ayttı anınĝ bigin ḳattı yüzli yumşaḳ
ten-li maḥbūb-dan vefā kilür melik-ler sözni şalābet
bilen sözlerler daġı ḫalvet-de şulḥ[150] izderler *şi'r*
ḳaçan kilse yanĝı ilge üzüm ṭu'mı (ṭa'mı?) bolur ekşi
biş altı kün kiçi-çek ol bolur sükker bigin şīrīn
munı ayttı daġı kilip ḳażā mesnedine oturdı bir niçe[151] müzekkī
'udūl-ler kim anınĝ meclisine mülāzim idi-ler ḫıdmat
yirin öpüp ayttı-lar icāzet bilen bir ikki kelime söz
sözlemek tile(r)-biz niçe kim terk-i edeb ise *şi'r*
ullulara kirekli söz sözlemek revādur
līkin alar işinde tutmaḳ ḫaṭā ḫaṭādur

255 (128a)

ammā ol ḥukm bilen kim maḫdūm-lar-nıŋ sevābıḳ-ı inʿāmı-nıŋ şükri ḳul-lar öze vācib durur dağı bir maṣlāḥat-nı körüp maḫdūm-larına iʿlām ḳılmasa ol ḫıyānat nevʿīnden bolur ṭarīḳ-i ṣavāb ol durur kim ṭamaʿ-ge yaḳın barmağay-sen dağı töhmet-den yıraḳ turğay-sen anıŋ üçün kim ḳażā manṣıbı ʿālī mertebe durur bolma-sun kim bir yamān ḥareket bilen girīftār bolğay-sen ḥarīf ol durur kim kördüŋ söz bu durur kim işittiŋ ḳāżī-ğa yārān-ları naṣīḥatı ğāyet ḫoş kildi dağı alarnıŋ rāyı-nıŋ ḥüsnine dağı vefāsı-nıŋ ḥıfẓına taḥsīn-ler oḳup ayttı ʿazīz-ler-niŋ naẓarı menim ḥālim maṣlaḥatı öze ʿayn-ı ṣavāb turur dağı bu mesʾele-niŋ cevābı yoḳ turur ve-līkin لوان حباً بالملام يزول اسمعت افكا يفتريه عدول

256 (128b)

munı ayttı dağı anı(?) istemege kişi-ler ıya-birdi dağı köp türlü niʿmet-ler tökti meṡel-de ayturlar her kim-niŋ altun terāzūsında bolğay arsalan ḳuvveti anıŋ bāzūsunda bolğay (arsalan ḳuvveti anıŋ bāzūsında bolğay)[152] dağı her kim-niŋ ilinde aḳça-lı işi yoḳ cehānda anıŋ hīç bilişi yoḳ *şiʿr*

körüp altun igip başın öper yir
terāzū tig timürden arḳlı (arkalı?) ir

fi'l-cümle ḳāżī-ğa bir kiçe oğlan ṣuḥbeti ḫalvet-de müyesser boldı ol kiçe içinde bir müddeʿī barıp şeh(e)r vālī-sine ḫaber ḳıldı kim her kiçe ḳāżī-nıŋ ḳadaḥ ilinde dağı şāhid yanında terennüm bile oturup tanaʿʿum bilen yatur *şiʿr*

dilrübāsı birle ḳāżī ol kiçe
şemʿ-i kāfūrī yaḳıp ṣuḥbet ḳılur

257 (129)

gül beden-li yār ilinden rāḫ içip (içüp?)
yāsemīn gül-ler töküp ᶜişret ḳılur
çūn isrüdi[153] ḳāżī ol ay yüzlini
öpmege miñ cān bilen raġbet ḳılur
ol ḳamer yüzli şeker sözli ḥabīb
bir öpüşke cān alıp minnet ḳılur
ol kiçe ḳāżī anı özden ḳuçup
terk itip barın añga ḫıdmat ḳılur
ḳāżī bu tanaᶜᶜum içinde idi kim ḫādim-lerinden biri
kilip ayttı tur ḳaç oturma niçe kim ayaḳıñ bar bir yerde
turma kim müddeᶜī-ler seniñ üstüñge daḳ tutup-
-turlar bel-ki ḥaḳ aytıp-turlar ḥālī kim fitne-niñ otı
közlenip-turur tedbīr suvı birlen söndürmek kirek

258 (129b)

bolmasun kim tañ bile ṣubḥ bigi yayılġay bu sözni
ḳāżī iş(i)tip tebessüm ḳılıp ayttı *şiᶜr*
pençe-si ṣayd içinde arsalanġa
ni tefāvüt ḳılur kim it ürse
yüz ḳoyup dost yüzüne yatḳıl? (yanḳıl, yaḳḳıl?)
düşmen ol yaḫşı kim küye tursa
vālī ol kiçe içinde kilip melik-ke ḫaber birdi
kim seniñ mülküñde munuñ bigin ᶜaẓīm ḫaṭā iş
vāḳi bolup turur ni buyurur sen melik ayttı men anı fużalā-yı
ᶜaṣr ve ᶜulemā-ʾi dehr cümle-sinden bilür men bolmasun kim
müddeᶜī-ler anıñ ḥaḳḳına sözlegey-ler men bu sözge
ınanman ḥattā maᶜāyine körmeyinçe *şiᶜr*
bir iş-ni kim öfke bilen işlegey
ḳılıp ḥayf soñgra ilin tişlegey

259 (130a)

melik seher vaktın turup bir niçe uluġ-larnı alıp kāżī-nıñ yastukı üstine kilip kördi kim şemᶜ yana-turur daġı şāhid oturur kadah sınıp şarāb tökülüp kāżī esrük harāb yatur melik lutf bilen uyattı daġı ayttı tur ni yatur sen küneş çıktı kāżī bildi kim hāl özgesi turur ayttı kaysı cānib-den çıktı ayttı maşrık-dan ayttı elhamdü-lillāhi kim henüz tevbe işiki açuk turur bu hadīs hukmi bilen kim لا

تفتق باب التوبة على العباد حتى تطلع الشمس من مغربها

استغفر الله وأتوب اليك şiᶜr

közüne kim uyup birse köñülni
ᶜaceb mi-dür aña böyle tutulmak
yazuklı men kirek öltür kirek koy
kim öç almak-dan ise ᶜafv hoşrak

260 (130b)

melik ayttı tevbe-ni bu hālet-de ni kılur sen kim giriftār bolup helāket yirine tüşüp turur sen tevbe saña bu hālet-te fāyide kılmas قال الله تعالى فلم يك ينفعهم ايمانهم

لما رأوا بأسنا şiᶜr

tevbe kıldı ol oġrı ᶜaczinden
kalᶜe-ge çün kemend ata bilmes
tut yimiş-den uzun iliñ kıska
ol ki kıska durur yite bilmes

melik ayttı senden munuñ bigin ᶜazīm hatā sādır bolġay daġı halās tarīki saña niçük sūret baġlaġay melik muni ayttı daġı ᶜukūbat müvekkel-leri kāżī-nı tuttı-lar kāżī ayttı melik hıdmatında bir sözüm bar melik ayttı ni sözüñ bar ayttı şiᶜr

261 (131a)

1 niçe kim yeñ bile ġuṣṣa menim özre töker bolsañ
2 ṭamaʿ tutma kim ilimni etekiñden kitergey-men
3 bu yazuḳ-dan ḳutulmaġım muḥāl ise ve-līkin ol
4 kerem kim sen-de bar andan meni maḥrūm ḳoymas-sen
5 melik ayttı bu laṭīfe-ni tañsuḳ yitürdüñ daġı bu nükte-
6 -ni ġarīb kitürdüñ ve-līkin muḥāl-i ʿaḳl daġı ḫılāf-ı şerʿ
7 durur kim sen bu kün menim ʿuḳūbatım ilinden bu fażl
8 ve belāġat bilen ḳutulġay-sen maṣlaḥat anı körer men
9 kim seni bu ḳalʿe burcından aşaġa ḫandaḳ-ḳa bıraḳ-ḳay
10 -men ḥattā özgeler bu ʿuḳūbat-nı körüp ʿibret alġay-
11 lar ḳāżī ayttı ay cehān sulṭānı men bu iv niʿmeti bilen
12 beslenip turur men daġı bu yazuḳ-nı yalġuz men ḳılmadım
13 daġı bir özgeni bıraḳ-ḳıl kim men ol ʿuḳūbat-nı körüp

262 (131b)

1 ʿibret alġay-men bu sözden melik-ni külmek tuttı daġı
2 ḫaṭāsını ʿafv itti ol kişi-ler kim anı öltürmege
3 işāret ḳılur idi-ler ḳāżī alarġa nükte bilen ayttı *şiʿr*
4 alar kim ʿaybına ḥammāl irürler
niçün özgelere ṭaʿne ururlar
5 közetür özge ʿaybın sen anı kör
meger öz ʿaybına dāyim közi kör (kūr?)
6 ḥ i k ā y e t - (i) m a n ẓ ū m e
7 işitkil bu ḥikāyet ni ḫaber dir
arı yolda yürigen bir yigit ir
8 bir ay yüzli bilen baġlap maḥabbet
ḳılur irdi hemīşe pāk ṣuḥbet
9 turup bir kün ol ikki yār-ı derūn (mevzūn?)
kimede olturup kitti-ler arḳun
10 ḳażā nā-geh muḫālif yil kitürdi
kimeni mevc urup suġa batırdı
11 alar tüşti tereñ su igremine
bir üzgüçi yetip ol ġam demine
12 alarnıñ birine ayttı iliñ sun
yana ḳılmaḳ tileseñ ʿayş her kün
13 ol ayttı ay kelāmı cānıma ḳūt
meni ḳoy barıp ol yārim ilin tut

263 (132a)

1 ḥaḳīḳat ʿāşıḳ irniñg mezhebi ol
tileseñg bolmaġa ʿāşıḳ alay bol
2 yaḳarlar ol kişi-ni otḳa yarın
ḳoyup miḥnet içinde kite (kitse?) yārin
3 bilür seyf-i sarāyī ʿışḳ resmin
niçük kim bilse her üstād ḳısmın(?)[154]
4 tiri bolsa idi ferhād u şīrīn
oḳuġay-lar idi bu ʿışḳ[155] bābın[156]
5 altınçı bab ḳarılıḳ daġı żaʿīf-lik[157] ṣıfatı içinde turur
6 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur damışḳ cāmiʿī
7 içinde faḳīh-lar bilen baḥs̱ ḳılur idim bir yigit
8 kilip ayttı arañgızda ʿacem tilin bilür kişi bar mı
9 mañga işāret ḳıldı-lar ayttım ḫayr mı ayttı ḳatımızda
10 yüz yaşar kişi bar nezʿ ḥāletinde turur ʿacem tili bilen
11 sözler biz bilmes-biz kerem ḳılıp kilseñgiz ol
12 vaṣiyyet ḳılġay daġı sizge ḫayr bolġay kilip
13 ḫasta-nı kördüm bu ebyāt-nı oḳur idi *şiʿr*

264 (132b)

1 tiledim bir zamān körsem cehan-nı
2 dirīġā boldı közüm bebegi ces
3 bir ikki ḫoş nefes urmaḳ tiledim
4 nefes yolı tutuldı boldım āḫras
5 cehān ḫônı-nıñg elvān niʿmetinden
6 biş altı luḳma yidim ayttı-lar bes
7 bu sözniñg maʿnīsin ʿarabça şāmī-ler-ge ayttım ise
8 taʿaccüb ḳıldı-lar anıñg uzun ʿömründen daġı teʾessüf
9 yimegi dünye ḥayātından ayttım niçük-sen ayttı ni aytayım
10 *şiʿr* bir kişi-niñg tişin çekip cerrāḥ
11 çıḳarur bolsa bil ni-dür ḥālī
12 kil ḳıyās it ni bolġay ol sāʿat
13 tatlı cān çıḳsa ḳalsa ten ḫālī

265 (133a)

1 ayttım ölüm taṣavvurın ḫayālin͡gden kitergil niçe
2 kim maraż hā'il ise helāket-i külli-ge delālet ḳılmas tan͡g
3 bile ṭabīb izdelim kilip muʿālece ḳılsun ayttı heyhāt
4 *şiʿr* ḫôca bu nezʿ içinde nāle ḳılur
5 kör otaçı an͡ga devā buyurur
6 boldı fāsid çūn iʿtidāl-i mīzāc
ni ʿazīmet es̱er ḳılur ni ʿilāc
7 *ḥikāyet* yitmiş yaşar bir ḳarı ir ḳız oğlan
8 ivlendi dağı ivin çiçek-ler bilen bizedi kön͡glün
9 anın͡g maḥabbetine bağlap cemāline ḳarşı oturup uzun
10 kiçeler uyumayın ʿacāyip ġarāyib laṭīfe-ler aytur idi
11 bolġay kim vaḥşeti kitip muvāneset tutḳay dip
12 dağı aytur idi kim beyük baḫtın uyaġ devletin͡g
13 yārī ḳıldı kim bir kişi-ge tüştün͡g ceḥān körgen

266 (133b)

1 köp tecribe ḳılġan is(s)i savuḳ tatḳan eygü-ni
2 yaman-nı sınaġan ṣuḥbet ḥaḳḳın bilgen dost-luḳ
3 şarṭın yirine kitürgen müşfiḳ yār men *şiʿr*
4 seni ṭūṭī bigin sükker bilen ḫoş
5 turup-men besleyürge cān bilen oş
6 niçe yitse küçüm kö(n͡g)lün͡g alayım
7 taḥammül cevrin͡ge dāyim ḳılayım
8 şükr ḳıl kim bir muʿcib (muʿaccib?) yigit iline tüşmedin͡g kim her
9 kün bir hevā-ġa uçḳay dağı her kiçe bır yuvada
10 yatḳay ve her sāʿat on türli keriş başlaġay ve her dem
11 yüz türli sökünç-ler sökkey *şiʿr*
12 vefā istemegil bülbül-den ay yār
13 ki her bir gül öze yüz türlü sayrar

267 (134a)

ammā cehān körgen kişi ʿaḳl ve edeb bilen tirilür *şiʿr*
öziñden eygü birlen olturup tur
yaman ir birle ḳılma ʿömr żāyiʿ
ol ir aytur bu maʿnī-den ança sözledim kim sağındım
köñlün sözüme bağladı dağı özi maña şayd
boldı ol issi yüzli ḳız savuḳ ḥareket ḳılıp
ayttı munça söz kim sen sözlediñ menim ʿaḳlım
terāzūsında ol ḳadar degül kim öz ḳabile ümden[158]
bir mes̱el işittim kim ayttı yigit ibçi yanında ḳarı ir kilip
oturğunça ḳattı yadan çıḳ(ḳ)an oḳ otursa yaḫşı-
-raḳ turur *şiʿr*
vaḳtī ki degül irinden ibçi rāżī
barışmas alar niçe buyursa ḳāżī

268 (134b)

dāyim kirişirler it bilen maçı tig
bolmayın alar biri birinden rāżī
fi'l-cümle imkān-ı muvāfaḳat bolmadı ise mufāraḳat
iḫtiyār ḳıldı-lar çūn müddet-i ʿiddet tamām boldı
ise bir yigit-ke anı[159] ʿaḳd-i nikāḥ ḳıldı-lar kim tur(u)ş
yüz-li açı sözli yaman ḫulḳ-lı idi[160] ḳız cevrin çekip
aytur idi kim[161] elḥamdü-lillāhi ol ʿaẕāb-ı elīm-den ḳutulup
bu niʿmet-i muḳīm-ğa tüştüm *şiʿr*
ay özge duʿāsından cevriñ maña köp yaḫşı
köñlüm-de muşavver-dür cānım bu yüzüñ naḳşı
ay yüzlü-niñ ağzında ger bolsa soğan ıysı
ḫoryat-nıñ ilindegi gül-den maña ol yaḫşı
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur diyārbek(i)r

269 (135a)

ilinde bir aḳ saḳal-lı ḫôca meni ivine ḳonaḳ iltti mālı köp dağı niʿmeti firāvān bir ṣāḥib-cemāl oğlı bar idi ḫôca başladı kim ʿömrüm içinde mundan özge oğlum bolmışı yoḳ-turur ol ḳarşı-ğı vādī içinde bir mübārek ḫurmā ağaçı bar ḫalāyıḳ barıp ziyāret ḳılıp ḥācet tilerler men dağı barıp uzun kiçelerni ḳısḳa ḳılıp ol ağaç ayaḳında baş açıp duʿā ḳılıp ḥācet tiledim ten͡gri taʿālā man͡ga bu oğul-nı birdi işittim ol oğlan yārān-larına aytur idi tan͡g bilen men dağı barıp ol ağaç-ḳa ḥācet tilegeyim kim atam terk-rek ölgey atası sevinür oğlum ʿāḳil ve ziyrek dip oğlı dem-bedem ṭaʿne-ler urur kim atam ḳarıp munup-turur dip *şiʿr*

270 (135b)

kiçer yıl-lar atan͡g türbe-sine bir
kiliben oḳı-mışın͡g yoḳ tekbīr
atan͡ga eygülük ni ḳıldın͡g ise
anı tutḳıl ṭamaʿ oğlın͡gdan iy pīr

ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur ṣuḥbetimizde bir yigit bar idi küleç yüzli şīrīn sözli laṭīf ṣūret-li ẓarīf sīret-li cehān ḳayğu-sından fāriğ bolup āzād yürür idi ittifāḳ tüşti kim ḳatımızdan safar itti bir niçe yıl-dan son͡gra kördüm ḫatun almış oğlanları ulğaymış neşāṭı güli solup müferriḥ ʿayşı telef bolup idi ayttım bu ni ḥālet turur ayttı ol vaḳt kim oğlanlar atası boldum dağı oğlanlıḳ ḳılmadım *şiʿr*

271 (136a)

زمان الصبى قد تم والشيب حل بى وصار بتغييرالزمان نذيراً
ḳarı boldun͡g yigit-lik-den ilin͡g yu
bilür sen kim yana ḳaytmas aḳar su
yigit-likni yigit-ler-ge ḳoyup kit
bukün tan͡gda üçün köp iygülük it
biçin vaḳtı kilip buġday yetip-tür
közün͡g aç uyḳudan kim tan͡g atıp-tur
bezenip bir ḳarı ḫatun tişi az
boyap saçın ḳaraġa köp ḳılur nāz
men ayttım iy uzun yaşlı ana kil
yiter ḳısḳa ḳıl imdi ḥīle-den il
kisildi yük kötürgen küç bilin͡gden
kitip-dür nāzük irdem-ler ilin͡gden

272 (136b)

bilür-sen kim ḳılıp bir ḥīle-ni yüz
bilin͡g bükrülgeni bolmas yana tüz
cemālin͡g baġı gülzārı solup-tur
uzun ᶜömrün͡g daġı āḫır bolup-tur
ol ayttı rāst ayttın͡g iy yigit sen
nideyim kim cehān-dan toymayıp-men
ḥikāyet bir kim-irse aytur yigit-
-lik-nin͡g ġāyet vaḳtında yol ḳattı yürüp ḫasta
bolup maġrıb vaḳtın bir aġaç tübüne yitip yattım
kārvān son͡gunça bir ḳarı ir kilür idi ·
meni körüp ayttı ni yatur sen yatası yir degül
tür kitelim ayttım niçük kiteyim kim yürümege
ṭāḳatım yoḳ ayttı bu meṡel-ni işitkenin͡g yoḳ mı kim

273 (137a)

1 otura tura kitmek yaḫşı-raḳ andan kim terk yürüp
2 ḳalġay-sen *şiʿr*
3 eyā müstaʿcil ir menzilge müştāḳ
aşıḳmayın atın͡gnı sürgül arḳun
4 ḳalur bir ḥamle çıḳsa (çapsa?) pehlevān aṭ
teve arḳun yürür āsān tün ü kün
5 *ḥikāyet* bir kün rüstem anasına ḳattı sözledi
6 anın͡g kön͡gli aġrıp yıġlap ayttı meger kiçi-lik ni unuttun͡g
7 kim uluġ-luḳ itersen *şiʿr*
8 anası inçinip rüstem-ge ayttı
eyā körgen özün heybet-li arslan
9 eger bolsa idi yādın͡gda ol kün
kim ilimde idin͡g bir yaşar oġlan
10 bu kün böyle man͡ga cevr itmes idin͡g ki
sen bir pehlevān men bir ḳarı cān
11 *ḥikāyet* bir baḫīl tācir-nin͡g oġlı ḫasta boldı
12 dōst-ları kilip an͡ga ayttı-lar maşlaḥat ol durur kim
13 bu ḫasta üçün ḳurʾān ḫatm itkey-sen yā bedeli ḳurbān

274 (137b)

1 ḳılġay-sen bolġay kim ten͡gri tebāreke ve taʿālā
2 şıḥḥat-i kāmil birgey bir zamān endīşe-ge barıp
3 ayttı ḳoy-lar çobān ḳatında yıraḳ turur ḳurʾān-nı
4 men oḳıġayım bu sözni işitip bir ʿārif kişi ayttı
5 ḫatm itmek-ni atın͡g üçün iḫtiyār ḳıldı kim
6 ḳurʾān til uçında daġı altun cān içinde turur *şiʿr*
7 köni bolsa anın͡g ṭāʿat-ke boynı
8 saʿādet tonluḳın dāyim toḳıġay
9 velī bir aḳça izdesen͡g birür cān
10 oḳu elḥamdü disen͡g yüz oḳıġay
11 *ḥikāyet* bir ḳarı irge ayttılar niçün
12 evlenmes-sen ayttı ḳarı ḫatun-lar bilen başım
13 ḫōş degül ayttılar yigit alġıl çūn niʿmetin͡g

275 (138a)

bar ḳuvvetıñ yiter ayttı men-kim ḳarı-men ḳarı ḫatun-
-lar bilen ülfetim bolmaġanda ol kim yigit
turur meniñ kibi ḳarı bilen ni ḳadar dostluḳ
ṣūretin baġlaġay *şiʿr*
yaşı yitmiş ke yitken bir ḳarı ir
tiler-men bir ḳız oġlan almaġa dir
ilinde niʿmeti köp külfeti az
kim ilde muʿteber bir ullu bezzāz
tilep aldı özden ḳız yüzi ay
atı inçi atası bilgili bay
niçük kim resm idi boldı temāşa
yidi-ler ol kiçe köp türli ḥalvā
kitürdi yeñge-ler ḳıznı küyev-ge

276 (138b)

kirip yattı ol ikki-si bir ivge
küyev igni öze ḳıznıñ ayaġı
ḳarı-nıñ turmadı ol dem tayaġı
çekip ya toldurup oḳ fārisāne
urur līkin oḳı ötmes nişāne
turup erte munı ḥuccet kitürdi
maña toymas közüm ḫaclet kitürdi
üçünçi kün alar muḥkem uruştı
ḳoyup ḳāżī (ivin)[162] big-ge turuştı
tutup seyf-i sarāyī ḳız irini
laṭīfe sözledi közlep yirini
eyā aḥmaḳ küyev yitmiş yaşar sen
iliñ titrer niçük inçi tişer sen

277 (139a)

1 bu künden soñ bu işden tevbe itkil
2 ḳılıp eygü ʿamel cennet-ke kitkil
3 y i t i n ç i b ā b terbiyet te'sīri içinde turur
4 *ḥikāyet* bir vezīrniñ bir bilig-siz oğlı
5 bar idi anı iltip bir ʿālim ḳatında ḳoydı-lar kim
6 muñğa terbiyet ḳılğıl ol terbiyet bereketi bilen
7 ʿāḳil bolğay dip bir müddet taʿlīm birdi ḳābil-i terbiyet
8 degül idi terbiyet es̱er ḳılmadı ayttı munı atasına
9 iltip aytıñ kim bu ʿāḳil bolmas ve-līkin meni dīvāne
10 ḳıldı *şiʿr*
11 cevher-i aṣl ol durur ḳābil[163]
kim añğa terbiyet es̱er ḳılğay
12 ṣayḳal ursa açılmağay hergiz
ol timür kim köki yaman bolğay
13 *şiʿr* bir it-ni yidi[164] tiñiz-de yusa

278 (139b)

1 çūn boldı üvüş pelid-rek turur
2 ʿīsā işekin ḥicāza iltip
ketürse yana hemān işek-turur
3 *ḥikāyet* bir ḥakīm oğlanlarına naṣīḥat
4 birür idi kim ay oğlan larım irdem öğreniñ
5 kim dünye-niñ mālına ve mülkine ve cāhına iʿtibār
6 yoḳ-tur cāh bir kün işikden çıḳıp kiter
7 dağı altun-nı kümüş-ni safarda ḥarāmī alur yā şehr-de
8 oğrı yā ṣāḥibi yip tüketür ammā irdem bir çeşme durur
9 kim dāyim suvı ṭaşıp kile durur dağı irdem iyesi
01 devletinden tüşse ḳayğusı yoḳ turur anıñ üçün
11 kim irdem iyesi-niñ devleti turur dağı irdem iyesi ḳanda
12 barsa altun birürler dağı yoḳarı kiçürürler
13 ve-līkin irdem-sizler luḳma luḳma tilenip minnet yükin

279 (140a)

1 köterip yürürler *şi^cr*
2 şām ilinde fitne ḳoptı bir zamān
eyle kim boldı cehān-da dāsitān
3 ḫalḳı kitti ḫān-u-mānın terk itip
yitti-ler özge velāyet-ke kitip
4 taptı irdem-li kişi anda şeref
ay niçe irdem-siz ir boldı telef
5 boldı irdem-li faḳīr oġlı vezīr
ḳaldı irdem-siz vezīr oġlı faḳīr
6 irdem irniŋ devleti-dür bil yaḳīn
kim tükenmes māl irür maṭlablayın
7 *ḥikāyet* bir ᶜālim-i fāżil bir melik oġlına taᶜlīm
8 birür idi ḥad-siz cevr ve ḥisāb-sız cefā ḳılıp bir kün
9 bu oġlan atası ḫıdmatına kilip şikāyet ili bilen
10 nāmūs yaḳasın yırttı dagı ḥālini ᶜarż itti sulṭān
11 üstādın ündep yigrip ayttı özgeniŋ oġlan-larından
12 cevrüŋ menim oġlum öze artuḳ-raḳ-turur sebeb ni
13 üstādı ayttı evvel kişi kirek kim ni sözlese

280 (140b)

1 sagış ḳılıp aṣlın bilip sözlegey dagı ni ḥareket kim
2 ḳılsa mevzūn bolġay bu barça ḫalḳ[165] oġlan-larına kirek
3 ḫāṣṣa(ten) melik oġlan-ları ni sözleseler dagı ni işleseler
4 il tiline tüşer ammā ᶜavām-nıŋ ḳavline dagı fiᶜline ol
5 ḳadar iᶜtibār yoḳ turur *şiᶜr*
6 cürm itse ḳaçan faḳīr andan
kim-dür sorup istegen ḫaṭānı
7 sulṭān miŋ işinde bir yaŋılsa
ildin ile tigürürler anı
8 elbette melik oġlan-ları-nıŋ انبتهم الله نباتا حسنا
9 tehẕīb-i aḫlāḳına ictihād artuḳraḳ kirek andan kim
10 ᶜavām oġlan-larına[166] bolġay bu melik ol ᶜālim-niŋ ḥüsn-i taḳrīrin
11 işitip terbiyetin bigendi dagı ḫılᶜat ve niᶜmet birip cāh ve mertebe
12 -sin ziyādet ḳıldı *şiᶜr*
13 kiçi-lik-de edeb ögrenmegen ir
ulu bolsa bil andan ḫayr kilmes

281 (141a)

1 igilür yaş aġaç niçük tileseñ
2 ḳurı igrî aġaç otsuz tüzelmes
3 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdî aytur maġrib mülkünde bir küttāb
4 faḳîhın (faḳîsın?) kördüm tur(u)ş yüzli açı sözli çirkîn ḫulḳ-lı
5 yaman tirlik-li köñül-ler āzār ḳılġıçı aç közli kim-
6 irse idi daġı ṣūretin körgen kişi-ler-niñ ᶜayşı telef
7 bolur idi ḳurʾān oḳusa işitken-lerniñ köñli
8 ḳararur idi daġı ay yüzli oġlan-lar daġı zühre közli
9 ḳızlar anıñ cefāsı ilinde giriftār bolup ḳorḳusından
10 imkān-ları yoḳ idi kim külgey-ler yā sözleşgey
11 -ler biriniñ (gül yañaḳlarına sîlî-ler urur daġı biri-niñ)[167]
nāzük ayaḳ-larına şikence ḳoyar idi
12 el-ḳıssa işittim kim añga bir belā kilip yaman iş-ke mensūb
13 bolup muḥkem urup sürdi-ler daġı küttāb-nı bir ṣāliḥ

282 (141b)

1 kişi-ge birdi-ler eyle kim özi ḥalîm daġı köñli[168]
2 selîm idi çün oġlan-lar üstünden ol burunġı muᶜallim-niñ
3 heybeti kitti imdi bu muᶜallim-ni melek sîretinde kördi-ler
4 biri biri bilen dîv-ṣıfat boldı-lar bu muᶜallim ḥilmine iᶜtimād
5 ḳılıp ᶜilm-ni terk ittiler ekṡer evḳāt-ların turup oynamaḳ
6 bilen kiçürür idi-ler daġı dürüst levḥ-lerin biri biri
7 -niñ başı üstünde uşattı-lar *şiᶜr*
8 muᶜallim bolmasa heybet-li ay yār
saḳalından tutup oġlanlar oynar
9 bir niçe künden soñra ol mescid işikinden kiçtim
10 kördüm evvelgi muᶜallim-niñ köñlin ḫoş itip burunġı yirine
11 kiçürüp tururlar mücerred anı körmek bilen melūl bolup
12 lā-ḥavle dip ayttım bu iblîs-ni niçün melāyike öze muᶜallim
13 ḳoyup dururlar bir ḳarı cehān körgen ir işitip

283 (142a)

1 külüp(?)[169] ayttı işitkenin͡g yoḳ mı kim aytıp tururlar *şiʿr*
2 bir oğlın bir melik mekteb-ge birdi
3 muraṣṣaʿ irdi altun levḥi naḳşı
4 munı levḥinde yazdı kātib evvel
5 ata mihrinden ustā cevri yaḫşı
6 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir melik oğlına atasından
7 köp māl ve niʿmet mīrāṡ ḳaldı ol (oğlan)[170] fısḳ ve fücūr ḳılmağa başladı
8 mübezzirlik-ni(?)[171] pīşe tuttı fi'l-cümle cemīʿ maʿāṣī ve münkerden
9 nime ḳalmadı, kim ol anı ḳılmadı kerrāt bu naṣīḥat-ni an͡ga
10 aytur idim ay oğul daḫl aḳar su durur dağı ʿayş yürür
11 tegirmen yaʿnī köp ḫarc itmek ol kişi-ge müsellem durur
12 kim muʿayyen daḫli bolğay *şiʿr*
(12a-çün ki daḫlin͡g yoḳ turur ḫarc arḳun it
-12b-kim kimeçiler meṡel-ni böyle dir)[172]
13 yağmasa yağmur bir yıl tağ öze
lā-cerem dicle bolusar kuru yir

284 (142b)

1 ʿaḳl ve edeb bilen tirilgil levh ve ṭarab-nı ḳoyğul
2 kim ilin͡gdegi naḳd kitse köp zaḥmet-ler çekip
3 nedāmet yigey-sen fāyide ḳılmağay naṣīḥatim-ni ḳabūl itmeyin ḳavlüme
4 iʿtirāz ḳılıp ayttı bu naḳd-i rāḥet-ni kelesi miḥnet teşvīşi
5 bilen telef ḳılmaḳ ʿāḳıl-lar rāyı degül durur niçük kim
6 aytıp-dururlar *şiʿr*
7 ğanī-ler ḳorḳuban iflās ilinden
8 niçün zaḥmet çekerler böyle her dem
9 ğanīmet tut bu şādī furṣatın kim
10 bu kün tan͡gda üçün ʿāḳil yimes ğam
11 bu kün men mürüvvet ṣadrı öze oturup fütüvvet ʿaḳdin
12 bağlap ḫavāṣ ve ʿavām tiline inʿām ẕikrin bıraḳıp turur men
13 *şiʿr* saḫāvet birle bolsa her ki meşhūr

285 (143a)

an͡ga tüşmes derāhim bağlamaḳ bil
yayıldı çūn küneş tig eygü atın͡g
işikin͡g bağlama dāyim kerem ḳıl
kördüm ki naṣīḥat-ke ḳāyil degül dağı maʿrifet otı anın͡g
savuḳ temürine es̱er ḳılmas men dağı ṣuḥbet-in terk itip selāmet
kūşe-sinde olturup ḥukemā ḳavli bilen ʿamel ittim niçük kim
ayturlar بلغ مالديك فأن لم يقبلوا ماعليك *şiʿr*
niçe kim ol saʿādet-siz işitmes
an͡ga sen ayta-dur pend u naṣīḥat
bolusar ol yaḳın-da ilge muḥtāc
çekip iflās ilinden köp meşaḳḳat
ilin ilge urup aytḳay cezādur
ögüt almas kişige böyle miḥnet

286 (143b)

bir müddet-den son͡gra kördüm anı ol ṣūret
-de kim taṣavvur iter idim pāre pāre ton kiyip
luḳma luḳma tilenip yürür idi anı ol ḥālet-te körüp
kön͡glüm ağrıdı mürüvvet körmedim bir faḳīrnın͡g cirāḥati
üstüne tuz ḳoymaḳ-nı öz kön͡glüme ayttım *şiʿr*
saʿādet-siz kişi ança (içse?) isrüse (isürse?)
bolur barın içip ḫusrān-ı meclis
ağaç yirge töker yazın yimişin
ḳalur ḳış lā-cerem ʿuryān(-ı) müflis
ḥikāyet bir melik oğlun bir ʿālim kim-irse-ge birdi
dağı ayttı bu senin͡g oğlun͡g durur mun͡ga yaḫşı terbiyet
ḳılğıl niçük kim öz oğlan-ların͡ga ḳılur-sen
ol ʿālim bu melik oğlına yıl-lar zaḥmet çekip saʿy

287 (144a)

1 itti oğlan ᶜilm ve edeb-den hīç nime ḥāṣıl ḳıla bilmedi
2 dağı ol ᶜālim-niñ oğlanları fażl ve belāġat bilen
3 müntehā boldı-lar melik ol ᶜālim-ni ündep ayttı niçük boldı kim
4 ḫilāf-ı vaᶜde ḳıldıñ dağı vefā-nıñ şarṭı-nı yirine
5 kitürmediñ ol ᶜālim ayttı ay melik terbiyet-niñ ṭarīḳı bir ṭarīḳa bolur
6 ve-līkin istiᶜdād muḫtelif-durur *şiᶜr*
7 dāyim zer ü sīm taş içinde mevcūd
līkin ḳamu taş içinde yoḳtur zer ü sīm
8 barçağa tiger süheyl tābı līkin
bir yirde bolur cerāb bir yirde edīm
9 *ḥikāyet* şeyḫ saᶜdī aytur şeyḫ-dan işittim kim
10 mürīdi-ne aytur idi ay oğul bu ādem oğlı-nıñ ḫāṭırı
11 eyle kim rızḳ-ḳa müteᶜalliḳ-turur eger rızḳ birgenge bolsa
12 melāyike maḳāmından kiçkey idi *şiᶜr*
13 unutmadı seni ḫālıḳ oşol dem
kim idiñ nuṭfe medhūş u medfūn

288 (144b)

1 sañga birdi ḥayāt u ᶜaḳl u idrāk
2 cemāl u nuṭḳ u rāy u ṭabᶜ-ı mevzūn
3 anı dāyim añga-dur çūn bilür-sen
4 unutmayın birür rızḳıñ tün ü kün
5 *ḥikāyet* bir aᶜrābī oğlına aytur idi
6 يا بني انك مسؤل يوم القيامة ماذا اكتسبت ولا يقال
7 بمن انتسبت yaᶜnī sañga sorğay-lar kim ᶜilmiñ ni
8 durur dağı dimegey-ler kim atañ kim durur قوله
9 *şiᶜr* فاذا نفخ في الصور فلا انساب بينهم
10 kaᶜbe tonun keyer ağırlap ḫalḳ
11 ṣanᶜatından degül añga rağbet
12 olturup bir yıl ol ᶜazīz bilen
13 ḥāṣıl itti kerāmet ü ᶜizzet

289 (145a)

ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur ḥukemā taṣnīf-
-lerinde kilip turur kim ʿaḳreb-niñ bala tapḳan[173]
yiri maʿlūm degül eyle kim özge cānverler-
-niñ maʿlūm durur dağı anası-nıñ bağarsuğıñ[174] yir ḳarnın
yırtıp ṣaḥrā-ġa çıḳıp kiter ayttım mundan özge bolmayısar
kiçi-lik ḥāletinde anasına ol munuñ kibin ḳılsa bar
ḳıyās it kim ulġaysa özge-ge ni ḳılġay *şiʿr*
her kim öz aṣlına cefā ḳılsa
lā-cerem eygülük yüzün körmes
çün ziyānı tiger anıñ ilge
ḳanda körseñ urup bilinden kes
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur bir faḳīr ivdeşi yük-
-lü idi müddeti yitti dağı bu faḳīr-nıñ ʿömründe oğlı bolmışı

290 (145b)

yoḳ idi ayttı teñri taʿālā eger mañga ir oğul
birse bu üstümdegi ḫırḳam-dan özge ni kim bar ise
faḳīr-lar-ġa şükrāne bolsun ittifāḳan ḫātūnı ir oğlan
taptı bu faḳīr ol vaʿde-niñ şarṭına vefā ḳıldı sufra
bıraḳtı türli türli niʿmet-ler tökti yārānlarına oğlı-
-nıñ şükrāne-sin yidürdi bir niçe yıl-dan soñgra
kildim ol faḳīr-nıñ maḥalle-sine yitip anıñ ḥālin niçük
irmiş dip sordum ayttı-lar vālī ḥabsinde yatur ayttım sebeb ni
turur aytt-lar oğlı ḫamr içip uruş itip kişi öltürüp
şeherden ḳaçtı ol cihet-den atasın tutup ilin ayağın
ağır zencīr bilen bağlap ḥabs-ke bıraḳtı-lar ayttım bu belānı
ol teñri-den ḥācet tilep taptı *şiʿr*
ol oğlan-nıñ atası bu belānı öz tilep taptı

291 (146a)

tüni kün besledi ḳuş tig kiyik bigin yügürgünçe
anası toḳuz ay on kün köterdi ḫavrı bolġay dip
yılan tapsa idi yaḫşı ol oġlan-nı toġurġunça
ḥikāyet şeyḫ saʿdī aytur ṭıfl idım bir
muḥaḳḳıḳ ʿālimden bülūġıyyet ḥaddin suvāl ittim ise ayttı kitāb
-larda mektūb durur üç ʿalāmet bilen evvel ʿalāmeti
ol-durur kim on biş yaşına yitkey ikinçi ʿalāmeti
ol kim endāmında ḳıl bitkey üçünçi ʿalāmeti ol
kim iḥtilām vāḳiʿ bolġay illā ḥaḳīḳat-da ʿalāmeti
birden artuḳ yoḳ turur ol ʿalāmeti bu turur kim ḥaḳ
taʿālā rıżāsına cedd ü cehdi artuḳ-raḳ kirek andan
kim nefsi-niñ ḥaẓẓına bolġay her kimde bu ṣıfat bolmasa
henüz ol bāliġ degül eger yüz yaşar bolsa *şiʿr*

292 (146b)

ay özin körgen özgeden üstād
ni idi evveliñ ḳıl āḫir yād
ilk bir ḳaṭra su idi ismiñ
boldı ḳırḳ künde ṣūret-i cismiñ
imdi bolduñ bu kün bahādur ir
pehlevān-ı cehān saña il dir
her ki nefsın yeñer bahādur ol
pehlevān bolsañgan anıñ bigi bol
bolmasa ḳırḳ yasarda ʿaḳl u edeb
dögül insān diseñ anı ni ʿaceb
irlik ol iş degül köñül yıḳḳay
yā kişi ʿaybı-nı körüp çaḳḳay
ir kirek köñli kīne-den ḫālī
özi alçaḳ ve himmeti ʿālī

293 (147a)
1 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir yıl ḥicāz yolında yayaġ-lar arasında
2 münāzaʿa tüşti aytur men dağı ol safarda yayaġ idim ḥāṣılu'l-emr
3 biri birine tüşüp fusūk ve cidāl dādın birdi-ler maḥḥāre içinde
4 bir kişi-ni kördüm ḳatındağı nökerine ayttı ʿaceb degül mi kim şaṭranc
5 bisāṭı-nın͡g ʿāc piyādeleri yoḳarı ṣaf-ḳa yitip ferzīn bolurlar yaʿnī
6 burunġı-dan yaḫşı bolurlar dağı beriyye-deki ḥāc piyādeleri maḳṣadlarına
7 yitip dağı better bolurlar alarnın͡g içinde ol şerni başlaġan ḥācī-ge
8 men ayttım *şiʿr* niçün sen böyle iy ḥācī sefīh ir
9 kön͡gül-lerni yıḳar-sen körgüzüp şer
an͡ga ḥācī dime ḥācī tevedür
(-9a-kim ol bīçāre yük tartıp tiken yir)[175]
10 *ḥikāyet* bir aḥmaḳ kişi-nin͡g közi ağrır idi bayṭār ḳatına barıp ayttı
11 közüme ol ot-dan çekkil kim tavarlar közine çekersen ol dağı çekti
12 közi kör boldı buyruḳ iyesine bardı-lar buyruk iyesi ayttı bayṭārġa
13 nime kilmes eger bu işek bolmasa idi bayṭār ḳatına barmaġay idi bu ḥikāyet

294 (147b)
1 -den maḳṣūd ol-dur kim sınamaġan kişi-ge ulu iş buyurġan
2 kirek kim son͡gra nedāmet yigey *şiʿr*
3 müdebbir ʿāḳil ir birmes yaḳīn bil
bilig-siz ir iline müşkil işler
4 muʿallim kim ḥaṣīr işler tün ü kün
saḳınma barıp ol ir aṭlas işler
5 *ḥikāyet* uluġ-lardan bir kim irse-nin͡g oğlı vefāt itti atasına
6 ayttılar oğlun͡g türbe-si ṣandūḳı öze ni yazmaḳ kirek ayttı kelām-ı mecīd
7 āyeti-nin͡g ʿizzeti ve şerefi andan artuḳ-raḳ turur kim munun͡g bigin yirlerge
8 yazmaḳ-dan zamānlar turmaḳ bilen sürtülür dağı ḫalāyıḳ anın͡g
9 öze ḥurmetin bilmeyin kiçerler tilesen͡giz kim tezkire yazılġay bu ikki beyt
10 kifāyet-turur *şiʿr* şād bolur kön͡gül nice körse
cümle ṣaḥrā yüzin çiçek tutmış
11 kilsen͡g iy dost körge-sen ilk yaz
topraḳım üstüne yaş ot bitmiş
12 *ḥikāyet* bermekī-lerden[176] bir ṣāliḥ ir kiçer idi kördi bir ḫôca ḳulı-
13 -nın͡g ilin ayağın bağlap (cefā ḳılur bu ṣāliḥ ir ayttı iy oğlum ol dağı)[177] senin͡g bigin ten͡gri taʿālā-nın͡g maḫlūḳı durur ḥaḳ taʿālā anı

295 (148a)

1 sen͡g ḥükmün͡ge esīr ḳılıp durur dağı sen͡g
2 fażīletin͡g-ni anın͡g öze ḳoyup-turur ḥaḳ taʿālā niʿmetinin͡g
3 şükrin yirine kitürgil dağı munça cefā-nı an͡ga
4 revā körmegil bolmasun kim tan͡g bile ḳıyāmat maḥşerinde
5 ol sen-den yaḫşı bolġay dağı sen uyalġay-sen *şiʿr*
6 ay ḫôca ḳulun͡ga köp yigirme
çoḳ cevr ḳılıp vebāle kirme
7 sen anı yüz aḳça-ġa alıp-sen
ḳudret bile ḫod yaratmayıp-sen
8 bu cevr ü cefā niçe bolusar
senden ḥaḳ anın͡g öçün alusar
9 dağı nebī ʿaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām ḥadīṡinde kilip turur kim
10 ḳıyāmet kününde ullu hasret ol bolġay kim bir ṣāliḥ
11 ḳulnı cennet-ke iltkey-ler dağı fāsıḳ ḫôca-larnı
12 cehennem-ge *şiʿr*
13 cevr köp ḳılma ḳulġa ay ḫôca
çūnkim ol ḥukmün͡ge durur münḳād

296 (148b)

1 tan͡g bile tan͡g teferrüc itkey-sen
2 ḫôca zencir içinde ḳul āzād
3 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir yıl belḫ
4 şehrinden şāmī-ler bilen yoldaş bolup çıḳtım
5 yol ḳattı ḥarāmī-li idi bir yigit bizge bedreka
6 boldı ḳılıç ḳalḳan oynar dağı çarḫ oḳın yaḫşı
7 atar dağı ḳattı ya çeker idi eyle kim on kişi
8 yasın küç bilen ḳurar dağı küreş-de eyle pehlevān
9 idi kim hīç kim-irse arḳasın yirge kitüre bilmes
10 ammā mütenaʿʿim idi kölge-de beslenmiş cehān körmegen
11 safar cevrin çekmegen issi savuḳ tatmağan ḥarb kūsi-nin͡g
12 üni ḳulağına tigmegen dağı mubāriz-ler ḳılıçı-nın͡g
13 berḳı-nı körmegen idi *şiʿr*

297 (149a)

1 düşmen-ge esīr bolmışı yoḳ
körmedi çerigde yaġġanın oḳ
2 ol pehlevān yigit bilen oynay küle kilür
3 idük ni yirde kim ḳadīmī dīvār körse bilek
4 ḳuvveti bilen yıḳıp kiçer dağı ḳanda kim bir ullu
5 tirek körse anı pençe ḳuvveti bilen ḳoparıp kiter
6 ḳuvveti-ne ḳuvanıp bu beyt-ni oḳur idi *şi^{c}r*
7 ḳandadur fīl kilip ṣūret ü heybet körsün
8 ḳandadur şīr kilip pençe-de ḳuvvet körsün
9 biz bu ḥālde idük kim nāgāh bir taş yanından
10 ikki hindī çıḳıp yitti dağı cānımızġa ḳaṣd itti
11 il-lerinde birer ağaç alıp ol pehlevān-ġa ayttım
12 kim ni turur sen vaḳti durur *şi^{c}r*
13 bar ise körgüz ilingde bu kün irlik-den fen

298 (149b)

1 öz ayaḳı bile gūr ağzına kildi düşmen
2 kördüm ol pehlevān yigit-ni ilinden oḳını
3 yasını bıraḳıp titremege başladı men öz özüme
4 ayttım *şi^{c}r*
5 ol ir kim oḳ atıban ḳıl yara nişān urġay
6 anı uruşta saḳınma yirinde bek turġay
7 mundan özge ḫalāṣ tapmadıḳ kim[178] ḳumaşımız-nı dağı
8 silāḥımıznı alar naẓarında ḳoyup selāmat yolın tutup
9 kittik *şi^{c}r*
10 ağır işke sınamış ir ıya bir
11 kim arslan-nı tutup kiltürgey ol ir
12 yigit kim fīl tig bolsa ḳavī-ten
13 uruşda irlik andan isteme sen

299 (150a)

1 uruş körgen ḳarı-ġa ḥarb mefhūm
2 niçük kim mes'ele ʿālim-ge maʿlūm
3 *ḥikāyet* şeyḫ saʿdī aytur bir bay kişi-
4 -niñ oġlın kördüm atası ḳabri öze oturup bir
5 faḳīr oġlı bilen münāẓara ḳılıp aytur idi atam
6 türbesi-niñ ṣandūḳı öze elvān naḳş ḳazılmış
7 daġı altun bilen ḫaṭ-lar yazılmış ferşi kök mermer
8 kerbiç-leri pīrūze daġı seniñ atañ-nıñ gūrı bir
9 niçe çig kerbiç-den daġı bir niçe avıç topraḳ üstüne
10 töküp tururlar ol faḳīr oġlı bu sözni iş(i)tip
11 ayttı tik otur kim seniñ atañ aġır taş astından
12 tepreñginçe kirek menim atam cennet-ke kirmiş bolġay *şiʿr*
13 işek-niñ kim yüki bolsa yüñgül-rek

300 (150b)

1 yürür rāḥet bilen dāyim bilā-şek *ḥikāyet*
2 şeyḫ saʿdī aytur bir ʿālimden bu ḥadīs̱ maʿnī-sin
3 suvāl ittim قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
4 اعدا عدوك نفسك التي بين جنبيك ol ayttı bu ḥadīs̱
5 maʿnī-si ol turur kim düşmen-ler-niñ ṣaʿb-reki nefsiñ
6 durur anıñ üçün kim özge düşmen-lerge iḥsān
7 ḳılsañ dōst bolur ammā nefsiñge ni ḳadar müdārā
8 ḳılsañ muḫālefetin arturur *şiʿr*
9 köp yigen-ler yatur bahāyim tig
az yigen-ler bolur firişte-ṣıfāt
10 nefsin öltürgen ir bolur ġāzī
ir iseñ ḥāṣıl it anıñ bigin at
11 *ḥikāyet*[179] şeyḫ saʿdī-niñ cidāli bir müddeʿī birlen bay-lıḳ daġı faḳīrlıḳ
12 beyānı içinde bir kim-irse ṭarīḳat yolınıñ müddeʿī-lerinden
13 faḳīrlar ṣūretinde idi ve-līkin alar-nıñ sīretinde degül

301 (151a)

1 maḥfil içinde oturup daᶜvī-ge turup şikāyet
2 defterin açtı bay-lardan başlap sözni bu yirge
3 kitürdi kim faḳīrlarnıñ ḳudreti ili bağlı dağı
4 bay-larnıñ irādeti ayağı sınıp turur *şiᶜr*
5 saḫī-lerniñ ilinde bir direm yoḳ
ġanī-lerde derāhim çoḳ kerem yoḳ
6 çūn men uluġ-lar niᶜmeti bilen beslenip turur-men anıñ
7 bu sözi maña ḫoş kilmedi ayttım ay yār bay-
8 -lar miskīn-ler daḫli durur dağı oturġan faḳīr-lar
9 -nıñ ẕaḫīre-si dağı zāyir-ler maḳṣadı müsāfir-ler
10 sığın-ġan yiri durur dağı ağır yük-ler mütehammili özge-
11 -ler rāḥati üçün dağı anlar ṭaᶜām yimege il-lerini
12 ol vaḳt sunarlar kim müteᶜalliḳ-leri dağı ili
13 altındağı-ları yigey-ler alarnıñ eygü

302 (151b)

1 fażla-sından yıraḳ-dağı yaḳın-dağı-larġa yitkey
2 andan soñra özleri yirler *şiᶜr*
3 yoḳşul-ġa tiger hemīşe münᶜim keremi
4 ḳurbān u zekāt u vaḳf u türli niᶜmet
5 sen ḳayda alar yolın yürigey-sen kim
6 yüz ġuṣṣa bilen ḳılursen ikki rekᶜat
7 eger cūd ḳudret bilen bolur ise dağı sücūd ḳuvvet bilen
8 anlarġa müsellem durur *şiᶜr*
9 ādemī-niñ şerefi ḥilm ü ḥayā cūd u sücūd
10 kim yürise bu ṣıfat-da siver anı maᶜbūd
11 yana niᶜmet iyeleri-niñ zekāt-lı māl-ları dağı arı
12 nefīs ton-ları saḳlanmış ḥayā-ları dağı fāriġ köñgül
13 -leri bar dağı ṭāᶜat ḳuvveti laṭīf luḳma-lar içinde

303 (152a)

1 durur dağı ʿibādet ṣıḥḥati naẓīf kisvet ıçinde
2 körünür pes żaʿīf irden ni ḳuvvet kilgey
3 yā boş ilden ni mürüvvet yā sınuḳ ayaḳlı kişi-den
4 ni seyr yā aç kim-irse-niṅ ilinden ni ḫayr kilgey
5 *şiʿr* ġuṣṣa birlen kiçe yatur ol kim
6 irte yanında bolmasa dirhem
7 yaz bolsa yıġar ḳarınça ki tā
8 ḳış ferāġat bolup yimegey ġam
9 ammā ferāġat bile faḳirlıḳ bir yirde tapulmas dağı tar
10 ilde cemʿiyyet ṣūret bağlamas bir kim-irse ʿişāġa
11 taḥrīme bağlap turur dağı bir kim-irse ʿaşāġa muntaẓır
12 oturur bu aṅġa ḳaçan oḫşaġay *şiʿr*
13 meşġūl dāyim ḥaḳ bilen niʿmet iyesi muḥterem

304 (152b)

1 rızḳı perīşān ādemī köṅli perīşān dem be-dem
2 bes bularnıṅ ʿibādeti yaḳın-raḳ turur ḳabūl bolmaga
3 anıṅ üçün kim cemʿ ve ḥāżır dururlar perīşān-ḫāṭır
4 degül maʿişet esbāb-ları maḥṣūl dağı özleri
5 evrād ve ʿibadet bilen meşġūl نعوز باالله من الفقر *
6 الملک ومجاورة الذى لايحب dağı ḥadīs̱ de kilip
7 turur kim الفقر سواد الوجه فى الدارين ol ayttı
8 nebī ʿaleyhi'ṣ-ṣalātı ve's-selām aytmadı mı kim el-faḳru fahrī
9 ayttım tig turġıl kim resūl ʿaleyhi'ṣ-ṣalāt ve's-selām
10 işāreti ol ṭāyife faḳrına durur kim cefā meydanı-
11 -nıṅ irenleri dağı ḳażā oḳı-nıṅ ülkü-si dururlar
(anlarġa degül kim ebrār ḫırḳa-sın kiygey-ler)
12 dağı idrār luḳma-sın satḳay-lar *şiʿr*
13 iy beyük ünli ṭabl ḫālī baṭın
azuḳıṅ yoḳ safarda nitkey-sen

Aslı اعوزبالله (sonu F. nüshalarda farklıdır)

305 (153a)

1 zühd ü taḳvā satıp yıġıp altun
ṭamaʿıñ ol cinānġa kitkey-sen
2 maʿrifet-siz faḳīr ḳarār tutmas ḥattā faḳrı küfrge yitmeyinçe
3 bu maʿlūm durur kim māl-sız kişi ʿuryān-nı örte bilmes
4 yā bir esīrni ḫalāṣ ite almas pes bizim ebnā-ʾi cinsimiz
5 alar mertebe-si bilen ḳaçan tiñ bolġay körmes
6 sen-mi kim ḥaḳ taʿālā ḳurʾān içinde işāret ḳılur
7 cennet-niñ niʿmet-lerinden
8 ḥattā bilgey-sen anlarnıñ kim yiter kifāyeti
9 yoḳ tilenmemeḳke devletinden maḥrūm dururlar
10 dağı ferāġat mülki maʿlūm rızḳ-nıñ ḫātemi altında durur
11 *şiʿr* körer miskīn susamış uyḳusunda
12 tamāmet yir yüzin tutmış aḳar su
13 ni yirde kim bir zaḥmet körgen meşaḳḳat çekken

306 (153b)

1 kişi-ni körseñ ol özini ağır işlerge
2 salġay dağı anıñ tevābiʿ-i ʿuḳūbetinden ḳorḳmayın ḥalāl
3 -nı ḥarām-dan tanımağay *şiʿr*
4 ḳaçan kim it başına bir kesek tüşer bolsa
5 feraḥ bilen sekirir ol anı süñgek saḳınıp
6 köterip ikki kişi bir cināze-ni kiçse
7 tüşer ṭamaʿ-ge ḫasīs ir anı yimek saḳınıp
8 ammā niʿmet iyesi ḥaḳ taʿālā-nıñ ʿināyet naẓarı bilen manẓūr
9 dağı ḥalāl bile ḥarām-dan maḥfūẓ durur eyle sağın kim
10 men bu sözni taḳrīr ḳılmadım dağı burhān kitürmedim
11 inṣāfıñdan tevaḳḳuʿum bar hergiz kördüñ mi kim
12 ḥarāmī-ni ili bağlı yā zindān içinde müflis-ni yüreki
13 dağlı yā bir maʿṣūm-nı perde-si yırtılmış yā bir miskīn-niñ

307 (154a)

ḳolı kisilmiş illā yoḳsul-luḳ sebebi bilen arsalan bigin
irenlerni żarūret ḥukmi bilen teşik-lerde tutup
topuḳ-ların yinçip tururlar dağı muḫtemel-durur faḳīr kim
irse-ni nefs-i ımmāre muṭālebe ḳılsa yaman işlerge çūn
iḥsānı-nıñ ḳuvveti bolmasa maᶜṣiyyet bilen mübtelā bolur niçük
kim ḳarın bilen ferc ekizek tururlar yaᶜnī ikkisi
bir ḳarından mā-dām kim bu yirinde bolġay ol ayağı
üstüne turġay işittim kim bir faḳīrnı yaman iş-de tutup
......[180] rusvāy ḳılmaġa tilediler ol faḳīr ayttı iy
müsülmānlar altunum yoḳ kim ḫatun alġay-men dağı ṭāḳatım
yoḳ kim ṣabr ite bilgey-men lā-ruhbāniyete fī'
'l-islām dağı köñgül rāḥet-lerinden ḫāṭır cemᶜiyyetinden
ḫôca-larda kim bar biri 'ol durur kim ay yüzli

308 (154b)

özdeñ ḳuçḳay-lar kim anıñ ḥüsni ġayretinden
ṣubḥ-i ṣādıḳ-nıñ ili kögsünde dağı[181] anıñ mevzūn ḳaddin-den
serv-i ḫırāmān ḫacil bolup ayağı balçıḳ içinde ḳalıp turur *şiᶜr*
ol dilrübā bu ᶜuşşāḳ ḳanı bilen körüñ kim
barmaḳ-ları uçını ᶜunnāb-reng ḳılmış
dağı muḥāl irür anıñ ḥüsn ve cemāli bilen bular menāhī
-ge yaḳın kilgey-ler *şiᶜr*
ḳanda kim aç it tapar it tiş urur sormas anı
kim bu ṣāliḥ nāḳa-sı mı yāḫū deccāl işeki
dağı ança mestūrlar faḳīr-lıḳ sebebi bilen fesād işlerge
tüşüp yüz suvun yilge birip tururlar *şiᶜr*
açlıḳ-ḳa ḳaçan yeñgilse perhīz revān
taḳvā-nıñ alur ilinden iflās ᶜinān

309 (155a)

1 bu sözni ol fakīr işitti ise ise ṭāḳatı-nıñ ʿinānı taḥammül
2 ilinden tüşti fi'l-ḥāl tili ḳılıçın çekip faṣāḥat
3 atına minip veḳāḥat meydānında çapıp mañga yigrip ayttı
4 iy fulān ol ḳadar bular-nıñ vaṣfın mubālaġa ḳıldıñ
5 daġa ança perīşān sözler sözlediñ kim vehm
6 taṣavvur itkey tiryāk ʿaynı yā erzāḳ ḫazīne-si-niñ
7 miftāḥı dururlar ḥāl bu dur(ur) kim bir av(u)ç mütekebbir ve mütecebbir (müteḥayyir?)
8 ve muʿcib (muʿaccib?) ve maġrūr müştaġil-i niʿmet dururlar sözlemes
9 -ler illā sefāhat bilen naẓar ḳılmas-lar illā kerāhiyyet
10 bilen daġı ʿulemānı tilençi-lik-ke mensūb ḳılurlar daġı
11 fuḳarā-nı başsız ayaḳsız maʿyūb-lerge[182] ol sebeb bilen kim
12 māl-ları daġı ġurūr cāhları bar meclisde oturmaslar
13 illā barçadan yoḳarı daġı özlerini özgelerden

310 (155b)

1 artuḳ körerler daġı ol baş-ları yoḳ kim
2 kişi-ge baş iggey-ler ḥukemā aytur her kim ṭāʿat
3 -de iksük bolup niʿmet-de artuḳ bolsa ol kim
4 -irse ṣūret-de bay daġı maʿni-de fakīr durur *şiʿr*
5 ḥakīm özre hüner-siz ir derāhim birle faḫr itse
6 bil anı kūn-ı ḫar ol gerçi ʿanber öküzi bolsa
7 ayttım alarnıñ ḫôrluḳın revā körmegil kim kerem
8 iyeleri dururlar ayttı ḫaṭā sözlediñ direm ḳul-ları
9 dururlar daġı ilk yaz bulutı dururlar ni fāyide kim
10 yaġmaslar daġı küneş ḳurṣa-sı dururlar kim-irse-ge
11 aydın-ları tigmes istiṭāʿat aṭına minip tururlar sürmes
13 -ler daġı tañgrı-lık üçün bir ḳadem ilgeri yürümes
13 -ler meşaḳḳat bilen māl cemʿ itip ḫısset bilen tutup otururlar

311 (156a)

dağı ḥasret bilen ḳoyup kiterler ḥukemā aytur
baḫīl-nin͡g altunı ol vaḳt yirden çıḳar kim anı yirge
ḳoyġay-lar *şiʿr*
bir kim-irse min͡g meşaḳḳat birle niʿmet cemʿ iter
yir anı özge kilip ol yazuḳın alıp kiter
ayttım niʿmet iyeleri-nin͡g baḫīl-lıḳın bilmedin͡g illā gedāyī-
-lik sebebi bilen yoḳsa her kim ṭamaʿ-nı bir yanı ḳoysa kerīm
dağı baḫīl an͡ga bir körünür dağı meḥek bilür kim altun
ni durur dağı gedāy bilür baḫīl kim durur ayttı men munı
tecribe bilen aytur-men işik-lerinde müteʿalliḳ-lerinden
beyük boy-lı küç-li kişi-ler ḳoyarlar ḥattā kilgen
ʿazīz-lerge destūr birmegey-ler dağı il-lerin ol ʿazīz-
-ler kögsine ḳoyup aytḳay-lar kim ivde kişi

312 (156b)

yoḳ turur rāst aytmış bolġay-lar *şiʿr*
anın͡g kim ʿaḳl u rāy u ḫayr işi yoḳ
ḫoş ayttı perde-dār ivde kişi yoḳ
ayttım alar işik-de anı anın͡g üçün ḳoyup tururlar
kim tilençi-ler ilinden cānına yetip tururlar dağı
muḥāl-i ʿaḳl irür kim eger yazı-dağı barça ḳum-lar inçi
bolsa tilençi-lernin͡g közi tolmağay *şiʿr*
ehl-i ṭamaʿ közi bu cehān niʿmeti bilen
tolmas niçük ki tolmasa ḳaṭra bilen ḳuyı
ḥātim(-i) ṭāyī yazı yirde oturur idi eger şehr içinde bolsa
idi faḳirlar ilinden figāne kilgey idi dağı tonı-
-nı pāre pāre itkey-ler idi [183] ayttı men alarnın͡g ḥāline raḥmet
ḳılur-men ayttım bel-ki māl-larına[184] ḥasret yirsen dağı her baydak

313 (157a)

kim bu maʿnī naṭʿa-sında sürer idim ol anıŋ
defʿi-ne meşġūl bolur idi daġı her şāh kim tiler
idim ferzīn bilen yapar idi ḥattā himmeti-niŋ kīsinde
ni kim naḳdi bar idi oynadı daġı nehmeti-niŋ[185]
terkeşinde ni kim oḳı bar idi attı yanımdaġı kişi-
-ge ayttım *şiʿr*
işitip fasīḥ nuṭḳın üşenip sükūt ḳılma
kim anıŋ tilinde-dür pes ni hüner ki bar içinde
mütekellim ir faṣāḥat bile sözleşe müseccaʿ
işikinde-dür silāḥı yil iser ḥiṣār içinde
ʿāḳıbetü'l-emr delīli ḳalmadı ẕelīl boldı ise taʿaddī
tilin uzatıp mühmel sözley başladı daġı cāhil
ʿādeti durur kim ḳaçan ḫaṣm-dan aşaġa ḳalsa ḫuṣūmet

314 (157b)

silsile-sin tepretür niçük kim ṣanem yonġuġçı āzer
ibrāhīm bilen ḥuccet-leşip çıḳışa bilmedi ise kerişmege
turdı ayttı لئن لم ينته لأرجمنك ol maŋa sökti men
daġı aŋa ol menim yaḳam yırttı men anıŋ saḳalın tuttum
şiʿr ol maŋa men aŋa tutup çekişip
yügürür artımızça ḫalḳ küle
sözümiz(?) nükte-sin taʿaccüb itip
söküşürler idi laṭife bile
el-ḳıṣṣa bu daʿvī-miz ḳāżī ḳatına yitti daġı anıŋ ḥukmine
rāżī bolup teşvīşimiz kitti ḥattā müsülmānlar ḥākimi
bay-lar bilen fakīrlar arasında ni farḳ itkey
daġı ne maṣlaḥat revā körgey dip ḳāżī ikki-mizniŋ
sözin işitti ḥayret-ke ḳalıp bir zamān tefekkürge

315 (158a)

1 barıp yaḫşı teʾemmül ḳılıp ayttı ay baylarġa s̱enā ḳılġan
2 dağı faḳīrlarġa cefānı revā körgen bilgil kim
3 ni yirde gül bar anda tiken bar dağı ni yirde kim
4 ḫamr bar anda ḫumār bar dağı ni yirde kim genc bar
5 anda yılan bar dağı[186] ni yirde kim dürr-i s̱emīn bar anda neheng bar
6 dağı bu ʿayş lez̤z̤eti artında ecel ṭāḳa-sı açuḳ turur dağı
7 cennet niʿmeti-niñ alnında dīv-i mekkāre oturur *şiʿr*
8 cevr-i düşmen ni ʿaceb çekse körüp ṭālib-i dost
9 çūn ki dāyim tiken ü gül ġam u şādī biledür
10 körmes-sen mi bustān içinde yaş tal aġaçı-nı ıyısı müşk
11 bigin dağı bir ağaç bar kim ḳurı ḳamış bigin bay-larnıñ
12 dağı anıñ bigin şākirleri bar kelūr-ları dağı bar
13 faḳir-larnıñ dağı ṣābirleri bar mehcūr-ları[187] dağı bar

316 (158b)

1 *şiʿr* her ḳaṭra kim kökden iner bolsa idi ḫāliṣ dürer
2 munçaḳ bigin bāzār içi ṭolġay idi arı güher
3 ḥażret-i ʿizzet-niñ muḳarreb-leri faḳīr sīret-li bay-lar
4 dağı bay himmet-li faḳīrlar durur dağı bay-lar-nıñ yaḫşı
5 -raḳı ol durur kim faḳīrlar ḳayġu-sın yigey dağı
6 faḳīrlar yaḫşı-raḳı ol durur kim bay-lardan köz
7 yumġay ay ol kim bay-larnı yaman ṣıfat-lar bilen
8 yād ḳılursen anıñ bigin-ler dağı bar kim[188] ḳāṣır-ı himmet
9 kāfir-i niʿmet māl yıġarlar dağı yimes-ler dağı yidürmes-
10 -ler mes̱elā yağmur yağmasa dağı cehān-nı ṭūfān tutsa anlar
11 māl-larına ġarra bolup bir faḳīr-nı miḥnet-te körüp ḥālin sormaġay-
12 -lar dağı teñri-den ḳorḳmayın aytḳaylar *şiʿr*
13 açından bir faḳīr ölse tüşüp zār

317 (159a)

1 bize andan ni ḳayġu çün bizim bar[189]
2 anlar içinde bir ṭāyife bar kim dāyim ḫıdmatḳa bil-lerin
3 baġlap daġı keremge il-lerin açıp tururlar ṭālib-i maġfiret
4 ṣāḥib-i dünye ve āḫıret bu melik ḳul-ları bıgin kim özi durur
5 ẓahrü'l-islām ve'l-müslimīn ebū'l-fuḳarā'i ve'l-mesākīn memdūḥu'-
6 l-ʿālem ve'l-ḫāṣ maʿdenü'l-mürüvvet ve'l-iḫlāṣ ʿizzü'd-devle
7 ve'd-dīn ḥācibü'l-ḥüccāb emīr batḫāṣ edāme'l-lāhü imāmehu ve
naṣara aʿlāmehu
8 *şiʿr* ata oġlına ḳılmadı kerem kim ḳıldıñ ilge sen
9 küneş tig bilgili bolduñ ḳoyup ḫayr iş-lere esbāb
10 bu yarlı ḳul-larını dāyim ferahda beslesin dip cān
11 ḳoyup-tur mışr mülkinde seni ḥaḳ ḥācibü'l-ḥüccāb
12 el-maḳṣūd ol daʿvī bu ġayet-ḳa yitti mubālaġa ḥadd ü ḳıyās
13 -dan kiçti ḳażā muḳteżā-sı bilen rıżā birip mā-meżā

318 (159b)

1 -dan kiçip mücārā[190] ʿöẓrüni müdārā ṭarīḳi bilen
2 ortaġa kitürüp biri birimiz ḳademine baş ḳoyup
3 sözümüz bu ikki beyt bilen ḫatm boldı *şiʿr*
4 kişi-ge ḳılma şikāyet cehāndan iy derviş
5 turup yürüp ḳıla-dur şükr-i niʿmet-i mevlā
6 iliñde çün kim eyā ḫoca māl ü niʿmet köp
7 yidür baġışla tileseñ saʿādet-i ʿuḳbā
8 sekizinçi bāb ṣuḥbet edebi içinde turur
9 *ḥikmet* māl ʿömr rāḥeti üçün durur daġı ʿömr
10 māl cemʿ itmek üçün degül bir ʿāḳil-dan sordı
11 -lar devlet-li kim durur daġı devlet-siz ni durur ayttı
12 devlet-li ol kim yidi daġı yidürdi ammā devlet-
13 -siz ol kim müteferriḳ māl cemʿ itti yimeyin ḳoydı kitti *şiʿr*

319 (160a)

ḫarc itip ʿömrin yığıp altun kümüş ol kim yimes
artura-dur māl u mülkin hīç ölgey-men dimes
derd ü ḥasret birle ölse[191] üstüne ḳılma namāz
ol kişi kim āḫıret-niñ ḳayġusun hergiz yimes
ḥikmet mūsā ʿaleyhi's-selām ḳārūn-ġa naṣīḥat
ḳılur idi kim احسن كما احسن الله اليك ol
işitmedi sen işittiñ kim anıñ ʿāḳıbeti ni boldı
şıʿr ay ġarra bolġan mālına bolur vücūduñ ke'l-ʿadem
ḥaṣret bilen iltür seni yirge bu dīnār u direm
dünye metāʿından tiler bolsañ temettüʿ almaġa
körgüz ḫalāyıḳ-ḳa saḫā çūn ḥaḳ sañga ḳıldı kerem
ʿarab meseli durur جذ ولا تمن لان الفايدة عايد. yaʿnī *
bağışlaġıl dağı minnet itmegil anıñ üçün kim

320 (160b)

fāyide-si sañga ḳaytur *şiʿr*
ḳanda kim ṣāḥib-kerem tikti saḫāvet naḫlını
kök-lere çıḳtı butaḳları anıñ rifʿat bilen
ger yimişinden tileseñ kim alıp zevḳ itmege
urmaġıl bıçkı ayağı üstüne minnet bilen
şiʿr-i āḫar içrip ilge ḳaşuḳ birle şorba
çömüç sapı bilen közin çıḳarma
ḥikmet ikki kişi fāyide-siz renc çikti
dağı tuḫm-nı şūre yirge ikti biri ol kim māl
yığdı dağı yimedi ikinçi ol kim ʿilm oḳı-dı
dağı ʿamel ḳılmadı *şiʿr*
sözüñ bu durur ki men fulān ʿālim-men
çūn yoḳ ʿameliñ yana hemān cāhil-sen

Aslı جذ ولا تمن فان الفائدة اليك عائد؟

321 (161a)

munun͡g meṣeli oşol işek-ke oḫşar
bilmes ki yüki otun mı-dur yā defter *ḥikmet*
ʿilm dīn beslemek üçün durur dünye yimek üçün degül
şiʿr ḳaçan kim ʿālim ir ʿilmin ḫalāyıḳ-ḳa yürüp (yorup ?) sattı
ol ir naḳdin ili birlen yanar otḳa bilip attı
ḥikmet taḳvā-sız ʿālim közsüz meşʿale-dār-ġa
oḫşar *şiʿr* ʿömrini kim fāyide-siz iş-lere ḳıldı telef
ḫācet almadı tüşürdi aḳça sın ol nā-ḫalef
naṣīḥat mülk bilig iyelerinden cemāl tapar
dağı dīn muttaḳī-lerden kemāl tutar melik-ler bilig
iyeleri-nin͡g naṣīḥatine muḥtāc-rek turur andan kim
bilig iyeleri melik-ler ṣuḥbetine muḥtāc bolġay
şiʿr ögüt alġıl bilig-li irden iy şāh

322 (161b)

bilig-li ir kelāmı tāze güldür
ʿamel-ni ʿaḳl iyesine buyurġıl
niçe kim ol anın͡g şuġlı degüldür
ḥikmet üç nime dāyim ḳalmas biri ticāret
-siz māl ikinçi-si baḥiṣ-siz ʿilm üçünçi şiyāset
-siz mülk ammā yaman-larġa raḥm ḳılmaḳ eygü-lerge
cevr itmek bolur dağı ẓālimlerden ʿafv itmek faḳīrlarġa
ẓulm ḳılmaḳ bolur *şiʿr*
yaman-ġa eygü-lük ḳılsan͡g sunup ḳol
ilin͡gden devletin͡g almaḳ tiler ol
naṣīḥat melik-ler dostluḳına iʿtimād itse
bolmas dağı oġlan-larnın͡g ḫoş āvāzına kim ol
bir ḫayāl bilen mübeddel bolur dağı bu yigit-ik

323 (162a)

bilen müteğayyir bolur *şiʿr*
köñgül birme ol özdenge ki mekr ü ḥīle-si çoḳ dur
ḥarāmī közleri ḳaşı ʿaceb ya ḳirpüki oḳ dur
naṣīḥat ni sırrıñg kim bar dōst-larıñga
dimegil ni bilürsen kim bir vaḳt düşmen bolġay
-lar nedāmet yimegil dağı ni yaman-lıḳ kim ḳıla bilür
bolsañg düşmeniñge ḳılmağıl ni bilür sen kim
bir kün dost bolġay dağı ni kizli rāzıñg bolsa
kim-irse ḳatında açmağıl *şiʿr*
sırrıñgnı köñgülde saḳlağıl bik
müşfiḳ sañga yoḳ cehānda sen tig[102]
aytma dip anı kişige aytma
turmas kim anı işitse tip-tik

324 (162b)

naṣīḥat ḳaçan kim düşmen ḳattı żaʿīf bolsa
dost-luḳ körgüzür anıñg maḳṣūdı mundan
artuḳ degül kim düşmen-ligin ḳavī ḳılur vaḳtī kim
dost-larnıñg dost-luğına iʿtimād bolmağanda
düşmen-ler-niñg yalġan dost-luğından ni ḥāṣıl
bolġay dağı her kim düşmeni-niñg kiççi-sin sehl
körgey añga oḫşar kim az ot-nı söndürmeyin
ḳoyup kitkey *şiʿr*
öltür bu kün öltüre bilür sen iy yār
az ot beyise yanar bu şehr ü bāzār
ya ḳurmağa ḳoyma düşmeniñg-ni zīnhār
kim oḳ bile yıḳmağa bu kün furṣat bar
naṣīḥat ikki düşmen arasında anıñg bigi söz

325 (163a)

1 sözlemek kirek-sen kim ḳaçan alar dost bolsa sen
2 ortada uyalmaġay-sen *ṣiʿr*
3 çūn ikki kişi ara kiriş ot-dur bil
4 söz çöp-legiçi otun yıḳar müstaʿcil
5 tañ birle bolur alar bayaġı bigi dost
6 . vesvās bolur ol ortada ḫôr u ḫacil
7 *ḥikmet* ol kişi kim düşmen-ler bilen ṣulḥ
8 ḳılur dost-ları andan āzār bolur *ṣiʿr*
9 iliñ yu ol münāfıḳ dost-dan kim
10 yürür düşmen-leriñ birlen bolup yār
11 *naṣīḥat* ḳaçan kim bir işni kiçürmek-de ḫāṭırıñ
12 mütereddid bolsa ol ṭaraf-nı iḫtiyār ḳılġıl kim anda köñgül
13 āzārı bolmaġay *ṣiʿr*

326 (163b)

1 ādemī köñlin yıḳar söz sözleme
2 ṣulḥ iyesinden ḫuṣūmet közleme
3 *naṣīḥat* ol iş kim altun bile bitkey
4 anıñ üçün cān-nı ḫaṭarġa ḳoymaḳ kirekmes *ṣiʿr*
5 ḳaçan kim tükense iliñdegi al
ḳılıç çekseñ ol dem ḳınından ḥalāl
6 *naṣīḥat* düşmen-ni ʿāciz körüp raḥm itmegil
7 kim ḳaçan ḳādir bolsa sañga raḥm itmes *ṣiʿr*
8 düşmeniñni körüp faḳīr ḥaḳīr
lāf urup burmaġıl bıyıḳ zinhār
9 her süñgek-niñ bolur içinde ilik
tigme köñlek içinde bir ir bar
10 *naṣīḥat* her kim bir yaman-nı öltürgey ḫalḳ-nı anıñ
11 belāsından ḳurtarġay daġı anı teñri ʿaẕābından
12 ḫalāṣ itkey *ṣiʿr*
13 kerem ḳıl kişi-ge ve-līkin baḳıp
köñgül yıḳḳan irge kerem ḳılmaġıl

327 (164a)

an͡ga raḥm ḳılġan kişi-nin͡g işin
beni ādem özre kerem bilmegil
naṣīḥat düşmen ögütün ḳabūl ḳılmak ḫaṭā durur
ve-līkin işitmek revā ḥattā anın͡g ḫılāfın işlegey
sen ol ʿayn-ı ṣavāb bolur *şiʿr*
ḳıl ḥaẕer düşmen sözünden ay refīḳ
ni kim ol aytsa anın͡g sen ʿaksin it
körgüzürse saġ yanı yol (ol) san͡ga
sen anın͡g sözin işitme solġa kit
naṣīḥat ḥadd-den aşa ġażab-lanmaḳ vaḥşet
kitürür daġı vaḳt-sız luṭf körgüzmek heybet
kiterür ol ḳadar ḳattı-lıḳ itmegil kim senden
ṭoyġay-lar ol ḳadar yumşaḳ bolmaġıl kim
seni ayaḳ altında ḳoyġay-lar *şiʿr*

328 (164b)

ni ḳattı bol kim il senden üşengey
ni yumşaḳ ḳadrin͡ge nuḳṣān kitürgey
ni özge-den özün͡gni körgil artuḳ
ni eyle sözle kim ʿiṣyān kitürgey
ḥikmet ikki kişi melik-nin͡g[193] daġı dīn-nin͡g düşmeni
turur biri ol kim sulṭān bolup ʿadl ḳılmasa biri
daġı ol kim zāhid bolup ʿilmi bolmasa *şiʿr*
ẓulm itip ẓālim melik mülkin yıḳar
zāhid-i nādān diyānet-den çıḳar
ḥikmet yaman ḳılıḳ-lı kişi bir düşmen ilinde
giriftār bolup-turur kim anın͡g cevrinden baġrı
ḳan bilen tolup turur *şiʿr*
ḫulḳı yaman kim-irse ḳaçsa belā ilinden

329 (165a)

ḳurtulmaġay niçe kim ol ḫulḳ anıñ biledür
naṣīḥat ḳaçan körseñ kim düşmen çerisi
için ara ala bolup[194] tarġamaġa başladı-lar sen cem^{c}
bol eger alar müttefiḳ bolup bir yirde tursa-lar sen özüñni
perīşān-lıḳ-dan saḳlaġıl *şi^{c}r*
oturġul dost-lar birlen ferāġat
ḳaçan körseñ ^{c}aduv-larıñ ara ḥarb
alar barça kilip bir yirde tursa
yidürgil sen alar-ġa oḳ bilen żarb
ḥikmet ḳaçan kim düşmen-niñ ḥīlesi tükense
dōstluḳ silsilesin tepretür daġı ol dost-luḳ
bilen eyle işler iter kim hīç düşmen anı ḳıla bilmegey
yılan başın düşmen ili bilen yençkil kim ikki körkli

330 (165b)

işden ḫālī degül eger ol ġālib kilse yılan
öltürdüñ ve ger bu ġālib bolsa düşmen-den ḳurtulduñ
şi^{c}r ay leşker içinde bilgili fāris ir
düşmen-ni körüp ża^{c}īf sen ḳılma ṭarab
bir kiççi kişi kiçip revān cānından
arslan-nı urup çıḳarsa maġzın ni ^{c}aceb
naṣīḥat ol iş kim köñgül-ler
āzār ḳılur sen anı işlemegil özge-ler işlesin
şi^{c}r eyā kilgen cehānġa eygülük it
yaman iş-ni yaman-larġa ḳoyup kit *naṣīḥat*
düşmen alına aldanmaġıl daġı meddāḥ medḥine maġrūr
bolmaġıl kim ol al tuzaġın ḳurup-turur daġı
bu ṭama^{c} etekin açıp oturur aḥmaḳ kişi-ni

331 (166a)

1 ögsen͡g ḫoş kilür niçük kim aruḳ ḳoynı
2 üvürsen͡g semiz körünür *şi^{c}r*
3 edīb ir medḥine maġrūr bolma
anın͡g senden fütūḥı çoḳ degüldür
4 ḳaçan kim tapmasa senden murādın
yüz ança naẓm itip ol ^{c}aybın͡g aytur
5 *ḥikmet* her kişi-ge öz ^{c}aḳlı kemāl
6 öze durur dağı öz oğlı ṣāḥib-cemāl körünür
7 *şi^{c}r* yehūdī bir müsülmān ir bilen sözge kilip bir kün
8 ḫilāf özre çekişti-ler niçe kim bar idi imkān
9 müsülmān ant içip ten͡gri kelāmı-nın͡g öze ayttı
10 yehūdī-men bu ḳavlim-nin͡g içinde bar ise nuḳṣān
11 yehūdī ir dağı ant-lar içip tevrīt öze ayttı
12 müsülmān men eger bolsa sözümde ẕerre-çe yalġan
13 eger bu ^{c}aḳl dünye-den çıḳıp kitse yaḳīn bil kim

332 (166b)

1 taṣavvur itmegey hergiz özin bir ādemī nādān
2 *ḥikmet* on kişi bir sufra-da yimek yir dağı
3 artar ikki it bir murdār üçün biri birin yırtar *şi^{c}r*
4 ġanī-dür ol ki ḳanā^{c}at içinde ṣabrı çoḳ
5 cehānda ṣabr u ḳanā^{c}at bigin ma^{c}īşet yoḳ
6 ḥarīṣ yise cehān-nı ḥenüz aç ve faḳīr
7 hemīşe ehl-i ḳanā^{c}at bir itmeki bile toḳ
8 *ḥikmet* ol nime kim terk bitkey köp
9 turmas *şi^{c}r* alıp maşrıḳ ili-nin͡g topraḳından
10 ḳılurlar ḳırḳ yıl-da ṣaḥn-ı çīnī
11 tüzüp bir kün-de yüz kāşān[195] içinde
12 satarlar bir direm-ge altı-sını (altı-sīnī ?)
13 *ḥikmet* ṣabr bilen bāġda ġūre bişer

333 (167a)

1 dağı aşıḳ-ḳan kim-irse yüzi üstüne tüşer
2 *şiʿr* ozup kiçti aşıḳḳan aṭlı irni
3 yürüben bir kişi arḳun tün ü kün
4 külük aṭlar arıp ḳaldı teveçi
5 sürer idi tevesin arḳun arḳun
6 *ḥikmet* bilig-siz kişi-ge sükūt-dan yaḫşı
7 -raḳ yoḳ eger bu maṣlaḥat-nı bilse idi bilig-siz
8 bolmağay idi *şiʿr*
9 kemāl-i fażl sende çūn ki yoḳtur
10 tilin͡gni saḳla ağzında otur tik
11 ḳılur ir-ni tili dāyim fażīḥat
12 çürük ḳoz-nı niçük ḳılsa yün͡gül-lik
13 *ḥikmet* her kim özinden ʿālim bilen

334 (167b)

1 mübāḥaṡe ḳılsa ḥattā bilgey-ler kim (ʿālim durur ve-līkin)[196]
cāhil(l)igi maʿlūm bolur
2 *şiʿr* ḳaçan senden bilig-li ir açıp ağzın söze kilse
3 niçe yaḫşı bilür bolsan͡g sözine iʿtirāż itme
4 *ḥikmet* ol kişi kim yavuzlar bilen
5 olturğay eygü-lük yüzün körmegey *şiʿr*
6 niçün ḳurı ḳamışdan şekker ṭamaʿ ḳılur sen
7 kilmes böri ilinden ferve-çi-lik bilür sen
8 *naṣīḥat* ḫalḳ-nın͡g kizli ʿaybın açmağıl
9 anlarnı fażīḥat ḳılursen dağı sen iʿtiḳādsız
10 ḳalur sen *şiʿr*
11 ay cemāli münīr şems men͡giz
tilesen͡g bolmağa hemīşe ʿazīz
12 ādemī ʿaybını körüp açma
igri sözni köni dip ant içme
13 *ḥikmet* her kişi-nin͡g kim ṣūreti körkli

335 (168a)

1 durur sīreti körkli degül taşına iʿtibār
2 yoḳ arı kirek köñgül *şiʿr*
3 kişi-niñ fażl u mıḳdārı bolur maʿlūm bir künde
4 ve-līkin nefsi ḫubsını baḳıp yıl-la bilip bolmas
5 *naṣīhat* her kim ulularġa söker
6 tili bilen öz ḳanın töker *şiʿr*
7 sen seni dāyim körer sen özgelerden artuḳ ir
8 eyle kim aḥvāl kişi birni baḳıp ikki körer
9 baş uruşmaġıl uruşçı pehlevān ḳoçḳar bile
10 çūn bilürsen kim uruş(s)añ ol seniñ başıñ yarar
11 *ḥikmet* arsalan bilen pençe tutmaḳ daġı ḳılıç
12 -ḳa yumruḳ urmaḳ ʿāḳil-ler işi degül *şiʿr*
13 ḫoş ayttı munı ol edīb-i ẓarīf
melik-ke bolur mı ḳalender ḥarīf

336 (168b)

1 öz ili bilen öz ḳolın sındurur
2 ḳavī birle pençe tutuşḳan żaʿīf
3 *ḥikmet* irdem-sizler irdem iyesin köre bilmes
4 niçük kim bāzār it-leri av it-lerin tilemes
5 yıraḳdan ġavġā ḳılur yaḳın kilmes *şiʿr*
6 ḥasūd ir ḳanda kim ehl-i hüner bolsa anı közler
7 ḳatında dem ura bilmes soñında ġıybetin sözler
8 *ḥikmet* boġaz belāsı bolmasa idi ḳuş tuzaḳ-
9 -ḳa tüşmegey idi ṣayyād daġı tuzaḳın ḳurmaġay
10 idi ḥakīm-ler yimekni kiç kiç yirler ʿābid-ler
11 yarım ḳarın zāhid-ler sedd-i ramaḳ ḳarı-lar ḥatte'l-ʿaraḳ
12 yigit-ler kötrülgünçe ṭabaḳ ḳalenderler her biri
13 tört çanaḳ *şiʿr*

337 (169a)

1 tan͡gsuḳ laṭīfe tın͡gla ay maʿrifet debīri
2 ikki kiçe uyumas ol kim boġaz esīri
3 bir tünle köp yimekden ḳarnı kerile tolġay
4 yā bir kiçe direm-siz bengī ve aç bolġay
5 *ḥikmet* ḫatunlar bile meşveret ḳılmaḳ muṣībet
6 ketürür daġı fāsıḳ-larġa saḫāvet ḳılmaḳ maʿṣıyet ḥāṣıl
7 bolur[97] *şiʿr* tişi itti börige kim teraḥḥum
8 ḳılur bolsa iter ol ḳoy-lara ẓulm
9 *ḥikmet* her kim düşmenine furṣat tapıp
10 öltürmese ol kim-irse özi-nin͡g düşmeni turur *şiʿr*
11 ni turursen baḳḳıp eyā yoldaş
taş öze durur yılan ilin͡gde taş
12 *ḥikmet* bir cemāʿat munun͡g ʿaksin revā kördiler
13 kim yazuḳlular-nı öltürmekde teʾemmül ḳılmaḳ

338 (168b)

1 yaḫşı-raḳ ol ḥukm bilen kim iḫtiyār bāḳī
2 durur eger teʾemmül ḳılmayın öltürse bolġay kim
3 bir maṣlaḥat fevt bolmış bolġay kim anın͡g tedārüki
4 tapılmaġay *şiʿr*
5 tiri irni in͡gen āsān urup oḳ birle öltürmek
6 ve-līkin bir ölü-ni min͡g kim-irse tirgize bilmes
7 eyā oḳ atḳuçı yaḫşı saḳışlap ilk andan at
8 bilür sen oḳ ḳaçan ya-dan çıḳar bolsa yana kilmes
9 *ḥikmet* cāhil-ler ara[198] eger ḥakīm ir tüşse
10 ḥikmet kemerin kirek bilinden şeşse ḳaçan cāhil
11 ir til uzatıp sözge kilse ʿaceb degül ḥakīm özre
12 ġālib bolsa anın͡g üçün kim aṣlı yaman taş turur
13 cevherni sındurur *şiʿr*

339 (170a)

cāhil ir ḳılsa cefā bolma mükedder ay ḥakīm
nī bilür közsüz kim-irse ḳadrini naḳḳāş-nın͡g
sındur(ur) bolsa urup altun ḳadaḥ-nı ḳattı taş
sınmas altun ḳıymeti artmas bahāsı taş-nın͡g[199]
ḥikmet cevher balçıḳ-ḳa tüşse burunğı
bigin nefīs turur ġubār kök-ke çıḳsa bayağı bigin
ḫasīs turur dağı[200] terbiyet-siz isti^cdād ḥayf turur dağı terbiyet
ġayr ehline żāyi^c turur kül-nin͡g ^cālī nisbeti? bar anın͡g
üçün kim cevher-i ^culvī durur nār ve-līkin öz nefsinde
hüneri yoḳ mertebe-si topraḳ bilen tin͡g durur şekker ḳıymeti
özünden degül anın͡g ḫāṣiyyetinden durur *şi^cr*
ay özün körgen niçe bir dige sen
kim fulān ^callāme müftī oğlı men

340 (170b)

bar ise bu ḳavlin͡ge kiltür delīl
. gül tikenden kildi āzerden ḫalīl
ḥikāyet irdem iyesi ḫāliṣ misk-ke oḫşar
niçük kim misk ıyısı (ıysı?) bilen özini fāş ḳılur irdem
dağı iyesin anın͡g bigin körgüzür bilig-li ir ^caṭṭār dükānı
bigin durur sözlemeyin ilge özin bildür(ür) bilig
siz kişi ṭabl-ı bāz bigin taşından ḫoş āvāzı üni beyük
turur ve-līkin içi boş *şı^cr*
cāhil-ler ara ^cālim oltursa an͡ga oḫşar
bir şem^ci münevver-dür közsüzler arasında
naṣīḥat ^cazīz ^cömrün͡g ḫarc itip tatlı cān
bigin dōst ḥāṣıl ittin͡g dağı bir sehl söz bilen
anın͡g kön͡glün ağrıttın͡g *şi^cr*

341 (171a)

1 ay niçe kün-ler kirek kim ġūre bolsa tatlı aş
2 ay niçe yıl-lar kirek kim laʿl bolsa aşlı taş
3 sen anı bir söz bile sındurmaġıl ay yār-ı çüst
4 kim piyāle sınsa müşkil-dür yına ḳılmaḳ dürüst
5 *ḥikmet* ʿaḳl nefs ilinde eyle giriftār
6 bolup-turur niçük kim bir ʿāciz ir küçli ḫatun ilinde
7 giriftār bolsa *şiʿr*
8 ol iv işikinde isteme ḫayr u ṣalāḥ
kim ibçi üni ol ivde ḳattı kilgey
9 *ḥikmet* saḫī ir kim yigey daġı baġışlaġay ol
10 ʿābid-den yaḫşı-raḳ kim oruç tutup māl yıġġay her kim
11 ḫalḳ ḳabūlı üçün terk-i şehvet ḳılġay ol kim-irse
12 ḥalāl-dan ḥarāmġa tüşkey *şiʿr*
13 otursa zerḳ üçün ḫalvet-de ʿābid
ḳaranġġu közgüde baḳsa ni körgey

342 (171b)

1 *ḥikmet* ḳaṭra ḳaṭra seyl bolur az az yıġılsa
2 ḫaylī bolur yaʿnī anlarda kim ḳuvvet ili yoḳ turur
3 uşaḳ taşlar tirşürür ḥattā furṣat vaḳtın ẓālim-den
4 öçün almaḳ üçün *şiʿr*
5 وقطر على قطر اذا انتظمت نهر
6 ونهر الى نهر اذا اجتمعت بحر
7 köp bolur çūn azın azın eşcār
8 ḥabbe ḥabbe ʿades tolı anbār
9 *ḥikmet* cān bir nefes ḥimāyetinde durur
10 daġı dünye ikki ʿadem arasında anlar kim dīnin dünye-ge
11 satḳay-lar işek-tururlar yūsuf-nı satıp ni alġay-
12 -lar قال الله تعالى الم اعهد اليكم يا بنى آدم الا تعبد
13 الشيطان *şiʿr*

343 (172a)

1 közün͡g aç uyḳu-dan ay ādem oġlı
2 seni kimden kisip kimge tözüp-sen(?)[201]
3 ḫaṭā sözni işitip düşmenin͡gden
4 kirekli dost ᶜahdini buzup-sen
5 *ḥikmet* şeytān muḫliş-ler bilen çıḳışa
6 bilmes daġı sulṭān müflis ler bilen *şiᶜr*
7 borç birme namāz ḳılmaġan müdbirge
8 aç-lıḳdan eger tüşüp öler men dise ol
9 ḥaḳ borcun ödemegen senin͡g borcun͡gdan
10 ni ḳayġu-sı bar sen kirek rüstem bol
11 *ḥikmet* anın͡g kim tirlikinde itmekin
12 yimediler ölgeninde ẕikr-i ḫayrın dimediler yüzüm
13 leẕẕetin bāġ iyesi bilmes eyle kim yetīm-ler[202] bilür yūsuf

344 (172b)

1 ṣıddīḳ ᶜaleyhi's-selām mışrda ḳızlıḳ yıl toyġunça yimek
2 yimedi ḥattā aç-lar-nı unutmaġay men dip *şiᶜr*
3 tanaᶜᶜum birle rāḥet-te tirilgen
4 ni bilsün aç ve müflis ḥālini ol
5 tilesen͡g eygü atın͡g men͡gü ḳalġay
6 ayaḳdan tüşken ilin tutḳuçı bol
7 *ḥikmet* ikki nime muḥāl-i ᶜaḳl durur biri
8 ol kim rızḳ-ı maḳsūm-dan artuḳ yimek ikinç ol kim
9 ecel-i maᶜlūm-dan burun ölmek *şiᶜr*
10 bolmışı yok ḳażā taġayyür hīç
küfr aytmaḳ bilen kişi tün ü kün
11 yil vekīli firişte-ge ni ġam
bir ḳarı-nın͡g çerāġı sön͡gen üçün
12 *naṣīḥat* ay ṭālib-i rızḳ oltur kim yigey sen
13 iy maṭlūb-ı ecel daġı ni ḳaldı kim digey-sen *şiᶜr*

345 (173a)

1 rızḳ üçün cehd ḳıl kirek ḳılma
2 birür ol bir ve bar ʿazze ve celle
3 bir kişi-ni miñ arslan öltürmes
4 kilmeyinçe aña ḳażā-yı ecel *ḥikmet*
5 ṭāliʿsiz ṣayyād teñizde balıḳ tuta bilmes dağı ecel-siz
6 balıḳ ḳurı yirde ölmes *şiʿr*
7 yiler dünye-niñ artınça ḥariṣ ir
ölümin añmayın altun ġamın yir
8 *ḥikmet* ḥasūd ḥaḳ taʿālā niʿmetinden baḫīl-lıḳ ḳılur
9 *şiʿr* ḥasūd irge belā kilsün dime kim
10 anıñ özre ḥased ağır belā dur
11 ni lāzım sen aña düşmen bolur sen
öçüñni çün ḥased andan ala dur
12 *ḥikmet* irādet-siz mürīd müflis ʿāşıḳ-ḳa oḫşar
13 ʿamel-siz ʿālim yimiş-siz ağaç-ḳa ʿilm-siz zāhid işik-

346 (173b)

1 -siz ivge maʿrifet-siz seyyāḥ ḳanat-sız ḳuşḳa murād
2 nüzūl-i ḳurʾān-dan taḥṣīl-i arı sīret-turur tertīb-i ṣūret-i
3 mektūb[203] degül ʿāmiyy-i müteʿabbid yayaġ menzil aldı dağı
4 usal ʿālim aṭ bile yolda uyḳuġa uyup ḳaldı *şiʿr*
5 körüñgüz ol muraṣṣaʿ sözli ʿālim
6 satıp ʿilmin alur ilden derāhīm
7 işi aʿmī bigin dāyim temennā
8 ḳaçan bolġay ḳulavuz sizge aʿmā
9 *ḥikmet* ʿamel-siz ʿālim bal-sız zenbūr-ġa oḫşar
10 *şiʿr* mürüvvet-siz eyā zenbūr-i ḥikme
11 ʿasel birmes-sen ilge bārī tikme
12 *ḥikmet* sulṭān ḫılʿati niçe kim ʿazīz ise her
13 bir kişi-ge öz tonı andan ʿazīz-rek turur[204] *şiʿr*

347 (174a)

1 ni ḳadar kim big-ler aşı tatlı bolsa ay ḳonaḳ
2 yarlı yoḳsulġa ḳuru itmeki andan yaḫşı-raḳ
3 *naṣīḥat* ṣuḥbet levāzımından biri ol-durur kim
4 sözni yirinde sözlegey nedīm *şiʿr*
5 ḥikāyet müstemiʿ-ler-ge köre ayt
6 eger bolsa alar-nın͡g sözge meyli
7 otursa ʿāḳil ir mecnūn ḳatında
8 kirekmes sözi illā ẕikr-i leylī
9 *ḥikmet* ol kişi kim yaman-lar bilen yürigey
10 niçe kim anlarnın͡g ṭabīʿatı mun͡ga eṣer ḳılmasa töhmet
11 -den ḫālī degül bir kim-irse ḫammāra-ġa barsa namāz-ġa mensūb
12 bolmas ḫamr içmegi maʿlūm bolur *şiʿr*
13 ṣoḥbet itme yaman kişi birlen
ni ḳadar pāk isen͡g münecces iter

348 (174b)

1 küneş ança beyük-ligi birlen
bir ayaça bulut körünmes iter
2 *ḥikmet* yalġan sözlemek ol zaḫm bigin
3 durur kim cirāḥati bitse nişānı ḳalur yūsuf nebī ʿaleyhi
4 ’s-selām ḳarındaş-ları yalġan bilen mensūb boldı
5 toġrı sözlerine iʿtimād ḳalmadı قال الله تعالى
6 بل سولت لكم انفسكم امرا فصبر جميل *şiʿr**
7 ḫaṭāġa nisbet itmes kim işitse
8 sözi dāyim anın͡g kim rāst bolġay
9 her ir yalġan bilen meşhūr bolsa
10 kim anı rāst dip iḳrār ḳılġay
11 *ḥikmet* ecell-i kāyināt ẓāhir yüzinden ādemī
12 durur daġı eẕell-i mevcūdāt it turur kim tuz itmek
13 ḥaḳḳı-nı bilür ol ādemī-den yaḫşı-raḳ kim bilmes *şiʿr*

---

* Aslı Sadece قال ve âyetin son iki kelimesi ancak bâzı nüshalarda vardır.

349 (175a)

1 tuz itmek-ni unutmas kelb kere yüz (ger yüz?)[205]
2 ḳovar bolsaŋ yana ḳaytarmas ol yüz
3 münāfıḳ ṣuḥbetiŋde niʿmetiŋ yir
çıḳıp düşmen-leriŋe ġaybetiŋ dir
4 *ḥikmet* incīl-de kilip-turur ay ādem oġlı
5 bay-lıḳ birsem meşġūl bolur sen yoḳsul-luḳ birsem
6 melūl pes ẕikrim-niŋ ḥalāvetin ḳanda tapḳay-sen daġı
7 ḳaçan ʿibādetime taʿcīl ḳılġay-sen *şiʿr*
8 biri devlet bilen maġrūr u ġāfil
biri miḥnet bilen rencūr u sāyil
9 bu ḥālet-de ḳaçan bolġay-sen ay ḳul
kiçip öz işleriŋden ḥaḳ-ḳa meşġūl
10 *ḥikmet* teŋri taʿālā-nıŋ irādeti bir kim-irse-ni
11 salṭanat taḫtından aşaġa iter daġı bir kim-irse-ni balıḳ
12 ḳarnında dāyim ḫoş tutar *şiʿr*
13 tutar ḫoş vaḳt bu ẕikriŋ bolup ʿāşıḳ-lara mūnis

350 (175b)

1 eger bolsa alar balıḳ içinde eyle kim yūnis *ḥikmet*
2 eger ol ḥukm ḳılıçını çekse nebī ve velī başın aşaġa
3 çikkey ḳaçan kim luṭfı ġamze-sin ḥareket-ke kitürgey
4 yaman-larnı yaḫşı-larġa yitürgey *şiʿr*
5 ger ḳılsa ḫiṭāb ḳahrın ol maḥşerde
6 ʿöẕr itmege anda enbiyā ni imkān
7 cennet ṭamaʿın ḳılıp anıŋ luṭfından
8 dāyim tutar eşḳiyā ümīd-i ġufrān
9 *ḥikmet* imām ġazzālī-ġa sordılar kim bu menzilet
10 -ke ni bilen yittiŋiz ayttı anı kim bilmes idim sormaġa
11 ʿār ḳılmas idim *şiʿr*
12 ʿār körme bilmegen-ni sormaġa
13 sormayınça ʿilm ögrenmes kişi

351 (176a)

1 ʿilm oḳup her kim ʿamel ḳıldı ise
2 cennet içinde teferrüc-dür işi
3 *ḥikmet* bir ʿāḳil ir-den sordılar munça fażīlet
4 kim sağ ilde bar niçün[206] ḫalḳ yüzükni sol ilge
5 tutar ayttı *şiʿr*
6 bu ḳażiyye ʿāleme maʿlūm-dur
kim hemīşe müstaḥiḳ maḥrūm-dur
7 iy benī ādem sañga irkli ilāh
yā fażīlet birsün ol yā ʿizz ü cāh
8 *ḥikmet*[207] körüp teñgri taʿālā bu ḳul-nıñg ʿaybı-nı örter
9 ve-līkin körmeyin ḳoñgşı boğazın suḫrā-ğa yırtar
10 *ḥikmet* her kim ögüt işitip
11 tutmasa melāmet-ḳa tuş bolur *şiʿr*
12 işitip tutmasa her kim naṣīḥat
bolur ol ḫalḳ ara dāyim fażīḥat[208]
13 *ḥikmet* devlet-li-ler burun kiçken

352 (176b)

1 -ler ḥikāyetinden ögüt alurlar andan burunraḳ
2 kim soñgrağı-lar anlar vāḳıʿa-sı bilen mes̱el kitürgey
3 -ler *şiʿr* ay niçe-ler-ni körüptür bu cehān
4 ay niçe-ler-den dağı artıp ḳalur
5 sen alardan almasañg ʿibret bu kün
6 tañg bile senden bular ʿibret alur
7 *ḥikmet* ḥaḳ taʿālā anıñg kim irādeti
8 ḳulağın ağır yaratıp turur ol nitkey kim
9 işitkey dağı anı kim saʿādet kemendi bilen
10 çikkey ol niçük ilgeri kilmegey *şiʿr*
11 muttaḳī-ler ḳarañgğu tün közge
körünürler ḳamer bigin aydın
12 küç bilen tapmadı kim-irse cāh
birmeyin ḫālıḳ-ı zamān ü zemīn
13 *ḥikmet* kök-den yirge nus̱ār iner dağı yirden

353 (177a)

1 kökke ġubār çıḳar كل اناء يترشح بما فيه şiʿr
2 her bir kişi ṣıfatın ayur[209] dip meṡel-de bar
3 cerre içinde ni ise taşından ol sızar
4 *ḥikmet* bir faḳīr münācāt ḳılur vaḳtın ayttı ilāhī
5 yavuzlarġa raḥmet ḳılġıl eygülerge raḥmetiñ dāyim
6 tiger evvel kişi kim tonına ṭırāz tikti dağı iline
7 yüzük kiçürüp taḳtı cemşīd idi ayttı-lar niçün
8 barça ziynet-ni solġa birdüñ ayttı saġ-ġa saġ-lığı
9 yiter *şiʿr* ferīdūn ḫayme-si-niñ tigresinde
10 naṣīḥat yazmış altun birle naḳḳāş
11 yamanġa eygülik ḳıl ay saḫī ir
saʿādet eygülerge boldı yoldaş
12 *ḥikmet* bir ḥakīm-den sordı-lar teñri
13 tebāreke ve taʿālā munça türli ağaç yaratıp turur

354 (177b)

1 tigme biri-niñ bir atı bar hīç birine āzād dimes
2 -ler illā servge munda ḥikmet ni turur ayttı her bir
3 ağaç-nıñ daḫli muʿayyen turur maʿlūm vaḳtı[210] bilen bir
4 vaḳt bolur kim yaşarur dağı bir vaḳt kilür kim
5 ḳuvarur ve-līkin serv-niñ hīç nimesi yoḳ amma barça
6 vaḳt-ta tāze durur bu ṣāliḥ-ler ʿalāmeti bolur *şiʿr*
7 ay bülbül-i gülşen-i maʿānī
sözüñ işitip köñgül bolur şād
8 yā naḫl bigin saḫī kirek ir
yā serv-ṣıfat hemīşe āzād *ḥikmet*
9 barça kişi-niñ ekşi yise tişi ḳamaşır illā ḳāżī-lar
10 -nıñ tatlı yise ḳamaşır *şiʿr*
11 ger yise ḳāżī alıp barṭīl senden biş ḫıyār
12 on ḳavun-luḳ ol sañga ḥāṣıl iterge ḳıl yarar
13 *ḥikmet* iki kişi dünyeden kitti dağı ḫasret

355 (178a)[211]

1 nedāmet iltti biri ol kim yıġdı daġı yimedi biri daġı ol kim bildi
2 daġı ḳılmadı *şiʿr*
3 niʿmeti köp baḫīl zāhidni
dāyim il ṭaʿna otına örter
4 mi͡ng ise ʿayb[212] bir saḫī irni͡ng
keremi cümle ʿaybını örter

5 tamām boldı terceme-i kitāb-ı gülistān
bi-tevfīḳi'llāhi'l-kerīmi'l-melikü'l-müsteʿān
6 *şiʿr*
7 biz naṣīḥat şarṭın oş ḳılduḳ beyān
kim işitmes bolsa bizge ni ziyān
8 ol bilig-li kim işitip iş iter
lā-cerem maḳṣūdına āsān yiter
9 yol üçün azuḳ anuḳ itmek kirek
çūn bu menzilden köçüp kitmek kirek
10 munda dāyim eygülük itken kişi
cennet içinde temāşā-dur işi
11 müddet-i hicret yidi yüz toḳsan üç
yıl idi kim az idi ʿālemde küç
12 evvel-i şevvāl idi kim ay ʿazīz
ḫatm oldı[213] bu gülistān nāme-miz
13 kāmil ir ʿayb istemes közler hüner
müddeʿī közlep hüner ʿaybın kizer(?)[214]

356 (178b)

1 dem-bedem bu renc içinde-dür ḥasūd
körgüzür dāyim mürüvvet ehl-i cūd
2 yā ilāhī sen murādın bir a͡nga
kim bu miskīn-ni duʿā birle a͡nga
3 ḫayr öze tut bu kitābet kātibin
raḥmeti͡ng birlen ġanī ḳıl ṣāḥibin
4 enbiyā-nı͡ng ʿizz-i evrādı üçün
evliyā-nı͡ng her seḥer yādı üçün
5 ([215]) ḳıl nazar seyf-i sarāyī yarlıġa
6 ʿafv itip yazuḳlarını yarlıġa
7 ol ḳoyup kittī cehānda yādgār
8 bu gülistān-nı ṭarī çūn nev-bahār

NOTLAR

1 *körüp* (5/7) satırın üstünde ve müteakip kelimeden evvel, sonradan eklenmiş olması muhtemel silik ve okunaksız bir kelime görülüyor.

2 *tersa-ge*? veya *terse-ge*? (5/8), yabancı sözlerin okunuşu ve ünlülerinin kalınlık — incelik durumu ile türkçe eklerin getirilişinde bâzı sözlerde böyle tereddütlü durumlar ortaya çıkmaktadır, bk. not 135, 157

3 *oş-bu*? (5/9), imlâya göre *oş-böyle*, vezne göre ise, *oş-bu* daha uygundur.

4 *turur*? (7/2), veya başka bir söz silinerek, *ve* bırakılmış.

5 *ni*? (7/8), imlâ: *ne*, krş. not 101.

6 (10/4), Buradan itibaren bir kısım, eserin yazılış (tercüme) sebebi ve giriş mâhiyetinde, telif durumundadır. Bır miktar mensur ve sonra manzum devam eden bu kısmın bundan önceki neşri için bk. A. Bodrogligeti, Acta Orientalia XIV, s. 276 (bk. Bibliyografya).

7 *ṣāḥib-devlet* (10/13), hareke: *develet*?

8 *her tirige* (13/4), A. Bodrogligeti tarafından *birige* şeklinde okunan bu sözü *birige* veya *birin͡ge* şeklinde de okumak mümkündür. Fikrini sorduğumuz Prof. Ali Nihat Tarlan'ın mısradaki *canlı bigin* mazmunu ile ilgili olarak *tirige* şeklini tavsiyesine uyduk. Filhakika eger *biri* sözü olsa idi, verme hali (dat.) şeklinin, eserin umûmî temâyülüne göre, *birige* veya *birin͡ge* şeklinde değil *birine* olması uygun olurdu.

9 *bilgili* (13/8), imlâ *biligli* şeklindedir. Ancak bu söz "bilgili" mânâsına *biligli* değil, "belli, tanınmış" mânâsına *bilgili* (<*belgülüg*) şeklinde olmalıdır. Zira aynı şekilde yine *fāris* sözü ile (330/3) "(*bilgili fāris ir*" şeklinde bulunması da bunu teyit etmektedir.

10 *naẓirin͡g* (?) (13/10), Bu sözü *naẓarın͡g* veya *naẓar tig* şeklinde okumak da mümkündür. İmlâ vâzıh değildir. Bodrogligeti *naẓarın͡g* şeklini tercih etmiştir. Biz burada "benzerini göremedim" şeklinde bir mânâ anlıyoruz.

11 (14/2), Telif mahiyetteki giriş burada bitmektedir. Ancak eser heyeti umûmiyesi ile bir tercümeden ziyâde, bilhassa manzum kısımlarda, bir adapte mahiyetinde olduğu için, eserin aslında olmayan ekleme kısımlara başka yerlerde de rastlanmaktadır.

12 *eylet-*(?) (19/6), yazılış sarih olmadığı için *eyleyip-tür* şeklinde de okunabilir. Nitekim Bodrogligeti *eyleyip-tur* okumuştur. Ancak me-

tinde zarf-fiil (gerundiyum) eki *-p*; *-ıp*, *-ip* şeklinde olduğu için, *eyletip-tür* olması daha normaldir. Mânâya gelince, bugün Türkiye türkçesindeki "oyalamak" *eyle-* <*egle-*'den farklı olmalıdır. En yakın ihtimal Kaşg. deki *eḍlet-* (iyileştirmek, ıslah ettirmek?)'den *-ḍ-*> *-y-*gelişmesi ile> *eylet-* olup, mânâsı yaklaşık olarak, "yüceltmek, değerlendirmek" şeklinde düşünülebilir. Bu fiilin (*eḍle-*) Kaşg. deki "ülkü yapmak" manası da, ikinci mısradaki *nişān* sözü dikkate alınırsa, "hedef aldırmak" şeklinde alınabilir.

13 *ayttı* (?) (21/7), hem başka bir söz silinip, sonradan yazılmış gibi sözün diğer yazılışlarına benzemeyen bir durum, hem de ibarenin gelişi bakımından "*bu beytni oḳudı*" diye başlayan şiirde hikâye kahramanının kendisi için *aytti* "dedi" demesinde bir tuhaflık var.

14 *yigir-* (*yikir-*?) (23/9), Taymas (bk. Bibliyografya) bu kelimeyi *yikir-* şeklinde okumaktadır. Biz iki ünlü arasındaki ünsüzün sadâlılaşmış olabileceğini düşündük.

15 *kim* (24/11), kelimesi satırın üstüne ilâve edilmiş. Metinde böyle durumlar çok olduğu halde, burada ibâre sorundaki *tip* sözü ile birlikte *kim* ilâvesi ifadeyi biraz bozmakta olduğundan sonradan gereksiz eklendiği düşünülebilir.

16 *biti-şi* (28/7), kelimeye imlâyı da dikkate alarak kesin bir mana vermek zordur. *bit-* "yetişmek, meydana çıkmak" fiilinden "aslı" yeya "yaratılışı" yahut *bit-* "sona ermek" fiilinden "sonu, encamı" şeklinde mânâlandırmak mümkündür. Hece bölünüşüne göre, yazılışı da dikkate alıp, sondaki *-şı* hecesini iyelik eki *-si*(?) kabul ederek, *biti-si* "(alın) yazısı" şeklinde düşünmek de bir ihtimaldir.

17 *sıġına yüri*! (28/10), *saḳına yüri* veya *sıġına/saḳına yüzi* şekillerinde okumak da mümkündür. 181/2 deki *sıġına bar-* misâlini ve *saḳın* fiilinin metinde umumiyetle "düşünmek" mânâsında olup, "sakınmak" manasında henüz kullanılmadığını düşünerek *sıġına yüri* okumayı daha uygun gördük.

18 *azġarur ḳatarı* (28/12), Metinde hemen-hemen en tereddütlü kalan yerdir. Eserin F. aslı sarih olduğu halde, yine de tercümedeki sözlerin ne olduğunu tâyin etmek mümkün olamamıştır. İlkbakışta *ezᶜar zunṭari* gibi okunan ibârenin ilk sözü için Ahterî "gaddâr, zâlim", Belot lûgati ise, "hırsız" manası da vermektedir. Ancak ikinci kelimeyi çeşitli arapça lûgatlerde tesbit mümkün olamamıştır. Birinci sözü çokluk şekli olarak(?) *ezᶜarun* biçiminde okursak ve F. aslının "*ṭāyife-i evbāş-ı mahallet*" olduğunu da dikkate alırsak, ikinci sözü ḳıtarı "*ḳatarı*" diye

okumak ve ibârenin şimdilik en yakın ihtimalle *ezᶜarun ḳıları* olarak okunabileceğini çok, tereddütle, söylemek mümkündür. Biz ilk kelimeyi Bodrogligeti'nin okuduğu şekilde kabul ediyor ve ibareyi *azġarur ḳatırı* olarak okuyoruz.

19 *körke-bay* (29/13), bu şivenin tipik bir sözü olup, bildiğimize göre, diğer sahalarda pek rastlanmamaktadır. Şekle göre mânâsı "güzelliğe zengin"dir ve "güzel" için kullanılmaktadır. *körk-ke bay* biçiminde okunabilir ise de, gerek metindeki bu misâlde, gerekse Gülistan tercümesinin sonuna eklenmiş bulunan ve A. Bodrogligeti tarafından yayınlanan Seyf-i Sarayî'nin telif şiirlerinde geçen diğer iki misalde (*körke bayım* 369/11 (185 a), 370/2 (185 b) yazılış *körke-bay* okunabilecek şekildedir. Kutb'un Hüsrev ü Şirin'inde (bk. Bibliyografya) de rastlanan bu söze A. Zajaczkovski de dikkati çekmiştir. Taymas, Samoiloviç 'in de bu söz üzerinde durduğunu kayd etmektedir. krş. *Muhabbetname*

20 *rāżī* (30/9), kelime sahife kenarına ilâve edilmiştir.

21 *ölümden* (30/12), *ölü meden* (?) gibi harekelenmiş.

22 *mülk* (33/5), sözü *melk* (?) şeklinde harekelenmiş.

23 *celeb ḳul* (33/11), F. aslı *ġulām-ı ᶜacemi* Bodrogligeti *celīb* (?) okuyor.

24 *ḳaş* (*yaş* ?) (37/9), önce *baş* veya *yaş* yazılıp, sonra *ḳaş* olarak tashih edilmiş olmalıdır, veya aksi? Ancak müteakip beyitteki *baş vidāın*'dan tefrik edilmiş olması daha normaldir.

25 *düşmen-den* (38/9), ablatif eki *düşmen* sözünün üstüne satır arasına yazılmış, veya sonradan ilâve edilmiştir.

26 *istegenler* (38/12), İmlâ: *isteñgler* (?)

27 *ḫayr-lı* (39/5), *-lı* eki sözün üstüne ilâve edilmiş.

28-29 *taşḳarı* (40/12-41/3), her iki misalde de önce *taşḳāru* yazılıp, sonra vav harfi ye (*taşḳarı*) olarak düzeltilmişe benziyor.

30 *mübeẕẕir* (42/7), metinde yazılışı *müdebbir* (?) *müdbir*(?) F. aslı ve doğrusu *mübeẕẕir*'dir. krş. not 171.

31 *degül* (43/6), İmlâ: *delük* (?) kef'in çizgisi yanlış konulmuş olmalı.

32 *kim* (47/1), İmlâ: *kem*. F. aslı "*eknun ki*" olduğuna göre, kelime *kim* olup, *kem* şekli imlâ yanlışı olmalıdır.

33 *yanıñgda* (53/1), Hareke: *yaıñgada* (?)

34 *ṭılsım* (55/8), *ṭ* harfinin üstünde bir üstün görülmektedir (*ṭalsım*, *ṭalısm*?)

35 Beytin manası F. aslı ile uyuşmuyor. Taymas'a göre bir tercüme yanlışı bulunmaktadır.

36 (57/12), Bu mısra mecmuanın sonundaki, Seyf-i Sarayî'nin telif şiirlerindeki bir mısra ile çok benzerlik göstermektedir:

mübārek buyruğuñğdur ḳutlu rāyım 370 (185 b)/1.

37 (58/2),Mısraın son iki kelimesi sahife kenarına yazılmıştır.

38 *ta^cālīġe* veya *ta^cālā-ġa* (58/7), Datif ekinin yazılışında karışık bir durum görülmektedir. Önce kef veya ġayın yazılıp, sonra diğeri ile tashih edilmiş gibidir.

39 *her* (58/7), Sonradan eklenmiş gibi görünen bu kelime *bir* veya *bu* gibi de okunabilir.

40 *kim* (60/8), satırın üzerine ilâve edilmiştir.

41 *kent* (61/3), satırın üzerine ilâve edilmiştir.

42 *ḥukm* (68/2), satırın üzerine ilâve edilmiştir.

43 *redd ü ḳabūl* (72/13), söz'eri normal satıra sığmayınca sahife kenarına ve aşağıdan yukarıya doğru yazılmış.

44 *tā-ki* (75/4), *nā-geh* okunabilecek şekilde yazılmış. Ancak F. aslı *tā şebi ki* olduğu dikkate alınırsa, *tā-ki* okunması uygun olur.

45 *ġıriy* (77/13), sözün ve metnin F. asli şekli: *ġıriv.*

46 *men-den* (78/11), ablatif eki *men*'in üzerine ilâve edilmiş.

47 *maḥalli* (79/2), sözü satırın üzerine yazılmış.

48 *turur* (79/9), F. aslında ibâre menfîdir, *degül* veya *degül turur* olması gerekirdi.

49 (80/11-12) Bu beyit için bk. Taymas, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten, adı geçen mak. (s. 80)

50 (82/1), ibârenin gelişine göre, bir eksiklik olması ihtimali vardır. "*özüñğ āzār*" veya "*öz āzārıñğ istemegil*" şeklinde olmalı idi.

51 *aytlı* satırın üstüne ilâve edilmiştir.

52 *mu^cātibinden* (83/7), sözünün üzerine satır arasına "*cevrinden*" diye yazılmış.

53 (83/9), *yur* yerine *yuvar* okunması vezne daha uygun gelmektedir

54 *keyvān* (83/11), F. aslında *pervīn* "ülker", bk. Taymas.

55 *seyyāh* (83/12), F. aslı: *şeyyād* "hilekâr".

56 *nā-geh* (85/10), F. aslı: *ittifāken* "tesâdüfen".

57 *cündī* (89/12), F. aslı: *tuvānger* veya bâzı nüshalarda *birāder* bir diğer misalde de (135/1) *cündī* sözü "reis, ileri gelen" karşılığında kullanılmıştır. Bu durum *cündīlik*'in o devir ve muhitteki durumu ile ilgili olmalıdır. Aslında "süvâri, sipahi" demek olan bu sıfat, anlaşılıyor ki, o çevrede mühim bir mevkidir, belki "kumandan" mânâsına kullanılmaktadır, bk. İslâm Ans., *cündī* mad.

58 (90/7-10), Bu şiirdeki *temir tög-* tâbiri ile "*ni yigey ḳış dagı ni kiygey yaz*" ibâresindeki değişiklik veya yanlışlığa Taymas tarafından makalesinde işaret edilmiştir.

59 *ḥasīb atlı* (92/13), Harunurreşid'in kölesinin adı olan *Ḥasīb* sözü F. aslında bâzı nüshalarda *Ḥüseyb* şeklindedir. Ancak burada hareke tereddüde yer vermeyecek kadar açıktır. *atlı* sözü satırın altına yazılmıştır.

60 *kim* (93/3), satırın üzerine ilâve edilmiştir.

61 *ve* (96/12), Satırın başındaki *ve* sözü silik görülmektedir. (bir önceki satırın sonundaki) *teñgri* sözünden sonra, *ve taᶜālā* demek uygun olmadığına göre ya *ve* silinmiş, yahut *tebāreke* kelimesi unutulmuş olmalıdır: *teñgri tebāreke ve taᶜālā*

62 *ḳabūl* (99/3), Satırın üstüne ilâve edilmiş.

63-64 *kim* (101/7-107/10), Satırın üstüne ilâve edilmiş.

65 *üvüş* (107/11), Taymas tarafından bu söz *iviş* olarak tesbit edilmiştir. Gerçekten, metinde iki defa geçen bu sözün buradaki yazılışında vav'ın altında esreye benzer bir çizgi olmakla beraber, *iviş* okunuşu yine de şüphelidir. Zira belli başlı lûgatlerde bulunmayan bu kelimeyi ancak bu sahaya yakın olan Altın-Ordu sahasının tanınmış bir eseri ile mukayese edebilmekteyiz. Nehcü'l-feradis'te açıkça *üvüş* (*üvüşlük* 3/11) olan sözün, bu metinde, ünlülerinin düzleşmesi için bir sebep göremiyoruz.

66 *geh* (veya *ki*?) (108/7), satır üstüne ilâve edilmiştir.

67 *ayttım* (109/1), (*vaᶜẓ*) *ittim* de olabilir? F. aslı: *guften.*

68 *eger* (111/3), sözü mükerrer yazılmış.

69 *tölenginçe* veya *tülenginçe*? (111/11) Metinde "zayıflamak" anlamındaki fiilin ilk ve yuvarlak ünlüsünün dar veya geniş okunması hususu tereddüdü muciptir. CC'da geçen *töle-* fiili "ödemek", Kutb'ın Hüsrev ü Şirin'inde ise *tülen-* (*tölen-*?) "dilenmek" manasındadır. Aynı fiil olup, olmadığı da tabiî şüphelidir.

70 *kim* (113/6), satır üstüne ilâve edilmiş.

71 *tang atkınça* (?) (116/3) imlâ: *atkcına* (?).

72 *urup* (117/12), kelimenin imlâsı *evürüp* de okunabilecek biçimdedik. Ancak vezne göre ve *saykal* sözü ile *ur-* fiili daha uygun gelmektedir.

73 *şeyh* (*şīh* ?) (117/13) sözü *mīh* ile kafiyelendirilmiştir. Bizce bu *şīh* telâffuzundan ziyâde, göz kafiyesi ile yâni kafiyenin şekle göre oluşu ile ilgilidir.

74 *manga* (118/3), Satırın üstüne yazılmış.

75 *bik* (119/6), sözünün *tig* ile kafiye yapılması ilk bakışta sözün *tik* olabileceğini hatıra getiriyorsa da, bir önceki notta belirtildiği gibi, eski kafiye anlayışının daha ziyâde şekil ile uygunluğa önem vermesi buna imkân vermiş olacaktır. *bik-tig* kafiyelenmesi daha bir kaç yerde geçmektedir. msl. 195/1

76 *tınglar/tingler?* (121/4), kelimenin kalın veya ince telâffuzunu aydınlatacak bir ekli misal geçmemektedir. Bir misalde ve "dinlenmek" anlamı ile *dıngla-/dingle-?* (bk. Dizin) şeklinde kelime başında *t-/d-* değişmesine uğramış şekilde geçmesi, ünlünün de incelmiş olabileceğini hatıra getirmekte ise de, CC'daki kalın ünlülü şekli (tereddütle) tercih ettik. krş not 129

77 *tas* (*bol-*) (123/11), İmlâ aynı zamanda *yas* (*bol-*) da okunabilecek durumdadır. Ancak *tas* "kayıp" burada mânâdan açıkça bellidir ve eserin aslı da bunu doğrulamaktadır.

78 *şikāyet* (124/9), sözü *şekāyet* gibi harekelenmiş *vechi* sözü de üste satır arasına ilâve edilmiş.

79 *ni* (127/3), satırın üstüne ilâve edilmiş.

80 *haylına* (128/5), Metindeki okunuşu tereddütlü sözlerden biri. F. aslının *be-hayl* oluşunu dikkate alarak, *haylına* şeklini tercih ettik. Bir ihtimal de, H. İlaydın'ın Gülistan tercümesindeki "hurmalığına" karşılığının verildiği herhalde *be-nahl* sözünden *nahlına* okumak idi. İmlâ sarih değildir.

81 (130/9), Parantez içindeki ilâve sahife kenarına yazılmıştır.

82 (132/7), Parantez içindeki ilâve sahife kenarına yazılmıştır.

83 (132/8), Bu mısraı, kıt'a F. aslı ile tam bir uygunluk göstermediği için kesinlikle tesbit güçiür. *muhtaşar*, *dīvān bol-*, *ʿummāl* sözlerinin gerek mânâ, gerekse okunuşları tereddütlüdür. Prof. Tarlan'ın da

fikrini alarak, mısraı basit bir divan memuru idâre âmiri olup, büyürse; büyüdüğü zaman şeklinde mânâlandırarak, kelimeleri de buna uygun olarak tesbit ettik.

84 *cündîlerinden* (135/1), F. aslı: *ez'rü esa-yı ḥaleb* bk. not: 57

85 (137/3 a-b) Bu beyit sah fe kenarına yazılmıştır.

86 (142/1), İki kelime arasında bir silinti var. Fakat ibâre normal ve düzgün devam ediyor.

87 *bilen* (143/3), sözü satırın üzerinde yazılı.

88 *ol* (143/7), satırın üstüne ilâve edilmiş.

89 (150/10) bk. not: 75

90 *muḥārif* (?) (152/8), F. aslı *rindān*. Aynı söz bir yerde de F. aslındaki *düzdān* "hırsızlar" için kullanılmıştır. (220/2)

91 *yürüp* (154/4), belki *turup* (?)

92 *ir-iseñg* (155/2), sözleri birleşik yazılmıştır.

93 *küyev-ni* (?) (157/2), 3 satır önce açıkça *küyev* şeklinde yazıldığı halde, burada ikinci hece elif'siz ve ötre ile harekelenmiş gibi gözüküyor: *küyövni* (?). Müteakip sahifede ise: *küyegüñgni* (!).

94 *bir* (162/10), satırın üstüne yazılmış.

95 *tigri* (166/4), yazılıp *tegri* şeklinde harekelenmiş.

96 *nevbet* (167/7), nun'un üzerindeki hareke ötreye benzemektedir. *növbet, nöbet*

97 *dip* (167/13) satırın üstüne yazılmış.

98 *iy* (168/12), satırın üstüne yazılmış.

99 *ol* (172/5), satırın üstüne yazılmış.

100 *köklerge* (173/1), yazıda *kök* sözündeki ikinci kef'in keşidesi unutulmuş. *köllerge* (?!)

101 *yüki* (174/1), İmlâ: *yüke* F. *ki* edatının yazılışının tesiri veya bir karıştırma bahis konusu olmalıdır. krş. not 5.

102 *sarḳıtın* (174/8), bu sözü yazıdan A. *serḳat* "hırsızlık" olarak okumak da mümkündür. Ancak türkçe *sarḳıt* (Radl. IV.) olması metne daha uygundur, bk. Taymas, adı geçen mak.

103 *tas* (178/3), "kayıp" metinde *taş* gibi yazılmış. Diğer *tas* misalleri için bk. Dizin ve krş. not: 77

104 *kilip* (?) (179/9), satırın üstüne ilâve edilmiş ve okunaksız.

105 *savuk̡* (180/13), satırın üstüne ilâve edilmiş ve okunaksız.

106 *barmak̡* (181/2), satırın üstüne ilâve edilmiş ve okunaksız.

107 *artk̡a-nın* (*artk̡a tiyin*?) (181/8), yazıya ve ibârenin gelişine göre *artk̡a tiyin* şeklinde de okunabilir. Ancak *tiyin* sözünün metinde başka bir yerde geçmemiş oluşu *artk̡anın* olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

108 *kīş baḥrinde* (183/6), F. aslı: *der cezīre-ʾi kīs* "kiş adasında"

109 *şemᶜ-i cemᶜ* (183/8) F. aslı: *heme şeb* "bütün gece".

110 *dekenge* (?) (184/10), aynı sözün diğer misalleri gibi *dükān* olması gerekirdi, fakat imlâ ve harekeye göre *dekenge* okunabilir?

111 Arada bir silinti var, ancak ibâre aksamadığına göre, bir yanlışlık tashih edilmiş olmalıdır.

112 (188/13), Bu beyitte kafiye olmadığı gibi, böyle bir beyit eserin F. aslında da yoktur. Mamafi böyle durumlara bilhassa manzum kısımlardaki serbest tercüme neticesi sık rastlanmaktadır. Bu hususta bk. Taymas, adı geçen mak.

113 *bir* (191/1), sözü satırın üstüne yazılmış.

114 *dībā-yı muᶜlem* (191/2), veya *muᶜallem*. Arap harfleri tabiatiyle söz her iki şekilde de okunabilir. Klâsikler serisinden Gülistan'ı tercüme eden H. İlaydın tarafından da *dībā-yı muᶜallem* şeklinde kabul edilmiştir. Metinde kelimenin üzerinde şedde işâreti bulunmadığı gibi, Gülistanın F. son ve muteber neşirlerinde de *muᶜlem* olarak harekelenmiştir.

115 *evvel*'den (193/12), itibaren, metinde *ikinçi, üçünçi, törtinçi* ve *beşinçi* sözleri geldikçe, üzerlerine bitişik iki be harfi gibi bir şey yazılmış veya b r işaret konulmuştur.

116 *şeherge* (194/1), *şehre-ge* gibi harekelenmiştir.

117 (194/9), 118 (195/1), 119 (195/11), 120 (196/5), bk. 115

121 *k̡ıldı-sa* (198/6), *k̡ıldıysa*, ve *k̡ıldıyise* gibi okunabilirse de, vezne göre en uygunu *k̡ıldı-sa* okunuşudur.

122 *idi* (199/1), satır üstüne ilâve edilmiş.

123 (200/3), Parantez içindeki kısım 3 satır halinde sahife kenarına yazılmış ve metin içindeki yeri işaret edilmiştir.

124 *nā-geh* (*tüşer*) (209/8), F. aslı: *nādir*. Nitekim aynı sahifede biraz yukarıda (satır 2,: *nādir tüşer*.

125 *bir melik* (211/6), sözleri satır üstüne yazılmıştır.

126 (214/11), Parantez içindeki kısm iki satır hâlinde sahife kenarına yazılıp, metindeki yeri işaretle belirtilmiştir.

127 (216/3), Aynı ibâre sehven mükerrer yazılmış, birincinin üstü sonradan hafifçe çizilmiştir.

128 (217/13), Bu sahifenin alt kenarında, kitaba sonradan ilâve edilmiş olması muhtemel, yazı karakteri değişik, okunaksız bir iki kelime görülmektedir.

129 (221/9), bk. not: 76

130 (222/2), *gül-i cinān* (?) İkinci kelime *cinān*'dan başka türlü de okunabilir: *ḥabbān, ḥayyān, ḥubān* v b.? Ekseri manzum kısımlarda olduğu gibi, F. aslı ile tam bir uygunluk göstermemektedir (F. aslı: *yāsimīn*). Prof. Tarlan ancak *gül-i cinān* olabileceğini söylemiştir.

131 *seskene* (222/7), *sesken-* "ürpermek, korkmak, ürkmek" olarak bilinmektedir (bk. CC. *sesken-, seskendir-*; Kutb, Hüsrev ü Şirin *sesken-/sisken-*; v.b.). Ancak buradaki misal bir zarf-fiil (gerundiyum) şeklinden çok, *seskeṇ/sesken* "korku, ürkme vahşet" gibi bir isim şeklini andırmaktadır: *işitkenler sesken-e tüşer idi* "işitenler korkuya kapılırdı, ürperirdi„. Ancak datif ekinin *-e* şeklinde oluşu (metinde bu şekil de bulunmakla berâber), isim olabileceğini teyit eder başka bir delil bulunmayışı ve belli-başlı lûgatlerde geçmeyişi zarf-fiil ihtimalini tercih ettirmektedir. (bk. Dizin)

132 *dīn-niñg ʿizzetin kiterür-sen* (223/12), ibâresi iri harflerle yazılan *şiʿr* sözünün üzerine ilâve edilmiştir.

133 *ol* (223/13), sözü satır üzerine yazılmıştır.

134 *ʿazīz* (226/1), sözü satır üzerine yazılmıştır.

135 *faḳīrlerge* (228/9), *faḳīr* sözü metinde umûmiyetle kalın eklerle tesbit edildiği için, *faḳīr* okunuşu tercih edilmiştir. Hatta ye'siz yazıldığı da varittir. (*faḳır* 126/10/12). Ancak burada çokluk ekinden sonra datif ekinin ince şeklinin getirilmiş olduğunu görüyoruz. Bu da yabancı sözlerin türkçedeki, bilhassa bu devir metinlerindeki, telâffuz ve dolayısı ile imlâlarındaki tereddüt ve karışıklığı teyid eden bir misaldir. krş. not 2, 157.

136 (228/12a) Bu satır sahife kenarına ve 13. satırın başına ilâve edilmiştir.

137 *mañga* (229/9), sözü satır üstüne ilâve edilmiş.

138 *yeniñgden* (?) (230/13), Gerek kelime, gerekse bundan önceki mısradaki *yanında* sözü, ibârenin gelişine göre, 2. şahıs iyelik ekleri ile

olması gerekirken, *yanında* sözü 3. şahıs eki almıştır. *yeniñgden* sözünün imlâsı da biraz karışmıştır. Zira bir *ñg* yazılmıştır. Fakat bunun *yeñg* sözünün aslında bulunan sese mi, yoksa şahıs ekine mi âit olduğu belli değildir. Doğrusu *yanıñgda* ve *yeñgiñgden* olarak 2. şahıs iyelik ekleri ile olmak gerekirdi. Nitekim fiil de (*tutl*) 2. şahıs emir sigasındadır.

139 *melūl-lükden* (231/3), *melūl-likden* yazılıp, sonra *-lik* eki ötre ile harekelendirilmiştir.

140 *min* (231/12), *men* sözü *min* şeklinde harekelenmiştir. Metinde 1. ve 2. şahıs zamirleri hep *men* ve *sen* (bk. Dizin) olduğuna göre burada da bir hareke yanlışı yapılmış olması muhtemeldir.

141 *ḥalḳı* (234/5), Metindeki *ḥulḳı* yazılışı bir imlâ hatası olmalıdır. Zira hikâyenin devamında *ḥalḳ-ı dūvūdī* şeklinde geçtiği gibi, F. aslı da *ḥalḳ*'tır ve müteakip mısradaki *ḥalḳ* sözü ile kelime oyunu yapılmaktadır. Bu hususa Taymas tarafından da işâret edilmiştir. (bk. adı geçen mak. s. 81).

142 *oḳıyı* (?) (234/13), *oḳıdı*? Kelimenin sonu bir leke ile kapanmıştır.

143 *sasıḳ(ḳ)an* (235/1) Kelimenin okunuşu da, manası da tereddütlüdür. F. aslında yoktur. Yâni aslındaki manzum kısım genişletilerek, bir beyit kıt'a haline getirilmiştir ve bu söz ilâve edilen beyittedir. Aslındaki güneş-yarasa münâsebetine burada, bülbülün "efgan" kıldığı gülü sevmeyen bir unsur eklenmiştir. Bunu Kaşg. deki *sağsığan* ve Radl. daki *sāsġan* "saksağan" şekilleri ile yakınlık kurarak, net olmayan imlâdan *sasıḳ(ḳ)an* veya *sasıġ(ġ)an* "saksağan" olarak okumak mümkündür. Bir de gül'ün kokusu ile *sası-* "fena kokmak" fiili arasındaki tezat "kokan, kokmuş" anlamına bir isim-fiil (partisip) şeklini de hatıra getiriyor? krş. Bodrogligeti *sısıḳan* oluyor?

144 *ġabānet-den* (238/12), F. aslı: (*desthā-yı*) *teġābün.*

145 *ilticā* (243/1), satırın üstüne ilâve edilmiş.

146 *añga* (247/8), satırın üstüne ilâve edilmiş.

147 *idi* (248/1), satırın üstüne ilâve edilmiş.

148 (*gūl*)- *beden senden burun* (249/5), ibâresi satırın sonunda sahife kenarına yazılmıştır.

149 *melik* (251/12), satırın üstüne ilâve edilmiş.

150 *ṣulḥ* (254/5), satırın üstüne ilâve edilmiş.

151 *niçe* (254/8), satırın üstüne ilâve edilmiş.

152 (256/4), Bu ibâre metinde sehven tekrar yazılmış sonra mükerrer kısmın üstü hafifçe çizilmiştir.

153 *isrüdi* (257/3), İmlâ sarih olmasına rağmen, vezine göre *isürdi* olması gerekirdi.

154 *ḳısmın* (?) (263/3), okunuşu biraz tereddütü mucip olan bu söz Taymas tarafından (tereddütle) "ismin" şeklinde okunmuştur. Ancak sözün yazılışında bir elif görülmemektedir. A. Bodrogligeti tarafındanda Seyf-i Sarayî'nin adı geçtiği için bu beyit zikredilirken, bahis konusu kelime "*ḳismin*" olarak alınmıştır (bk. adı geçen mak. Acta Orientalia, XVI).

155 *ᶜışḳ* (263/4), Satırın üstüne yazılmış.

156 *bābın* (263/4), Bu kelime A. Bodrogligeti tarafından *taᶜyīn* şeklinde okunmuştur (?!)

157 *żaᶜif-lik* (263/5), Altıncı bab'ın mâhiyetini belirten ibâre içinde, *żaᶜīf* (A.) sözünün eki (-liḳ) ince şekliyle yazıldığı halde, kitabın baş tarafından bab adları sıralanırken, aynı ibâre içinde, aynı kelimeye ekin kalın şekli (-lıḳ) getirilmişti: *ḳarılıḳ dağı żaᶜīflıḳ* (16/4) krş. not 2, 135.

158 *öz ḳabīle ümden* (267/8), "(kendi) ebe annemden" (?). F. aslı: *ez ḳābile-ʾi ḫīş* "kendi ebemden" bk. Dizin: *ḳabīle* kelimesinin aslı *ḳābile* olduğu halde, burada *ḳabīle* yazılmıştır. Bir imlâ hatâsı veya *ḳabîle* sözü ile karşılaştırılmış olmalıdır.

159 *anı* (268/5), satır üstüne yazılmış.
160 *idi* (268/6), satır üstüne yazılmış.
161 *kim* (268/7), satır üstüne yazılmış.

162 *ḳoyup ḳāżī ivin* (276/9), *ivin* kelimesi sahife kenarına yazılmış ve mısrâ içindeki yeri de işâret edilmiştir. A. Bodrogligeti, makalesinde Seyf-i Sarayî'nin adının geçtiği kısımları zikrederken, bu parçayı da almış, ancak sahife kenarındaki yazıyı dikkate almamış olacak ki, hem notta bir kelime atlanmış olduğunu yazmakta, hem de ibârenin eksik şekli ile her halde fiilin *ḳāżī*'ya ait bir hareket olacağını düşünerek "*ḳopup ḳāżī...*" şeklinde okumaktadır. Halbuki "*ḳopup ḳāżī ivin big-ge turuştı*" şeklindeki mısraın mânâsını "mahkemeyi veya kadılık makamını bırakarak, beye müracaat ettiler, davayı beye götürdüler" olarak anlıyoruz.

163 (277/11), Mısraın üstü çizilmiş. Ancak bir yanlış veya mükerrer yazılma bahis konusu olmadığı gibi, çizilen mısrâın yerine başkası da yazılmamıştır.

164 *yidi* (*yiti* ?) (277/13), İmlâ sarih değil, fakat bir başka misalde de kelime *yidi* (355/11), şeklinde geçmektedir.

165 *ḥalḳ* (280/2), satırın üstüne yazılmış.

166 *oğlan-larına* (280/10), kelimenin bir kısmı (*n-larına*) satırın üstüne yazılmıştır.

167 (281/11), parantez içindeki ibâre sahife kenarına yazılmıştır.

168 *köngli* (282/1), önce "*kalbi*" yazılıp, sonra çizilerek, üstüne *köngli* yazılmış!

169 *külüp* (?) (283/1), sahife kenarına, satırın başına ilâve edilmiş.

170 *ol oğlan* (283/7), *oğlan* sözü satırın arasına ve *ol* ile sonraki kelime (*fısḳ*) arasına sıkıştırılmış.

171 *mübeẕẕirlik-ni* (283/8), metinde *müdebbirlik-ni* (?) yazılmış. Halbuki gerek F. aslına göre, gerekse ibârenin gelişinden burada bir "Müdebbirlik" değil, bilâkis "tedbirsizlik" ve "israf" (*mübeẕẕirlik*) söz konusudur. Ancak bir ihtimalle kelime (*müdbirlik-ni* (?) olabilir. krş not 30

172 (283/12), iki mısra sahife kenarına yazılmıştır.

173 *balā tapḳan* (289/2), F. aslı: *velādet*

174 (*anası-ning*) *bağarsuğıng* (!) (289/4), şekli bir imlâ hatası olmalıdır. Doğrusu "*bağarsuğın*" olmalı idi.

175 (293/9a), Bu mısrâ sahife kenarına ilâve edilmiştir.

176 *bermekī-lerden* (?!) (294/12), F. aslında yoktur. "*ber yeki*" söçleri müellif (mütercim) tarafından yanlış okunmuş veya tercümeye esas tuttuğu F. nüshada öyle yazılmış olacak? Bu hususta bk. Taymas, adı geçen mak.

177 (294/12-13) parantez içindeki kısım sahife kenarına eklenmiştir.

178 *kim* (298/7), satır üstüne yazılmış.

179 *ḥikāyet* (300/11), kelimesi satırın başında unutulmuş, sonra satırın başındaki ilk kelimenin üzerine ilâve edilmiştir.

180 (307/9), Bir kelime silinmiştir, ancak ibâre bozulmadığına göre bir yanlışlık tashih edilmiş olmalıdır.

181 *dağı* (308/2), satır üstüne yazılmış.

182 *maʿyūb-lerge* (309/11), kelimesinin ekleri satırın üstüne ilâve edilmiş.

183 *idi* (312/12), satır üstüne ilâve edilmiş.

184 *māl-larına* (312/13), kelimesinin ekleri satır üstüne yazılmış.

185 *nehmeti-niñg* (?) (313/4), *terkeşinde ni kim okı bar* F. aslı: *tir-i ca^c be-^3i ḥuccet* A. Bodrogligeti *nehbet* oluyor. Sözlüğünde "tirkeş" manası verilmiş.

186 *dagı* (315/5), satır üstüne yazılmış.

187 *mehcūrları* (?) (315/13) metinde kelime "*mehcūr*" okunuyor. F. aslı: *żacūr*

188 *kim* (316/8), satır üstüne yazılmıştır.

189 (317/1), Satırın sonunda bir iki kelime silinip, sâdece "*bar*" yazılmış veya bırakılmış: 'bizim bar" F. aslı: *merā hest* ("benim var") i karşılamaktadır.

190 *mücārā* (318/1), metinde kelimenin üstü bir leke ile kapanmıştır. F. aslı da aynı kelimedir.

191 *ölse* (318/3), satırın üstüne yazılmıştır.

192 (323/11), bk. not. 75.

193 *melik-niñg* (?) (328/5), kelime böyle okunacak şekilde harekelenmiş. Halbuki F. aslına göre, doğrusu *mülk-niñg* olması gerekirdi. İbârenin devamı da bunu gösteriyor.

194 *için ara ala bol-*(?) (329/3), Düşmen askerinin "içine tefrika düşüp" karışması ve dağılması için kullanılan bu ibârenin mânâsı anlaşılmakta ve F. aslı ile de uyumakta ise de, şekil olarak, biraz müphem kalmaktadır. Eğer arada bir atlama veya yazılışta bir yanlışlık yoksa, "düşmen çerisi"ne âit olan "*için*" sözü, "*ara*" kelimesi ile, orkun yazıtlarındaki "*ikin ara*" şeklini andırmaktadır. Geriye kalan "*ala bol-*" fiiline "karışmak?" Şecere-i türkî'de rastlanmıştır. (*ala bol-* "karışmak" 245-5) *ala, alaca* bilindiği gibi, bilhassa renk için kullanılan sözlerdir, bir de *ala-bula, alaca-bulaca* deyimleri, yine daha çok renkle ilgili olarak, çeşitli şivelerde bulunmaktadır, bk. Radl. I). Bir ihtimal de, zarf-fiil eki ile *targa-* "dağılmak" fiiline bağlanan, fiil grubunun "*ara ala bol-*" olmasıdır ki, bunun izahı daha güçtür.

195 *kāşān* (332/11), F. aslında: Bağdad

196 (*^cālim durur ve līkin*) (334/1), İbâre satır üstüne ilâve edilmiş.

197 *ma^cşiyet* (*ḥāşıl* ?) *bolur* (337/7), İmlâsı pek vazıh olmayan "*ḥāşıl*" kelimesi "*ma^cşiyet*" kelimesinin üstüne ve satırın sonuna eklenmiş. Ancak bu şekilde ibâre bozulmaktadır. Bu kelime eklendikten sonra,

fiil '*bolur*" değil "*iter*" (*ma*ᶜ*ṣiyyet ḥāsıl iter*) olmalı idi veya bir önceki kelimeye (*ḳılmaḳ*), ablatif eki (*-dan*) eklenmesi gerekirdi (... *ḳılmaḳtan ma*ᶜ*ṣiyet ḥāṣıl bolur*).

198 *ara* (?) (338/9), *ıra* (*ire* ?) şeklinde hareke konulmuş.

199 (339/4), Sahife kenarına silik ve okunaksız bir şekilde, ayrı bir yazı karakteri ile, bu beytin farsçasının yazılmış olduğu görülmektedir.

200 *turur dağı* (339/7), kelimeleri satırın üzerine ilâve edilmiş.

201 *tözüp-sen* (?) (343/2)' *töz-* fiilinin, Kutb'un Husrev ü Şirin'inde de geçen şekli ile "sabır ve tahammül etmek" (bk. N. Hacıeminoğlu, dok. tezi, indeks) mânâsı burada pek uymamaktadır. Burada daha ziyade "bir kimseden ayrılıp, birine bağlanmak" mânâsı vardır. Başka bir ihtimal de Atebetü'l-hakayık'taki (bk. Arat neşri, fihrist) *tez-* fiilinin bir nüshada rastlanan *tüz-* (*töz-*?) yuvarlak ünlülü şeklidir ki, mânâsı "kaçmak" tır. Bu takdirde mısrâın ifadesini "birinden, ayrılıp, birine kaçmak (?)" şeklinde düşünebiliriz.

202 *yetīm-ler* (343/13), F. aslı *bīve* "dul kadın".

203 *tertīb-i ṣūret-i mektūb* (346/3), F. aslı: *tertīl-i...*

204 *turur* (346/13), satır üstüne yazılmış.

205 *kere yüz* (*ger yüz*?) (349/1), Hareke: *kere* fakat sonda he harfi olması gerekirken yoktur ve söyleyiş türk sentaksına aykıdır. Ancak parçanın manzum oluşu da dikkate alınmalıdır. Kelimeyi *ger* "eger" olarak ve *ger yüz* şeklinde okumak da mevcut hareke ve vezin bakımından zorlama olur.

206 *niçün* (?) *ḫalḳ* (351/4), iki kelime arasında ve satır üstünde okunaksız bir iki harf görünüyor, *pes* (?) *ḫalḳ*?

207 *ḥikmet* (351/8), kelimenin üstüne küçük ve silik "*naẓm*" gibi okunabilen bir kelime eklenmiş. Her halde *ḥikmet*'in manzum oluşu sonradan belirtilmek istenmiş olacaktır.

208 *fażīḥat* (?) (351/12), Doğrusu *fażīḥ* olmalı idi. Ya vezin ve kafiye zarureti ile mastar şekli kullanılmıştır. Veya bu şekilde bir ifâde de mümkündür. Metinde ve bu şivede bulunmayan *bul-* fiili ile, *fażīḥat bul-* şekli ise daha zayıf bir ihtimaldir.

209 *ayur* (?) (353/2), Hep *ayt-* şekli kullanılan metinde yalnız bu misalde fiilin *ay-* şekline rastlıyoruz re harfinin sonradan üste ilâve edilmiş olması bir imlâ yanlışlığı şüphesi ortaya çıkartmakta ise de, hem manzum parçada vezne daha uygun oluşu, hem de bir meselde geçmesi dolayısı ile, eski *ay-* şekli kullanılmış olmalıdır.

210 (354/3), *vaktı* kelimesi satır üzerine yazılmış

211 (355) Gülistan Tercümesi'nin son varağı olan bu varaktan itibaren yazı değişmekte ve aynı yazı eserin sonuna eklenen şiirler ve Seyf-i Sarayî'nin nazîreleri ile diğer manzumelerinde de devam atmektedir. Yalnız bu varakta iki defa geçen başlık durumundaki *şiʿr* sözleri yine metne göre daha iri harflerle ve öncekilerle aynı karakterde yazılmıştır.

212 (355/4) *ʿayb* kelimesinin "*ʿaybı*" olması gerekirdi?

213 *oldı* (355/12), Çok tabiî olarak tamamen *bol-* yardımcı fiilinin kullanıldığı eserde, yalnız burada ve tereddüde mahal vermeyecek şekilde *ol-* yardımcı fiilinin kullanılmış olduğunu görüyoruz. Umumiyetle bütün kıpçakça eserlerde görülen türkmenceleşme hâdisesinin bu metin için pek vârit olmadığı görülmekte ve eser halis kıpçakça eserler arasında anılmakta idi (bk. J. Eckmann, Memlûk kıpçakçasının Oğuzcalaşmasına dâir, Türk Dili Araştırmaları Yıl. 1964). Bu *ol-* misâlinin, vezin dolayısı ile Çağatay şîvesinde olduğu gibi, manzum bir parçada geçmesinden ziyâde, yazı değişikliği olan kısımda oluşu bizce daha mânâlı bir tesadüftür.

214 *kizer* (?) kelime vâzıh okunamıyor. Ancak mânâya göre de "*kizer*" uygun gelmektedir. Beytin mânâsını "kâmil insan ayıp aramaz, hüner gözler-müddeî (ise) hünerin aybını gözleyerek gezer (dolaşır)" şeklinde anlıyoruz.

215 (356/5), bu mısradan itibâren son iki beyt, dört satır hâlinde yanlamasına yazılmıştır. Ondan sonra sahife boştur. Müteakip sahifelerde Gülistan Tercümesi ile ilgili olmayan şiirler ve bunlara Seyf-i Sarayî'nin yazmış olduğu nazîreler v.b. yer almaktadır. Bunların neşri için bk. A. Bodrogligeti, Acta Orientalia, adı geçen mak., c. XVI.

D İ Z İ N

1. Dizin'e metinde geçen her kelime (başlık durumundaki hikâye, şi'ir, hikmet, nasihat gibi sözler de dâhil) alınmış ve karşılarına mânâları kayd edilmiştir. Ancak gaye bir sözlükten ziyade, kelimelerin Gülistan Tercümesi'ndeki kullanılış durumları olduğu için, asıl anlamları da dikkate alınarak, metin esas tutulmak sûretiyle mânâlandırılmıştır.

2. Şahıs ve yer adları hâriç, yabancı kelimelerin hangi dilden olduğu işâret edilmiştir. Yabancı sözlerde de esas alınan kendi dillerindeki ve türkçedeki çeşitli anlamları değil, metin içerisindeki kullanılış ve mânâlarıdır.

3. Gerek türkçe, gerekse yabancı sözlerin tereddütlü durumlarında eserin orijinalindeki karşılığı "F, aslı" kaydı ile gösterilmiştir.

A

ā A. F. ey! (ek durumunda yabancı bir ünlem olup, kelime sonuna gelir.)
ā. (*cān-ā! bk. cān*) *232/9 dirīġā! 264/2*

āb F. su
ā.-ı ḥayāt („*hayat veren su, bengi su*") *131/3, 243/6*
ḥayvān („*hayat veren su, bengi su*") *25/12*
rūy („*yüz suyu*") *172/10*

ᶜabā <A. *ᶜaba*ʾyünden yapılmış kaba kumaş ve bu kumaştan giyecek, aba
ᶜa. yapun- 157/13

ᶜabdu'l-ḳadīr geylānī Kâdirî tarikatinin kurucusu meşhur sofî (*1077—1166*)
ᶜa. g. 99/5

ᶜabher A. nergis (veya yasemin) çiçeği
ᶜa. ḳözin sünbülge ḳarşı aç- 6/5

ᶜābid A. kul, ibâdet eden, kulluk eden
ᶜā. 97/8, 128/3/8, 140/4, 142/7, 151/11, 341/13
ᶜā.-ge 128/2, 145/6
ᶜā.-ni 123/3, 128/9, 141/4, 144/6
ᶜā.-den (*yaḫşıraḳ*) *341/10*
ᶜā.-ler 98/10, 336/10
ᶜā.-leri (*anıñ ᶜa.*) *9/8*

A. fil dişi
ᶜā. (*şatranç bisāṭınıñ piyādeleri*) *293/5*

ᶜacāyib A. *ᶜacāʾib* acayip, şaşılacak (şey) krş. *ᶜacīb*
ᶜa. ḥikāyāt 11/10
ġarāyib sözler 227/10
ve ġarāyib laṭīfeler 265/10
(*ol ᶜa.*) *12/2*
ᶜa.-ler ḳör- 193/4

ᶜaceb A. acaba?, hayret, şaşılacak şey, şüphe ve şaşma sözü krş. *ᶜacebā*
ᶜa. 58/5, 239/7, 315/8, 323/3
bol- 168/1
(*ay ᶜa!*) *99/12, 230/4*
(*ni ᶜa?*) *12/4, 20/11, 292/10, 330/6*
ᶜa. degül 81/8, 231/9, 293/4, 338/11
ᶜa. mi? 226/3, midür? 259/11
ᶜa.-reḳ 238/10

ᶜacebā A. acaba? şaşma ve soru sözü krş *ᶜaceb*
ᶜa. nimdür? 239/3
(*nidür ᶜa?*) *226/11*

ᶜacem A. iranlı, fars
ᶜa. meliḳleri 36/8, 165/1
tili 245/5, 263/8/10
ᶜa.-den (*türḳi-ge ḳaytıp ᶜa. bu ḳitāb*) *15/5*

ᶜacemce farsça, İran dili (ile)
ᶜa. ayt- 245/7

ᶜacīb A. acayip, şaşılacak, duyulacak (şey) krş. *ᶜacāyib*
ᶜa. (*eşᶜār-ı ᶜa.*) *10/7*

ᶜāciz A. âciz, güçsüz
ᶜā. bol- 36/4, 113/8, 154/13, 176/7, 219/8
ir- 341/6
ḳal- 19/2
ḳör- 106/6, 326/6
ḳolunı bur- 176/8
ᶜā. idi 243/4

A. aciz, âcizlik
ᶜa.-ine ḥaml it- 173/7
ᶜa.-inden 260/5

aç *1.* aç, acıkmış
a. 147/3, 180/8, 303/4, 308/8
bol- 168/11, 169/4, 337/4
ḳarınlı 45/7
ḳözli 281/5
otur- 164/10
öl- 166/4
yat- 164/10
ve (*armış*) *147/12,* (*faḳīr*) *332/6,* (*müflis*) *344/4,* (*ᶜuryān*) *93/12*
a.-ın (*instrümental*) *öl- 174/9*
a.-larnı unut- 344/2
2. açlık krş. *açlıḳ*
a.-ından öl- 316/13

aç- acıkmak krş. *açıḳ-*
a.-ıp susap 202/8
(*arıp a.*) *146/10*

aç- açmak
a! 69/5, 119/11, 271/7, 343/1
a.-ḳıl 41/4
a.-lı 12/5, 211/2, 301/2
a.-ar 12/1, 185/5
a.-ḳay 158/7
a.-ḳan 43/7
a.-ıp 6/5, 58/3, 59/7, 80/3, 164/5, 178/7, 230/2, 269/7, 317/3, 330/13, 334/2
a.-ıban 43/8
a.-ma! 334/12
a.-maġıl 323/9, 334/8

açı acı krş. *açıġ*
a. söz 70/4, 136/3, 268/6, 281/4, til 57/2

açıġ acı, keder krş. *açı*
a.-ından (anın͡g a. içi yan-) 130/7, (öli a. artuḳ) 187/3

açıḳ- acıkmak krş. *açı-*
a.-sa 212/10

açıl- açılmak
a.-ur 130/13
a.-ıp 25/1
a.-maġay 277/12

açlıḳ açlık krş. *aç*
a. ādemni öltür- 168/10
a.-ḳa ṭāḳat ḳiltür- 168/2
yen͡gil- 308/12
a.-dan tüşüp öl- 343/8

açuḳ açık
a. 185/13
(baş a. yalan͡g ayaḳ) 115/2
a. turur 259/7, 315/6
a. idi 109/6

ādāb A. âdâp, erkân
ā. (ᶜilm ve ā. ögret-) 27/10

ᶜadāvet A. düşmanlık
ᶜa.-i (inḳārı ve ᶜa. bar) 143/12
(ḳizli ᶜa. bar idi) 221/5

ādem F. <A. adam, insan
a. oġlı 287/10, 343/1, 349/4
(beni ā.) 127/10, 327/1, 351/7
ā.-ni öltür- 168/10

ᶜadem A. yokluk
ᶜa. bol- 236/3
(iḳḳi ᶜa. arasında) 342/10
ᶜa.-den ... yit 159/4
(ḳe'l-ᶜa.) bḳ. ḳe'l- ᶜadem

ādemī F. <A. insan, beşer, adam, kişi oğlu
ā. 20/6, 65/6, 67/6, 74/5, 191/5, 197/13, 199/6, 206/7, 215/10, 332/1
ᶜaybı 334/12
ḫāsı 137/4
ᶜişreti 251/1
ḳarnı 139/6
ḳön͡gli 304/1, 326/1
tig 128/13
ā. durur 348/11
ā.-dur 133/11
ā.-nin͡g aşı 86/6, mālı 133/10, öti 65/5, şerefi 302/9
ā.-ni ḳör- 49/4, yut- 62/10
ā.-ge işler ḳıl- 177/6, ḫacālet ḳiltür- 172/9, söḳ-87/13
ā.-den yaḫşıraḳ 62/13, 348/13

ᶜades A. mercimek
ᶜa. tolı anbar 342/8

ᶜādet A. âdet, görenek
ā. (ḫılāf-ı ᶜā.) 120/10, 212/1
(yaman ᶜā.) 157/7
ᶜā.-im yoḳ 163/12
ᶜā.-i (cāhil ᶜa.) 313/13
ᶜā.-inçe ṣabr it- 168/3

ᶜādil A. adaletle iş gören, doğru, âdil
ᶜā. bol- (sulṭān) 32/9

ᶜādil bk. *nuşin revan* (*ᶜādil*)
ᶜā. (meliḳ ᶜa.) 180/10, 181/4/10/12
(nūşin revān ᶜā.) 82/9
(şāh ᶜā.) 33/9
ᶜā.-ġa (nūşin revān ᶜā. ḳiyiḳ şişle-) 60/13
ᶜā.-ge (meliḳ ᶜā. ḫoş ḳil-) 181/9
(nūşin revān ᶜā. bir ḳişi ḳil-) 90/13

ᶜadl A. *adâlet*
ᶜa. ḳıl- 328/6
ᶜa.-i bilen öl- 60/12

ᶜaduv A. düşman
ᶜa.-larıñ͡g (ḳörsen͡g ᶜa. ara ḫarb) 329/7

ᶜāfiyet A. rahatlık, selâmet
ᶜā. küncin tut- 46/1
ᶜā.-ining (kime ᶜā. kadrin bil-) 35/2

ᶜafv A. af, (suçu) bağışlama
ᶜa. it- 322/7, 356/6
ite bil- 87/7
(öç almakdan ise ᶜa. hoşrak) 259/13

ağ ağ
a. balıknı tutup kiltür- 188/4
a.-ın alıp kit- 188/3/13
yut- 188/5
(bahāne a. kur-) 126/4
a.-ına balık tüş- 188/1

ağaç *1.* ağaç
a. (bar) 315/11
ayakı 269/7
körki yimiş 187/11
tübü 272/9
yaprağı 137/7, 202/6
yimişin yirge tök- 286/8
(igri a.) 281/2
(munça türlü a. yarat-) 353/12
(yaş a. igil-) 281/1
a.-nıng dahli 354/3
öze yimiş 139/1
a.-ka taş at- 59/5, eşer kıl- 109/3
ohşa- 345/13, hācet tile- 269/10
a.-ı (hurma a.) 269/5
a.-ını (yaş tal a. kör-) 315/10
a.-ında (tal a. yimiş yok) 25/12
a.-lar üstünde 126/13
ᶜuryān bol- 131/1
a.-larğa rebiᶜ hılᶜatın keydür- 5/13
a.-larına (gül a. yet-) 14/10/12
2. değnek, sopa
a. 220/7, 297/11
ur- 103/1

āgāh F. haberdar, vâkıf
ā. bol- 54/1

āğāz F. başlama
ā. (mūsikī ā. kıl- „terennüm etmek") 119/5

ağır ağır, çok, zorlu
a. bahālı 209/9
bahşış 219/13
belā 345/10
bol- 55/12
düşmen çerisi 20/13
iş 298/10, 306/1
kamçı 89/3
kıyāmet 195/10
taş 159/10, 299/11
yazuklu 99/4
yükler 301/10
zencīr 55/4, 290/11
(kulağım a. yarat-) 352/8

ağırla- hürmet etmek
a.-p key- 288/10

ağız ağız
a.-nı kaynat- 242/12
a.-ğa tatlı kil- 254/1
bal ve kaymak koy- 155/2
yumruk ur- 155/1
a.-ı (ağzı) köpüklen- 154/7
taᶜam-dan kesil- 226/8
a.-ın (ağzın) aç- 334/2
bağla- 46/2
şīrīn kıl- 70/5
a.-ına (ağzına) kil- 298/1
lokma at- 86/9
a.-ında (ağzında) bol- 268/11
ni bilse di- 160/5
(tilingni a. sakla-) 333/10
(irning a. cevāhīr) 178/8
(kuyu a. kör-) 92/6
a.-ından (ağzından) işit- 131/11
(böri a. halāş it-) 137/1

ağrı ağrı, acı
a.-sın (cerāhat a. bil-) 252/8

ağrı *96* miskal tutarında bir ağırlık ölçüsü (H. K. Kadri, I, *96,* Radl. I, *175*)
a. altun 207/11

ağrı- ağrımak, acımak
a.-dı (könglüm a.) 286/4
a.-r idi (közi a. i.) 293/10
a.-ğay (köngli a.) 222/8, (könglüm a.) 248/5, (hāṭırı a.) 55/12
a.-ğan (köngli a. düşmen) 201/5
a.-p (köngli a. ayt-) 273/6
(köngli a. közinden yaş kil-) 66/11
(köngli a. tile-) 199/10

aġrıt- ağrıtmak, acıtmak
a.-tıñ̂ (*köñ̂lün a.*) *340/13*
a.-ur idi (*köñ̂üllerin a. i.*) *169/13*

aġu zehir, ağu
a. bir- 22/12, 23/2

aġyār A. yabancılar
a. birle oturġanıñ̂ kör- 231/10

āh F. ah, feryat
ā. ve efġān kökke çık- 173/3
ve feryād kıl- 117/6
itip ayt- 37/2
¯.-ı (*alarnıñ̂ ā. atından hazer kıl-*) *75/11*
(*fakırlar ā. tütüni*) *75/9,*
(*köñ̂ül a.*) *75/13*
(*miskinler a.*) *62/7*

āhar A. başka, diğer (metinde başlıklarda geçmektedir.)
ā. (*şiᶜr-i ā.*) *43/9, 191/7, 236/12, 320/6*

ᶜahd A. söz verme, ahit
ᶜa. ve vefānı boz- 241/7
ᶜa.-ini boz- 343/4

āhır A. son, nihâyet
ā. 7/1, 240/4, 292/2
bol- 129/7, 272/4
ā.-ı (*evveliniñ̂ a.*) *217/3*
ā.-ında (*sözniñ̂ a.*) *141/7*

āhıret A. âhiret, öteki âlem
ā. (*şāhib-i dünyā ve ā.*) *317/4*
ā.-de şefīᶜ-i bol- 7/7
ā.-niñ̂ kayġusın yi- 319/4

āhī A. kardeşim!, dostum!
ā! 59/12

ahlāk A. ahlak
a. (*lutf ve a.*) *13/1*
a.-ı (*fakr a.*) *97/6,* (*fukarā a.*) *15/13*
(*yaman a.*) *124/2*
a.-ına (*tehzīb-i a. ictihād*) *280/9*
a.-ından (*mekārim-i a. tur-*) *101/4, 211/7*

ahmak A. ahmak
a. ādemī 215/10
bilen 215/7
kişi 293/10, 330/13
küyev 276/12
kulakı 123/1
a.-dan yahşırak 20/2

ahres A. dilsiz
a. bol- 264/4

ahşam akşam, akşam vakti
a. bol- 238/7
(„*akşamleyin*") *198/9,* kil- *143/3, 198/8*
a.-ın (*instrümental*) *203/7*

ahtar- devirmek, (yere) yıkmak
a.-dı (*bir niçesin a.*) *202/13*

ahvāl A. haller, durum bk. *hāl*
a.-imiz (*bizim a.*) *106/12*

ahval A. şaşı
a. kişi 335/8

ak ak, beyaz
a. sarı çiçek 6/1
sakallı 269/1
(*yüzi a. bol-*) *9/1, 141/3, 153/5*

ak- akmak
a.-ıp seyl bol- 173/4
a.-ar bol- 43/11
su 195/12, 271/3, 283/10, 305/12
teñ̂iz 237/12

ᶜakd A. akit
ᶜa.-i nikāh 136/1, 157/11, 158/3, 268/5
ᶜa.-in (*fütuvvet ᶜa. baġla-*) *284/11*
ᶜa.-inde (*beyᶜiniñ̂ ᶜa.*) *218/7*

akça para, akçe
a. al- 174/13
borç bir- 148/5
kirek- 199/5, (*akça kirektür a.*) *199/5*
kitür- 199/8
tile- 148/6
ulaştır- 174/3
(*bir a.*) *274/9*
(*bir niçe a.*) *179/4*
(*iki a.*) *121/2*
(*yüz a.*) *220/4*
(*ilinde a. bol-*) *207/7*
a.-ġa (*yüz a. al*) *295/7*
a.-ñ̂ bilen al- 105/5
a.-sı borç yıġıl- 169/11

a.-a bilmedi 63/11, 200/5
a.-ıp 29/2, 41/10, 53/5, 55/9, 57/8/9, 61/7, 63/11, 74/8, 102/6, 117/5, 118/9, 135/13, 140/6, 141/5, 150/9, 171/8, 184/4/6/7/8/9, 188/3 /5 /13, 220/7, 242/6, 243/10, 244/11, 247/9, 250/11, 251/11, 253/3, 257/6, 259/1, 297/11, 311/5, 320/4, 332/9, 354/11
a.-ıban 209/5
a.-ġıçı 189/6
a.-urġa 61/9, 64/11
a.-maḳ 61/4, 131/9, 244/7, 248/7, 322/10, 342/4
a.-maġa 200/5, 275/6, 319/10
a.-maḳdan 259/13
a.-maġıl 223/4
a.-madı 142/7, 321/8
a.-madılar 248/2
a.-mas 143/8, 285/13
a.-masañ̂ 352/5
bac al- 6/4
cān al- 39/6, 189/6, 257/6
destūr al- 57/8
ḥācet al- 321/8
ḫatun al- 270/10
ḥaẓẓ al- 118/9
ʿibret al- 261/10, 262/1, 252/5/6
ilinden al- 33/7, 171/8, 200/5, 243/10, 308/13
ḳöñ̂gül al- 215/7, 266/6
menzil al- 346/3
mesḳen al- 160/13
nāsib al- 131/9
nefʿ al- 13/13
öç al- 63/11, 64/11, 259/13, 295/8, 342/4, 345/11
ögüt al- 285/13, 321/13, 352/1
rengīn al- 6/7
satın al- 136/11/12, 218/7
temettüʿ al- 140/6, 319/10
alıp ḳil- 250/11, 251/11
ḳir- 57/9
ḳit- 135/13, 188/3/13, 247/9, 311/5
saḳla- 63/11
yi- 61/7
2. muktedir olmak (iktidârî yardımcı fiili olarak)
a.-a (ilinden almaġa a. bilmediler!) 200/5
a.-mas (ġayrın ḳöre a.) 106/3
(esīrni ḫalāş ite a.) 305/4
(daʿvī ḳuşun tuta a.) 126/4

ala alaca, karışık?
a. bol- „ḳarışmaḳ" (düşmen çerisi için ara a. bolup) 329/3

āʿlā A. en yüksek, yüce krş. *ʿālī*
ā. (barçadan a.) 241/10
(firdevs-i a.) 6/7
ā.-sı (cümle ḥayvānāt a.) 62/8

ʿalāmet A. işâret, alâmet
ʿa. (üç ʿa. bilen) 291/6
ʿa.-i cehl 217/1
ʿa.-i (-büluġiyyet-ʿa.) 291/9
(evvel ʿa.) 291/6
(iḳinci ʿa.) 291/7
(ol ʿa.) 291/10
(ṣāliḫler ʿa.) 354/6
(üçünçi ʿa.) 291/8
(yavuzluḳ ʿa.) 26/8

alar bk. *ol*

alay öyle, o şekilde
a. bol! 263/1

alçaḳ alçak, aşağı
a. ḳöñ̂gülli 69/7
(özi a.) 292/13

alda- aldatmak
a.-r (ḳözi bilen zāhidler a.) 139/9
a.-p sözle- 34/2

aldan- aldanmak
a.-maġıl (düşmen alına a.) 330/11

aldur- aldırmak, kaptırmak
a.-ıp (ald.rıp?) (ḳöñ̂glin a.) 253/1
a.-maġaysen (ḳöñ̂gül a.) 253/6

ʿalem A. bayrak, alem
ʿa. 153/10
ʿa. ve perdeniñ̂ ḳelāmı 153/9

ʿālem A. dünya, âlem
ʿā. (berḳ-ı ʿā.) 106/12
(cümle ʿā.) 107/1
(ḫōca-i ʿā.) 108/2 bḳ. ḫoca
(memdūhü'l-ʿā.) 317/6

ᶜā.-e (bedr-i devlet ᶜa. ḳutlu yüzüñg) 13/7
maᶜlūm-dur 351/6
ᶜā.-de ḳüç az idi 355/11
(bu ᶜā. vefā yoḳ) 78/10

ᶜale'ṣ-ṣabāḥ A. sabahleyin, sabah vakti
ᶜa. ...ḳil- 129/11
tur- 120/7

ᶜaleyhi's-selām A. "üzerine selâm (olsun)" mânâsına, bilhassa peygamberler anılırken söylenen, saygı sözü
ᶜa. (ḫōca-i ᶜālem ᶜa.) 108/2
(ᶜīsā ᶜa.) 189/11/13 (isa peyġamber ᶜa.) 189/8
(mūsā ᶜa.) 175/12, 176/1/11, 319/5
(muṣṭafā ᶜa.) 166/2
(resūl ᶜa.) 165/5
(yaḥyā ᶜā.) 37/12
(yūsuf nebī ᶜa.) 348/3, (yusuf sıddīḳ ᶜa.) 344/1
ᶜaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām
(muṣṭafā ᶜa.) 132/13
(nebī ᶜa.) 304/8
(resūl ᶜa.) 304/9

alın ön, karşı krş. iley
a.-ıñgda (alnıñgda yār) 100/11
(seniñg alnıñgda öl-) 235/9
a.-ı (tañg alnı öze) 251/5
a.-ında (alnında ni bolsa) 160/4
(aḳçaların alnında ḳoy-) 179/7
(dostlar alnında) 65/2
(müslümān leşḳeri alnında) 148/8
(cennet niᶜmetiniñg alnında) 315/7
(ḫatunlar ılı-suyı-nıñg alnında) 147/6
allımda < alnımda (menim a. „nazarımda") 35/4
allında < alnında 95/13, 147/6

ᶜālī A. yüksek, yüce krş. āᶜlā
ᶜā. menzilet 130/12
mertebe 255/6
nisbet 339/8
(heybeti ᶜā.) 292/13
(maḳām-ı ᶜā.) 81/10

ᶜālim A. âlim, bilgili, bilen krş. ᶜallāme
ᶜā. 149/9, 194/9/11, 214/10, 340/9
ᶜā. durur 334/1

bilen mübāḥase ḳıl- 333/13
birle ... mübāḥase tüş- 214/9
ir 39/13, 172/6, 321/4
ḳim-erse 286/10
ḳarındaşı 162/13
ḳatında 277/5
sözin tut- 150/9
(amelsiz ᶜā.) 345/13, 346/9
(muraṣṣaᶜ sözli ᶜā.) 346/5
(muᶜteber ᶜā.) 214/9
(ol ᶜā.) 286/13, 287/5
(taḳvāsız ᶜā.) 321/6
(usal ᶜā.) 346/4
ᶜā.-i fāżıl 279/7
ᶜā.-ü'l-ġayb 125/12 bk. ġayb
ᶜā.-men (fulān ᶜā.) 320/12
ᶜā.-niñg ḥüsn-i taḳrīri 280/10
oġlanları 287/2
oġlı ḳızı 171/9
ᶜā.-ni ünde- 287/3
ᶜā.-ge ayt- 214/11
maᶜlūm 299/2
ᶜā.-den sor- 237/3
suvāl it- 291/5, 300/2
ᶜā.-ler 150/13
bilen otur- 10/5
maḥallī 214/2
meclisi 150/6
ᶜā.-lerniñg ulusı 10/8
ᶜā.-lerge 141/11
ᶜā.-lerni 141/8, 149/13

all bk. alın
a.-ımda 35/4
a.-ına 168/5
a.-ında 95/13, 147/6

allāh A. Allah, Tanrı
ā! (ayturmen a.) 99/11
a. a! (hayret nidası olarak) bu ni timek bolur 58/1

ᶜallāme A. büyük âlim, çok bilen, allâme krş. ᶜālim
ᶜa. (fulān ᶜa.) 339/13
ᶜa.-i ᶜaṣr 162/11

alma elma
a. 247/3
a. iñgeḳi 235/12
a.-sın yi- 61/7

alt alt
a.-ında bir tāzī at 190/13
(anın͡g a.) 173/12
(ayaḳ a. tut-) 327/13
(fīl ayaḳı a.) 67/7
(rızḳının͡g ḥātemi a.) 305/10
(töhmet yüki a. tut-) 233/5
a.-ındaġı (ili a. ḳavm) 85/8
a.-ındaġılar (ili a. yi-) 301/13

altı altı (6)
a. (biş a. ḳün) 254/7
(biş a. loḳma) 264/6
a.-sını bir diremge sat- 332/12
a.-nçı bāb 16/4, 263/5

altmış altmış (60)
a. (üç yüz a. türli) 76/8

altun altın
a. 47/10, 226/12, 256/2/7, 274/6, 311/8
aḳça 174/3/13
al- 117/5, 222/10
bir- 135/12, 222/10, 223/1, 278/12
ġamın yi- 345/7
ḳadeḥni ur- 339/3
ḳılıç 90/5
levḥi naḳşı 283/3
revāḳ 12/10
suvı 191/3
taġ 144/1
ṭamaʿın͡g 305/1
tırāzlı ḥarīr ḳumaş 190/13
yıġ- 149/4, a. ḳümüş yıġ- 319/1
(biş a.) 120/8, 222/10
(ḳızıl a.) 55/9
(min͡g a.) 47/2, 182/2, 204/7, 213/6
(oġrı a.) 207/11
(on a.) 135/12, 222/10, 223/1
(sunmuş a.) 339/4
(yigirmi a.) 223/2
(yüz a.) 88/9, 136/2, 247/8
a. bile (ol iş ḳim a. b. bitkey) 326/3
bilen baḥıllıḳ ḳıl- 45/2
ḥaṭlar yaz- 299/7
birle yaz- 353/10
a. üçün özini otḳa yaḳ- 144/3
a.-nın͡g yirin maʿlūm ḳıl- 204/12
a.-ġa 136/11/11/12, 183/12, 219/2, 223/5
(satın al- 136/11; rāżī bol- 223/4;
tig- 223/4)
a.-nı al- 143/1, 204/13, 222/12, 278/7
öp- 143/3
yi- 41/8
a.-dan (yüz min͡g a. artuḳ) 179/10
a.-um yoḳ 307/10
a.-un͡g ḳaytar- 247/17
a.-ın͡gnı oġrı al- 205/2
a.-ı (baḥılnın͡g a.) 311/2
(bilinde ḳöp a. bol-) 179/9

aʿmā A. kör, âmâ
ʿa. bigin 346/7 (aʿmī?)
ḳulavuz bol- 346/8

ʿamel iş, amel
ʿa. it- 285/6
ḳıl- 36/1, 69/1, 101/12, 103/10, 320/11, 351/1
(eygü ʿa.) 126/3, 277/2
ʿa.-ni buyur- 322/2
ʿa.-ge ḳitür- 77/11
ʿa.-de artuḳnı ṭamaʿ ḳıl- 51/2
ʿa.-den tüş- 132/10
ʿa.-in͡g yoḳ 320/13
ʿa.-i (sulṭānlar ʿa.) 55/7
ʿa.-inin͡g (ḳullarnın͡g ʿa. cezāsı) 73/10
(sulṭān ʿa. iḳi ṭarafı) 49/11
ʿa.-lerin͡gizge uy- 138/1
ʿa.-siz ʿālim 345/13, 346/9

ʿameldār F. < A. amel, iş sâhibi demek olup, metinde *ʿāmil* „idâre amiri" yerine kullanılmıştır. bk. *ʿāmil*
ʿa. ir 63/1

ʿāmil A. idâre me'muru, âmir, krş. *ʿameldār*
ʿā. (bir ʿā. er) 61/11

ʿāmiy A. *ʿāmiyy* câhil, avam, ümmî
ʿā. (i) müteʿabbid ("câhil, fakat ibâdetini yapan kimse") 346/3

ammā A. ama, amma
a. 6/7, 11/3/7, 26/5, 43/3, 49/8, 51/13, 68/3, 158/13, 159/5, 173/6, 216/11, 235/10, 255/1, 267/1, 278/8, 280/4, 296/10, 300/7, 303/9, 306/8, 318/12, 322/6, 354/5

ʿammāl, (*ʿummāl*?) A. amel sâhipleri, devlet memurları, idâreciler krş. *ʿāmil*, *ʿameldār*
ʿa. bol- 132/8

ᶜammū < A. ᶜamm, amca
ᶜa.-sı oğlanları 186/8

ᶜamr A. Arap dil bilgisi kitaplarında misallerde verilen iki şahıs isminden biri krş. *zeyd*
ᶜa.(u) zeyd ḫuşūmeti 244/13
(u) zeyde (müştaġil) 245/9

ᶜamr(u) bin leys Leys oğlu Amr, Sîstanda hüküm sürmüş olan Saffavîlerin ikinci hükümdarı
ᶜa. l. ḳullarından bir ḳul 67/8

ᶜamūd A. sütun
ᶜa. 200/13
üstine 201/3/13
üstünde 202/2

an(-) bk. *ol*

ana anne, ana
a. (iy uzun yaşlı a!) 271/10
a.-ġa (oğlanlar nāzı ataġa a. bol-) 66/3
a.-m (atam a.) 66/5
a.-ma (a. sög-) 86/12
a.-sı (atası a.) 26/12
(ḫatunnın͡g ḳarı a.) 241/12, 273/8, 291/2
a.-sının͡g bağırsuġın͡g yi- 289/4
a.-sını ḳör- 242/4
a.-sın (atasın a. izde-) 65/9
a.-sına ḳaltı sımarla- 273/5
munun͡g ḳibin ḳıl- 289/6
sög- 87/8

anbar F. ambar
a. (ᶜades tolı a.) 342/8
a.-ına (otun a. tüş-) 75/5

ᶜanber A. amber
ᶜa. öḳüzü bol- 310/6

an͡g- anmak, hatırlamak
a.-a (duᶜā birle a.) 356/2
a.-a-dur (anı dāyim a.) 288/3
a.-ar-mı-sen (bu ḳulnı) 99/12
a.-mayın (ölümin a. altını ġamun yi-) 345/7

an͡gla- anlamak
a.-dın͡g (kön͡glek ıysından mışrda a.) 106/10
a.-madın͡g (taşından baḳup a.) 97/13

an͡glat- anlatmak
a.-tı (sulṭānġa a.) 71/6
a.-tılar 54/9

an͡gsız ansız, birden bire
a.-da çıḳ- 134/1 „ansızın"

ant ant, yemin
a. iç- 331/9, 334/12
a.-lar iç- 331/11

ᶜanter cesâret ve kahramanlığı ile tanınmış bir arap şâiri
ᶜa. san͡ga mehter ḳireḳ 13/8

anuḳ hazır
a. (azuḳ a. it-) 355/9

A. utanma
ᶜa. ḳıl- 350/11 „utanmaḳ, hayâ etmeḳ"
ḳör- 350/12 „utanmaḳ, ayıp görmeḳ"

yorulmak, yorgun ve bitkin düşmek
a.-mış (piyāde aç ve a.) 147/12
a.-ıp idim 89/10
açıp otur- 146/10
ḳal- 333/4
söḳel bol- 111/10

ara ara, arasında
a. (ᶜaduvların͡g a.) 329/7
(cāhiller a.) 338/9, 340/9
(düşmen çerisi için a. ala bol-?) 329/3
(ḫalḳ a.) 351/12
(iḳḳi ᶜāḳil a.) 215/8
(iḳḳi ḳişi a.) 325/3
a.-n͡gızda ...bar mu 263/8
a.-sında (bir ᶜālim birle bir mülhid a.) 214/9
(faḳīrler a.) 314/11
(güller a.) 10/5
(iḳḳi ᶜādem a.) 342/10
(iḳḳi düşmen a.) 324/13
(ḳözsüzler a.) 340/10
(yavuzlar a.) 26/4
(yayağlar a.) 293/1

ᶜarab A. arap krş. *aᶜrāb*
ᶜa. 119/7, 237/6
ᶜa. bigleri 175/3, 247/7
diyārı 107/4
ḥaḳimi 166/7
ir 178/12

ḳabilesi 251/10
ḳişi 204/7
meliḳi 37/13
meliḳleri 73/3, 250/7
meşeli 319/12
teveci 128/5
vilāyeti 253/13
ʿa.-nı ḳör- 205/1

ʿarabça arapça
ʿa. ayt- 264/7

aʿrābī A. çölde oturan arap krş. ʿarab
aʿ. oğlı 288/5
aʿ.-ni ḳör- 178/2

aʿrāf A. cennet ile cehennem arasında tasavvur olunan yer, âraf
aʿ. irür cennet bāğı 35/5
(ol aʿ. cehennemdür) 35/6

ʿaraḳ A. ter, terleme
ʿa. (ḫatte'l-ʿa. „terleyinceye ḳadar") 336/11
ʿa.-ında (cemāli gülining ʿa. bir niçe ḳaṭra) 243/9

ārām F. dinlenme, râhat
ā. ḳıla bil- 139/11

ardeşīr bābegān Sâsânî hânedanının kurucusu (226/241)
a. b. sīreti 166/6

arı temiz, saf
a. bolup yüri- 51/3
güher 194/12, 316/2
ḳireḳ köngül 335/2
sīret 346/2
ton 97/11, 302/11
yolda yüri- 262/7

arıḳ bk. aruḳ
a. ādemī 20/6

ʿārif A. ârif
ʿā. bile oltur- 239/5
emīr 12/12
ir 30/10, 164/12, 174/10, 189/2
ḳişi 98/9, 274/4
libāsı 101/10
naẓar(?) 13/10
yolundan ḳit- 159/10
(bir cemāʿat-i ʿā.) 100/13
ʿā.-ḳe cehennem 239/6
zindān 135/10

arḳ kol
a.-lı (arḳalı?) (terāzū tig temürden a. ir) 256/8

arḳa arka, sırt
a.-sın yirge ḳitür- 296/9
a.-sına (ḳüneş issini a. öt-) 205/13

arḳun yavaş
a. ḫarc it- 283/12
ḳit- 262/9
oḳu- 221/12
sür- 273/3, 333/5
yürü- 273/4, 333/3

ärmüt < F. emrûd. armut
a.-ın (yüz ärmüdın yi-) 61/8

arpa arpa
a. etmeḳi 35/3
a.-sı (atımnıng a.) 44/13

arslan (arsalan?) aslan (vezne göre "arslan" okunması gereken bir çok yerde dahi "arsalan" şeklinde harekelenmiştir!) Kutb Husrev u şirin: arıslan (Zaj.)
a. 62/8, 174/8, 208/6, 209/7, 273/8, 345/3
bigin irenler 307/1
bilen gençe tutuş- 87/11, 198/3, 335/11
ḳuvveti 256/3
ṣuḥbeti 46/11
süngüḳleri 190/4
terisi 203/5
yüreḳ 13/8
a.-nı tutup ḳiltür- 298/11
ur- 330/6
a.-ġa tefāvüt ḳıl- 258/3
a.-da bar 22/1
a.-dan yaḫşıraḳ 62/10

arşūn arşın
a. (iḳḳi a. suda helāḳ bol-) 107/12

art art, arka
a.-ınuzça yügür- 314/6
a.-ıngda 60/4, 100/12, 111/2
a.-ın bir- 116/10
a.-ına tüş- 203/7, 219/6
a.-ında 315/6
a.-ınça ayt- 186/13
bar- 67/9
yüni- 159/3, 160/3
(anıng a. bağışla-) 139/12

(*dünyenin͡g a. yel*) 345/7
(*ḳözleri a. ḳal-*) 19/5

art- artmak
a.-tı (saᶜdeti a.) 53/10
a.-ar 108/8
(itmeḳi a.) 172/10
(yemeḳ a.) (arta-r?) 332/3
a.-ḳa (ᶜizzeti a. tiyin) (artḳanın?)181/8
a.-ıp ḳal- 352/4
a.-mas (bahāsı a.) 339/4

artuḳ fazla
a. (birden a.) 291/10
(ḳöp a.) 196/3
(mundan a.) 198/5, 324/3
(niᶜmet-de a. bol-) 310/3
(öli açığından a.) 187/3
(özgeden a. ḳör.) 310/1, 328/3, 335/7
(rızḳ-ı maḳsūmdan a. yi-) 344/8
(yüz min͡g altundan a.) 179/ 10
a.-men (andan a.) 77/4
a.-sen (leşḳer bilen a.) 158/13
a. idi (andan a.) 252/2
(ᶜömri senden a.) 96/11
a. turur (özinden a.) 77/10
a.-tur (ḳöp a.) 154/2
a.-dur (ḳavī bāzūdan a.) 161/13
(ṣabrı a.) 131/12
a.-nı ṭamaᶜ ḳıl- 51/2
a.-ḳa ṭarḫ bıraḳ- 74/9
a.-raḳ bol- 41/6, 116/8
ḳireḳ 280/9, 291/11
sözle- 55/11
yi- 169/2
a.-raḳ idi (meyli a.) 89/1
a.-raḳ turur 71/9, 279/12, 294/7

artur- artırmak
a.-dı (vaẓīfesin az a.) 172/5
a.-ur (niᶜmet a.) 4/5
(muḫālefetin a.) 300/8
a.-a-dur māl ve mülḳin 319/2
a.-san͡g (ni ḳadar mundan a.) 166/12

aruḳ zayıf; Agr., Kâşg. „yorgun" CC (arıḫ) „zayıf"
ᶜāḳil ādemī 20/6
bol- 111/11 ("yorulmaḳ") krş. ar-ḳoy 331/1
a.-lar tüşüp öl- 111/11

ᶜarūż A. aruz, şiir vezni
ᶜa. ᶜilmi 10/8

ᶜarż A. arz, sunma
ᶜa. it- 279/10

ārzū F. istek, arzu
ā. bilen ... ḥāṣıl bol -192/10

āsān F. kolay
ā. ḫalās it- 137/1
ut- 74/6
yit- 355/8
yürü- 273/4
(in͡gen a.) 338/5
ā.-raḳ-turur 170/1, 233/11

āsāyiş F. râhat, huzûr
ā. ḳıl- 246/5
tap- 221/8

ᶜasel A. bal
ᶜa. bir- 346/11

aṣḥāb A. 1. sahipler
a.-ı fıṭnat ve tecribe 41/13
2. Peygamberin arkadaşları
a. muᶜālecesi 165/7
a.-dan bir ḳişi 165/3

aṣḥāb-ı ḳehf Yedi uyuyanlar, Kur'an'da da bahsedilen bir mağarada uzun müddet uyuyan yedi kişi ve köpekleri
a. ḳ. iti 27/2, 185/11

A. âsi, isyân eden, isyankâr
ᶜā.-ler nedāmet yi- 98/8

aṣl A. asıl, esas, kök
a. (cevher-i a. ol durur) 277/11
a.-ı taş 341/2
aı-ı yaman münāfıḳ 100/9
taş 338/12
a.-ın bil- 280/1
a.-ına cefā ḳıl- 289/8

A. asır, yüz yıl
ᶜa. (ᶜallāme-i ᶜa.) 162/11
(fużalā-yı ᶜa.) 258/10

saklamak, gizlemek
a.-r bolsa 177/11

ast alt
a.-ından (ağır taş a. tepren-) 299/11

astın (instrümental şeklinden kalıplaşma)
a. dudağı („alt dudağı" ḳrş. üstün) 94/7

ata ata, baba
a. mihri 283/5
oğlına kıl- 317/8
(iy a.) 20/1, 104/11, 148/12, 168/9, 193/3, 197/6, 207/13, 213/8
a.-ġa (oğlanlar nāzı a. anaġa bol-) 66/3
a.-nı 66/5, 136/10, 269/11/13, 299/12
ḫıdmeti 105/8, 299/5
a.-ma ayt- 105/10
a.-ñ̂ 299/11
cānı üçün 68/11
türbesi 270/1
kim-durur? 288/8
a.-ñ̂nıñ̂ gūrı 299/8
a.-ñ̂a eygülük kıl- 270/3
a.-sı 26/12, 27/7, 149/11, 157/1, 192/8, 193/11, 195/7, 195/9, 207/3, 208/10, 214/4, 269/11, 270/12, 275/10, 290/13
bāġını sat- 86/5
ḫıdmetiñ̂e kil- 22/8, 193/2, 279/9
kabri öze otur- 299/4
katına kil- 86/11
mülkiniñ̂ ḫissesin ṭaleb kıl-33/2
türbesinde yıġla- 119/5
yirine oltur- 29/4
kibi 28/9
a.-sın anasın izde- 65/9
tut- 290/10
a.-sına ayt- 148/12, 294/5
ḫıdmet kıl- 21/9
ḫikāyet kıl- 207/5
ilt- 277/8
vidā^c it- 198/12
a.-sından māl ve ni^cmet kal- 59/6
māl ve ni^cmet mīrās kal- 283/6

ᶜaṭā A. verme, bağış, ihsan
ᶜa. ili baġlı 199/2
(bu iḫsān ve ᶜa.) 161/1
ᶜa.-sın kes- 5/7
ᶜa.-sından (ġanīlerniñ̂ ᶜa.) 131/12

atlas A. yüzü ipek, tersi pamuklu bir kumaş cinsi, atlas
bisāṭ töşe- 5/11
işle- 294/4
kabā key- 142/9

atlı atlı, süvâri
a. ir 333/2

ᶜaṭṭār A. aktar
ᶜa. dükānı 340/5

av av
a. itleri 336/4
a.-ġa çık- 180/11
a.-da kiyik şişle- 60/13

ᶜavām A. halk, avam
ᶜa. oğlanları 280/10
tili 284/12
ᶜa.-nıñ̂ izdiḫāmı 42/3
kavli 280/4

āvāz F. ses, avaz
ā. kil- 10/3, 246/4
(ḫoş ā.) 195/11, 220/12, 221/7
-.-ı ter 196/1
-.-ı üni büyük-turur 340/7
ā.-ına (oğlanlarnıñ̂ ḫoş ā.) 322/12

avçı avcı
a. 209/6

avıç bk. *avuç*
a. 299/9

avla- avlamak
a.-r (keyikler a. vaktın) 209/6

ᶜavrat A. kadın
ᶜa. kumaşın kiy- 22/5

avuç avuç krş. *avıç*
a. (bir a. çāşnī-den boġday) 173/13
(bir a. unı) 179/11
bir a. mütekebbir) 309/7
(bir niçe avıç toprak) 299/9
a.-ı (ili a. tar) 174/3, 192/2

ay ay, kamer
a. bigi yüz 229/4
bigin yüz 142/8, 196/3
ve küneş 6/11
yüzge köñ̂gül bir- 233/13
yüzli 237/4, 257/3, 262/8, 268/11, 281/8, 307/13
(tolun a.) 29/13, 236/13, 243/5
(yüzi a.) 15/2, 139/6, 234/8, 275/9

ay ay, yılın *12*'de biri
a. (bir a. otur-) 141/4
(tokuz a. on kün köter-) 291/2
a.-ı (ramażān a.) 95/9

ay (*ey?*) ey! (ünlem) krş. *iy* (*CC. ay!*)
a. 4/13, 5/8, 6/12, 10/10, 11/4/12, 13/6, 19/6, 19/8, 20/1/11, 21/4/11, 22/4, 35/3, 39/5/6/9, 40/13, 41/4, 42/13, 45/4, 46/6, 49/11, 51/1/7, 60/9, 64/12, 67/6, 68/1/11, 72/7, 79/3/11, 80/1, 87/6, 88/1, 90/11, 92/2, 99/12, 100/5, 104/5/11, 105/2/4/13, 107/9, 111/1, 115/4, 119/9, 120/3, 125/1, 128/10, 131/4/8, 134/2, 138/2, 141/10, 145/4, 146/11, 147/8/11, 149/11, 150/3, 152/4, 153/9, 157/2, 158/12, 159/7, 162/5/8, 163/3, 168/9/12, 170/3, 178/9, 184/1, 187/7, 188/8, 191/2, 192/8/12, 193/3/11, 197/6, 204/5, 207/6/13, 208/10, 213/8, 214/4/8, 218/8, 219/11, 220/2, 222/9, 224/12, 225/1, 226/1/13, 227/3, 228/6/8, 229/6/8, 230/4, 231/4, 233/6, 234/12, 236/2, 244/12, 246/3, 247/12, 248/1, 252/3/10, 261/11, 262/13, 266/12, 268/9, 278/4, 279/4, 282/8, 283/10, 287/5/10, 292/1, 293/8, 294/11/13, 295/6/13, 301/7, 309/4, 315/1, 316/7, 319/8, 321/13, 324/9, 327/5, 330/3, 334/11, 337/1, 339/1/12, 341/1/2/3, 343/1, 344/12/13, 347/1, 349/4/9, 351/7, 352/3/4, 353/11, 354/7, 355/12

ay- söylemek, demek bk. *ayt-*
a.-ur? (şıfātın a.) 353/2

aya el içi, aya
a.-ça (bir a. bulut) 348/1
a.-sında hünerler tut- 105/2

aya- esirgemek, sakınmak krş. *CC. aya-*
a.-r bolsa (çerigden māl a.) 44/5

ayak ayak
a. altında koy- 327/13
(il ve a.) 37/10
(yalan͡g a.) 115/3, 180/2
a.-ka sal- 253/3
a.-dan tüş- 53/3, 344/6
a.-ın (ayağın) üstüne ketür- 166/11
a.-ım (ayağım) bağlı 153/13
a.-ın͡g bar 257/10
üvüş bol- 107/11
(ayağın͡g) tuzağı 145/11
a.-ın͡gdan (ayağın͡gdan) tiken çık- 130/11
tikenni çıkar- 208/12
a.-ı (fil a. altında) 67/7
(ikki a. yok) 180/3
(kırk a. bar) 189/3
(öz a. bile kil-) 298/1
(vücūdının͡g a. bat-) 249/2
(ayağı) balçık içinde kal- 308/3
sın- 301/4
üsrüne 307/7, 320/5
(ili a. kisil-) 189/1
(kızının͡g a.) 276/2
(kon͡gşı a.) 164/13
a.-ının͡g (ayağının͡g) zencīri 140/8
a.-ın (ilin a. bağla-) 95/4
(ilin a. öp-) 200/12
(ayağın) (ilin a. bağla-) 290/10, 294/13
(kanāᶜat a. çek-) 192/9
(yügürgen-nin͡g a. bağla-) 189/7
a.-ına ur- 36/6
a.-ında (ağaç a. duᶜā kıl-) 269/7
a.-larına (nazük a. şikence koy-) 281/11
a.-lı (kırk a. cānver) 189/2
(sınık a. kişi) 303/3
a.-sız (başsız a.) 309/11
a.-sızdan (ilsiz a. kaç-) 189/4

ayak kadeh
.a-ı (devr a.) 91/7, 159/2 bk. devr

aᶜyān A. ileri gelenler, eşraf, ekâbir
aᶜ. (erkān-ı devlet ve aᶜ.) 77/6, 129/13

āyāz Sultan Gazneli Mahmud'un sevgili kumandanı
ā. bilen durur 224/5

ᶜayb A. ayıb
ᶜa. 20/10, 105/3, 125/10, 355/4 (aybı?)
ayıt- 134/5
bol- 133/8
işit- 355/13
kör- 97/9
ᶜa.-ım (menim ᶜa.) 88/2
ᶜa.-ımnı ... körgüz- 222/4
ᶜa.-ıma kāyil irürmen 88/3
vakf kıl- 221/10
ᶜa.-ın͡g ayt- 331/4

ʿa.-ı yoḳ 218/10, 219/1
(ḥaḳīmler ʿa.) 48/3
ʿa.-ın aç- 334/8
ḳözet- 262/5
ḳözle- 355/13
ʿa.-ını ḳör- 292/12, 334/12
ört- 351/8, 355/4
ʿa.-ına ḥammāl ir- 262/4
ḳözi ḳör (ḳūr?) 262/5

aydın ışık, aydınlık, parlak
a. (ḳamer bigin a.) 352/11
a.-ları tig- 310/11

aydınlıḳ aydınlık
a. ḳör- 243/3
a.-lıḳ-ḳa ḳitür- 151/1

āyet âyet, Kur'an'ın cümleleri
ā. maʿnīsi 109/7
ā.-niñ maʿnīsi 221/2
ā.-iniñ ʿizzeti 294/7

ayır- ayırmak
a.-maḳ 38/11

ʿayn A. *1.* göz
ʿa.-ım nemdür 239/4
2. pınar, kaynak
ʿa.-ı (tiryāḳ ʿa.) 309/6
3. aynı, tıpkı
ʿa.-ı (ʿa. ġanīmet) 220/1
(ʿa. ḥaḳīḳat) 26/3
(ʿa. ḫaṭā) 38/11
(ʿa. muḥabbet) 224/11
(ʿa. ṣavāb) 255/12, 327/4

ayran ayran
a. 85/3

ayrıl- ayrılmak
a.-ur (ṣadefden a.) 195/10
a.-ıp ġam yi- 247/2
(devletinden a. zār) 135/8

ʿayş A. yaşama; yiyip-içme, zevk ve safa
283/10
it- 194/2
ḳıl- 262/12
lezzeti 315/6
üze beden besle- 168/6
ve ḫalvet it- 160/10
ve ṭarab ḳıl- 147/4
ʿa.-ı telef bol- 281/6

ayt- söylemek, demek
a.-ayım 44/12, 264/9
a! 347/5
a.-ḳıl 44/12, 83/10, 85/1, 147/1, 185/1, 213/9, 245/2
a.-ġıl 79/6
a.-ıñ 277/9
a.-tım 10/11, 11/12, 38/8, 40/5, 44/8, 44/12, 49/10, 51/4, 53/12, 54/7, 55/6, 57/12, 58/4, 59/1, 88/10, 89/4, 101/3, 103/8, 105/10, 109/1/8, 110/4/13, 111/8, 119/10, 120/2, 121/8/10, 126/12, 127/3/9, 128/10, 135/3, 136/11, 151/6, 156/2, 160/12, 174/7, 175/6, 184/3, 185/1, 186/13, 191/3, 212/12, 215/6, 218/10, 226/1 230/4/9, 232/7, 233/3, 234/10, 236/1, 243/11, 244/12, 245/1/2, 246/2/6/ 9/13, 248/1/8, 249/8/13, 263/9, 264/7/9, 265/1, 270/11, 271/10, 272/12, 282/12, 286/5, 289/5, 290/8/11, 293/1/8, 297/11, 298/4, 301/7, 304/8, 310/7, 311/6, 312/ 4/13, 313/6
a.-tıñ 88/3/13, 272/5
a.-tı 10/10/12, 11/14, 14/7/9, 15/6, 17/4/9/13, 19/3, 20/1, 20/6, 21/7/8, 22/4, 23/4, 25/2/6/9, 26/3, 27/7, 28/8, 29/5, 30/8, 31/13, 32/8, 34/5/12, 35/9, 37/2, 38/5/11, 39/5/6/8, 40/1/13, 41/3/4, 42/7/13 44/11/12, 45/12, 46/5/6/12, 47/5, 48/8, 50/5, 51/6/7/9, 52/8, 54/7, 58/1, 60/5, 61/2/4/5, 63/4, 64/1/2/4, 65/5, 66/1/2/12, 67/10/13, 68/7/8/11, 72/6, 73/10, 74/10 75/9, 77/2, 78/4/7, 79/2/ 3/6, 80/6/8, 81/1/4/11, 82/1, 83/3, 84/1/ 5/6/8/12, 85/1/6, 86/4/11/13, 87/1/2/3/ 4/5/6, 88/1/9/13, 89/13, 90/2, 91/2/9/11, 93/4/6, 95/5/8, 96/1/2/11, 97/9, 101/6, 104/11/12/13, 105/13, 106/9/12, 107/9/ 10, 108/2, 111/1,

a.-maḳ 217/13, 218/2, 344/10
a.-ma! 216/8, 323/12/12
a.-madım mı? 207/7
a.-madıñ 50/5
a.-madıñız 246/1
a.-madı 108/4, 304/8
a.-mas 50/1
a.-mağaysen 213/8
a.-mayın 134/5
(bedîhā ayt-) 243/11
(bedîhā naẓm ayıt-) 185/3
(cevāb ayt-) 44/12
(ḳüfr ayt-) 344/10
(meṣelni ayt-) 190/6
(meṣelde ayt-) 57/4, 113/6, 171/5, 188/10, 212/4, 256/2
(mevᶜiẓalar ayt-) 121/12
(rāst ayt-) 272/5, 312/1
(söz ayt-) 110/8
(yalğan ayt-) 85/5

ayva ayva
a. tozı 235/12

ᶜayyār A. hîlekâr, dolandırıcı
ᶜa. (özi feṭṭān ve ᶜa.) 139/8
ᶜa.-lıḳ (özini ᶜa. ṣūretine taᶜbiye ḳıl-) 205/9

az az
a. 22/2, 42/7, 44/9, 48/8, 71/13, 173/13, 240/4, 271/8, 275/7, 324/7
a.-dur 5/1
a. idi 61/5, 171/10, 355/11
a.-ın ḳoy- 117/9
a.-ın azın ḳöp bol- 342/7
a. az yığıl- 342/1
a. artur- 172/5
ḳal- 107/12
ḳıl- 60/3, 90/12
yi- 104/2, 166/5, 168/3/4, 300/9, 324/10
(bir a. bil-) 49/8
(bir a. emen bol-) 204/1
(bir a. ḳuvveti ḳir-) 202/6

azmak, sapmak, şaşırmak
a.-ar 149/6, 246/12
a.-ğay 139/7
a.-ıp 102/7, 179/4
a.-mağıl 8/12
(yol az-) 102/7, 179/4
(yoldın az-) 139/7, 149/6

ᶜaẕāb A. azap, eziyet
ᶜa.-ı elimden ḳutul- 268/7
ᶜa.-ı (cehennemniñ ᶜa. birle) 164/12
ᶜa.-ında (sefer ᶜa.) 153/13
ᶜa.-ındaṅ (teñri ᶜa.) 124/5, 326/11

āzād F. serbest, hür, âzâd
a. 296/2, 354/8
bol- 270/8
di- 354/1
ḳıl- 17/8, 25/4, 27/6, 67/2, 82/8, 161/5/8
F. tekdîr, kırılma, incitme, incinme
a. bol- 100/8, 325/8
iste- 82/1
ḳıl 40/2, 62/1/13, 63/9, 80/11, 281/5, 330/8
a.-ı (ḳöñül a.) 325/13
a.-ın (ḫāṭırım a. revā ḳör-) 240/5

ᶜazeb A. bekâr (erkek)
ᶜa. 147/6
İbrahim peygamberin babası (insan veya hayvan şeklinde putlar yapardı.)
ā. (ṣanem yonğuğçı a.) 314/1
ā.-den (... ḳildi ā. ḫalīl) 340/2

azğar- azdırmak. yoldan çıkarmak
a.-ur ḳatarı bar idi 28/12

azğunluḳ azgınlık
a.-ḳa nisbet ḳıl-149/13

ᶜaẓīm A. büyük
ᶜa. 7/6 (satır altında. A. cesîm karşılığında)
işler 42/3
ḫaṭā 258/8, 260/9
ḳıymet 184/5
minnet 49/10

ᶜazīmet A. tılsım ve duâ, efsun
ᶜa. eṣer ḳıl- 265/6

ᶜazīz A. aziz; sevgili
ᶜa. irür 211/4
ise 346/12
bol- 334/11
dost 54/11, 230/2

bāġī A. haksızlık eden, zâlim bk. *ṭāġī*
b. (*ol ṭāġī b. ḫilāfınça* -Firavun kast ediliyor-) *92/9*

baġla- bağlamak
b.-ġıl! 200/10
b.-dım 245/11
b.-dı 267/5
b.-ġay 246/2, 260/10, 275/4
b. -r 189/7, 200/1
b.-maḳ 285/1
b.-p 11/6, 24/10, 46/2, 56/8, 90/6, 95/4, 125/9/11, 210/12, 219/9, 237/5, 262/8, 265/9, 284/12, 290/11, 294/13, 317/3
b.-p idim 242/9, 248/10
idi 191/1
b.-p turur idim 105/8
turur 106/4, 164/6, 303/11
tururlar 307/3
b.-ma! 248/6, 285/3
b.-mas 303/10

baġlan- bağlanmak
b.-ıp 173/1
b.-mas 172/4

baġlı bağlı
b. (*ayaġım b.*) *153/13,* (*ili b.*) *199/2, 301/3, 306/12,*
(*düşmen ḳolın b. kör-*) *65/1*

bahā F. değer, paha
b.-sı art- 339/4
b.-sın izde- 98/11
b.-lı cevheri 195/9
yüzük 209/9

bahādur F. < Mog. cesur, bahadır
b. 45/6
irenler 21/8, 24/3
ir 227/5, 292/5,
ol 292/7 ("odur")
b.-lar (*ay b!*) *21/4*

bahāne F. bahâne, sebep, vesîle
b. aġın ḳur- 126/4

bahāyim A. hayvanlar
b. tiz yat- 300/9

baḫıl A. hasis, cimri
b. atı 187/10
tâcir 273/11

zāhid 355/3
ḳim durur? 311/9
(*ḳerīm daġı b. bir ḳörün-*) *311/8*
b.-nıñ altunı 311/2

baḫıllıḳ hasislik krş. *buḫl*
b. ḳıl- 345/8
ḳıla bil- 190/1
b.-in bil- 311/6

baḥr A. deniz
b. içinde 52/6, 55/10
b.-i (*dürr-i b. ṣafā*) *7/2*
b.-ine (*müḳāşefet b. müstaġraḳ bol-*) *14/5*
b.-inde (*ḳīş b. ḳör-*) *183/6*

baḥs A. bahis, münâkaşa
b. ḳıl- 10/6, 263/7
b.-siz ᶜilm 322/5

baḫş F. kısım, hisse, parça
b.-ı (*bir b.-dur ayran iḳḳi su-dın*) *85/3*

baḫşāyiş F. bağışlama, lûtuf, ihsan krş. *baḫşīş*
b.-i (*ḥaḳ taᶜālā b. yet-*) *123/12*

baḫşīş F. bağışlama, ihsan, lûtuf krş. *baḫşāyiş*
b. (*aġır b. durur*) *219/13*
b.-iñ bābından 5/8
b.-i-dür (*ḥaḳ taᶜālā b.*) *161/1*
b.-in (*meliḳler b. terḳ it-*) *170/3*
b.-li teñri 54/2

baḫt F. tâlih, ikbal, baht
b. yār bol- 64/8
b.-ıñ (*büyüḳ b. bārī ḳıl-*) *265/12*

baḳ- bakmak
b.-ayım (*oḳup b. tirilür mi?*) *190/3*
b.-tım alarnıñ efᶜāline 122/9
ḳim ... eser ḳılmas 109/2
b.-tı (*başın ḳöterip b.*) *206/1*
(*ḥaḳāret ḳözi bile b.*) *19/13*
b.-sa (*bir ḳişi b.*) *80/3*
(*ḳözgüde b.*) *341/13*
(*niçe b. ḳişi*) *232/12*
b.-tım ise (*açıp b.*) *178/7*
b.-a-dur 39/2
b.-ıp añla- 97/13
iḳḳi ḳör- 335/8
ḳöñgül yıḳ- 326/13
olur- 243/2

tur- 337/11
(yıl-la b. bil-) 335/4
b.-ışın kör- 253/11
b.-madı (başın köterip b.) 79/1
b.-mas (katında bolsa b) 144/1

bāķī A. bâki, kalıcı
b. ķal- 210/8
dur- 338/1, tur- 138/6, 244/13
(ḥayy ve b. mālikü'l-mülk) 176/9

baķiyye A. bakiye, geri kalan, artan
b.-si (ᶜömri-niñ b. ķal-) 88/11
b.-sin (ᶜömrüm-niñ b. ķiçür-) 184/2

baķķāl A. bakkal
b. teşniᶜī 170/1
b.-nıñ bir niçe aķçası 169/10

bal bal
b. (ağızğa b. ve ķaymaķ ķoy-) 155/2
(sözi b. ṣāḥib-cemāl) 139/12
(b. ü ter ķaymaķ yi-) 171/7
b.-ına ve yāğına iltifāt et- 164/11
b.-sız zenbūr 346/9

bala yavru
b. tap- 289/2 (dünyâya gelmek (?), karşılığında kullanılmış. F. aslı velādet).
b.-sı (böriniñ b. bol-) 28/9
b.-sın besle- 25/11
b.-sından ķurtar- 326/11

balçıķ çamur, killi toprak, balçık
b. içinde ķal- 308/3
işin işlet- 134/13
b.-ķa tüş- 150/3, 339/5
b.-ına (ecel b. bat-) 249/2

balıķ balık
b. 43/12, 188/2/5/11, 345/6, 349/11, 350/1
tuta bil- 188/10, 345/5
b.-nı tut- 188/4

bāliğ A. ergin, bülüğa ermiş
b. degül 291/13

bar var
b. 10/11, 12/2/2/12, 22/1, 24/2, 32/6, 49/8/11, 51/1/2/8/10/13, 52/3, 58/2, 60/3/4/5/12, 63/5, 64/11, 68/2, 72/10, 77/3, 80/9, 100/3, 103/10, 105/6, 106/5, 143/6/11/12, 151/6/11/12, 151/9, 159/13, 161/11, 170/9, 183/13, 184/2, 193/3, 197/12, 201/2, 217/3, 220/10, 222/10, 224/4, 227/13, 232/1, 257/10, 260/12/12, 261/4, 263/10, 269/5, 275/1, 302/13, 306/11, 307/13, 309/12, 318/8, 315/3/3/4/4/5/5/11/12/12/13/13, 316/8, 317/1/2, 323/4, 324/12, 326/9, 339/8, 343/10, 351/4, 353/2, 354/1
(bir ve b. ᶜazze ve celle) 345/2
(bir ve b. teñri) 4/2, 235/10
b. bol- 177/7
ķıl- 176/11
durur 54/3
b. idi 14/10, 17/8, 19/10, 22/13, 24/12, 28/12, 34/4, 44/7, 53/6, 56/5, 67/10, 69/6, 76/13, 88/7, 89/10, 92/13, 104/11, 132/1, 135/1, 136/1, 144/6, 157/10, 173/5, 174/2, 179/4, 183/7, 185/6, 186/8, 187/5, 188/9, 189/3, 204/5, 209/10, 210/2, 220/11, 221/5, 224/11, 225/5, 226/9, 227/7, 234/5, 269/3, 270/6, 277/5, 313/4/5, 331/8
b. imiş 182/5, 184/5, 221/11, 241/4
b. ise 160/8, 187/13, 229/7, 290/2, 297/13, 331/10, 340/1
b. ķim 26/5, 107/10
b. mı? 175/2, 263/8
b.-ın terķ it- 257/8,
b. ın çeķ- 286/7
b.-ınça (ᶜömr b. yüķün çeķ-) 72/3

bār F. yük
b. mevcūdlarnı al- 102/13

bar- gitmek, varmak
b.-ayım 116/7
b! 234/11, 289/6
b.-ğıl 189/11, 222/11, 223/3, 236/10
b.-dım 53/5
b.-dı 61/1
b.-dılar 293/12
b.-ıp-turur idiñ 14/8
b.-sa 194/10, 278/12, 347/11
b.-ıp 22/5, 48/11, 67/9, 164/9, 170/9, 172/7, 180/13, 191/11, 226/2, 227/8, 250/11/13, 251/10/, 256/10, 262/

230/8, 232/6, 269/3, 283/7, 298/3, 313/12
b.-dılar 203/9, 329/3
b.-r (uruş b.) 215/11
b.-sa (söz b.) 216/12, 217/4
b.-ġay 266/10
b.-ġan (şerni b.) 293/7
b.-p ḳitür- 301/2

başmaḳ ayakkabı, pabuç
b. tiḳiçi ir 156/10
b.-ım yoḳ 180/2

bat- batmak
b.-tı (ayaḳı ... b.) 249/2
b.-ıp çıḳ- 34/7/8
b.-ıptur (genc içinde b.) 93/9

baṭālet A. avârelik, başı-boşluk
b. yolın tut- 149/12

bāṭıl A. yanlış, bâtıl
b. bol- 78/4
namāz 116/11
söz 149/11
sözle- 87/12
(ḥayāt-i b.) 196/13

baṭ(ı)n A. iç, karın
b. ḥālī b.) 304/13

bāṭın A. iç, derun
b.-ıñ münevver bol- 123/9
b.-ında ġayb bil- 97/10
b.-ları felāḥ bilen müretteb 56/6
perīşān 144/8

batır- batırmak
b.-dı (ḳimeni ... suġa b.) 262/10
(tiş b.) 156/12

bātmān *2-8* okka arasında değişen bir ağırlık ölçüsü, batman
b. (miñ b. taş) 154/6/10
(on b. taᶜām) 123/3
(yüz illi b. küç) 207/12

bay zengin
b. ḫōcaler 88/4
himmetli faḳīrler 316/4
ḳarındaşı 162/13
kişiniñ oġlı 299/3
ve yoḳsul 38/3
(atası bilgili b.) 275/10
(şūretde b.) 310/4
b.-ı (edeb-i ḥilm b. ol) 198/11
b.-lar bilen faḳīrler 314/11
miskīnler 301/7
(faḳīr sīretli b.) 316/3
b.-larınıñ irādeti 301/4
şāḳirleri 315/12
yaḫşıraḳı 316/4
b.-larnı ... yād ḳıl- 316/7
b.-larġa bıraḳ- 74/9
ṣenā ḳıl- 315/1
b.-lardan başla- 301/2
ḳöz yum- 316/6
b.-lıḳ beyānı 300/11
bir- 349/5
ḥāṣıl bol- 192/10

bayaġı önceki
b. bigin ḫasīs tur- 339/6
bigi dost bol- 325/5
meskenetde ḳal- 163/2

baydaḳ A. < F. (satranç oyununda) piyade, piyon taşı
b. sür- 312/13

bayıt- zengin etmek
b.-ḳıl (meni b.) 162/8

bayḳuş baykuş
b. ḳöletḳesi 23/7
tig yıḳ- 74/12

bayram bayram
b. bol- 95/12
b.-ında (ḳurbān b.) 84/5

bayṭar A. baytar
b. ḳatına bar- 293/10/13
(bir b.) 252/13
(ey b.) 214/8
b.-ġa ḳil- 293/12

bāzār F. pazar, çarşı
b. içi 316/2
itleri 336/4
(bu şehr ü b.) 324/10
b.-ı (anıñ b.) 108/8, (bularnıñ b.) 56/12
b.-ınıñ revnāḳı 235/13
b.-ına ḳir- 162/5
b.-ında ḳör- 178/2

baᶜżı A. bâzı, bir kısım
b. bilād 130/6

ümerā 130/3
b.-sın edā ḳıl- 70/6

bāzū F. pazı
b.-dan (*ḳavī b. artuḳ*) *161/13*
b.-sında (*ḳuvveti b. bol-*) *256/3*

bebeḳ metinde yalnız göz-bebeği olarak geçmektedir. bk. *ḳöz*
b.-i (*ḳözüm bebegi ces bol-*) *264/2*

bed F. kötü, fena, çirkin
*b. ef*ᶜ*āl* "kötü hareketli" *157/2*

bedel A. karşılık, bedel
b.-i (*ḳur*ᵓ*ān ḫatm ... b. ḳurbān ḳıl-*) *273/13*

beden A. beden, vücut
b. besle- 168/6
(*gül-b.*) *249/5*
b.-niñ (*sıḥḥat-i b. sebebi*) *166/1*
b.-li (*gül b. yār*) *257/1*

*bedī*ᶜ A. görülüp-işitilmemiş?
b.-durur (*uluğlarnıñ mekārim-i aḫlāḳından b.*) *101/4*

bedīhā A. irticâlen (güzel söylemek)
b. ayt- 243/11
naẓm ayt- 185/3

bedr A. dolun ay, bedir
b.-i devlet 13/7
leṭāfet 242/10

bedreḳā F. kılavuz, rehber, delil
b. 205/3
bol- 296/5
(*bu b.*) *204/6*

behrām Behram-ı Gur adlı meşhur Sasânî hükümdârı
b. gūrında yazıp ḳit- 161/12

beḳ bk. bik
b. tur- 298/6

beḳā A. bâkilik, devâm, beka
b.-sı (ᶜ*ömr b.*) *82/4*
b.-sız ("*fânî*") *249/7*

bel bk. bil
b.-imden 120/7

belā A. belâ
b. ilinden ḳurtul- 328/13
ḳil- 281/12, 345/9
muḳadder i- 197/9
ve minnet çiḳ- 202/3
üstüne 54/1
(*ḳözi b.*) *30/1*
b.-dur 131/7, 345/10
b.-lar ḳiltür- 18/9
b.-nı tap- 290/11/13
b.-ġa sal- 68/13
b.-dan ḫalāṣ it- 188/12
b.-sı (*boğaz b.*) *336/8*

belāġat A. güzel söz söylemek, belâgat
b. ziyneti bilen 194/9
(*ehl-i fażīlet ve b.*) *146/7*
(*fażl ve b. bilen*) *250/9, 261/8, 287/2*

belḫ Belh şehri
b. şehri 296/3

belī F. <A. evet
b. 51/12, 78/7, 92/7, 113/11, 136/11, 207/13, 218/10, 248/3

belīġ A. beliğ, belâgatli, fasih
*b. mev*ᶜ*iżalar 121/12*

beliyyet A. belâ krş. *belā*
b.-in çiḳ- 221/3

belḳi F. <A. belki
b. 78/5, 79/11, 228/9, 257/12, 212/13

benefşe F. menekşe
b. boynın ig- 6/5

bengī F. beng "afyon, esrâr" ile sarhoş olan, kendinden geçmiş
b. ve aç bol- 337/4

benī A. oğullar
b. ādem ("*insanlar*") *127/10, 327/1, 351/7*
hilāl (*bḳ. benī hilāl*)

benī hilāl Medîne ile Kûfe arasında bir konak yerinin adı ve orada oturan kabîle
b. h. ḫaylı 128/4

bereḳāt A. bereketler
b.-ında (*mübāreḳ nefesi b. mübeddel bol-*) *124/1*

bereḳet A. bereket
b.-i (*ṣuḥbetiniñ b.*) *45/9*
(*terbiyet b. bilen* ᶜ*āḳil bol-*) *277/6*
b.-i (*ñgi*)*zden!* (*siziñ b. müstefīd bol-*) *137/13*

beri beri, beriye krş. *biri*
b. kil! 250/12

beriyye A. çöl, sahrâ
b.-deki hāc piyādeleri 293/6

berk sağlam, pek krş. *bik*
b. itip-men 140/11 krş. *bikit-*
(*berk-it- "pekitmek, muhafaza etmek"* CC. *berkit-*)

berk A. şimşek
b.-ı 'ālem 106/12
b.-ını (kılıçınıng b. kör-) 296/13

bermekiler Abbasî hükümdarlarının vezirliklerinde bulunmuş, dirâyet ve cömertliği ile meşhur bir âile, cömert adam?
b.-den bir sālih ir 294/12

berr A. çöl
b. içinde suvsa- 43/9

bes F. yeter, yetişir, kâfi (ünlem)
b! 133/9, 264/6
(*yiter b!*) *119/6*

besle- (*bisle-?*) beslemek
b.-sin (kulların b.) 317/10
b.-di (tüni kün b.) 291/1
b.-diler (nāz ve ni^c^met bilen b.) 27/9/10
b.-gey (ir bişikinde b.) 5/13
b.-r ise (beden b.) 168/6
b.-yürge (b. cān bilen) 266/5
b.-(balasın b.) 25/11, (dīn b.) 321/3

beslen- beslenmek krş. *bislen-*
b.-ding anıng süti bile 28/5
b.-miş (kölgede b.) 296/10
b.-ip turur men 68/3, 71/12, 261/12, 301/6
b.-ip-tur 206/8

beşāret A. müjde, muştu
b. kitür- 36/11, 91/1

beşeriyyet A. insanlık, beşerıyet
b. za^c^fı 242/12

beter, better F. daha fena, beter
b. bol- 293/7
b.-dür (...'dan ol düşmen b.) 205/6

bevvāb A. kapıcı
b. 57/2/6
cevri 170/4

*bey^c^* A. satış, alım-satım
b.-ining (ol ivning b. ^c^akdinde) 218/7

bey-, biy-?? Tercüman. *bey-*, CC. *beyi-* "raks etmek"
b.-miş (karınçalar tolun ay tigresinde saf b. "halka çevirmiş, halay tutmuş?") *236/13*

beyān A. anlatma, ifâde, beyân
b. kıl- 196/11, 355/7
b.-ı (fakīrlık b.) 300/12

beyi- (*biyi-?*) büyümek
b.-se (ot "ateş" *b.) 324/10*

beyt beyit, iki mısrâ
b. (bu b.) 155/12, (bu b. bilen) 164/1
(*ikki b.*) *240/7/8, 245/7, 294/9*
(*ikki b. bile*) *55/12*
(*ikki b. bilen*) *146/13, 173/8, 378/3*
b.-ning ma^c^nīsi 245/7
takti^c^ı 10/9
b.-ni bedīhā ayt- 243/11
oku- 21/3/10, 40/9, 118/10 178/13, 234/13, 249/4, 297/6
yaz- 76/1/2
b.-ler oku- 128/2
b.-lerni ayt- 241/4

beytü'l-māl A. Devlet hazinesi, beytülmal
b. hazīnesi 42/9

beyük büyük
b. 69/7, 265/12, 304/13, 311/11
idi 64/5
turur 340/7

beyüklik büyüklük, azamet
b.-i birlen 348/1

bezzāz A. kumaşcı
b. dükkānı 150/6
(*bir ullu b.*) *275/8*

bıçak pıçak
b.-ını (bıçağını koy-) 137/2

bıçkı bıçkı, testere
b. ur- 320/5

bırak- koymak; bırakmak
b.-kıl 261/13
b.-sunlar (handakka b.) 95/4/5
b.-tıng (habske b.) 35/9
b.-tı (oğrınıng yolında b.) 100/4

(*suġa b.*) 202/4
(*sufra b.*) 290/5
b.-tılar (*ḥabsḳe b.*) 290/11
b.-ḳaymen (*ḥandaḳḳa b.*) 261/9
b.-ur idi (*ṭarḥ b*). 74/9
b.-ıp (*yasını b.*) 298/3
yürü- 250/10
b.-ıp turur-men (*ẕiḳrin b.*) 284/12

b.yıḳ bıyık
b. bur- 326/8

bi A. be harfi
b. ve ti'ni bil- 228/7

biç- biçmek
b.-tiler (*ḳumaşlar b.*) 186/11
b.-ḳesen (*ḥayr urluḳını b.*) 9/2

bîçare F. çaresiz, bîçare
b. (*ol b.*) 16/9, 202/2, 293/9
(*ol ʿāşıḳ-ı b.*) 227/2

biçin biçme, hasat
b. vaḳtı 271/6

big bey
b. 13/3, 57/10
idi 222/8
bol- 225/8
oġlı 194/13
(*bir b.*) 56/7
(*bir cāhil b.*) 59/13
(*ol b.*) 223/3
b.-niñ *ivi* 57/5
ḥāşeḳileri 57/7
ḫıdmeti 57/1
ḥüsn-i ẓannı 56/11
oġlı 162/10
b.-ni ... eyle- 19/6
ḳör- 222/13
b.-ge *ḫoş ḳil-* 58/9
ḳarşı 90/8
turuş- 276/9
b.-ler aşı 347/1
bigen- 27/12
b.-i (*iy muḥārifler b.*) 220/2, (*oġrılar b.*) 219/10, 220/4
b.-ine (*oġrılar b. ḳil-*) 219/3
b.-lerin (*ʿarab b. ḳonuḳla-*) 175/3
b.-lerinden (*ʿarab b. bir big*) 247/7
ol zamān b. bir big) 56/7
b.-lik ḥaṣıl bol- 192/10

bigen- beğenmek
b.-di (*terbiyetin b.*) 280/11
b.-ip taḥsinler oḳu- 26/2
iʿzāz ve iḳrām ḳıl- 27/12
(*ḥüsn-i tedbīrin b.*) 53/8
(*ẓarāfetin b.*) 147/7

bigi gibi bk. *bigin* krş. *ḳibi, tig*
b. (*anıñ b.*) 234/6, 292/8, 324/13
(*ay b.*) 229/4
(*seniñ b.*) 154/4
(*bayaġı b.*) 325/5
(*ḳüneş b.*) 234/7
(*ṣubḥ b.*) 258/1

bigin gibi bk. *bigi* krş. *ḳibi*(*n*), *tig*
b. (*isimlerden sonra*) 13/4, 40/10, 100/11, 129/5, 138/8, 169/5, 170/12, 173/11, 178/11, 180/9, 226/9, 239/2, 254/7, 266/4, 291/1, 307/1, 315/11/11, 316/2, 317/4, 332/5, 340/6/7/12, 346/7, 348/2, 354/8
(*ay b. yüz*) 142/8, 196/3
(*cān b. ʿazīz*) 230/2
(*ḳamer b. aydın*) 352/11
(*ḥaḳdan ḳorḳar b.*) 81/9
(*bayaġı b.*) 339/6
(*burunġı b.*) 339/6
(*ānıñ b.*) 121/1, 163/3, 171/1, 178/3, 178/3, 188/7, 221/7, 232/4, 254/3, 300/10, 315/12, 340/5
(*munuñ b.*) 43/1, 46/7, 67/12, 152/13, 209/1, 248/3, 258/8, 260/9, 294/7
(*seniñ b.*) 294/13
b.-ler (*anıñ b.*) 316/8
b.-lerge (*biziñ b.*) 217/13

bīgümān F. şüphesiz
b. 223/13

biḳ kuvvetli, sıkı, pek krş. *berḳ*
b. saḳla- 323/10
tur- 298/6
tut- 57/6, 119/6, 150/9

biḳit- kuvvetlendirmek, pekitmek krş. *berḳ it-*
b.-tiler (*işiḳin muḥkem b.*) 167/10

bil bel
b. baġla- 245/11, 285/1

b.-in͡g (min͡g?) büḳrülgeni 272/2
b.-imden şiş- 120/7
b.-in͡gden ... küç ḳisil- 271/12
b.-i ḳıl! 234/12
b.-in (ḫıdmet b. bağla-) 11/5, 246/2
(ḫıdmetine b. bağla-) 164/6
b.-ine ḳılıç bağla- 90/5
sağ ilin ḳoy- 39/5
b.-inde altunı bol- 179/9
aḳça bar idi 179/4
b.-inden ḳis- 289/11
şeş- 338/10
b.-lerin (ḫıdmetḳa b. bağla-) 317/2

bil- 1. bilmek
b! 15/9, 25/12, 29/8, 67/5, 75/13, 87/12, 115/9, 129/5(?), 161/13, 163/7, 164/12, 169/3, 173/10, 223/6,246/4, 252/10, 264/11, 279/6, 280/13, 294/3, 310/6, 325/3, 331/13
b.-gil 79/8, 80/8, 191/7, 315/2
b.-in͡g 21/3
b.-sün 344/4
b.-dim 205/5
b.-di 21/1, 23/3, 35/2, 61/5, 77/9, 100/2, 158/12, 227/13, 252/3, 259/5, 355/1
b.-ürmen 49/8, 84/7, 125/3, 143/5, 233/3
b.-ürsen 33/9, 41/9, 56/2, 91/4, 98/4, 172/4, 214/5, 217/3, 220/10, 271/3, 272/1, 288/3, 323/5/7, 334/7, 335/10, 338/9
b.-ürsiz 218/2
b.-ür 79/10, 122/6, 125/12, 205/8, 206/5/7, 252/8/9, 258/10, 263/3, 311/8/9, 339/2, 343/13, 348/13
b.-ürler 194/12
b.-geysen 239/12, 305/8
b.-geyler 334/1
b.-sem 239/3
b.-sen͡g 97/12
b.-se 263/3
b.-ür irdi 76/8
idi 214/2
b.-se idi 333/1
b.-ür isen͡g 245/2
b.-ip 36/3, 194/8, 220/12, 321/5, 335/4
ayt- 249/8
sözle- 280/1
b.-gen 266/2
b.-ür bol- 334/3
ḳişi 263/8
b.-meḳ 6/8, 72/13
b.-mege 120/5
b.-megil 174/13, 327/1
b.-mesün 48/12
b.-medim 127/12, 241/9
b.-medin͡g 106/11, 220/10, 311/6
b.-medi 70/10
b.-men 72/8, 75/8, 97/10, 109/11, 237/1
b.-mesbiz 263/11
b.-mes 48/13, 88/2, 252/8, 321/2, 343/13, 348/13
b.-megeysen 228/7
b.-megey 80/4
b.-mes idim 350/10
b.-meyin 54/10, 120/4, 294/9
b.-meyin idi(!) 35/1
b.-megenni sor- 350/12
b.-megenimden ḳorḳ- 214/5
(ġayb bil-) 97/10
(ᶜilm ve hüner bil-) 214/2
(ḳaderin bil-) 35/1/2, 70/10
(ḳıymetin bil-) 194/12
(muᶜayyen bil-) 205/5
(yaḳın bil-) 25/12, 161/13, 163/7, 223/6, 246/4, 279/6, 294/4

2. muktedir olmak
(iḳtidarî yardımcı fiili olaraḳ)
b.-ürsen 324/9 (şart?)
b.-ür 323/6
b.-geymen 307/11
b.-geysen 124/11
b.-gey 4/11, 195/13
b.-gey mi 237/8
b.-se 237/9
b.-medim 30/9
b.-medin͡g 188/7, 214/11b
b.-medi 33/13, 63/11, 77/12, 134/1, 188/2, 189/5, 190/1, 287/1, 214/11, 314/2
b.-mediler 200/5
b.-mes 154/11, 179/8, 183/5, 188/11, 260/6/8, 305/3, 336/3/7, 338/6, 343/6, 345/5

b.-mesler 42/4
b.-megeymen 246/6
b.-megey 237/9, 329/12
b.-mesen͡g 87/7
b.-mes idi 139/11
b.-meyin 242/1
(*ala bil-*) *63/11, 200/5*
(*ata bil-*) *260/6*
(*çıḳa bil-*) *4/11*
(*çıḳışa bil-*) *214/11, 314/2, 343/6*
(*ite bil-*) *33/13, 77/12, 87/7, 195/13, 307/11*
(*ḳıla bil-*) *30/9, 42/4, 124/11, 139/11, 190/1, 287/1, 323/6, 329/12*
(*ḳite bil-*) *179/8*
(*ḳöre bil-*) *336/6*
(*ḳötüre bil-*) *154/11*
(*ḳutula bil-*) *183/5, 189/5, 237/8/9, 242/1*
(*sözleme bil-*) *214* (*ḳenarda*)
(*örte bil-*) *305/3*
(*tirgize bil-*) *338/6*
(*tuta bil-*) *134/1, 188/7/11, 345/5*
(*tura bil-*) *246/6*
(*ura bil-*) *336/7*
(*yete bil-*) *260/8*

bilā A. menfî edatı "-sız"
b.-şeḳ 300/1 bk. *şeḳ*

bilād A beldeler
b. (*baʿżı b.*) *130/6*

bildür- bildirmek, belli etmek
b.-(ür) 340/6 (*ilge özin*) (imlâ: *bildür, bilidür?*)

bile *1.* ile *bḳ. bilen, birle, birlen*
b. yalın sözlerle: 6/12, 32/6, 61/9, 67/4, 70/2, 70/5, 75/1, 134/13, 195/8, 239/5/6, 240/9, 252/13, 253/11, 256/12, 261/1, 295/7, 313/9, 314/8, 324/12, 326/3, 335/9, 337/5, 341/3, 346/4
(*tan͡g b.* "sabahleyin") *95/2, 129/9, 258/1, 265/3, 295/4, 296/1, 352/6*
(*ḥüsn b. andan artuḳ idi* -bulunma hâli yerine-) *252/2*
ilgi hâlinden sonra:
(*anın͡g b.*) *78/6, 215/9, 329/1*
(*bizim b.*) *247/9*
iyelik ekli sözlerden sonra:
(*icāzetin͡g b.*) *192/3*
(*ḳadir ve ḳıymetin͡g b.*) *48/4*
(*anın͡g süti b.*) *28/5*
(*ḥaḳāret ḳözi b.*) *19/13*
(*öz ayaḳı b.*) *298/1*
(*ten͡gri ḳażāsı b.*) *44/2*
(*yer etmeḳi b.*) *332/7*
(*yoḳsulluḳ sebebi b.*) *307/1*
bağlama edatı durumunda:
(*ferāġat b. faḳīrlıḳ*) *303/9*
(*halāl b. ḥarām*) *306/9*
(*ḫıṭāy b. ḫōrezm*) *244/12*
(*topraḳ b. alṭun*) *226/12*
2. beraber
b.-dür (*tiḳen ve gül ġam ve şādī b.*) *315/9*

bile- bilemek
b.-r (*tiş b.*) *9/4* (mecazen. kızmak, kin beslemek)

bileḳ bilek
b. ḳuvveti 297/3
(*temür töggen b.*) *90/7*
b.-in uşat- 207/9

bilen ile bk. *bile, birle, birlen*
b. yalın sözlerle: *6/10, 10/6, 11/11, 20/1, 21/12/12, 23/3, 27/4, 27/9, 29/7, 33/10/13, 34/2, 36/7, 37/1/4/13, 38/1/11, 41/3/7, 43/8, 45/2/10, 46/9, 47/10, 49/13, 50/7, 51/9, 53/4, 54/4, 55/9/10/12, 56/5/6/13, 57/3/4/9, 58/4, 61/3/4, 63/3/10/13, 64/8, 65/6, 69/2, 73/5/7, 74/8, 76/9/10, 78/5, 79/12, 81/7/13, 82/2, 87/11, 88/5, 95/1, 96/9, 97/1, 102/1/5, 103/9/10, 107/8, 112/1/3/4, 119/3, 120/8, 124/9, 126/2/11, 128/6, 135/5, 134/11, 135/1, 136/2, 138/12, 139/9, 141/11, 143/3, 145/8, 146/8/13, 147/1, 148/1, 149/11, 150/5, 152/9, 155/9, 157/11, 158/11/13, 159/2, 161/9, 164/2, 167/9, 170/11, 171/5/6, 173/8, 176/10, 179/5, 181/6, 183/3/4, 185/6/7, 192/10/13, 194/1, 195/11/13, 196/13, 197/8, 198/3, 199/3/5, 200/11, 209/2, 211/9/13, 214* (*ḳenarda*), *215/7, 216/4, 218/1, 220/4/6/12, 223/7/9, 224/5/6/11, 227/1/11, 228/2, 229/3, 232/2, 234/4,*

236/7, 237/4, 238/1, 239/1, 240/2/6, 243/1/7/8, 244/7, 245/6/11, 246/6, 248/9, 250/10, 252/2, 253/12, 254/5/10, 255/1/7, 256/12, 257/4, 258/13, 259/4, 261/8, 262/3/8, 263/7, 265/8, 266/4/5, 267/1, 268/1, 274/12, 275/2/3, 282/6/11, 284/1, 287/2, 288/12, 290/11, 291/6, 294/8, 296/4/8, 297/2, 299/7, 300/1, 302/6/7, 303/13, 304/5, 306/5, 307/5/6, 308/4, 309/9/10, 309/11, 310/13, 311/1/10, 312/9, 313/3, 314/2/11, 316/7, 318/3, 319/9, 320/3/5, 322/13, 323/1, 325/7, 328/12, 329/9/12, 331/7, 332/13, 333/13, 334/4, 335/11, 338/1, 339/10, 340/12, 343/5/6, 344/10, 347/9, 348/4/9, 349/8, 350/10, 352/12
(*tan͡g b. "sabahleyin"*) 269/10
ilgi halinden sonra:
(*anın͡g b.*) 67/10, 110/4, 214/10, 221/4, 248/4
(*bizin͡g b.*) 118/11
(*menim b.*) 128/1, 223/1
(*munun͡g b.*) 64/2, 240/6
iyelik ekli sözlerden sonra:
8/4, 11/6, 34/9, 36/1, 44/7, 49/9, 60/12, 68/3/6, 69/1, 71/12, 78/3, 83/7/9/13, 96/12, 105/5, 111/13, 112/13, 114/9, 115/2, 134/3, 135/7, 158/2/11, 161/8, 163/1, 180/10, 186/6, 191/4, 192/4, 194/10, 195/2, 200/6, 203/6, 209/11, 214/ (*ḳenarda*), 252/10, 228/11, 231/9, 232/8, 233/1, 237/7, 241/13, 244/3, 245/5, 259/7, 261/11, 263/10, 277/6, 279/9, 282/4, 284/5, 285/6, 297/4/5, 299/5, 301/6, 305/5, 306/8, 307/2, 308/6/10, 311/7, 312/8, 317/13, 318/1, 320/7, 329/13, 335/6, 336/1, 340/4, 352/2/9, 354/3

bilgili <*belgülüg* belli, âşikâr, bilinen krş. *bilgür-*
b. bay 275/10
bol- 317/9 (*ḳüneş tig b. bol-*)
fāris 13/8, 330/3

bilgür- belirmek, belli olmak krş. *bilgili*
b.-mes (*hüner ve ᶜayb irde b.*) 20/10
(... *eşeri hīç man͡ga b.*) 149/1

bilig bilgi, ilim
b. baḥsi 13/7
ehli 122/13
iyeleri 321/9/10/12
b. birle saᶜādet ḳil- 93/7
b.-i (*ḳişinin͡g b. bol-*) 215/6
b.-li 93/10, 215/10, 217/6, 218/4, 355/8
ir 46/5/7, 321/13, 322/1, 334/2, 340/5
b.-siz 42/11, 92/13, 93/8
bol- 333/7
cāhil 210/10
ir 294/3
ḳişi 333/6, 340/6/7
oġlı 277/4

biliş tanıdık, bildik
b.-ler birle 135/10
b.-lerge iltifāt it- 132/9
ḳil- 132/10
b.-i (*hīç b. yoḳ*) 256/6

biˀllāh A. billahi, yemin sözü
b. (*aytım b.*) 119/10

binā A. yapı, binâ
b.-sı (*anın͡g sözinin͡g b.*) 18/2
(*senin͡g sözün͡g b.*) 18/3

bīnevā F. muhtaç, nasipsiz
b. (*faḳīr ve b.*) 161/6

bir bir
b. 4/9, 7/11, 10/8/10/13, 11/13, 12/9/12, 14/3/5/11, 15/2/6, 16/8/13, 17/4/8, 18/10, 19/2/10, 20/6/7/12, 22/13, 23/9/11/12, 24/5/12, 25/6, 27/10, 28/2/7, 29/10/11, 31/1, 33/7/10, 34/4/10, 36/8/10, 37/10/13, 39/3/4/5/13, 40/4/8/12, 41/6, 42/13, 43/5/13, 44/2, 45/8, 46/5, 48/7, 49/9, 51/5, 53/7/9, 56/4/7/9/13, 57/10, 59/6/13, 61/1/7/8/10/11, 62/1, 63/8/9, 65/3/7, 67/4/8/10, 69/6/10, 70/8, 71/5, 72/2, 73/3/9/12, 74/2/7/10, 75/4, 76/7/10, 77/10, 78/6/12/13, 79/13, 80/3/13, 81/11, 82/2/10/12, 83/12, 84/2/7/12, 85/2/8, 86/3, 87/13, 88/6, 89/2/10, 90/11/13, 92/6/13, 93/6, 94/3/6, 95/5/8, 97/7, 98/2, 99/12/13, 100/2/13, 101/7, 102/5/12, 103/11/12/13, 104/10, 105/8,

k̡öñgül bir- 46/8, 155/8, 233/13, 259/10, 323/2
meded bir- 4/6
mek̡tebge bir- 283/2
muᶜallimge bir- 27/10
murādın bir- 356/2
naṣīḥat bir- 80/8, 226/13, 278/4
ögüt bir- 227/3
niᶜmet bir- 141/13
ḫılᶜat ve niᶜmet bir- 78/2, 207/1, 280/11
māl ve niᶜmet bir- 65/10, 67/2, 176/2
rıżā bir- 211/9, 317/13
rızk̡ bir- 287/11, 288/4
şifā bir- 67/3
taᶜlīm bir- 277/7, 279/8
tanuk̡luk̡ bir- 30/3, 126/1, 241/1, 251/6
vezāret bir- 45/11
yilge bir- 308/11
zaḥmet bir- 80/7, 111/1, 181/1

birge berâber, birlikte
b. bol- 240/3

biri (-den) beri krş. *beri*
b. (*munça k̡ünden b.*) *246/1*
(*ol tārīḫden b.*) *103/2*
(*ol vak̡t-dan b.*) *165/8*

birip-i-/y-? göndermek krş. *ıya-bir-*
b.-di(?) (*bahādur erenlerni b.*) *24/3*
(*k̡urnak̡ b.*) *139/5*

birk̡e A. havuz
b. (*bir ulu b.*) *103/12*
b.-sinde (*k̡ellase b. ṭahāret k̡ıl-*) *107/6*

birle• ile bk. *bile, bilen, birlen*
b. (*yalın sözlerle*) *6/6, 12/4, 13/5, 15/7, 25/13, 29/13, 33/8, 62/12, 64/12, 74/6, 93/7, 97/3, 135/10/11, 144/11, 160/11, 172/3, 206/8, 207/7, 214/9, 215/2, 228/6, 231/10, 247/12, 267/3, 284/13, 310/5, 311/4, 319/3, 320/6, 325/5, 336/2, 338/5, 353/10, 356/2, 344/3*
(*iyelik̡ ek̡li sözlerle*) *14/1, 116/4, 164/12/13, 187/5, 218/5, 256/13*
b.-mi 186/7 (*bu iḥsān b. mi?*)

birlen ile bk. *bile, bilen birle*
b. (*yalın sözlerle*) *97/5, 160/7, 162/2, 178/9, 200/10, 226/4, 267/2, 300/11, 303/5, 329/6, 347/13*
(*anıñ b.*) *94/5, 204/10*
(*iyelik̡ ek̡li sözlerden sonra*) *17/1, 114/8, 119/6, 257/13, 321/5, 325/10, 348/1, 356/3*

biryān F. kebap, kızartma
b. 180/6

bisāṭ A. kilim, yaygı, döşenen veya serilen şey; oyun (satranç v.b.) tahtası
b. iyesi 112/11
oġurla- 112/10
töşe- 5/11
b.-ınıñ (*saṭranç b. ᶜāc piyādeleri*) *293/5*

bislen- Bk. *beslen-*
b.-ip turur men 68/3

biş- *beş* (5)
b. 61/9, 120/8, 222/10, 264/6, 354/11
b. altı (*k̡ün*) *254/7,* (*lok̡ma*) *264/6*
türlü 193/12
(*on b.*) *28/11, 291/7*
b.-inçi 16/3, 196/5, 224/2

biş- pişmek, olgunlaşmak
b.-er (*bāġda ġūre b.*) *332/13*
b.e durur 147/9
b.-ginçe (*aşı b.*) *86/6*

bīşe F. orman
b. içinde 20/11

bişi pişmiş
b. şalġam 180/8

bişik̡ beşik
b.-inde (*yir b. besle-*) *5/13*

bit- bitmek (nebat için), yetişmek, çıkmak
b.-ti (*tik̡enler b.*) *249/12*
b.-miş (*yaş ot b.*) *294/11*
b.-k̡ey (*endāmında k̡ıl b.*) *291/8*
(*terk̡ b.*) *332/8*

bit- bitmek, sona ermek
b.-k̡ey (*altun bile b.*) *326/3*
b.-se (*cerāhati b. -yitse?-*) *348/3*
b.-mes (*küç bilen b. "görülmez" işiñ*) *199/5*

bitiş (?) yaradılış, asıl; âkıbet?

b.-i (bir ḳim-irsenin͡g b. (biti-si?) yaman bolsa) 28/7

biyābān F. çöl, sahrâ
b. içinde yol az- 179/3

biz biz (şahıs zamiri)
b. 158/13, 228/8, 245/9, 263/11, 297/9, 355/7
b.-in͡g bilen 118/11
biginlerçe 217/13
tig 252/10
b.-im 17/9, 59/4, 87/9, 106/12, 305/4, 317/1, bile 247/7
b.-ge 14/8, 46/5, 74/13, 76/5, 228/8, 296/5
b.-e 82/6, 91/7, 317/1, 355/7 (?)
b.-ni 113/10
b.-de 162/6
b.-den 82/7, 158/12

biżāᶜat A. mal, sermâye
b. baḳāsı 98/10
b.-ım (fulan b.) 183/10

bize- bezemek, süslemek
b.-di ḳön͡glüm 265/8

bizen- bezenmek, süslenmek
b.-miş (riyā birlen b.) 160/7
b.-ip 6/3, 271/8

boġaz boğaz
b. belāsı 336/8
esīri 337/2
(iy b.) 90/11
b.-nı ḳurut- 242/12
b.-ı ḳin͡g idi 192/2
b.-ın (ḳon͡gşı b. ḳör-) 351/9
(öz b. yırt-) 119/3

boġday, buġday? buğday
b. ṭamaᶜ it- 171/4
yet- 271/6
yüḳi 174/1
b. turur 178/6

bol- olmak
b! 18/4, 48/4, 50/3/9, 59/11, 124/12, 153/6, 263/1, 292/8, 328/1, 329/4, 343/10, 344/6
b.-ġıl 54/1, 114/13
b.-sun 14/1, 17/5, 30/8, 84/12, 143/7, 181/5, 204/10, 210/1, 290/3

b.-dum 134/12, 135/9, 264/4, 270/12
b.-dun͡g 271/2, 292/5, 317/9
b.-dı 4/8, 11/8/9, 20/9, 21/1, 22/11, 31/5/13, 32/2, 33/5, 34/3, 41/6, 51/6, 52/8, 53/11, 54/8, 56/10/12, 64/8, 65/4, 66/7, 78/4/6, 85/11, 88/6, 94/11, 102/10, 103/13, 107/8/10, 111/10, 112/10, 116/5, 120/1, 121/10, 124/2/4, 134/2, 142/13, 152/13, 162/11/12, 165/3, 167/13, 169/8, 170/8, 171/12, 172/12, 176/13, 179/6, 198/7, 204/1/12, 205/2, 208/11, 210/6, 212/13, 213/6, 218/7, 221/10, 225/8, 226/1, 229/3, 236/3/12, 237/1, 241/3, 256/10, 264/2, 265/1, 267/6, 268/4, 273/11, 275/11/11, 278/1, 279/2/4/5, 287/3, 292/4, 293/12, 296/6, 318/3, 319/7, 348/4, 353/11, 355/5
b.-dılar 37/1, 77/7, 186/10, 282/4, 287/3
b.-muş-sen 221/8
b.-muş 54/7, 141/3, 269/4, 338/3
b.-ur-biz 231/2
b.-ur-sen 115/5, 132/5, 154/13, 345/11, 349/5
b.-ur 12/8, 15/5, 28/9, 29/9, 30/11, 31/6, 42/3/12, 47/9/10/13, 52/9/11, 54/13, 55/1, 58/1, 66/3, 74/3/5, 84/6/8/10, 100/8, 122/7, 131/1, 133/7, 134/8, 142/3/5/7/9, 143/5, 146/2, 150/12, 153/3, 155/7, 173/13, 176/7, 188/8, 189/10, 190/10, 192/5, 195/1, 196/10, 198/11, 210/9, 213/10, 216/12, 237/12, 238/7, 254/6/7, 255/4, 286/7, 287/5/8, 293/5, 294/10, 300/7/9/10, 307/5, 319/8, 322/7/8, 322/13, 323/1, 325/5/6/8, 326/9, 327/4, 334/1, 335/3, 337/7, 342/1/2/7, 347/12, 351/11/12, 354/4/6/7
b.-ur mı 29/6, 32/11/12, 237/13, 335/13
b.-urlar 151/3, 223/5/6, 293/6/7
b.-ġay-men 214/6
b.-ġay-biz 83/7/8, 153/11
b.-ġay-sen 68/4, 255/7, 349/9
b.-ġay-siz 138/4

sulṭān bol- 32/2, 328/6
ṣād bol- 135/7, 213/13, 294/10, 354/7
ṣādmān bol- 12/8
ṣāhid bol- 142/9
ṣerīf bol- 191/9
ṣerīḳ bol- 101/2
ṣüḳrāne bol- 290/3
ṭāḳatsız bol- 202/8
ṭālib bol- 237/5
tamām bol- 11/6, 42/12; 216/13, 268/4, 355/5
tar bol- 113/4
tāze bol- 14/1
telef bol- 270/11, 279/4, 281/7
tersīm bol- 85/12
tin͡g bol- 305/5
tiri bol- 159/5, 189/10, 263/4
tili uzun bol- 124/4
toḳ bol- 168/11
topraḳ bol- 153/6/7
tuş bol- 351/11
tutsaḳ bol- 45/1
tüz bol- 146/2, 272/2
ulu bol- 280/13
ʿuryān bol- 131/1
usal bol- 27/8
üzüş bol- 107/11, 278/1
vāḳıf bol- 57/8
vāḳıʿ bol- 107/10, 112/10, 134/2, 152/13, 258/9, 291/9
yaḫşı bol- 293/6, 295/5
yaḳınraḳ bol- 245/6
yaman bol- 28/8, 124/13, 136/5, 152/6
yār bol- 98/7, 177/13, 325/10
yaşı uzun bol- 17/5, 30/8, 84/12, 143/7, 181/5
yazuḳlı bol- 68/7
yıraḳ bol- 18/4, 156/5
yoldaş bol- 101/2, 130/10, 155/9, 296/4, 353/11
yumşaḳ bol- 327/12
yüḳ bol- 134/8
yüzi aḳ bol- 9/1, 153/5, yüzi ḳızıl bol- 141/3
zāhid bol- 142/5, 328/7
ẓāhir bol- 121/10, 212/13
żaʿīf bol- 20/7, 116/7, 191/8, 324/1
żāyiʿ bol- 192/5
ziyādet bol- 22/11, 104/4, 133/2
zelīl bol- 54/13 (ve ḥaḳīr), 313/11

borç borç
b. bir- 148/5, 182/5, 343/7
yıġıl- 169/11
yi- 170/5
b.-un͡gdan 343/9
b.-ın öde- 343/9

boş boş
b. il 303/3
(içi b.) 340/8

boşa- boşamak
b.-ġay (ḳızımnı ḳörüp b.) 158/7

boşal- boşalmak
b.-dı (ḫazine b.) 31/4

boy boy
b.-ı serv 29/13
tal 139/12
b.-un ... uzun ḳıl- 154/5
b.-li (beyüḳ b.) 311/11
(ḳısḳa b.) 19/12/13, 20/2, 21/2
(uzun b.) 19/11, 20/2, 139/4

boya- boyamak
b.-p saçın ḳaraġa 271/9

boyun boyun
b. sun- 130/4
b.-un͡ga (boynun͡ga) hamāyil bol- 145/12
b.-un͡gda (boynun͡gda) ḳal- 82/3
b.-ı (boynı) ḳöni bol- 274/7
b.-ına (boynına) sal- 154/5
b.-ın (boynın) ig- 6/5

böri kurt
b. 28/9
aġzı 137/1
ili 334/7
ḳibi 100/12
oġlı 28/6
b.-nin͡g balası 28/9
saʿbreḳi 137/5
b.-ge teraḫḫum ḳıl- 337/7

börḳ börk, başlık
b.-in (tatar b. ḳey-) 114/13

böyle böyle
b. 90/9, 93/13, 95/12, 109/12, 110/5, 131/8, 157/3, 160/13, 210/7, 241/9,

b.-ına (buyruġına boyun sun- 130/4, b. muṭīʿ bol-) 182/13

buyur- buyurmak, emretmek
b.-ġıl 322/2
b.-uñ 10/11
b.-duñ 43/4
b.-duñız 71/10 b.-tuñız 112/13
b.-dı 5/10, 16/8, 24/11, 33/1, 34/6, 41/6, 54/10, 58/9, 63/2, 65/7, 69/11, 73/4, 77/5, 78/1, 81/12, 84/3/10, 85/7, 95/3, 108/5, 112/11, 121/12, 145/8, 181/9, 183/2, 207/1, 209/11, 219/4, 220/4, 250/10, 251/10
b.-urmen 182/10
b.-ursen 258/9
b.-ur 265/5
b.-sa 61/9, 267/13
b.-ġan 294/1
b.-up turur 156/1
b.-mas 91/12

buz- bozmak
b.-arlar (yüz b.) 215/11
b.-upsen (dost ʿahdini b.) 343/4
b.-up ʿahd u vefānı 241/7
b.-a (urur naḳsın b.) 239/10

buzlan- buzlanmak, buz tutmak
b.-ıp idi (yir b.) 219/7

büḳrül- bükülmek
b.-geni (biliñ b. tüz bol-) 272/2

bülbül F. bülbül
b.- 6/6, 127/5, 128/12, 138/12, 235/2
b. bigin 129/5
b.-i maʿnī 12/3
b.-i gulşen-i meʿānī 354/7
b.-den vefā iste- 266/12
b.-in nālān ḳoy- 242/5
b.-ler 127/1

bünyād F. temel, esas
b.-ını (cehān b. sal-) 93/13

bürd-i yemānī çizgili Yemen kumaşı ve bu kumaştan yapılan elbise
b. y. 184/9

büzürcmihr Nûşirevan-ı âdil'in meşhur veziri
b. 91/10
b.-ge ḳıl- 82/13
sor- 83/1

C

cāfi A. cefa eden, zâlim krş. *cefāḳār*
c. 82/6

cāh A. (yüksek) mevkî, makam, itibar
c. çıḳıp ḳit- 278/6
tap- 352/12
ve celāl 191/9
ve devlet 12/13, 80/10
ve mertebe 280/11
(ʿizz ü c.) 351/7
(manṣıb ve c.) 63/5
c.-ıñ 64/5
c.-ı 62/5
c.-ına 181/2, 278/5
c.-ından 181/13, 221/3
c.-ları (ġurūr(-ı) c. bar) 309/12

cāhil A. bilgisiz, câhil
c. 59/13, 118/1, 167/1, 194/13, 207/9, 210/10, 215/11, 239/13, 313/12, 338/10, 339/1/13
c. bile oltur- 239/6
c.-sen 320/13
c.-ge 239/5
c.-ler bilen bol- 64/8
ara 338/9, 340/9

cāhillik bilgisizlik, cehâlet bk. cehl
c.-i maʿlūm bol- 334/1

cālīnūs (Galien, Galenus *131—210*) meşhur Yunan hekimi
c. ḥakīm 215/4

cāmiʿ A. câmi
c. içinde 180/2
iyesi 222/7
c.-niñ müvezzinleri 222/9
c.-i (damışḳ c. içinde) 37/11, 107/6, 263/6
c.-iniñ (ḳāşġar c. içine kir-) 244/4
c.-ine (baʿalbek c. kir-) 108/13
(kūfe c. kir-) 179/13
c.-inde (sincār c. mañgla-) 222/5

cān F. can
c. 112/7, 342/9
al- 189/6, 236/7, 257/6
bigin 13/4, 230/2, 340/11
bile ḫıdmet ḳıl- 195/8
bilen 45/2, 95/1, 257/4, 266/5
bir- 179/7, 274/9

c.-i (maᶜnī c.)? 249/1
c.-sen (sen ol zarīf-i c.) 229/10
c.-nıñ meclisi 91/4
rāḥatı 9/6
türlü türlü tañları 193/9
ziyneti 177/12
c.-ġa 144/2, 227/8, 330/9
c.-nı ḳör- 249/6, 264/1
ṭūfān tut- 316/10
yi- 332/6
(imlâ: cehānı ?) yoḳdan bar ḳıl- 176/11
c.-da 5/3, 11/1, 59/9, 60/10, 78/10, 121/7, 141/8, 162/8, 175/1, 232/9, 249/1, 256/5, 279/2, 323/11, 332/5, 356/7
c.-dan 162/7, 193/10, 246/8, 249/10, 272/6, 318/4

cehd A. çalışma, gayret, ceht
c. ḳıl- 345/1
c.-i (cedd ü c. artuḳraḳ) 291/11

cehennem A. cehennem
c. ḳavmi 135/9
otı 38/13
c.-dür 35/6, 136/7, 239/6
c.-niñ ᶜazābı 164/12
c.-ge (ilt-) 295/12
c.-e ḳit- 27/1
c.-de 114/5, 150/12

cehl A. câhillik, cehâlet krş. cāhilliḳ
c. (ᶜalāmet-i c. turur) 217/1
c.-ine (öz c. iḳrār ḳıl-) 216/11

cehūl A. pek câhil, bilgisiz krş. cāhil
c.-den ... ḳil- 98/4/5

celāl A. büyüklük, ululuk
c.-i (cāh ve c. żaᶜif bolma-) 191/8

celālehu A. bk. celle

celeb A. acemi
c. ḳul 33/11

cellād A. cellat
c. 65/12

celle A. Tanrı için kullanılan hürmet sözü
c. celālehu (minnet ol bir ve bar teñrige c. c.) 4/2
(ᶜazze ve c.) 130/9, 345/2

A. toplama; topluluk; toplu
bol- 32/7, 65/4, 91/8, 94/5, 329/3
it- 145/2, 182/4/9, 204/7, 310/13, 311/4, 318/10/13
şemᶜi-men 231/12

ve ḥāżır dur- 304/3
(ol c. içinde) 119/1
(şemᶜ-i c. otur-?) 183/8
(zāhirleri c.) 144/8
c. idi (maᶜnileri c.) 144/7

cemāᶜat A. cemaat, topluluk
c. 22/3, 30/6, 101/9, 151/9, 223/6, 337/12
(bir c. faḳīrlar) 56/5
(bir c. ᶜārif faḳīrler) 100/13
c.-i ḫalḳ 198/13

cemāl A. güzellik; (güzel) yüz
c. 288/2
ḳemāl içinde 29/12
tap- 321/9
ve ḳemāl 94/12
(ḳörḳli c.) 195/4
(ṣāḥib- c.) 19/11, 76/10, 139/12, 195/2, 241/11, 269/2, 331/6 (ṣāḥib-c. idi) 244/5
c.-im (ḥüsn ü c.) 161/2
c.-iñ bāġı gülzārı 272/3
bilen ... müşerref bol- 232/8
güliniñ nevbeti ḳiç- 236/8
c.-iñe ᶜāşıḳ bol- 229/11
c.-iñni ḳör- 244/8
c.-i güli 243/9
ḳemāl 230/1
münīr 334/11
tolun ay 29/13
(anıñ c.) 248/10
(anıñ ḥüsn ve c.) 308/6
(gül c.) 12/1, (gülniñ c.) 15/8
(yūsuf c.) 235/12
c.-iniñ vaṣıfları 9/10/11
c.-ine ḳarşı otur- 265/9
muṭalaᶜa ḳıl- 251/8
müştāḳ bol- 70/13
naẓar ḳıl- 140/6, 252/4
ni bol- 236/12
(ḥusn ü c. ḳöre tili uzun) 224/13
c.-in ḳör- 226/5, 251/3

cemīᶜ A. hep, bütün cümle
c. maᶜāṣī ve münḳer 283/8

cemᶜiyyet A. topluluk, perişanlığın zıddı; metinde bilhassa ḫaṭır sözü ile gönül rahatlığı, kalb huzünü mânâsına gelmektedir.
c. ṣūret baġla- 303/10

c.-i ḫātır 49/10 (krş. *perişān ḫātır*)
c.-i (*ḫātır c.*) *145/1, 196/11*
c.-inden (*ḫātır c.*) *307/12*

cemşīd Cem, İran mitoloji kahramanı
c. idi 353/7

cenān A. Gönül, Kalb
C. (Gülistān-ı c.) *14/1*

cennet A. cennet bk. cenān
c. bāġı 35/5, 164/13
içinde 114/5, 351/2, 355/10
ni'meti 315/7
tama'ın ḳıl- 350/7
temāşāsın tile- 9/5
tile- 186/7
c. idi 250/4
c.-niñ ni'metleri 305/7
c.-ḳe ilt- 295/11
bir- 114/8/9, 239/11, 299/12
ḳit- 277/2
c.-de 151/2, 249/1

cerāb A. dağarcık, torba, âdi deri, meşin ? (metinde *edim* "sahtiyen"in zıddı olarak kullanılmıştır) krş. *edim*
c. (*bol-*) *287/8*

cerrāḥ A. cerrah, operatör
c. 264/10

cerre A. toprak testi
c. içinde 353/3

ces A. donuk? ces'
c. (*dırīġā boldı ḳözüm bebegi c.*) *264/2*

cevāb A. cevap
c. ayt- 44/12
bir- 203/10
ḳitür- 50/6
tap- 214/5
c.-ı (*mes'eleniñ c.*) *255/12*
c.-ına ḳorḳ- 71/2
muntazır bol- 71/1
c.-ın işit- 10/9
c.-ını ḳözle- 18/7

cevāhir A. cevherler, mücevherat bk. *cevher*
c. 178/8, 192/7

cevher A. < F. *gevher* cevher; kıymetli taş, cevahir
c. 13/7, 195/10, 339/5
c.-i aṣl 277/11
'ulvī 339/9
c.-ni sındur- 338/13
c.-i (*bahālı c. bol-*) *195/9*

cevheri A. F. cevahirci, kuyumcu, cevher'le ilgili (olan) (cevheri: (?-*1010*) Türk asıllı meşhûr bir lûgat âlimi
c.? 13/10
c.-ler bāzārı 178/1 ("*ḳuyumcular çarşısı*")

cevr A. ezâ, cefa, eziyet
c. çeḳ- 208/2
içinde 136/6
it- 31/2, 62/4, 195/7, 273/10, 322/7
ḳıl- 215/9, 236/6, 279/8, 295/6/13
ḳör- 71/13
ve cefā 241/6, 295/8
c.-iñ 268/9, -üñ 279/12
c.-iñe taḥammül ḳıl- 266/7
c.-i düşmenni çeḳ- 315/8
c.-i (*ġam c.*) *82/5,* (*usta c.*) *283/5*
c.-ine ṣabr it- 233/9
taḥammül ḳıl- 64/10
tāḳat ḳitür- 124/7
c.-in çeḳ- 119/13, 170/6, 233/6, 268/6, 296/11
ḳöter- 170/4
c.-inden 83/7, 179/12, 239/3, 328/11
c.-ler çeḳ- 233/1

cezā A. cezâ, karşılık
c. durur 85/1
c.-dur 285/12
c.-sı (*'ameliniñ c.*) *73/11*
(*ānıñ c.*) *87/1*
c.-sın izde- 98/10

cibrīl / Cebrâil, *4* büyük melekden biri
c. ve miḳāyil 108/5

cidāl A. kavga, cenk; münâzaa, tartışma
c. dādın bir- 293/3
c.-i (*şeyḫ sa'dī niñ c.*) *300/11*

cidd A. (imlâ: *cedd*?) çalışıp, çabalama, bir işi gerçekten işleme
c. ü cehd ("*çalışma ve gayret*") *291/11*

ciger F. ciğer
c. dağına taḥammül ḳıl- 50/4

cihāz A. cıhaz, çeyiz

c. (*māl ve c. ve niᶜmet bilen*) *157/10*
cihet A. *1.* cihet, taraf
c.-den (*ol c.*) *59/3, 290/10*
(*ni c. durur*) *114/7*
c.-inden (*dünya c.*) *192/1*
2. iş, vazife, hizmet, memuriyet
c. ḥāṣıl bol- 49/9
cilve A. cilve
c. ḳıl- 239/2
cin A. *cinn* cin
c. 236/5
cinān A. cennetler, bahçeler bk. *cennet*
c. (*gül-i c. ḳörgüz-*) *222/2*
c. (*gülistān-ı c.*) *14/1*
c.-ġa ḳit- 305/1
(*ehl-i c. aᶜrāf cehennemdür*) *35/6*
cināze A. cenâze, tabut
c.-ni ḳöterip ḳiç- 306/6
cins A. cins, soy krş. *nā-cins*
c.-imiz (*bizim ebnā'-i c.*) *305/4*
c.-imizge (*bizim c. lāyıḳ degül*) *17/9*
cirāḥat A. yara
c. 69/3
ağrısı 252/8
it- 201/11 "yaralamaḳ"
üstine tuz tök- 252/11
c.-dan 201/9
c.-iñ devāsı 170/8
c.-i 286/4, 348/3
cirāḥatli yaralı
c. bol- "yaralanmaḳ" 170/7
cism A. cisim, beden
c.-iñ (*ṣūret-i c.*) *292/4*
A. köprü
c.-i (*ḥille-niñ c. bigin bol-*) *173/11*
comardlıḳ < F. cömertlik
c. it- 45/3
cūd A. cömertlik
c. içinde 13/6
ḳörgüz- 356/1
ḳudret bilen bol- 302/7
ve sücūd 302/9
(*iy hālıḳ-ı cūd?*) *5/8*
cumᶜa A. cumâ (metinde her iki misalde de "hafta" karşılığında kullanılmıştır?)
(*ol c. içinde*) *186/11*
c.-dan (*bir c. soñra*) *167/10*
cübbe A. cüppe
c.-sin (*soy-*) *113/9*
cümle A. bütün, hep, hepsi; herkes
c. 6/13, 13/12, 19/1, 39/8, 62/8, 129/3, 148/10, 191/6, 217/7, 294/10, 355/4
ᶜālem 107/1
c.-den ᶜāciz ḳör- 106/6
münezzeh 159/2
c.-si 36/13
c.-sinden 81/6, 258/10
cündī A. süvâri, sipâhi, kumandan? bk. islâm Ans. *cünd*
c. (*ol c. ḳarındaşı*) *89/12*
c.-lerinden (*ḥaleb c. bir ḳim-irse*) *135/1*
cüneyd meşhur mutasavvıf Cüneyd Bağdadî (? — *910*)
c. ve şeyh şiblī ṣuḥbetin ḳul- 15/11
cürm A. suç, cürüm
c. it- 280/6
c.-üm bağışla- 99/1

Ç

çağır bağırmak, inlemek
ç.-dı 137/3 a (*ḳenarda*) (*ḳoy ç. "ḳoyun inledi"*)
ç.-ıp ayt- 199/12
ḳur'ān oḳu- 223/9
ç.-ma! (*vaḳtsız ç.*) *120/3*
çaḳ- ihbar etmek, ifşâ etmek
ç.-ḳay (*ḳişi ᶜaybı-nı ḳörüp ç.*) *292/12*
çal- (bir musiki aleti) çalmak
ç.-dı (*ḳūs-ı rahīl ç.*) *37/8*
çanaḳ çanak, kâse
ç. (*tört ç. ... ye-*) *336/13*
ç.-lar (*çinī ç. al-*) *184/6*
çap- (at) sürmek, koşturmak
ç.-up 21/6, (*-ıp*) *309/3,* (*2t ç.*)
çarḫ F. felek, baht
ç. oḳın yaḫşı at- 296/6
(*bu ç. ve baḫt*) *64/8*
çāşnī F. çeşni, nümûne
ç.-den (*biravıç ç. maᶜlūm durur*) *174/1*
çeḫre F. yüz, çehre
ç.-li (*div ç. ḳul*) *94/9*
çeḳ- çekmek bk. *çiḳ-*

ç.-ḳil 227/1, 293/11
ç.-tim 208/2
ç.-ti 293/11
ç.-ersen 293/11
ç.-erler 284/8
ç.-ḳeyler 166/1
ç.-sen͡g 72/3, 326/5
ç.-se 315/8
ç.-er idi 296/7
ç.-ḳen 305/13
ç.-ip 14/4, 23/3, 69/4, 108/1, 112/2, 113/3, 115/13, 119/13, 146/10, 192/9, 225/11, 234/10, 238/3, 242/1, 264/10, 268/6, 276/4, 284/2, 285/11, 286/13, 309/2
ç.-ip-tur 206/6
ç.-megen 33/12/13, 296/11
ç.-meyin 170/6, 207/13
başın ... yaḳasına çeḳ- 14/4, 108/1
cevr (in) çeḳ- 119/13, 170/6, 208/2, 268/6, 296/11, 315/8
ġarāmet çeḳ- 225/11
gurbet mihnetin çeḳ- 206/6
ilin çeḳ- 23/3, 113/3, (illerin ç.-) 166/1
ḳılıç(ın) çeḳ- 309/2, 326/5
meşaḳḳat çeḳ- 285/11, 305/13
mücāhade(sin) çeḳ- 238/3, 242/1
renç çeḳ- 207/13
tişin çeḳ- 264/10
ya çeḳ- 69/4, 276/4, 296/7
yol çeḳ- 146/10
yükün çeḳ- 72/3
zaḥmet çeḳ- 33/12/13, 115/13, 284/2/8, 286/13

çeḳiş- çekişmek
ç-tiler 331/8
ç-ip 314/8

çemen F. çayır, çimenlik
ç.-ge temāşā ḳıl- 212/8

çerāġ F. ışık, kandil, mum
ç. bilen ḳör- 150/5
söndür- 230/13
ç.-nı ḳöy- 150/5
ç.-ın (tevfiḳ ç. ileyinde tut-) 123/12
ç.-ı sön- 344/11
ç.-ının͡g yāġı 42/12

çerb F. yağlı
ç. ve şīrīn yi- 142/5

çeri asker, ordu bk. çerig
ç. (iḳi ç. muḳābil bol-) 21/1
ç.-ge (yāt ç. ot ur-) 22/4
ç.-si (düşmen ç.) 20/13, 22/2, 44/2, 329/2
ç.-sine (düşmen ç. ḳir-) 21/8
ç.-sin (düşmen ç. sındur-) 22/7

çerig asker, ordu bk. çeri
ç. yasa- 20/13
ç.-de 297/1
ç.-den ayrıl- 206/10
māl ayar bol- 44/5
ç.-in͡gden diriġ et- 45/4

çeşme F. çeşme
ç. durur 278/8

çetr F. çadır, gölgelik
ç.-i sulṭān 111/5

çetüḳ kedi krş maçı
ç. 36/4
ç.-ine (ebū hureyre ç. yidür-) 185/11

çıḳ- çıkmak
ç.-tım 296/4
ç.-tı 34/7, 100/2, 130/7/11, 134/1, 201/6/13, 202/6, 243/6, 259/5/6, 320/3
ç.-tılar 24/9, 57/8/9, 152/9, 200/4
ç.-armen 106/13
ç.-ar 201/9, 311/2, 328/9, 353/1
ç.-sa 264/13, 273/4, 339/6
ç.-ar bolsa 338/8
ç.-ḳan 267/10
ç.-ḳanında 34/8
ç.-a bil 4/11
ç.-ıp 33/5, 57/7, 102/11, 120/1, 175/4, 180/11, 186/2, 201/3, 204/1, 209/11, 222/6, 247/9, 297/10, 349/3
ḳil- 128/6
ḳit- 119/11, 278/6, 289/5, 331/13
ç.-ıban 209/6
ç.-ıçaḳ 196/7
ç.-maġı 4/6
ç.-maġay
cān çıḳ- 264/13
diyānetden çıḳ- 328/9
ḳökḳe çıḳ- 173/3, 320/3, 339/6, 353/1
ḳüneş çıḳ- 259/5
öçi çıḳ- 209/6
(oḳ) yadan çıḳ- 267/10, 338/8

çıkar- çıkarmak
ç. 65/2
ç.-dı 14/7, 208/12
ç.-ur 36/5
bolsa 264/11
ç.-sa 330/6
ç.-ğan kişi 88/8
ç.-ıp 151/1, ç.-up 25/6
ç.-ma! 320/7
bağrın çıkar- 65/2
başın çıkar- 14/7
közin çıkar- 36/5, 320/7
mağzın çıkar- 330/6
yüzin çıkar- 25/6
çıkış- başa çıkmak, hakkından gelmek
ç.-a bil- 214/10, 314/2, 343/5
çibin sinek
ç. üş- 96/5
ç.-ler (süri -ç.) 203/3 bk. *süri*
çiçek çiçek
ç. 5/12, 96/7, 294/10
ç.-ler 6/2
bilen bize- 265/8
ç.-lerden 6/4
çig çiğ, pişmemiş
ç. kerpiç 299/9
çik- çekmek bk. *çek-*
ç.-ti 202, 320/8
ç.-er 151/8
ç.-key 350/3, 352/10
ç.-er idiler 221/3
ç.-ken 154/4, 258/8
ç.-ip 200/3, 233/2
ç.-mek 233/6
belā ve mihnet çik- 202/3
beliyyetin çik- 221/3
cevr(-in) 233/6, (-ler) çik- 233/2
derdni çik- 252/8
kılıç çik- 154/4
renc çik- 320/8
çin Çin
ç. iklīmi 94/3, 184/4
ve hatā 148/11
(sultān-ı ç.) 236/4
ç.-den al- 184/6
çīnī F. çini
ç. çanaklar 184/6
(sahn-ı ç.) 332/10
çirkīn F. çirkin
ç. hulklı 281/4
(anıñg ç. müşāhedesinden kutula bil-) 241/13
çiyne- çiğnemek
ç.-geysen 157/4
çobān, çūbān? F. çoban
ç. 35/6, 79/11, 274/3
bol- 32/12
ir- 79/10
üçün- 79/11
çok çok krş. *köp*
ç. 40/13, 48/8, 110/10, 154/1, 163/11, 185/8, 295/6, 301/5, 332/4
degüldür 331/3
ç.-dur 154/2, 323/2
çömüç kepçe, büyük (tahta) kaşık krş. *cc. çömiç*
ç. sapı 320/7
çöple- toplamak, derlemek
ç.-giçi (söz ç.) 325/4 ("söz toplayan -iki kişi arasında-söz getirip, götüren, fitneci" F. *aslı: suhan-çīn)*
çörge- yakmak, kıvrandırmak
ç.-r meni 250/6
çözge- sarmak, bağlamak, dolamak
ç.-di (kime yipin elini ç.) 201/13
çün F. vaktâ ki, ...ınca; çünki; eğer, gibi
ç. 4/7, 7/7, 12/8, 30/4, 33/9/12, 37/10, 56/2, 64/10, 91/7, 97/13, 100/8, 103/4, 106/4, 111/10, 136/7, 154/1, 159/3, 161/7, 164/3, 166/3, 169/8, 188/8, 193/2, 205/5, 207/10, 220/10, 223/4, 225/1, 225/2, 226/12, 250/6, 257/3, 260/6, 268/4, 274/13, 278/1, 282/2, 285/2, 288/3, 289/10, 301/6, 307/4, 317/1, 319/11, 320/13, 325/3, 335/10, 342/7, 345/11, 355/9, 356/8
ç.-ki 64/8, 200/7, 225/7, 233/13, 283/12, 315/9, 333/9
ç. kim 231/4, 247/2, 295/13, 318/6
çürük çürük
ç. koz 333/12
çüst F. yakışıklı; çevik, çâlâk
ç. (iy yar-ı ç.) 341/3

D

dād F. *1.* adâlet, hak
d. tile- 66/10
d.-nı ... izde- 66/4
d.-ın bir- 59/7, 293/3
2. kısmet, nasip
d. al-(dünyīdin alsun tanaᶜum birle d!) 13/5

dāġ F. yara
d.-ına (ciger d. taḥammül ḳıl-) 50/4
d.-lı (yüregi d.) 306/13

daġı dahi; da, de; ve
d. 4/3/7/8, 5/1/5/11/13, 8/1/7/12, 9/10, 11/5, 16/3/4, 18/2/13, 19/11, 20/1/8/12/13, 21/3/8/9, 22/1/2/9/10, 23/5, 26/2/12/13, 28/5, 29/1/2, 30/13, 31/4/10, 32/1/9, 33/12, 34/10/12, 35/11, 36/13, 37/10, 38/1, 39/8, 41/1/6/8/12, 43/5, 44/1, 45/6/9/12, 46/13, 47/2/10, 48/2/8/9/10, 49/12, 50/5, 51/8, 52/9/11, 54/6/9, 55/7/11, 56/8/12, 57/10/11, 58/11, 60/4, 62/1/8, 64/3, 65/2/6, 66/3/6/7/12, 67/11, 68/10/13, 70/12, 71/2/9/12, 73/6/7, 74/8, 75/10/12, 77/9, 78/2, 79/1/5/7/8, 81/2, 82/2/5/12, 83/4, 84/6/8/13, 86/1/2, 87/2 3/4/5/8, 88/11/12/13, 89/3/11, 90/10, 94/7/13, 95/3, 96/13, 98/10, 100/2, 101/2/5/12, 103/1/9,104/13, 105/13, 107/5/8, 108/2/4, 109/4/6/13, 110/3/5/13, 111/2, 113/2/7, 114/3/5/6/9, 115/10, 116/1/10, 117/3, 118/8, 120/9, 121/2/12, 122/2, 123/4, 124/1/2/9/10, 125/2/7, 126/10/11, 127/1/2/4, 128/6/9/11, 130/12, 132/2/7, 134/4/5/11, 135/2/12/13,136/12,137/13,140/8 141/3/5/7/9/13, 144/6/8/12, 145/1, 146/11/13, 148/2/4/6, 149/5/12, 150/1/7/13, 152/11, 153/2, 154/10, 155/5/13, 156/11, 158/7/12, 159/5/11, 160/1/3/4, 162/6/12, 163/2/5, 164/6, 165/4/13, 166/2/11, 167/1/2/7/10, 168/3, 171/9/12, 172/2/6, 173/1/7/13, 174/4, 178/6, 179/3, 181/5, 183/2/10/11, 184/2/6/7/11/12, 185/9/11/13, 188/9/11, 192/2/10, 193/6, 194/3, 195/3/12, 196/12, 197/8, 198/3/12, 201/3/7/13, 202/1/6/7, 203/11, 204/3/12/13, 205/8, 207/1, 208/1/11, 209/2/3/13, 210/6/13, 212/7, 213/1/13, 214/4, 216/4/6/9/13, 217/11, 219/5/11/13, 220/4, 221/10/11/12, 222/11/12/13, 223/3/4, 224/2/13, 225/3, 226/6, 227/6/12, 228/8/13 (ḳenarda), 229/2, 230/13, 232/8, 233/6/10, 235/5, 236/9, 237/5, 239/13, 240/5, 241/1/4/12, 242/10, 243/10/11, 244/13, 245/1/10/11, 246/13, 248/11, 249/7, 251/1/7/11, 252/3, 253/9, 254/5/8, 255/2/5/9/10/12, 256/1/5/11, 259/2/4, 260/10/11, 261/5/6/12, 262/1, 263/5/12, 264/8, 265/8/12, 266/9, 267/5, 269/2/6/10, 270/12, 272/4, 274/6, 278/7/9/11/12, 279/10, 280/1/3/4/11, 281/6/8/11/13, 282/1/6, 283/10, 285/4/5, 286/11, 287/2/9, 288/8, 289/4/13, 293/2/6/7/11, 294/8/13, 295/1/3/5/9/11, 296/6/7/8/12, 297/4/10, 298/7, 299/7/8/9, 300/11, 301/3/8/9/10/11/12, 302/7/11/12/13, 303/1/9/11, 304/4/6/11/12, 305/10, 306/2/9/10, 307/3/10/12, 308/2/6/10, 309/5/10/12/13, 310/1/4/9/10/12, 311/1/8/9/12, 312/5/6/11/13, 313/2/4/12, 314/4/9/12, 315/2/3/4/5/6/11/12/13, 316/4/5/8/9/10/12, 317/3, 318/9/11/12, 319/13, 320/9/10, 321/10, 322/7/13, 323/6/8, 324/6, 326/11, 327/10, 328/5/7, 329/11, 330/11/12, 331/6/11, 332/2, 333/1, 334/9, 335/11, 336/9, 337/6, 339/7, 340/2/5, 341/9, 342/10, 343/6, 344/13, 345/5, 346/3, 348/12, 349/6/11, 352/4/9/13, 353/6, 354/4/13, 355/1/2

daḫl A. gelir; verim
d. aḳar su durur 283/10
d.-iñ yoḳ turur 283/12
d.-i (aġaçınıñ d. „verimi") 354/3
(misḳinler d. durur) 301/8
(muᶜayyen d. bol-) 283/12

daḳ tut- <F. daḳ giriften
suçlamak, zemmetmek, bühtanda bulunmak, iftira etmek
d. t. -upturlar (müddeᶜiler d. t.) 257/11

daḳīḳa A. incelik
d.-nı ḳizle- 78/6/7
dalḳ A. (eski ve yamalı) derviş hırkası
d. irür 101/10
dām F. tuzak
d. (dāne-i d.) 197/5
damışḳ Şam şehri
d. cāmiᶜī 37/11, 107/6, 263/6
d.-da 134/9
damışḳī A. kılıç (F. aslı: *silāḥ-ı cenk*)
d. (muḫannat-ḳa d. yaᶜnī ḥācet) 102/4
dāne F. dâne, hubûbat tanesi
d.-i dām 197/5
dāniş F. bilgi, ilim
d. (dīn ve d. terk it-) 140/10
dānişmend F. âlim, bilgili, danışman
d.-ni (ḳör-) 232/13
dārū F. ilaç
d. 116/9
iç- 116/7
d.-lar bilen devā ḳıl- 112/1
dāsitān F. destan, hikâye, masal
d. bol- 279/2
daᶜvet A. dâvet
d. ḳıl- 115/8, 174/6
d.-niñ icābeti 211/9
d.-te yimek yi- 104/11
d.-ine bar- 175/7
daᶜvī A. dâvâ, iddiâ
d. 317/12
ḳıl- 78/3
ḳuşu 126/4
(lāf-ı d.) 160/8
d.-ge tur- 301/1 ("*şikâyet etmek*")
d.-ni ilt- 66/9
d.-miz 314/9
d.-ñg bātıl bol- 78/4
d.-siniñ sıdḳı 251/6
d.-sin (teñrilik d. ḳıl-) 92/11
dāvud Dâvud peygamber
d.-nıñ ehli 4/13
dāvudī A. Davud peygamberin sesi gibi gür, dâvûdî
d. naġme 195/11
(ḫalḳ-ı d.) 235/11
dāye F. dadı, taya
d.-sine fermān ḳıl- 5/12

dāyim A. dâimâ, devamlı olarak
d. 6/11, 13/13, 25/8, 33/6, 40/6, 56/1, 62/13, 63/5, 73/2, 97/3, 98/7/9, 100/8, 109/9, 116/11, 129/4/12, 135/7, 138/13, 150/12, 153/13, 161/1, 164/6, 183/5, 187/9/13, 208/8, 212/9, 262/5, 266/7, 268/1, 274/8, 278/9, 285/3, 287/7, 288/3, 300/1, 303/13, 315/9, 317/2/10, 322/4, 333/1, 335/7, 346/7, 348/8, 349/12, 350/8, 351/12, 353/5, 355/3/10, 356/1
dāyimā A. dâima, her vakit
d. 5/2, 12/1, 13/1, 72/2, 107/2, 190/10, 166/5
debīr F. kâtip, yazıcı
d.-i (iy maᶜrifet d.) 337/1
deccāl A. kıyamate yakın ortaya çıkacağına inanılan, yalancı ve zararlı bir şahıs deccal
d. işeki 308/9
def A. *deff* tef, musiki âleti
d. ve nāy işit- 212/5
d.-inde (deffinde) 121/2
defᶜ A. uzaklaştırma, savma
d. it- 77/12, 243/2
d.-ine meşġūl bol- 313/2
defter A. F. < Yun. defter
d. 321/2
d.-i (muḥabbet d.) 227/12
d.-in (şikāyet d. aç-) 301/2
degül değil bk. *dögül*
d. 7/1, 17/9, 25/11, 37/2, 42/10, 43/4/6, 49/13, 56/11, 65/5, 72/1, 72/12, 73/1, 79/11, 83/4, 87/11, 92/2, 98/12/13, 112/4, 120/13, 125/7, 131/4, 133/9, 143/8, 144/9, 155/1, 157/4, 160/1, 161/11, 199/12, 214/13, 218/1, 224/5, 226/5, 230/11, 231/9, 233/5, 240/13, 267/8/12, 272/11, 274/13, 285/4, 288/11, 289/3, 291/13, 292/11, 300/13, 304/4, 318/10, 321/3, 330/1, 335/1/12, 338/11, 339/11, 346/3, 347/11
d. mi? 293/4
d. ḳim 97/4, 182/7, 304/11, 324/3
d.-men 154/4, 163/9
d.-misen 136/10
d. durur 149/2, 167/3, 284/5

d.-dür 81/8, 100/10, 103/4, 137/3 a-b, 174/12, 199/6, 322/3, 331/3
d. idi 31/12, 35/12, 134/3, 277/8

dehlīz A. F. dehliz
d.-inden (ol ivniñ ḳaraṅġġu d.) 243/3

dehr A. zaman, devir
d. (ʿulemāʾ-i d.) 258/10

deḳen? bk. *düḳān*
d.-ge ḳiçip otur- 184/10

delālet A. yol gösterme, delâlet
d. ḳıl- 265/2

delīl A. belge, delil; yol gösteren, kılavuz
d. bol- 149/10, 208/11 ("yol göstermeḳ") ḳiltür- 340/1
d.-i ḳalma- 313/11
d.-den (az d. ḳöp maʿnī ḥāsıl bol-) 173/13

dellāl A. tellal
d. bol- 195/1

dem F. an, zaman; nefes
d. ur- ("bahs etmeḳ") 336/7 < F. d. zeden
(bir d.) 232/10
(bu d.) 40/10
(her d.) 74/1, 194/3, 266/10, 284/9
(ḫoş d.) 40/10
(ol d.) 36/5, 42/6, 112/6, 166/3, 240/10, 247/1, 276/3, 326/5 bk. *ol*
(uşol d.) 287/13
d. bedem bḳ. dembedem
d.-ine (gam d. yet-) 262/11
d.-ini (fursat d. ḳözet-) 42/5
d.-inde ḳörgüz- 13/9, 21/13, 102/3

dembedem F. zaman zaman; dâyimâ
d. ayt- 112/3
bu renc içindedür 356/1
taʿna dilin uzat- 136/9
taʿna-lar ur- 269/12
(ḳöñgli perīşān d.) 304/1

derāhīm A. "dirhem"ler, akçeler, paralar bk. *dirhem, direm*
d. al- 149/9, 346/6
bağla- 285/1
birle faḫr it- 310/5
çoḳ 301/5
dirīġ it- 45/4
ḳözün bağla- 200/1
(borçḳa d. bol-) 170/5, (ilde d. bol-) 131/7
d.-ge sat- 104/6

derd F. acı, keder, dert
d. bilen mübtelā bol- 112/3, 227/1 ve ḥasret birle öl- 319/3
d.-ni çiḳ- 252/8
d.-im 252/11
d.-ine (özge d. nisbet it-) 252/11
d.-in (ḳöñgül d. yanıp sözle-) 132/11
d.-inden (anlarnıñ d. ḫaberi yoḳ) 128/4

derecāt A. derece'ler; mertebe (burada) "*derekāt*"ın zıddı bk. *derece*
d.-ı (anıñ d. ni sebebden idi) 114/6

dereḳāt A. dereke'nin cem'i, aşağı basamaklar, *derecat*'ın zıddı
d.- (munnıñ d. ni cihetden durur) 114/6

derīçe F. pencere
d.-sinden (mecnūn ḳöziniñ d. leylī cemāline naẓar ḳıl-) 252/3

derūn F. iç; kalp
d. (yār-ı d.) 262/9

dervīş F. derviş
d. 148/8
bol- 114/13
(iy d.) 318/4

deryā F. deniz, deryâ
d. fütūḥı 250/3

deryūze F. dilenme, dilencilik
d. it- 148/9

destūr F. müsaade, izin
d. al- 57/8
bir- 66/6, 311/12

devā A. ilâç, çâre
d. buyur- 91/12 265/5
ḳıl- 112/1, 158/6
(ölümden özge d.) 30/12
d.-sı (cerāḥatiñ d.)
(rencniñ d.) 65/5

devlet A. baht, saâdet, ikbâl
d. bilen devrān sür- 79/12
bilen magrūr ve gāfil 349/8
delīl bol- 208/11
içinde 40/13
(bu d.) 230/4
(bedr-i d.) 13/7

(cāh ve d.) 12/13, 80/10
(erkān-ı d.) 77/6, 129/13
(ṣāhib- d.) 10/13, 208/13
d.-imden ayrıl- 135/8
d.-iñg bārī kıl- 265/12
ilinden al- 322/10
d.-i bol- 193/1
kemālġa yet- 53/10
taṣavvur kıl- 236/9
(dīn d.) 150/13, (dīn ve dünyā d.) 13/2
d.-i turur 278/11
d.-i dür 279/6
d.-in ziyād kıl- 13/5
d.-inde (melik d.) 36/12
d.-inden tüş- 278/10
mahrūm dururlar 305/9

devletli ikbâl sahibi, bahtlı
d. kim durur? 318/11
ol kim 318/12
d.-ler 351/13

devletsiz bahtsız
d. ni turur? 318/11
ol kim 318/12

devr A. devir, dönme; F. şarap kadehi
d. ayakı 91/7, 159/2 ("mecliste devr eden, dönen kadeh" metinde mecâzen "kader" anlamına kullanılmıştır.)

devrān A. devrân
d. sür- 79/12
d.- zamān 249/11

dıvār/divar? F. duvar
d. kölgesi 242/13
öze 239/10
(kadīmī d.) 297/3
d.-ında (bāġ d. yüri-) 239/1

di- demek, söylemek krş. *ayt-*
d.-geyim 109/11, 191/5
d.-sin 124/12
d.-diñg 220/9, 225/2
d.-di 27/6, 228/10
d.-diler 147/1/2
d.-r 156/8, 262/7, 275/6, 283/12, 349/3
d.-rler 97/9, 215/13
d.-gesen 339/12
d.-geysen 344/13
d.-gey 8/5, 19/9, 95/11, 160/5, 213/13, 236/10
d.-señg 274/10, 292/10
d.-se 83/10, 343/8
d.-seler 133/9
d.-r idi 238/11
d.-r iseñg 238/11
d.-yü 125/10
d.-p-sen 197/13
d.-p (dip "diye" krş. tip) 11/1/7, 35/13, 48/12, 51/10, 55/12, 69/11, 82/6, 102/7, 104/4, 116/9, 121/12, 154/8, 167/9/13, 173/8, 190/4, 204/11, 210/8, 218/5, 223/3, 236/12, 243/2, 265/11, 269/12/13, 277/7, 282/12, 290/8, 291/2, 314/12, 317/10, 323/12, 334/12, 344/2, 348/10, 353/2
d.-ginçe 124/13
d.-mek 173/6
d.-megil 323/5
d.-me! 293/9, 345/9
d.-mediler 343/12
d.-mesmen 99/3
d.-mes 319/2
d.-mesler 354/1
d.-megeyler 288/8
d.-mese 166/3

dībā F. bir cins ipekli kumaş, dîbâ
d.-yı mu'lem 191/2

dicle Dicle nehri
d. kurı yir bol- 283/13

dīdār F. yüz
d. körgüz- 108/7
d.-ına (hak d. müşāhade kıl-) 151/2

dil F. gönül
d. ārām kıla bil- 139/11

dilārām F. gönül dinlendiren; sevgili
d. (müferrih şīveli nāzük d.) 139/10

dilber F. gönül götüren güzel, dilber
d. (ol d.) 240/9
d.-im zülf-i 230/12

dildār F. gönül tutan, sevgili
d. körki 225/13

dilrübā F. gönül kapan, sevgili
d. (ol d.) 308/4

d.-sen (*vefāsız d.*) *234/12*
d.-sı birle ... sohbet kıl- *256/13*
dilşād F. gönlü sevinçli, mesrûr
d. kıl- *161/5/8*
dimāġ A. akıl
d.-ıñġdan kiter- *192/8*
dīn A. din
d. *321/10*
besle- *321/3*
devleti islām *150/13*
ve dünye devleti *13/2*
ve dāniş terk it- *140/10*
d.-niñg düşmeni *328/5*, ᶜizzeti *223/12*
d.-iñge ziyān it- *215/3*
d.-in dünye-ge sat- *342/10*
dīnār A. dinar, altın sikke, o devir ve muhitin parası
d. (*ilinde bir niçe d. bol-*) *177/5*
(*iy ilm-i nücūm içinde d!* (?) *-bu misalde, başka bir kelime değilse, mecâzen "altın gibi kıymetli" demek olmalıdır-*) *220/9*
ve direm *319/9*
diñgle- (*diñglen-*?) dinlemek krş. *tıñglan-*
d.-di (*yükün yirde koyup d. "dinlendi"*) *175/6*
dīnsiz dinsiz, kâfir
d. melᶜūn *214* (*kenarda*)
dirāyet A. anlayış, dirâyet
d. (*fehm ve d.*) *52/9*
direm F. gümüş sikke, akçe
d. *240/12, 319/9*
ḥāsıl it- *196/8*
kulları *310/8*
(*bir d.*) *301/5*
(*ikki d.*) *191/13*
d.-ge (*bir d. sat-*) *332/12*
d.-siz bol- *337/4*
dirhem A. *1.* dirhem, okkanın dört yüzde biri
d. (*bir d.*) *183/2*
(*yüz d.*) *166/8*
2. bk. *direm*
d. *218/13, 303/6*
dirīġ F. esirgeme; yazık
d. degül *199/12*
d. it- (*"esirgemek"*) *45/4*
kör- *101/5*
d.-a! (*"eyvah, yazık ki"*) *264/2*
dīv F. dev, şeytan, cin
d. çehreli *94/9*
-sıfat bol- *282/4*
d.-i mekkāre *315/7*
dīvān F. *1.* meclis, divan
d. dostı *131/13, 132/6*
müteᶜallikleri *73/3*
(*sāḥibü'd- d.*) *53/5* bk. *saḥib*
2. divan memuru?
d. (*bir muḥtaşar d. ᶜammāl bol-*) *132/8*
dīvāne F. deli, meczup, dîvâne
d. bol- *250/10*
kıl- *277/9*
d.-men *21/7*
diyānet A. dindarlık, dine bağlılık
d. (*fażīlet ve d. ve emānet*) *51/12*
d.-den çık- *328/9*
diyār A. memleket, diyâr
d. (*şāh-ı d.*) *21/11*
a.-ını (*maşrık ve maġrib d.*) *96/9*
d.-ında (*ᶜarab d.*) *107/4*
diyārbekr Diyarbakır
d. ili *268/13*
dost F. dost, arkadaş
d. *5/9, 30/4, 100/8, 109/9*
d. ᶜahdi *343/4*
bol- *300/7, 323/8, 325/1, 325/5*
ḥāşıl it- *340/12*
körün- *52/12*
vidāᶜı *247/3*
yüzü *258/5*
(*iy d.*) *226/13, 294/11*
(*özin d. körgüz-*) *205/7*
(*tālib-i d.*) *315/8*
d.-ka ... yārı kıl- *78/8*
d.-dan ilin yu- *325/9*
d.-um *230/2*
d.-uñg *52/13, 53/2*
d.-uñgnıñg ḥaybesi *113/9*
d.-ı *130/8, 131/13*
d.-ına ayt- *132/2*
d.-ını kör- *132/6, 231/1*
d.-ın katl kıl- *227/5*
d.-lar *52/10/11*
alnında ur- *65/7*
birlen otur- *329/6*

evin süpür- 113/6/7
ḥāṣıl it- 193/6
(ʿazīz d.) 54/11
d.-larınıñ birine ayt- 212/12
dostluġına iʿtimād bol- 324/4
d.-lardan bir ḳim-erse 48/6
yıraḳ 173/5
d.-larıña dime- 323/4
d.-ları 85/11, 273/12, 325/8
d.-larından biri 204/9
bir ṭāyife 242/2
dostluḳ dostluk, arkadaşlık
d. bilen işler it- 329/11
ḳörgüz- 324/2
silsilesin tepret- 329/11
ṣūretin baġla- 275/3
şartı 31/7, 266/2
d.-nı (dostlıḳnı) terḳ it- 240/5
d.-um 44/7, 232/2
d.-ına iʿtimād it- 322/11
(dostluġına) iʿtimād bol- 324/4
d.-ından (dostluġından) 324/5
dögül değil bk. degül
d. 292/10
d.-men 47/6, 60/8
d.-dür 52/13, 102/1
dört dört (4) bk. tört
d. ḳün 101/6
duʿā A. duâ
d. birle añ- 356/2
ḳıl- 22/10, 27/4, 39/5, 89/7, 174/13, 176/1, 199/2, 222/13, 269/7
ve zārīlıḳ ḳıl- 8/8, 186/3
tile- 81/1
vaḳtı 186/6
ve ḥacāt 145/7
d.-durur (bu ni d.) 39/7
d.-yı ḫayr 39/8
d.-nı oḳu- 190/3
ögret- 189/9
d.-sı 39/3, 101/11
d.-sın ḳabūl ḳıl- 8/7
d.-sından 268/9
d.-lar naẓm it- 13/11
dudaḳ dudak
d.-ı (dudaġı) burnı ucına yet- 94/7
gön degül 157/4
yaḳasına in- 94/7
d.-ına (dudaġına) tişi otur- 156/13
duḫūl A. girme
d. eyle- 73/2
dūn A. aşağı, alçak
d. (ṭāliʿ-i d.) 238/13
d.-ı himmet 44/8
dur- yardımcı fiil bk. tur-
A. İsim cümlelerinde bildirme: krş. i-, ir-
d.-ur 9/7, 12/3, 13/1, 20/3, 26/7/8, 32/3, 37/3, 36/8, 39/7/8, 51/10, 52/2, 54/3, 65/12, 66/2, 84/7/9, 85/1, 101/7, 107/10, 114/7, 115/5, 132/2, 135/3, 138/3, 140/9, 141/10, 148/5, 148/6, 150/13, 153/1/2, 155/5, 156/2, 159/5/11, 160/1, 161/10, 163/4, 165/9, 166/9, 174/1, 178/7, 184/1/4, 187/13, 195/5, 196/12, 205/10, 207/8/12, 211/7/10, 211/7/10, 216/5, 219/8/13, 220/1, 221/1/9, 224/6, 227/4, 238/13, 245/12, 255/2/4/6/8, 260/8, 261/7, 273/12, 277/11, 278/8, 283/10/11, 286/11, 287/6, 288/8, 289/4, 291/6/7, 294/13, 295/13, 297/12, 300/6, 301/8/10, 302/8, 303/1, 304/10/11, 305/3/10, 306/9, 307/13, 309/7, 310/4, 311/9, 313/13, 316/4/6, 317/4, 318/9/11, 319/12, 320/12, 321/3, 327/2, 331/6, 334/1, 335/1, 337/11, 338/2, 339/9/10/11, 340/6, 342/9, 344/7, 347/3, 348/3/12, 354/6 (degül d.) 131/5, 149/2, 167/3, 284/5
d.-urlar 304/3, 305/9, 309/7/8, 310/8/9/10
B. birleşik fiil çekiminde:
-e durur 147/9
-p durur 5/6, 295/1
-p dururlar 51/7, 282/13, 284/6
durrāc A. bir cins keklik, keklik cinsinden bir kuş, duraç veya turaç (bk. Türkçe Sözlük, duraç, turaç)
d-lar (taġlarda d.) 127/2
düḳān F. < A. dükkân
d.-ı (ʿaṭṭār d.) 340/5

d.-ına (bezzāz d. oḫşa-) 150/6
dünye < A. dünya dünyâ krş. *dünyī*
d. cihetinden ili avçı tar 192/1
ġarāyibin müşāhade ḳıl- 198/6
ḥayātından te^cessüf yi- 264/9
iḳḳi ^cadem arasında 342/10
metā^cından tile- 319/10
ṣafāsından ḳiç- 131/10
terḳ it- 142/4
terḳin ur- 143/13
üçün muraḳḳa^c ḳuy- 114/10
yi- 321/3
(dīn ve d. devleti) 13/2
(ehl-i d.) 145/11
(ṣāḥib-i d. ve āḫıret) 317/4
d.-n͡g artınça yel- 345/7
hevā ve hevesi 124/2
mālı de mülḳi 278/5
d.-ge (dīnin d. sat-) 342/10
d.-ni vefāsız ḳör- 249/7
d.-de 40/10, 158/12, 187/13
d.-den aḳıp ḳit- 331/13
ḳit- 354/13
dünyī A. dünya bk. *dünye*
d. terḳin ögret- 149/3
(ġaddār d. ilinden) 48/7
d.-de 187/13
d.-din 13/5
dünyīliḳ dünyâlık
d. üçün ḳanımnı töḳe- 66/5
dür A. dürr inci
d. (ṣadef birlen seva dür) 178/9
d.-i (dürr-i) baḥr-i ṣafā 7/2
ḫālis 208/5
ma^cnī 13/10
semīn 315/5
dürer A. "dürr"ün çokluğu, inciler bk. *dürr, inçi*
d. (ḫāliş d.) 316/1
dürüst F. doğru, dürüst
d. bīnā ḳıl- 341/4
levhlerin uşat- 282/6, bk. *levḥ*
(ḥisābı d. turur) 50/13
ḳavli d. ḳil-) 52/10
düşmen F. düşman
d. 31/4, 33/7, 126/3, 143/10, 189/6, 205/6, 213/2, 222/3, 258/6, 298/1, 324/1, 329/12
alına aldan- 330/11
bile ṣulḥ it- 70/2
bol- 78/9, 323/5, 345/11
çerisi 20/13, 21/8, 22/2/7, 44/2, 329/2
endīşesine tüş- 38/7
ili 328/10, 329/13
işiḳin ḳaḳ- 113/7
ḳolın baġlı ḳör- 65/1
ḳön͡glin tar ḳıl- 100/6
ḳözi 213/1/4
naẓarı 213/12
ögütün ḳabūl ḳıl- 327/2
ölüsin ḳörüp sevin- 91/6
öze naẓar ḳıl- 5/9
sözinden ḥazer ḳıl- 327/5
terisin soy- 113/9
yüzi 69/4, 242/7
(cevr-i d! çeḳ-) 315/8
(iḳḳi d. arasıda) 324/13
d.-nin͡g içi 30/5
ḥīlesi 329/10
ḳiçisi 324/6
d.-ge esīr bol- 297/1
luṭf ḳörgüz- 31/7
zafer tap- 208/1
d.-ni cerāḥat it- 201/11
(...) ḳör- 27/8, 326/6, 330/4
d.-den ġāfil bol- 201/5
ḳurtul- 330/2
zaḥmet ḳör- 38/9
d.-in͡ge ḳıl- 323/7
d.-in͡gni 91/1, 324/11, 326/8
d.-in͡gden işit- 343/3
d.-i (meliḳnin͡g daġı dīnnin͡g d.) 328/5
(özinin͡g d. turur) 337/10
(vezīrnin͡g d.) 17/8
d.-ine furṣat tap- 337/9
d.-in öltür- 227/5
d.-inden öç al- 64/11
d.-ler 46/13, 49/2, 52/11, 60/4
bilen ṣulḥ ḳıl- 325/7
d.-lernin͡g sa^cberḳi 300/5
yalġan dostluġı 324/5
d.-lerge iḥsān ḳıl- 300/6
d.-lerime 37/2
d.-lerin͡g birlen yār bol- 325/10

d.-leriñe ġıybetin di- 349/3
düşmenlik düşmanlık
d.-in ḳavī ḳıl- 324/3

E

eᶜāneḳe'llāhu A. Allah sana yardım etsin, Allah yardımcın olsun!
e. 11/4
ebed A. ebet, ebediyet
e. (ta e.) 162/1
ebleh A. Ahmak, akılsız, ebleh, aptal
e. 93/9, 103/11, 154/9, 215/8/9, 239/8
ḳişi 190/11/12, 222/5
(iy e.) 51/7
e.-e ḳarşı ḳil- 20/6
e.-ni ḳör- 215/4
ebnā A. ibn "oğul"lar
e.-ᵓi cinsimiz "hemcinslerimiz" 305/4
ebrār A. hayır ve takva sahipleri, iyiler
e. ḫırḳāsın ḳiy- 304/11 (ḳenarda)
ebū hureyre Peygamberin ashabından, adı "kedi yavrusu babası" demektir.
e. h. 132/12
çetüḳi 185/10 ("ḳedisi")
ebyāt A. beyitler bk. beyt
e.-ı ġarīb 10/7
e.-nı oḳu- 263/13
ecel A. ecel, ömrün sonu
e. 189/7, 242/6
balçıḳı 249/2
tāḳası 315/6
(ḳażā-yı e.) 345/4
(matlūb-ı e.) 344/13
e.-i maᶜlūm 344/9
e.-niñ ili 37/8
e.-i iriş- 189/4
ecell A. en ulu, pek büyük, celil krş. ezell
e.-i ḳāyināt 348/11
(şeyḫ-i e.) 118/3, 121/11
ecelsiz ecelsiz, eceli gelmeyen
ādemī 197/13
balıḳ 188/11, 345/5
A. (ahrete âit) mükâfat, sevap
e. tap- 123/5 ("sevap ḳazanmaḳ")
edā A. edaᵓ 1. ödeme, yerine getirme
ḳıl- 58/12, 70/6, 124/10, 216/4
e.-sına usal yürü- 73/8
2. tarz, üslûp
e.-yı naḥv (ḳıl-) 245/8
3. naz, cilve
e. (tayyibü'l- e. bḳ. tayyib) 234/5
edeb A. edep, terbiye
e. bilen tiril- 267/1, 284/1
erḳānı 229/6
ḳıl- 28/8
ögren- 280/13
şartı 79/5
e.-i ḥilm bayı 198/11
(ᶜaḳl ve e.) 198/11, 284/1, 292/9
(fazl ve e.) 146/2
(terḳ-i e.) 173/6, 254/11
e.-ni ögren- 122/8
e.-den (ᶜilm ve e.) 287/1
e.-i (edeb ḳılġıçınıñ e.) 28/8
(ṣuḥbet e.) 318/8
e.-leri (ṣuḥbet e.) 16/6
e.-lerinden biri 216/5
edebsiz edepsiz, terbiyesiz
e. bol- 224/13
e.-ler cevri 233/6
e.-lerden 122/9
edib A. edip
e. ir 331/3
(ay e!) 219/11
(ol e. ḳim serāyī seyf irür) 14/2
e.-i ġarīb 10/10, 11/4
ẓarīf 335/13
edīm A. 1. debbağlanmış deri, sahtiyan
e. 287/8, (zıddı: cerāb)
2. yüz, satıh
e.-i ṣufra 147/3
ednā A. en aşağı, alçak, âdi
e. işleri 155/4
e.-sı işeḳ turur 62/8
efᶜāl A. fiᶜl'in cem'i, işler, hareketler
e. (bed- e.) "ḳötü hareḳetler" 137/2
e.-ine baḳ- 122/10
efġān F. inleme, feryât
e. ḳıl- 235/2
e.-ı (āh ve e. ḳökḳe çıḳ-) 173/3
eger F. eğer, şart edatı krş. ger
e. 25/12, 47/7, 49/9, 68/5, 70/10, 81/4, 83/6, 87/7/9, 99/8, 111/2/3, 122/12,

131/8, 137/10, 138/4, 145/1/2, 160/1, 162/6, 166/4, 168/1, 171/2, 191/7/9, 228/6, 237/8, 273/9, 287/11, 290/1, 291/13, 293/13, 302/7, 312/6/10, 329/4, 330/1, 331/12/13, 337/7, 338/2/9, 343/8, 347/10, 350/1/2 (ve e.) 111/3

ehl A. sâhip, ehil; halk, bir yerde oturan
e.-i cenān 35/6
dünyā 145/11
fazīlet 146/6
hüner 336/6
ḳanāᶜat 332/7
ḳerem 99/4
meḳān 147/8
naẓar-ı cān-fezā 198/7
ṣafā 100/9
tama ḳözi 312/8
e.-i (bilig e.) 122/13
(dāvūdnıñ e.) 4/13
(ḳanāᶜat e.) 211/4
(ḳerem e.) 187/13
(mürüvvet e.) 356/1
(ṣanᶜat e.) 196/5
e.-iniñ 25/9, 118/8, 173/1
e.-ine 25/7, 35/5, 247/8, 339/8
e.-in 150/13
e.-inden 245/11

ehlā ve sehlā A. iyi, hoş (selâm sözü)
e. 241/10 (ḳafiyesi: aᶜlā)

ejdehā F. büyük yılan, erderha bk. *ejderhā*
e. 51/2

ejderhā F. büyük yılan, ejderha bk. *ejdehā*
e. 95/13

eḳābir A. büyükler, devlet ricâli
e. cemᶜ bol- 91/8

eḳizeḳ ikiz
e. tururlar 307/6

eḳser A. ekseriyâ, çoğu
e. evḳātların 282/5

eḳşi ekşi
e. bol- 254/6
yi- 354/9

elā-yā! A. bilhassa manzum parçalara başlarken kullanılan bir ünlem, imdi ey!
e. ḳörgüzüp cevr ve cefānı 241/6

elbette A. elbette, mutlaka
e. 54/1, 189/12, 280/8

elfāz A. sözler, kelimeler
e.-ı (cümle e.) 13/12

elḥamdü A. Fatiha sûresi
e. oḳu- 274/10

elḥamdü lillāhi A. Allah'a hamd olsun, çok şükür!
e. 268/7
ayt- 103/8, 112/3
ḳim 115/12/13, 259/6

elḥān A. sesler
e.-ı (anıñ e. perdesi) 220/13

elif A. elif, arap alfabesinin ilk harfi
e.-den bī ve tīni bil- 228/7

elīm A. elem verici, elemli, acı
e.-den (ᶜazāb-ı e. ḳutul-) 268/7

el-ḳıṣṣa A. neticede, nihâyet, hâsılı kısası
e. 28/11, 33/4, 281/12, 314/9

el-maḳṣūd A. neticede, nihâyet, hâsılı, sözün maksadı
e. 182/13, 317/12

elvān A. renkli, rengârenk
e. naḳş 299/6
niᶜmet 264/5

emānet A. emânet
e. bar 51/13
e.-dür 112/7

A. emîr, kumandan
e. ḳebīr 55/1
(bir ᶜārif e.) 12/12
(yā e!) 222/13
e. tayḥāṣ bk. *tayḥaṣ*

emlāḳ A. mülkler, emlâk
e.-imni özine ḥāṣ ḳıl- 55/5
e.-i yan- 75/5

emmāre A. (kötülük) emredici
e. (nefs-i e. (bḳ. nefs) mutālebe ḳıl-) 307/4

emr A. *1.* buyruk, emir
e. tut- 6/13
e.-i bilen yürü- 159/2
(taᶜālā e. birle) 116/4
2. iş, husus
e. (ᶜāḳibetü'l- e.) 313/11
(ḥāṣılu'l- e.) 293/2

emsāl A. benzer, akran
e.-imizge taḥammül ḳıl- 59/4

enbiyā A. nebîler, peygamberler
e. 350/6
mirāsı 163/4
e.-nıñg ᶜizz-i evrādı 356/4

ences A. çok, en necis, en pis (misalde "daha pis" anlamındadır)
e.(it-den e.) 133/11

endām F. vücut, endam, beden
e. (żaᶜīf e.) 251/13
e.-ında ḳıl bit- 291/8

endīşe F. düşünce, endîşe
e. ḳıl- "düşünmek" 82/11/12
e.-ge bar- 274/2
e.-ni (bu e. ḳıl-) 48/10
e.-sine (düşmen e. tüş-) 38/7

envāᶜ A. nevîler, çeşitler
e.-ı ḥalāvāt 140/5
latāyif 11/10
ᶜuḳūbet 55/2

enverī İran'da hüküm süren Selçuklular devrinin en büyük şâiri (?—*1168*?)
e.-niñg durur 84/9

erbāb A. sâhipler
e.-ı himmet

erḳān A. erkân, rükünler, esaslar; ileri gelenler
e.-ı devlet ve aᶜyān 77/6, 129/13
e.-ın (edeb e. ögret-) 229/6

erzāḳ A. erzak
e. ḥazīnesi 309/6

esās A. asıl, temel
e.-ı (zulm-nıñg e.) 61/5

esbāb A. sebepler, gereken (şey)ler
e. ḳoy-(?) 317/9
e.-ı maᶜāş 58/10
e.-ı (cümle e. içinde) 191/6
e.-ları (maᶜīşet e.) 304/4

esed A. arslan
e. ḳizlenip tur- 20/11

A. eser, iz
it- "tesir etmek" 235/5
ḳıl- " " 15/8, 45/9, 109/3, 110/2, 128/10/11, 265/6, 277/8/11, 285/5, 347/10
e.-i (ᶜibādeti-niñg e.) 148/13

esīr A. esir, tutsak
106/11
bol- 297/1
ḳıl- 295/1
e.-ni ḥalās it- 305/4
öltür- 16/8
e.-i (boġaz e.) 337/2
(firenç e.) 134/12
(nefis e.) 155/7

eşᶜār A. şiirler
e.-ı ᶜacīb oḳu- 10/7
e.-ı (anıñg e.) 245/5

eşcār A. ağaçlar
e. 6/3, 342/7

eşḳiyā A. eşkiya
e. 350/8

eşyā A. eşya, mevcut olan şeyler
e. (bu cümle e.) 129/3

etāba'llāhu serāhum A. "Allahı (yattığı) topraklarını güzel, iyi etsin", Toprağı bol olsun!
e. s. (sultānlar e. s.) 60/1

eteḳ etek bk. *iteḳ*
e. 41/5
(bir e. gül) 14/11
e.-im 15/1
e.-iñg aç- 41/4
e.-iñgni ... ḳoy- 231/5
e.-iñgden ḳiter- 261/2
e.-ine (selāmet e. çeḳ-) 192/9
e.-in (saᶜādet-niñg e. tut-) 192/13
(tamaᶜ e. aç-) 330/13
e.-inde (taġ e.) 137/7
e.-inden ḳiter- 233/7
(ilin e. çeḳ-) 234/10

etıbbā A. tabipler, hekimler
e. (vüzerā e. misāli turur) 91/11

A. en yüksek nokta
e.-i feleḳ 220/10
e.-inden (teñgiz mevciniñg e.) 7/8

evḳāt A. vakitler, zamanlar
e.-ı ᶜazīz 145/6
e.-ımnıñg ṣafāsı 148/3
e.-larnı ḳiçür- 282/5

evla A. daha iyi, lâyık, evlâ
e. (...-den ḳöp e.) 155/11

evle (?) öğle
e. vaḳt "öğle vaḳti" 40/4

evlen- bk. *ivlen-*
e.-mes-sen (*niçün e?*) *274/12*
evliyā A. veliler, evliyâ
e.-nıñ̂ her seḥer yādı 356/4
evrād A. virdler, zikir, tesbih etme
e. ve ᶜibādet 304/5
e.-ı (*enbiyā-nıñ̂ ᶜizz-i e.*) *356/4*
evṣāf A. vasıflar, sıfatlar
e.-ından (*ḳörḳlü e. bir şemme*) *28/1*
evvel A. evvel, önce; ilk, birinci, evvelâ
e. 21/2, 26/11, 129/9, 193/12, 279/13, 283/4
e.-i şevvāl ("*şevval ayı başı*") *355/12*
ᶜalāmeti 291/6
ḳişi 353/6
e.-den ḥisāb it- 243/11
e.-iñ̂ (*ni idi e.*) *292/2*
e.-iniñ̂ āḫırı 217/3
e.-gi "ilḳ, birinci" bāb 15/12, 16/17
ḳāᶜide 58/10
muᶜallim 282/10
eyā F. ey! (*ünlem*)
e. 43/7, 58/2, 85/4, 106/9, 114/10, 121/4, 139/2, 145/11, 160/7, 229/10, 273/3/8, 276/12, 318/6, 330/9, 337/11, 338/7, 346/10
eygü iyi
e. 152/6, 213/1
ādemī 86/6, 87/13
ᶜamel 101/12, 126/3, 277/2
at 12/10/11, 13/1, 14/1, 285/2, 344/5
birlen oltur- 267/2
bol- 124/12
sīretli 222/7
(*alarnıñ̂ e. fażlasından ?* F. aslı: *fażlaᵓ-i meḳārim-i īşān*) *301/13*
e.-ni ḳör- 213/2
yamannı sına- 266/1
e.-ler ṣuḥbeti 26/5
nażarı 99/9
e.-lerniñ̂ soñ̂ınça yürü- 27/2
e.-lerge cevr it- 322/6
tig- 220/2, 353/5
yoldaş bol- 353/11
eygüliḳ bk. *eygülüḳ*
e. 86/8, 353/11
eygülüḳ iyilik
e. 270/3
it- 271/5, 330/9, 355/10
ḳıl- 60/9, 86/8, 322/9, 353/11
yüzün ḳör- 289/9, 334/5
e.-tür 12/13
e.-ni ḳıl- 29/8
eyle öyle
e. 76/6, 81/5, 100/5, 105/13, 110/3, 128/6, 138/10, 178/5, 185/8, 188/13, 220/13, 228/4, 230/9, 242/11, 243/8, 249/7, 296/8, 306/9, 328/4, 329/12 341/5
ḳim 22/1, 49/8, 52/5, 87/8, 94/12, 137/11, 155/6, 168/12, 170/11, 172/12, 185/7, 221/8, 222/6, 243/3, 250/8, 279/2, 282/1, 287/11, 289/3, 296/7, 335/8, 343/13, 350/1
e.-dür 29/8, 67/7
eyle- eylemek
e.-r (*duḫūl e.*) *73/2*
eylet- ? (bk. metin kısmı, notlar) NF. eglen- "durmak„ *38/8* krş. *ḳâşg. edle-edlet-*
e.-ip-tür (*ay niçe bigni meliḳni e. bu cehān*) *19/6*
eyyām A. günler, zaman
e. ḳil- 197/3
e.-ı buḳālemun 238/13
e.-da (*ol e.*) *54/3, 158/3*
e.-ında (*oğlanlıḳ e.*) *105/7*
(*yigitliḳ e.*) *232/2, 234/4, 242/8, 248/9*
ezell A. en aşağı, en âdi krş. *ecell*
e.-i mevcūdāt 348/12
eziyyet A. eziyet, cefâ
e.-ini (*anıñ̂ e. maṣlahat ḳör-*) *221/3*

F

faḫr A. öğünme, iftihar
f. it- 310/5
fāḳa A. fakirlik, yoksulluk krş. *faḳurlıḳ, faḳr*
f.-dan cānları burunlarına yet- 174/5
faḳıh A. *faḳīh* din (fıkıh) âlimi, fakîh (metinde "âmil" yanında "muallim" karşılığında da kullanılmaktadır)

f. 149/3, 229/8
ir 157/9
oġlı 148/12
f.-nın͡g yaḳasından tut- 215/5
f.-ḳa ayt- 158/5
f.-ın (ḳüttāb f. (faḳısın ?) ḳör-) 281/4
f.-lar bilen baḫs̱ ḳıl- 263/7
ṣuḥbeti 151/7
faḳīr < A. faḳīr fakir, yoksul, âciz
f. 39/3/6/7, 40/12, 41/4/8/11, 79/6, 107/2, 115/2/5/12, 145/4, 146/10, 147/2/10, 160/1, 162/4, 164/10, 167/4, 174/12, 179/3, 186/9, 191/12, 280/6, 305/2, 307/3
dost 130/8 (munun͡g bir f. dostı)
ḥaḳīr 326/8 (... f. ḥaḳīr ḳör-)
ili 240/12
ir ṣabrı 131/12
ivdesi 289/12
ḳal- 279/5
oġlı 279/5, 299/10
ṣādıḳ (faḳīr-i s.) 159/5/7
sīretli baylar 316/3
tāyifesi 152/10
ve bīnevā 161/6
(aç ve f.) 332/6
(ay f!) 39/5/7, 41/4, 79/3, 115/4, 146/11, 248/1
(bir f.) 19/2, 125/13, 126/10, 146/5, 179/12, 247/7, 299/5, 316/13, 353/4
(bir f. gedāy) 129/11
(bir f. ir) 163/13
(bir f.(-i) mücerred) 78/12
(bir tilençi f.) 182/3
(bu f.) 290/4
(ol f.) 63/10, 130/6, 152/12, 174/4, 182/6, 307/9, 309/1
f. durur 148/5, 160/1, 310/4
f.-nın͡g cerāḥati 286/4
ḫıdmetine ḳil- 211/6
maḥallesi 290/7
ʿömrü 289/13
sözleri 80/5
f.-ġa ayt- 248/8
māl ve niʿmet bir- 176/2
ẓarūret ḥāleti vāḳıʿ bol- 112/9

f.-nı ḳör- 98/2, 126/12, 175/12, 210/11, 247/13, 316/11
tap- 152/10
ur- 63/9
yaman işde tut- 307/8
f.-lar 56/5
āhı 75/9
arasında 314/11
ḥāli 128/3
himmeti 38/6
ili 312/11
irādeti 114/8
ḳatı 45/8
ḳayġusın yi- 316/5
maḥabbeti 228/9
otunı 74/8
ṣuḥbeti 45/9, 101/8
ṣūreti 300/13
tarīḳi 159/11
yaḫşıraḳı 316/6
(ol f.) 174/5
f.-lar durur 316/4
f.-larnın͡g biri 169/13
ḥāli 56/10
ḳudreti 301/3
ṣābirleri 315/13
ẓaḫīresi 301/8
f.-larġa cefānı revā ḳör- 315/2
düşmen yarat- 143/10
şükrāne bol- 290/3
yoluḳ- 101/1
ẓulm ḳıl- 322/7
f.-lerge(!) irādet ḳitür- 228/9
f.-larnı tut- 102/13
faḳīrlıḳ fakirlik, yoksulluk krş. faḳr
f. beyānı 300/11
ḥāleti 130/8
sebebi 308/10
(ferāġat bile f.) 303/9
faḳr A. fakirlik, yoksulluk krş. faḳīrlıḳ
f. aḫlāḳı 97/6
f.-ı küfrge yit- 305/2
f.-ına durur 304/10
fāl A. hal, uğur
f. (mübāreḳ f. irür) 243/12
fānī A. fâni, geçici
f.dur 159/3

fāriġ A. rahat, azâde, fâriğ
f. bol- 46/3, 270/7
tur- 248/3
köñgüller 302/12
yüri- 33/8
fāris A. atlı, binici; anlayışlı
f. 102/3
(bilgili f. ir) 330/3
f. (-i) dīvāne 21/7
f.-sen (bilgili f.) 13/8
f.-āne ya çekip oḳ toltur- 276/4
farḳ A. fark
f. it- 314/11
faṣāḥat A. fasahat, güzel süz söyleme
f. bile sözle- 313/9
ḳuvveti 194/9
meydānı 309/2
f.-nıñ tili 243/4
f.-i (ḳemāl-i f.) 215/12
fāsıḳ A. fâsık, ahlâksız krş. *fısḳ, fusūḳ*
f. ġammāz 50/12
ḫoca 295/11
f.-larġa 337/6
fāsid A. fâsit, yanlış, bozuk
f. bol- 56/11, 142/3, 265/6
fasīḥ A. fasîh açık, sarih
f. nutḳ 313/7
fāş F. meydana çıkma, fâş
f. ḳıl- 218/4, 340/4
fāyide A. fayda
f. it- 112/2
ḳıl- 28/8, 34/2, 117/4, 169/9, 171/2, 193/3, 199/3, 227/7, 247/1/11, 260/3, 284/3
(ni f. ḳim) 37/6, 310/9
f.-ni ayt- 213/9
dirīġ ḳör- 101/5
f.-ñg tig- 220/3
f.-si 320/1
(süḳūt f.) 16/2, 212/3
f.-leri (seferniñg f.) 193/3/11
f.-lerinden maḥrūm ḳal- 150/1
f.-li 55/8
f.-siz 320/8, 321/7
fāżıl A. fâzil fâzıl, fazîlet sahibi
f. müftī 144/13
(ᶜālim f.) 279/7
f.-lar ṣuhbeti 150/1
f.-reḳi ḳaysı turur 40/1
fāżiḥat A. *1.* edebsizlik, rezillik
f. ḳıl- 333/11, 334/9
f.-i ḥāl 213/11
2. utanmaz, rezil
f. bol-(?) 351/12
fażīlet A. fazilet, erdem krş. *fażl*
f. 51/12, 146/7, 351/3/7/12
bilen 195/12
f.-iñgni 295/2
f.-i (ḳanāᶜat f.) 16/1
f.-in ayt- 162/3
fażl A. üstünlük, fazîlet, erdem krş. *fażīlet*
f. ve belāġat 250/9, 261/7, 287/2
ve edeb 146/12
(ḳemāl-i f.) 333/9
(ḳişiniñg f. ve mıḳdārı) 335/3
f.-ı (ᶜilm f. bilen) 214 (ḳenarda)
fażla A. fazla
f.-sın yi- 46/13
f.-sından ... yit- 302/1
fedā A. *fedā'* fedâ
f. ḳıl- 235/8
fehm A. anlayış, anlama
f. it- 110/7
ve dirāyet 52/9
f.-i yoḳ 62/11
f.-ine yaḳınraḳ bol- 245/6
f.-siz 109/2
felāḥ A. selâmet, mutluluk, felâh
f. bilen müretteb i- 56/6
feleḳ A. gök yüzü, felek
f. ve ay ve küneş 6/11
yārı ḳıl- 208/10
f.-degin bil- 220/10
fen A. *fenn* hüner, mârifet, ilim
f. ḳörgüz- 297/13
(fenn öze) 117/13
ferāġat A. fâriğ olma, vaz geçme, el çekme
f. 329/6, (f. bol-?) 303/8
f. bile faḳīrlik 303/9
mülki 305/10
f.-men 164/4
f.-i (ᶜibādet f.) 137/12, 145/2

feraḥ A. ferah, sevinç, ferahlık, sevinme
f. 131/2
f. it- 119/9, 182/2
bilen (segir-) 306/5
ḳānı 195/5
ṣafāsı 82/5
(ḳöñgülge f. ġıdā bir-) 240/10
(tenge f. bir-) 4/6
f.-nı (?) sal- 187/2
unut- 178/5
f.-da besle- 317/10
ferāset A. ferâset, anlayış, seziş
f. bilen bil- 20/1, 23/3, 158/11, 252/2
ferc A. tenâsül uzvu, edep yeri
f. (ḳarın bilen f. "mide ile şehvet") 307/6
ferhād Ferhat, meşhur eserin erkek kahramanı
f. ü şīrīn 263/4
ferīdūn Feridun, (mitolojide) meşhur bir İran hükümdarı
f. 31/10
f. ḫaymesi 353/9
f.-nıñ mālı ve leşḳeri 31/11
fermān F. fermân, emir
f. ḳıl- 5/12
tut- 7/1, 74/3
üçün 112/8
f.-ġa köz tiḳip ḳulaḳ ḳoy- 73/6
ferrāş A. döşeyici; hizmetkâr
f.-ḳa bir- 94/6
f.-ına (ṣabā yiliniñ f. buyur-) 5/10
ferş A. döşeme; kilim
f.-i ḳöḳ mermer 299/7
f.-in tür- 250/1
ferve F. kürk, kürklü kaftan
f. 220/5
ferve-çiliḳ kürkçülük
f. 334/7
feryād F. feryat
f. içinde 247/13
ḳıl- 66/9, 117/6, 205/1
(āh u f.) 117/6
f.-ı köḳlerge yet- 173/1
ferzīn F. vezir (satranç oyununda)
f. bilen 313/3
bol- 293/5
fesād A. fesad, kötü(-lük)
f. ehli 25/9
işler 308/10
f.-ıma tanuḳluḳ bir- 126/1
fetā A. genç, yiğit, mert
f. 192/12
fetḥ A. fetih
f. it- 36/12
u nusrat 12/13
fettān A. fettan, fitne ve fenalık yapan
f. ḥasūdlar 51/13, 54/8
ve ʿayyār 139/8
fetvā A. fetvâ
f. bir- 65/10, 66/6
fevt A. kaybetme, kaçırma
f. bol- 338/3
f.-ine teʾessüf it- 241/2
feylesūf A. filozof, felsefe ile meşgul olan
f. (bir vezīr-i f.) 141/9
fezā bk. cānfezā
fırṣat bk. *furṣat*
f. 205/9
fısḳ A. ahlaksızlık, sefahat, azgınlık, fısk krş. *fāsıḳ, fusūḳ*
f. u fücūr ḳıl- 283/7
fıṭnat A. anlayış, zekâ
f. (aṣhāb-ı f. ve ḫıbrat) 41/13
figān F. feryât, figan
f.-a (figāne?) ḳil- 312/11
fiḳr A. fikir, düşünce
f. it- 233/9
ḳıl- 157/5
f.-i 41/4, 83/2
fīl A. < F. *pīl* fil
f. 203/2, 297/7
ayaḳı 67/7
tig bol- 298/12
(esrüḳ f. ḳibi) 77/7
f.-in 203/3
f.-lerge ur- 198/3
fiʿl A. iş, fiil, hareket
f.-im 222/2
f.-i sözi tig bol- 150/10
f.-ine 280/4
f.-in ḳör- 252/9
tut- 26/6, 250/13
f.-leri 148/1
filān A. bk. *fulān*
f. 245/12

fi'l-cümle A. neticede, sonunda, kısacık
f. 27/9, 55/2, 119/12, 158/2, 185/12, 243/10, 256/9, 268/3, 283/8

fi'l-ḥāl A. bu anda, şimdi, derhal
f. 10/9, 47/8, 230/3, 251/4, 309/2

firāḳ A. ayrılık bk. *firḳat*
f.-ı otı 249/2
f.-ından ḳiç- 242/3

firāvān F. çok
f. cefālar 233/2
māl ve niᶜmet 59/8
(niᶜmeti f.) 269/2
f.-dur 32/5

firᶜavn Tanrılık iddiasında bulunan eski Mısır hükümdarları
f. 80/2, 163/5
f.-i (ḫayāl-i f.) 186/1

firdevs A. cennet
f. bāġı 138/8
f.-i aᶜlā tig 6/7

firenç firenk
f. ḳaydı 136/10
zencīri 135/13

firişte, frişte ? F. melek
f. 139/7
f.-ṣıfāt 300/9
f.-ge 344/11
f.-ler az- 246/12

firḳat A. ayrılık *bk. firāḳ*
f.-i (cānān f.) 250/6

fitne A. fesat, azdırma, fitne; ayartıcı, baştan çıkaran (güzel yüz v.b.)
f. ḳöz 253/5
ḳıl- 51/13
ḳop- 279/2
otur- 23/9
uyu- 40/5
yüzli 18/4
f. idi 30/1
f.-niñ otı 257/12
f.-lerge sebeb bol- 251/9

fuḳarā A. fakirler, yoksullar bk. *faḳīr*
f. aḫlāḳı 15/13
ḥāli 152/8
ḫıdmeti 164/6
ḫırḳası 153/1
ṭāyifesi 158/10
f.-nı 309/11

fulān A. falan, filan bk. *filan*
f. 19/9, 24/1, 36/11, 64/2, 73/4, 86/11, 91/1, 97/8, 125/13, 132/2, 154/9, 164/5, 170/9, 183/9/10/11, 217/10, 320/12, 339/13
(iy f.) 60/9, 309/4

fursat A. fırsat bk. *fırsat*
f. 324/12
demi 42/5
vaḳtı 205/9, 342/3
tap- 29/1, 209/8, 337/9
f.-nı ġanīmet ḳör- 24/8, 64/6
f.-ın tut- 284/9

fusūḳ A. fısk'ın cem'i bk. *fısḳ*
f. ve cidāl dādın bir- 293/3

fużalā A. fâzıllar bk. *fāżıl*
f.-yı ᶜasr 258/9

fücūr A. ahlâksızca sefahat bk. *fısḳ*
f. (fısḳ u f. ḳıl-) 283/7

fülūs A. < füls para, mangır(-lar)
f. bir- 202/9
f.-ı (yigitniñ f.) 202/10

fütuḥ A. *1.* üstünlük
f.-ı (anıñ f. senden çoḳ degül) 331/3
2. ferahlık
f.-ı (ḫoş idi deryā f.) 250/3

fütüvvet A. cömertlik, mertlik
f. ᶜaḳdin baġla- 284/11

Ġ, G

ġabānet A. aldanma, hayal kırıklığına uğrama, hayıflanma (?) (Faslı: *teġābün*)
ġ.-den ilin ili üstüne ḳoy- ("hayıflanarak ellerini oğuşturmak" ?) 238/12

ġaddār A. gaddar, zâlim
ġ. dünyā 48/7

ġāfil A. gafil
ġ. 55/13, 61/13, 349/8
bol- 201/6
uyu- 127/10
yürü- 27/8

ġāflet A. gafillik, gaflet
ġ. bile(n) yi- 6/10/12
uyḳusı 105/12, 127/4, 160/4

ġafūr A. mağfiret eden, bağışlayan (Allah)

ġ. (yā g!) 98/4
ġalat A. yanlış, galat
ġ. ḳıl- 156/2
ġālib A. galib, yenen; kuvvetli
ġ. (idi) 94/13, 171/10
bol- 31/5, 35/10, 78/5/6, 118/6, 165/12, 237/5, 330/2, 338/12
ḳil- 226/2, 330/1
ġālibā A. galibâ
ġ. 42/2
ġam A. gam, keder, kaygı
ġ. 40/11, 131/8
cevri 82/5
demi 262/11
ve şādī 315/9
yi- 247/2, 284/10, 303/8
(ni ġ.) 344/11
ġ.-ın yi- 345/7
ġamgīn F. < A. ġam kederli, tasalı
ġ. ḳıl- 172/2
ġammāz A. gammaz, koğucu
ġ.-dan (ḳorḳ-) 50/12
ġamze A. süzgün veya göz ucu ile bakış, gamze
ġ. bilen alda- 139/9
ġ.-sin ḥareḳetḳe ḳitür- 350/3
ġanī A. zengin
ġ. ḳıl- 356/3
durur 148/6
-dür 332/4
ġ.-ler 284/7
ġ.-lerniñ ʿatāsı 131/12
ġ.-lerde 301/5
ġ.-reḳ 38/4
ġanīmet A. ganimet, emeksiz kazanç
ġ. ḳör- 24/8, 64/6, 195/6, 303/13
tut- 284/9
(ʿayn-ı ġ. durur) 220/1
ġār A. mağara, in krş. maġārā
ġ. içinde (arslan) 174/9, 208/6
ġarāmet A. azap
ġ. çeḳ- 225/11
ġārat A. yağma, çapulculuk
ġ. ḳa ḳit- 102/7
ġarāyib A. ġarāʾib garip şey(ler)
ġ. 12/2
latīfeler 265/10
naṣāyiḥ 11/10

(ʿacāyib ve ġ. sözler) 227/10
ġ.-in (dünya ġ. müşāhade ḳıl-) 198/6
ġ.-ler işit- 193/4
temāşā it- 193/7
ġaraż A. garaz
ġ. bilen ayt- 51/9
" işit- 53/4
ġ.-ı bar 67/10
ġarīb A. ġarīb garip, tuhaf
ġ. 57/6, 198/9, 261/6
bol- 194/5
ir 85/2
ve ḥasta 206/5
ve müflis 194/7
(ebyāt-ı ġ.) 10/7
(edīb-i ġ.) 10/10, 11/4
(naẓmı ġ.) 14/2
ġarīblıḳ gurbet, gariplik, ġurbet
ġ.-ḳa tüş- 194/13
ġarḳ A. batma, boğulma
ġ. bol- 34/13, 55/10, 88/6
it- 186/3
ġarḳa A. (suya) batmış
ġ. 151/9
ġarre A. mağrur
ġ. bol- 8/12, 316/11, 319/8
ġavġā F. kavga
ġ. ḳıl- 110/4, 336/5
ġavvāṣ A. dalgıç, inci çıkarmak için denize dalan kimse
ġ. 208/4
ġayb A. gayb, göze görünmeyen
ġ. bil- 97/10
(ʿālimü'l-ġayb "ġaybı bilen, Tanrı") 125/12
ġaybet A. 1. kaybolma, ayrılık
ġ. (ittifāḳ-ı ġ. tüş- "ansızın ayrılmaḳ") 232/5
ġ.-imde ("yokluğumda, arkamdan") taʿnalar ur- 49/1
ġ.-lerinde (sözle-) 69/9
2. dedi-kodu, çekiştirme, gıybet krş. gıybet
ġ. öze turur 18/3
ġ.-iñ di- 349/3
ġāyet, ġāyat ? A. gâyet; nihayet, uç, son
ġ. 29/11, 34/6, 53/10, 56/7, 110/12,

178/12, 244/5, 251/3, 272/8
ḫoş ḳil- 34/11, 58/9, 72/4, 80/5, 255/9
ġ.-ḳe yit- 27/12
ġ.-ḳa yit- 61/6, 76/12, 317/12
ġ.-de (ol ġ. idi) 93/2, 215/13, 232/3

ġāyib A. *ġāʾib* kayıp
ġ. bol- 102/10

ġayr A. başka, gayri; ...-sız, -siz
ġ. (-i) ehline terbiyet 339/8, (ḳıl-) 25/7
ġ.-ın (özinden ġ. ḳöre al-) 106/3

ġayret A. *1.* gayret
ġ.-i yoḳ ādemī 49/4
ġ.-inden (ḥüsni ġ.) 308/1
2. kıskançlık
ġ. otı 231/11

ġayretlen- gayretlenmek, gayrete gelmek
ġ.-ip 22/6

ġażab A. gazap, hiddet
ġ. ḳıl- 54/13
ġ.-ıñ ḳil- 81/13
ġ.-ı ḳil- 69/10, 154/7

ġażablan- hiddetlenmek, öfkelenmek
ġ.-ıp 86/11
ġ.-maḳ 327/9

ġāzī A. gazî, gazâ eden
ġ. bol- 300/10

gebr F. ateşe tapan, mecûsî
g. ot yaḳar bol- 47/7

gedā, gedāy F. yoksul, dilenci
g. 80/4 (gedā), 129/11, 239/8, 311/9
g.-ı müdebbir 42/7 bk. *mübezzir*
g.-ı (lutfuñ g.) 161/6

gedāy(i)liḳ dilencilik
g. sebebi bilen 311/6

geh F. kâh, bâzı krş. nāgeh
g. bolur ḳim 210/9
ḳizlep 108/7
g. ... g. 106/13
g. ... g. g. 130/13, 131/1/2

genc F. hazîne
g. 60/11, 315/4
ḥāṣıl bol- 207/13
ilt- 55/8
içinde 93/9
ḳatında 51/2
(māl ve g.) 169/9

ger F. eğer (şart edatı) krş. *eger*
g. 55/1, 70/4, 118/10, 155/10, 158/9, 170/12, 179/2, 193/1/7, 239/11, 268/11, 320/4, 350/5, 354/11

gerçi F. her ne kadar
g. bolsa 310/6

ġıdā A. *ġıdāʾ* gıdâ
g. (ḳöñgülge feraḥ g.) 240/10
g.-yı nefs 196/4

ġırbāl A. kalbur, elek
ġ. 41/10

ġıriy < F. *ġıriv* bağrışma, çığlık
ġ. ḳop- 77/13

ġıybet A. bk. *ġaybet* (2.)
ġ.-in sözle- 336/7

gil F. kil

giriftār F. tutulmuş, tutkun, esir
ġ. bol- *68/4, 85/10, 135/9, 136/12, 225/10, 233/1, 255/7, 260/1, 281/9, 328/11, 341/5/7*

ġubār A. toz
ġ. ḳökḳe çıḳ- 339/6, 353/1

ġufrān A. affetme, af
ġ. (ümīd-i g.) 350/8

gūgird F. kükürt
g.-i pārsī ("İran ḳükürdü") 184/4

ġulġul A. kuşların birden ötmesi, bülbülün feryadı, ötüşmesi
ġ. (bülbül ġ. ḳıl-) 6/6, 138/13

gūr F. mezar krş. cc *ḳör*
g. ağzına ḳil- 298/1
g. içine baḳ- 80/3
g.-ı (atañgnıñ g.) 299/8
g.-ında (behrām g.) 161/12

ġurāb A. karga
ġ. 238/10, 239/2
nağmesi 220/13
ġ.-nıñ ḳabiḥ müşāhadesi 238/2
ġ.-ḳa ayt- 238/5, 239/9
ġ.-nı ... ḳafasḳa ḳoy- 238/1

ġurbet A. gurbet bk. *ġarībliḳ*
ġ. mihneti 206/6

ġūre F. koruk
ġ. biş- 332/13
tatlı aş bol- 341/1

ġurūr A. gurur, kibir
ġ. cāhları bar 309/12

ġuṣṣa A. kaygı, tasa
ġ. 261/1
bilen 302/6, birlen 303/5
(ne ġ!) 7/8

güftār F. söz — krş. *söz*
g. (cümle g. sāḳıt bol-) 217/7

güher F. mücevher
g. (arı g.) 194/12, 316/2

güherbār F. cevher yağdıran
g. (sözi g.) 58/2

gül F. gül, çiçek
g. 11/13, 14/11, 15/3, 129/5, 160/13, 161/2, 242/5, 315/3, 340/2
ağaçları 14/10/12
birle 15/7, 160/11
bedenli yār 257/1 — krş. *gül-beden*
cemāli 12/1
öze 266/13
ṣuḥbeti 250/4
teniñ 153/7
ü reyhān 138/11
yañgaḳıñ 236/2, g. yañgaḳları 281/11
(tiken ve g.) 315/9
g.-i cinān 222/2
g.-dür 213/4, 322/1
g.-niñ cemāli 15/8
g.-ge ḳarşı 6/5
g.-ni söv- 235/1
g.-den 268/12
g.-üñ 130/11
g.-üñni 208/11 (yazılışı: gülüñni)
g.-i açıl- 24/13
sol- 270/10
g.-iniñ ʿaraḳı 243/9
nevbeti 236/8
g.-ini tök- 249/11
g.-ler arasında 10/5
tök- 257/2
g.-lerni 249/9
g.-leri (bāġ u būstān g.) 130/13

gül-beden F. gül bedenli, vücûdu gül gibi olan (sevgili)
g. (ay g!) 249/5

gülgūn F. gül renkli, al, penbe
g. (yüzi g.) 229/10

gülistān F. *1.* gülistan, güllük, gül bahçesi; *2.* metnin tercümesi olduğu büyük İran edibi Sadi'nin eseri.
g. (ḳitābın adı) 11/8/9, 12/1, 135/11
bāġbānı 14/2
iyisi 14/13
ziyneti 13/3
(terceme-i ḳitāb-ı g.) 355/5
(bu g. nāmemiz) 355/12
g.-ı cinān 14/1
g.-nı (yādgār ḳoy-) 356/8
g.-ġa temāşā ḳıl- 12/7
g.-dan melūl bol- 12/8
g.-ımdan oḳı! 11/13
g.-ı (bülbül-i maʿnī g. -durur) 12/13
g.-ın (şeyḫ saʿdī g. terceme ḳıl-) 10/12
g.-larda mutrib bol- 6/6

gül-ṣıfāt F. gül sıfatlı, güller gibi, çiçek gibi
g. 131/1

gülzār F. gül bahçesi
g.-ı (cemālıñ bāġı g. sol-) 272/3

gümān F. şüphe, zan
g. ilt- 101/8

günbed, ḳünbed (?) F. kubbe, kümbet — krş. *ḳubbe*
g. üstünde

güẕer F. geçme, geçiş
g. ḳıl- 152/7

Ḥ, Ḫ, H

ḥabbe A. tane (buğday, arpa v.b. hubûbat için)
ḥ. ḥabbe "tane tane" 182/8/9, 342/8
(bir ḥ.) 121/2
(buçuḳ ḥ.) 191/11

ḫaber A. haber, bilgi
ḫ. bir- 28/6, 258/7
ḳıl- 205/10, 256/11
(bu ḫ.) 23/8, 29/4
(ni ḫ.) 156/8, 262/7
ḫ.-i yoḳ idi 128/4
ḫ.-in kitür- 55/3
ḫ.-siz 10/1

ḥabīb A. sevgili
ḥ. (ol ḥ.) 227/5, 243/10, 257/5
ḥ.-i rūḥānī ? 234/8

294/13, 295/2, 305/6, 306/8, 345/8, 352/7
h.-nıñ 5/3
ḥ.-ḳa 74/13, 349/9
ḥ.-nı 106/5
ḥ.-dan 81/9, 152/5, 161/3
2. hak, bir şeye veya bir kimseye ait olan, pay, hisse
(*ḥaḳḳ*) *h.-ıma* (*öz ḥ.*) *125/2*
ḥ.-ı 77/3, 72/10, 240/4
idi 70/6
ḥ.-ına 7/8, 41/6, 44/1, 56/7, 97/8, 104/4, 120/10, 125/1, 258/11
turur 221/2
ḥ.-ın (*niᶜmet h. edā ḳıl-*) *124/10*
(*niᶜmet ḥ. unut-*) *44/10, 71/13*
(*ṣuḥbet ḥ. bil-*) *266/2*
ḥ.-ını (*tuz itmek ḥ. bil-*) *348/13*
s. doğru
ḥ. ayt- 257/12
sözni sözle- 54/11

ḥaḳāret A. hor görme, hakaret
ḥ. ḳözi bile baḳ- 19/13
ḳöz bilen ḳör- 21/11
ḳözi bilen naẓar ḳıl- 158/10, 163/1

ḥaḳīḳat A. hakîkat, gerçek
ḥ. 53/2, 263/1
ḥ. turur 26/3
ḥ.-da 291/9
ḥ.-ı ni turur 144/5
ḥ.-ın bil- 54/10

ḥakīm A. hikmet sahibi, bilge; hekim, tabip (krş. *tabīb*); Allahın isimlerinden
ḥ. 34/6, 166/1, 167/13, 168/8/12, 216/10, 278/3, 339/1
ir 34/4, 338/9
özre 310/5, 338/11
ḥ. ü ḥayy ü bāḳī ("*Tanrı*") *176/9*
(*cālīnūs ḥ.*) *215/4*, bk. *cālīnūs*
(*loḳmān ḥ.*) *117/7, 122/8* bk. *loḳmān*
(*ḥāzıḳ ḥ.*) *158/4*
ḥ.-i ḥāzıḳ 166/3
muᶜteber 210/9
ḥ.-niñ 34/11, 176/12
ḥ.-ge ilt- 158/6, sor- 161/9
ḥ.-den sor- 353/12

ḥ.-ine (*bir ᶜarab ḥ. sor-*) *166/7*
ḥ.-ler 336/10
ᶜaybı 48/2
fiḳri 83/2
ḥ.-lerden bir ḥaḳīm 216/10
ḥ.-leri (*ol vilāyetniñ ḥ.*) *65/4*

ḥaḳim A. hükmeden, hükümdar, vâli; hâkim
ḥ. 23/9, 39/13, 112/10, 113/3
ḥ.-niñ 75/4
ḥ.-ni 74/7
ḥ.-i (*müsülmānlar ḥ.*) *314/10*

ḥaḳīr A. hakîr, değersiz
ḥ. bol- 54/13
ḳör- 27/8, 326/8
ḳörün- 252/1

ḥāl A. hal, durum krş. *ḥālet*
ḥ. bu durur 309/7
özgesi turur 259/5
vāḳiᶜ bol- 152/13
(*bir ḥ. öze bol-*) *107/2*
(*ol ḥ.*) *157/1*
(*fażīḥat-i ḥ.*) *213/11*
(*taġayyür-i ḥ.*) *44/9*
ḥ.-de (*bu ḥ.*) *51/6, 141/6, 247/13, 297/9*
(*ol ḥ.*) *52/3, 63/4, 91/10*
ḥ.-den (*ol ḥ.*) *101/8, 237/7*
ḥ-im 161/2, 255/11
ḥ-imniñ 54/10
h.-ime 50/5, 248/8
ḥ.-imden 51/11, 57/7
ḥ.-imiz 252/10
ḥ.-iñ 51/4, 67/6, 252/10
ḥ.-iñni 125/12
ḥ.-i 26/7, 67/5, 264/11
(*ṣūret-i ḥ.*) *54/6*
ḥ.-ine 39/2, 41/2, 56/10, 115/11, 128/3, 151/12, 152/8, 227/6, 312/12
ḥ.-ini 279/10, 344/4
ḥ.-in 124/9, 194/8, 206/5/11, 227/8, 240/7, 316/11
(*sūret-i ḥ.*) *53/6*
ḥ.-inden 48/12, 155/4
ḥ.-lerni ḥiḳāyet ḳıl- 207/5

ḥalāl A. helâl
ḥ. 191/6, 326/5
turur 145/2

mı turur 145/1
bile ḥarāmdan maḥfūz durur 306/9
it- 112/12
ḥ.-nı ḥarāmdan tanı- 306/2
ḥ.-dan ḥarāmġa tüş- 341/12

ḫalāṣ A. kurtulma, kurtuluş, halâs
ḫ. bol- 107/8
it- 55/5, 88/10, 135/13, 137/1, 188/12, 305/4, 326/12
ḳıl- 57/1, 85/11, 151/2
tap- 148/1, 298/7
tarīḳı 260/10
ḫ.-ımdan 51/10/11
ḫ. ıñ̑ izde- 30/13

ḥalāvāt A. halâvetler bk. ḥalāvet
ḥ.-dan (envāᶜ-ı ḥ. temettüᶜ al-) 140/5

ḥalāvet A. tatlılık, zevk krş. ḥalāvāt
ḥ.-in ... tap- 349/6

ḫalāyıḳ A. insanlar, halk krş. ḫalḳ
ḫ. 89/7, 105/10, 124/12, 164/4, 194/8, 195/13, 202/9, 221/9, 269/5, 294/8
żulmı 31/2
ḫ.-nıñ̑ 46/4, 124/6, 162/2, 173/4,
ḫ.-ḳa 101/11, 116/11, 319/11, 321/4
ḫ.-dan 72/12, 135/4

ḥaleb Halep şehri
ḥ. cundīleri 134/13
şehri 162/4
ḥ.-ke 135/13, 184/8
ḥ.-den 184/8

ḫalel A. 1. çatlak, aralık, boşluk
ḫ. (ḳimege ḫ. bar) 201/2
2. eksiklik, halel
ḫ. ḳil- 61/4

ḥālet A. hal, keyfiyet krş. ḥāl
ḥ. (bu ni ḥ. turur) 54/7, 270/11
(" " ḥ. durur) 135/3
(ol ḥ. idi) 126/12
ḥ.-ni (ol ḥ. kör-) 219/10
ḥ.-de 41/11, 260/1, 349/9 (ol- veya-bu ḥ.)
ḥ.-te 66/1/2, 109/13, 135/3/12, 260/2, 286/13
ḥ.-i (żarūret h. vāḳīᶜ bol-) 112/9
ḥ.-inde 16/13, 36/9, 94/4, 289/6
(nezᶜ ḥ. turur "can çekişme hâlindedir") 263/10
ḥ-indegi 130/8

ḫālıḳ A. yaradan (Tanrı)
ḫ. 287/13
ḫ.-ı zamān ü zemīn 352/12
(iy ḫ. cūd?) 5/8

ḥālī A. şimdi, henüz
ḥ. ḳim 257/12

ḫālī A. boş, hâli
ḫ. 123/8, 264/13, 292/13,
ḫ. degül 330/1, 347/11
ḫ-baṭın 304/13

ḫalīl İbrahim Peygamber
ḫ. 340/2

ḥalīm A. yumuşak huylu, halîm krş. ḥilm
ḥ. (özi ḥ.) 282/1

ḫāliṣ A. hâlis, hîlesiz
ḫ. dürer 316/1
misḳ 340/3
(dürr-i ḫ.) 208/5

ḥalḳ A. boğaz, hançere; (güzel) ses
ḥ.-ı dāvūdī 235/11
ḥ.-ı bar idi (metinde "ḫulḳı = tabiatı, huyu" şeklinde yazılmış) 234/5
ḥ.-ıñ̑nı (?) 39/12
ḥ.-ına (ḳoy ḥ. bıçaġını ḳoy-) 137/2

ḫalḳ A. insanlar, halk krş. ḫalāyıḳ
ḫ. 31/13, 32/9, 59/3, 106/1, 119/3, 124/11, 175/7, 176/3, 199/1, 202/13, 221/11, 314/6, 351/4
ḫ. ara 351/12
içinde 54/13
ilinden 148/1
ḳabūli 341/11
oġlanları 280/2
ṣanᶜatı 288/10
suḥbeti 138/5
(ittifāḳ-ı ḫ.) 62/9
ḫ.-ı ceḥān 76/3
ḫ.-nıñ̑ ḳilmegi 32/2
ḳizli ᶜaybı 334/8
ṭāḳatı ᶜinānı 172/12
ḫ.-nı āzār ḳıl- 40/2, 63/8
ḳurtar- 326/10
taġıt- 32/4
ḫ.-dan 77/13
ḫ.-ı 279/3
ḫ.-ın āzār ḳıl- 62/1
2. yaradılış

ḥ.-ı (burada "yüzü" veya "güzelliği" mânâsında") ḳe'l bedr īẕā beden 234/5
ḥall A. çözme, hal
ḥ. it- 19/3
ḥalvā A. tatlı, helvâ
ḥ. 95/10, 275/12
ḥ.-nı yi- 216/9
ḥalvet A. yalnız, tenha; tenhalık, tenha yer
ḥ. otur- 144/12
ve ᶜuzlet 118/5
yir 152/11
(ᶜayş u ḥ. it-) 160/10
ḥ.-de 144/10, 254/5, 256/9
otur- 237/3, 341/13
ᶜuzlet iḫtiyār ḳıl- 250/2
ḥ.-te fursat tap- 29/1
hāmān Hâmân, Firavun'un baş veziri
h. (firᶜavn ve h. yiri) 163/5
ḥamāyil A. *ḥamāᶜil* bağ, hamayil
ḥ. (boynuñga h. bol-) 145/12
ḥamd A. Tanrıya olan şükran, hamd
ḥ. oḳu- 127/5
ḥ.-in oḳu- 129/3
ḥamel A. hamel "kuzu" burcu
ḥ. tabīᶜatı nār(?) 220/9
ḥaml A. isnat, atf, haml (etme)
ḥ. it- 49/3, 120/11, 173/7
ḥamle A. atılış, saldırış, hamle
ḥ. 273/4
ḥ. ḳıl- 45/6
ḥ. ḥimāyetinde 46/13
şerrinden 47/5
ḥammāl A. hamal
ḥ. irürler 262/4
(dellāl ya ḥ. bol-) 115/1
ḥammām A. hamam krş. *ılı-su*
ḥ. içinde 15/2
ḫammārā A. şarapçı dükkânı, meyhâne
ḫ.-ġa bar- 347/11
ḫamr A. şarap
ḫ. 315/4
ḫ. iç- 176/4, 290/9, 347/12
ḫ. mesti 244/1
ḫamrā A. *ḥamrāʾ* kırmızı, kızıl
ḫ. 247/4
ḫandaḳ A. hendek, çukur

ḫ.-ḳa bıraḳ- 95/4, 261/9
ḫ.-ında 134/12
ḫānıḳāh A. < F. tekke
ḫ. işiḳi 214/7
terḳin ur- 151/4
zāhidleri 151/6
ḫān-u-mān F. ev bark, yuva
ḫ.-ın terḳ it- 279/3
yıḳ- 63/6
ḥanẓal A. Ebu Cehil karpuzu denilen meyva, acı-hıyar
ḥ. yi- 171/8
ḫar F. eşek
ḫ. 187/8
(ḳūn-ı ḫ.) 310/6
ḫarāb A. *1.* yıkık, viran, perişan
bol- 31/6, 69/3, 160/6
it-61/12
(ṣūret-i ḥāli ḫ.) 54/6
2. kendinden geçmiş, sarhoş
ḫ. yat- 259/4
ḫarāc A. vergi, haraç
ḫ.-ını bir- 50/2
ḥarām A. *1.* dince yasak olan şey, haram
ḥ. 42/5
bol- *153/3*
ḥ. turur 145/3
ḥ.-ġa tüş- 341/12
ḥ.-dan 306/3/9
a. Kâbe
ḥ. 111/2
ḥişārı 99/6
ḥarāmī A. hırsız, haydut, harâmî
ḥ. 50/12, 111/20, 209/5, 247/12, 278/7
böri 28/9
ḳözleri ḳaşı 323/3
ḥ. ning 252/1
ḥ.-ni 306/12
ḥ.-ler 23/13, 24/1/2/5/6, 29/3, 117/1/5, 247/9
ḥ.-li idi 296/5
ḥarām-zāde A. F. hârâmzâde, piç
ḥ. tāyife durur 219/8
ḥarb A. savaş, harb
ḥ .299/1, 329/7
işiḳi 200/10
ḳūsi 296/11

ḫarc A. sarf, harc (etme)
ḫ. it- 185/8, 283/11/12, 319/1, 340/11
ḫarekāt A. hareketler bk. *ḫareket*
ḫ.-ımda 229/7
ḫ.-ıñ mevzūn ḳil- 229/9
ḫareket A. tavır, gidiş, hareket
ḫ. 122/10
ḳıl- 67/12, 120/12, 133/13, 267/6, 280/1
vāḳiᶜ bol- 134/2
ve şemāgili 229/13
(bir ḫ. ḳör-) 69/10, 234/9
(bir ḫ. sādır bol-) 56/9
(yamān ḫ. bilen) 255/7
ḫ.-ḳe ḳitür- 350/3
ḫ.-ni az ḳıl- 60/2
ḫ.-leri (ᶜāşıḳāne ḫ. bar) 227/13 krş. *ḫarekāt*
ḫarem A. harem
ḫ.-i-niñ ikṣük ḫādimi 252/1
ḫarf A. harf, söz
ḫ. (bir ḫ. ayt-) 122/12
ḫarīf A. dost, arkadaş; adam, kimse
ḫ. 54/5, 63/13, 75/5, 122/4, 142/8, 255/7, 335/13
ḫ.-i ẓarīf 230/13
ḫ.-ḳe 121/8
ḫarīr A. ipek, ipekli
ḫ. ḳiy- 142/2, 191/9
ḳumaş 184/7, 190/13
yastuḳ 141/4
ḫarīṣ A. hırslı, tamahkâr, haris
ḫ. 332/6
bol- 209/3
ir 345/7
ḫāris A. muhâfız, bekçi bk. *hırāset*
ḫ.-den . . . ḳorḳ- 50/12
ḫ.-i (munuñ ḫ. dögül-men) 60/8
ḫārūnu'r-reşīd meşhur Abbâsî halîfesi (*766-809*)
ḫ. 86/12, 87/6
oğlanları 86/10
ḫ.-ge 92/8
ḫāṣ *A. ḫaṣṣ has, hâlis;* bir kimseye (-hükümdara-)mahsus
ḫ. big 13/3
ḳullar 180/10, 209/10
(özine ḫ. ḳıl-) 55/5
(sulṭān ḳatında ḫ. bol-) 53/10
ḫ.-ı (ādemī ḫ.) 137/4
ḫ.-larından bol- 47/4
ḫasan meymendī bk. *ḫôca ḫasan*
ḫ. m.-ge sor- 224/3
ḫasāret A. zarar ziyan
ḫ. bol- 213/6
ḳıl- 63/7
ᶜözrin tile- 58/13 (F. aslı cesāret)
ḫ.- i māl 213/11
ḫased A. kıskançlık, haset krş. *ḫasūd*
ḫ. 345/10/11
ilt- 22/12, 30/2
ḫ.-den melūl bol- 30/11
ḫaseḳi < A. *ḫaṣṣ* hükümdarların yakını, has adamları
ḫ. 143/2/6
ḳulları 142/13
ḫ.-lerinden (metinde hāse-ki *şeklinde yazılmış) 57/7*
ḫāṣıl A. hâsıl, husûle gelen, elde edilen krş. *maḥṣūl*
ḫ. bol- 4/8, 15/5, 49/9, 65/3, 138/5, 142/11, 169/8, 173/13, 192/10, 207/13, 324/5
it- 192/4, 193/6, 196/8, 197/8, 288/13, 300/10, 340/12, 354/12
ḳıl- 149/4, 287/1
ḫ.-u l-emr 293/2
ḫaṣır A. hasır
ḫ. işle- 294/4
ḫaṣīb Metindeki hikâyede, Hārūnurreşdī'in Mısr'ı fethettiği zaman, firavunlara nisbet, bilhassa Mısır'ın başına getirdiği nakledilen zencî köle; huseyb olarak da bilinir.
ḫ. atlı 92/13
ḫasīs A. cimri, hasis' alçak, insanı küçülten krş. *ḫusset*
ḫ. turur 339/7
ḫ. ir 171/4, 306/7
(tigme bir ḫ.) 191/10
ḫ.-i nefs idi 185/8
ḫ.-ıñ (nefs-i-ḫ. ġālib ḳil-) 226/2
ḫāṣiyyet A. hāssiyet kuvvet, tesir, hassa
ḫ-inden (anıñ ḫ. durur) 339/11
ḫaṣlet A. tabiat, huy, mizaç
ḫ.-in bil- 205/5

ḫaṣm A. düşman, hasım
ḫ. 64/10, 200/7
bol- 30/7
ḫ.-dan aşağa ḳal- 313/13
fāriġ yüri- 33/8
ḥasret A. hasret
ḥ. bilen 311/1, 319/9
birle 319/3
nedāmet ilt- 354/13
yi- 312/13
(ullu ḥ.) 295/10
ḫaṣṣa(ten) A. bilhassa, hasseten
ḫ. 196/2, 280/3
ḫasta F. hasta
ḫ. 165/4
bol- 36/9, 272/8, 273/11
ḥāli 206/5
üçün 116/2, 273/13
ve mecrūḥ 203/6
ḫ.-ga sor- 169/6
ḫ.-nı ḳör- 263/13
ḥasūd A. hasetçi, kıskanç krş. *ḥased*
ḥ. 30/11, 213/5, 345/8, 356/1
ir 336/6, 345/9
renci 30/12
ḥ.-ni rāzī ḳıl- 30/9
ḥ.-lar 51/9/13, 54/8
ḥ.-larnın͡g tili 124/4
ḥaşem A. maiyet, hizmette bulunanlar, tebea, ordu
ḥ. ve ḥāşiye 44/3
ḥāşiye A. hizmetkârlar, etrâf, tebea bk. *ḥaşem*
ḥ.-si (meliknin͡g ḥaşem ve ḥ.) 44/3/4
ḫaṭ A. *ḫaṭṭ* yazı
ḫ. (ziṣt ḫ. turur) 191/3
ḫ.-lar yazılmış 299/7
ḫaṭā A. *ḫaṭa'* yanlış, yanılma, hatâ, kusur
ḫ. 49/5, 83/6, 98/6, 254/13, 260/9
bil- 72/7
ḳıl- 72/6, 132/5, 210/3
ḳör- 35/8/9, 58/5/7
sözle- 310/8
iş 98/8, 258/8
söz 92/5, 343/3
ḫ. durur 327/2
-dur 38/11, 254/13
ḫ.-ġa nisbet it- 348/7
ḫ.-nı sorup iste- 280/6
ḫ.-sına muʿterif bol- 241/3
ḫ.-sın ḳör- 5/6
ḫ.-sını ʿafv it- 262/2
ḫaṭā, ḫaṭāy Doğu Türkistan
ḫ. bile ḫorezm 244/12
mülḳi 244/3
ḫ.-ġa (çīn ve ḫ. ḳit-) 148/11
ḫaṭar A. tehlike
ḫ.ġa ḳoy- 208/1, 326/4
ḫ.-lı 55/7
ḫātem A. mühür
ḫ.-i altında durur (burada "hükmü" mânâsında) *305/10*
ḫāṭır A. gönül, hatır
ḫ. cemʿiyyeti ("ḥūżūr-u ḳalb") 145/1, 196/1, 307/12
(cemʿiyyet-i ḫ.) 49/10
(perīşān ḫ.) 304/3
ḫ.-nı müşerref ḳıl- 12/6
ḫ.-ım 169/7, 218/7 234/4
āzār ḳıl- 80/11
āzārın revā ḳör- 240/4
meyli 88/13
ḫ.-ıma ḫoş ḳil- 234/9
ḫ.-ımda 14/10
ḫ.-ımdan ḳit- 178/6
ḫ.-ın͡g 11/13, 325/11
ḫ.-ın͡gnı yoldaş ḳıl- 38/6
ḫ.-ın͡gızġa 138/4
ḫ.-ı 34/3, 55/11, 70/10, 76/11, 287/10
ḫ.-ı üçün 119/12, 138/3
ḫ.-ın tesellī ḳıl- 164/1
ḫaṭīb A. hutbe okuyan, hatîp
ḫ.220/11
ḫ.-nin͡g 221/4
ḫ.-ni 221/5
ḫ.-lerinden 221/4
ḫātim bk. *ḫātim-i ṭāyī*
ḫ. minneti 175/10
ḫātim-i ṭāyī İslâmdan önce yaşamış çok zengin bir arap şâir ve asılzâdesi
ḫ. ṭ. 162/1, 175/11, 185/7, 312/10
ḫ. ṭ. (-i) zamān 13/6
ḫ. ṭ.-nın͡g daʿveti 175/7
ḫ. ṭ.-ġa ayt-175/1
ḫatm A. sona erme, bitirme, hatim

ḥayy A. canlı, diri (Tanrı)
ḥ. bāḳī 159/2
ve bāḳī 176/9
ḥażar A. barış hali, hazer (sefer'in zıddı)
ḥ.-da 240/3
ḥazer A. sakınma, kaçınma
ḥ. ḳıl- 42/2, 47/12, 75/11, 327/5
ḥāzıḳ A. hazâkatli, usta
ḥ. ḥekīm 158/4
ṭabīb 165/2
(ḥekīm-i ḥ.) 166/3
ḥāżır A. hazır
ḥ. 115/6
bol- 77/7
dururlar 304/3
idi 86/3, 117/7, 132/4, 141/9, 167/13
ḥazīn A. hazîn, hüzünlü
ḥ. bol- 196/1
ḥazīne A. hazîne
ḥ. boşal- 31/4
ḥ.-si 96/10, (beytü'l-māl ḥ.) 42/9
ḥ.-sinin͡g miftāḥı 309/6
ḥ.-sin (sulṭān ḥ. ᶜimāret ḳıl-) 61/12, 63/6
ḥażrā' A. ḥażrā yeşillik
ḥ. (ṭarī ḥ. içinde yürü-) 135/5
ḥażret A. huzur, makam; hazret (saygı sözü)
ḥ.-i ᶜizzetnin͡g muḳarribleri 316/3
ümerā ve vüzerā 77/6
ḥ.-ḳe 9/7, 81/8
ḥ.-ni teslīm ḳıl- 129/13
ḥ.-te maḳbūl bol- 74/5
ḥ.-ine ḳil- 7/12
ḳitür- 5/2
ḥ.-inde (ḥaḳ taᶜālā ḥ.) 73/10
(sulṭān h.) 47/9
ḥ.-indeḳi (selāṭin ḥ. nüdemā) 216/4
ḥaẓẓ A. zevk, haz
ḥ. al- 110/10, 118/8
ḥ.-ına (nefsinin͡g ḥ.) 291/12
hecr A. hicran
ḥ.-in͡g tut- 232/10
hediyye A. hediye, armağan
h. 13/12
h. ḳeltür- 13/11, ḳetür- 14/11
helak A. mahv, helâk (olma)
h. bol- 107/12, 115/5, 179/6
it- 173/9

helāḳet A. helâket olma krş, *helāḳ, helāḳliḳ*
h. yirine tüş- 226/7, 260/2
h.-i ḳülli 265/2
helāḳliḳ helâk olma krş. *helāḳ, helāḳet*
h.-im 66/12
hem F. hem, aynı zamanda, ve
h. 9/5, 18/7, 76/6, 94/2
(ilinden h. tilinden) 46/4
hemān F. (yine) de, dahi (?) bk. *yana*
h. (yana h.) 278/2, 320/13
hemdem F. yakın arkadaş, refîk
h. 238/9
(yār h.) 131/8
hemedān (iranda) Hemedan şehri
h. ḳāżīsı 252/12
hemīşe F. dâima, her zaman
h. 30/4/11, 70/5, 74/2/3/4, 136/6, 154/3, 161/3, 188/4, 198/7, 207/10, 209/4, 224/9, 262/8, 302/3, 332/7, 334/11, 351/6, 354/8
hemyān F. büyük kese, heybe
h. bilen (altun) 41/3
altunnı bir- 41/7
henüz F. henüz, daha
h. 259/7, 291/13, 332/6
her F. her, hep, bütün
h. 58/8, 139/1, 145/7, 166/5, 190/9, 198/8, 211/4, 215/13, 217/6, 224/6, 243/13, 263/3, 266/10, 312/13, 313/2, 316/1, 326/9, 331/5, 334/13, 348/9, 356/4
h. bir 4/7, 58/3, 114/1, 129/6, 141/7, 176/10, 190/8, 266/13, 346/12, 353/2, 354/2
h. biri 6/4, 12/9, 13/4, 23/9, 82/11, 146/7, 222/10, 336/12
h. dem 74/1, 194/3, 266/10, 284/8
h. ḳi 142/4, 159/4, 232/11, 284/13 292/7,
h. ḳim 16/10, 50/7, 52/13, 61/5, 74/11, 113/1, 150/11, 153/1, 159/13, 161/10, 168/4, 196/12, 198/10, 211/2, 224/8, 238/6, 256/2/5, 289/8, 291/12, 310/2, 311/7, 324/6, 326/10, 333/13, 335/5, 337/9, 341/10, 351/1/10/12
h. ḳiçe 123/3, 145/7, 194/2, 256/11, 266/9
h. ḳün 132/13, 143/6, 145/8, 169/12,

194/1, 209/13, 222/5, 227/9, 229/11, 262/12, 266/8
hergiz F. âsla, hiç bir suretle
h. 10/3, 21/6, 32/12, 99/12, 159/8, 178/4/6, 179/12, 277/12, 306/11, 319/4, 332/1
hevā A. *1.* hava
h.-ġa uç- 266/9
h.-da uç- 128/7
h.-dan yirge ur- 77/13
h.-sı (iskenderiyye h. hoşturur) 183/13
2. heves, arzu krş. *heves*
h. ve heves ("zevḳ ve şehvet") 124/3, 160/2, 250/1
h.-sı (yigitliḳ h.) 118/5
heves A. arzu, (gelip-geçici) istek krş. hevā
h. (hevā ve h. ferşin tür-) 250/1
h.-ḳe (hevā ve h. uy-) 160/2
h.-lerge ṭālib idi 118/6
h.-im bar 183/13
h.-inden (hevā ve h. ilin ḳısḳa ḳıl-) 124/3
heybet A. heybet, mehabet
h. 327/10
(ṣūret ve h.) 297/7
h.-i 210/13, 282/3,
h.-li 273/8
bol- 203/2, 282/8
heyhāt A. yazık ! (ünlem)
h! 265/3
heyḳel A. heykel
h.-i (biligsiz h.) 93/8
ḫıbrat/ḫibret? A. tecrübe
ḫ. (aṣḥāb-ı fıtnat ve ḫ.) 41/13
ḫıdmat A. hizmet, vazife
ḫ 165/9
ḳıl- 21/9, 79/5, 89/13, 142/12, 195/8, 257/8
bilin bağla- 246/2
edāsı 73/8
ḫorluḳı 90/3
ṭamaᶜı 79/6, 225/2
yirin öp- 58/13, 254/9
üçün 79/11, 90/6
ve ṭāᶜat 159/11
ḫ.-i mülūḳ 27/11
ḫ.-ḳa billerin bağla- 317/2
mülāzım 73/5
ḫ.-ım 154/2
ḫ.-ıñdur 57/12
ḫ.-ıña ḳil- 22/8 (3. şahıs iyelik ve dat.)
ḫ.-ına bilin bağla- 164/6
ıyabir- 165/2
ḳil- 27/13, 34/4, 57/1, 77/1, 84/1, 128/8, 132/13, 165/6, 192/3, 211/6, 279/9
ḳitür- 24/10, 181/4
meşġūl 81/1
mülāzim 89/11
ḫ.-ın niᶜmet tut- 195/6
ḫ.-ında 105/8, 166/2, 183/8
(meliḳ ḫ.) 52/1, 86/1, 210/2, 260/12
(sulṭān ḫ.) 17/10, 30/3
ḫıffet A. hafiflik
ḫ.-ine (ᶜaḳlımnıñ ḫ. ḥaml it) 120/11
ḫıfẓ A. (*hareḳe: ḥafẓ?*) saklama, hıfz
ḫ.-ına (vefāsınıñ ḫ. taḥsīnler oḳu) 255/10
ḫılᶜaṭ (hükümdar tarafından verilen) elbise,, kaftan
ḫ. bilen 41/7
ḳey- 6/3
ḳeydür- 6/1, 72/5
ve niᶜmet 48/1, 78/1, 181/10, 207/1, 210/5, 280/11
ḫırāmān F. salınarak, salına-salına, salınan
ḫ. 115/3, 250/5
(serv-i ḫ.) 308/3
ḫırāset A. koruma, muhâfaza
ḫ. ḳıl- 52/4
ḫırḳa hırka
ḫ. 153/2
ḳiy- 102/8, 164/3
tiḳ- 129/12
ḫ.-ından 290/2
ḫ.-sı (fuḳarā ḫ.) 153/1
ḫ.-sını bir- 121/1
ḫ.-sın ḳiy- 304/11
tiḳ- 78/12, 164/1
ḫ.-sından başın çıḳar- 14/6
ḫışāl A. huylar, tabiatlar
ḫ. (ḥayvān- ḫ. "hayvān huylu") 191/5
ḫ.-in (yaḫşı h. ḳör-) 53/8
ḫısset A. hasislik, cimrilik krş. *ḫasīs*
ḫ. bilen māl cemᶜ it- 310/13

ḥıyānat A. hâinlik
ḥ. bilen 50/7
nevᶜinden bol- 255/3
ḥ.-ḳa mensūb ḳıl- 54/9
ḥıyār F. hıyar, salatalık
ḥ. (biş ḥ.) 354/11
ḥicāz Hicaz
ḥ. ḳāfilesi 247/6
seferin it- 54/4
yolı 128/1, 293/1
ḥ.-a ilt- 278/2
ḥ.-dan ḳil- 84/1
ḥicāzī A. Hicaz yolcusu, hacca giden
ḥ.-ler 43/9
hicret A. Hicret, İslami takvimde tarih başlangıçı (peygamber'in Mekke'den Medine'ye göçü)
h. (müddet-i h.) 355/11
hīç F. hiç
h. 26/11, 75/8, 91/2, 113/11, 128/11, 133/4, 149/1, 169/7, 213/7, 218/10, 219/1, 256/8, 319/2, 329/12, 344/10
h. biri 105/11, 354/1
h. ḳim-irse 48/11, 148/6, 157/11, 216/10, 237/6, 296/9
h. nime ("hiç bir şey") 142/1, 175/13, 253/10, 287/1, 354/5
ḥiddet A. öfke, kızgınlık, hiddet
ḥ. ve ṣavletinden ḥazer ḳıl- 42/1
ḥiḳāyāt A. hikâyeler bk. *ḥiḳāyet*
ḥ. (ᶜacāyib ḥ bilen) 11/10
ḥiḳāyet A. anlatma, hikâye (etme); hikâye (metinde başlık olarak çok geçmektedir.)
ḥ. 14/3, 16/7, 18/10, 19/10, 23/12, 29/10, 31/1, 33/10, 35/7, 36/8, 37/1, 39/2/12, 40/7, 43/13, 45/7, 46/10, 48/6, 56/4, 59/6, 60/13, 61/11, 63/8, 65/3, 67/8, 69/5, 73/3, 74/7, 76/7, 78/12, 80/13, 81/11, 82/9, 83/12, 85/8, 86/10, 88/4, 89/10, 90/13, 91/8, 92/8, 94/3, 96/8, 97/6, 98/2, 99/5/13, 100/13, 103/13, 105/6, 107/3, 108/13, 110/11, 111/12, 112/9, 113/10, 114/4, 115/1, 116/6, 117/1, 118/3, 122/8, 123/3/11, 125/13, 126/7, 127/13, 129/7, 131/13, 132/12, 133/12, 134/9, 137/6, 142/10, 144/4/13, 145/6, 146/5, 147/13, 148/12, 151/10, 152/8, 154/6, 155/3, 157/9, 158/10, 160/9, 161/9, 162/4/9, 163/12, 165/1, 166/6, 167/4, 168/8, 169/6/10, 170/7, 171/9, 172/11, 175/1/12, 178/1/12, 179/12, 180/10, 182/3, 183/6, 185/6, 188/1, 189/1/8, 190/12, 191/10, 192/1, 204/7, 210/11, 212/12, 213/6, 214/1/9, 215/4/12, 216/10, 217/8, 218/6, 219/3, 220/5/11, 222/5, 223/8, 224/3/10, 225/9, 226/6, 228/13, 230/1, 231/1, 232/1/13, 234/3, 237/3/13, 240/1, 241/11, 242/8, 244/2, 247/6, 250/7, 252/12, 263/5, 265/7, 268/13, 270/5, 272/7, 273/5/11, 277/4, 278/3, 279/7, 281/3, 283/6, 286/10, 287/9, 288/5, 289/1, 291/4, 293/1/10, 294/5/12, 296/3, 299/3, 300/11
h. bilen 103/8
ḳıl- 48/8, 178/2, 207/5
(taḳrīb-i ḥ. üçün sözle-) 173/7
ḥ. (-i) manẓūm 106/7, 153/8, 262/6
ḥ.-tür 252/10
ḥ. (aḳḳ.) ayt 347/5
ḥ.ni işit- 156/8, 253/7, 262/7
ḥ.-den maḳṣūd 293/13
ḥ.-ine (tülḳi ḥ. oḫşa-) 51/4
ḥ.-in (leylī ve mecnūn ḥ. ayt-) 250/8
ḥ.-inden ögüt al- 352/1
ḥiḳme hikmet bk. *ḥiḳmet*
ḥ. (eyā zenbūr-ı ḥ/) 346/10
ḥiḳmet A. hikmet (metinde çok kere başlık olarak geçmektedir)
ḥ. 34/12, 107/13, 118/1, 123/2, 212/1, 318/9, 319/5, 320/8, 321/2/6, 322/4, 325/7, 328/5/10, 329/10, 331/5, 332/2/8/13, 333/6/13, 334/4/13, 335/11, 336/3/8, 337/5/9/12, 338/9, 339/5, 340/3, 341/5/9, 342/1/9, 343/5/11, 344/7, 345/8/12, 346/9/12, 347/9, 348/2/11, 349/4/10, 350/1/9, 351/3/8/10/13, 353/4/12, 354/2/8/13
ḥ. bilen 176/10
degül 92/2
h.- ten sözle- 117/8
ḥiḳmetine iḳrār ḳitür- 176/12

h̬.-lerine ᶜaḳl iriş- 94/1
h̬ilāf A. karşı, zıd, aks(i)
h̬. özre çeḳiş- 331/8
h̬.-ı ᶜādet 120/10, 212/1
murād 197/3
rāy-i sulṭān 83/8
ṣavāb 83/6
şerᶜ 261/6
tabᶜ 234/9
vaᶜde ḳıl- 287/4
h̬.-ı bol- 168/1
h̬.-ın taḳrīr ḳıl- 52/2
saḳın- 114/7
işle-327/3
h̬.-ınça 92/9, 118/7
hilāl A. hilâl
h.-in (ḳamer h. kör-) 251/5
h̬īle A. hîle
h̬.-ni (bir h̬. yüz ḳıl-) 272/1
h̬.-den ıl ḳısḳa ḳıl- 271/11
h̬.-si tüken- 329/10
(meḳr ve h̬. çoḳ) 323/2
h̬īlet A. çâre, hîle?
h̬. (bu h̬. yol degüldür) 137/6 b(ḳenarda)
hille (Bağdat yakınında) Hille şehri
h.-niñ cisri ("köprüsü") 173/11
h̬ilm A. yumuşak huy, yavaşlık krş. h̬alīm
h̬. bayı ol 198/11
h̬. ve h̬ayā 302/9
h̬.-ine iᶜtimād ḳıl- 282/4
h̬imāyet A. koruma, himâye
h̬.-i kölgesi 47/2
h̬.-inde 46/13, (h. durur) 342/9
himmet A. himmet, gayret
h. bili? 11/5
ili 182/7
ve duᶜā tile- 81/1
(dūn h. ḳim-irse) 44/8
(erbāb-ı h.) 43/4
(ḳāṣır-ı h.) 316/8
h.-i ᶜāli 292/13, (faḳīrlar h. durur) 38/6
h.-iniñ ḳisinde 313/3
h.-leri 42/2
h.-li (bay h.) 316/4
(büyük h.) 69/7
(ulu h.) 175/2/11
hind Hindistan krş. hindūstān

h. iḳlīmi 158/3
h.-ge ilt- 184/7
h.-den ... al- 184/8
hindī A. hindli, hindu
h. 297/10
hindūstān Hindistan krş. hind
h.-ġa yit- 183/10
h̬isāb A. hesap
h. vaḳtı 50/7
it- 243/11
h̬.-ı dürüst 50/13
h̬.-sız cefā ḳıl- 279/8
h̬iṣār A. kale, hisar
h̬. içinde 313/10
yanında 102/5
h̬.-ına (h̬aram h̬. yüzün ḳoy) 99/6
h.-ında (ḳayġu h̬. tut-) 58/6
h̬iṣṣe A. pay, hisse
h̬.-sin ṭaleb ḳıl- 33/2
h̬iṭāb A. hitâp, hitabet
h̬. (h̬üsn-i ... ögret-) 27/11
ḳahrın? (ḳıl-) 350/5
h̬ôca F. h̬vace 1. efendi, sâhip, büyük
h̬. 19/8, 55/9, 115/8, 218/8, 225/7, 247/12, 269/1/3, 294/12, 295/6/13, 296/2, 318/6
fulān 19/9
(fulān h̬.) 164/5, 170/9
h̬.-i ᶜālem ("âlemin efendisi" Hz. Muhammed) 108/2
h̬.-nıñ ḳulı 224/10, 225/5
ḳulġa irḳi 68/2
luṭfı (burada "Tanrı" ḳastediliyor) 8/10
h̬.-nı (ayt-) 170/11
h̬.-sı 224/11, 225/1/8
h̬.-sınıñ h̬ażreti 5/2 ("Tanrı'nın huzuru")
h̬.-lar 117/2/6, 203/8, 205/11, 247/10
bilen 88/5
h̬.-larnıñ balı ve yaġı 164/11
ulusı 88/8
h̬.-larnı 295/11
h̬.-larda 307/13
2. vezir
h̬. 71/1
h̬.-ġa 70/6
h̬.-sı 69/6

ḫôca ḥasan (meymendî) Sultan Mahmud Gaznevi'nin süt kardeşi ve sonra veziri
  ḫ. ḥ. 218/1
  ḫ. ḥ. meymendîge sor- 217/9

ḫôca isḥāḳ (ḫorezmi / ḫvarizmi) Eserin aslında olmadığı halde, mütercim (Seyf-i Sarāyî) tarafından katılan bir isim, devrin âlimlerinden
  ḫ. i. 185/3
  ḫ. i. ḫ.-den 184/13

ḫoca muḥammed yezdî O devrin büyük din âlimlerinden; eserin aslında olmadığı halde, Seyf-i Sarāyi tarafından tercümede zikredilmiştir.
  ḫ. m. y. 218/6

ḫôcadaş aynı efendinin adamları, kulları, kapı yoldaşı
  ḫ. bol- 153/11
  ḫ.-ları 30/2

ḫôcalıḳ efendilik
  ḫ. dağı ḳulluḳ 225/3

ḫod F. kendi, bizzat
  ḫ. yarat- 295/7

ḫodrāy F. kendi kafasına giden, kendini beğenmiş
  ḫ. (ebleḥ ve ḫ.) 239/8

ḫôn F. *ḫvan* sofra, yemek
  ḫ.-ı (niᶜmetiniñ ḫ.) 5/5
  ḫ.-ınıñ (cehān ḫ. elvān-ı niᶜmeti) 264/5

ḫor F. *ḫvar* aşağı, hakir, hor, âdi
  ḫ. öl- 211/5
    topraḳ 15/6
    ve ḥacil 325/6
    ve müflis 93/10

ḫorāsān Horasan
  ḫ. meliḳleri 18/10, 70/7

ḫorāsānî horasanlı
  ḫ. faḳîr 167/4

ḫorezm Hârizm
  ḫ. (haṭāy bile ḫ.) 244/13

ḫôrezmşāh bk. *Sulṭān maḥmūd*

ḫorluḳ aşağılık, zillet
  ḫ.-ın revā ḳör- 310/7
  ḫ.-ından ḳutul- 90/3

ḫoryat A. < Yun. hoyrat, kaba
  ḫ.-nıñ ilindegi gül 268/12

ḫoş F. hoş, güzel
  ḫ. 7/6, 15/5, 35/3, 40/10, 111/7, 118/9, 126/5, 127/5, 135/10, 140/5, 152/5, 161/2, 171/8, 180/9, 235/9, 264/3, 266/4, 312/3, 335/13, 340/7
    ıy(ı)lı = nesîm 7/6
    ḳıl- 20/8, 25/5, 32/13, 34/11, 41/13, 58/9, 62/4, 74/4, 77/4, 80/5, 82/8, 96/1, 122/10, 181/9, 196/1, 224/6, 234/10, 255/9, 301/7, 331/1
    ḳör- 32/5, 96/13, 97/2
    tut- 349/12
    (ni ḫ. bol-) 225/1
    (ḳöñgül ḫ. it-) 45/11, 282/10
  ḫ. turur 183/13
    -dur 92/4
    (başı ḫ. idi) 252/13
    degül 274/13
  ḫ.-raḳ 171/7, 233/9, 259/13
  ḫ.-rāy (?) 212/6

ḫoş-āvāz güzel sesli
  ḫ. 195/11, 220/12, 221/7, 322/12

ḫoş-maḳal güzel, tatlı sözlü
  ḫ. 92/2

ḫoşnūd F. râzı ve memnun, hoşnut
  ḫ. ḳıl- 65/10

ḫubs A. ayıp, kötülük, çirkinlik
  ḫ.-ini (nefsi ḫ. baḳıp bil-) 335/4

ḥuccet A. delil, belge
  ḥ. ḳitür- 183/1, 276/6

ḥuccetleş- delil getirmek
  ḥ.-ip çıḳışa bil- ("delil getirip, iḳna etmeḳ, üstün gelmeḳ") 214/10, 314/2

ḥucra A. hücre, odacık
  ḥ.-ġa sıġ- 23/11

ḫufye A. gizli
  ḫ. varaḳa sal- 70/8

ḥuḳemā A. hakîmler bk. *ḥaḳîm*
  ḥ. ayt- 50/11, 65/8, 155/6, 233/10, 310/2, 311/1
    ḳavli 35/13, 47/11, 52/9, 61/13, 69/1, 197/6, 285/6
    taṣnîfleri 289/1
    (cümle ḥ.) 19/1

resmi 263/3
sevdāsı 227/12
şıfatı 16/3, 224/2
ʿı.ıng͡ (sening͡) otına 232/9
tuzağına 140/13
üstādı 244/10
yolın ḳit- 244/8
ʿı.-ı telef bol- 270/11
ʿı.-ına 224/9
ḳöng͡ül bağla- 242/9
ʿı.-ında efġān ḳıl- 235/2

ıya-bir- göndermek krş. *birip i-/ıy-*
ı. (sınamış ir ı!) 298/10
ı.-di (ḳişiler ı.) 256/1
(ṭabīb ı.) 165/2
ı.-diler 165/7
ı.-meding͡ (bir ḳāsıd ı.) 232/7

ʿıyāl A. âile, ev halkı
ʿı. (ṣāḥib-i ʿı.) 145/11
ʿı.-im çoḳ 48/8

ʿıyān A. açık, âşikâr, belli
ʿı. ḳörgüz- 222/4

ıyı koku krş. *cc ıyı*
ı.- sı (ıysı?) bilen özin fāş ḳıl- 340/4
müşḳ bigin 315/10
(gulistān ıyısı) *14/13*
(soğan ı.) 268/11
ı.-sından (ḳöng͡leḳ ıysından . . . ang͡la-) 106/10
ı.-lı (ḫoş ı. = nesīm) 76

İ

imek (cevherî fiil) bk. *ir,- tur-, dur-*
Bildirici olarak :
i.-dim 15/6, 37/13, 55/2, 126/7, 180/2, 239/2, 291/4, 293/2
i.- düḳ 297/9
i-.ding͡ 64/4, 273/9, 287/13
i.-ding͡iz 93/5
i.-di 14/10, 17/8, 19/10/12, 22/2/13, 24/12, 28/12, 30/1, 31/10, 33/13, 34/4, 35/1/12, 38/1, 41/11, 44/7, 53/6, 56/5/6/11, 61/1/5, 64/5, 67/10, 69/6, 70/6, 72/8, 76/13, 85/8, 86/3, 88/7, 89/1/10, 92/13, 93/2, 95/1, 96/11, 104/11, 107/5, 109/6, 114/6, 116/9, 117/7, 118/7, 121/1, 126/13, 128/4, 129/8/12/13, 132/4, 134/3, 135/1, 136/3, 138/1, 139/2/6, 141/9, 143/3, 144/6/7, 146/6, 157/10, 162/9, 167/6/13, 170/11, 171/10/11, 173/5, 174/2, 176/1, 179/4, 180/12, 183/7, 185/6/7/8, 186/9, 187/5, 188/9, 189/3, 192/2, 199/2, 201/5, 202/10, 203/8, 204/5, 206/9, 209/10, 210/2, 212/1, 215/13, 220/11, 221/5, 222/8, 224/11, 225/5/6, 226/9, 227/7, 228/5, 229/1, 232/3/4, 234/5/8/9, 238/9, 239/1, 240/4/6, 242/11, 243/5/8, 244/5, 247/7/13, 248/4/11/12, 250/3/4, 252/2/13, 257/9, 268/6, 269/3, 270/6, 275/11, 277/5/8, 281/10, 289/13, 290/1, 292/2/3, 296/5/9/10, 300/13, 313/4/5, 331/8, 353/7, 355/11/12
i.-diler 254/9
i.-mişsen 137/5
i.-miş 167/11, 182/5, 184/5, 190/5, 221/11, 241/4, 247/2, 251/9, 290/8
i.-mişler 221/11
i.-sem 99/8
i.-seng͡ 199/12, 300/10, 347/13, irseng͡ 155/2
i.-se 15/9, 41/1, 100/9, 160/8, 161/2, 170/2, 180/6, 182/11, 187/13, 197/8/9, 199/8, 206/7, 229/7, 254/11, 259/13, 261/3, 265/2, 290/2, 297/13, 331/10, 340/1, 346/12, 353/3, 355/4
i.-geç 89/3

Birleşik fiil çekimlerinde
-r idim 105/10, 118/10, 125/5, 131/6, 135/5, 178/4, 243/2, 249/5, 263/7, 283/10, 286/2, 313/1/3
-mes idim 350/10/11
-ġay, -gey idim 81/6, 165/10, 239/2, 249/5
-p idim 78/8, 89/2, 242/9 248/10
-p turur idim 105/8
-ür idüḳ 297/2/3
-gay idiḳ 246/2
-p turur iding͡ 14/8
-mes iding͡ 273/10
-r idi 40/9/12, 44/2, 51/5, 63/9, 69/9, 74/9, 75/7, 76/9, 78/13, 85/9, 89/12, 98/3, 99/7, 100/3, 107/7,

i. bilen söz sözle- 254/10
bir-,68/8
i.-iñ bile safar ḳıl- 192/3

ictihād A. çalışma, ceht ve gayret
i. artuḳraḳ ḳireḳ 280/9

iç iç
i.-iñ 123/8
i.-i 138/11, 160/6, 316/2, 340/8
yan- 30/5, 130/7
i.-ine baḳ- 80/3
düş- 47/8
ḳir- 244/8
i.-inde (normal "içinde" anlamının yanında, bir çok misalde (lok.) bulunma hâli eki fonksiyonunda kullanılmaktadır.)
10/4, 12/2/12, 13/6, 15/2/12/13, 16/1/2/3/4/5/6, 20/11, 21/12, 22/7/12, 23/2, 24/12, 29/12, 37/12, 40/2/13, 42/8, 43/9, 49/6, 50/3, 52/6/11, 54/13, 55/2/8/10, 67/2. 83/5, 88/7, 93/9/10, 97/6, 98/1, 107/6, 114/5, 117/7, 119/2, 121/2, 125/2, 126/3, 127/4, 131/3, 132/7, 134/7, 135/4/5, 136/6, 137/7, 138/7, 153/2, 154/1, 155/12/13, 156/9, 160/1/7/10, 174/9, 175/13, 179/13, 179/3, 180/2, 186/11, 187/2, 191/6/9, 192/7, 196/10, 198/13, 200/13, 202/5, 204/4, 208/6, 210/12, 220/9, 224/2/9, 229/12, 234/7, 239/13, 240/1/7, 246/7/9/10, 247/13, 256/10, 257/9, 258/3/7, 263/2/5/7, 265/4, 269/3/5, 274/6, 277/3, 287/7, 293/3/7, 296/2, 300/12, 301/1, 302/13, 303/1, 305/6, 306/12, 308/3, 312/10, 313/8/10, 315/10, 317/2, 318/8, 326/9, 330/3, 331/10, 332/4/11, 350/1, 351/2, 353/3, 355/10
i.-indesen 223/11
i.-indedür 356/1
i.-inden 243/6
i.-in ara 329/3 "*(kendi) içlerinde, aralarında*" bk.

iç- içmek
i.-tim 243/10
i.-ti 116/9, 204/3
i.ermen 60/7
i.-erler 202/10
i.-ḳesen 9/3
i.-se 118/13
i.-ip 116/7, 176/5, 257/1, 286/7, 290/9, 331/9/11
i.-me! 334/12
i.-mes 96/4
i.-megi maᶜlūm bol- 347/12
ant iç- 331/9, 334/12, (antlar iç-) 331/11
dārū iç- 116/7
ḫamr iç- 176/5, 290/9, 347/12
su iç- 202/10, 204/3
şarāb iç- 118/13

içim içim (su), yudum
i. (bir i. su bilen) 243/1

içir- içirmek
i.-ip (içrip) 320/6

içirgi, içirḳi? yamçı, eyer keçesi krş. *Radl içirgi*
i.-si (iyerimniñ ı.) 45/1

içmeḳ içecek şey
i. (yimeḳ i. ḳitür-) 203/12

ᶜiddet A. dul kalan kadının yeniden evlenebilmek için beklemeğe mecbur olduğu müddet
i. (müddet-i ᶜi ṭemām bol-) 268/3

idrāḳ A. idrâk
i. (ᶜaḳl ve i.) 288/1

idrār A. bir büyük tarafından tâyin edilen bağış, maaş, ihsan
i. al- 142/7
luḳmasın sat- 304/12
i.(-ı) muᶜayyen ḳıl- 56/8

iflās A. iflâs
i. ili 284/7, 285/11
ḳıṣṣası 41/12
i.-ı ᶜinān? 308/13

ifṭār A. iftâr
i. it- 167/7

ig- eğmek
i.-di (boynın i.-) 6/5
i.-geyler (baş i.) 310/2
i.-ip (başın i.-) 256/7

1977 Birinci Basılış F. 18

igil- eğilmek
i.-ür (yaş ağaç i.-) 281/1

igin omuz
i.-i (igni) 276/2

igrem girdâp krş.*kâşg. egrim*
i.-ine (su i. tüş-) 88/7, 262/11

igri eğri
i. ağaç 281/2
söz 334/12

iḫrāc A. ihraç, çıkarma, atma
i. ḳıl- 87/5
i.-at (meşaḳḳat i. bilen) 145/8 (iḫracat şekli iḫrac'lar demeḳ olup, burada iḫrac anlamına ve secî için bu şekilde kullanılmış olmalıdır: münācāt -ḥacāt - iḫrācāt)

iḥsān A. ihsan, bağış
i. bile 70/5
birle 186/7
ḳıl- 69/8, 141/11/12, 300/6
kör- 69/12
ve ᶜaṭā 161/1
i.-ınıñ ḳuvveti 307/5
i.-ına ögren- 95/7

iḥtilām A. ihtilâm
i. vāḳiᶜ bol- *291/9*

ihtirāz A. sakınma, kaçınma
i. ḳıl- 122/11

iḫtiṣār A. *ihtisar*
i. it- 173/8
ḳıl- 55/12

iḥtiyāc A. ihtiyaç, gerekme
i. bol- 216/2/3 (ibâre yanlışlıkla tekrar edilmiş)
i.-ım bol- 182/6

iḫtiyār A. seçme, tercih (etme), seçilme; ihtiyar, irâde
i. 21/12
bāḳī tur- 138/6, 338/1
it- 103/2, 244/4
ḳıl- 46/12, 64/9, 118/5, 151/7, 239/11, 246/8, 250/2, 268/4, 274/5, 325/12
ḳil- 82/13
kör- 83/3
i.-ı luḳmān 162/9
i.-ım bilen degül i- 134/3
i.-ı ᶜinānı 250/10
i.-ınıñ ᶜinānı 151/11

iḥtiyāṭ A. ihtiyat, temkinlilik, sakınma
i. bilen yaz- 73/5
it- 35/12

iḫvān-ı ṣafā H. *4.* asrın sonlarına doğru Basra'da kurulan, biribirine bağlı insanlardan müteşekkil bir cemiyet; geniş mânâda tarikat kardeşliği
i. ṣ. ḥālinden ayt- 155/4

iḳ- ekmek
i.-tiḳ 93/3 (mamuḳ iḳ-)
i.-ti 320/9 (tohumnı iḳ)
i.-señen 9/2
i.-meḳ 93/5 (yüñ iḳ-)
i.-ip 38/12 (zulm orluḳın iḳ-)

iḳbāl A. ikbâl, tâlih, baht
i. yarı ḳıl 130/10

iḳinçi çiftçi
i. evi 180/12, 181/2/12
(ol i.) 181/3
i.-niñ başı 182/1, oğlı 65/7
i.-ge ḫılᶜat bağışla- 181/10
i.-ler 93/2

iḳḳi, iḳi iḳi (2)
i. 4/8, 21/1, 23/12, 29/1, 34/9, 37/9, 49/11, 54/5, 55/12, 73/12, 76/1, 85/3, 88/7, 89/10, 107/12, 118/10, 121/2, 141/8/11, 146/13, 162/10, 163/4, 167/4, 173/8, 180/3 186/12, 191/13, 202/3, 213/10, 215/8/10/11, 232/3, 240/6/7/8, 243/11, 245/6/7, 262/9, 294/9, 297/10, 302/6, 306/6, 318/3, 320/8, 324/13, 325/3, 328/5, 329/13, 332/3, 335/8, 337/2, 342/10, 344/7, 354/13
i. ḳez 121/5
(bir i.) 254/10, 264/3
(on i.) 23/11
i.-si 19/11, 276/1, 307/6
i.-sini 167/9
i.-mizniñ 314/12
i.-nç (iḳinç) 344/8
i.-nçi (iḳinçi) 15/13, 34/7, 97/6, 194/9, 213/11, 297/7, 320/10
i.-nçisi (iḳinçisi) 322/5

iḳlîm A. < Yun. memleket, diyar
i. 221/4
(şāh-ı i.) 45/4
i.-ge bar- 48/10/11
i.-e sığış- 23/12
i.-ine (çîn i. ilt-) 184/5
i.-inden (çîn i.) 94/3
(hind i.) 158/3
iḳrām A. ikram
ve iᶜzāz bilen 57/9
(iᶜzāz ve i. ḳıl-) 27/12
(iᶜzāz ve i. ve iḥsān ḳıl-) 69/8
iḳrār A. ikrar, doğrulama, tasdik
ḳıl- 216/11, 348/10
ḳitür- 176/12
i.-ım ve irādetin bar 143/11
iḳsil- eksilmek
i.-ür 172/10
i.-medi 181/13
i.-mes 43/12, 181/7
iḳsüḳ eksik, aşağı, az
i. bol- 310/3
ḫādimi 252/1
ḳul 92/12, 181/7
i.-ḳe al- 74/8
iḳsüt- eksiltmek, azaltmak
i.-ti (irādetin ḳöp i.) 172/6
il el
ḳis- 271/11
yit- 60/9
yu- 16/11
ve ayaḳ 37/10
ḳitür- 208/8
i.-ge tut- 91/5, 351/4
ur- 285/12
i.-de 131/7, 303/10, 351/4
i.-den 76/5, 90/8, 231/5, 253/3, 303/3, 346/6
ḳit- 76/6, 168/7, 172/13, 226/6
i.-im erdemi 192/4
i.-ime tüş- 240/11
i.-imni ḳiter- 261/2
i.-imde 110/1, 273/9
i.-imden tüş- 15/1,
i.-iñ 64/13, 191/11, 260/7, 262/12, 271/2 276/13, 325/9
i.-iñe 188/7
i.-iñde 80/9/12, 136/12, 160/8, 297/13, 318/6, 337/11
i.-iñdegi al 326/5
i.-iñden 66/9, 72/9, 254/1, 271/13, 322/10
i.-i 37/8, 161/13, 238/12, 308/2, 342/2
altındağı 85/8, 301/12
avçı 174/2, 192/2
ayağı 189/1
bağlı 199/2, 301/3, 306/12
bilen 117/6, 34/9, 279/9, 329/13, 336/1
birlen 17/1, 119/6, 321/5
i.-ine 201/12, 240/12, 353/6
al- 141/5, 244/11
bir- 71/4, 294/3
ḳir- 200/3
tüş- 266/8
i.-ini 186/6, 234/10, 251/4
i.-in 39/4/9, 96/6, 124/3, 176/7, 233/7, 238/12, 258/13
aç- 59/7, 164/6
ayaḳın bagla- 95/3/4, 290/10, 294/13
öp- 200/12
çeḳ- 23/3, 113/3
ḳis- 112/11
ḳötür- 7/12, 186/3
tut- 55/1, 262/13, 344/6
uzat-31/2, 32/11, 126/6, 182/7 191/13,
yu- 83/9
i.-inde 19/4,41/9,62/5,63/5,131/7,153/12, 177/5, 207/7, 209/9, 227/4/12, 243/7, 256/5/11, 257/7, 301/5/5
giriftār bol- 281/9, 328/10, 341/5/6
i.-indegi 185/9, 268/12, 284/2
i.-inden 4/10, 33/5, 39/1, 46/4, 48/7, 122/1, 148/1, 151/11, 171/7, 202/1, 204/2, 250/10, 254/2, 257/1, 261/7, 284/7, 285/11, 298/2, 303/4, 309/2, 312/5/11, 328/13, 334/7
al- 33/7, 171/8, 188/2, 200/5, 243/10, 308/13
i.-leri titre- 50/8
i.-lerine 6/1

i.-lerini 301/11
i.-lerin 311/12
aç- 317/3
bağla- 24/10
çeḳ- 165/13
i.-lerinde 297/11
i.-siz ayaḳsız 189/4

il memleket ve halk
i. 46/2, 100/7, 134/8, 280/4, 292/6, 328/1, 355/3
i.-ge 12/13, 33/6, 39/10/12, 40/6, 62/4, 76/5, 100/5, 149/3, 163/9, 192/7, 253/5, 254/6, 285/10, 289/10. 317/8, 320/6, 340/6, 346/11
i.-e 80/10, 280/7
i.-de 275/8
i.-din 280/7 (*i. ile*)
i.-den 72/11
ile 80/10
i.-inin͡g (*maşrıḳ i. topraḳı*) *332/9*
i.-inde (*diyār beḳir i.*) *269/1*
(*şām i.*) *279/2*

il- değmek, dokunmak, ilişmek, takmak, tutmak
i.-meyin (*birini tişḳe i. yi-*) "*değdirmek?*" *61/8*

ilāh A. Tanrı krş. *allāh, ten͡gri*
i. (*irḳli i.*) *351/7*
i.-i ("*allahım, tanrım*", *ünlem*) *39/6, 101/4, 353/4*
(*yā i!*) *356/2*

iʿlām A. bildirme
ʿi. ḳıl- 255/3

iley ön, huzur krş. *alın*
i.-imde ḳoy- 105/9
i.-imden sür- 42/8
i.-in͡gde 60/3, 111/2
i.-in͡gden ḳiç- 79/4
i.-ine ḳitür- 147/7
i.-inde 95/10, 123/12, 143/4, 185/10, 251/11
i.-inde ḳiç- 78/13

ilgeri ileri
i. ḳil- 25/1, 41/11, 253/8, 352/10
yürü- 310/12

iliḳ ilik
i. (*sün͡geḳnin͡g içinde i. bol-*) *326/9*

ilin- tutulmak, yakalanmak?
i.-ür (*ḳöngül ilnür*) *122/5*

ilḳ ilk, önce, evvelâ
i. 15/6, 292/3, 338/7
i. yaz "*ilḳ bahar*" *294/11*
" *bulutı 5/11, 310/9*
ḳünleri 10/4

illā A. yalnız, ancak, -den başka, meğer (istisna beyan eden edat)
18/13, 21/13, 26/11, 30/9, 65/5, 91/12, 113/5, 179/13, 213/2, 224/5, 291/9, 307/1, 309/9/9/13, 311/6, 347/8, 354/2/9

ʿillet A. illet, hastalık
ʿi. 233/4
bilen 148/1, 171/6
ʿi.-i (*ḳābīn ʿi.*) *241/13*

illi elli (*50*)
i. altun 223/4
ḳişi 203/10
(*yüz i.*) *123/2, 207/12*
(*üç yüz i.*) *183/7*
(*üç yüz i. toḳuz türli*) *76/11*

ʿilm A. ilim
163/4, 321/3, 322/5
bilen ḳüreş- 76/9
fāyideleri 150/1
fażlı 214 (*ḳenarda*)
oḳu- 162/11, 320/10, 351/1 "tāhsil etmek"
ögren- 350/13
ve ādāb 27/10
ve edeb 287/1
ve erdem 29/13
ve hüner 214/2
(*cehān-ı ʿi*) *11/12*
ʿi.-ı nücūm 220/9 ("astronomi")
ʿi.-ni ḳizle- 77/10
terḳ it- 282/5
ʿi.-im 214/12
ʿi.-in͡g 288/7
ʿi.-i bol- 328/7
ʿi.-in 76/8/12, 78/11, 321/4, 346/6
ʿi.-inden 10/6/8, 49/8, 244/11
ʿi.-siz zāhid 345/13

ilt- iletmek, götürmek, ulaştırmak
i.-eyim (hindge i.) 184/7
i.-ti (evine i.) 183/8, 269/2
(medāmet i.) 355/1
i.-ürsen (saʿādet i.) 150/8
i.-ür 50/10, 319/9
i.-ürler 66/4, 176/6
i.-ḳeyler (cennetḳe i.) 295/11
i.-sen͡g (naḳd i) 150/7
i.-ip 22/12, 30/2, 100/3, 143/1, 277/5/9, 278/2
i.-ür (ḳişige) 241/5
i.-messen (heḳīmge i.) 158/5
i.-meyin 101/9
i.-meḳ 55/8, 184/5

ilticā A. iltica, sığınma
i. ḳıl- 243/1

iltifāt A. iltifat
i. it- 132/9, 164/10
ḳıl- 75/2, 79/1, 165/8

imām ġazzālī Ebu Hâmid Muhammed Gazzalî, büyük islâm âlim ve mütefekkiri (*1058 - 1111*)
i.- ġ.-ġa sor- 350/9

īmān A. îman
i. ehli 150/13

ʿimāret A. *1.* mâmûr, bayındır (*ḫarāb'ın zıddı*)
ʿi. 160/6
ḳıl- 61/12, 63/6
2. makam, konak
ʿi. ḳıl- (F. aslı: maḳām) 137/11
ʿi.-den yıraḳ tüş- 180/11
3. bayındırlık, ümrân
ʿi.-inden (esḳi yūnān ʿi. ḳal-) 201/1

imdi imdi, şimdi
35/1, 47/1, 66/5, 131/6, 144/7, 176/5, 205/8, 235/8, 271/11, 282/3, 292/5
i.bu ḳün 64/5, 107/12, 236/5
i.-den ḳeri 249/13, 250/1

imgeḳ eziyet, zahmet
i. ḳör- 64/13

imḳān A. imkân
331/8, 350/6
i.-ı muvāfaḳat 268/3
i.-ı yoḳ 71/11, 185/8
i.-ları yoḳ 281/10

in yuvn
i.-ine (ḳolun͡gnı ʿaḳreb i. soḳ)- 56/3

inmek
i.-er 4/5, 316/1, 352/13
i.-ip turur 94/8
i.-er bolsa 159/9 (düşmeḳ mânâsına)

inābet A. günahlara tövbe edip, Tanrıya yönelme, nedâmet
ilin icābet ümidi bilen ḳöter- 7/12

inʿām A. inâm, nîmet verme, lütuf, iyilik (etme)
ziḳri 284/12
(ullu i.) 219/13
(sābıḳu'l-i.) 58/5 bk. *sābıḳ*
i.-ının͡g (sevābıḳ-ı i. şüḳri) 255/1
*i.-ına . . . ögren- ("*alışmak*") 95/7*

ʿinān A. dizgin
ʿi. 308/13
(nuṣrat-ʿı) 13/6
ʿi.-ı (iḫtiyārının͡g ʿi.) 151/11
(ṭāḳatının͡g ʿi) 172/13, 204/2, 309/1
ʿi.-ın ilinden bıraḳ- 250/10

ʿināyet A. himmet, gayret, lütuf
ʿi. birle 97/3
naẓarı 306/8
ʿi.-i (ten͡gri . . . ʿi. bilen) 96/12

incil İncil
i.-de ḳil- 349/4

inçi inci bk. *inçü*
bol- 312/6
tiş- 276/13
(atı i.) 275/10

inçin- incinmek
i.-ip ayt- 273/8

inçit- incitmek
i.-tim 72/6
i.-sen͡g 201/7
i.-mışi (cānvar i.) 46/10
i.-meḳin͡g 201/8

inçü inci bk. *inçi*
i. durur 178/7
(bir ḳis tolı i.) 178/4

inde- çağırmak bk. *ünde-*
i.-se 114/2
i.-p ayt- 219/11

indüṛ- indirmek (vurmak)
i.-di (ḳamçılar i.) 89/4

infi'āl A. teessür, gücenme, infiâl
yi- 92/5
iñ en
i. iksük 92/12
iñek avurt, çene
i.-iñe (elma i. ayva tozı otur-) 235/12
iñen pek, çok
34/3, 35/10, 44/8, 92/13, 109/1, 157/9, 182/6, 338/5
i. köp 88/2
inkār A. inkâr
i. kıl- 150/11, 152/8
i.-ı (munuñ i.) 143/12
inṣāf A. insâf
162/6
(şarṭ-ı i.) 7/1
i.-ıñdan 306/11
i.-sızlık bilen mavsūf 37/13
insān A. insan
191/5, 292/10
i.-nıñ 250/12
inşā A. inşa' edebîyat (yapma), güzel yazma
i. 'ilmi 10/6
inşā'allāhu A. Allah kısmet ederse, Allah isterse
ta'ālā 11/2/7
intikām A. intikam, öç
ḥadden hiç- 87/8
1. er, adam, kişi, zât, erkek, yiğit
9/6/7, 10/13, 12/7/12, 14/4/9, 21/12, 30/10, 34/4, 46/5/7, 51/12, 64/9, 69/2, 73/2/12, 75/7/9, 85/2, 87/11/12, 89/8, 92/6, 93/6/13, 95/13, 100/6, 114/4, 116/5, 118/1, 123/5, 125/5, 131/12, 134/2/7, 136/5, 137/7, 142/2, 147/11, 151/4/11, 152/4, 154/6, 156/9, 158/7, 159/7, 163/13, 170/7, 171/1, 172/6, 174/10, 175/4/8/11, 177/9, 178/9/12, 180/7, 183/4, 187/12, 188/5, 189/3, 190/8, 192/5/6, 201/3, 207/9, 211/3/5, 217/2/4, 226/5, 227/5, 241/13, 246/7 252/8, 256/8, 262/7, 265/7, 267/3/4/9, 272/10, 273/3, 275/5, 279/4, 280/13, 282/13, 292/5/13, 293/8, 294/3/4/12/13, 298/5/10/11, 300/10, 306/7, 310/5, 313/9, 321/4/5, 322/1, 326/4, 330/3, 331/3/7/11, 334/2, 335/7, 336/6, 338/9/11, 339/1, 340/5, 341/6/9, 345/7, 347/7, 348/9, 353/11, 354/8, 355/13
iseñ 155/2, 300/10
demi 13/9, 21/13
oğul 290/1, *i. oğlan* 290/3
i.-niñ 12/10, 99/13 *(imlâ : irnin - iriñ?-)* 110/8, 116/2, 143/13, 157/9, 172/4, 178/8, 187/11, 199/9, 200/1, 263/1, 279/6, 355/4
i.-ge 39/13, 50/1, 64/11, 86/8, 97/7, 123/12, 155/3, 156/10, 158/2, 164/12, 242/7, 274/11, 326/13, 345/9
i.-ni 61/11, 107/4, 111/12, 118/13, 174/13, 333/2/11, 338/5
i.-de 20/10, 193/1
i.-den 36/2, 63/1, 171/4, 303/2, 321/13, 351/3
i.-i ('ābid i.) 140/4, *(irdem i.)* 23/4
2. koca, zevç
i.-i (körksüz ibçi-niñ i.) 158/8
i.-in kınā- 136/6
i.-ini (kız i.) 276/10
i.-inden ibçi rāżī degül 267/12
imek (cevherî fiil) bk. *i-, tur-, dur-* bildirici olarak
i.-di 156/11, 283/3
i.-diler 244/9
i.-ürmen 88/3, 163/10
i.-ür 13/12, 14/2, 23/4, 35/5, 59/10, 74/2, 79/10, 101/10, 134/6, 145/11, 161/3, 173/10, 196/4, 211/4, 239/5, 243/12, 279/6, 312/6
i.-ürler 262/4
Birleşik fiil çekimlerinde
-r irdi 61/12, 76/8, 188/4, 262/8
-ğay irdi 177/6
-r irdiler 23/13, 24/1, 70/1
irādet A. irâde, arzu, ihtiyar
i. 227/4
kitür- "ihtiyar etmek" 150/8, 228/9
(rağbet ve bilen ayt-) 147/1
i.-niñ kulağın sözge tut- 110/9
i.-imni 120/10
i.-i 114/8, 301/4, 349/10, 352/7
i.-in iksüt- 172/6
i.-siz mürīd 345/12
irdem erdem, fazilet ve meziyet

22/1, 36/3, 187/13, 193/2, 278/8, 279/6, 340/4
birle 29/13
iri 23/4
iyesi 213/5, 278/9/11, 336/3, 340/3
ḳörgüz- 21/6
ögren- 278/4
i.-i (*ᶜilim i.*) *192/4*
i.-in ḳör- 220/3
ḳörgüz- 13/9, 21/13
i.-ler ilingden ḳit- 271/13
i.-li faḳīr 279/5
ḳişi 279/4
i.-siz ir 279/4
vezīr oġlı 279/5
i.-sizler 23/5, 278/13, 336/3

iren (-ler) ir'in çokluk şekli (dâimâ çokluk eki ile kullanılır) krş. *ir*
i.-ler 22/4/6, 24/5/8
ṣuḥbeti 193/5
tig 152/7
i.-lerni 21/9, 24/3, 307/2
i.-lerden 137/3 b (kenarda)
i.-leri (*cefā meydanı-nıñ i.*) *304/11*

iriş- erişmek
i.-ti 37/6, 189/4
i.-se 189/6, 194/5/11, 196/8, 198/9
i.-mes 94/1
i.-meḳ-ḳe 226/11

irḳ kuvvet, kudret
i.-i bar 68/2
i.-li ilah 351/7

irliḳ erkeklik, mertlik, yiğitlik
155/1, 292/11, 298/13
i.-de 36/3, 154/12
i.-den 297/13

irte erte, sonra; ertesi gün
143/3, 146/1, 153/7, 157/1, 238/6, 276/6, 303/6
ḳiçe 194/6
(*iḳi ḳün i.*) *73/12*
i.-si 205/1

irtifāᶜ A. yükseklik?
i.-ı velāyet ("memleket geliri, vergi?") *31/3*
esmek
i.-er (*yil i.*) *313/10*

ᶜīsā isa peygamber krş. *rūḥu'llāh*
ᶜi. ᶜaleyhi's-selām 189/11/13
peygamber 189/8
işeḳi 278/2
A. ikram, iyilik için mal dağıtmak, cömertlik
i. ve ḳanāᶜāt 159/12

isḥāḳ bk. *ḫoca isḥaḳ ḫorezmi*

isḳender Makedonya Kıralı Büyük İskender (M.Ö. *356 - 323*)
i.-ge sor- 96/8

isḳenderiyye İskenderiye şehri
şehri 172/11
i.-ge ḳit- 183/12/13

isḳi eski
i. 157/13, 186/10, 193/5, 201/1, 204/4

islām İslâm
i. ᶜizzeti 150/13
revnaḳı 224/1

ism A. isim, ad
i.-iñ 292/3
i.-ihu (bk. *ᶜazze i.*) *235/10*

isrāf A. isrâf
ḳıl- 43/3
sarhoş olmak
i.-di 257/3
i.-se (*isürse?*) *286/6*

isrüḳ sarhoş
77/7, 118/13, 151/10, 259/3

isrüt- sarhoş etmek
i.-ti 14/13

issi sıcak
75/6, 242/11, 267/6
savuḳ tat- 266/1, 296/11
zaḥmetisi 243/1
i.-si (*ḳüneş i.*) *205/13*
i.-sine (*ḳüneş i. tāḳat ḳitür-*) *242/13*

iste- istemek, aramak krş. *izde-*
i.-diler 65/7
i.-señ 9/1, 196/6
i.-p 63/9, 71/7
tap- 206/1, 251/11
i.-gen 280/6
i.-genler (imlâ : *isteñgler?*) *38/12*
i.-mege . . . iyebir- 256/1
i.-megil! 82/1, 266/12
i.-me! 298/13, 341/8

işit- duymak, işitmek, dinlemek
i! 27/7, 153/9
i.-kil 156/8, 262/7
i.-ing 108/2
i.-tim 131/11, 182/5, 184/5, 234/13, 240/6, 267/9, 269/9, 281/12, 287/9, 307/8
i.-ting 91/2, 255/8, 319/7
i.-ti 17/7, 223/4, 309/1, 314/13
i.-ür 53/4, 236/3
i.-ür biz 227/11
i.-key 352/9
i.-keysiz 217/11
i.-se 122/7, 323/13, 348/7
i.-ip 10/10, 20/9, 22/6, 26/1, 27/3, 37/1, 52/8, 66/11, 68/10, 73/9, 75/2, 81/4, 85/6, 93/6, 101/6, 119/9, 124/9, 127/8, 143/9, 147/7, 206/10, 219/10, 253/7, 258/2, 274/4, 280/11, 282/13, 299/10, 313/7, 343/3, 351/10/12, 354/7, 355/8
i.-ken 110/7
i.-kende sög- 187/10
i.-kening bar mı 175/2
yok mı 36/4, 50/6, 111/8, 212/2, 272/13, 283/1
i.-keningden 184/13
i.-kenler 119/6, 222/6, 240/13
i.-kenlerning (köngli) 281/7
i.-mek 193/4, 215/1, 327/3
i.-megeyin 70/4
i.-me! 215/3, 327/8
i.-medim 133/4
i.-meding mi 113/6
i.-medi 319/7
i.-mes 236/5, 285/8, 355/7
i.-mese 212/5

işle- yapmak, işlemek
i! 99/2
i.-sin 330/8
i.-r (atlas i.) 294/4
(haşīr i.) 294/4
i.-geysen 327/3
i.-gey 190/9, 258/13
i.-seler 280/3
i.-megil 330/8
i.-messen 90/2

işlet- yaptırmak
i.-ür idiler 134/13

ᶜişret A. işret, içki içme
ᶜi. kıl- 40/8, 257/2
ᶜi.-de 40/11

iştihā A. iştah
i.-ları ġālib bol- 165/12

it köpek
57/6, 96/5, 103/12, 174/12, 283/12, 308/8, 332/3
bilen maçı 268/1
aġzı 86/9
başı 306/4
tişi 46/2
sarkıtı 174/8
ür- 258/4
i.turur 348/12
i.-ni . . . yu- 277/13
i.-den ences 133/11
i.-i (aṣḥāb-ı kehf i) 27/2
i.-ine 185/12
i.-ler 219/6
i.-lerni şiş- 219/9
i.-leri (bāzār i.) 336/4
i.-lerin (av i. tile-) 336/4

it et
tap- 308/8
yi- 170/5
i.-i (kaz i. bigin) 180/9

it- etmek, yapmak krş. *kıl-*
i.-eyim 119/9, 229/7
i.! 33/8, 90/11, 170/3, 200/9, 215/2, 264/12, 271/5, 289/7, 300/10, 327/6, 330/9
i.-kil 99/3, 121/12, 277/1
i.-sün 103/6
i.-tim 15/4, 35/12, 103/2, 112/12, 173/8, 233/9, 236/12, 241/5, 243/8/11, 246/13, 285/6, 291/5, 300/3
i.-ting 201/11, 223/1, 251/1, 340/12
i.-ti 10/9, 28/2, 42/8, 49/5, 57/2, 70/10, 77/8, 90/9, 94/5, 102/12, 130/3, 135/12/13, 137/1, 141/1, 153/10, 186/3, 201/12, 235/5, 251/2, 262/2, 270/9, 279/10, 288/13, 287/1, 294/5, 297/10, 318/13
i.-tiler 36/12, 54/12, 85/12, 120/11, 181/

it- itmek
i.-er (bir ḳim-irseni salṭanāt taḫtından aşaġa it-) 349/11
ᶜitāb A. tekdir, azarlama
ᶜi. ili 233/7
it- 153/10
ḳıl- 230/8, 232/6
iteḳ bk.etek
i.-in biḳ tut- 57/6
iti, itti keskin
ḳılıç 17/1
(tişi i. böri) 337/7
iᶜtibār A. itibar
i. yoḳ 278/5, 280/5, 335/1
iᶜtidāl A. itidal
i.-i mīzāc 265/6
iᶜtiḳād A. itikat, inanma
baġla- 56/8
bilen 218/1
i.-ı (sulṭānnın͡g i.) 104/3, 116/8
i.-sız ḳal- 334/9
iᶜtimād A. itimat, güven
bolma- 324/4
it- 322/11
ḳıl- 282/4
ḳalma- 348/5
i.-ları 35/11
iᶜtirāf A. itiraf
ḳetür- 47/3
iᶜtirāż A. itiraz
it- 334/3
ḳıl- 155/12, 284/4
itlet- kaybetmek krş. *Radl. cc.itlen.*
i.-ip (öz yolın i.) 149/10
itmeḳ ekmek
bigin 170/12
üçün 145/4
kayġusu 131/5
(ḳurı i.) 90/5, 164/3, 169/4, 178/11
(tuz i.) 211/8, 348/12
i.-ḳe 90/11
i.-ni 349/1
i.-i 172/10, 332/7, 347/2
(arpa i.) 35/3
(vaḳf i.) 145/1
i.-i-dür (ḳesb i.) 175/9
i.-in (ilindeḳi i. bir-) 185/10
(ḳesb i. yi-) 89/11
yi- 343/11
ittifāḳ A. ittifak, sözleşme; tesadüf
i. it- 203/4
ḳıl- 101/1
tüş- 132/1, 209/1, 170/8
i.-ı gaybet tüş- 232/5
ḫalḳ 62/9
i.-da 91/11
i.-an 234/9, 290/3 ("tesâdüfen")
iv ev
60/11, 98/1, 218/6/12
işiḳi 341/8
iyesi 100/2, 119/10
niᶜmeti 68/3, 71/12, 261/11
i.-nin͡g 218/7/8/10, 243/2
i.-ge 115/8, 167/9, 276/1, 346/1
i.-ni 246/8
i.-de 22/5, 147/9, 206/8, 241/12, 311/13, 312/3, 341/8
i.-den 57/7, 152/9
i.-ime 75/8
i.-ün͡g 86/7
i.-ün͡gde 220/10
i.-ine 57/5, 99/13, 181/2/6/12, 183/8, 187/1, 220/6, 269/1
i.-in 61/11, 102/2, 113/7, 180/12, 265/8, 276/9
i.-inde 90/4, 204/8, 208/4
i.-inden 112/10, 113/5, 195/7
ivdeş eş, zevce, karı krş. *ibçi*
i.-i (lūtnın͡g i.) 27/1
(bir faḳīr i.) 289/12
(yaḫşı ir i.) 136/5
ivlen- evlenmek krş. *evlen-*
i.-di 265/8
iy (ī?) ey! krş. *ay*
152/13, 212/1, 220/9, 228/2, 248/7, 249/5, 270/4, 271/10, 272/5, 304/13, 307/9, 318/4
iye, eye ? sâhip
i-si 100/2, 102/12, 112/11, 187/4, 210/6, 222/7, 278/9/11, 293/12, 303/13, 306/8, 340/3, 343/13
i.-sinin͡g 278/11
i.-sine 119/10, 293/12, 322/2
i.-sin 213/5, 336/3, 340/5

i.-sinden 326/2
i.-leri 162/5, 310/8, 321/12
i.-lerinin͡g 302/11, 311/6, 321/11
i.-lerinden 14/3, 73/9, 74/10, 86/3, 133/3, 321/9
ᶜaḳl iyesi 322/2
bāġ " 343/13
bisāt 112/11
bilig 321/9/11/12
buyruḳ "ḳadı" 293/12
cāmiᶜ 222/7
iv 100/2, 119/10
irdem 213/5, 278/9/11, 336/3, 340/3
ḳön͡gül 14/3, 73/9, 74/10, 86/3, 133/3
ḳerem 310/8
māl 102/12 māl ve ni'met iyesi 162/5
niᶜmet 210/6, 302/11, 303/13, 306/8, 311/6
ṣulḥ 326/2

iyer eyer
i.-imnin͡g içirḳisi 44/13, 45/1

iymen F. < A. emin, ḳorḳusuz krş. Ferheng-i Ziya
i. dögülmen 47/6
bol- 32/10, 83/7, 201/11, 204/1
otur- 205/4
yürü- 47/1
A. ağırlama, âzaz
i. ve iḥsān 69/12
ve iḳrām 27/12 (ve iḥsān) 69/8
(iḳrām ve i. bilen) 57/9

izde- istemek, aramak krş. iste-
i.-lim! 265/3
i.-di 95/2, 116/6
i.-r 151/9
i.-rler 66/4, 98/11, 254/5
i.-gey 236/11
i.-sen͡g 274/9
i.-se 234/2
i.-r isen͡g 30/13
i.-r ise 83/8
i.-p 65/9, 72/4, 100/1, 149/9, 190/11
i.-gen 166/5
i.-meḳ 197/12

izdiḥām A. izdiham, yığılma, birikme
i.-ına taḥammül ḳıl 42/9

ᶜizz A. izzet, şeref, itibar krş. ᶜizzet
i̤. ü cāh 351/7
ᶜi.-i (enbiyānın͡g ᶜi̤. evrādı) 356/4

ᶜizzet A. izzet, hürmet, itibar krş.
ᶜi̤. tap- 70/12
(ḳerāmet ve ᶜi̤. ḥāṣıl it-) 288/13
ᶜi.-nin͡g muḳarribleri 316/3
ᶜi.-den yıraḳ tüş- 183/4
i.-i 9/8, 150/13, 161/7, 181/8, 294/7
ᶜi.-in (dinnin͡gᶜi̤. ḳiter-) 223/12
ᶜi̤.-li 35/4, 57/10

ᶜizzetsizliḳ hürmetsizlik
ᶜi. it- 70/10

Ḳ , K

ḳabā A. ḳabaʾ kaftan, süslü ve kıymetli elbise
ḳ. içinde bol- 160/1
(aṭlas ḳ. ḳiy-) 142/9

ḳabāḥat A. çirkinlik krş. ḳābīḥ
ḳ. 94/11

ḳabāle A. senet, tapu
ḳ.-si (fulān yirnin͡g ḳ. turur) 183/11

ḳaᶜbe Kâbe
ḳ. 59/2
tonu 102/9, 288/10
yolı 111/4
ḳ.-nin͡g işiḳi 98/3
yolı 104/7
ḳ.-ge artın tön- 116/10
ḳ.-sinin͡g (anın͡g ᶜizzeti ḳ. ᶜāḳif ᶜābidleri) 9/8

ḳabīḥ A. çirkin krş. ḳabāḥat
ḳ. ḳil- 171/13

ḳābil A. kabul eden, alan, kabiliyetli
ḳ. 277/11
ḳ.-i. terbiyet 26/7, 277/7

ḳabīle A. kabile, soy krş. ḳavm
ḳ.-mnin͡g (ḳavm ve ḳ. ḳamusı) 244/9
ḳ.-sinde (ᶜarab ḳ. iste-) 251/10

ḳabīle A. ḳābile ebe; süt-nine
ḳ. (öz ḳ. ümden "ebe annemden, süt-ninemden?") 267/8

ḳābīn F. ağırlık, mihri muaccel, kalın
ḳ. ᶜilleti bilen 241/13
(yüz altun ḳ. bilen) 136/2

ḳabḳab A. nalın

ḳ.-ına mismār ur- 214/7

ḳabr A. kabir, mezar
ḳ.-i (atası ḳ. öze) 299/4

ḳabūl A. kabul
ḳ. bol- 304/2
it- 11/2, 99/3, 101/3, 284/3
ḳıl- 8/7, 10/11, 45/11, 55/6, 101/9, 138/2, 205/12, 327/2
(redd ü ḳ.) 72/13
(teşrīf-i. ḳ.) 71/10
ḳ.-i (ḫalḳ ḳ. üçün) 341/11

ḳaç- kaçmak
ḳ! 257/10
ḳ.-tı 67/9, 220/8, 290/10
ḳ.-sa 328/13
ḳ.-ıp 135/4, 148/11, 189/4
ḳ.-arġa yol tap- 16/13
ḳ.-maġa yüz tut- 22/3
ḳ.-maḳnı yig tut- 45/7

ḳaçan ne zaman, ... dığı zaman
ḳ. 12/8, 14/10, 36/4, 37/5, 96/6, 97/11, 110/7, 113/13, 123/9, 124/10, 132/8, 189/6 197/4, 215/11, 216/1/3, 217/4, 228/7, 239/10, 254/6, 280/6, 303/12, 305/5, 308/12, 313/13, 325/1, 326/7, 329/2/7, 334/2, 338/8/10, 346/8, 349/7/9
ḳ. ḳim 28/7, 45/6, 92/8, 104/2, 115/10, 201/6, 203/4, 214/2, 231/6, 306/4, 321/4, 324/1, 325/11, 326/5, 329/10, 331/4, 350/3

ḳadaḫ A. bardak, kâse, kadeh
ḳ. 243/7, 256/11, 259/3
ḳ.-ḳa tam- 243/9
ḳ.-nı ilge rāst tut- 91/5
sındur- 339/3
ḳ.-ı (maᶜrifet ḳ.) 110/1

ḳadar A. kadar
ḳ. (bu ḳ.) 61/4, 166/10
(ni ḳ.) 20/10, 34/1, 39/10, 76/13, 103/9, 122/2, 143/10, 166/7/9/11, 174/11, 180/6, 275/3, 300/7, 347/1/13
(ol ḳ.) 31/12, 35/12, 78/9, 102/10, 113/4, 141/13, 143/12, 162/11/12, 184/11, 200/3, 201/12, 203/1, 224/5, 242/4, 248/4, 267/8, 280/5, 309/4, 327/11 12
ḳ.-ından artuḳraḳ yi- 169/2
ḳ.ınça (ᶜaḳlı ḳ.) 82/11

ḳadd A. boy
ḳ.-i şanavber 253/4
ḳ.-inden şerv ü ḫırāmān ḫacil bol 308/2

ḳadem A. ayak
ḳ. 115/10, 118/8, 310/12
ḳ.-i 124/1
ḳ.-ine baş ḳoy- 318/2
ḳ.-inde 246/2

ḳadīmī < A. ḳadim eski, kadimî
ḳ. 44/10, 54/11, 222/9, 241/2, 297/3

ḳādir A. kudretli, kadir
ḳ. bol- 326/7

ḳadr, ḳadir ? A. değer, kıymet
ḳ. ve cāh 181/2/6/13
ve ḳıymet 48/4
ḳ.-im lāyıḳı 238/13
ḳ.-iñ ḳit- 42/6
ḳ.-iñe noḳşan ḳitür- 328/2
ḳ.-ine (ᶜulemā ḳ. lāyıḳ) 182/7, 233/5
ḳ.-in bil- 35/1/2, 70/10
ḳ.-ini bil- 339/2

ḳafā A. ḳafa' arka, geri
ḳ.-da 70/3, 100/9

ḳafaṣ A. < F. ḳafas kafes
ḳ.-ḳa ḳoy- 238/1

ḳāfile A. kafile
ḳ. 115/10, 128/4
ehli 245/11
ur- 24/6
ḳ.-ni ur- 247/9
ḳ.-si (ḫācīlar ḳ.) 83/13, 115/1
ḳ.-sinde (ḫicāz ḳ.) 247/6

ḳāfir A. kâfir, inkâr eden
ḳ. (cümle ḳ.) 148/10
ḳ.-i niᶜmet 316/9
ḳ.-e rızḳ tig- 5/8

ḳāfūri A. kâfûrî (defne cinsinden bir ağaçtan elde edilen beyaz ve kokulu bir madde)
ḳ. yaḳ- 42/11, 256/13

ḳaġan kükreyen, kızgın (aslan)
krş. Tanıḳlariyle Tarama söz. I, II, III, IV.

ḳ. arslan 87/11, 208/6
ḳaḥbe A. fahişe, kahpe
ḳ. 50/13
ḳāhellik < A. ḳahil, tembellik, ihmal
ḳ. it- 208/9
ḳahr A. gazap, kahır
ḳ. it- 234/2
ḳ.-ı ḳıl- 87/12
olı 8/13
ḳ.-ın ḫiṭāb ḳıl- 350/5
ḳāʿide A. kaide, usûl
ḳ. (evvelgi ḳ. öze) 58/10
ḳaḳ- vurmak, (kapıyı) çalmak
ḳ.-mağıl (düşmen işiḳin ḳ.) 113/7
ḳal- kalmak
ḳ.-sun 11/1, 142/1, 210/8
ḳ.-sunlar 142/1/2
ḳ.-dın͡g 107/13, 111/3
ḳ.-dı 59/7, 60/11, 75/7, 82/7, 162/10, 168/3, 202/2, 241/13, 279/5, 283/7, 333/4, 344/13, 346/4
ḳ.-dılar 19/2
ḳ.-mış 167/12, 201/1
ḳ.-ursen 334/10
ḳ.-ur 74/9, 82/3, 201/9, 273/4, 286/9, 348/3, 352/4
ḳ.-ġaysen 273/2
ḳ.-ġay 19/5, 60/10, 160/4, 344/5
ḳ.-sa 12/10/11, 264/13, 313/13
ḳ.-ıp 61/3, 314/13
-turursen 163/2
-turur 308/3
-tur 93/13
tururlar 105/12
ḳ.-ġınça 12/10
ḳ.-ġan 186/9
ḳ.-ġanı üçün 70/7
ḳ.-maḳ 150/2
ḳ.-ma! 201/10
ḳ.-madı 19/7/9, 37/10, 66/8, 173/3, 184/12, 241/12, 283/9, 313/11, 348/5
ḳ.-mamış 88/11
ḳ.-mas 215/8, 322/4
ḳ.-mağay 217/11
ḳ.-mayın 110/13
ḳalʿe A. kale
ḳ. burcı 95/4, 102/11, 261/9

ḳ.-ge ḳemend at- 260/6
ḳ.-ni . . . fetḥ it- 36/11
ḳalem A. kalem
ḳ.-ni sındır- 46/3
ḳalender F. derviş gibi yaşayan; dünyayı umursamayıp, başı boş dolaşan kimse
ḳ. 335/13
ḳ.-ler 336/12
ḳalḳan kalkan
ḳ. (ḳılıç ḳ. oyna-) 229/6
ḳamaş- kamaşmak
ḳ.-ır (tişi ḳ.) 354/9/10
ḳamçı kamçı
ḳ.-lar indür- 89/3
ḳamer A. ay
ḳ. bigin aydın 352/11
ḥilālin ḳör- 251/5
yanında ḳeyvān ḳörün- 83/11
yüzli 122/4, 139/4, 246/11, 257/5
(yüzi ḳ.) 229/13
ḳamış kamış
ḳ. (ḳurı ḳ. bigin) 315/11
ḳ.-dan (ḳurı ḳ. şeḳer tamaʿ ḳıl-) 334/6
ḳāmil A. kâmil, olgun
ḳ. biligli ir 46/5/7
ir 355/13
ḳörḳebay 29/13
(özi ḳ.) 88/1
(ṣıḥḥat-i ḳ.) 274/2
ḳ.-ge (nedīm-i ḳ.) 48/5
ḳamu bütün, hep
ḳ. taş içinde 287/7
ḳ.-sı ʿālim ir- 244/9
ḳan kan
ḳ. töḳül- 66/13
(bağrı ḳ. bilen tol-) 328/12
ḳ.-ıma giriftār bol- 68/4
ḳ.-ımnı töḳ- 66/5
ḳ.-ı (öz ḳ. bilen yu-) 83/9
(ʿuşşāḳ ḳ. bilen) 308/4
(yürek ḳ. aḳ-) 173/4
ḳ.-ına tanuḳluḳ bir- 30/3
ḳ.-ın aḳıt- 249/3
töḳ- 65/12, 335/6
ḳ.-ından özge 191/6
ḳ.-lar töḳ- 231/9

ḳān F. mâden, menbağ, kaynak
ḳ. içinde 192/7
ḳ.-ı melaḥāt 242/10
ḳ.-ı (ḳerem ḳ. durur) 13/1
(feraḥ ḳ. durur) 195/5
(luṭf ḳ.) 248/12
ḳanāʿat A. kanaat, iktifâ krş. ḳāniʿ
ḳ. 159/12, 162/6/8, 185/5, 332/4
ayağın selāmet eteḳine çeḳ- 192/4
ehli 221/4
fażīleti 16/1, 162/3
ḳıl- 146/13
ḳuşesin tut- 131/10
mülḳi 52/4
(ehl-i ḳ.) 332/7
(sabr ve ḳ.) 177/13, 332/5
ḳ.-men 164/13
ḳanat kanat
ḳ.-ı (ḳarınçanın͡g ḳ.) 177/7
ḳ.-sız ḳuş 346/1
ḳanda nerede, nereye krş. ḳayda
ḳ. 5/9, 12/2, 74/12, 115/4, 127/12, 196/8, 198/9, 278/11, 289/11, 349/6
ḳ. idin͡g 64/4
ḳ. ḳim 43/11, 151/9, 194/10, 195/8, 247/9, 308/8, 320/2, 336/6
ḳ.-dur 297/7/8
ḳandan nereden krş. ḳaydan
ḳ. 75/9, 228/4, 230/5
ḳanı hani krş. ḳaysı
ḳ. 222/3
ḳāniʿ A. kâni, kanaat sahibi krş. ḳanāʿat
ḳ. it- 90/11
(faḳīr ḳ.) 81/7
ḳap- kapmak
ḳ.-r it/ağzı (ḳapa-r?) 86/9
ḳar kar
ḳ. bilen ḳarış- 243/7
ḳara kara, siyah; zenci, siyahî
ḳ. ḳiy- 237/2
ḳömür 29/7
ḳul 92/13, 94/4
oğlan 128/5
yağız 251/13
zengi 94/6
(yüzi ḳ.) 238/8

ḳ.-nın͡g nefsi 94/13
yazuḳı 95/6
ḳ.-nı 95/3, 96/1
ḳ.-ġa 96/2, (ḳ. boya-) 271/9
ḳara- ḳulaḳ, karakulak, çakala benzeyen bir hayvan
ḳ.-ḳa sor- 46/11
ḳaran͡gġu karanlık
ḳ.dehlīz 243/3
ḳiçe 150/3, 243/5
ḳözgü 341/13
tün 352/11
ḳaran͡gġuluḳ karanlık
ḳ. içinde 131/3
ḳ.-dan çıḳar- 151/1
ḳ.-ında (maʿṣiyet ḳ.) 123/11
ḳarār A. durma, sebat; karar
ḳ. ḳıl- 151/5, 239/11
tut- 41/9, 246/7, 305/2
ḳ.-ı 226/9
ḳ.-ı öze tur- 248/1
ḳ.-ında tut- 58/8
ḳarar- kararmak
ḳ.-ur idi (ḳön͡gli ḳ.) 281/8
ḳarārī < A. ḳarar yerli, mukîm
ḳ. ḳişimen 218/9
ḳardaş kardeş bk. ḳarındaş
ḳ. (ili ḳ.) 88/7
ḳarı yaşlı, ihtiyar
ḳ. 106/8, 241/12
bilen 275/3
bol- 271/2
cān 273/10
ḥatun 271/8, 274/12, 275/1
ir 265/7, 267/9, 272/10, 274/11, 275/5, 282/13
miskīn ḳul 161/4, yarlı ḳul 161/6
ḳ.-men 275/1
ḳ.-nın͡g çerāġı 344/11
ḳ.-ġa 299/1
ḳ.-lar 336/11
ḳarı- yaşlanmak, ihtiyarlamak
ḳ.-sa 161/5
ḳ.-ıp mun- 269/13
ḳarılıḳ ihtiyarlık

ḳ. ḥāleti 36/9
şıfatı 16/4, 263/5
ḳarın karın
ḳ. 212/9
bilen ferc 307/6
(yarım ḳ.) 336/11
ḳ.-dan 307/7
ḳ.-ım (ḳarnım ḳözüm toḳ) 115/7
ḳ.-ı (ḳarnı) tol- 337/3
(ādemī ḳ.) 134/6
ḳ.-ın (ḳarnın) toydur- 207/8
yar- 289/4
ḳ.-ında (ḳarnında) 133/13, 349/12
ḳ.-ınları 165/13
ḳ.-lı (aç ḳ.) 45/7
ḳarınça karınca
ḳ. 80/11, 303/7
ḳ. tig 163/7
ḳ.-nıñğ ḳanatı 177/7
ḳ.-nı bas- 67/4
ḳ.-lar 203/5, 236/13
ḳarındaş kardeş bk. *ḳardaş*
ḳ. 155/6
bol- 155/7
(iḳi ḳ) 89/10
(iy ḳ.) 49/11, 111/1, 163/3
ḳ.-ı 89/12, 90/2, 162/13
oğlı 33/2
(ḳız ḳ.) 22/13
ḳ.ına 23/1, 162/13
ḳ.-lar (iy ḳ.) 188/8
ḳ.-ları 20/9, 22/11, (yūsuf ᶜa.s. ḳ.) 348/4
ḳ.-ların ünde- 23/8
ḳarış- karışmak
ḳ.-ıp 243/7
ḳarşı karşı bk. *ḳarşu*
ḳ. 6/5, 66/1, 90/8, 265/9
ḳil- 20/6, 54/5
yüri- 21/1, 235/13
ḳ.-mda 147/3
ḳ.-ğı vādī 269/4
ḳarşu karşı bk. *ḳarşı*
ḳ. otur- 69/5
yürü- 17/1
ḳ.-mda tur- 239/3
ḳ.-ñğda tur- 66/10
ḳārūn Musa peygamber zamanında yaşamış
meşhur zengin
ḳ. 60/11
ḳ.-ġa naṣīḥat ḳıl- 319/5
ḳārvān F. kervan, kafile
ḳ. 117/2/7, 126/8, 203/6/7, 204/4, 206/1, 272/10
ḳ.-nı ur- 24/2
ḳaṣaba A. (veya ḳaṣab) keten ve ipekten dokunmuş bir çeşit kumaş
ḳ. (mıṣrī ḳ.) 191/1
ḳaṣd A. kasıt, (kötü) niyet
ḳ. it- 35/13, 65/13, 297/10
ḳāṣıd A. haberci, ulak
ḳ. ıya bir- 232/7
ḳözi 232/8
ḳāṣır A. kısa, az, eksik
ḳ.-ı himmet 316/8
ḳāsib A. emeği ile kazanan, geçimini çalışarak sağlayan
ḳ. (ol ḳ. ḳarındaşı) 90/1
ḳ.-ge ayt- 89/12/13
ḳāsid A. kesatlı, revaçsız, sürümsüz
ḳ. (bāzārı ḳ. bol-) 56/12
ḳaṣīde A. kasîde
ḳ. medḥ ḳıl- 84/2
ḳ.-ni bil- 84/8/9
tamām oḳu- 84/4
ḳaṣr A. köşk
ḳ.-ı (sulṭān ḳ. işiḳi) 29/11
ḳaṣṣāb A. kasap
ḳ. cevrin çeḳ- 170/6
ḳaṣṣār A. (çamaşır) çırpıcı, yıkayıcı
ḳ. 51/3
ḳaş kaş
ḳ. (?) vidāᶜın ḳıl- 37/9
ḳ.-ı 323/3
ḳ.-ları fitne i- 30/1
ḳāşān Kâşân, İran'da eski bir şehir
ḳ. içinde 332/11
ḳaşġār Kâşgar
ḳ. cāmiᶜi 244/4
ḳaşuḳ kaşık
ḳ. birle şorba içir- 320/6
ḳat yan, nezd, huzûr
ḳ.-ımda 28/6, 241/10
ḳ.-ımızda 263/9

ḳ.-ımızdan 270/8
ḳ.-ıña ḳıl- 148/7
ḳ.-ıñda 65/1, 154/1, 252/10
ḳ.-ıñdan 220/1
ḳ.-ına bar- 53/5, 164/9, 172/7, 191/11, 293/10/13
ilt- 66/4
ḳıl- 28/13, 33/4, 45/8, 69/13, 80/13, 86/11, 228/2
ḳitür- 204/9, 228/13
yit- 314/9
ḳ.-ında 42/6, 45/12, 51/2, 53/10, 71/7, 144/1, 161/2, 165/3, 169/11, 170/9, 197/12, 226/12, 246/3, 249/9, 274/3, 277/5, 323/9, 336/7, 347/7
yüzi aḳ bol- 9/1, 153/5
ḳ.-ındaġı nöḳeri 293/4
ḳ.-ından ḳit- 113/13

ḳaṭʿ A. kesme
ḳ. lāzım bol- 113/2
ḳ.-ı raḥim ("akraba ile alâkayı kesme") 155/13
ḳ.-ı (raḥim ḳ.) 155/11

ḳat- ilâve etmek, katmak, burada koymak, tıkamak, mân. kullanılmış
ḳ.-ayım (ḳuṭun ḳiltür ḳulaġıma ḳ.) 119/10

ḳata boyunca
ḳ. (tün ḳ. yürü-) 128/8

ḳātib A. kâtip, yazıcı krş. ḳitāb, ḳitābet
ḳ. 161/12, 283/4
ḳ.-in (aḳḳ.) 356/3

ḳātil A. katil, öldüren, öldürücü krş. ḳatl
ḳ. (zehr-i ḳ.) 116/9

ḳatl, ḳatil A. öldürme
ḳ. ḳıl- 227/5

ḳaṭra A. damla
ḳ. bilen 312/9
ḳ. ḳ. seyl bol- 342/1
(bir ḳ.) 293/3
(bir niçe ḳ.) 243/9
(her ḳ.) 316/1

ḳattı katı, sert; çok
ḳ. 115/4, 169/12, 172/21, 223/9, 254/3, 267/10, 272/8, 273/5, 296/5/7, 324/1, 328/1, 339/3, 341/8

ḳ. ün bilen ("yüksek sesle") 33/13, 220/12
ḳ. yüzli (?) 136/3

ḳattılıḳ sertlik, katılık
ḳ. it- 327/11

ḳav kav
ḳ. tig yaḳ- 75/13

ḳavī A. kuvvetli, güçlü, zorlu, kavî
ḳ. 11/3, 33/7, 38/9, 161/13, 188/1
ḳ. birle 336/2
ḳıl- 324/3
ten 298/12
ḳ. dür 64/10
idi 167/6
ḳ.-si 167/7/12

ḳavl A. söz
ḳ.-imniñ içinde 331/10
ḳ.-üme 284/3
ḳ.-iñe 340/1
ḳ.-i 52/10
bilen 35/13, 69/1, 285/6
ḳ.-ine 197/6, 680/4
ḳ.-inde ḳıl- 47/11
ḳ.-inden 61/13
ḳ.-lerine 149/2

ḳavm A. kavim, millet, ahali krş. ḳabīle
ḳ. 33/3
hasıl bol- 144/7
ve ḳabīle 244/9
ḳ.-ga rahm it- 85/9
ḳ.-ı (öz ḳ.) 187/2
(ḳent ḳ.) 221/2
ḳ.-ına 135/9
ḳ.-ını 109/1

ḳavunluḳ kavun, karpuz tarlası
ḳ. (on ḳ.) 354/12

ḳavurmış kavrulmuş
ḳ. buġday turur 178/5

ḳavvād A. pezevenk, kavat
ḳ.-nı (sürüñ bu ḳ!) 60/5
(uruñ bu ḳ!) 84/10

ḳaya kaya
ḳ.-dın 159/9

ḳayd A. (ayağa vurulan) zincir, pıranga, esâret
ḳ.-ından (firenç ḳ.) 136/10

ḳayda nerede krş. ḳanda
ḳ. 302/5

ḳ.-sen 231/2
ḳaydan nereden krş. ḳandan
ḳ. 41/5
ḳayğu kaygı, endişe, tasa
ḳ. 58/6, 112/6, 131/2
(ni ḳ.) 231/13, 235/1, 317/1
ḳ.-m 41/1, 112/8
ḳ.-n͡g 41/1, 154/1, 213/12
ḳ.-sı 51/1/10, 278/10, 343/10
(itmek ḳ.) 131/5
(yimek ḳ.) 146/3
ḳ.-sın yi- 131/5, 316/5, 319/4
ḳ.-sun yi- 125/8, 131/6
ḳ.-sından (cehān ḳ. fāriġ bol-) 270/7
ḳayğur- kaygılanmak, endîşe etmek krş. ḳayur-
ḳ.-sun (ni ḳ?) 7/7
ḳāyil A. ḳāʿil 1. söyleyen
ḳ.-nin͡g ʿaczi 173/7
2. idrâk eden, râzı olan
ḳ. (irür-men ʿaybıma ḳ.) 88/3
degül 285/4
ḳāyim A. ḳaʾim yerine geçen
ḳ.-maḳāmı 129/8 ("yerine geçecek kimsesi")
ḳāyināt A. ḳaʾinat kâinat
ḳ. (ecell-i ḳ.) 348/11
(server-i ḳ.) 7/2
ḳaymaḳ kaymak
ḳ. (bal ve ḳ.) 155/2
(bal ve ter ḳ.) 171/7
ḳaynat- kaynatmak
ḳ.-ur idi (ağıznı ḳ.) 242/12
ḳaysı hangi, hangisi
ḳ.4/9, 81/7, 96/12, 122/10, 259/6
yaḫşıraḳ turur 161/10
ḳ. turur 40/1, 68/7
ḳayt- (geri) dönmek
ḳ! 104/7 (yana ḳ!)
ḳ.-ḳıl 115/5
ḳ.-tı 199/13
ḳ.-ur 320/1
ḳ.-ıp 12/5 (türkige ḳ. -kitap için -"türkçeye çevrilip")
ḳ.-mas 271/3 (yana ḳ. aḳar su)
ḳaytar- çevirmek, geri döndürmek
ḳ.-dılar 130/4
ḳ.-ur 146/5
ḳ.-gay 8/2
ḳ.-ıp 44/11
ḳ.-maḳ 43/6, 101/5, 149/12
ḳ.-mas 349/2
ḳ.-mayısar 247/12 (ḳaytarmıyısar?)
yüz ḳaytar- 44/4/11, 101/5, 130/4, 149/12, 349/2
ḳayur- kaygılanmak krş. ḳayğur-
ḳ.-mağıl 54/1
ḳ.-mas ("zararı yok!" mânâsına) 147/11, 182/9
ḳaz kaz
ḳ. iti ("kaz eti") 180/9
ḳ.-nı şişke sanç- 61/10
ḳażā A. ḳażaʾ 1. kader, kazâ
ḳ. 197/5, 262/10, 304/11, 344/10
ḳ.-yı ecel 345/4
ḳ.-nı izde- 190/11
ḳ.-sı (ten͡gri ḳ.) 44/2
2. ḳadılıḳ itme, hüküm verme, yargı
ḳ. manṣabı 255/6
mesnedi 254/8
muḳtezāsı 317/13
3. bir dinî vecibeyi sonradan eda etme
ḳ. ḳıl- (namāzın͡gnı) 104/13
ḳāżī A. kadı, hâkim
ḳ. 65/10, 66/6, 112/12, 118/11, 253/8/10/13, 254/3, 256/13, 257/3/7/9, 258/2, 259/3/5, 260/11, 261/11, 262/3, 314/12, 267/13, 354/11
ivi(n) ("mahkeme?") 276/9
ḳ. ḳatına (ilt-) 66/4, (yit-) 314/9
ḳ.-nın͡g 256/11, 259/1
ḳ.-ġa 255/9, 256/9
ḳ.-nı 260/11
ḳ.-sını 252/12
ḳ.-ların͡g 354/9/10
ḳazıl- kazılmak, hakkedilmek
ḳ.-mış (elvān naḳş ḳ.) 299/6
ḳażiyye A. husus, kaziye
ḳ. 351/6
kebāb A. kebap
ḳ. bol- 54/7
it- 103/6
kebīr A. büyük, ulu

ḳ. (emīr ḳ.) 55/1

ḳefāf A. yaşayacak kadar rızk, kifâf
ḳ.-ın (vech-i ḳ. taᶜyin ḳıl-) 43/1
bk. vech-i ḳ.

ḳefen A. kefen
ḳ.-den 159/4

ḳeff A. el, avuç
ḳ.i (burada girbāl "elek" in içi) 41/10
ḳ.-inde iḳi aḳça 121/2

ḳefūr A. (çok) inkâr eden, nîmete küfran eden
ḳ.-ları (şāḳirleri bar ḳ. bar) 315/12

ḳel- gelmek bk. ḳil-
ḳ. 33/8
ḳ.iñg! 250/11
ḳ.-di 20/8
ḳ.-diler 28/13
ḳ.-iser 91/7
ḳ.-ip turur 16/10
ḳ.-esi miḥnet 284/4

ḳe'l-ᶜadem A. yok, yokmuş gibi bk. ᶜadem
ḳ. 59/10, 196/10, 319/8
ḳ.-dür 187/12

ḳelām A. söz, kelâm
ḳ.(yaramas ḳ. sözle-) 42/6
ḳ.-ı mecīd āyeti 294/6
ḳ.-u'llāh ("Kur'an-ı kerîm) 105/9
ḳ.- (ḥaḳ taᶜālī ḳ.) 155/13
(bilgili ir ḳ.) 322/1
(meşāyih ḳ. turur) 214/12
(iy ḳ. cānıma ḳūt!) 262/13
ḳ.-ınıñ (teñri ḳ. öze) 331/9
ḳ.-ın işit- 153/9

ḳelb A. köpek
ḳ. 349/1

ḳelime A. kelima
ḳ. (bir ḳ. söz sözle-) 214/3
(bir iḳḳi ḳ. söz sözle-) 254/10
(bir niçe ḳ.) 109/1, 117/8

ḳelin gelin
ḳ.-ge (ḳörḳsüz ḳ. ton ḳeydir-) 158/1

ḳellāse Şam camiindeki havuzun adı
ḳ. bürḳesinde 107/6

ḳeltür- getirmek krş. ḳiltür-, ḳetür-
ḳ.-üp 13/11

ḳem F. kötü, değersiz
ḳ. ḳör- 180/7

ḳemāl A. olgunluk, erginlik, kemâl
ḳ. 321/10
ḳ. öze 125/1, 331/5
(cemāl ḳ.) 29/12
(cemāli ḳ.) 230/2
(cemāl ve ḳ.) 94/12
ḳ.-i ᶜaḳl 198/11
fażl 250/9, 333/9
fesāḥat 215/12
ḳ.-ġa yit- 53/10

ḳemend F. kement
ḳ. at- 260/6
ḳ.-i (saᶜādet ḳ. bilen çiḳ-) 352/9

ḳemer F. kemer
ḳ.-in (ḥiḳmet ḳ. bilinden şeş-) 338/10

ḳemi gemi bk. ḳime, ḳimi
ḳ.-de 88/5

ḳenᶜān Kenan memleketi, Filistin
ḳ. ḳuyusı ("Yusuf Peygamberin atıldığı kuyu") 106/11

ḳendü kendi krş. öz
ḳ.-ne raḥm ḳıl- 183/5

ḳent köy ve kasaba bk. ḳint
ḳ. ḥarāb bol- 61/3
ḳavmi 221/2

ḳerāhiyyet A. iğrenme
ḳ. bilen nażar ḳıl- 309/9

ḳerāmāt A. kerametler bk. ḳerāmet
ḳ.-ı meşhūr idi 107/5

ḳerāmet A. keramet; hürmet
ḳ. 14/9
ḳör- 121/10
ve ᶜizzet ḥāṣıl it- 288/13
ḳ.-i zāhir bol- 121/9

ḳere (?) A. kerre kere, defâ krş. ḳerrāt
ḳ. yüz "yüz defâ?" 349/1

ḳerem A. cömertlik, lütuf, ihsan, kerem
ḳ. 59/9, 74/2, 261/4, 301/5, 317/8, 327/1
ḳ. bilen 43/8, 185/7, (birlen) 162/2
ḳıl- 44/11, 263/11, 285/3, 319/11, 326/13
ḳörgüz- 32/1
ehli 187/13
ili 59/7, 161/13, 164/5
iyeleri 310/7
ḳānı 13/1

vaktı 186/7
(*mürüvvet ve kerem*) *87/6*
(*şāhib- k. 320/2* bk. *şāhib*)
k.-sen (*ehl-i k.*) *99/4*
k.-dür 187/11/13
k.-ge 8/12, 317/3
k.-den 5/9
k.-in͡gizden 134/5
k.-i 302/3, 355/4
k.-inden 25/4
k.-siz 59/10, 187/12
kerhen bk. *tavᶜan ve kerhen*
keri sonra
k. (*imdiden k.* "bundan sonra") *250/1*
kerīh A. çirkin
k.ün bilen 119/2, 222/6, 223/7/9
ünli ḫaṭīb 220/11
keril- gerilmek
k.-e (*karnı k. tol-*) *337/3*
kerīm A. cömert, kerem sâhibi
k. 32/8
dağı baḫil 311/7
yen͡gi 240/12
(*yā k. yā raḥīm* "Tanrım!") *99/7*
k.-ü'n-nefs ("cömert ruhlu") *69/7*
keriş kavga münazaa. çekişme
k. başla- 266/10
k.-ke tür- 314/2
keriş- kavga etmek, didişmek
k.-irler (*it bilen maçı tig k*) *268/1*
kerpiç tuğla
k.-den (*çig k.*) *299/9*
k.-leri (*mermer k.*) *299/8*
kerrāt A. defalarca krş. *kere*
k. . . . ayt- 283/9
k. ve merrāt (*eş anlamlı*) *121/11, 233/8*
kes- *kesmek* bk. *kis-*
k! 298/11
k.-er 62/3
k.-key 251/4
k.-keyler 191/13
k.-ip 16/9, 24/2
idi 36/10
k.-mek 87/3
k.-meyin 5/7, 58/8
kesb A. çalışıp kazanma
k. itmeki ("çalışarak kazanılan rızk") *89/*
11, 175/9
kesek kesik, parça, taş veya toprak parçası
k. taş ketür- 219/7
tüş- 306/4
kesil- kesilmek bk. *kisil-*
k.-ip (*közi uykudan k.*) *226/8*
k.-ip idi (*vazīfeleri k.*) *58/12*
kesīr A. çok, bol
k. (*ḫayrı k.*) *12/12*
keşşāf Keşşâf, Zemahşerinin meşhur tefsîri
k. (*sāḥibü'l- k. mukaddimesi*) *244/11*
("Keşşâf sâhibi yani müellifin mukaddime adlı eseri")
ketür- getirmek krş. *keltür,- kiltür-, kitür-*
k.-eyim 41/5
k.-dün͡g 14/9, 47/3
k.-di 36/11, 181/4
k.-diler 34/9
k.-ür 166/11, 337/6
k.-geymen 14/12
k.-gey 5/2, 8/5, 16/12
k.-geyler 24/4
k.-üp 200/11
k.-gen 62/9, 71/4/6
k.-medin͡g 79/5
k.-meyin 64/13
key-(*kiy-?*) giymek
k! 101/12
k.-di 6/3
k.-miş 190/13, 237/2
k.-er? 288/10
k.-erler 131/1
k.-gey 90/10,
k.-geyler? 304/11
k.-se 142/2
k.-ip 22/5, 101/7, 102/8, 114/13, 191/9, 286/2
k.-gen torun 199/12, (*eyā murakkaᶜ k.*) *114/10*
k.-erge 164/3
k.-mege 140/4, 175/13
k.-meyin 142/9
keydir-, kiydir-? giydirmek bk. *keydür-*
k.-ip 102/9
k.-ip yaraşmas 158/1
keydür- giydirmek bk. *keydir-*
k.-üp (*ḫılᶜat k.*) *6/1, 72/5*

ḳeyḫusrev Keyhusrev, meşhur İran hükümdarı
ḳ.tācı 76/1
ḳeyiḳ geyik
ḳ. ḳözli 139/4
ḳeyvān F. ülker yıldızı
ḳ. 83/11
ḳez defâ, kere krş. ḳurla
ḳ. (bir ḳ.) 34/7, 43/6, 75/12, 187/1
(bir ḳ. yana) 220/2
(ikḳi ḳ.) 121/5
ḳıble A. kıble, (ibâdette) yönelinen taraf
ḳ.-si (ḳözünnin͡g ḳ.) 248/10
ḳıblegāh A. - f. kıblenin bulunduğu yer, (ibâdette) yönelinen yer
ḳ.-ı (ḫācet ḳ.) 59/2
ḳıl kıl, tüy
ḳ.-nı üz- 215/10
ḳ. bit- 291/8
yar- 13/4, 298/5
(iy bili ḳ.) 234/12
ḳıl- yapmak, etmek, kılmak
ḳ.-ayım ! 34/5, 66/9, 109/11, 137/11, 197/7, 266/7
ḳ! 19/8, 50/4, 59/4, 60/9, 64/10, 65/1, 70/3/5, 75/11, 86/8, 90/12, 101/12/13, 103/5/7, 126/2, 152/5/7, 153/4, 193/9, 234/1/11, 266/8, 271/11, 285/3, 292/2, 326/13, 327/5, 345/1, 353/11, 356/3/5
ḳ.-ġıl ! 38/7/8, 39/5, 60/3, 78/9, 80/1, 104/13, 114/11, 118/5, 131/4, 143/2, 147/9, 157/5, 161/8, 236/11, 277/6, 286/12, 325/12, 353/5
ḳ.-ın͡g ! 37/9/10, 63/2, 69/11, 147/1
ḳ.-ın͡gız ! 4/13, 129/10
ḳ.-sun ! 13/5, 265/3
ḳ.-sunlar ! 203/11
ḳ.-dım 8/8, 27/6, 30/8, 36/1, 48/10, 55/12, 72/6, 82/6, 97/1, 120/9, 122/11, 180/5, 196/11, 221/12, 235/8, 239/7
ḳ.-duḳ 355/7
ḳ.-dın͡g 39/7, 46/12, 72/7, 78/3, 88/12, 120/13, 126/13, 151/7, 156/2, 210/7, 211/13, 221/10, 287/4, 309/4, 317/8
ḳ.-dı 4/9, 5/12, 8/9, 15/8, 17/8, 22/10, 33/2, 45/10, 55/5, 56/9, 57/11, 60/7, 61/6, 63/7, 64/9, 67/2, 70/6, 78/11, 89/9/12, 92/11, 93/1/4/11, 103/11, 104/3, 110/2, 112/1, 119/5, 122/1, 124/3/9, 128/10, 129/8, 130/10, 132/5, 136/2/12, 142/12, 151/5/12, 158/11, 174/6, 176/1, 190/5, 204/12, 206/11, 207/4, 208/10, 209/1, 211/11, 228 (ḳenarda), 239/8, 245/8, 256/11, 260/5, 265/13 274/5, 277/10, 280/12, 290/4, 319/11, 321/7
ḳ.-dılar 27/4, 32/1, 33/4, 58/11/12, 63/2, 65/10, 77/5, 78/2, 93/3, 110/4, 130/1, 145/9, 158/3, 167/11/13, 174/7, 200/6, 210/3, 263/9, 264/8, 268/4/5
ḳ.-mış 246/8, 308/5
ḳ.-ıp-men (?) 161/3
ḳ.-ursen 5/9, 172/2, 189/12, 260/1, 286/12, 302/6, 316/8, 330/8 334/6/9
ḳ.-ur 6/6, 8/9, 19/1, 31/7, 33/6, 45/6, 62/3/7/13, 63/5/6, 73/13, 98/7/9, 103/12, 116/11, 117/6, 141/4, 147/4, 194/6, 212/4/6, 227/5, 235/2, 247/1 256/13, 257/2/4/6/8, 258/4, 265/4/6, 271/9, 294/13, 305/6, 312/13, 324/3, 325/8, 333/11, 336/5, 340/4, 345/8, 353/4
ḳ.-urlar 26/13, 98/8, 127/1, 129/4, 195/8, 309/10, 332/10
ḳ.-ġaymen 103/10, 142/12
ḳ.-ġaybiz 153/11
ḳ.-ġaysen 43/2, 121/9, 125/7, 141/11 274/1, 349/7
ḳ.-ġasen 39/10, 236/6
ḳ.-ġay 8/1/3, 89/7/9, 97/3/5, 116/13, 154/5, 160/2, 166/9, 171/3, 239/11, 247/8, 252/5, 263/12, 277/11, 289/7, 341/11, 348/10
ḳ.-ġaylar 211/8
ḳ.-sam 57/1, 163/11
ḳ.-san͡g 10/11/12, 47/13, 89/8, 99/2, 239/11, 300/7/8, 322/9
ḳ.-san͡gız 84/13, 246/5
ḳ.-sa 25/4, 31/6, 40/6, 45/2, 54/13, 62/1, 62/6, 122/5, 147/5, 150/11, 174/11,

205/10, 215/9, 228/7, 231/7, 232/ 11, 234/1, 243/13, 251/8, 280/2, 289/8, 307/4, 333/12, 334/1, 339/1, 350/5

ḳ.-salar 52/2

ḳ.-ur idim 263/7

irdi 61/12, 262/8

idi 63/9, 107/7, 136/4, 137/8, 138/ 13, 140/7, 164/2, 207/5, 215/6, 216/4, 224/12, 233/2, 319/6

irdiler 70/1

idiler 27/13, 82/11, 91/9, 167/5, 262/3

ḳ.-ġay irdi 177/6

idi 93/5/6

ḳ.-dım ise 53/7

ḳ.- dıñ ise 270/3

ḳ.-dı ise 351/1

ḳ.-dıysa 198/6

ḳ.-ur ise 197/5

ḳ.-mış bolsa 205/9

ḳ.-ur bolsa 337/8

ḳ.-ur bolsam idi 125/4

ḳ.-a-dur 318/5

ḳ.-a başladı 186/4, 230/8

bilür bolsañ 323/6

bilgey-sen 124/10

bilmedim 30/9

bilmedi 190/1, 287/1

bilmesler 42/4

bilmegey 329/12

bilmes idi 139/11

ḳ.-ıp 8/11, 10/6, 11/5, 21/9, 38/2, 40/8, 44/8/11, 48/8, 49/5, 51/13, 52/4, 54/5, 57/11, 58/13, 68/9, 69/8, 98/6, 101/1, 103/2, 107/8, 108/1, 112/12, 117/3, 119/13, 120/12, 124/5 128/2 133/13 135/6, 142/ 6/10, 149/4, 151/2, 152/9/12, 155/ 12, 158/4/6, 160/3/11, 163/1, 165/6, 169/12, 174/13, 181/4, 184/10, 188/6, 192/3, 197/1, 199/1, 205/1/ 12, 208/13, 222/13, 226/1, 227/2, 228/2, 238/12, 239/2, 241/2/5, 243/1, 245/ 13, 250/12, 251/12, 258/2/13, 263/ 11, 267/6, 269/6/7, 272/1/2, 279/8, 280/1, 282/5, 284/4, 295/6, 299/5, 315/1, 350/7

ḳ.-ıp durur 295/1

turur 84/2, 247/3

tururlar 101/9

ḳ.-ġan 5/3, 12/7, 86/8, 176/11, 266/1, 315/1, 327/1

ḳ.-ġıçı 5/1, 7/6, 281/5

ḳ.-ġıçınıñ (edeb ḳ. edebi) 28/8

ḳ.-maḳ 4/3, 25/7, 29/9, 109/4, 149/13, 161/5, 192/4, 193/5, 262/13, 284/ 5, 322/6/8, 327/2, 337/5/6/13, 341/4

ḳ.-maḳ ḳireḳ 42/2, 47/12, 87/4/5, 141/12, 250/2, 252/4

üçün 85/11

ḳ.-maġa 8/9, 12/6, 38/2, 104/2, 137/9, 148/2, 151/3, 180/1, 197/2, 199/ 2, 209/11, 231/8, 232/6, 283/7, 307/9

ḳ.-maḳlıḳ 29/8

ḳ.-ma! 51/2, 80/11, 236/9, 267/3, 295/ 13, 313/7, 318/4, 319/3, 330/4, 345/1

ḳ.-maġıl ! 213/12, 323/7, 326/13

ḳ.-madım 69/1, 179/13, 261/12, 270/13, 306/10

ḳ.-madıñ 55/6, 79/5, 105/1

ḳ.-madı 34/2, 45/11, 63/7, 75/3, 78/10, 79/1, 100/6, 117/4, 128/11, 138/ 2, 165/9, 199/4, 218/4, 247/11, 277/8, 283/9, 317/8, 320/11, 355/2

ḳ.-massen 89/13

ḳ.-mas 28/8, 109/3, 114/2, 169/9, 193/2, 194/8, 216/11, 227/7, 260/3, 265/2, 285/5

ḳ.-maslar 309/9

ḳ.-maġaysen 40/3

ḳ.-maġay 43/3, 171/3, 284/3

ḳ.-maġaylar 67/12

ḳ.-mayısar (?) 30/10

ḳ.-masa 122/5, 153/2, 212/8, 255/3, 328/ 6, 347/10

ḳ.-mas idim 350/11

idi 157/12, 216/1/2

ḳ.-maġay idi 93/5

ḳ.-mayın 338/2

ḳ.-maġan 183/5, 343/7

ʿadl ḳıl- 328/6

taḥammül ḳıl- 42/4, 50/4, 59/4, 64/10, 153/2/4, 233/2, 234/1, 266/7
ṭahāret ḳıl- 107/7
taḥsīn ḳıl- 70/3
taḳāżā ḳıl- 169/12
taḳdīr ḳıl- 52/2, 124/9
taḳrīr ḳıl- 53/7, 306/10
taḳviyet ḳıl- 33/4
taleb ḳıl- 33/2
talaṭṭuf ḳıl- 245/13
tamaʿ ḳıl- 51/2, 334/6
tamām ḳıl- 31/7
tanaʿʿum ḳıl- 194/6
ṭarab ḳıl- 147/4, 330/4
taraḥḥum ḳıl- 194/8, 337/8
taṣavvur ḳıl- 236/9
taʿyīn ḳıl- 43/2
taʿzīr ḳıl- 87/4
tebessüm ḳıl- 258/2
tecellī ḳıl- 252/2
tecribe ḳıl- 266/1
teʾemmül ḳıl- 108/1, 315/1, 337/13, 338/2
tefāvüt ḳıl- 258/4
teferrüc ḳıl- 193/9
teʾhīr ḳıl- 88/12
teḳrār ḳıl- 216/1/2
telef ḳıl- 93/4, 197/1, 284/5, 321/7
temāşā ḳıl- 12/7, 103/5, 147/5, 193/5, 209/11, 212/8, 231/8,
temannā ḳıl- 103/7, 129/4
terbiyet ḳıl- 25/7, 109/4, 277/6, 286/12
terceme ḳıl- 10/12
terk-i ṣuḥbet ḳıl- 103/2
terk-i şehvet ḳıl- 341/11
terk-i ticāret ḳıl- 184/10
tertīb ḳıl- 77/5, 181/4
tesellī ḳıl- 164/2
teslīm ḳıl- 64/9, 93/1, 129/10, 130/1, 228 (ḳenarda), 241/5
tevaḳḳuf ḳıl- 147/9
tevāżuʿ ḳıl- 57/11
tevekkül ḳıl- 11/5
tevbe ḳıl- 98/8, 114/11, 124/5, 221/12, 260/5
ticāret ḳıl- 63/5
ʿuḳūbet ḳıl- 8/9, 84/13
vācib ḳıl- 4/9, 212/4
vāḳıf ḳıl- 221/10
vasiyyet ḳıl- 129/8, 263/12
. . . vedāʿın ḳıl- 37/9/10, 247/3.
vefā ḳıl- 290/4
yād ḳıl- 97/1/5, 135/6, 213/12, 292/2, 316/8
yamanlıḳ ḳıl- 29/9, 86/8, 103/11, 323/6
yarı ḳıl- 78/9, 122/1, 130/10, 203/11, 208/10
yazuḳ ḳıl- 8/11, 239/7
yoḳdan bar ḳıl- 176/11
zārī ḳıl- 117/3, 127/1, 227/2
zārīlıḳ ḳıl- 8/3/9, 186/4
żāyiʿ ḳıl- 267/3
zemzeme ḳıl- 128/2
. ẕikrin ḳıl- 161/3
ziyād ḳıl- 13/5
ziyādet ḳıl- 280/12
ziyān ḳıl- 93/5, 189/12
ziyāret ḳıl- 38/2, 54/5, 137/9, 148/2, 269/6
ẓulm ḳıl- 31/6, 40/6, 322/8

ḳılıç kılıç
ḳ. çiḳ- 154/4, 326/5
ḳalḳan oyna- 296/6
(biline altun ḳ. baġla-) 90/5
(yaḫşı ḳ. bol-) 29/6
ḳ.-ḳa yumruḳ ur- 335/11/12
ḳ.-nı tut- 17/1
ḳ.-nıñ berḳı 296/12
ḳ.-ını çiḳ- 350/2, ḳ.-ın çiḳ- 309/2

ḳılıḳ tabiat, yaradılış krş. *ḫulḳ*
ḳ.-lı (yaman ḳ. kişi) 328/10

ḳın kın
ḳ.-ından ḳılıç çeḳ- 326/5

ḳın azap, ızdırap, eziyet
ḳ. bilen öl- 55/10
ḳ.-da 67/5, 112/5
ḳ.-ına (?) *56/1 (meşaḳḳat-nıñ ḳ. tüş-)*

ḳına- eziyet, cefa etmek
ḳ.-r 136/6 (irin hemīşe ḳ.)

ḳıntar A. *40* okka civarında bir ağırlık ölçüsü, kantar
ḳ. (bir ḳ. yimek) 185/10

ḳırḳ kırk (40)
ḳ. 60/11, 175/3, 183/7, 189/2/3, 292/4, 332/10
yaşar ("kırk yaşında") *292/9*

ḳırmaḳ câriye
ḳ. 94/4/5, 139/5, 140/6
ḳ.-nı 95/2/3, 96/2
ḳ.-lar 194/1

ḳıṣāṣ adam öldüreni öldürme cezası, kısas
ḳ. itmege ilt- 176/5
ḳılıp öltür- 68/9

ḳıṣḳa kısa
ḳ. boylı 19/12, 20/2, 21/2
ḳıl- 121/9, 124/3, 269/7, 271/11
tut- eliŋ ḳ. tut- 260/7
ḳ. durur 260/8

ḳısm A. fasıl, bahis
ḳ.-ın (her üstād ḳ. bil-) 263/13

ḳısmet A. kısmet
ḳ. ḳıl- 7/6 (ḳ. ḳılġıcı = ḳasim)
ḳ.-i bar idi 188/9

ḳıṣṣa A. hikâye, kıssa
ḳ.-sın (iflās ḳ. oḳu-) 41/12

ḳış kış
ḳ. (*burada* "kışın") *90/12, 286/9, 303/8*
ḳ. ḳünleri 133/6, 180/10

ḳıvan-ḳuvan-? güvenmek, öğünmek
ḳ.-ıp (ḳuvvetine ḳ.) 297/6

ḳıy- kıyımak, açımayıp öldürmek
ḳ.-ıp (ʿāşıḳlarına ḳ. ḳanlar tök-) 231/9

ḳıya hırçın, sert (H.K. Kadri, Türk Lûgati III
ḳ. baḳış 253/11

ḳıyāmat A. kıyâmet
ḳ. ḳün 68/4/6, 99/8
ḳününde 295/10
maḥşerinde 295/4
ḳ.-ḳa tigrü 82/2

ḳıyās A. karşılaştırarak hüküm verme, kıyâs
ḳ. it- 243/8, 264/12, 289/7
ḳ.-dan (ḥadd ü ḳ. ḳiç-) 317/2

ḳıymat ḳıymet ? A. değer, kıymet
ḳ. bilen al- ("karşılığını verip almak") *61/3*
(ağır ḳ. tap-) 195/10
ḳ. mı bile 48/4
ḳ.-ı art- 339/4
bar 62/12, 184/5

(*cevāhir ḳ.*) *192/7*
(*şekker ḳ.*) *339/10*
ḳ.-ın bil- 194/12

ḳız kız
ḳ. 23/1/12, 136/3, (?)*, 156/11, 267/6, 268/6, 275/6*
ḳarındaşı 22/13 ("kız kardeşi")
iri 276/10 ("kızın kocası")
oğlan al- ("bâkire ile evlenmek") *275/6*
ivlen- 265/7
(*oğul ḳ.* "çoluk çocuk") *145/9/11, 146/1/3*
ḳ.-nıŋ ayağı 276/2
ḳ.-nı ḳüyevge ḳitür- 275/13
ḳ.-ımnı ḳör- 158/7
ḳ.-ı 136/1, 157/10
(*oğlı ḳ.*) *171/9*
ḳ.-ın 157/1
bir- 156/10
(*oğlın ḳ.*) *49/6*
ḳ.-lar 281/9
ḳ.-larını (?) *5/12*

ḳızıl kızıl, kırmızı
ḳ. altun 55/9
aḳ sarı çiçeḳler 6/1
gül 160/11, 236/2
(*yüzi ḳ. bol-*) *141/3*

ḳızlıḳ kıtlık
ḳ. yıl- 344/1

ḳi F. ke ki (edat) krş. *ḳim*
ḳ. 15/4, 32/6, 37/7, 42/5, 48/13, 67/5, 85/3, 100/6, 135/11, 209/4, 216/9, 217/7, 220/9, 231/12, 236/11, 266/13, 267/12, 273/10, 285/4, 303/7, 313/8, 320/12, 321/2, 323/2
(*çūn-ḳi* bk. *çūn*)
(*her ḳ.*) *142/4, 159/4, 232/11, 292/7*
(*meger ḳ.*) *237/2*
(*niçe ḳ.*) *108/7*
(*niçük ḳ.*) *41/10, 140/3, 213/5, 312/9*
(*ol ḳ.*) *109/10, 260/8, 332/4*
(*tā ḳ.*) *6/12, 75/4, 202/8*

ḳibi gibi krş. *bigi(n), tig*
ḳ. (*yalın isimlerden sonra*) *15/3, 28/9, 54/8, 77/7, 100/10/12, 146/12, 247/4*
(*anıŋ ḳ.*) *14/13, 70/9, 104/12, 105/1*

(meniñ ḳ.) 275/3, (menim ḳ.) 182/8
(munuñ ḳ.) 70/9, 86/13, 130/12, 239/8
ḳ?-ler (seniñ ḳ.) 227/1

ḳibin gibi krş. ḳibi, bigi(n), tig
ḳ. (munuñ ḳ. ḳıl-) 289/6

ḳibr A. kibir
ḳ. 106/4

ḳiç geç
ḳ.ḳörün- 231/4/6
ḳ. ḳiç yi- 336/10

ḳiç- geçmek
ḳ.-tim 282/9
ḳ.-tiñ 107/11
ḳ.-ti 20/12, 33/1, 53/8, 78/12, 79/4, 82/4/5/7, 136/2, 236/8, 245/10, 253/8, 317/9, 333/2
ḳ.-ersen 135/3, 242/3
ḳ.-er 12/1, 131/8, 145/7, 161/2, 163/8, 270/1, 297/4
ḳ.-erler 294/9
ḳ.-ḳeysen 87/7
ḳ.-ḳey 201/4
ḳ.-se 306/6
ḳ.-er idi 75/7, 110/2, 151/11, 294/12
ḳ.-ḳey idi 287/12
ḳ.-ip 17/7, 37/7, 131/10, 170/13, 184/10, 186/1, 235/13, 318/1, 330/5, 349/9
ḳ.-ipdür 162/1
ḳ.-iptür 120/4
ḳ.-içeḳ 254/7
ḳ.-ḳen 24/2, 207/5
ḳ.-ḳenler 351/13, 352/1
ḳ.-er bolsa 87/9
iḳen 135/2
yıllar 270/1
ḳ.-megey 87/9

ḳiççi küçük
ḳ. ḳişi 330/5
ḳ.-ge (ulluġa ḳ.) 69/8 (ḳiçige ?)
ḳ.-sin sehl ḳör- 324/6

ḳiççiliḳ, ḳiçiliḳ? küçüklük, çocukluk
ḳ.hāletinde 289/6
ḳ.-ni unut- 273/6
ḳ.-de edeb ögren- 280/13

ḳiçe gece, geceleyin
ḳ. 40/8, 83/10, 102/5, 116/2, 137/2, 150/3, 160/3, 167/6, 204/11, 226/9, 244/1, 303/5, 337/2
ḳ. ḳündüz 81/1, 208/7
ḳ. ḳündüz 81/1, 208/7
(bir ḳ.) 75/4, 95/8, 105/8, 110/11, 119/1, 126/8, 183/8, 202/5, 204/13, 230/1, 256/9, 337/4
(her ḳ.) 123/3, 145/7, 194/2, 256/11, 266/9
(irte ḳ.) 194/6
(ol ḳ.) 102/11, 119/12, 182/1, 207/4, 256/10/13, 257/7, 258/7, 275/12
ḳ.-ni ḳündüz ḳıl- 160/2
ḳ.-de 243/5
ḳ.-den 120/4
ḳ.-ler 69/13, 105/7, 111/7, 145/13, 204/8, 265/10
ḳ.-lerni 269/6 (uzun ḳ. ḳısḳa ḳıl-)

ḳiçür- geçirmek
ḳ.-di 210/5
ḳ.-ürler 278/12
ḳ.-geymen 184/3
ḳ.-ür idiler 282/5
ḳ.-ür bolsa 210/1
ḳ.-üp 253/7
tururlar 282/11
(ḳiç (i)rip) 129/10, 130/2
ḳ.-meḳde 325/11

ḳifāfet A. yeterlik; geçinme vasıtası, kazanç (ḳefāf yerine eḳseriya ḳ. ḳullanılmış, krş. ḳefāf); anlayış, dirayet
ḳ. durur ("yeter, ḳâfidir") 166/8
turur " " 214/10
(ᶜaḳl .u ḳ. "idrāk") 52/9
ḳ.-im 48/8, 192/4
ḳ.-i az 171/9
yoḳ 305/8
(ᶜaḳl u ḳ. "dirayeti, idraki") 93/1
ḳ.-in ḫalās ḳıl- 56/13
(vech-i ḳ. muᶜayyen ḳıl- krş. vech-i ḳefāf) 145/9

ḳil/gil? F. kil
ḳ. (gül ḳibi ḳ.) 15/3
ḳ.-ge suvāl it- 15/4

ḳil- gelmek krş. ḳel-

oynay ḳüle ḳil- 297/2/3

sözge (söze) ḳil- ("söze girmek; tartışmak") *331/7, 334/2, 338/11*

tura ḳil- („kalkmak") *100/2, 230/3*

turup ḳil- 198/8

vefā ḳil- 254/4

yaḳın ḳil- 43/10, 200/3, 308/7, 336/5

ḳilim < F. *gilim* kilim, yaygı, derviş elbisesi (cc. *ḳilim*)

ḳ.-i bar 100/2

ḳ.-ini çiḳ- 151/8

ḳiltür- getirmek krş. keltür-, ketür-, kitür-

ḳ ! 119/10, 199/9, 340/1

ḳ.-ür 18/9, 168/9, 172/9, 190/11

ḳ.-gey 298/11

ḳ.-se 278/2

ḳ.-ür irdi 188/4

delīl ḳiltür- 340/1

ḥacālet ḳiltür- 172/9

renc ḳiltür- 168/9

ḳim kim (zamir)

ḳ. 18/8, 28/6, 30/1, 32/11, 83/8, 95/11, 122/7, 129/9, 142/6, 168/6, 169/2/4, 198/6, 205/8, 208/5, 220/10, 228/3, 234/6, 239/10, 243/13, 244/7, 258/13, 259/10, 302/10, 337/7, 348/7/10, 355/7, 356/2

(her ḳ.) 16/10, 50/7, 52/13, 61/5/13, 113/1, 150/11, 153/1, 198/10, 209/13, 211/2, 238/6, 284/13, 289/8, 310/2, 311/7, 324/6, 326/10, 333/13, 335/5, 337/9, 341/10, 351/1/10/12

ḳ.-sen 64/1

ḳ.-durur 288/8, 311/9, 318/11

ḳ.-dür 5/3, 48/13, 232/9, 280/6

ḳ. ise 38/4

ḳ.-niñ 12/11, 51/10, 52/3, 207/7, 212/3, 256/2, 256/5

ḳ.-ge 66/9, 109/11, 149/10, 343/2

ḳ.-e 54/13, 74/11, 98/7, 168/4, 177/13, 197/2

ḳ.-ni 224/8

ḳ.-de 12/11, 142/8, 159/13, 161/10, 196/12, 291/12

ḳ.-den 122/9, 215/2, 343/2

ḳim ki (edat) krş. *ḳi*

ḳ. 4/2/5/10, 5/9/10, 6/8/10, 7/8/11, 8/10/11, 11/8, 12/2, 13/7/8, 14/2/8/10, 15/1, 16/13, 17/3, 19/7/9, 23/1/4, 24/4/11/13, 25/8, 26/5, 27/10/12, 28/6, 30/6, 31/9/11, 32/5/7, 33/3/6, 34/6/12, 35/6/8/12, 36/2/6, 37/6, 38/5/7/9, 39/7/11/13, 40/6, 42/1/11, 43/1/2/3, 44/9/13, 46/1/7/9, 47/1/3/9/10/13, 48/1/10/11, 49/1, 50/13, 51/2/5/6, 52/1/4, 43/2/4/6, 55/2, 56/10/13, 57/4, 58/6/9/11/13, 60/3/8/10, 61/2/3, 62/3/9/10/13, 63/2/5, 64/1/3/13, 65/8/11, 66/2/13, 68/4/6/8, 69/11, 70/6/9, 71/2/8/10, 72/6/7/9/13, 73/4/5, 75/8, 76/13, 77/5/8/9/10, 78/3/9, 79/2/7, 80/1/7/9, 81/5/13, 83/1/4, 84/3/10, 85/12, 86/13, 87/7, 88/11/13, 89/1/7/13, 90/3/4/5/8, 91/1/2/4/13, 92/3/5/10, 83/2/5, 94/6, 96/3/5/7/12, 97/4, 98/4, 99/9, 101/4/6, 102/10, 104/1/3/8/12, 105/1/13, 106/1/5, 107/10, 108/4, 109/3/7/8, 110/3, 111/9, 112/6/8/11, 113/4/6/11, 114/2/5/6/7, 115/13, 116/12, 117/9/10, 120/13, 121/2/8, 122/10, 123/9, 124/11, 125/3, 126/13, 128/7/8, 129/8/12, 130/9/10, 131/3/4/5/7, 132/1/2/3/5/7, 133/2/3/4/9, 134/2/8, 136/9/10, 137/3, 138/3/11, 141/2/10/13, 142/1, 143/5/7/8, 144/7, 145/8, 146/1, 147/9/13, 148/1/2/4/5/9, 149/9, 150/3, 152/9, 153/7/11, 154/5, 155/5/7, 156/5, 157/4, 159/5, 160/2, 161/13, 162/8/11/12, 163/4/8, 164/5/8/9, 165/8/9/12, 166/3/7, 167/112/13, 169/7, 172/3, 173/3, 174/5/12, 175/7/9/13, 176/3/4/7, 178/2/3/5/7/10, 179/6, 180/2/6/12/13, 181/1/7/9, 182/5/6/7/8/9, 183/4/9/13, 184/5/11, 185/9, 188/12, 189/3/10, 191/3/6/10/13, 192/4, 193/7/8/10/13, 194/5/11, 195/9, 196/11, 197/7, 198/2/4/5/13, 199/11, 200/3/4/6, 201/12, 202/9, 203/1/8/9/10, 204/5, 205/1/7/10/13, 206/5/7/9, 208/11, 210/9, 211/8/9/12/13, 212/2/13, 213/2/9, 214/5, 215/13, 216/5/12, 217/9/12, 218/1/9/11, 219/4/6/9/12, 220/13, 221/7/9/10/12, 222/1/8, 223/2/4/10/12, 224

/6, 226/2/10, 227/6/7/13, 228/5, 229/
1/9/12, 230/8/10, 231/8/11, 232/1/6,
233/3/5/8/11, 234/5, 235/13, 236/10,
238/13, 239/1/4/7/12, 240/6, 241/3,
242/4/10/11, 243/1/5/8, 244/3, 246/
1/4/6/12, 248/2/4/10, 249/10, 250/10/
13, 251/8/9/10/13, 252/1/3/9, 253/8,
254/9, 255/1/4/7/8, 256/11, 257/9/11/
12, 258/1/4/6/8/10, 259/2/5/6/7/13,
260/1, 261/2/4/7/9/13, 262/2/4, 265/
12/13, 266/8, 267/4/7/8/9, 268/5/7,
269/3/11/12, 270/8/12, 271/3/7, 272/
1/6/12/13, 273/1/3/9/12, 274/1/5, 275
/1/2/8, 277/5/9/11/12, 278/4/5/9, 279/
6, 280/1/9, 281/10/12, 283/1/9/12,
284/2/9, 286/2, 287/3/9/13, 288/7/8,
289/2/7, 291/7/8/9/10/12, 293/4/9/11,
294/1/4/7/9, 295/4/9/10, 296/9, 297/
3/9/12, 298/5/7/11/12, 299/11/13, 300
/5, 301/3/12, 302/5, 303/5, 304/7/8/9/
10/11, 305/3/6/8/13, 306/9/11, 307/
10/11/13, 308/1/4/9, 309/5/7/11, 310/
1/7/9, 311/2/8/13, 312/2/5/6, 313/1/
2/8/13, 315/2/3/4/5/11, 316/1/5/6/7/8,
317/2/4/8, 318/12/13, 319/1/4/6/7, 320
/4/9/10, 321/7/11, 322/12, 323/4/5/6/
7/13, 324/3/7/12, 325/1/7/9/12, 326/
3/7/11/12, 328/1/4/6/7/11, 329/2/12/13,
330/7/12, 331/13, 332/8, 334/1/4/13,
335/10, 337/2/13, 338/1, 339/13, 341
4/8/9/10, 342/2/10, 343/11, 344/8/12/
13, 345/9, 347/3/9, 348/3/8/12/13,
350/9/10, 351/4/6, 352/2/7/8/9, 353/
6, 354/4, 355/1/8/11/12

(*anıñ üçün ḳ.*) 8/8, 18/1, 26/7, 47/5, 54/2, 71/12, 133/6, 195/5, 255/6, 278/11, 300/6, 304/3, 319/13, 338/12, 339/9

(*bolġay ḳ.*) 170/10, 265/11, 338/2/3

(*çün ḳ.*) 231/4, 247/2, 295/13, 318/6

(*eyle ḳ.*) 22/1, 49/8, 52/5, 87/8, 94/12, 137/11, 155/6, 168/13, 172/12, 185/7, 221/8, 222/6, 243/3, 250/9, 279/2, 282/1, 287/11, 289/3, 296/7, 335/8, 343/13/, 350/1

(*ḳaçan ḳ.*) 28/7, 45/6, 92/8, 104/2, 115/10, 201/6, 203/4, 214/2, 231/6, 306/4, 321/4, 324/1, 325/11, 326/5, 329/10, 331/4, 350/3

(*ḳanda ḳ.*) 43/11, 151/9, 194/10, 195/8, 297/4, 308/8, 320/2, 336/6

(*ḳirek ḳ.*) 32/9, 46/6, 67/11, 78/13, 92/11, 134/3, 159/10, 189/13, 194/9, 195/2/11, 196/5, 201/2, 213/7, 279/13, 294/2, 341/1/2

(*ni ḳ.*) 16/11, 28/12, 85/7, 290/2, 314/4/5, 327/6

(*ni ḳadar ḳ.*) 34/1, 103/9, 122/2, 143/10, 347/1

(*niçe ḳ.*) 19/3, 79/10, 101/10, 152/6, 161/2, 173/6, 197/7/9, 199/3, 202/10, 203/2, 215/9, 240/9, 254/11, 257/10, 261/1, 265/2, 285/8, 322/3, 329/1, 331/8, 346/12, 347/10

(*niçük ḳ.*) 20/3, 36/1, 45/13, 52/10, 61/13, 64/7, 103/3, 118/2, 119/7, 140/7, 146/9, 150/7, 168/10, 171/5, 192/9, 193/6, 194/3, 195/3, 201/6, 204/6, 208/2, 209/8, 232/3, 237/5, 244/5, 263/3, 275/11 284/5, 285/6, 286/12, 299/2, 307/6, 314/1, 331/1, 336/4, 340/4, 341/6

ḳime gemi krş. kimi kimeçi

ḳ. 199/11, 201/4

āfiyeti 35/2

rāhatı 34/13

soñgu 88/6

ücreti 200/6

yipi 201/12

zaḥmeti 33/12

ḳ.-niñ burnu 201/3

ḳ.-ge ḳir- 199/8, 200/12

ḫalel bar 201/2

ḳ.-ni mevc ur- 262/10

ḳ.-de oltur- 262/9

ḳ.-den 200/4

ḳimeçi gemici

ḳ. 7/8, 88/9/12, 199/7/13, 200/11, 201/1/12/13, 262/11?

ḳ.-niñ yaḳası 200/3

ḳ.-ni 200/4

ķisil- kesilmek bk. ķesil-
ķ.-di 271/12 (il ķ.)
ķ.-miş 307/1 (ķolı ķ.)
ķ.-gen (ili ayağı ķ. ķimirse) 189/1

ķisrā A. Kisrâ, İran hükümdarlarının lâkabı, bilhassa ve burada kast edilen: Nûşirevan'ı Âdil
ķ. işiķi 91/8

ķisvet A. elbise, kisve
ķ. içinde 153/1, 303/1

ķīş Kiş, İran'ın güneyinde İran ile Hindistan arasında küçük bir ada
ķ. baḥri ? (Kīş denizi ?") 183/6 (F. aslı cezīre-i Kīş "k. adası")

ķişi kişi
ķ. 17/3, 20/10, 21/13, 23/7, 25/13, 39/4, 50/1/11, 78/10, 80/3, 85/5, 86/13, 87/13, 88/2, 90/13, 106/9, 110/10, 121/4, 122/12, 126/1, 133/5, 154/8, 157/13, 164/5/9, 165/3/8, 170/8, 173/12, 176/5, 179/8, 182/4, 190/1/11, 194/7, 196/13, 204/5, 222/5, 232/12, 204/7/11/13, 208/1/8, 216/12, 220/8, 252/8, 254/2, 263/8/10, 267/1, 274/4, 279/4/13, 286/6, 290/9, 292/12, 296/7, 305/3, 306/6, 311/13, 312/3, 319/4, 320/8, 325/3/7, 328/5/10, 330/5, 332/2, 333/3, 334/4, 335/8, 340/7, 344/10, 347/9, 350/13, 353/2/6, 354/13, 355/10
ķ. köñgli 30/10, 163/12, 222/8
(yaman ķ. birle) 347/13
(filān ķ. durur) 245/12
ķ.-men (fulān ķ.) 64/2
(ķarārī ķ.) 218/9
(şerīf ķ.) 84/1
ķ.-niñg 38/10, 62/13, 71/4, 185/4, 215/6, 264/10, 293/10, 299/3, 327/1, 334/13, 335/3, 354/9
ķ.-ge 42/5, 88/9, 133/8, 155/7/8, 168/9, 172/1, 192/10, 197/11, 203/10, 213/7, 218/2, 220/3, 241/5, 265/13, 282/1, 283/11, 285/13, 294/1, 310/2, 313/5, 318/4, 323/12, 326/13, 331/5, 333/6, 346/13
ķ.-ni 71/7, 81/11, 97/11, 190/5/12, 201/7, 263/2, 293/4, 306/1, 330/13, 345/3
ķ.-den 72/2, 79/6, 171/1, 177/4, 303/3
ķ.-ler 43/1, 69/11, 85/12, 98/9, 200/4, 256/1, 262/2, 311/11
ķ.-lerniñg 63/4, 281/6
ķ.-lerge 75/10, 207/2

ķit- gitmek
ķ.-eyim 119/11, 272/12
ķ.-elim 272/12
ķ ! 215/3, 271/4, 327/8, 330/10
ķ.-ķil 277/2
ķ.-sin 42/8
ķ.-tim 134/11
ķ.-tiķ 298/9
ķ.-tiñg 111/3 241/7
ķ.-ti 12/9 27/1 44/4 49/7 102/7/10/11, 126/11, 128/10, 136/1, 153/10, 159/4, 166/2, 187/8, 188/3/5, 198/12, 202/2/7, 203/7, 204/13, 214/11, 222/12, 225/4, 240/5, 244/8, 247/9, 249/10, 279/3 282/3, 314/10, 318/13, 354/13, 356/7
ķ.-tiler 200/12, 205/12, 262/9
ķ.-miş 161/12, 206/1
ķ.-ermen 102/7
ķ.-ersen 51/6, 104/8, (ķanda ķ ?) 115/4
ķ.-er 42/6, 47/11, 114/1, 136/6, 168/7, 177/10, 188/13, 278/6, 289/5, 297/5, 311/5
ķ.-erler 59/3, 311/1
ķ.-ķeymen 49/1
ķ.-ķeybiz 205/11
ķ.-ķesen 193/10
ķ.-ķeysen 305/1
ķ.-ķey 23/10, 44/11, 76/6, 111/10, 117/10, 148/11, 324/8
ķ.-se 23/6, 284/2, 331/13
ķ.-er idi 51/5, 234/13
ķ.-e 263/2
bil- 179/8
ķ.-edür 144/9
ķ.-ip 143/3, 151/11, 172/13, 226/6, 235/11, 242/5, 265/11, 279/3
ķ.-ip-dür 271/13
ķ.-ip turur 183/10
" idi 199/11, 204/2
ķ.-iben 228/12
ķ.-er iķen 190/2
igeç 88/5

ḳol kol, el
ḳ. sun- 322/9
ḳ.-un͡g tut- 53/3
ḳ.-un͡gnı soḳ- 56/3
ḳ.-ı ḳisil- 307/1
ḳ.-ın 65/1
ḳ.-un ḳis- 191/13
sındur- 336/1
ḳ.-unı bur- 176/8
ḳ.-undan 159/8
ḳ.-lı (pūlād ḳ. birle pençe tut-) 64/12
ḳoldaş arkadaş, yoldaş
ḳ.-ım 154/3
ḳoltuḳ koltuk
ḳ.-un͡gda (ḳoltuġun͡gda tut-) 186/7
ḳ.-ında ḳizle- 105/3
ḳon- konmak, mola vermek için bir yere yerleşmek
ḳ.-dılar (ḳervan) 126/9
ḳonaḳ konuk, misâfir krş. *ḳonuḳla-müsāfir*
ḳ. 269/1, 347/1
bol- 103/13
ḳon͡gşı komşu
ḳ. ayağı 164/13
boğazı 351/9
bol- 218/12
ḳ.-sen 218/11
ḳonuḳla- misafir etmek, ağırlamak krş. *ḳonaḳ*
ḳ.-dım 175/3
ḳop- (ortaya)çıkmak; yetişmek (büyümek)
ḳ.-tı (fitne ḳ.) 279/2
(giriy ḳ.) 77/13
(münāza^{c}at ḳ.) 130/5
ḳ.-sa (yavuzlar arasında ḳ.) 26/5
ḳopar koparmak, kaldırmak
ḳ.-ġıl 99/9
ḳ.-ġaymen 77/9
ḳ.-ıp 297/5
ḳorḳ korkmak
ḳ.-tum 64/5
ḳ.armen- 158/6, 214/5
ḳ.-arsen 81/5
ḳ. 50/11, 81/3/9
ḳ. sa 81/9
ḳ. sam idi 81/5
ḳ yürit- 36/2
ḳ.-up 63/10, 71/2, 203/8, 221/3
ḳ.-uban 284/7
ḳ.-mayın͡gız 203/8
ḳ.-mas 95/13
ḳ.-mayın 36/5, 253/9, 316/12, 306/2
ḳorḳu korku
ḳ.-sından 148/10, 281/9
ḳoş- (yanıma) koşmak, terfik etme
ḳ.-up (mu^{c}temed ḳişilerge ḳ.) 207/2
ḳov- kovmak
ḳ.-ar bolsan͡g 349/2
ḳoy koyun
ḳ. 79/11, 137/3 a *(ḳenarda)*
bigin 100/11
ḥalḳı 137/2
ḳ.-nı 136/13, 331/1
ḳ.-lar 274/3
ḳ.-larġa 32/12
ḳ.-lara 79/11, 337/8
ḳoy- bırakmak, koymak
ḳ ! 103/5, 155/2, 259/12, 262/13
ḳ.-ġıl 199/9, 284/1
ḳ.-un͡g 57/13
ḳ.-dum 120/8
ḳ.-dı 23/9, 53/7/9, 137/2, 159/4, 242/5/6, 318/13
ḳ.-dılar 229/1, 277/5
ḳ.-arlar 311/11
ḳ.-ġay 91/3
ḳ.-ġaylar 117/9, 311/3, 327/13
ḳ.-san͡g 9/3
ḳ.-sa 311/7
ḳ.-ar idi 281/11
ḳ.-up 12/9, 39/5/9, 48/5, 49/6, 95/5, 96/7, 98/3, 105/9, 129/10, 130/2, 143/4, 157/6, 175/6, 179/7, 205/11, 206/2, 215/3, 238/12, 258/5, 263/2, 271/4, 276/9, 298/8, 311/1/13, 317/9, 318/2, 324/8, 330/10, 356/7
ḳ.-up-tur 317/11
ḳ.-up turur 73/6, 295/2
tururlar 60/2, 238/1, 312/4
dururlar 282/13
ḳ.-maḳ 25/10, 233/11, 326/4
ḳ.-maḳ-tur 25/7
ḳ.-maḳnı 286/5
ḳ.-madı 57/2, 253/10

ḳ.-mas-sen 261/4
ḳ.-mas 232/10
ḳ.-mayın 208/1, 249/9
ḳ.-alman (?) 231/5

ḳoz ceviz
ḳ. 25/7
ḳ.-nı 333/12

ḳöç- göçmek
ḳ.-üp ḳit- 205/12, 355/9

ḳöger- küflenmek
ḳ.-miş ḳuru itmek 178/10

ḳögerçin, ḳügerçin ? güvercin (cc ḳügürçin)
ḳ. 197/4

ḳögüs göğüs
ḳ.-de 90/8
ḳ.-ine (ḳögsine) 311/13
ḳ.-ünde (ḳögsünde) 308/2

ḳöḳ 1. gök
ḳ.-ḳe 66/1 (ḳöḳe), 154/4, 182/1
çıḳ 173/3, 339/6, 353/1
ḳ.-den in- 316/1
yirge . . . in- 352/13
ḳ.-ler işigi 172/13
ḳ.-lerge yet- 173/1
ḳ.-lere çıḳ- 320/3
2. yeşil, gök rengi
ḳ. mermer 299/7
ot 160/11/12

ḳöḳ kök, asıl
ḳ.-i yaman bol- 277/12
ḳ.-in ḳes- 62/3
(ot ḳ. yi-) 202/6

ḳöletḳe gölge
krş. ḳölge; (Tuhfetü'z-zeḳiyye ḳöletḳe)
ḳ.-sine (bayḳuş ḳ.) 23/7

ḳölge gölge krş. ḳöletge
ḳ.-de beslen- 296/10
ḳ.-sidür (muġaylān ḳ.) 111/5
ḳ.-sine ilticā ḳıl- 242/13
ḳir- 46/2

ḳömür kömür
ḳ.-den 29/7

ḳön deri, gön, kösele
ḳ.-(dudaġı ḳ. degül) 157/4

ḳön͡gleḳ gömlek
ḳ. içinde 326/9
isi 106/10

ḳön͡gül gönül, kalb
ḳ. 12/1/8, 45/10, 118/6, 122/5, 132/11, 224/8, 253/3, 294/10, 307/12, 335/2, 354/7
al- 244/7, aldur- 253/6
baġla- 105/8, 242/9
bir- 46/8, 155/8, 233/13, 323/2
yap- 89/6
yıḳ- 292/11, 326/13
āhı 75/13
āzārı 325/12
eyeleri (nden bir ḳim-irse) 14/3, 73/9, 74/9, 86/3, 133/3
tileḳi 37/5
yaḳışı 353/12
ḳ.-bile ʿāşıḳ bol- 229/2
ḳ.-ge 94/10, 134/8, 145/13, 224/6, 240/10
ḳ.-ni 75/12, 233/11, 236/7, 248/6, 253/5, 259/10
ḳ.-de 16/11, 40/11, 140/11, 323/10
ḳ.-den 245/8
ḳ.-üm (ḳön͡glüm) 180/1, 248/5, 286/4
ḳ.-üme (ḳön͡glüme) 286/5
ḳ.-ümde (ḳön͡glümde) 268/10
ḳ.-ün͡g (ḳön͡glün͡g) 70/2, 144/9/11, 169/6, 234/11, 266/6
ḳ.-ün͡gni (ḳön͡glün͡gni) 209/1
ḳ.-ün͡gde (ḳön͡glün͡gde) 228/7
ḳ.-i (ḳön͡gli) 100/1, 159/5, 226/6, 281/7, 282/1, 292/13, 304/1
aġrı 66/11, 199/10, 201/5, 228/8, 273/6
ḳ.-i üçün 62/2
ḳ.-in (ḳön͡glin) 62/13, 86/4, 195/13, 206/2, 252/13, 282/10, 326/1
ḳ.ün (ḳön͡glün) 30/10, 100/6, 163/12, 172/2, 215/9, 265/8, 267/5, 340/13
ḳ.-ünde (ḳön͡glünde) 35/10, 118/1
ḳ.-ündegi (ḳön͡glündegi) 70/11
ḳ.-ler 164/7, 195/3, 223/13, 281/5, 330/7
ḳ.-lerni yıḳ- 293/9
ḳ.-leri 203/13, 302/12
ḳ.-lerin aġrıt- 169/12
ḳ.-li (alçaḳ ḳ. "alçak gönüllü") 69/7
(ölü ḳ.) 109/2

ḳöni doğru
ḳ. bol- 50/9, 274/7

dip ant iç- 334/12
yol 50/10, 81/8
ḳ.-sin (ögut ḳ. işit-) 27/7

ḳönilik doğruluk
ḳ. 50/9
üstüne 26/11

ḳöp çok krş. *çoḳ*
ḳ. 5/1, 7/11, 8/3/8, 14/1, 18/9, 19/8, 28/10, 44/9, 48/2, 52/6, 59/3/5/6, 60/3/4, 63/9, 65/9, 67/1, 71/3, 72/5/9, 76/4, 79/10, 84/11, 90/12, 97/8, 98/6, 104/3, 108/1, 111/11, 117/12, 121/7, 122/6, 123/5, 126/11, 148/2, 154/2, 155/11, 164/11, 168/2/8/9, 169/9, 170/1, 171/9, 172/6/9, 173/13, 174/2, 177/4/11, 179/5/9, 182/3/5, 185/6, 191/13, 193/12, 195/4, 196/3, 202/13, 204/3, 207/4/12, 211/11, 213/1, 227/3, 240/3, 252/9, 266/1, 268/9, 269/2, 271/5/9, 275/7, 283/7/11, 284/2, 285/11, 295/6/13, 300/9, 318/6, 332/8, 337/3, 355/3
bol- 342/7
türlü (türli) 5/6, 21/6, 36/3, 63/1, 78/9, 112/1, 180/4, 183/1, 193/3, 214/1, 233/1, 247/10, 253/1, 256/2, 275/12
ḳ. turur 246/11
-tür 88/2
idi 22/2
degül idi 31/12

ḳöpüḳlen- köpüklenmek
ḳ.-ip (ağzı ḳ. oturur) 154/7

ḳör F. < kur kör (cc *ḳör*) krş. közsüz
ḳ. (ḳözi ḳ.) 262/5
(ḳözi ḳ. bol) 293/12

ḳör- görmek
ḳ ! 32/5, 116/10, 262/5, 265/5
ḳ.-gil 328/3
ḳ.-ün͡g 8/9, 308/4
ḳ.-ün͡güz 253/11/12, 346/5
ḳ.-sün 297/7/8
ḳ.-düm 29/11, 40/4, 43/13, 53/4, 56/6, 64/6, 84/6, 91/12, 96/13, 98/2, 99/6, 109/2, 111/13, 126/13, 128/8, 175/4/11, 178/2/4, 180/3, 183/7, 186/12, 190/13, 210/11, 215/4, 221/7, 225/9, 232/13, 234/9, 243/3, 244/5, 247/13, 263/13, 270/9, 281/4, 282/10, 285/4, 286/1, 293/4, 298/2, 299/4
ḳ.-dün͡g 35/8, 49/4, 83/2, 121/10, 131/5, 200/7, 221/7/9, 250/12, 255/8, 306/11
ḳ.-di 18/11, 23/1, 35/2, 39/4, 58/5, 71/3, 75/7, 114/4, 141/2, 154/6, 157/1, 175/12, 176/3, 179/6, 190/2, 198/13, 202/9, 220/6, 222/13, 229/2, 240/5, 251/13, 259/2, 294/12
ḳ.-diler 51/5, 167/12, 180/12, 200/5, 205/1, 227/7, 282/3, 337/12
ḳ.-ermen 52/4, 261/8
ḳ.-ersen 68/11, 191/2, 335/7
ḳ.-er 106/6, 180/7, 305/11, 335/8
ḳ.-erler 310/1
ḳ.-ge-sen 65/1, 294/11
ḳ.-geysen 150/6
ḳ.-gey 96/6, 197/4, 314/12, 324/7, 341/13
ḳ.-sem 132/3, 164/1
ḳ.-sen͡g 97/11. 289/11, 306/1, 329/2/7
ḳ.-sen͡giz 137/10
ḳ.-se 57/6, 238/6, 246/12, 294/10, 297/3/5
ḳ.-er ise 198/10
ḳ.-üp-men 221/6
ḳ.-üp-tür 234/6, 352/3
tururlar idi 69/12
idiler 33/3
ḳ.-üp 5/7. 24/9, 27/8, 43/10, 53/8/12, 58/7, 63/4, 64/6/9/13, 67/11, 69/10, 71/13, 72/2/11, 74/10, 91/6, 92/6, 97/2, 106/8, 118/13, 120/11, 124/3, 126/12, 130/9, 135/2/12, 140/2, 141/6, 152/4, 158/7, 164/10, 181/3, 189/2, 195/6, 203/13, 206/11, 207/3, 219/10, 220/8, 225/10, 226/5, 229/4, 230/9, 231/2/10, 244/8, 249/7, 251/2, 255/3, 256/7, 261/10/13, 272/11, 286/3, 292/12, 315/8, 316/11, 326/6/8, 330/4, 334/12, 351/8
ḳ.-üben 126/3, 132/9, 147/4, 209/7
ḳ.-geli (dildār ḳörḳim) 225/13
ḳ.-üçeḳ 12/8
ḳ.-mişi (yoḳ) 121/3, (yoḳtur) 121/5
ḳ.-er bolsa 139/7, 158/7, 239/10

k.-erge 123/7, 242/7
k.-gen 21/11, 63/3, 85/5, 192/12, 204/4, 220/3, 251/3/5, 265/13, 267/1, 273/8, 281/6, 282/13, 292/1, 299/1, 305/13, 315/2, 339/12
k.-gende 212/4
k.-geniñ 175/2 (*k, ya işitkeniñ*)
k.-geniñden 184/12 (*k. ya işitkeniñden*)
k.-mek 101/5, 132/5/7, 193/4, 242/4 (*k. bilen*) 282/11
k.-mege 49/7, 106/5, 141/1, 211/10, 225/5, 232/10
k.-mekimniñ (*sebebi*) 83/3
k.-me ! 350/12
k.-megil 295/4, 310/7
k.-medim 13/10, 35/9, 55/11, 286/4
k.-medi 27/6, 132/1, 185/13, 297/1
k.-men 97/9
k.-messen 150/5
k.-mes 289/9
k.-megeysen 38/9
k.-megey 170/13, 213/2, 334/5
k.-megey idi 249/6
k.-e (*almas*) 106/3, (*bilmes*) 336/3
k.-messen mi ? 315/10 *k.-messen mi kim* 305/5
k.-meyin 221/3, 351/9
k.- meyin idi 231/1-2
k.-meyinçe 258/12
k.-megen 33/10/12, 177/8, 252/9, 296/10 *idi* 296/13
k.-memek 242/3
cevr kör- 71/13
ġanīmet kör- 24/9, 64/6, 195/6, 203/13
ḫoş kör- 32/5, 96/13, 97/2
imgek kör- 64/13
iᶜzāz ve iḥsān kör- 69/12
maṣlaḥat kör- 27/6, 55/11, 68/11, 71/3, 137/10, 221/3
melāmet kör- 225/10
revā kör- 295/4, 310/7, 314/12, 315/2, 337/12
sehā kör- 72/2
tüş kör- 221/6
zaḥmet kör- 38/9, 78/11
zulm kör- 33/3, 63/3

köre göre (edat)
k. (*cemāline k.*) 224/5 (*müstemiᶜlerge k.*) 347/5

körgüz- göstermek
k ! 100/5, 160/8, 297/13, 319/11
k.-ür 102/3, 205/7, 324/2, 340/5, 356/1
k.-gey 222/2/4
k.-se 108/7
k.-ür idiler 85/13 *bolsañ* 31/7
k.-ürse 327/7
k.-üp 21/6, 32/2, 82/12, 114/3, 161/4, 241/6, 293/9
k.-gen 13/9, 192/6
k.-mek 327/10
k.-mes 21/13
k.-mese 192/5

körk güzellik
k.-i (*aġaç k.*) 187/11 (*ikki cehān k.*) 169/5
k.-i durur (*salṭanat k.*) 32/3
k.-in (*dildār k. kör-*) 225/13

körke-bay güzel krş. *körkli, körklü*
k. 29/13

körkli, körklü güzel
k. (*körkli*) 13/11, 138/8, 140/6, 148/13, 158/1, 195/4, 224/7/8, 243/4, 329/13
k. turur 133/4 *durur* 334/13 *degül* 335/1
k. (*körklü*) 7/6, 28/1, 128/6, 146/5, 193/13, 195/5, 227/11

körksüz çirkin
k. 157/9, 158/1/8

körün- görünmek
k.-düñ 231/4
k.-di 200/13, 252/1
k.-ür 52/12, 83/11, 106/12, 133/6, 213/4, 224/7, 303/2, 311/8, 331/2/6
k.-ürler 352/11
k.-se 231/6
k.-meklik 133/8
k.-mesün 125/10
k.-medi 132/3
k.-mes 35/3, 106/13, 348/1

körüş- görüşmek
k.-geymen 236/1
k.-meyin ayt- 236/1

köter- kaldırmak, götürmek, taşımak

bk. kötür-
ḳ.-di 108/1, 291/2
ḳ.-ürsen 166/12
ḳ.-ip 77/12, 79/1, 175/5, 186/6, 205/13, 228/11, 279/1, 306/6
ḳ.-ginçe 170/4
ḳ.-mes 175/10

ḳötrül- kaldırılmak, götürülmek
ḳ.-günçe 336/12

ḳötür- kaldırmak, götürmek, taşımak bk. ḳöter-
ḳ.-di 91/2, 95/1, 253/9
ḳ.-ür 154/10
ḳ.-gey 219/7
ḳ.-se 7/13
ḳ.-üp 151/13, 186/3, 221/5
ḳ.-gen 154/7, 271/21
ḳ.-meḳ 62/12
ḳ.-meḳden 164/4
ḳ.-e bilmes 154/10

ḳöz göz
ḳ. 140/2, 170/13, 253/5
tiḳ- 73/6
yum- 177/12, 193/10, 316/6
(ḥaḳāret bilen) 21/11
(yüz ḳ. öpüş) 246/13, 247/1
ḳ.-ge (ḳörün-) 224/7, 231/6, 352/11
ḳ.-ni 233/12
ḳ.-den 58/6, 212/7
ḳ.-üm 37/9, 105/9, 249/6, 276/7
bebegi 264/2
üstünde 58/2
(ḳarnım ḳ. toḳ) 115/7
ḳ.-ümniñg ḳıblesi 248/10
ḳ.-üme 106/13, 231/4, 293/11
ḳ.-ümni 120/6
ḳ.-üñg aç ! 69/5, 271/7, 343/1
yum ! 253/6
ḳ.-üñge 35/3
ḳ.-i 30/1, 213/1, 226/8, 232/8
ağrı- 293/10
ḳör 262/5, ḳör bol- 293/12
tol- 312/7/8
bile 19/13
bilen 139/9, 158/11, 163/1
ḳ.-ining 252/3
ḳ.-ine 106/4, 210/13, 251/13, 293/11
ḳ.-üne 213/4, 259/10

ḳ.-in 6/5, 36/5, 158/7, 320/7
ḳ.-ün 158/4, 200/1
ḳ.-ünden öp- 22/9, 67/1
yaş ḳil- (ḳözinden) 66/11, 116/3
ḳ.-ler 195/2
ḳ.-lerge 12/4
ḳ.-lerim 249/3
ḳ.-leriñg 245/9
ḳ.-leri 18/13, 19/4, 71/1, 323/3
ḳ.-lerini 185/4
ḳ.-lerinden 173/4
ḳ.-li (aç ḳ.) 281/5
(ḳiyiḳ ḳ.) 139/4
(zühre ḳ.) 281/8

ḳöz köz, kor
ḳ. 25/10 (ot söndürüp ḳ. ḳoy-)

ḳözet- gözetmek, kollamak krş. ḳözle-
ḳ.-ür (özge ʿaybın) 262/5
ḳ.-mes 42/5

ḳözgü (ḳüzgü ?) ayna krş. CC. ḳüzgü; Agr., ḳaşg. ḳözüngü
ḳ.-de (ḳarañğğu ḳ. baḳ-) 341/13

ḳözgüçiliḳ aynacılık
ḳ.-it- 109/5

ḳözle- gözlemek krş. ḳözet-
ḳ.-r 30/4, 336/6, 355/13
ḳ.-gey 18/7
ḳ.-p 276/11, 355/13
ḳ.-me ! 326/2
ḳ.-mes 213/2

ḳözlen- (ateş) közlenmek
ḳ.-ip turur (fitneniñg otı ḳ.) 257/13

ḳözsüz kör, âmâ krş. ḳör
ḳ. 99/9, 158/8, 321/6
ir 92/6, 158/2
ḳim-irse 339/2
ḳ.-ge 150/2
ḳ.-ler 109/4, 158/4, 340/10

ḳubbe A. kubbe
ḳ.-sinde (ʿażu'd-devle ḳ.) 209/12

ḳubḥ A. çirkinlik
ḳ ġurābınıñg
ḳ müşāhedesi 238/2

ḳuç- kucaklamak, kuçmak
ḳ.-ḳaylar 308/1
ḳ.-up 22/9, 67/1, 120/9, 211/11, 257/7

ḳudret A. kudret, varlık, zenginlik

ve zeḳāt 302/4
ḳurbet A. (Allaha)yakınlık
ḳ. (sebeb-i ḳ. turur) 4/3
ḳurı, ḳuru kuru
ḳ. 25/13, 190/2, 281/2, 315/11, 334/6
itmek 90/5, 164/3, 169/4, 178/11, (ḳuru) 347/2
yir 188/11, 345/6 (ḳuru) 283/13
ḳurla defâ, kere krş. *ḳez*
ḳ. (bir ḳ.) 216/9
(min͡g ḳ.) 90/7
ḳurşa A. kurs, görünen yuvarlak ve düz yüz
ḳ.-sı (ḳüneş ḳ. dururlar) 310/10
ḳurt kurt
ḳ. 32/12
ve ḳuş 43/12
ḳurtar- kurtarmak
ḳ.-ġay 326/11
ḳurtul- kurtulmak krş. *ḳutul-*
ḳ! 30/13
ḳ.-dun͡g 330/2
ḳ.up turlar 46/4
ḳ.-up bolmas 124/6
ḳ.-a bilmes 183/5
ḳ.-maġay 329/1
ḳ.-masan͡gan 215/2
ḳuru bk. *ḳurı*
ḳ. 283/13, 347/2
ḳurut- kurutmak
ḳ.-up (boġazını ḳ.) 242/12
ḳüs F. kös, büyük davul
ḳ.-i raḥīl ("göç davulu, ölüm vakti") *37/8*
ḳ.-inin͡g (ḥarb ḳ. üni) 296/11
ḳuş kuş
ḳ. 43/12, 336/8
bigin 226/9
tig 291/1
ḳ.-men (men ol ḳ.) 140/12
ḳ.-ḳa 346/1
ḳ.-mı 195/12, 200/2
ḳ.-ın (daᶜvī ḳ. tuta olmas) 126/4
ḳ.-lar 121/6, 127/9
ünü 127/8
ḳ.-larnın͡g tuzaġi 140/8/9
ḳ.-larnı 128/7
ḳuşe (ġuşe ?) F. köşe
ḳ.-sin (ᶜibādet ḳ. tut-) 145/4

(ḳanāᶜat ḳ. tut-) 131/10
ḳ.-sinde (selāmet ḳ. oltur-) 285/6
ḳūt A. yiyecek, gıdâ
ḳ. (iy ḳelāmı cānıma ḳ !) 262/13
ḳ.-ı rūh ("ruhun gıdâsı") *196/4*
ḳ.-ı ḳuvveti tüken- 179/4
ḳutlı, ḳutlu, ḳutluġ kutlu, mübarek
ḳ. (ḳutlı ḳademi) 123/13
(yüzi ḳ.) 88/1
ḳ. (ḳutlu yüzün͡g) 13/7
(ḳ. pīşe ?) 161/3
(ḳ. rāyım) 57/12
ḳ. (ḳutluġ cemāli) 70/13
ḳutn A. pamuk
ḳ. 119/10
ḳutul- kurtulmak krş. *ḳurtul-*
ḳ.-ġaysen 90/1/3, 261/8
ḳ.-up 268/7
ḳ.-a bilse 237/9
bilmedi 189/5
bilmegey 237/9
bilmeyin 242/1
ḳ.-ġan 140/12
ḳ.-maḳḳa 124/5
ḳ.-maġa 39/1
ḳ.-maġım 261/3
ḳuvar- (agaç) sararmak, solmak krş. *CC. ḳuv, ḳutb, Husrev ü Şirin; ḳuvar-*
ḳ.-ur (yaşarur . . . ḳ.) 354/5
ḳuvvet A. kuvvet
ḳ. 80/12, 297/8, 303/2
bilen 78/5, 302/7
ili 342/2
ḳıl- 166/9
ḳ.-de 77/3
ḳ.-im 11/3, 48/9
ḳ.-in͡g 275/1
ḳ.-i 194/9, 202/7, 256/3/4, 302/13, 307/5
(. . . ḳ. bilen) 228/11, 237/7, 297/4/5
tüken- 179/4
ḳ.-ine 201/5, 297/6
ḳ.-in 199/9
ḳ.-li ir 201/2/3
ḳuyı, ḳuyu kuyu
ḳ. (ḳuyı) 312/9
ḳ.-ġa 202/9
ḳ. (ḳuyu) 92/6

ḳ.-ġa 63/12
ḳ.-da 64/6
ḳ.-sı 182/11
ḳ.-sında 106/11

ḳuyruḳ kuyruk
ḳ.-ından tut- 198/1

ḳūze F. testi
ḳ.-ge 9/3

ḳüç kuvvet, güç, zor
ḳ. 271/12, 355/11
ḳ. bile 61/9, 67/4, 75/1
bilen 38/11, 43/8, 74/8, 183/3, 192/10/13, 199/5, 296/8, 352/12
birle 207/7
it- 75/10
ḳıl- 33/6
ḳil- 242/4/4
ḳ.-ḳe 199/6, 207/12
ḳ.-üm 266/6
ḳ.-üñ 74/13, 89/6
ḳ.-inden 73/2
ḳ.-li ("kuvvetli") 311/11, 341/6
ḳ.-lüdür 200/7

ḳüfr A. küfür
ḳ. ay- 344/10
ḳ.-ge yit- 305/2
ḳ.-in işit- 215/1

ḳül kül
ḳ. (issi ḳ.) 75/6
ḳ.-niñ ʿālī nesebi 339/8

ḳül- gülmek
ḳ.-düñ 66/2
ḳ.-di 20/8, 66/1, 68/10, 219/11, 245/1
ḳ.-diler 147/7
ḳ.-geyler 281/10
ḳ.-e 314/6 (oynay ḳ.) 297/2
ḳ.-üp 49/2, 143/9
ayt- 28/2, 85/6, 88/13, 93/6, 223/4, 283/1
ḳ.-üben 231/12, 237/1
ḳ.-meḳ tut- 262/1
yiri 66/2
ḳ.-üş (şeḳer ḳ. bile) 240/9

ḳüleç güleç
ḳ. yüz birle 172/3
yüzli 171/8, 270/6

ḳülfet A. külfet, zahmet
ḳ.-i az 275/7

ḳülli A. bütün, tamam
ḳ.-ge (helāḳet-i delālet ḳıl-) 265/2

ḳülüḳ çabuk, hızlı (CC. ḳüliḳ Dede Korḳut: ḳülüḳ)
ḳ. atlar 333/4

ḳümüş gümüş
ḳ. (altun ḳ. yıg-) 319/1
ḳ.-ni (altunnı ḳ.) 278/7

ḳün 1. gün
ḳ. (sayı sözleri ile) 73/12/13, 101/7, 202/3 254/7, 276/8, 291/2
ḳ. aşa ("gün aşırı") 133/2
(bir ḳ.) 10/4, 19/12, 27/7/13, 28/10/13, 31/8, 45/10, 52/1, 56/9, 63/9/12, 69/9, 76/9, 77/1, 85/10, 89/12, 93/2, 107/5, 162/13, 167/8, 175/3, 177/10, 179/13, 185/2, 192/2, 193/8, 202/5, 207/9, 209/4/10, 214/3, 233/3, 240/4/7, 242/11, 262/9, 273/5, 278/6, 279/8, 323/8, 331/7
(bir niçe ḳ.) 20/12, 33/1, 53/7, 58/11, 62/5, 70/7, 80/1, 138/3, 245/10, 246/5
(bu ḳ.) 13/8, 15/3, 21/4, 37/6, 64/5, 78/7, 80/9, 101/6, 107/9/12, 127/7, 135/8, 152/12, 153/6, 161/7, 175/5, 211/13, 217/10, 222/3, 236/5, 249/6, 250/6, 261/7, 271/5, 273/10, 284/10/11, 292/5, 297/13, 324/9/12, 352/5
(her ḳ.) 132/13, 133/6, 145/8, 169/12, 194/1, 222/5, 227/9, 229/11, 262/12, 266/9
(ḳıyāmet ḳ.) 68/4/6, 99/9
(ol ḳ.) 54/11, 64/5, 65/2, 67/2, 95/11, 102/5, 139/4, 273/9, (ol mübāreḳ ḳ.) 55/4
ḳ.-ge (ḳünden ḳ.) 53/9
ḳ.-e (ḳünden ḳ.) 22/10
ḳ.-ni 39/11
ḳ.-de 12/1, 41/8, 166/7, 167/7, 292/4, 332/11, 335/3
ḳ.-degi 5/7, 58/8
ḳ.-den 22/10, 53/9, 172/6, 176/2, 277/1, 282/9
(munça ḳ. beri) 246/1
ḳ.-i (bir ḳ.) 141/1
ḳ.-inde (muṣībet ḳ.) 105/4
ḳ.-ünde (ḳıyāmet ḳ.) 295/10
ḳ.-ler (bir niçe ḳ.) 341/1

ḳ.-leri (ḳış ḳ.) 133/6, 180/11
ḳ.-lerinde (ilk yaz ḳ. bir ḳün) 10/4
(temmūz ḳ. bir gün) 242/11
2. gündüz krş. ḳündüz
ḳ.-dür (zülfi tün yüzi ḳ.) 230/12
(tün ü ḳ.) 116/13, 142/6, 144/11, 273/4, 288/4, 294/4, 333/3, 344/10
(tüni ḳ.) 36/2, 239/4, 245/9, 291/1
ḳ.-i (tüni ḳ.) 153/12

ḳünç F. köşe
ḳ.-in (ʿāfiyet ḳ. tut-) 46/1
ḳ.-inde (medrese ḳ.) 151/5

ḳündüz gündüz krş. kün
ḳ. 167/6, 226/9
(ḳiçe ḳ.) 81/1, 208/7
(ḳiçeni ḳ. ḳıl-) 160/2
ḳ.-ni ḳiçe di- 83/10
ḳ.-ün 42/11 (instrümental)
ḳ.-üni ḳiçe ḳıl- 160/3
ḳ.-ler 69/13

ḳüneş güneş
ḳ. 6/11, 133/4, 229/11, 348/1
bigi 234/7
çıḳ- 259/5
ıssısı 205/13, 242/13
ḳursası 310/10
tig 285/2, 217/9
toġ- 230/10/11
vaṣlın tile- 235/3
yüz 243/12, (yüzli) 248/12
ḳ.-niñ nurı 235/4
ḳ.-ni 170/12/13

ḳüreş güreş
ḳ. ʿilmi 76/8/12
taʿlīmi 78/5
ḳ.-de 296/8

ḳüreş- güreşmek
ḳ.-sünler 77/5
ḳ.-ür idi 76/9

ḳüreşçi güreşçi
ḳ. 76/13
pehlevān 76/7

ḳüt- gütmek
ḳ.-ken (ʿisyān ḳ.) 74/4

ḳüttab A. mektep (burada mahalle mektebi, ilk-okul
ḳ. faḳllu (?) 281/3
ḳ.-nı 281/13

ḳüy-/ḳöy-? yanmak
ḳ.-er 47/8
ḳ.-üp 164/1/8, 228/12
ḳ.-e tursa (?) 258/6
ḳ.-mek 164/8 (ḳüyüp ḳ. (?))
ḳ.-mes 232/9

ḳüydür-/ ḳöydür-? yakmak
ḳ.-se (özin ḳ. pervāne) 231/13

ḳüyegü damat bk. ḳüyev
ḳ.-ñgni 158/5

ḳüyev, ḳüyöv güvey damat bk. ḳüyegü
ḳ. 156/11, 276/12
igni 276/2
ḳ.-ge 275/13
ḳ-ni (ḳöyövni ?) 157/2

L

lā A. menfi edatı, "-sız, siz"
bk. lā-büd, lā-cerem, lā-şeḳ v.b.

lā-büd A. lā-büdd gerekli, zarûrî, muhakkak, mutlaka
l. 57/5, 64/11, 73/13

lā-cerem A. şüphesiz, elbette
l. 31/6, 42/12, 46/5, 118/13, 149/6, 195/5, 283/13, 286/9, 289/9, 355/8

lāf F. söz, lâf
l. ur- ("bahsetmek, sözünü etmek") 154/12, 326/8
l.-ı daʿvā (?) 160/8
l.-ını ur- 53/1

lafẓ A. söz
l. (yaramas l. birlen) 97/5
l.-nı teḳrār ḳıl- 216/1/2 (yanlışlıkla ibâre tekrar yazılmış)
l.-ıñ 245/8
l.-ın ḳoy- 157/6

lā ḥavle A. teessür ve hiddet anında okunan bir duânın ilk sözleri
l. ḥ. di- 282/12
l. ḥ. ve lā di- 238/11

laʿl A. kırmızı renkte, değerli bir süs taşı, lâl
l. bol- 341/2

lā-şeḳ A. lā-şeḳḳ şüphesiz
l. 195/1

latāyif A. laṭāʾif latîfeler bk. laṭīfe
l. bilen 11/10

bağı 12/3
laṭīf A. güzel, latîf krş. *leṭāfet*
l. ḳumaşlar 140/4
luḳmalar 302/13
ṣūret 227/9, ṣūretli 270/6
ve ẓarīf 146/6
laṭīfe A. şaka, latîfe
l. bile sögüş- 314/8
nükṭesi 157/5
sözle- 276/11
(bu l.) 20/8, 96/1
(tan͡gsuḳ l.) 337/1
l.-ni 219/10, 261/5
l.-sin 147/7
l.-ler 69/13, 146/7/8, 265/10
(krş. *laṭāyif*)
lā-v'allāh A. vallahi (hayır)
l. 205/3
lā-yaᶜlem A. câhil
l. (*ol ḥayvān-ı l.* "o câhil hayvanı,,) *191/3*
krş. *dībā-yı- muᶜlem*
lāyıḳ A. yakışır, yakışan, lâyık
l. (*cāhına l. bol-*) *181/2*
(*hālime l. ayt-*) *50/5*
l.-ı taḥsīn ve taṣdīḳ 216/7
l. turur 96/3
isem 99/8
degül 17/9, 43/6, 182/7, 233/5
l.-ı 239/1 (*ḳaderim l. ol idi*)
lāzım A. gerekli lâzım krş. *ḳireḳ*
l. bol- 113/2, 142/13
(*ni l.*) *345/11*
leclāc A. Satranç oyununun mûcidi; kumarbazların pîri, oyunların üstâdı
l.-ı (*ᶜışḳ l.*) *226/3*
lehce A. lehçe, konuşma, dil
l.-sin işit- (burada "sesini" yerine kullanılmıştır.?) *122/7*
lehv A. oyun, eğlence
l. ü ṭarab 73/7, 284/1
leşḳer F. asker, ordu
l. 36/12
bilen 158/13
içinde 21/12, 330/3
ve raᶜiyyet 130/5
l.-ge 59/8, 182/9
l.-de 13/9
l.-i 31/12, 33/9, 36/13, 96/10, 148/8
l.-ini 44/1
leṭāfet A. güzellik, letâfet krş. *laṭīf*
l. (*yüzi bedr-i l. . . . idi*) *242/10*
levāzım A. gerekli şeyler, şartlar bk. *lāzım*
l.-ından (*ṣuḥbet l. biri*) *347/3*
levḥ A. eskiden her talebenin yanında bulunan ders tahtası, küçük ders levhası
l.-i naḳşı 283/3
l.-inde yaz- 283/4
l.-lerin (*dürüst l. uşat-*) *282/6*
levn A. renk
l.-i (. . . *ḳit-*) *29/7*
leyl A. gece
l. ü nehār ("gece-gündüz" krş. *tün ü ḳün*) *151/4, 246/10, 249/4*
leylī (*leylā ?*) Leylâ ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı
l. cemāli 251/8, 252/4
ve mecnūn 250/7
(*ziḳr-i l.*) *347/8*
l.-ni ḳitür- 251/10
lezzet A. tat, lezzet
l.-i (*ᶜayş l. artında*) *315/6*
l.-in (*yüzüm l. bil-*) *343/13*
libās A. elbise, esvap
l.- (*ᶜārif l.*) *101/10*
līḳin F. lâkin, fakat
l. 35/4, 112/7, 122/6, 213/4, 254/13, 276/5, 287/7/8
(*ve l.*) *113/1, 261/3/6, 334/1*
luḳma A. lokma
l. 86/9, 185/11, 264/6
l. l. tilen- 129/12, 278/13, 286/3
üçün 196/5
l.-sı 175/9
(*misḳīnler l. turur*) *42/9*
l. sın 304/12
l.-lar içinde 302/13
yi- 140/4
luḳmān Lokman Hekim, meşhur hekim ve bilge
l. 162/9
l. ḥakīm 117/7, 122/8
lut lût peygamber
l.-nın͡g ivdeşi 27/1
luṭf A. güzellik, iyilik, lütuf
l. bile 215/9
bilen 34/1, 43/5, 199/3, 259/4

birlen 200/10
bol- 34/6
it- 234/2
ḳörgüz- 31/7, 327/10
ḳānı 248/12
ve aḫlāḳ 13/1
irür 161/3
l.-ıñ bilen 161/8
l.-uñ gedāyı 161/6
l.-ı 350/3 (l. ġamzesi)
l.-ına degül 240/13
l.-ın ḳōr- 8/10
l.-ından 350/7
l.-ları 54/2
lübnān Lübnan
l. taġı 107/3

M

ma^{c}ānī A. mânâlar bk. ma^{c}nī
m (gülşen-i m.) 354/7
ma^{c}āṣī A. günahlar, âsilikler bk. ma^{c}ṣiyet
m. (cemī^{c} m. ve münḳer) 283/8
ma^{c}āş A. maaş
m.-ını (esbāb-ı m.) 58/10
ma^{c}āyine A: göz ile, bizzat
m. ḳör- 258/12
ma^{c}būd A. Tanrı
m. 302/10
mācerā A. cereyan eden, mâcerâ
m.-nı ayt- 95/2
maçı kedi
m. (it bilen m. tig) 268/1
mā-dām A. mâdem, değil mi (ki)
m. ḳim 307/7
ma^{c}de A. mîde
m. tol- 169/8
m.-si otı başına çıḳ- 204/1
m.-sinde 169/5
ma^{c}den A. mâden
m.-i (ma^{c}rifetniñ m.) 13/2
maġara A. mağara krş. ġār
m. içinde 210/12
m.-sına (ḥarāmīler m. ḳir-) 29/3
ma^{c}firet A. günahların bağışlanması ,mağfiret
m. (ṭālib-i m.) 317/3
ma^{c}rib A. 1. garp, batı, (maşrıkın zıddı)
mülkü 281/3
tiñizi 107/10, 184/1, 186/1 ("Akdeniz")
(maşrıḳ ve m. diyārı) 96/8
2. akşam, gece
m. vaḳtın ("geceleyin") 272/9
m.-ḳa yaḳın idi 180/12
m.-dan soñra ḳıl- 24/6
ma^{c}ribī A. mağribli, faslı veya kuzey Afrika halkından
m. 162/4
maġrūr A. gururlu, mağrur
m. bol- 92/10, 201/10, 330/11, 331/3
ve ġāfil 349/8
(iy m !) 105/4
(mu^{c}accib ve m. . . . dururlar) 309/8
m. idi 201/5
maġz F. beyin; iç
m.-ı (bādām m. "badem içi") 232/3
m.-ın çıḳar- 65/2, 330/6
yi- 80/2
maḥabbet A. sevhi, muhabbet
m. 133/2, 240/6
bağla- 248/9, 262/8
defteri 227/12
ḳuvveti 228/11
lāfı 53/1
naẓarı 22/10
şarābı 109/13
teñizi 228/4
(^{c}ayn-ı m. bilen) 224/11
m.-i (maḥbūb m. bilen) 225/10, 233/1
(meyli ve m.) 224/5
m.-ine 265/9
maḥal A. maḥall yer, mahal
m.-i (salṭanat maḥalli turur) 79/2
maḥalle A. mahalle
m.-de 28/12, 218/9
m.-sine yat- 260/7
m.-sinde (ḳözsüzler m.) 109/4/5
mā-ḥazar A. hazır bulunan (şey)
m.-ın tertīb ḳıl- 181/4
maḥbūb A. sevgili
m. maḥabbeti 225/10, 233/1
(iy m !) 229/8, 244/12
(ol m.) 227/13, 228/8, 230/8, 243/6, 253/7
(mahcūb ve m. bol-) 133/7
m.-ı cehān 244/4, 227/8, 229/1
m.-dan vefā ḳıl- 254/4
m.-ı 225/6

m.-lar zülfi 140/7/8
mahcūb A. kapalı, örtülü
m. ve mahbūb bol- 133/7
mahdūm A. hizmet edilen, efendi
m. bol- 74/3
(iy m. !) 20/11
(yā m. !) 113/6
m.-ından yüz kaytar- 44/10
m.-larnıñg 255/1
m.-larına 255/3
mahfil A. toplantı yeri, oturup görüşülen yer
m. içinde otur- 301/1
mahfūz A. korunmuş, saklanmış
m. (halāl bile harāmdan m. durur) 306/9
mahhāre A. mahfe, (çöl yolculuğunda) devenin üstüne oturtulan, iki kişinin oturduğu odacık (kamus II)
m. içinde 293/3
mahlūk A. yaratık, mahlûk
m.-ı durur 294/13
mahmūd bk. sultān mahmūd
mahmūd nahlesi Kûfe'den Hicaz'a giderken 3. konak
m. n-.ñge yit- 115/10
mahrūm A. mahrûm
m. 5/9, 100/4, 232/8
kal- 74/4, 150/2
koy- 261/4
m.-dur 351/6
m. dururlar 305/9
mahṣūl A. elde edilmiş, husûl bulmuş krş. hāṣıl
m. (maᶜişet esbābları m.) 304/4
mahşer A. maşher, kıyamet
m. yevm-i m. ṣubh-dem "mahşer günü sabahı") 244/1
m.-de 350/5
mahv A. mahv, yok (etme veya olma)
m. kıl- 245/8
maᶜīşet A. yaşama, geçinme, maîşet
m. 332/5
esbābları 304/4
rāhatı 196/12
makāl A. söz, söyleme
m. (iy hoş- m. "hoş sözlü") 92/2
makām A. yer, makam
m. tertīb kıl- 77/5
-ᶜālī 81/10
(ṣāhib- m.) 146/6
m.-ġa (körklü m. yet-) 146/5
m.-da 194/2
m.-ı (kāyim- m. "yerine geçecek kimsesi") 129/8
(oğrılar m.) 203/8
m.-ına kil- 104/9
m.-ında (tevekkül-niñg m. tur-) 116/12
m.-ından (melā'ike m. kiç- "melekler mertebesini aşmak") 287/12
makāmāt A. makame'ler, nutuk tarzında söylenilen sözler
m.-ı ᶜarab diyārında mezkūr 107/4
makbūl A. makbul
m. bol- 74/5
makṣad A. maksat, gâye, istenilen şey, emel, meram
m.-ı (zāyirler m. "ziyaretçilerin hacet yeri, gâyesi") 301/9
m.-larına yit- 293/6
makṣūd A. kasdolunan, istenilen şey, emel, meram
m. (hikāyetden m.) 294/1
m.-um hāṣıl bol- 142/11
m.-uñga ilt- 50/10
m.-ı 324/2
m.-ı idi 85/7
m.-ına yit 355/8 ("gayesine erişmek, emeline ulaşmak")
makṣūm A. taksim edilmiş, ayrılmış
m. rızk ("kısmet") 208/8
ise (rızk m. ise) 197/7
m.-dan (rızk-ı m. artuk yi-) 344/8
māl A. mal, gelir, para
m. 41/9, 44/5, 318/9, 322/5
cemᶜ it- 310/13, 318/10/13
iyesi 102/12
oğrıla- 102/11
ve cihāz 157/10
ve genc 169/9
ve mülk 177/11, 319/2, (mülket) 80/9
ve niᶜmet 24/7, 29/2, 59/7/8, 65/9, 67/1, 162/5, 174/2, 176/2, 182/3, 194/1, 283/7, 318/6
yığ- 162/12, 316/9, 320/9, 341/10
(beytü'l-māl) 42/9 bk. beyt
(başāret-i m.) 213/11

ma^crūf A. tanınmış meşhur, mâruf
m. muḫannes 173/5
m. idi 38/1, 170/11
ma^crūfu ḳerḫī ma^crūfu'l-ḳarḫī meşhur islâm velilerinden (?-816)
m. 15/10
ma^cṣiyet A. günah, âsilik, isyankârlık
m. bilen 112/4, 307/5
bol- 337/6
ḳaranğġuluḳı 123/11
maṣlaḥat A. (yapılması gereken, münâsip) iş, husus
m. fevt bol- 338/3
ḳör- 27/6, 52/3, 55/11, 68/11, 71/3, 137/10, 200/5, 221/3, 261/8, (revā ḳör-) 314/12
ol 190/9
ol turur 42/13, 121/8, 138/2, 198/4, 205/10, 273/12
ni turur ? 213/9
m. öze 18/2
üçün 60/2, 244/3
m.-nı 233/8, 255/2, 333/7
m.-da 217/10
m.-ı (memleket m. üçün) 91/9
(ḥālim m. öze) 255/11
m.-ından 82/10, 155/5
m.-lı yalġan 18/5
ma^cṣūm A. günahsız, mâsûm
m. fāżıllar ṣuḥbeti 150/1
m.-nı 306/13
maşrıḳ A. şark, doğu (mağribin zıddı)
m. ili 332/9
ve maġrıb diyārı 96/8
m.-dan 259/6
ma^cşūḳ A. sevilen (erkek)
m. 10/2
(^cāşıḳ ve m.) 225/3
ma^cşūḳa A. sevilen (kadın)
m. ḳatında 226/12
maṭbaḫ A. mutfak
m.-ı otı 75/4
mātem A. yas, mâtem
m.-i ḥüsnim 237/2
maṭlab A. istenilen şey, istek arzu,, maksat, meram, krş. *maṭlūb*
m. al- 242/6 (ecel m. al-)
maṭlablayın istenilen şekilde, arzu edilirce?
m. (tükenmes māl irür m.) 279/6
maṭlūb A. istenilen arzu edilen krş. *maṭlab*
m. ḳulları 224/4
m.-ı cān 229/1
ecel 344/13
mā-verd F. < A. gül suyu
m. 103/12
bilen 243/8
ma^cyūb A. ayıplanan, eksik kusurlu
m.-lerge (?) 309/11
ma^czūl A. azledilmiş
m. bol- 132/7
(vezīr-i m.) 45/8
ma^czūl-luḳ mâzul olmak
m. yaḫşıraḳ meşġulluḳ-dan 45/12
ma^czūr A. özürlü, mâzur
m. tut- 57/3, 134/5
mecāl A. tâkat, imkân, mecâl
m. 92/3 (sözge m. bol-)
m.-i (sözlemege m.) 52/3, 184/12, 228/5
mecālis A. meclisler bk. *meclis*
m. terkin ur- 250/1
m.-de otur- 217/2
mecīd A. bk. *kelām*
m. (ḳelām-ı m.) 294/6
meclis A. toplantı, toplanılan yer, meclis
m. ṭarafı 110/1
(ḫusrān-ı m.) 286/7
m.-de 59/13, 121/1/4, 215/13, 309/12
m.-i (^cālimler m.) 150/6
m.-ine mülāżim 254/9
m.-inde 31/8, 91/4, 214/2
mecma^c A. toplantı, meclis
m. içinde 240/7
mecnūn A. *1.* Leylâ ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı, Mecnun
m. 250/9, 251/1, 252/2
ḳözi 252/3
(leylī ve m. hiḳāyeti) 250/8
m.-nı alıp ḳıl- 250/11
2. deli, mecnûn
m. (^cāḳıl ir m. ḳatında) 347/7
mecrūḥ A. yaralı, yaralanmış
m. bol- 203/1
ir 171/1
(ḫasta ve m.) 203/6
mecūsī A. putperest, ateşe tapan, mecûsî
m. ḳıl- 26/13

meddāḥ A. (çok) medheden, medhiyeci
m. medḥi 330/11
meded A. < *medd* uzatma, uzunluk
m. (ḥayātḳa m. bir-) 4/5
medfūn A. gömülmüş, gizli
m. (medhūş m.) 287/13
medḥ A. övgü, övme, medih
m. ḳıl- 27/4, 84/2
oḳı- 219/4
m.-ine maġrūr (bol-) 330/11, 331/3
medḫal A. girecek yer, kapı
m. it- 108/5
medhūş A. şaşkın, kendinde olmayan
m. medfūn 287/13
medīd A. uzun
m. (müddet-i m.) 43/2
medrese A. ders yeri, medrese
m. ḳünci 151/5
mefḫar A. övünülen, övünmeğe sebep olan
m.-i mevcūdāt 7/2
mefhūm A. anlaşılmış, bilinen
m. 299/1
meger F. yoksa, meğer, oysa (ki)
m. 32/4, 94/11, 133/6, 156/9, 205/2, 210/3, 228/12, 247/3, 248/1, 249/1, 262/5, 273/6
m. ḳi 237/2
mehābeṭ A. azamet, ululuk, heybetlilik
m.-im 35/10
mehcūr A. terk edilmiş, uzaklaşmış, ayrılmış
m.-ları ? (zacūrları?) (ṣābirleri bar m. dağı bar) 315/13
(F. aslı sābirend ve żacūr)
meḥek A. *meḥekk* âyâr taşı, mihenk taşı
m. 311/8
meḳān A. yer, mekân, ev
m. (ehl-i m. (burada) "ev sâhibi") *147/8*
meḳārim A. keremler
m.-i aḫlāḳ ("iyi ahlaklar, güzel huylar") *101/3, 211/7*
mekḳār A. (çok) hileci, düzenbaz
m. ḥarāmzāde ṭāyife 219/8
mekḳāre A. bk. *mekḳār*
m. (dīv-i m.- F. aslı - divār-ı m.) 315/7
mekke Mekke
yazısı 110/11
m.-ni ziyāret ḳıl- 54/4
mekr A. hîle, düzen
m. ve hîle 323/2

mekrūh A. iğrenç
m. (ṭalᶜat-ı m.) 238/3
mekseb A. kazanç
m. it- 209/4
mekteb A. mektep, okul krş. *küttāb*
m.-ge bir- 283/2
mektūb A. yazılmış
m. durur 291/6
(sūret-i m. "yazılı sûreler") *346/3*
melāḥat A. güzellik
m. (ḳān-ı m. idi) 242/10
melāyiḳe A. *mela'iḳe* melekler bk. *melek*
m. maḳāmı 287/12
öze 282/12
melāl A. usanç, bıkkınlık bk. *melālet*
m. (köñgülge m. ḳitür-) 94/10
melālet A. usanç, bıkkınlık bk. *melāl*
m. ḥāṣıl bol- 138/5
melāmet A. ayıplama, kınama, azarlama
m. ḳıl- 44/7, 78/2, 120/12, 188/6, 226/1, 250/11
ḳör- 225/10
m.-ḳa . . . bol- 351/11
m.-lerge rāżī 253/1
m.-inden (müddeᶜīler m. ḳutul-) 237/9
melek A. melek
m. sīreti 146/4, 282/3
m.-ṣıfat 81/10
m.-ṣūret 13/6
m.-ü'l-mevt ("ölüm meleği") *39/12*
meliḳ A. hükümdar, melik
m. 13/6, 31/6, 33/6, 37/1, 41/2, 42/7, 46/5, 54/9, 60/6, 68/7/10, 69/9, 70/8/9, 73/3, 79/10, 80/12, 83/10, 84/4/3/10/12, 85/1/6, 86/2, 138/7, 141/1/6/8, 142/13, 145/8, 180/13, 181/5, 182/9, 183/2, 209/10, 211/6/10/11, 250/10/11, 251/7/12, 258/9, 259/1/4, 260/1/9, 260/10/12, 261/5, 280/10, 287/3, 328/8
m. ᶜādil (bk. *nūşirevān-ı ᶜādil*) *180/10, 181/4/8/10/12*
m. hörmüz ("Nuşirevan'ın oğlu") *35/7*
m. buyruġı 182/13
devleti 36/12
ḫāṭırı 138/3
ḫıdmatı 34/4, 52/1, 84/1, 86/1, 210/2, 260/12

66/12, 68/4, 75/8, 88/2, 108/8, 112/7, 115/9, 120/10, 121/13, 125/1, 126/1, 132/7, 134/2, 150/4, 154/2, 188/8, 214/12, 238/13, 240/7, 244/9, 283/3/8, 255/11, 261/7, 267/7, 279/12, 299/12, 314/4

m. bilen 128/1, 223/1

ḳibi 182/8

öze 77/2, 78/4, 82/1/2, özre 261/1

mañ̄ga bana

m. 15/2/8, 35/13, 37/2, 38/5/6, 39/5/7, 40/10, 68/8, 72/7/8, 80/7/8, 85/1, 88/3, 107/9, 109/9, 111/1, 116/8, 118/3, 121/9/11, 122/10, 127/7, 134/4, 136/1/9, 149/1, 152/13, 163/3, 165/8, 174/7, 182/5, 184/12, 189/9, 191/1, 203/11, 213/9, 214/13, 222/4, 227/3, 229/6/9, 230/5, 231/13, 232/7, 235/9, 242/4, 244/10, 263/9, 267/5, 268/9/12, 269/8, 273/10, 276/7, 290/1, 301/7, 309/3, 314/3/5

meni beni

m. 14/13, 21/11, 54/9/10, 55/4, 57/9/10, 60/6, 64/1, 66/6, 68/13, 78/11, 88/2, 89/2, 91/3, 99/9, 112/5, 125/3, 135/2/12, 148/2, 162/8, 163/7, 165/6, 183/8, 221/10, 228/12, 230/9, 235/8, 239/7, 250/6, 251/2, 261/4, 262/13, 259/1, 272/11, 277/4

mini (?) 68/9

mende bende

m. 146/12

m.-gi bu ᶜayb 125/10

menden benden

m. 9/13, 69/1, 80/6, 120/5, 127/6, 146/13, 218/9, 219/12

minden, meniden ?? 243/1

A. yasak (etme), bırakmama, men'

m. it- 57/2, 94/5

(zecr ve m.) 43/3

menāfiᶜ A. menfaatler

m. baḥr içinde 52/6

menāhī A. haram, nehy edilmiş şeyler, günah

m.-ge yaḳın ḳil- 308/6

menba' A. kaynak, pınar

m.-ı (maᶜrifetniñ̄ m.) 11/12

mengiz çehre, beniz, yüz; gibi

(şems m.) 334/11

meñ̄gü ebedî

m. ḳal- 344/5

mensūb A. (bir şey ile) ilgili, mensup

m. bol- 9/11, 281/12, 347/11, 348/4

ḳıl- 54/9, 309/10

menzil A. konak (yeri, mesafesi), menzil

m. al- 346/3

(iḳi m.) 54/5

m.-ge 27/2, 159/4, 273/3

m.-ni 102/12

l.-de 246/5

m.-den 355/9

m.-ine 181/9

menzilet A. derece, rütbe krş. *mertebe*

m.-ḳe yit- 130/12, 350/9

merdāne F. merdçe, erkekçe

m. 21/5

mermer A. F. < *yun.*? mermer

m. (ḳöḳ m.) 299/7

merrāt A. defâlar, kereler bk. *ḳerrāt*

m. (*ḳerrāt ve m.* "defalarca") *121/11, 233/8*

mersūm A. (resmedilmiş) maaş

m.-ın yaz- 73/4

mertebe A. derece, rütbe, mertebe kr. *menzilet*

m. (ᶜālī m. durur) 255/6

m.-de 130/9

m.-ñ̄ 241/10

m.-si 339/10

bilen 305/5

m.-sin ziyādet ḳıl- 280/11

meṣābīḥ (A. < *miṣbāḥ'ın* çokluğu) kandiller, çerağlar, aydınlatıcı nesneler

m.-u'l-ḳulūb ("kalpleri aydınlatan (şeyler)") *12/4*

mesāḳīn A. miskinler

m. (ebū'l fuḳarā ve'l-m.) 317/5

mescid A. mescit

m. işiḳi 223/8, 282/9

meṣel A. örnek, mesel

m. ayt- 253/13

işit- 267/9

ḳitür- 352/2

yād tut- 184/13

m-ni 111/8, 185/2, 190/6, 239/12, 272/13, 283/12

m.-de 16/10, 20/3, 57/4, 113/6, 140/7,

171/5, 188/9, 212/2, 256/2, 353/2
m.-i 78/8, 90/4, 207/11, 319/12, 321/1
meselā A. misal olarak, meselâ
m. 316/10
mes'ele A. mesele
m. 299/2
m.-niñ cevābı 255/12
mesken A. yer, mesken
m. al- 160/13
kıl- 228/7
meskenet A. fakirlik, yoksulluk
krş. *miskinlik*
m. mülki 163/10
m.-ke tahammül kıl- 153/2
m.-de kal- 163/2
m.-dür 154/3
mesned A. makam
m.-ine (każā m. otur-) 254/8
mest F. sarhoş, mest
m.-i (hamr m.) 244/1
(ᶜışk m.) 244/1
mestūr A. perhizkâr, namuslu
m.-lar 308/10 (F. aslı *mestūrān*)
meşakkat A. zahmet, sıkıntı, meşakkat
m. 131/8, 145/8, 168/5
bilen 107/7, 310/13
birle 311/4
çik- 305/13
ili 285/11
m.-nıñ katı 56/1
m.-dan kurtıl- 183/5
meşᶜaledār F. < A. *meşᶜale meş'aleci*
m.-ġa (közsüz m. ohşa-) 321/6
meşāyih A. şeyhler bk. *şeyh*
m. hırkası 121/1
kelāmı 214/12
(tācı- m.) 114/12
meşġūl A. meşgul
m. 245/9, 303/13, 304/5, 349/9
bol- 73/8, 229/5, 313/2, 349/5
m.-men 81/2
meşġūlluk meşgul olmak
m.-dan (maᶜzūlluk yahşırak m.) 45/13
meşhūr A. şöhretli, meşhûr
m. 185/7, 234/7, 284/13
bol- 162/2, 348/9
m. turur 245/5

idi 107/5
meşveret A. danışma, meşveret
m. kıl- 91/9, 192/3, 337/5
metā A. mal, eşya krş. *māl*
m.-ından (dünye m. tiler bol-) 319/10
mevc A. dalga
m. havfı 250/3
ur- 262/10
m.-ining (teñiz m. evci) 7/8
mevcūd A. var olan, bulunan, mevcud
m. 287/7
m.-ların (bar m. al-) 102/13
mevcūdāt A. varlıklar, yaratıklar
m. (ezell-i m.) 348/12
(mefhar-i m. "Hz. peygamber") *7/2*
meveddet A. sevgi, muhabbet
m. (tarik-i m.) 224/11
m.-i zi'l-kurbā ("akraba sevgisi, akrabayı sevme") *155/13*
m.-den 155/11
mevᶜiza A. öğüt, vaaz
m.-lar ayt- 121/12
mevlā A. Allah
m. (şükr-i niᶜmet-i m. kıl-) 318/5
mevṣūf A. vasıflanmış
m. (... bilen m.) 37/13, 65/6
mevt ölüm
m. (melekü'l-m.) 39/12 bk. *melek*
mevzūn A. ölçülü, vezinli
m. 229/9/13, 248/13, 308/2
bol- 280/2
(sözüñ m. ve şīrīn bol-) 216/6
(tabᶜ-ı m.) 288/2
meydān A. meydan
m.-ġa kil- 227/9
kir- 21/2
m.-a kil- 21/4
kir- 77/7
m.-ınıñ (cefā m. irenleri) 304/10
m.-ında (... m. çap-) 309/3
meyl A. meyil, arzu
m.-i takvā 160/7
m.-i 41/11, 89/1, 347/6
ve mahabbeti 224/5
meymendī bk. *hoca hasan meymendi*
m.-ge sor- 217/9, 224/3
meyşūm A. uğursuz, mel'ûn
m. (seniñ tig yüzi kara m.) 238/8
mezellet A. zelillik, horluk, itibarsızlık

m. *bilen 171/5*
mezheb A. tutulan yol
m.-*i* (*āşıḳ irnin͡g m. ol*) *263/1*
mezīd A. çoğalma, artma
m. *ḳıl-* ("çoğaltmak, arttırmak") *61/5*
meziyyet A. meziyet, üstünlük
m. *83/2*
mezḳūr A. zikredilmiş, anılmış
m. (*irür-men . . . m.*) *163/10*
idi 107/5, 185/7
mīḫ F. çivi krş. *mismār*
m. (*temür m. ur-*) *118/2*
mıḳdār A. değer, derece
m.- (*fażl ve m. maʿlūm bol-*) *335/3*
m.-*ından* (*ḳulnın͡g m. artuḳraḳ*) *71/9*
mışr, mışır Mısır
m.*içinde 12/12*
mülḳi 92/8/10, 93/1, 163/6, 317/11
(*ʿazīz-i m. bol-*) *162/12*
m.-*ġa 186/1*
m.-*da 106/10, 162/10, 186/8, 344/1*
A. mısrâ (başlık) metin içinde geçmemektedir
m. *10/13*
A. Mısırlı, mısır'a ait
m. *ḳaṣaba* ("keten ve ipekli mısır bezi") *191/1*
(*zü'n-nūn-ı m. bḳ. zü'n-nūn*) *80/13, 81/4*
miftāḥ A. anahtar
m.-*ı* (*erzāḳ ḥazīnesinin͡g dururlar*) *309/7*
mihmān F. misafir, konuk (derviş ?)
m. (*on iḳi m. bir ḥucraġa sıġ-*) *23/11*
miḥnet A. eziyet, sıkıntı, mihnet
m. *285/13*
bilen 179/5, 349/8
içinde 49/6, 196/10, 263/2
otı 54/6
teşvīşi 284/4
(*belā ve m. çiḳ-*) *202/3*
m.-*te ḳör- 316/11*
m.-*in çiḳ- 206/6, tat- 34/13*
mihr F. sevgi, muhabbet
m.-*cān* (*min͡g m. bilen*) *95/1*
m.-*in͡gni ḳön͡gülde berḳit- 140/11*
m.-*inden 283/5*

mihter F. (yüksek rütbeli) hizmetkâr; çavuş ?
m. (*ʿanter san͡ga m. ḳireḳ*) *13/8*
miḳāyil A. *miḳaʾil* dört büyük melekten biri, Mikâil
m. (*cibrīl ve m.*) *108/5*
(şahıs zamiri) bk. *men*
m. *231/12*
binmek
m.-*miş* (*at m.*) *186/12*
m.-*ip* (*. . . atına m.*) *310/11*
m.-*gen* (*tevege m.*) *115/3*
m.-*mege 115/6*
mindür- bindirmek
m.-*di* (*tevege m.*) *89/2*
min͡g bin (sayı sözü)
m. *6/6, 41/2, 62/6, 90/7, 95/1, 117/6, 154/6/10, 179/10, 182/2, 183/12, 193/1, 204/7/12, 213/6, 219/2, 229/2, 257/4, 280/7, 311/4, 338/6, 345/3*
m. *bir 161/7*
m. *ise 355/4*
(*yüz m.*) *179/10, 183/12*
minnet A. minnet
m. *. . . ten͡grige ! 4/2, 130/9, 235/10*
bilen 320/5
bol- 49/10
it- 319/13
ḳıl- 257/6
ḳötür- 211/5
tut- 195/6
yüḳi 278/13
(*şüḳr ve m.*) *235/10*
m.-*in . . . ḳötür- 164/4*
m.-*ini ḳöter- 175/10*
miʿrāc 7/3 bk. *ṣāḥib*
mīrās A. mîras
m. *ḳal- 283/7*
m.-*ın tap- 163/4*
mirvaḥa A. yelpâze
m. *141/5*
misāl A. örnek, benzer, misâl
m. (*bu m. öze turur*) *73/11*
m.-*i* (*vüzerā eṭıbbā m. turur*) *91/11*
misḳ A. misk krş. *müşḳ*
m. *340/4*
rāyiḥalı 243/7
m.-*ḳe oḫṣa- 340/3*

miskīn A. âciz, zavallı, yoksul
m. *17/5, 27/8, 81/12, 98/11, 161/4, 305/11*
işek 62/11
kişi 38/10, 75/10
rızkı 182/8
m.-niñ 306/13
m.-ni 356/2
m.-ler 42/9, 62/7, 101/4, 301/8
m.-lerge 174/3
m.-lere 111/4
miskīnlik âcizlik, âciz davranmak
m. it- 199/3, 200/9, 202/11
mismār A. çivi
m. ur- 214/7
mīzāc A. bünye, tabiat, mizaç
m. (*i^ctidāl-i m.* "vücudun muvazenesi") *265/6*
mīzān A. ölçü, itidal
m.-nı sakla- 168/12
mu(n-) bk. *bu*
mu^cākıb A. cezalandıran, cezalandırıcı (F. aslı *mu^cākabat* "cezâlandırma")
m.-ınça 85/13 (*mu^cākabatınça ?*)
mu^cālece A. ilâç yapma, tedavi
m. iste- 165/5
kıl- 265/3
m.-si üçün 165/7
mu^callim A. muallim, öğretmen
m. 117/13, 229/2, 282/8/12, 294/4
hilmi 282/4
katı 228/13
(*iy m !*) *229/6*
m.-niñ 282/2/10
m.-ge bir- 27/10
m.-ni 282/3
mu^cātib A. tekdîr (eden)
m.-inden iymen bol- 83/7 (doğrusu *mu^ca tebe olmalı idi ? Kelimenin üstüne ayrıca* "cevrinden" *kelimesi yazılmış*)
mu^cāvenet A. yardım
m. kıl- 32/1
mu^cayyen A. tâyin edilmiş, belirli
m. 205/5, 283/12, 354/3
kıl- ("tâyin etmek, kararlaştırmak") *43/2, 56/8, 145/9*
m. durur 165/9
mu^cazzez A. azîz, muazzez, saygı gören
m. tut- 194/10
mubālaġa A. mübalaga
m. 317/12
kıl- 241/2, 309/4
mubaşşır A. gözleyici, bakıcı, bekleyici, koruyucu
m. (*dürr-i ma^cnīge m. müşteri*) *13/10*
mu^ccib hayrete düşüren, şaşkınlık veren
m. ve maġrūr 309/8
yigit 266/8
mufārakat A. ayrılık, ayrılma
m. ihtiyār kıl- 268/3
vaktı 248/4
m.-ından soñra 249/13
muġannī A. şarkıcı, mugannî
119/5
(*iy m !*) *119/9*
(*ol m.*) *119/13, 120/8, 122/6*
m.-ler 121/7
muġaylān F. deve dikeni
m. kölgesi 111/5
m.-nıñ tübü 111/6
muhakkak A. muhakkak, mutlaka
m. 125/5
muhakkık A. tahkik eden, muhakkik; (tasavvuf terimi) hakikatı delilleri ile ispatlayan
m. ^cālim 291/5
m.-ane beytler 128/2
m.-lar sohbeti 123/13
m.-larnıñ 131/11
muhāl A. mümkün olmayan, muhâl
m. 23/7
irür 23/4, 308/6
ise 261/3
m.-i ^cakl 261/6, 312/6, 344/7
m.-nı (*hayāl-i m.*) *192/8*
m.-dan (*hayāl-i m.*) *226/13*
muhālefet A. aykırılık, karşı gelme, muhaliflik
m. kıl- 197/6
m.-in artur- 300/8
muhālif A. aykırı, uygunsuz
m. bol- 18/8
yil 133/13, 186/2, 262/10
muhammed yezdī bk. *Hoca muhammed*
muhammedü'l-muştafā Hazreti Peygamber

krş. *muṣṭafā*

m. m. 7/4

muḫannat/s A. *muḫannas* korkak, kadın mizaçlı, edebsiz

m. 173/5

m.-ḳa 102/4

m.-ni helāḳ it- 173/9

muḥārif A. tahrif eden, bozan; hilekâr, düzenbaz

m.-ler 152/8 (bk. metin, notlar)

bigi 220/2 (krş. *oğrılar bigi*) (Birinci misalde F. aslında rindan "rintler" ?, ikinci misalde düzdan "hırsızlar" karşılığında kullanılmıştır.)

muḥāsebe A. *1.* hesap (ilmi), muhâsebe

m. ᶜilmi 49/8

2. hesaplaşma

m.-den ni ḳayğusı bar 51/1

muḫāṭara A. tehlike (-li)

iş 49/13

m. durur 184/1

muḥib A. *muḥibb* dost, muhip

m. bol- 56/8

m.-i-biz (*faḳīrler muḥibbi biz*) *228/9*

muḥkem A. kuvvetli, sağlam

m. biḳit- 167/10

otur- 156/13

tög- 152/11

ur- 36/7, 63/13, 281/13

uruş- 276/8

yumruḳlar yidür- 200/3

muḫlis A. ihlas sâhibi, hâlis, muhlis

m.-ler 343/5

m.-lerinden 47/4

muḥtāc A. ihtiyacı olan, muhtaç

bol- 285/10, 321/12

ḳıl- 114/2

degüldür 199/6

m.-lar üçün 113/2/3

m.-reḳ 321/11

m.-reḳtür 38/4

muḫtaṣar A. ihtisar edilmiş, kısa, küçük, basit

divan (?) *132/8* ("küçük, basit bir divan memuru"?)

iş ("küçük bir vazife") *53/7*

yaz- 71/3

muḫtelif A. çeşitli, muhtelif

m. (*istiᶜdād m. durur*) *287/6*

muḥtemel A. ihtimal dahilinde, olabilir

m. durur 307/3

muḥterem A. muhterem, hürmete lâyık

m. (*niᶜmet iyesi m.*) *303/13*

muḥtesib A. (eskiden) şehrin asâyiş ve nizâmına bakan kimse

m. 118/13

m.-niñ 98/1

m.-den (*ḳorḳ-*) *50/13*

muḳābele A. karşı karşıya gelme, karışma

m. (*leşker ve raᶜiyyet m. bol-*) *130/5*

muḳābil A. karşı karşıya gelen, karşılık

m. bol- 21/1, 29/9

muḳaddem A. önce, önde, üstün

m. tut- 155/6

muḳadder A. (Allah tarafından) takdir edilmiş, mukadder

idi 72/8

ise 197/9

muḳaddime Zamahşeri'nin meşhur nahiv kitabı

m.-sin (*ṣāḥibu'l-ḳeşşāf m. iline al-*) *244/11*

muḳarrer A. (Allah tarafından) kararlaştırılmış, (mülk memleket) nasip olmak

m. bol- 31/13, 33/5

muḳarreb A. (Tanrının) yakını, sevdiği

m.-leri (*ḥażret-i ᶜizzetniñ m.*) *316/3*

muḳīm A. *muḳīm iḳamet* eden, oturan

m.-ġa (*niᶜmet-i m. tüş-* "devamlı sâadete ulaşmak") *268/8*

m.-lar safarġa ᶜazm it- 245/10

muḳrī A. okuyan (Kur'an için)

m. (*bir m.*) *223/8*

muḳteżā A. iktiza eden, icap

m.-sı (*ḳażā m.* "adâlet hükmü") *317/13*

mulāṭafa, mulāṭafat A. iyi, güzel muâmele etme, tatlı davranma lûtf etme krş. *talaṭṭuf*

bilen mükāleme ḳıl- 228/2

ḳörgüz- 85/13

(*munça m. . . . ḳıl-*) *211/13*

muᶜlem A. tefrik edilmiş, belirtilmiş; süslü

m. (*dībā-yı m.*) *191/2*

mun- bunamak AB. *monu-* ?

(*iy saᶜādetli m.*) *187/7*
mübāḥase A. bahse girişme, münâkaşa
m. ḳıl- 334/1
tüş- 214/10
mübārek A. bereketli, feyizli; kutlu, uğurlu, hayırlı
m. 11/2, 39/5, 55/4, 57/12, 59/9, 70/10, 121/13, 124/1, 138/4, 212/6, 221/9, 222/3, 243/12, 269/5
bol- 13/13
m.-dür 101/11
mübāriz A. döğüşen, cenk eden, bahadır
m.-ler (F. aslı : *süvārān*) *ḳılıçınıñ berḳı 296/12*
mübeddel A. değişmiş, tebdîl edilmiş
m. bol- 124/2, 322/13
mübezzir A. müsrif
m. (*gedāy-ı m.*) *42/7* (*müdbir ?*)
mübezzirlik müsriflik, israf etme
m.-ni pişe tut- 283/8 (imlâ *müdebbirlikni ? müdbirlikni ?*)
mübtedī A. yeni başlayan, acemi, müptedî
m. fehmi 245/6
mübtelā A. tutkun, müptelâ
m. bol- 30/1, 49/13, 111/13, 227/2, 307/5
ḳıl- 239/8
m.-men 112/3
m.-dur 131/7
mücāhede A. azap, ıstırap, sıkıntı, mihnet
m. çiḳ- 238/2
m.-ge ḳoy- 233/11
muvāfaḳat ḳıl- 119/12/13
m.-sin çiḳ- 242/1
m.-sini ḳör- 198/10
mücārā A. yarış, çekişme, tartışma
m. ᶜözri 318/1
mücāvir A. (bir yere) çekilip oturan, komşu olan
m. bol- 249/4
mücerred A. yalnız, mücerret
78/12, 149/11, 282/11
müdām A. devamlı, durmadan
m. 223/6
müdārā F. A. hoş görme, yüze gülme, dostluk gösterme
ḳıl- 300/7
ṭarlıḳı 318/1

müdbir A. tâlihsizliğe uğramış, düşkün
m.-ge 343/7
müddeᶜī A. iddiâcı, inatçı, müddeî; hodbin, bencil
m. 106/3, 155/12, 237/13, 256/10, 355/13
birlen 300/11
m. durur 153/2
m. ler 257/11, 258/11
m.-melāmeti 237/9
m.-lerinden 300/12
müddet A. zaman, müddet, süre
m. (*az m.*) *42/7*
(*bir m.*) *130/3, 132/1, 136/2, 231/1, 277/7*
m.-i hicret 355/11
ᶜiddet 268/4
medīd 43/2
m.-den (*bir m. soñra*) *222/12, 232/5, 286/1, 335/11*
m.-i yit- 289/13
m.-ler 112/1
müdebbir A. tedbirli, müdebbir
m. ᶜāḳıl ir 294/3
müʾezzin A. müezzin, ezan okuyan
120/1, 222/13, 223/6
(*iy m!*) *120/3*
m.-ge 222/9
m.-leri (*cāmiᶜniñ m.*) *222/9*
müferriḥ A. ferahlık veren, iç açıcı
m. 15/3, 139/10, 216/7, 270/11
bol- 12/6
müfīd A. mânâlı, faydalı
m. 13/12
müflis A. iflâs etmiş, müflis, parasız
m. 48/13, 93/10, 182/2, 345/12
(*aç ve m.*) *344/4*
(*ġarīb ve m.*) *194/7*
(*ᶜuryān-ı m.*) *286/9*
m.-ni 306/12
m.-ler 343/6
müfsid A. ifsâd eden, bozan
m. kişi 177/4
(*mülhid-i m.*) *95/9*
müftī A. fetvâ veren, din bilgini
oġlı 339/13
m.-ge sor- 144/13
müheyyā A. hazır, hazırlanmış

m. kıl- 58/10
mühim (m) A. ehemmiyetli
m. iş 82/10
mühmel A. mânâsız, boş
m. oyna- (?) 157/3
söz- 215/3
sözle- 313/12
mühmelāt A. mânâsız, boş sözler
m.-dan sözle- 184/11
mühr F. mühür
m.-ini kötür-("bikrini izāle") 95/1
mükāleme A. konuşma, mükâleme
m.-kıl- 228/2
mükāşefet A. ilâhî sırların görünmesi (tasavvufta)
m. bahrine müstağrak bol- 14/4
mükedder A. üzüntülü, kederli
m. bol- 339/1
kıl- 136/4
mükerrem A muhterem
m. ve mucazzez tut- 194/10
m.-dür 35/4
mükerrer A. tekrar, mükerrer
m. (ayt-) 216/8
mülāzim A. (bir vazifeye, hizmete) devam eden, hizmette bulunan
m. 73/6, 89/11
bol- 167/5
m. idiler 254/9
mülhid A. dinsiz
m. 214/9
m.-i müfsid 95/9
mülk A. memleket, mülk
m. 19/5, 33/5, 93/11, 321/9
(māl ve m.) 177/11
(siyāsetsiz m.) 322/6
m.-ni 96/12
m.-üñgde 258/8
m.-i 19/3, 92/9
(ferāğat m.) 305/10
(mışr m.) 163/6
m.-iniñg 31/9/10, 33/2
m.-ine 92/10, 278/5
m.-in 33/7, 52/4, 93/1, 319/2, 328/8
m.-inde 163/10, 317/11
m.-ünde 281/3
mülket A. mülk, ülke bk. *mülk*

m. (māl ve m.) 80/9
mülūk A. melikler bk. *melik*
m. (hıdmat-i m.) 27/11
münācāt A. (Allaha duâ ve niyâz, yalvarma
m. (ve . . . ducā) 145/7
kıl- 353/4
münādī A. münâdî, tellâl
m. 19/9
münāfık A. iki yüzlü, münâfık
m. dost 325/9
kibi 100/10
şuhbeti 349/3
münāsebet A. ilgi, münasebet
m.-i (sañga ni m. . . . bar ?) 51/8
münāsib A. uygun, yaraşır, lâyık
m. 18/7
degül 56/11, 120/13
m.-i sīret 43/4
münāzaca, münāzacat A. kavga, çekişme, münâzaa
(münāzacat) kop- 130/5
tüş- 293/2
münāzara A. münâzara, münakâşa
m. kıl- 299/5
münecces A. pis, murdar krş. *necis*
m. it- 347/13
müneccim A. müneccim, astrolog
m. 220/6/7
münevver A. aydınlanmış, münevver
m. bol- 123/9
(közler m.) 195/3
m.-dür (şemc-i m.) 340/10
münezzeh A. muhtaç olmayan, berî, münezzeh
m. (cümleden m.) 159/2
müncim A. (in'âm eden, nimet veren) zengin
m. 194/5, 198/8
bol- 186/10
tācir 193/13
keremi 302/3
A. aydınlık veren, parlak
(iy cemāli m !) 334/11
(şems-i m.) 106/13
münkad A. tâbi, uyan
m. (hükmüñge durur m.) 295/13
münkatic A. kesilmiş
bol- 25/9
münker A. dinen câiz olmayan

m. (*maʿaşi ve m.*) *283/8*
münḳir A. inkâr eden, inanmayan
m. bol- 128/3
müntehā A. son hadde erişen
m. bol- 287/3 (F. aslı : *müntehi*)
mürebbī A. yetiştiren, terbiye eden
m. rāyı (burada "şeyh") *118/7*
müretteb A. tertip olunmuş, düzenlenmiş
m. . . . bol- 11/11
m. idi 56/6
mürīd A. (bir şeyhe) intisâp eden, mürîd
m. 147/13, 345/12
bol- 228/10
m.-ine ayt- 287/10
mürüvvet A. merdlik, insanlık, mürüvvet
m. 234/2
ḳör- 286/4
ḳörgüz- 100/5, 356/1
ṣadrı 284/11
ve ḳerem 87/6
degül 72/1, (*m. ol degüldür*) *137/3 a.* kenarda
(*ni m.*) *127/3, 303/3*
m.-siz 44/8, 199/7, 346/10
mürüvvetsizlik namerdlik, mürüvvetsizlik
m.-ḳe ḥaml it- 49/3
müsāfir A. konuk, misâfir
m.-ler 301/9
m.-lerge 174/4
müsāmaḥat A. müsâmaha
m. ḳıl- 200/6
müseccaʿ A. secîli (söyleme)
m. sözle- 313/9
müsellem A. teslim olunmuş, mukarrer
m. bol- 92/9
m. turur 193/12
durur 283/11, 302/8
m.-dür 58/7
müstaʿcil A. acele(eden)
325/4
(*eyā m. ir !*) *273/3*
müstaġraḳ A. dalmış, batmış
m. bol- 14/5, 228/4
müstaḥiḳ(ḳ) A. hakkı olan, lâyık
m. maḥrūmdur 351/6
müstaḳīm A. doğru
bol- 126/5

müstecāb A. kabûle layık (olan)
m. (*bir duʿāsı m. faḳīr*) *39/3*
müstefīd A. istıfâde eden, faydalanan
m. bol- 137/13
müstemiʿ A. dinleyen
m.-lerge ḳöre ayt- 347/5
müsteskī A. istiska illetine tutulmuş, çok su içen ve karnı su toplayan
m. 140/3
müsülmān < A .müsliman müslüman, islâm
m. 136/13, 331/9
ir 331/7
leşḳeri 148/8
m.-men 331/12
m.-lar 150/4
ḥākimi 314/10
(*iy m !*) *307/10*
m.-larġa 39/8
müşābehet A. benzerlik
m.-iñ (*ni m. bar ?*) *51/8*
müşāhede A. (gözle) görme, müşâhede
ḳıl- 151/2, 198/6, 252/4
m.-den 233/12
m.-sinden 238/2, 242/1
müşārün ileyhi A. parmakla gösterilen
m. ve muʿtemedün ʿaleyhi bol- 53/11
müşāveret A. danışma, müşâvere
m. ḳıl- 174/7
müşerref A. şereflenmiş, şerefli
m. bol- 195/3, 232/8
ḳıl- 12/6
müşfiḳ A. merhametli, seven, acıyan
m. 323/11
bol- 32/9
yār 100/11, 266/3
müşḳ F. misk krş. *misk*
m. 315/10
müşkil A. zor, müşkül
beyt 10/8
iş 207/8, 294/3
vāḳiʿ bol- 107/9
m.-dür 248/7, 341/4
m.-im 109/10
m.-in ḥall it- 19/3
müştaġil A. iştigâl eden, meşgûl
245/9
m.-i niʿmet 309/8

müştāḳ A. özleyen, müştak
m. 273/3
bol- 70/13, 231/2
müştaḳlıḳ özleme, müştak olma
m. 231/3
müşteri A. müşteri (?), alıcı (?) müşteri yıldızı ?
m. 13/10 (dürr-i maᶜnīge mubaşşır m.)
müteᶜabbid A. ibâdet eden, kulluk vazifesini yerine getiren krş. *ᶜābid*
m. (ᶜāmiyy-i m.) 346/3 bk. *ᶜāmiy*
müteᶜallik A. taalluk eden, mensup, bağlı
m. bol- 42/3, 76/11, 234/4
turur 287/11
m. leri ("mensupları") *301/12*
m.-lerine (dīvān m.) 73/3/4
m.-lerinden 311/10
mütecebbir A. cebir ve zor kullanmağa yeltenen, zorba
m. (bir avuç mütekebbir ve m.) 309/7
müteferrik A. dağılan, dağınık
m. bol ("dağılmak") *31/3*
māl cemᶜ it- 318/13
müteġayyir A. (hâli, tavrı) değişen, başkalaşan bozulan
m. bol- 53/4, 79/2, 235/12, 248/1, 323/1
mütehammil A. taşıyan, tahammül (eden)
m.-i 301/10 (agır yükler m. "taşıması, katlanması")
mütehayyir A. şaşmış, şaşırmış
m. ḳal- 202/2
mütekebbir A. kibirli, azametli, kendini beğenmiş
m. ve mütecebbir 309/7
mütekellim A. söyleyen
m. ir 313/9
vāᶜizler 148/13
mütemekkin A. yerleşen, yerleşmiş, oturan
m. bol- 210/13
oltura ḳal- 241/12
mütenaᶜᶜim A. nîmet içinde ve nazlı büyüyen
m. idi 296/10
mütenāḳıż A. tenâkuz eden, zıt, çelişik (F. aslı *münāḳıż*)
m.-ı (anuñ m. durur) 156/2
mütereddit mütereddid, kararsız
m. bol- 218/7, 325/12

müttaḳī A. takvâ sâhibi, müttahî
m.-ler 352/11
m.-lerden 321/10
müttefik A. birlik (olmuş), uyuşmuş, anlaşmış
m. bol- 329/4
müvekkel A. *müʾekkel* vekil, memur edilen
m.-leri (ᶜuḳūbet m. "işkence memurları") *260/11*
müyesser A. hâsıl olan, müyesser
m. bol- 137/12, 256/9
tüş- 202/12
müzehheb A. (altında) süslenmiş, süslü
m. (sarāy-ı m. içinde oltur-) 191/9
müzekkī A. şahitlerin şehâdeti hakkında tezkiyede bulunan, tezkiyeci
ᶜudūller 254/8
müzeyyen A. tezyin edilmiş, bezenmiş
m. 56/6, 205/7
(müretteb ve m. bol-) 11/11

N

F. menfi edatı, "olmayan, -sız"
bk. *nā-cins, nā-çār, nā-dān, nā-gah* v.b.
F. A. cinsi bozuk, soysuz
n. 239/8
nā-çār F. çaresiz
118/7
nā-dān F. câhil, bilmez
n. 332/1
(ol n.) 83/9
(zāhid-i n.) 328/9
nādir A. az, seyrek, nâdir
n. bilen ḥukm it- 209/2
tüş- 209/2
n.-ü'l-ḥüsn ("az bulunur güzel") *ḳul 224/10*
nafaḳa A. geçinecek (para), nafaka
n. ḳıl- 143/2, 247/8
n.-sın isrāf ḳıl- 43/2
nā-gah F. vakitsiz, ansızın, birden bire bk. *nāgeh (-an)*
n. 232/4, 247/9, 249/2, 297/9
naġam A. nağmeler bk. *nağme*
n. bilen 138/12
nā-geh F. vakitsiz, birden bire, ansızın bk. *nāgah, negehān*
n. 36/7/10, 75/4 ("nihayet" aslı *ta*), *85/10* (aslı *ittifāḳan*), *152/10, 156/12,*

198/12, 209/8 (aslı : *nādir*), *243/2, 262/10*
nāgehān F. ansızın birden bire, bk. *nāgah, nāgeh*
n. 57/6, 210/10
naġme A. ses, nağme
n. ḳıl- ("şarkı söylemek") *122/5*
(*niñ̑ türli n. bırle*) *6/6*
(*dāvūdī n. bilen*) *195/11*
n.-si (*gurāb n.*) *220/13*
nā-ḫalef F. A. hayırsız halef (evlat)
n. 321/8
naḫl A. hurma ağacı
n. bigin saḫī 354/8
n.- ını (*saḫāvet n. tiḳ-*) *320/2*
naḫle A. hurmalık
n.-siñ̑e (*maḥmūd n. yit-*) *115/11* (bk. *maḥmūd n.*)
nā-ḫoş F. hoşa gitmeyen, nâhoş
n. nefesiñ̑ 223/13
naḥv A. sentaks, (arap.) cümle bilgisi, nahiv
n. ʿilmi 244/11
(*edā-yi n. ḳıl-*) *245/8*
nāḳa A. dişi deve
n.-sı (*ṣāliḥ n. mı ?* "Salih peygamberin mucize göstererek kayadan çıkardığı deve") *308/9*
naḳd A. para, servet, nakit; peşin para
n. 284/2
ilt- 150/7
n.-i rāḥat 284/4 ("peşin, hazır rahat")
n.-i bar idi 313/4
n.-in 321/5
nā-ḳes F. alçak; pinti, nekes
n. işiḳine ḳil- 174/12
naḳḳāş A. nakış, yapan nakkaş
n. 353/10
n.-nıñ̑ ḳadrini bil- 339/2
naḳl A. nakil
n. it- ("anlatmak, haber vermek") *181/10*
naḳş A. nakış
ḳazıl- 299/6
n.-ı 268/10, 283/3
n.-ın 239/10, 245/8
boz- 239/10
naʿl A. nal
214/8

nālān F. inleyen
n. ḳoy- 242/5
nāle F. inleme
n. ḳıl- 265/4
ve zārī ḳıl- 127/1, 227/2
namāz F. namaz
n. ḳıl- 38/2, 104/2, 107/8, 179/13, 319/3, 343/7
n.-ġa mensūb bol- 347/11
tur- 123/4
n.-nı köp ḳıl- 104/3
n.-ıñ̑nı ḳażā ḳıl- 104/13
n.-ın (*tañ̑ n. ḳıl-*) *142/10*
nāmdār F. ünlü, namdar
n. bol- 12/9
F. kitap
n.-miz (*bu gülistān n.*) *355/12*
nā-mevzūn F. A. ölçüsüz
n. 229/7, 238/4
A. âr, edep, hayâ
n. yaḳasın yırt- 279/10
A. ateş
n. 150/12, 220/9 (?), *339/9*
naʿra A. nâra, bağırma
n.-ur- ("nara atmak") *21/3, 110/3, 126/10, 127/8/11*
naṣāyih A. < *naṣāʾih* nasihatler, öğütler bk. *naṣīhat*
n. (*ġarāyib n.*) *11/10*
naṣīb A. pay, hisse, nasip
n. al- 131/9
ḳıl- 197/5
n.-im yoḳ 188/8
nāṣiḥ A. öğüt veren
n. vezīr 42/13
n.-ler terbiyeti 149/12
naṣīḥat A. öğüt, nasihat (kitabın sonlarına doğru başlık olarak da geçmektedir, hikmet gibi)
n. 122/13, 227/7, 321/9, 322/11, 323/4, 324/1/13, 325/11, 326/3/6/10, 327/2/9, 329/2, 330/7/10, 334/8, 335/5, 340/11, 344/12, 347/3
bābı 233/3
başla- 59/13
bir- 80/8, 226/13, 278/3

şarṭı 355/7
tut- 55/13, 351/12
(pend ü n. bol-) 285/9
n.- bilen 103/10
n.-ḳe 285/4
n.-ni 53/4, 283/9
n.-in 10/10
n.-imni 55/6, 284/3
n.-i 32/13, 82/8, 118/9, 255/9
n.-ine 321/11
naṣrānī A. hıristiyan
n. oġlı 84/7
(yehudi daġı n. daġı mecūsī) 26/13
naṭʿa A. Satranç tablası
n.-sında (bu maʿnī n.) 313/1
nāy F. 1. ney
n. (def ve n.) 212/4
2. kamış
n. (ney)-den (ḳurı n. şeḳḳer yi-) 25/13
F. naz
n. ḳıl- 236/11, 271/9
ve niʿmet 27/9
n.-ı (oġlanlar n.) 66/3
A. bakış, görüş, nazar
n. ḳıl- ("bakmak") 5/9, 8/1, 19/1, 73/13, 140/7, 151/12, 152/5, 158/11, 163/1, 206/11, 224/12, 232/11, 243/13, 251/12, 252/4, 309/9, 356/5
(ʿārif-n.) 13/10 (?)
(ehl-i n.) 198/7
(memdūḥ-ı n.) 227/8
(ṣāḥib- n.) 11/12
n.-ı 22/11, 226/7, 227/6, 255/11
(ʿināyet n. bilen) 306/8
n.-ında 99/10, 104/12, 120/8, 171/13, 213/12, 298/8
n.-ından 102/10
nazīf A. temiz
n. ḳisvet 303/1
naẓīr A. benzer, eş
n.-iñ 13/10 (?), 229/12
naẓm A. nazım
n. ayt- 185/3
it- 13/11
n.-ı ġarīb 14/2
nāzüḳ F. nâzik
n. 139/10, 146/8, 271/12, 281/11
nė F. değil, yok (menfi edatı) krş. ni(F.)
n. fāyide 37/6
ġuṣṣā 7/8
maṣlaḥat revā ḳör- (burada türkçe ni "ne" edatı ile karıştırılmış olacak) 314/12 bk. ni
nebī A. peygamber
n. ʿa. s. 304/8
ʿa. s. ḥadīsi 295/9
ḳatında 165/3
(yūsuf n. ʿa. s.) 348/3
n.-ni şefīʿ ḳitür- 117/3
A. pis, murdar krş. münecces
n. yire tüş- 96/7
nedāmet A. pişmanlık, nedâmet
n. ilt- 355/1
yi- 98/8, 284/3, 294/2, 323/6
nedīm A. sultanın meclis ve sohbet arkadaşı, nedîm
n. 347/4
n.-i ḳāmil 48/5
n.-ler hüneri 48/2
n.-lerge 47/9
n.-leri (sulṭān n.) 27/3
n.-lerine 143/9
n.-lerinden biri 84/4
nefʿ A. fayda, menfaat
n. al- 13/13
üçün 240/4
n.iñ üçün 6/13
n.-i firāvāndur 32/5
nefes A. soluk, nefes; bir nefeslik an
n. yolı 264/4
ḥimāyeti 342/9
(bir n.) 37/10, 99/12, 126/11, 212/10
(tigme bir n.) 4/5
(bir iḳi ḫoş n. ur-) 264/3
n. bilen 37/1, 82/2
n. niñ çıḳmaġı 4/6
n.-de 4/8
n.-im otı 109/3
n.-imden (burada "sesimden" mânâsında)
n.-iñ 223/13
n.-iñden 221/8
n.-i 124/1

n.-in 11/2 ḳabūl it "nasihatını tutmak"

nefīs A. beğenilen, hoşa giden, güzel
n. (*arı n. tonları* F. aslı : *cāme-i pāḳ*) *302/12*
n. turur 339/6
n.-iñge (*ᶜaḳl-ı n. ni boldı ?*) *226/1*

nefret A. tiksinme, nefret
n. içinde 239/13

nefs A. *1.* can, nefis (biyolojik ihtiyaçlar)
n. 174/11, 237/5
esīri 155/7
ili 341/5
ivi 102/2
(*ġıdā-yı n. irür*) *196/4*
(*ḫasīs-i n. idi*) *185/8*
n.-i emmāre 307/4, ("nefis ve şehvet" bk. *emmāre*)
n.-i ḫasīsiñ 226/2
n.-ḳe 169/13
n.-iñ durur 300/5
n.-iñge 154/13, 300/7
n.-i 94/13, 159/6, 335/4 (*n.-i ? ḫabīs*)
n.-iniñ 291/12
n.-ine uy- 174/10
n.-in öltür- 300/10
yeñ- 142/4, 292/7
2. kendi, şahıs; cevher
n.-inde (*öz n. ḫüneri yoḳ*) *339/9*
(*şeref-i n.*) *250/13*

nehār A. gündüz
n. (*leyl ve n.*) *151/4, 246/10, 249/4*

neheng F. timsah
n. bar 315/5
n.-den ḫavf it- 208/4

nehmet A. büyük himmet; aşırı hırs
n.-iniñ terḳeşi 313/4

nehy A. yasak (etme)
n. it- 155/13
F. ıslak, yaş, nemli
n.-dür 239/4 (*ᶜaynım . . n.*)

neseb A. soy, nesep
n.-i (*ḳülniñ ᶜālī n. bar*) *339/8*

nesl A. nesil
n.-i munḳatiᶜ bol- 25/9

neşāṭ A. sevinç, neş'e
n.-ı güli sol- 270/10
A. cins, tür, nev'

n.-inden (*ḫıyānet n. bol-*) *255/4*

nevāḥī A. nahiyeler, oba
n.-sinden (*ᶜarab n. bir ḳara oġlan*) *128/5*

nev-bahār F. ilk-bahar
n. (*ṭarī çün n.*) *356/8*, (son satır, kelime)

nevbet A. sıra, nöbet
n. al- 188/5
(*ḳünde üç n.*) *167/7*
(*niçe n.*) *48/9, 131/11*
n.-i (*cemāliñ güliniñ n.*) *236/8*

nevha A, ağlama
n. ve feryād 247/13
ve zārī ḳıl- 117/2

nevmīd F. ümitsiz, ümidi kırılmış
n. 43/6
A. can çekişme
ḥāleti 263/10
içinde nāle ḳıl- 265/4

1. ne, niye, hangi (soru sözü)
n. 7/7, 10/1, 14/9, 17/3, 25/5, 30/7, 31/10, 34/12, 35/8, 39/7, 46/11, 51/1/6/8, 52/8/9, 54/7, 58/1/5, 61/4, 64/1, 66/2, 67/5, 68/11, 83/1, 84/13, 90/10, 95/8, 97/8, 98/5, 105/5, 114/6/7, 120/4, 126/12, 127/3, 132/5, 135/2, 143/5 146/1, 150/5, 154/8, 156/8, 160/12, 164/5, 169/7, 176/4, 205/2, 206/7, 217/10, 221/7, 226/1, 237/1, 239/7 236/12 246/5, 247/1, 250/12, 251/8, 252/9, 258/4/9, 259/4, 260/12, 262/7, 264/9/12, 270/11, 272/11, 279/12, 289/7, 294/6, 297/12, 303/2/3/4, 314/11/12, 319/7, 323/5/7, 324/5, 337/11, 339/2, 341/13, 342/11, 343/10, 344/4/13
2. ne (müphem söz)
n. 8/10, 9/3, 30/5, 48/11, 62/6, 80/6, 99/2, 101/12, 160/4/5, 177/6, 219/8/12, 221/9, 225/1, 238/3/13, 270/3, 279/13, 313/8, 323/4/6/8
n. bilen 96/9, 236/7, 350/10
n. ḳadar 20/10, 34/1, 39/10, 76/13, 103/9, 122/2, 143/10, 166/7/9/11, 174/11, 180/6, 275/3, 300/7, 347/1/13
ḳim 16/11, 28/12, 85/7, 258/13, 313/4/5, 327/6

n. türlü 121/10, 141/11
n. üçün 32/3, 79/4, 89/13, 90/2, 91/10
n. yirge 184/4, 194/5/11
n. yirde 32/6, 152/9, 229/12, 297/3, 305/13, 315/2/3/4/5
yirden-sen 228/3, 245/1
n. turur 32/8, 87/1, 107/13, 144/5, 212/1, 213/10, 223/10, 228/3, 354/2
n. durur 107/10, 288/7, 311/8
-dür 226/11, 264/11
n. idi 292/2
ise 100/9, 353/3
n.-ni (*kȯñ̑lüm tile-*) *234/11*
n.-den 15/4, 154/2
n.-m-dür 239/3
F. *yok, değil* (menfi edatı) krş. *ne*
n. ʿaceb 12/4, 20/11, 292/10, 315/8, 330/6
fāyide 310/9
ġam 344/11
ḥācet 102/4, 114/12, 125/11
imkān 350/6
ḳayġu 231/13, 235/1, 317/1
ḳireḳ 160/8, 215/1
lāzım 345/11
nuḳsān 235/4
revā 153/11
ziyān 355/7
ni . . . ni "ne . . . ne de"
n. . . . n. 103/6/7, 155/7/8, 226/9, 265/6, 328/1/2, 328/3/4

niçe nice, ne kadar, kaç
n. 19/6, 20/7, 28/10, 48/13, 99/11, 103/11, 108/7, 111/10, 117/13, 173/11, 177/11, 182/11, 197/11, 216/6, 223/7, 227/1, 232/12, 234/1, 236/6, 259/1, 266/6, 267/13, 294/10, 295/8, 334/3
n. bir 157/3, 208/7, 339/12
n. ḳim 19/3, 62/11, 79/10, 101/10, 103/8, 115/6, 118/3/9, 126/5, 145/12, 150/10, 152/6, 161/2, 173/6, 197/7/9, 199/3, 202/10, 203/2, 215/9, 240/9, 254/11, 257/10, 261/1, 265/1, 285/8, 322/3, 329/1, 331/8, 346/12, 347/10
n. nevbet 48/9, 131/11
(*bir n.*) *10/5, 21/8, 23/13, 24/3, 54/3/8, 57/2, 88/4, 109/1, 117/8, 118/7, 128/1, 152/8, 169/11, 176/2, 177/5, 179/4, 203/10, 200/3, 204/11, 207/1, 239/1, 243/9, 254/8, 299/9*
(*bir n. ḳün*) *12/1, 20/12, 33/1, 41/8, 53/7, 58/11, 62/5, 70/7, 80/1, 138/3, 172/6, 245/10, 246/5, 282/9*
(*bir n. yıl*) *15/7, 270/9, 290/6*
(*iy n.*) *80/2, 279/4, 341/1/2*
n.-si (*bir n.*) *217/8*
n.-sin (*bir n.*) *202/13*
n.-ler 111/6
n.-lerni 352/3
n.-lerden 140/12, 352/4

niçüḳ nasıl, nice
n. 31/12, 44/6, 82/1, 84/6/8/9, 100/7, 109/11, 119/9, 135/3, 145/7, 146/2, 147/5, 167/13, 182/2, 191/2/5, 197/6, 206/12, 240/12, 242/3, 260/10, 272/12, 276/13, 281/1, 287/3, 332/12, 352/10
n. ḳi 41/10, 140/3, 213/5, 312/9
n. ḳim 20/3, 36/1, 45/13, 52/10, 61/13, 64/6, 103/2, 118/2, 119/7, 140/7, 146/9, 150/7, 168/10, 171/5, 192/9, 193/6, 194/3, 195/3, 201/6, 204/6, 208/2, 209/8, 232/3, 237/5, 244/5, 263/3, 275/11, 284/5, 285/6, 286/12, 299/2, 307/5, 314/1, 331/1, 336/4, 340/4, 341/6
n.-sen 264/9
n. idi 31/10
n. imiş 290/7/8

niçün niçin krş. *ni üçün*
n. 47/3, 84/11, 104/5, 127/7, 151/6, 154/13, 158/5, 175/6, 210/7, 218/2, 224/4, 228/8, 230/9, 232/6, 241/7, 246/1/9, 262/4, 274/11, 282/12, 284/8, 293/8, 334/6, 351/4, 353/7

nifāḳ A. nifak
n. bilen ("zâhiren, görünüşte, iki yüzlülük") *200/11* krş. *CC. neḳ*

niḳ niçin?
n. 220/10 (*n. bilmediñ̑ ?*)

niḳāḥ A. nikâh, evlenme

n. (*ᶜaḳd-i n. ḳıl-*) *136/1, 158/3, 268/5*
n.-ına (*ᶜaḳd-i n. raġbet ḳıl-*) *157/11*
nīl Nil nehri
n. yaḳası 93/3
nime (bir) şey
n. 100/1, 113/1, 181/7/13, 283/9, 293/13, 322/4, 332/8, 344/7
(*her n.*) *224/6*
(*hīç n.*) *142/1, 253/10, 287/1*
n.-si (*hīç n. yoḳ*) *175/13, 354/5*
niᶜmet A. nîmet
n. 4/4/8, 6/12, 24/7, 72/5, 117/10, 141/13, 162/8, 181/11, 302/4, 311/4
n. bilen 27/9, 157/11
iyesi 303/13, 306/8, n. iyeleri 302/11
ḥaḳḳı 44/10, 71/13, 124/10, 240/3
şükri 58/12, 163/11
ṭamaᶜı 79/7
ve ziynet 6/9
(*ḫılᶜat ve n.*) *48/1, 78/1, 207/1, 210/6, 280/11*
(*ḳāfir-i n.*) *316/9*
(*māl ve n.*) *29/2, 59/7/8, 65/10, 67/1, 162/5, 176/2, 182/3, 194/1, 283/7, 318/6*
(*müştagil-i n. dururlar*) *309/8*
n.-i (*şükr-i n. mevlā*) *318/5*
muḳīm 268/8
n.-ḳe 4/9
n.-ni 42/7, 60/7
n.-de 52/13, 310/3
n.-iñ̂ 72/10, 274/13, 349/3
n.-i 42/5, 174/2, 185/8, 269/2
bilen 68/3, 71/12, 261/11, 301/6, 312/8
köp 19/8, 164/11, 275/7, 355/3
şüḳri 47/2
n.iniñ̂ 5/5, 295/2, 315/7
n.-ine 5/3
n.-inden 264/5, 345/8
n.-ler 256/2, 290/5
n.-lerine 180/4
n.-lerinden 305/7
nisār A. gökten yere saçılan, saçı *A.B. nüṣār* "yağmur" ?
n. 352/13
nisbet A. mensubiyet; kıyas, mukaye.

n. it- 252/11, 348/7
ḳıl- 149/13
nişān F. nişan, alâmet, iz krş. *nişāne*
n. ḳal- 19/7
ur- 298/5
n.-ı ḳal- 201/9, 348/3
n.-sızdan ? 10/1
nişāne F. nişan krş. *nişān*
n. ḳıl- 78/11
öt- 276/5
nit- < *ni it-* ne yapmak, nitmek
n.-eyim (*nideyim*) *96/2*
ḳim 272/6
n.-ḳeymen 147/13
n.-ḳeysen 304/13
n.-ḳey 352/8
n.-se bolur 188/8
niyāz A. yalvarma, niyâz
n. içinde 211/3
(*ᶜözr ve n.*) *116/13*
niyyet A. niyet
n. ḳıl- 49/5
A. çekişme, ihtilâf, nizâ
n. ortadan ḳit- 23/10
nöger (*nöḳer?*) < M. arkadaş; hizmetkâr krş. CC. *nöger* "arkadaş, yoldaş" *A.B. nevḳer?*
n.-ine ayt- 293/4 (burada "yol arkadaşı")
n.-leri (*sulṭān n.* "hizmetkârları", adamlar, askeri v.b.) *61/10*
nūḥ Nuh Peygamber
n. 7/8
nuḳṣān A. eksiklik, noksan
n. 31/4, 235/4, 250/12, 328/2, 331/10
içinde 125/2
A. nur, ziya, aydınlık
n. 213/5
n.-ına (*ḳüneşniñ̂ n.*) *235/4*
n.-ın ḳör- 123/7
nuṣrat A. yardım; zafer, başarı
n.-ᶜinān 13/6
n.-tur (*fetḥ u n. işi*) *12/13*
nūşin revān (*ᶜādil*) Nuşirevânı Âdil, meşhur Sasânî hükümdarı
n. 60/12, 61/2, 91/2
n.-ı ᶜādil (bk. *ᶜādil, meliḳ ᶜādil*) *82/9*
n.-ı ᶜādilġa 60/13, ᶜādilge 90/13
nutfe A. meni, tohum

ḳızın 49/6
l.-un (*oġlun*) *106/8, 286/10*
o.-ını (*oġlını*) *29/2/11*
o.-ı-men (*oġlımen*) *339/13*
o.-ı-sen (*oġlısen*) *28/7*
oġurla- çalmak, hırsızlık etmek
o.-dı 112/10
o.-sa 113/1
o.-p (*māl o.*) *102/11*
oḫşa- benzemek
o.-r 55/7, 150/2/6, 321/1/7, 324/7, 340/3/9, 345/12, 346/9
o.-ġay 303/12
oḳ ok
o. 210/2, 267/10, 338/8
at- 69/4, 209/13, 210/4, 298/5, 338/7
bile 324/12
bilen 329/9
birle 338/5
ᶜilmi 78/11
ötmegi 73/1
temüri 201/8
toldur- 276/4
yaġ- 297/1
o.-dur (*ḳirpüḳi o.*) *323/3*
o.-ı 276/5, 313/5
(*maᶜrifet o.*) *285/4*
o.-ınıñ ülgüsi 304/11
o.-ına 69/5
o.-ını yasını 210/6, 298/2
o.-ın 210/10, 296/6
o.-un 210/4
oḳı- okumak bk. *oḳu-*
o.-ġayım- 274/4
o ! 11/13
o.-dı 234/13, 320/10
o.-ġay 274/10
o.-dı ise 190/4
o.-mışıñ yoḳ 270/2
o.-yı(?) *234/13*
oḳu- okumak krş. *oḳı-*
o ! 274/10
o.-sun (*oḳusun, oḳısun* ?) *84/3*
o.-dum 187/6
o.-dı 21/3/10, 26/10, 41/12, 128/7/13, 162/11
o.-dılar 241/1
o.-mış 240/7
o.-r-men 223/11
o.-r 127/9, 129/5
o.-ġaymen 221/12
o.-sam 221/12
o.-sañ 228/6
o.-sa 189/10, 281/7
o.-r idim 105/10, 118/10, 249/4/5
o.-r idi 40/9, 178/13, 220/12, 223/9, 263/13, 297/6
o.-r idiler 31/9, 128/2/3
o.-ġaylar idi 263/4
o.-dum ise 10/7
o.-di ise 84/4, 219/4
o.-r iseñ 224/1
bolsañ 123/2
o.-p 127/5, 129/3, 190/3, 255/11, 351/1
o.-maġıl- 223/12
ḥamd oḳu- 127/5
ḫuṭbe oḳu- 220/12, 221/12
ᶜilm oḳu- 162/11, 320/10, 351/1
ḳurʾān oḳu- 223/9, 228/6, 281/7
medḥ oḳu- 219/4
şiᶜr oḳu- 128/7
taḥsīn(*ler*) *oḳu- 26/2, 241/1, 255/11*
tesbīḥ oḳu- 127/9, 129/5
oḳut- okutmak
o.-tı 71/7
ol o
(*sıfat*) *4/2/6, 7/2, 8/1/3/4/7/12, 10/7, 11/7/8, 12/2/11, 13/8/9/12, 14/2/6/7/9, 15/4, 16/9, 17/3/8/10/12, 19/5, 20/10, 21/2/7, 22/6/7/9/12, 23/1/2, 24/4/5/8, 26/4, 27/5/12/13, 28/9/11/11/13, 30/6, 31/9, 33/3/5/6/11, 34/3/9, 35/6, 36/2/6/13, 38/3/5, 39/11, 40/2/5, 41/1/7/8/11, 42/5/11, 44/11, 45/9/10, 46/9, 49/4/13, 51/4, 52/3, 53/5, 54/5/11, 55/1/4, 56/6/11, 57/1/3/9, 58/9, 59/3/13, 61/4, 62/2/10/13, 63/1/4/10/11/12, 64/3, 64/5, 65/2/4/6/8, 67/2/5/12, 69/11, 71/3/6/10, 73/13, 74/5, 75/4/7/9, 76/12, 78/7, 79/2/6, 80/10, 81/12/13, 82/7/8, 83/9, 84/3, 85/2/10/12, 86/13, 88/8, 89/1/12, 90/1/8/9, 91/7/9, 92/3/4/9, 93/2, 94/9/13, 95/11, 96/4/7, 100/6, 101/8, 102/5/6/11, 103/1, 104/1, 105/4, 106/8/12, 107/5, 108/5, 109/8/9/*

350/6
andan ondan
a. 14/8, 28/10, 33/3, 63/3, 69/10, 79/7, 87/7, 109/10, 113/3, 122/11/13, 123/5, 134/4, 148/6, 157/8, 165/4, 170/10, 182/5, 183/2/3, 188/8, 191/13, 222/8, 225/2, 227/11, 234/9, 235/4, 261/4, 280/6/13, 298/13, 317/1, 325/8, 345/11
a. ᶜacebreḳ 238/10
artuḳ 77/3, 252/2
artuḳraḳ 294/7
ᶜazīzreḳ 346/13
burun 19/8, 193/10
burunraḳ 153/6, 352/1
ḳim 66/13, 90/5, 106/1, 280/9, 291/11, 321/11
özge 159/3
soñra 38/5, 68/9, 302/2
yaḫşı 90/5
yaḫşıraḳ 18/5, 124/11, 164/8, 273/1, 347/2
2. oradan
a. 43/12, 171/1, 248/7
3. ondan sonra
a. 171/1 (?), *339/7* (*yaḫşı saḳışlap andan at-*)
ança o kadar, onca
a. 133/9, 267/4, 286/6, 308/10, 309/5, 348/1
(*miñ a.* "bin misli") *62/6*
(*yüz a.* "yüz misli") *36/3, 331/4*
anlar onlar krş. *alar*
a. 147/1, 174/6, 217/11, 301/11, 316/10
a. ḳim 342/10
içinde 317/2
ḳöñlünde 35/10
naẓarında 104/12
vāḳıᶜası 352/2
a.-nıñ biri 101/5, 158/11, 186/11, 187/5
derdi 128/4
esbāb-ı maᶜāşı 58/10
kifāyeti 305/8
tabīᶜatı 347/10
a.-nı bil- 48/13
daᶜvet ḳıl- 174/6
fażīḥat ḳıl- 334/9
a.-ġa değül 304/11
fetḥ bol- 96/11
ḫaber ḳıl- 205/10
müsellem durur 302/8
yoldaş bol- 101/2
a.-da 342/2
a.-dan biri 26/4
alar onlar krş. *anlar*
a. 46/1, 151/8, 247/2, 262/4/11, 267/13, 268/2, 276/8, 305/5, 312/4, 325/1/5, 329/4/8, 350/1
a. bilen bil bağla- 245/11
işi 254/13
naẓarı 298/8
yolın yürü- 302/5
a.-nıñ āhı 75/11
biri 44/7, 262/12
efᶜāli 122/10
eygü fażlası 301/13
ḥāli 312/12
ḫorluḳı 310/7
içinde 293/7
ḳilmegi 148/3
ḳutlı ḳademi 123/13
rāyı 255/10
sīreti 300/13
sözge meyli 347/6
ṣūreti 246/12
taḥsīni 241/1
a.-nı tutup ḳetür- 24/4
a.-ġa ... ayt- 262/3
ḳemeçi bol- 7/8
sözle- 117/8
yidür- 329/9
a.-dan bil- 214/4
ᶜibret al- 352/5
nişān ḳal- 19/7
ansız onsuz
a. (*ḳıla bilmes idi a. dil ārām*) *139/11*
ol- ?? olmak bk. *bol-*
o.-dı (*ḫatm o. bu gülistān nāmemiz ?*) *355/12*
oltur- oturmak bk. *otur-*
o.-ayım 57/13
o.-uñ 57/11
o ! 199/8, 344/12
o.-sun (*tiḳ o.* "sussun !") *119/11*
o.-dum 119/13
o.-dı 29/4, 33/11

o.-ursen 246/10
o.-ġay 334/5
o.-sa 191/9, 340/9, (tiḳ o.) 20/10
o.-a ḳal- 241/13
o.-up 13/4, 82/10, 146/7, 147/5, 215/3, 230/8, 232/6, 262/9, 285/6, 288/12
tur ! 267/2
o.-gan 120/9
o.-maḳ 125/11, 239/5/6
(tiḳ o. "susmak") *92/7*

on on (*10*)
o. 123/3, 135/12, 136/11, 199/9, 218/13, 222/10, 223/1, 266/10, 291/2, 296/7, 332/2, 354/12
o. biş (*15*) *28/11, 291/7*
iḳḳi (*12*) *23/11*

orman orman
o. içinde 137/7
yanında 126/9
o.-da 127/2

orta orta
o.-ġa . . . ḳitür- 124/8, 216/13, 217/5, 318/2
o.-da 103/11, 130/5, 325/2
(*bu o.*) *203/9*
(*ol o.*)*108/5, 120/11, 325/6*
o.-dan ḳit- 23/10, 225/4
o.-mızda ("aramızda") *53/6, 232/4, 240/3*

oruç < F. *rūze ?* oruç
o. tut- 95/11, 167/6, 341/10

oş (*uş ?*) işte krş. CC. *oş*
u. 66/10, 235/8, 266/5, 355/7
u.-ta ("işte") *83/11*
u. bu 250/6
u. ol 15/9, 37/4, 253/4, 287/13, 321/1
u. böyle (*?*) *5/9*

ot ateş
o. 62/6, 75/8, 324/10
söndür- 25/10
ur-? 22/4
yaḳ- 47/7
o.-dur 325/3
o.-ḳa yaḳ- 75/1, 86/7, 144/3, 210/7, 263/2
(*nār-ı o. at-*) *321/5*
o.-nı söndür- 324/7
o.-dan 79/13

o.-um art- 108/8
o.-ı 75/4, 109/3, 204/1, 257/12, 285/4
o.-ına 38/13, 54/6, 164/1/8, 231/11, 232/9, 249/3, 355/3
o.-ından 8/13, 75/11, 151/2
o. -suz 281/2

ot ot
o. ḳöḳin yi- 202/6
(*ḳöḳ o.*) *160/11*
(*yaş o.*) *294/11*
o.-ḳa 160/12

ot ilâç
o.-dan çiḳ- 293/11

otaçı tabip, hekim, üfürükçü?
o. 265/5

otun odun
o. anbarı 75/4
yıḳ- 325/4
o.-mı-dur ? 321/2
o.-ın al- 74/8

otur- oturmak
o ! (tiḳ o ! "sus") *299/11, 333/10*
o.-ġıl- 192/9
o.-ġul 329/6
o.-uñ 22/5
o.-duñ 69/5
o.-dı 34/11, 70/7, 107/8, 156/13, 254/8
o.-dılar 104/1
o.-mış 39/4
o.-ursen 164/5
o.-ur 141/4, 154/8, 164/7, 169/5, 259/3, 303/12, 315/7, 330/13
o.-urlar 24/3, 219/9, 310/13
o.-ġay 208/7
o.-sañ 58/2, 74/12, 212/3
o.-sa 118/10, 157/7, 208/5, 214/2, 237/4, 267/10, 341/13, 347/7
o.-ur idim 243/2
idi 130/7, 146/10, 199/1, 210/12, 242/2, 253/7, 312/10
o.-ur irdiler 23/13
o.-a tura 273/1
o.-up 10/6, 23/10, 58/3, 69/13, 78/12, 88/5, 90/4, 116/1, 119/2, 144/12, 164/10, 183/9, 184/3, 207/4, 215/13, 223/8, 235/12, 256/12, 265/9, 284/11, 299/4, 301/1

o.ğunça 267/10
o.-ğan 217/2, 301/8
o.-ğanın 231/10
o.-maḳ 184/10
o.-ma ! 125/9, 257/10
o.-man 205/4
o.-mas 118/1
o.-maslar 309/12

oyna- oynamak, şakalaşmak; hareket etmek
o.-sunlar (baş o !) 44/6
o.-dı 133/13, 313/4
o.-r 220/7, 282/8, 296/6
(ḳözleri o.) 18/13
o.-ğaysen 157/3
o.-r bolsa 177/9
o.-y küle ḳıl- 297/2
o.-p 74/6, 122/12, 128/9, 156/12, 210/4/10
(baş o.) 21/5, 225/12
(süñgü o.) 21/6
o.-maḳ 282/5

oyuncaḳ oyuncak, şaka
o. ḳıl- ("şaka (gibi) gelmek") 123/1
yetişmek, yetişip geçmek
o.-up ḳiç- 333/2

Ö

öç öç, intikam
ö. al- 64/11, 259/13
ö.-den ? 207/10
ö.-üñgni 345/11
ö.-in al- 199/11
ö.-ün al- 63/11, 295/8, 342/4

öde- ödemek
ö.-megen (ḥaḳ borcın ö.) 343/9

öfḳe öfke
ö. bile 253/11
bilen 258/13

ög- öğmek
ö.-erler 187/9
ö.-señg 331/1

ögren- öğrenmek; alışmak
ö.-iñg (irdem ö !) 278/4
ö.-diñg (ḳimden ö ?) 122/9
ö.-ip ḳit- 78/11, 190/1
ö.-ip tururlar ("alışmışlardır") 95/7
ö.-mes (ʿilm ö.) 350/13
ö.-megen (edeb ö. ir) 280/13

ögret- öğretmek, alıştırmak
ö.-ḳil 229/6
ö.-ti 76/12, 190/1, 244/10
(ḳim ö ?) 244/7
ö.-ip-men 165/11 ("alıştırdım")
ö.-ḳeysen 189/10/13
ö.-ḳen 149/13

ögün- öğünmek
ö.-üp lāf ur- 154/12

ögüt öğüt, nasîhat krş. *naṣīḥat*
ö. al- 285/13, 321/13, 352/1
bir- 227/3
işit- 351/10
ḳönisin işit- 27/7
ö.-ün ḳabūl ḳıl- 327/2

öḳüz öküz
ö.-i (ʿanber ö. bol-) 310/6

öl- ölmek
ö ! 30/13
ö.-düñg 111/3, 116/1
ö.-di 60/11, 88/10, 111/11, 116/5/10, 168/2
ö.-miş 167/12
ö.-üp tururlar 105/13
ö.-ermen 343/8
ö.-er 51/12, 166/4
ö.-ür 55/10 (ulur ??)
ö.-geymen 319/2
ö.-gey 23/4, 269/11
ö.-iser 211/5
ö.-sem 235/9
ö.-se 168/11, 171/6, 185/5, 316/13, 319/3
ö.-gey idim 249/5
ö.-üçeḳ 219/2
ö.-günçe 211/3
ö.-geninde 343/12
ö.-geninden 18/12
ö.-er bolsa 174/9
vaḳtın 209/6
ö.-meḳ 344/9
turur 55/8
ö.-megi 40/7
ö.-medim 115/13
ö.-medi 60/12
ö.-mes 12/11, 188/11, 197/13, 345/6
ö.-meyinçe 157/8

öldür- öldürmek bk. *öltür-*
ö.- üñ ! 24/11
öli ölü bk. *ölü*
ö. acıġı 187/3
evi 187/1
tiri bol- 189/10
(nefsi ö.) 159/6
öltür- öldürmek krş. *öldür-*
ö.-eyim 68/9
ö ! 25/8, 99/1, 235/8, 324/9, 259/12
ö.-gil 68/9
ö.-gül 68/6
ö.-düñ 330/2
ö.-di 29/2, 189/2
ö.-diler 63/3
ö.-üp turur 176/5
-tür 10/2
ö.-ür 168/10, 227/5
ö.-gey 326/10
ö.-se 338/2
ö.-se bilürsen 324/9
ö.-üp 25/10, 290/9
ö.-gen 228/12, 300/10
ö.-genine 228/12
ö.-ür bolsa 112/5, 177/9
ö.-meḳ 67/11, 87/2, 338/5
ö.-mege 16/8, 65/13, 66/6, 68/5, 81/12, 262/2
ö.-meḳde 337/13
ö.-mes 345/3
ö.-mese 337/10
ölü ölü krş. *öli*
ö. ḳüñülli 109/2
ö.-ni tirgize bil- 338/6
ö.-lerden 10/3
ö.-sin (düşmen ö. ḳör-) 91/6
(yehūdī ö. yu-) 182/12
ö.-sine 186/10
ölüm ölüm
hāline tüş- 115/11
taṣavvurı 265/1
ö.-ge ḳoy- 206/2
ö.-den özge 30/12
ö.-in anñ- 345/7
ö.-li ("ölümlü") *ḳişi 17/3*
ᶜömr A. ömür
ᶜö. 37/4/10, 267/3, 318/9
barınça 72/3
beḳāsı 82/4
rāḥatı 318/9
ᶜö.-ni 25/13, 243/10, 249/7
ᶜö.-üm 103/9
bol- 122/2
içinde 269/3
ᶜö.-ümniñ 184/2, 248/11
ᶜö.-üñ 272/4, 340/11
ᶜö.-i 96/10, 129/7
bāġı 25/2
içinde 121/2
ᶜö.-iniñ 24/13, 88/11
ᶜö.-in 196/13, 319/1
ᶜö.-ün 90/9
ᶜö.-ini telef ḳıl- 321/7
żāyiᶜ it- 25/13
ö.-ünde 289/13
ö.-ünden 264/8
öp- öpmek
ö.-ti 22/8/10, 166/2
ö.-er 256/7
ö.-üp 25/2, 58/13, 67/1/13, 77/2, 120/9, 143/4, 181/5, 200/12, 254/10
ö.-erde 156/12
ö.-mege 257/4
ö.-üşke 257/6
yir öp- 22/8, 25/2, 58/13, 67/13, 77/2, 166/2, 181/5, 254/10, 256/7
öpüş- öpüşmek
ö.-üp (öp (ü) şüp) 246/13
ö.-meḳ (yüz ḳöz ö.) 247/1
örmek
ö.-üp (saçın ö.) 83/12
ört- örtmek
ö.-er (ᶜaybını ö.) 351/8, 355/4
ö.-e bilmes 305/3
örte- yakmak
ö.-r (taᶜna otına ö.) 355/3
örtügli örtülü, gizli
ö. ḳal- 217/11
(durur ö.) 54/3
öt öd
ö.-i (ādemīniñ ö.) 65/6
öt- geçmek, delmek
ö.-ti 205/13 (ḳüneş issisi arḳasına ö.)
ö.-megi (oḳ. ö.) 73/1

ö.-mes (*okı ü. nişāne*) *276/5*

öv ? ev, (bu misalde) oda krş. *iv*

ö.-ge sal- 167/9

kendi

ö. 25/4, 31/1, 48/4, 49/7, 78/3, 82/1, 83/9, 86/1, 90/4, 104/9, 119/3, 125/4, 134/5, 149/10, 155/5, 176/12, 184/9, 187/2, 195/7, 190/9, 197/4/7, 198/8, 201/5, 207/2, 216/11, 219/12, 220/10, 240/13, 241/3, 248/1, 262/5, 267/8, 286/5/12, 289/8, 290/13, 298/1, 331/5/6, 335/6, 336/1, 339/9, 346/13, 349/9

ö. özüme 230/4, 249/13, 298/3

özinĝe 201/10

ö.-üm 40/11, 147/4, 231/11

ö.-üme 230/4, 249/13, 298/3

ö.-ümni 198/2, 229/5

ö.-ümden 175/11

ö.-ünĝ 9/4, 13/7, 113/8

ö.-inĝe 201/10, ö.-ünĝe 90/12

ö.-ünĝni 8/13, 227/1, 328/3, 329/4

ö.-ünĝden 267/2

ö.-i 18/2, 88/1, 139/8, 149/5, 228/12, 242/10, 248/13, 267/5, 282/1, 292/13

durur 317/4

ö.-ininĝ 63/7, 70/12/13, 228/1, 337/10

ö.-ine 13/13, 18/9, 49/7, 55/5, 190/11, 200/3 211/2

ö.-in 38/13, 79/13, 192/12, 205/7, 231/13, 292/1, 332/1, 340/6

ö.-ün 108/7, 154/5, 273/8, 339/12

ö.-ini 106/6, 144/3, 205/8, 220/12, 233/5, 306/1, 340/4

ö.-inden 77/10, 106/3, 333/13

ö.-ünden 339/11

ö.-leri 302/2, 304/4

ö.-lerini 309/13

özden seçkin, güzel bk. *özdenĝ*

ö. 94/3, 122/4, 138/10, 195/8, 196/3, 225/5, 275/9

kuç- 257/7

ö. irdi 156/11

ö.-ni 195/7

ö.-ge (*özdenĝ-e ?*) *323/2*

özdenĝ seçkin, güzel bk. *özden*

ö. 140/6, 142/2, 154/1, 157/13, 186/12, 193/13, 230/8

bilen 237/4

kuç- 308/1

sev- 142/2

ö. idi 139/6

ö.-e (*özden-ge ?*) *könĝül bir- 323/2*

üstüne, üzere

ö. 5/9, 9/11, 41/10, 48/4, 53/9/11, 58/10, 68/1, 72/10, 83/3, 85/9, 107/2, 117/13, 118/2, 121/6, 129/9, 130/2, 163/8, 168/6, 172/13, 192/7, 239/10, 241/2, 249/12, 251/3/5/6, 255/2/12, 266/13, 276/2, 279/12, 282/12, 283/13, 284/11, 294/6/9, 299/4/6, 331/11, 356/3

(*. . . -nınĝ ö.*) *139/1, 331/9*

(*menim ö.*) *77/2, 78/4, 82/2/1*

(*seninĝ ö.*) *113/4*

(*anınĝ ö.*) *22/11, 295/2*

ö. turur 18/2/3, 73/11, 91/13, 125/2, 248/1, 331/6, 337/11

özge başka

ö. 48/10, 67/11, 73/7, 86/1, 114/3, 154/5, 188/6, 194/2, 216/3, 222/11, 223/3, 252/11, 254/2, 262/5, 268/9, 279/3, 289/3, 300/6, 311/5

(*. . . -den ö.*) *30/12, 66/7, 191/6, 290/2*

(*senden ö.*) *218/11, 219/1*

(*andan ö.*) *159/3*

(*mundan ö.*) *269/4, 289/5, 298/7*

ö.-ninĝ 279/11

ö.-ge 149/5, 289/7

ö.-ni 261/13

ö.-den 229/8, 292/7, 328/3

ö.-si 259/5

ö.-sin 159/4

ö.-ler 19/4, 110/3, 125/1, 137/13, 146/12, 239/11, 261/10, 301/10, 330/8

ö.-lere 262/4

ö.-lerden 125/3, 309/13, 335/7

A. *ᶜuzr* özür

ᶜö. it- 350/6

ve niyāz 116/13

ᶜö.-ümni 99/3

ᶜö.-in 5/2, 98/6

tile- 58/13, 72/5

ᶜö.-üni 318/1

üzere

ö. 76/4, 190/10, 191/3, 327/1, 331/8,

338/11
(*menim ö.* "üzerime, üstüme") *261/1*
(*anıñ ö.* "üzerine") *345/10*

P

pāḳ F. temiz
p. ṣuḥbet 262/8
p. iseñ 347/13

pāre F. parça
p. pāre ("parça parça") *it- 312/12*
" *ḳıl- 190/5*
ton ḳiy- 286/2

pārsā F. âbit, sofu, zâhit
p. 114/5/9, 174/13
ir 97/7, 125/5, 152/4

pārsālıḳ zahitlik, sofuluk
p. 102/1
ḳuvveti 237/7

pārsī F. Fars'a, İran'a âit
p. (*gūgird-i p.* "İran kükürdü") bk. *gūgird 184/4*

pas pas
p.-ın (*temür p. ḳiter-*) *117/12*

pehlevān F. pehlivan; güçlü
p. 192/12, 201/2, 273/10, 297/2
bol- 292/8
aṭ 273/4
yigit 298/2
yumruḳçı yigit 192/1
(*küreşçi p.*) *76/7*
(*uruşçı p. ḳoçḳar*) *335/9*
p. idi 296/8
p.-ı cehān 292/6
p.-ġa 297/11
p.-nı 154/7

peleng F. kaplan veya pars
p. közi 36/5
zaḫmı 111/13

pelid F. pis, murdar
p.-rek turur 278/1

pençe F. pençe
p. ḳuvveti 297/5
tut- 64/12, 198/4, 207/10, 335/11
tutuş- 87/11, 336/2
ur- 36/5
p.-de 297/8
p.-si 258/3
p.-sını 38/10

pend F. nasihat, öğüt
p. ü naṣiḥat 285/9

perde F. perde
p. 154/3
p.-niñ 153/9
p.-ge 153/10
p.-si yırtıl- 306/13
p.-sinde (*elḥānı p. durur -musiḳide-*) *220/13, 221/1*

perde-dār F. perdadâr, kapıcı, teşrifatçı?
p. 312/3

perhīz F. perhiz
p. 308/12

perīşān F. dağınık, perîşan
p. 119/2, 144/6/8, 183/9, 206/11, 301/4, 304/1/3, 309/5

perīşānlıḳ dağınıklık, perişanlık
p.-dan 329/5

pervāne F. ışık etrafında dönen böcek, pervâne
p. 231/13

pes F. öyleyse, şu halde, halbuki, imdi
p. 28/6, 32/3, 146/2, 150/6, 154/2/13, 214/13, 218/2, 303/2, 304/2, 305/4, 313/8, 349/6
maᶜlūm boldı ("artık anlaşıldı") *ḳim 221/10, 241/3*

peydā F. meydanda, peydâ (olma)
p. bol- 95/12

peyġamber F. peygamber
p.-ge (*ᶜīsā p. ᶜaleyhi's-selām* bk. *ᶜīsā*) *189/8*

pīr F. yaşlı, ihtiyâr
p. ḳişi 265/13
(*iy p !*) *270/4*

pīrūze F. fîrûze, mavi renkli süs taşı
p. (*ḳerbiçleri p.*) *299/8*

pīşe F. san'at, iş, meslek; huy, âdet
p. tut-("huy edinmek, âdet etmek") *283/8*
(*ḳutlu p. ?*) *161/3*

pīşeḳār F. sanatkâr
p. 196/7

piyāde F. piyâde, yaya
p. *147/12*
birlen üt- 226/4
. . . yürüp ḳit- 111/10
p.-ler 293/6
p.-leri 293/5 ("satranç oyununun piyon-

larι")
piyāle F. kadeh, bardak
p. al- 184/8
sιn- 341/4
pūlād F. çelik
p. al- 184/8
ḳollι 64/12

R

raġbet A. istek, arzu, rağbet
r. 241/4, 288/11
ili 11/6
it- 141/1
ḳιl- 157/11, 257/4
ve irādet bilen 147/1
rāḥ A. şarap
r. iç- 257/1
rāḥet A. rahat, sükûnet, gönül rahatlığı
r. bilen yörü- 300/1
ḳitür- 4/7
tap- 208/2
tig- 134/4
(zaḥmet ve r.) 72/12
r.-ḳe 101/1, 103/9
r.-ni 284/4
r.-te 344/3
r.-im 132/7
r.-iñ 154/2, 201/7
r.-i üçün 79/8, 196/12, 301/11, 318/9
r.-iniñ 34/13, 35/1
r.-in 9/6, 49/7
r.-lerinden 307/12
raḥīl A. göç
r. (ḳūs-i r.) 37/8
raḥīm A. merhametli, esirgeyen (Allah)
r. (yā r !) 98/4, 99/7
raḥim A. hısımlık, akrabalık
r. ḳaṭʿι ("akrabalığı reddetmek, kesmek") *155/11*
r.-ni (ḳaṭʿ-ι r. nehy it-) 155/13
raḥm A. acıma, esirgeme, merhamet
r. it- 41/2, 85/9, 199/7, 206/13, 251/2, 326/6/7
ḳιl- 183/5, 208/13, 322/6, 327/1
raḥmet A. acıma, esirgeme, merhamet
r. it- 135/12
ḳιl- 38/8, 312/12, 353/5
tile- 186/6
r.-iñ 353/5
bilen 356/3
r.-iniñ yaġmurι 5/4
r.-in 129/4
raḥmetu'l-lāhi ʿaleyhi A. geçmiş büyüklerin adından sonra söylenen : "Allahın rahmeti üzerine olsun"
r. a. (ʿabdu'l-ḳādir geylānī r. ʿa.) 99/6
raḫt F. ev eşyası
r.-ιn (ivιñ r. tir-) 86/7
raʿiyyet A. bir hükümdarın idaresi altında bulunan halk, tebea
r. 79/9
birle 33/8
bāġι 61/7
ḥāli 39/2
ḫān-u-mānι 63/6
ivi 61/11
rāḥeti 79/8
r.-dür 33/9
r.-niñ 32/7
r.-ḳe 31/6, 59/8, 79/10
r.-ni 32/5, 96/13, 97/2
r.-den 65/11
r.-iñe 38/8
r.-i 31/1, 36/13
raḳṣ A. raks, oyun
r. ur- 118/12 (aslι dest "el" *vur-)*
r.-ḳa ḳilip oyna- 128/8
ramaḳ A. bk. *sedd-i ramaḳ*
ramażān A. Ramazan ayı
r. ayι 95/9
raʿnā A. güzel, lâtif
r. cemāl 226/5
rās-māl (reʾs-i māl?) F. < A. sermâye, hâsıl
r. ι (ʿömrümniñ r.) 248/11
(ḥayādur ādemīniñ r.) 133/10
rāst F. doğru
r. 91/5
ayt- 88/3, 272/5, 312/1
bol- 84/13, 348/8
di- 348/10
söz 18/4, 85/4/6
rāy A. fikir, görüş, rey
r. 288/2, 312/2

ḳörgüz- 82/11
ve tedbīr 210/9
(*ḫoş r.*) *212/6*
r.-ı sulṭān 83/9
r.-ım 57/12
r.-ıñgız 83/5
r.-ı (^{c}*aḳıllar r.*) *49/12, 284/5*
r.-ınıñ 118/7, 255/10
r.-ın 26/2
r.-ına 120/13
r.-ında 83/1
rāyiḥā A. koku
r.-ñdan (*ḫoş rāyiḥāñdan*) *15/5*
r.-lı (*ḫoş r.*) *140/5*
(*misḳ r.*) *243/8*
rāz F. sır
r. 10/1
r.-ın fāş ḳıl- 218/4
r.-ıñ (*ḳizli r.*) *323/8*
A. *rażi* rızâ gösteren, uyan, râzı
r. bol- 50/3, 66/7, 138/6, 174/7, 214/13, 222/11, 223/3/5, 253/1, 268/2, 314/10
ḳıl- 30/8/9 (*ilâve*)
r.-men 99/2
iseñ 199/12
(*degül*) *267/12*
rebī^{c} A. (ilk) bahar
r. (*aġaçlarġa r. ḫıl*^{c}*atin ḳiydür-*) *5/13*
redd A. geri çevirme, red
r. ü ḳabūl 72/13
refīḳ A. arkadaş, yoldaş
r. (*iy r !*) *327/5*
r.-inıñ 102/6
reḳ^{c}*at* (*reḳe*^{c}*at* ?) A. rekât (namazda)
r. (*iḳḳi r. ḳıl-*) *105/11, 302/6*
F. ağrı, sızı, zahmet
r. 101/1, 168/9
çiḳ- 207/13, 320/8
ḥāṣıl bol- 65/3, 169/8
içinde 356/1
r.-niñ devāsı 65/5
r.-ni çiḳ- 112/2
r.-iñe 30/12
r.-i içinde bol- 132/7
rencīde F. incinmiş, kırılmış
r.-men 222/1

rencūr F. dertli, sıkıntıda
r. ve sāyil 349/8
reng F. renk
r.-in al- 6/7
(^{c}*unnāb-r* "*hünnap renkli*") *ḳıl 308/5*
bk. *rās-māl*
r.-i māl 133/10, 248/11
resm A. âdet, usûl
r. ḳal- 61/3
r. idi 275/11
r.-i (*suvāl r.* "dilencilik âdeti") *162/7*
r.-i turur 146/9
r.-i-dür 161/5
r.-in (^{c}*ışḳ r. bil-*) *263/3*
resūl A. Peygamber
r. ^{c}*aleyhi's-selām 165/5*
-salāti ve's-selām 304/9
revā F. uygun, yerinde, revâ
r. 72/3, 327/3
ḳıl-("yerine getirmek") *8/8, 89/8/9, 142/12*
ḳör- 240/5, 295/4, 310/7, 314/12, 315/2, 337/12
degül 125/7, 217/13
(*ni r.*) *153/11*
r. durur 65/12
r.-dur 86/5, 182/12, 254/12
revāḳ A. revak, (eski binalarda) kemer altı, sundurma, çardak
r. 12/10
revān F. (su gibi akıp-giden) hemen, çabuk
r. 30/13, 42/12, 76/6, 119/11, 127/11, 181/3, 202/1, 215/2, 231/5, 235/5, 245/13, 308/12, 330/5
r. (bk. *nūşīn revān-ı* ^{c}*ādil*)
revnaḳ A. parlaklık, tâzelik
r.-ı 210/8, 235/13, 236/3
r.-ın ḳiter- 224/1
reyḥān A. fesleğen
r. (*gül ü r.*) *138/11*
rıżā A. râzı olma; memnunluk, istek, rızâ
r. bir- 211/8, 317/13
tonı 153/1
r.-sı-dur (*ḥaḳ r.*) *50/9*
r.-sına 291/11
rızḳ A. Allahın taktir ettiği maîşet, rızk
r. 197/7
bir- 287/11

tig- 5/8, 197/11
üçün 345/1
(*iy ṭālib-i r!*) 344/12
r.-ı maḳṣūm 344/8
r.-nıñ (*ma*ᶜ*lūm-ı r. ḫātemi*) 305/10
*r.-ḳa müte*ᶜ*alliḳ* 287/11
r.-ıñ 288/4
r.-ı 304/1
r.-ına 182/8
r.-ın 58/8, 208/8
r.-ını yi- 6/10

*rif*ᶜ*at* A. yükseklik, yükselme, rif'at
r. bilen 320/3

riḳāb A. üzengi
r.-ında (*ayaġım baġlı aṭ r.*) 153/13

rivāyet A. rivâyet
r. (*seb*ᶜ*a r. birle*) 228/6 bk. *seb*ᶜ*a*

riyā A. iki yüzlülük, riyâ
r. birlen 160/7
*r.-sız . . . ṭā*ᶜ*at ḳıl-* 142/6

riyāset A. reislik, baş olmak (fikri)
r. terkin ur- 52/5

rūḥ A. rûh, cân
r. 7/7 (Peygamber için kullanılmış)
(*ḳuvvet-i r.*) 196/4
r.-ge 4/7

rūḥānī A. güzel, latîf
r. (*ḥabīb-i r.*) 238/8

rūḥu'l-lāh A. Hazreti İsa bk.
r.-i (*yā r !*) 189/9

rūm (*diyār-ı rūm*) Anadolu
r.-nıñ ḥarīr ḳumaşları 184/7
r.-ge ḳitür- 184/6

rūşen F. aydın, parlak, münevver
r.-żamīr ("kalbi münevver ,içi aydın, cevherli") 106/9

rūy F. yüz bk. *āb-ı rūy*
r.-ı (*āb-ı r. eḳsil-*) 172/10

rūzgār F. (aslında) "zaman, devir" metninde:
1. ömür, hayat
r.-ım eteḳi 233/7
2. tâlih
r.-ına şefeḳati bar 227/6

rüstem İran mitolojisinin, kuvveti ile meşhur efsânevî kahramanı
r. 273/5
bol- 343/10
ṣıfatlı 192/12
r.-ge 27/7, 273/8

rüsvāy F. rezîl, itibarsız
r. ḳıl- 307/9

Ṣ . S . Ş

*sa*ᶜ*ādet* A. ikbâl, tâlih, baht, saâdet
s. 55/1, 93/7, 98/7, 100/7, 122/1, 130/9, 150/8, 177/8, 353/11
ḳemendi 352/9
ḳimesi 131/9
öze 53/11
tonluḳı 274/8
yoḳtur 193/2
s.-niñ eteḳi 192/13
s.-ḳe 101/13
s.-i ᶜ*uḳbā* 318/7
s.-i art- 53/9
s.-li 187/7
s.-siz 285/8, 286/6

*sā*ᶜ*at* A. saat, zaman
s. (*bir s.*) 147/9, 249/9
(*her s.*) 266/10
(*ol s.*) 22/7, 138/7, 264/12

*sa*ᶜ*b* A. çetin, zorlu, kavî
s. düşmen 38/7, 44/2
s.-reḳi 137/5, 300/5

ṣabā A. sabâ (rüzgârı)
ṣ. yili 5/10, 99/11, 210/4

ṣabāḥ A. sabah, sabahleyin
ṣ. 102/12, 181/10

sābıḳ A. eski, geçmiş
*s.-u'l-in*ᶜ*ām* ("eski velînimet") 58/5
krş. *sevābıḳ-ı in*ᶜ*ām*

ṣābir A. sebreden, sabırlı
s. faḳīr 164/10
s.-leri bar 315/13

sābit A. sâbit
s. idi (*ṣuḥbet ḥaḳḳı s.*) 240/4

ṣabr A. sabır
ṣ. 162/9
bilen 332/13
it- 95/8, 166/4, 168/3/5, 201/12, 212/10, 233/9, 246/7, 307/11
ḳıl- 65/1, 80/1, 212/6
ve ḳanā'at 177/13, 332/5
ve tāḳat 127/6
yoḳ 162/9

ş-ı *131/12, 226/9, 332/4*
şabūḫ A. sabahleyin içilen içki
ş. (*vaḳt-i s.*) *196/2*
saç saç
s.-ın ḳaraġa boya- 271/9
ör- 83/12
s.-ından tut- 34/8
şadaḳa A. sadaka
ş.-sı (*başıñġ ş.*) *68/12*
şadef A. sedef, inci kabuğu
ş. birlen sevādür 178/9
ş.-dür 195/9
ş.-den 195/10
şādıḳ A. sâdık, doğru, sadâkatli
ş. bol- 114/11
(*ʿāşıḳ-ı ş.*) *228/10*
(*faḳīr-ı ş.*) *159/5/7*
s.-nıñġ 308/2 (*şubḫ-ı ş. ili* bk. *şubḫ*)
şādır A. çıkan, sâdır
ş. bol- ("vukua gelmek") *56/10, 260/9*
saʿdī Sâdi, Gülistan'ın müellifi, büyük İran edîbi
s ! 231/12
sözleri 245/2
(*iy s !*) *184/1, 191/2*
(*şeyḫ s.* bk. *şeyḫ saʿdī*)
şadr A. baş köşe
ş.- (*mürüvvet s. öze otur-*) *284/11*
şaf A. *şaff* sıra, dizi, saf
ş. biy-? 236/13 bk. *bey-, biy-*
ş.-ḳa yit- 293/5
ş.-ında (*ḳullar s. oltur-*) *57/13*
ş.-lar üz- 13/9
şafā A. gönül şenliği, zevk, safâ
ş. tap- 144/10
(*dürr-i bahr-i ş.*) *7/3*
(*ehl-i ş.*) *100/9*
(*iḫvān-ı ş.*) *155/4* bk. *iḫvān*
ş.-ı (*feraḫ ş. ḳiç-*) *82/5*
ş.-ın ḳiter- 148/3, 223/13
ş.-ından (*dünya ş. ḳiç-*) *131/10*
ş.-sız ün 223/6
safar A. sefer, yolculuk
s. ʿazābı 153/13
cevri 296/11
it- 198/4, 270/9
ḳıl- 192/3
mücāhedesi 198/10
yaraġı 199/1
s.-nıñġ . . . fāyideleri 193/3/11
s.-ġa 101/1, 245/10
s.-da 153/12, 196/11, 278/7, 293/2, 304/13
ve ḥażarda ("savaşta ve barışta") *240/2*
s.-da idim 126/7
s.-dan ḳil- 130/8, 184/2
s.-ım 184/2
s.-ıñġ 184/4
s.-ın (*ḥıcāz s. it-*) *54/4*
s.-ına 55/7
saġ sağ (solun zıddı)
s. il 39/4, 351/4
yan 327/7
s.-ġa 353/8
sag sıhhatte, sihhatli
s. 116/5
bol- 116/5 ("iyileşmek")
ir 116/2, 252/8
saġın- düşünmek, sanmak, hesaplamak, mütalaa ve tasavvur etmek, teemmül bk. *saḳın-*
s ! 39/11, 306/9
s.-dım 137/4, 230/10, 241/8, 267/4
s.-ġaysen 220/13, 243/5
saġış düşünce, teemmül; hesap
s. ḳıl- 280/1
s.-sız (*sansız s.* "hadsız, hisapsız") *5/4*
saġlıḳ sağ olmak
s.-ı (*saġ-ġa saġlıġa yiter*) *353/8*
saḫā A. cömertlik krş. *saḫāvet*
s. dādın bir- 59/7
ḳör- 72/2
ḳörgüz- 319/11
saḫāvet A. cömertlik, eli açıklık krş. *saḫā*
s. bar 161/10
birle bol- 284/3
ḳıl- 337/6
naḫli 320/2
s.-den 161/10
saḫbān-ı vāyil çok güzel konuşması ile meşhur bir arap hatibi
s. v.-niñġ ḳemāl-i fasāḥati 215/12
saḫī A. cömert, eli açık
s. 59/11, 358/8

bol- 59/11
ili 41/9
ir 341/9, 353/11, 355/4
s.-ni sev- 59/12
yād it- 187/9
s.-lerniñ ili 301/5
ṣāḥib A. sâhip, hâiz
s. cemāl ("güzellik sâhibi") 19/11, 76/10, 139/12, 195/2, 241/11, 244/5, 269/2, 331/6
s.-devlet ("büyüklük sahibi") 10/13, 208/12
s.-ḫulḳ 69/7
s.-ʿıyāl 145/11
s.-ḳerem ("kerem sâhibi") 320/2
s.-maḳām ("makam sâhibi") 146/5
s.-naẓar ("tecrübeli, gün görmüş") 11/12
s.-vaḳt ("gönül sâhibi, rind") 14/6, 75/7, 104/10, 123/5
s.-i dünye ve āḫiret 317/4
s.-ü'-d-divān ("baş vezir") 53/5
s.-ü'l-ḳeşşāf ("keşşaf adlı eserin müellifi") 244/10
ṣāḥibü'l-mirāc ve's-seḫā ("miras ve sehâ sahibi; Hz. Peygamber") 7/3
s.-iyip tüḳet- 278/8
ṣaḥn A. 1.kâse, çanak
ṣ.-ı çīnī 332/10
2. avlu
s.-ında (sarāy ṣ. turġuz-) 251/12
ṣaḥrā A. çöl, kır, sahra
ṣ. içinde 135/4
yili 82/4
yüzi 294/10
s.-ġa çıḳ- 289/5
yüz tut- 126/10, 128/9
ṣ.-da 78/12, 154/5
(yaşıl ṣ.) 136/13
ṣ.-sında (şüḳr s.) 40/9
saḳal sakal
s.-ın tut- 314/4
s.-ından tut- 282/8
s.-lı 269/1 (aḳ s.)
saḳar A. cehennem
s. ehli 35/5
saḳın- düşünmek, sanmak, zannetmek
krş. saġın-
s.-dım 178/5
s.-ġaysen 105/12
s.-ur 82/6
s.-ur idim 114/7/8
s.-ıp 306/5/7
s.-ma ! 112/6, 294/4, 298/6
saḳış düşünce, kaygı (hesap)
s. (ḳöñgülge bu s. ḳil-) 145/13
saḳışla- hesaplamak
s.-p . . . at- 338/7
sāḳī A. sâki
s. 91/5
saḳīm A. hasta
s.-ġa (illā s. "hastadan başkasına") devā buyur- 91/12
sāḳin A. sâkin
s. ḳıl- 34/5
sāḳit A. susan
s. bol- ("susmak") 217/7
saḳla- saklamak, gözetmek, kollamak
s ! 333/10
s.-ġıl- 323/10, 329/5
s.-dı 63/11
s.-ıp (vaḳt s.) 24/8
s.-maḳ 168/12
s.-maġa 60/8
s.-mas (tilni s.) 215/10
saḳlan- saklanmak, gizlenmek, korunmak
s. ! 36/2
s.-mış 302/12
s.-maḳ 197/9
sal- salmak, bırakmak, göndermek
s.-ıñ ! 34/7
s.-dı 63/13, 70/9, 103/1, 182/4, 253/3
s.-dılar 34/7, 167/9
s.-ıptur 93/13
s.-ur 200/2
s.-ġay 154/5, 306/2
s.-sa 187/2
s.-ıp 58/6, 63/5 (ṭarḥ s.) 151/5 (seccāde s. "serip, yapıp")
s.-masun 68/13
s.-maġay 185/12
ṣalābet A. sağlamlık, sertlik
ṣ. bilen sözle- 254/4
ṣalāḥ A. iyilik, rahatlık, barış

s. bilen ("iyilikle") 162/2
(ḫayr u s. "sulh u sükûn") 341/8
ṣalāvāṭu'l-lāhi ᶜaleyhi ve selāmehu A. Hz. Peygamber zikredilince söylenen hürmet ibâresi
ṣ. (muṣṭafā s.) 165/1/2
(seyyid ṣ.) 165/10
ṣāliḥ A. yarar, uygun, dini emirlerini yerine getiren, âbit, sâlih
s. ᶜamel 138/1
big 222/8
faḳīr 56/10, 63/9
ir 14/4, 99/13, 107/4, 111/12, 114/4, 154/6, 294/12/13
ḳim-irse 113/10, 145/5
ḳişi 281/13
ḳul 143/11, 295/10
s.-ler 354/6
s.-lerinden 107/3
ṣāliḥ Salih Peygamber
s. nāḳası mı 308/9 (bk. nāḳa)
sālim A. emin, selâmetle, sâlim
s. ḳiç- 201/4
salṭanat A. hükümdarlık, saltanat
s. ḳörḳi 32/3
maḥalli 79/2
taḫtı 349/11
s.-ḳa yit- 163/1
sālūs F. riyâkâr krş. zerrāḳ
s. (iy zāhid-i s, ve zerrāḳ) 104/5
ṣanᶜat A. san'at, hüner
ṣ. ehli 196/5
ṣ.-da (ḳuvvetde ve ṣ.) 77/3
ṣ.-ı 25/8
ṣanavber A. sevgilinin boyuna teşbih edilen çam fıstığı ağacı
ṣ. (ḳaddi ṣ.) 253/4
sanç- batırmak, saplamak, geçirmek
s.-ar (yigirmi ḳaznı bir şişḳe sanç-) 61/10
ṣandūḳ A. sanduka
ṣ.-ı (türbesi(-niñg) ṣ. öze) 294/6, 299/6
A. put
yonġuġçı 314/1
(iy s !) 236/2
sañga bk. sen
sansız sayısız
niᶜmet 5/3

sağışsız ("hadsiz, hisapsız") raḥmet 5/4
sap sap
s.-ı (çönüç s. bilen) 320/1
sarāy F. saray, konak
s. ṣaḥnı 251/12
s.-ol 198/9
s.-ı müzehheb 191/9
s.-ına 198/8
sarāyī müellifin lakâbı bk. seyf
s. seyf 14/2, 213/4
(seyf-i s.) 161/6, 263/3, 276/10, 356/5
ṣarf A. harcama, sarf
ṣ. it- 90/9
sarı (renk)
s. (ḳızıl aḳ s. çiçeḳler) 6/1
sarḳıt yemek artığı krş. Radl, Taymas
s.-ın (it s. yi-) 174/8
sasıḳan (sasıḳḳan ?) saksağan
bk. Metin, notlar; krş. Kâşg. sağzığan, Radl, sāsḳan "saksağan"
s. (ni ḳayğu sövmese gülni s.) 235/1
sat- satmak
s.-tı 321/4
s.-arsen 104/6
s.-ḳaylar 304/12, 342/11
s.-sa 86/5
s.-ıp 305/1, 342/11, 346/6
s.-mağa ḳıl- 175/5
satın satın (alma) bk. satun
s. al- 136/11/11
satun satın (alma) bk. satın
s. al- 218/6
ṣavāb A. doğru, doğruluk, doğru hareket
ṣ. ḳıl- 83/6
öze 91/13
özre 190/10
(ᶜayn-ı ṣ.) 255/12, 327/4
(ḫılāf-ı ṣ.) 83/6
(ṭarīḳ-ı ṣ.) 255/4
ṣavāmiᶜ A. savmaᶜa'nın çokluğu, tekkeler, (husûsî) ibadet yerleri
ṣ.-ge tol- 46/2
savaş mücâdele, çatışma, savaş
s. ḳıl- 153/11
ṣavlet A. hücûm, saldırma
ṣ.-inden ḥazer ḳıl- 42/2
savuḳ soğuk

s. 37/1, 285/5
hareket kıl- 267/6
zahmet bir- 180/13
(ıssı s. tat-) 266/1, 296/11
s.-da yat- 40/12
s.-dan yir buzlan- 219/7

sa'y A. çalışma, gayret
s. it- 60/2, 85/12, 286/13
s.-imni 49/2/3

ṣayd A. av krş. *ṣayyad*
ṣ. 188/7
bol- 267/5
içinde 258/3
it- 195/13
ṣ.-a 245/9
ṣ.-ınıñ fażlası 46/12

sayıl- addedilmek sayılmak
s.-gaysen 47/4/5

sāyil A. *sa'il* dilenci
s. (rencūr ve s.) 349/8

ṣaykal A. cilâ, yaldız
s. ur- 117/12, 277/12

sayra- ötmek, şakımak krş. *Kâşg. sayra-*
s.-r (yüz türlü s.) 266/13

ṣayyad A. avcı krş. *ṣayd*
s. 188/10, 336/9, 345/5
ağı 188/13
ili 188/2
ṣ.-ıñ (-nın?) ağı 188/1
ṣ.-lar 188/6

seb'a A. yedi
s. rivāyet birle ("Kur'ân'ın okunuşuna dair yedi rivâyetle") 228/6

sebeb A. sebep
s. bilen 81/13, 309/11
bol- 151/3, 251/9
ni (turur) 32/8, 279/12, 290/8
s.-den (ol s.) 11/8/9, 36/6, 53/5/6, 89/1, 125/3/9, 134/8, 148/1/2, 180/1, 190/6, 212/13, 234/5, 252/1, 242/9
(ni s.) 46/12, 114/6, 166/12
s.-i ḳurbet 4/3
s.-i bu turur 166/1
ol turur 83/3
bile 307/1
bilen 308/10, 311/7

s.-ler bilen 197/8

sebük tigin bk. *Sulṭān maḥmud*

seccāde A. seccâde
s. sal- 151/5 ("s. sermek, yaymak")

sedd-i ramaḳ F. < A. ölmeyecek kadar yiyip -içme
s. r. 336/11

sefāhat A. hafiflik, akılsızlık
s. bilen 309/9

sefīh A. sefih, akılsız
s. (iy hācī s. ir !) 293/8

seḥā 7/3 bk. *sāhib*

seḥer A. seher, sabahın erken vakti
s. vaḳtı 120/1, 126/8, 127/5, 128/12, 259/1
(her s.) 145/7, 356/4
s.-ge tigrü 123/4

sehergāh F. seher vakti
s. 99/11

sehl A. kolay
s. ḳör- 324/6
söz 340/12

sehlā A. bk. *ehlā ve sehlā*
s. 241/10

sehv A. yanlış, hatâ
s. it- 210/9

seḳir- sıçramak, hoplamak
s.-ir (ḳöpek için) 306/5

seḳḳiz sekiz (8)
s. türlü bāb 12/5
s.-inçi (seḳizinçi?) 16/6, 318/8

selām A. selâm
s. ḳıl- 47/13
(bk. *'aleyhi' ... s-selām*)

selāmat, selāmet A. selâmet, esenlik
s. etegi 192/9
ḥaberi 55/3
ḳal- 167/12, 168/3
ḳit- 220/1
ḳör- 53/12, 207/3
ḳuşesi 285/5
ḳutula bil- 237/8/9
yolın tut- 298/8
s.-i (sulṭān s. üçün) 65/11

selāmatlıḳ selâmet, emniyet, esenlik
s. 52/7 (s. tap-)

selāṭin A. sultanlar bk. *sulṭān*
s. sīreti 15/12

ḥażreti 216/4
s.-ni 226/4
selīm A. doğru, kusursuz, sağlam
s. (*ḳöñgli s. idi*) *282/2*
*sem*ᶜ A. kulak
s. (*ol mübārek s.*) *212/6*
s.-ime siñ- 121/13
s.-iñde tut- 150/9
*semā*ᶜ A. mûsiki, semâ
yaḳınına ḳıl- 122/3
s.-nı terk it- 118/4, 121/11
s.-dan ḥaẓẓ al- 118/8
semīn A. kıymetli, pahalı
s. (*dürr-i s.* „kıymetli inci") *315/5*
semir- şişmanlamak, semirmek
s.-ip (*semirip*) *141/3*
semiz semiz, şişman
s. ebleh 20/6, 190/12
ḳörün- 331/2
s. ise 180/6
sen sen(şahıs zamiri)
s. 8/12, 19/8, 28/6, 32/3, 39/10, 48/4, 54/7, 55/6, 64/1, 69/2, 75/1, 78/3, 81/5, 83/10, 87/8, 88/3/11, 90/2, 91/10, 97/13, 98/4, 99/12, 105/13, 116/1, 120/4, 123/10, 124/11/12, 126/1, 131/5, 136/10, 137/5, 146/11, 150/5, 152/5/6, 153/11, 154/1, 158/5/12, 163/2/7, 166/12, 174/13, 175/7, 184/12, 187/7, 200/9, 201/10, 206/12, 214/4, 217/12, 219/2, 222/10, 228/6, 229/10, 230/9, 232/6, 233/8, 234/12, 239/11, 245/9, 246/9, 248/9, 252/4, 261/7, 262/5, 267/7, 272/5, 273/10, 285/9, 293/8, 295/5/7, 298/13, 302/5, 304/13, 317/8, 319/7, 323/11, 325/1, 327/6/8, 329/3, 329/4/9, 330/4, 334/9, 335/7, 341/3, 343/10, 345/11, 352/5, 356/2
s.-sen 13/9
s.-siz 235/9, 249/6
seniñ senin
s. 6/13, 17/13, 18/2, 51/4/8, 66/9, 67/6, 72/9, 82/2, 89/9, 103/6, 112/12, 136/12, 140/13, 154/2/4, 156/1, 170/8, 218/12, 219/13, 223/10, 233/4, 235/9, 244/10, 248/2, 254/1, 257/11, 258/8, 286/11, 294/1, 299/8/11, 335/10, 343/9
s. bigin 294/13
ḳibiler 227/1
öze 113/4
tig 7/7, 238/8
üçün 221/6
sañga sana
s. 6/9, 10/10, 13/8, 28/6/10, 30/7, 39/8, 51/6/8, 78/9, 89/7, 96/1, 98/7, 100/7, 103/4, 124/13, 128/11, 163/5, 170/10, 205/2, 207/6, 208/10/13, 217/10/13, 229/4/5, 235/8, 236/10, 244/7, 245/9, 252/4, 260/2/10, 288/1/7, 292/6, 319/11, 320/1, 323/11, 326/7, 327/7, 351/7, 354/12
seni
s. 30/4, 50/10, 64/6, 72/6, 75/1/13, 99/12, 121/4, 126/3, 136/10, 137/4, 145/12, 146/4, 166/11, 200/8, 232/10, 236/11, 241/8, 261/9, 266/4, 287/12, 317/11, 319/9, 327/13, 335/7, 343/2
sende sende
s. 51/12, 333/9
bar 261/4
senden senden
s. 36/2, 64/10, 66/10, 72/7, 80/6, 96/10, 100/8, 115/9, 158/13, 162/8, 175/1, 200/7, 219/13, 260/9, 295/5/8, 327/11, 328/1, 331/3/4, 334/2, 352/6, 354/11
s. burun 249/5
özge 218/11, 219/1
senā A. övme, medih, senâ
s. ḳıl- 315/1
F. baş
bk. *ser-efrāz, ser-gerdān, serḫoş v.b.*
serāyī bk. *sarāyī* (*seyf*)
serbāz F. yigit, cesur
s. (*ol s.*) *90/9*
ser-efrāz F. benzerlerinden üstün olan, itibar ve nüfuz sâhibi
s. (*iy s !*) *246/3*
ser-gerdān F. başı dönmüş, sersem şaşkın,
s. 153/12
serḫoş F. sarhoş, mest
s. 109/13
serḫoşluḳ sarhoşluk
s. ḥāleti 94/4
serv F. servi

s.-ṣıfat 354/8
(boyı s.) 29/13
s.-i ḫırāmān 308/3
s.-nin͡g 354/5
s.-ge 354/2
ser-vaḳt F. (yabancı) kimse bulunmayan, yalnız kalınan yer, halvet yeri
s.-ına ḳilip bas- 24/9
server F. baş, reis, ulu
s.-i ḳāyināt ("Hazreti Peygamber".) *7/2*
sesḳen- ürkmek, korkmak, bk. metin, notlar; krş. *Radl., CC., Kutb, Husrev ü Şirin sesḳen-, sisḳen-; F. aslı* "nefret" (*sesḳen* „ürkme, korku ?")
s.-e tüş- (işitḳenler s. tüşer idi) 222/7
sev- sevmek bk. *siv-*
s.-idi 225/7
s.-ermen 225/2
s.-er 59/12
s.-üp 30/4, 133/5, 142/2
s.-gen ḳişi 185/4
s.-meḳ şarṭı 141/10
sevā A. *sevaʾ* müsâvi, denk, eşit
s. (ṣadef birlen t. dür) 178/9
sevābıḳ A. *sābıḳ* çokluğu, geçmiş (şeyler)
s.-ı inʿāmının͡g şüḳri ("eski iyiliklerinin şükrü") *255/1* krş. *sābıḳu'l-inʿām*
sevdā A. sevgi, arzu
s.-ını başın͡gdan ḳiter- 189/11
s.-sı (ışḳ s. başında) 227/12
sevün- sevinmek
s.-di 141/6
s.-ür 269/11 (sevnür ?)
s.-üp 207/3 (sevnüp ?)
s.-genimden 230/3
s.-meḳ yoḳ 91/6
seyāḥaṭ A. yolculuk, seyahat
s. ḳıl- 167/5
seyf Gülistan tercümesinin müellifi Saraylı Seyf krş. *sarāyī*
s. (sarāyī s.) 213/4
s. irür (sarāyī s.) 14/2
s.-i ṣarāyī 161/6, 263/3, 276/10, 356/5
seyl A. sel
s. bol- 173/4, 342/1
seyr A. yürüme, gezme
s. it- 76/4 "gezmek"

(ni s.) 303/4
seyyah A. yolcu, gezgin
s. 83/12, 179/3, 346/1
seyyid A. efendi, (burada) Hz, Peygamber
s. ṣalāvātu'l-lāhi ʿaleyhi ve selāmehu 165/10
ṣıddıḳ A. çok doğru (kimse)
ṣ. (yusuf ṣ. bk. *yūsuf)*
ṣ.-lar cümlesinden bol- 81/6
ṣıdḳ A. doğruluk, gerçeklik
ṣ.-ı (daʿvīsinin͡g ṣ. öze) 251/6
ṣıfat A. vasıf, hal, sıfat; vasıflı, gibi
ṣ. (bu ṣ.) 291/12
(dīv- ṣ.) 282/4
(ḥayvān- ṣ. turur) 79/3
(meleḳ- ṣ.) 81/10
(munça türlü ṣ.) 65/6
(serv- ṣ.) 354/8
ṣ.-da (bu ṣ.) 302/10
ṣ.-ın͡g ni turur 228/3
ṣ.-ı (yigitliḳ ṣ.) 16/3, 224/2
(zaʿīfliḳ ṣ.) 16/4, 263/5
ṣ.-ın di- 353/2
ṣ.-lar bilen 316/7
birle 12/4
(bu ṣ. ḳim) 196/11
ṣ.-larından 243/4
ṣ.-lı 12/12 (rüstem ṣ.) 192/12
ṣıfāt A. *ṣıfat'lar* bk. *ṣıfat*
ṣ. (bu ṣ.) 12/11
(feriste- ṣ.) 300/9
(gül- ṣ.) 131/1
sıġ- sığmak
s.-ar 23/11
sıġın- sığınmak
s.-a bar- 181/2
yüri-(?) saḳına yüri- (?) 28/10
s.-ġan yir 301/10
s.-ur yir 66/8
sıġış- sığışmak, sığmak
s.-mas (bir iḳlīme s. iḳḳi sulṭān) 23/12
ṣıḥḥat A. *1.* sağlık, sıhhat krş. *saġ*
ṣ. izde- 166/5
ṣ.-i beden 166/1
ḳāmil 274/2
2. doğruluk, sahihlik
ṣ.-i (ʿibādet ṣ.) 303/1

sın- kırılmak
s.-ıp turur 301/4
s.-ar 64/13
s.-sa 341/4
s.-ıp 259/3
s.-mas 339/4
denemek, tecrübe etmek
s.-mış ir ("denenmiş adam") *298/10*
s.-ġan 266/2
s.-maġan ḳişi ("denenmiş kimse") *294/1*
sındır- bk. *sındur-*
s.-ıp (*sındurıp* ?) *46/3*
sındur- kırmak krş. *sın-*
s.-dılar 22/7/8
s.-ur 336/1, 338/13
s.-up 210/6
s.-ur (*yaz.* : *sındur !*) *bolsa 339/3*
s.-maġıl 341/3
sınuḳ kırık
s. ḳöñgül 208/13
ayaḳlı ḳişi 303/3
A. *sırr* sır
s.-nı . . . ayt- 108/4
s.-ıñg (*ni sırrıñg ḳim bar*) *323/4*
s.-ıñgnı (*sırrıñgnı . . . saḳla-*) *323/10*
s.ı (*sırrı birle*) *218/5*
(*müşāhade sırrı tecellī ḳıl-*) *252/4*
s.-ın (*sırrın ortaġa ḳitür-*) *124/8*
sızmak, akmak
s.-ar 353/3
silāḥ A. silâh
s.-ımıznı 298/8
s.-ı 313/10
s.-ların şiş- 24/7
sīlī F. şamar, tokat
s.-ler ur- 281/11
silsile A. zincir, sıra, silsile
s.-si (*söz s. uzun idi*) *109/6*
s.-sin (*. . . s. tepret-*) *314/1, 329/11*
F. gümüş
s. (*zer ü s.*) *287/7/7*
simāṭ A. sofra, ziyafet sofrası
s.-ına otur- 212/3
yıġlıp yimeḳ yi- 175/7
bk. *semiz*
s. arıḳ bol- 111/11
sincār Bağdat ile Musul şehirleri arasında bir
kasaba, Sincariye
s. cāmiᶜi 222/5
siñg- sinmek, işlemek, girmek
s.-medi (*semᶜime s.* "kulağıma girmedi")
121/13
sipāhī F. sipahi, atlı F. aslı *serheñg*
s. 214/8
sīret A. ahlâk, tabiat, hâl, sîret krş. *sūret*
s. (*zarīf s.*) *227/10*
s. turur (*arı s.*) *346/2*
s.-i (*münāsib-i s. erbāb-ı himmet*) *43/4*
s.-ḳe (*yaḫşı s. mübeddel bol-*) *124/2*
s.-iñg (*yaḫşı s. durur*) *52/2*
s.-i 72/4, 240/13, 335/1
(*selāṭīn s.*) *15/12*
s.-in 86/1
s.-inde 166/6, 282/3
degül 300/13
s.-inden ḳaytar- 146/4
s.-li (*eygü s.*) *222/7*
(*faḳīr s.*) *316/3*
(*laṭīf ṣūretli ẓarīf s.*) *270/7*
siv- sevmek bk. *sev-*
s.-ermen 141/8
s.-er 302/10
s.-se 213/5
s.-meḳinde 233/4
s.-mes 213/5
siyāset A. cezâ
s.-siz mülḳ 322/5
siz siz (şahıs zamiri)
s. 134/4, 143/10
s.-iñg 83/5, 137/13
bilen 49/9
üçün 137/10
s.-ge 180/13, 217/11, 263/12, 346/8
s.-ni 113/12
s.-de 162/6
s.-den 201/2
soġan soğan
s. ıysı 268/11
soḳ- sokmak
s.-maġıl (*ḳoluñgnı s !*) *56/3*
sol sol
il 351/4
s.-ġa bir- 353/8
ḳit- 327/8

sol- solmak
s.-dı 236/2
s,-uptur 272/3
s.-up 270/10
soñ son, arka
s. (bu künden s. "sonra") *277/1*
s.-ı 83/4
s.-ında (sonında ? "arkasında. arkasından") *336/7*
s.-unda 88/6, 125/7
s.-ınça 27/2
s.-unça 272/10
soñra sonra
s. 12/10, 18/12, 26/12, 49/1, 201/7, 258/13, 294/2
(andan s.) 38/5, 68/9, 302/2
(...-dan s.) 14/6, 24/6, 167/10, 172/7, 176/3, 200/13, 211/12, 222/12, 232/5, 235/11, 249/13, 270/9, 282/9, 286/1, 290/6, 294/2
s.-ğılar 352/2
sormak
s ! 120/5
s.-ğıl 218/9, 229/8
s.-dum 155/4, 290/8
s.-dı 17/3, 30/6, 31/11, 32/7, 34/12, 39/13, 97/7, 114/5, 154/8, 176/4, 211/12, 223/10
s.-dılar 35/7, 46/11, 83/1, 96/8, 122/8, 144/4/13, 161/9, 166/7, 169/6, 217/9, 224/3, 237/3, 318/10, 350/9, 351/3, 353/12
s.-arsiz 218/3
s.-ar 132/11
s.-arlar 9/13
s.-ğaylar 214/5, 288/7
s.-up iste- 280/6
s.-mağa 350/10/12
s.-mas 308/8
s.-mağaylar 316/11
s.-mayınça 350/13
soy- soymak
s ! 113/9
s.-uñ 219/4
s.-ar 203/5
s.-up 219/5
s.-uban 137/3
s.-maktur 25/8
sök- söğmek, küfr etmek
s.-kül ! 87/8
s.-ti 16/10, 17/11, 86/12, 87/13, 154/9, 253/9, 314/3
s.-er 335/5
s.-erler 187/10
s.-key 266/11
s.-señ 48/1
sökel hasta
s. bol- 111/10
ir 116/5
söküñç, sögünç ? söğme, küfür
s-ni kötür- 154/10
s.-ine kal- 215/8
s.-ler sük- 266/11
söküş-?, sögüş-? söğüşmek, tahkir etmek
s.-ürler idi latife bile 314/8
sönmek
*s.-di (şem*ᶜ *s.) 230/4*
s.-gen (çerāğı s. üçün) 344/11
söndür- söndürmek
s ! 230/13
s.-düñ 230/9
s.-üp 25/10
s.-mek 257/13
s.-meyin 324/7
söv- ? sevmek bk. *sev-, siv-*
s.-mese 235/1
söz
s. 25/5, 57/2, 58/1/4/9, 77/4, 85/4/7, 109/8, 143/5, 255/8, 267/7
aç- 58/3
ayt- 110/8
başla- 216/12, 217/4
bile 341/3, bilen 149/11, 340/12
çöple- 325/4
kitür- 216/13, 217/5
silsilesi 109/6
sözle- 87/1, 214/3, 254/10/12, 324/13, 326/1
s.-niñ 71/2, 141/7, 264/7
s.-nüñ 240/13
s.-ge 92/3, 110/9, 222/11, 258/11, 347/6
kil- ("iddia etmek, iddialaşmak") *331/7, 338/11*

s.-e kil- 334/2
s.-ni 18/6, 22/6, 26/1, 27/3, 37/1, 50/5, 52/8, 54/12, 66/11, 68/10, 73/9, 75/2, 81/3, 85/6, 93/6, 101/6, 110/7, 143/8, 203/12, 205/11, 206/10, 217/12, 223/4, 254/4, 258/1, 274/4, 299/10, 301/2, 306/10, 309/1, 334/12, 343/3, 347/4
s.-de 92/5, 213/1
idi 206/9
s.-den 18/4, 20/12, 60/5, 262/1
s.-üm 84/13
bar 260/12
s.-üme 267/5
s.-ümde 331/12
s.-ümüz 318/3, s.-ümiz (?) 314/7
s.-ünĝ 13/7, 216/6, 320/12
binâsı 18/2
işit- 236/5, 354/7
(ni s. bar ?) 260/12
s.-ünĝden 17/13
s.-i 17/13, 58/2, 88/1, 139/8/12, 150/10, 181/8, 216/12, 235/5, 248/13, 301/7, 347/8, 348/8
s.-ininĝ binâsı 18/1/2
evvelininĝ âḫiri 217/2
s.-ine 18/8, 150/11, 334/3
s.-in 70/4, 150/9, 314/13, 327/8
s.-ün 215/3, 217/6
s.-inden 327/5
s.-ler 97/8
başla- 183/9
sözle- 17/11, 84/11, 227/10, 309/5
s.-lerinden 240/7
s.-lerinĝiz 91/13
s.-leri 80/5
s.-lerine 348/5
s.-lerinden bil- 245/2
s.-li (acı s.) 268/6, 281/4, (s. idi) 136/3
(muraṣṣaᶜ s.) 346/5
(şeker s.) 257/5
(şîrîn s.) 270/6

sözle- söylemek
s. ! 328/4
s.-gil 117/8, 119/11, 146/11, 184/12, 214/4
s.-dim 58/3, 267/4
s.-dinĝ 267/7, 309/5, 310/8
s.-di 17/12, 57/3, 184/11, 199/3, 273/5, 276/11
s.-diler 34/2, 86/2
s.-r 30/5, 132/11, 166/3, 217/6, 227/10, 263/11, 336/7
s.-rler 254/5
s.-gey 18/6, 84/11, 87/1, 280/1, 347/4
s.-geyler 258/11
s.-senĝ 42/6
s.-se 279/13, 313/9
s.-seler 280/3
s.-r idi 69/9
idiler 146/9
s.-y başla- 313/12
s.-p 70/1, 169/12
s.-r bolsa 215/13
s.-mek 17/10, 92/2, 254/11/12, 325/1, 348/2
s.-mege 52/3, 55/11, 184/11, 228/5
s.-mekden 54/12, 92/1
s.-me ! 326/1
s.-medinĝ 85/7, 91/11
s.-medi 91/10
s.-mes-sen 228/8
s.-mes 87/12, 214/3
s.-mesler 309/8
s.-meyin 340/6

sözlen- söylenmek
s.-di (ḥikâyet üçün s.) 173/7

sözleş- söyleşmek, konuşmak, bahs etmek
s.-ti 141/7
s.-e bilmedinĝ ("hapt etmek") 214/(kenar)
s.-geyler 281/10

su (suv, ?) su
s. 43/11, 173/12
iç- 202/10, 204/3
içinde 200/13, 202/5
igremi 88/7, 262/11
kefi 41/10
tile- 202/11
yakası 198/13
(akar t.) 271/3, 305/12
(bir içim s. bilen) 243/1
s. durur (akar s.) 283/10
s.-dur 85/3

ḳaṣrı 29/10
ḳatında 53/10
ḳıl- 93/11
meclisi 31/8
nedîmleri 27/3
nögerleri 61/9
oġlı 59/6, 60/4, 206/10/13
sözi 18/8
ṭabîᶜatı 47/11
ṭâᶜatı 79/9
yaşı uzun bolsun ! 17/4, 30/8, 143/7
(iy s !) 72/7, 158/12
(ḥazz-ı s.) 111/5
(ḫılâf-ı rây-i s.) 83/8
s.-dur 32/6
s.-nıñ 21/2, 26/1/2, 33/1, 104/3, 129/7, 182/7
s.-(n)ıñ 19/10, 116/8
s.-ġa 16/9, 17/11, 20/8/12, 23/8, 24/1, 25/2/5, 27/4, 29/4, 32/13, 55/3, 63/1, 71/5, 72/4, 77/4, 79/6, 94/3, 96/1, 103/13
s.-ḳa 90/5
s.-dan 50/12, 66/4, 81/5
s.-ı hâs 13/3
çîn 236/4
s.-ı (cehân s) 25/3, 26/3, 79/4, 261/11
s.-lar 60/1, 210/13
ᶜameli 55/6
taḳarrübi 114/9
sulṭân maḥmûd (sebüktigin) Gazneli Mahmud diye anılan ünlü hükümdar (997 - 1030)
s. m. ḳulları 217/8
s. m. sebüktigin 18/11
s. m.-nıñ . . . ḳulları 224/3
sulṭân maḥmûd (muḥammed ?) ḫorezmşah Horezm hükümdarlarından (1200 - 1220)
s. m. ḫ. 244/3
vermek, sunmak, uzatmak
s ! (iliñ s.) 262/12
s.-arlar 301/12
s.-up (ḳol s.) 322/9
s.-mayın (boyun s.) 130/4
suret A. Kur'an'ın kısım veya fasılları, sûre
s.-i (tertîb-i (tertîl-i ?) s. mektûb) 346/2
ṣuret A. görünüş, kılık, biçim
baġla- 260/10 (F. aslı suret besten)
bilen 21/12

ve heybet 297/7
(laṭîf ṣ.) 227/9
(meleḳ -ṣ. "melek görünüşlü") 13/6
ṣ.-i cism 292/4
ḥâl 53/6, 54/6
ṣ.-de 286/1, 310/4
imiş 251/8
ṣ.-te 65/8, 198/2
ṣ.-iñ naḳşı 239/10
ṣ.-i 94/10, 141/2, 191/5, 249/1, 334/13
ṣ.-ine 205/9, 206/11, 251/12
ṣ.-in ḳiy- 101/7
baġla- 275/4
ḳör- 246/12, 281/6
ṣ.-inde 26/8
idi 300/13
ṣ.-leri perîşân 144/6
ṣ.-li (laṭîf ṣ.) 270/7
(perîşân ṣ.) 119/2
susa-, suvsa-? susmak
s.-p 43/9, 202/8
s. ır 95/13, 178/8
s. -mış 94/4, 305/11
suvâl, suâl ? A. suʾal 1. soru, suâl
s. it- 10/9, 15/4, 236/12, 291/5, 300/3
s.-nı (-ni?) sor- 229/8
s.-ıma (-ime?) cevâb ḳitür- 50/6
2. dilenme, dilencilik
s. işiḳin aç- 211/2
resmi 162/6
s.-i (mununñ s.) 171/12
sücûd A. secde etme, ibâdet
s. 302/7
(cûd ve s. "cömertlik ve ibâdet") 302/9
süheyl A. süheyl-i Yemani denilen yıldız (Canopus)
s. tâbı 287/8
süḳḳer A. şeker bk. şeḳer, şeḳḳer
s. bigin 178/11, 254/7
bilen 266/4
şerbeti 243/7
süḳr A. sarhoşluk, sekir
s. ḥâṣıl bol- 15/5
ṣaḥrâsı 40/9
süḳût A. susma, sükût
s. 91/13, 92/4
fâyidesi 16/2, 212/13
it- 54/12, 215/2

ḳıl- 313/7
s.-dan yaḫşırak yoḳ 333/6
süleymān Süleyman Peygamber?
s.-ça iliñgde ḳuvvet bol- 80/12
sünbül F. sünbül çiçeği
s.-ge ḳarşı 6/5
süñgek kemik bk. *süñgük*
s. san- 306/5
yi- 46/10
s.-niñg 326/9
süñgi süngü bk. *süñgü*
s. uçı 242/7
süñgü süngü bk. *süñgi*
s. oyna- 21/6
süñgük kemik bk. *süñgek*
s. sal- 185/12
s.-ler (ḳurı s.) 190/2
s.-leri 18/12
(arslan s. imiş) 190/4/5
sünnet A. sünnet, peygamberin yaptıkları ve tavsiye ettikleri
s.-durur 211/9
süpür- süpürmek
s.-gil 113/7
1. (bir şeyi) sürmek
s.-gül (atıñgnı s !) 273/3
s.-er (devrān s.) 79/12
(otdan özin bir yan s.) 79/13
s.-er idim 313/1
idi 333/5
s.-üp (at s.) 226/3, 228/1
s.-er (ḥukm s. bolsa) 234/2
s.-mesler 310/11
2. (bir şeye) sürmek
s.-üp (yüzüm yirge s. ayt-) 99/11
3. sürmek, def'etmek, kovmak
s.-üñg ! 42/8, 60/5, 219/5
s.-diler 219/6, 281/13
s.-gey 8/2
s.-se 113/13, 195/7
süri-çibin sivri sinek krş. *CC. sürü-çibin*
s.-ler 203/3
sürtül- sürtülmek, aşınmak
s.-ür (zamanlar turmaḳ bilen s. F. aslı *sude gerded) 298/8*
süst F. gevşek
s. . . . tut- 44/1
süt süt

s.-i bile bislen- 28/5

Ş

şāb A. şabb genç
ş. (şeyh ş. "genç ihtiyâr") *13/13*
şād F. sevinçli krş. *şādmān*
ş. bol- 135/7, 213/13, 294/10, 354/7
ḳıl- 97/3, 117/5
şādī F. sevinç, memnuniyet
ş. furşatı 284/9
(ġam ve ş.) 315/9
şādmān F. sevinçli krş. *şād*
ş. 115/7
bol- 12/8
şāgird,F. talebe, şakirt, çömez
ş. ilinde 153/12
ş.-lerinden 76/10
şāh F. hükümdar, şah
ş. 45/4, 73/13, 313/2
fīli 203/3
ili 96/6
sırrı 218/5
(eyā ş ! 85/4)
(iy ş !) 321/13
ş.-ı ʿādil 33/9
diyār 21/11
şāhid F. sevgili, mahbub
ş. 256/11, 259/3
bol- 142/9
ş.-i raʿnā 226/5
şaḫs A. kişi, kimse, şahıs
ş. 251/12
ş.-nıñg 174/2
şāʿir A. şâir
ş. 84/9, 219/3, 244/6
ş.-ni inde- 219/11
şāʿirlik şâirlik
ş. ögret- 244/10
şaḳāvet A. bahtsızlık, kutsuzluk, saâdet'in zıddı
ş. 93/8
ş.-ni saʿādetke bedel ḳıl- 101/13
şāḳir A. şükr eden, iyiliği unutmayan
ş.-leri bar 315/12
şalġam F. şalgam
ş. (biş ş. tap-) 180/8
şām Şam şehri
ş. ilinde 279/2
zāhidleri 137/6

şāmī Şam'lı
ş.-ler bilen 296/4
ş.-lerge ayt- 264/7
şarāb A. şarab
ş. iç- 118/13
tökül- 259/3
ş.-ından (maḥabbet ş. serḫoş) 109/13
şarṭ A. şart
ş. bilen 152/9
ş. turur 197/8
ş.-ı insāf 7/1
vefā 142/13
ş.-ı (sevmeḳ ş.) 141/10
ş.-ına 290/4
ş.-ın 31/7, 79/5, 266/3, 355/7
ş.-ını 287/4
ş.-ınça 5/3
şaṭranc A. satranç oyunu
ş. bisāṭı 293/4
şecāᶜat A. yiğitlik, şecâat
ş. 161/11
bilen saḫāvet 161/9
ḳörgüz- 102/3
şedd A. kemer, kuşak
ş.-im (belimden ş. şişip) 120/7
şefāᶜat A. birinin suçunun affı için tavassut, şefâat
ş. ḳıl- 112/11
yüzün yirge ḳoy- 95/5
ş.-ıñ bilen 112/12
şefeḳat A. şefkat
ş.-ı bar idi 227/7
(melikniñ ş.) 41/5
şefīᶜ A. şefaat eden
ş. kitür- 117/3
ş.-i 7/7
şehd A. bal
ş. ü şekker 139/2, 192/6, 254/2
şehnāme Firdevsi'nin meşhur eseri
ş. kitābı 31/8
şehr, şeher şehir
ş. içinde 246/9, 312/10
işiki 129/9/11
vālīsi 256/10
ü bāzār 324/10
ş.-niñ iş(i)kinde 167/8
ş.-ge 138/6, 194/1
ş.-de 137/11, 138/4, 173/5, 278/7
ş.-den 290/10 (hareke : şeher)
ş.-iniñ 69/6
ş.-ine 39/3, 83/13, 207/2
ş.-inde 84/5/7, 162/4, 169/10, 172/11, 178/1
ş.-inden 296/4
ş.-ler 193/5
şehriyār hükümdar
ş. (iy ş !) 68/1
şehvet A. şehvet
ş. artınça yürü- 160/3
ṭālib bol- 237/5
(terk-i ş. ḳıl-) 341/11
ş.-i ṭālib idi 94/13
şek A. şekk şüphe, kuşku
ş.-siz 197/11
(bilā- ş.) 300/1
şekker, şeker F. < A. şeker bk. *şükker*
t. 25/13, 240/8, 245/8, 254/2, 334/6, 339/10
bigin 169/5
suvı 96/4
sözli 257/5
(sözi ş.) 139/8
(şehd ü ş.) 139/2, 192/6, 254/2
şekl A. şekil, biçim; çehre
ş.-ime 237/1
şemᶜ A. mum
ş. 230/11
sön- 230/4
yan- 259/2
ş.-i cemᶜ (?) otur- 183/8
ḳāfūri ("kâfurdan yapılan beyaz mum") *42/11, 256/13*
münevver 340/10
ş.-i-men (min cemᶜ ş.) 231/12
ş.-ni söndür- 230/9
şemāyil A. şemaᶜil huylar, tabiatlar
ş.-i mevzūn 229/13
nā-mevzūn 238/4
şemme A. pek az, nebze
ş. (bir ş. vaṣf it-) 28/2
şems A. güneş
ş. meñiz 334/11
ş.-i münīr 106/13
şemsü'd-dīn İbnü'l-cevzi lakabı ile tanınan Bağ-

datlı büyük bir âlim ve mürşid
ş. (*şeyḫ-i ecell ş.*) *121/11*
(*şeyḫ-i ecell ş. ibnü'l-cevrī*) *118/4*
şengül F. şeng, şengul, zarif ve işveli sevgili
ş.-i (*ol idi . . . ş.*) *225/6*
şer A. *şerr* kötülük, şer
ş. ḳörgüz- 293/9
ş.-ni başla- 293/7
ş.-inden (*şerrinden iymen*) *47/1/5*
(" *saḳlan-*) *197/10*
*şer*ᶜ A. Allahın emri, şeriat
ş. ḥaddin teḳ it- 112/13
te'vīli 68/6/7
(*ḫilāf-ı ş. durur*) *261/6*
şerbet A. şerbet
ş.-ni . . . iç- 243/10
ş.-i (*sükker ş.*) *243/7*
şeref A. şeref, ululuk
ş. tap- 46/9, 279/4
ş.-i (*insān-nıñ ş. nefsi*) *250/13*
(*ādemī-niñ ş.*) *302/9*
ş.-i (*i*ᶜ*zzeti ve ş.*) *294/7*
şerīf A. şerefli, asîl; Peygamber soyundan
ş. 84/3, 191/7
bol- 84/8, 191/9
kişi-men 84/1
(*zātı ş.*) *13/2*
şerīk A. ortak
ş. bol- 101/2
ş.-im 183/9
şeş- çözmek bk. *şiş-*
ş.-se 338/10
şevvāl A. şevval ayı, arabî ayların onuncusu
ş. (*evvel-i ş. idi*) *355/12*
şeyḫ (*şayḫ ?, şıḫ ?* bk. *metin, notlar 72*) A.
1. ihtiyar
ş. şāb (*"ihtiyar, genç"*) *13/13*
(*iy ş !*) *128/10*
2. şeyh
ş. 107/13, 117/13, (?), *211/8/10*
(*iy ş !*) *107/9, 125/1, 138/2*
ş.-ḳa 144/4, 211/2
ş.-nı 211/10
ş.-dan 287/9
ş.-ım 118/9
ş.-ı 124/9
ş.-ınıñ 124/8

ş.-ına 125/13, 147/13, 152/12
şeyḫ-i ecell bk. *şemsü'd-dīn*
*şeyḫ sa*ᶜ*dī* Şeyh Sâdi, Gülistan müellifi
krş. *sa*ᶜ*dī*
ş. s. 29/10, 37/11, 43/13, 48/6, 65/4, 88/4, 98/2, 99/5, 100/13, 105/6, 108/13, 110/11, 111/12, 115/1, 118/3, 126/7, 127/13, 134/9, 155/3, 178/1, 183/6, 190/12, 210/11, 212/12, 225/9, 230/1, 232/1/13, 234/3, 240/2, 242/8, 244/2, 245/12, 247/6, 263/6, 268/13, 270/5, 281/3, 283/6, 287/9, 289/1/12, 291/4, 293/1, 296/3, 299/3, 300/2
ş. s. gülistānı 10/12
ş. s.-niñ cidāli 300/11
şeyḫ şiblī Irak'ta yaşamış, H. III. asrın büyük mutasavvıflarından (*861—945*)
ş. s. (*cüneyd ve ş. s. şuhbetin ḳıl-*) *15/11*
şeyḫ zü'n-nūn-ı mıṣrī ilk melâmilerden meşhur sofi
ş. z. m. ḳatına ḳil- 80/13
şeytān A. şeytan
ş. 343/5
*ş.-lar ṭu*ᶜ*mesi 42/10*
şiddet A. zorluk, sıkıntı
ş.-e tüş- 113/8 (*F.* aslı *saḫti*)
şıfā A. şifâ, iyileşme
ş. bir- (*tanrı için*) *67/3*
şiḳāyet A. şikâyet
ş. (*vechi*) *bilen 124/9*
defteri 301/1
ili 279/9
ḳıl- 63/1, 93/3, 152/12, 165/6, 179/13, 238/11, 318/4
ş.-in ḥikāyet ḳıl- 48/7
şiḳence F. işkence
ş. ḳoy- 281/11
şīr F. aslan krş. *arslan*
ş. (*ḳandadur ş.*) *297/8*
*şi*ᶜ*r* A. şiir, manzum parça (eserde bütün manzum kısımların ve münferit beyitlerin başlığı olarak yazılmıştır)
ş. 5/1/7, 6/2/10, 7/4/6, 8/9, 9/12, 11/11, 15/1, 16/12, 18/3, 19/5, 20/4/9, 21/3/10, 22/3, 23/5/10, 25/6/11, 26/13, 27/6, 28/2/8, 29/5/12, 30/4/9, 31/5,

*32/5/10, 33/6, 35/3, 36/1, 37/3/8,
38/2/10, 39/9, 40/3/9/13, 41/8, 42/4/10,
43/7, 44/4, 45/3/13, 46/8, 47/6, 48/
3/12, 49/3, 50/1/8, 51/1, 52/6/12,
53/12, 54/12, 55/9/13, 57/4/12, 58/
1/5, 59/1/9, 60/8, 61/6, 62/3,/11 63/4,
64/7, 66/8, 67/3/13, 69/2, 70/1, 72/1/
10, 73/11, 74/3/10, 75/10, 76/2, 78/9,
79/9, 80/8, 81/6, 82/3, 83/8, 85/1,
86/4, 87/10, 89/5, 90/6/9, 91/3, 92/1,
93/6, 94/8, 95/9, 96/3, 97/1/10, 98/5/
13, 99/10, 100/4/10, 101/10, 102/7,
103/3/10, 104/4, 105/1, 106/2, 108/6,
109/9, 110/6, 111/3/9, 112/4, 113/8/12,
114/9, 115/5, 116/1/10, 117/4/11,
118/10, 119/4/8, 120/2, 121/3, 122/3/
11, 123/6, 124/4/11, 125/4/8, 126/2,
127/4, 128/11, 130/12, 131/6/9, 132/7,
133/7, 134/5/6, 135/3, 136/4/13, 138/9,
139/5/13, 140/1, 142/2, 143/12, 144/8,
145/3/10, 147/2/10, 148/7, 149/2, 149/
8, 150/8, 151/3, 152/1, 153/3, 154/11,
155/8, 157/12, 158/8, 159/1/6, 160/6,
161/11, 162/7, 163/6, 164/2/9, 166/2,
167/1, 168/3, 169/1, 170/2/12, 171/
3/6/13, 173/8, 175/8, 176/6, 177/1,
178/7/13, 179/8, 180/5, 181/11, 182/10,
183/3, 185/1, 186/5/13, 187/6, 188/
3/11, 189/5, 190/7, 191/4/12, 192/5/11,
193/6, 194/4, 195/6/13, 196/6, 197/1/
10, 198/5, 199/4/13, 200/6, 201/9,
203/1, 205/3, 206/3, 207/8, 208/3,
209/4. 210/8, 211/1, 212/3, 213/11,
214/6, 215/1, 216/5, 217/1, 218/3/11,
220/1/8, 221/13, 223/5/12, 224/7,
225/4/11, 226/3/10, 227/3, 228/5/11,
229/3/9, 230/5/10, 231/3/10, 232/9,
233/12, 234/6/10, 235/6, 236/1, 237/
10, 238/5, 239/3/9, 240/8, 241/5,
242/5, 243/11, 244/6, 245/2/7, 246/2/
6/13, 247/11, 248/5/11, 249/5/8, 250/
2, 251/1, 253/2/11, 254/1/5/11, 256/
6/12, 258/2, 258/12, 259/9, 260/4/13,
262/3, 263/13, 264/10, 265/4, 266/3/11,
267/1/11, 268/8, 269/13, 270/13, 273/
2/7, 274/6, 275/4, 277/10/13, 279/1,
280/5/12, 282/7, 283/1/12, 284/6/13,
285/7, 286/5, 287/6/12, 288/9, 289/7,
290/12, 291/13, 293/8, 294/2/10, 295/
5/12, 296/13, 297/8/12, 298/4/9, 299/
12, 300/8, 301/4, 302/2/8, 303/5/12,
304/12, 305/11, 306/3, 308/3/7/11,
310/4, 311/3, 312/1/7, 313/6, 314/5,
315/7, 316/1/12, 317/8, 318/3/13,
319/8, 320/1/11, 321/4,/7/13 323/1/9,
324/8, 325/2/8/13, 326/4/7/12, 327/
13, 328/7/12, 329/5, 330/3/9, 331/2/7,
332/3/9, 333/2/8, 334/2/5/10, 335/2/
6/12, 336/5/13, 337/7/10, 338/4/13,
339/11, 340/8/13, 341/7/12, 342/4/13,
343/6, 344/2/9/13, 345/6/9, 364/4/10/
13, 347/4/12, 348/6/13, 349/7/12, 350/
4/11, 351/5/11, 352/3/10, 353/1/9,
354/6/10, 355/2/6*

ş. oḳu- 128/7

ş.-i āḫar 43/9, 191/7, 236/12, 320/6

ş.-ni oḳu- 187/6

şīraz Şîraz şehri

ş. muṣallāsı (bk. *muṣallā*) *209/11*

ş.-dan 245/1

şīrīn F. tatlı

ş. bol- 254/7

ḳıl- 70/5

sözli 270/6

(cerb ve ş.) 142/5

(mevzūn ve ş.) 216/6

şīrīn meşhur Ferhad ve Şirin hikâyesinin kadın kahramanı

ş. (ferhād ü ş.) 263/4

şiş şiş

ş.-ḳe (sanç-) 61/10

şiş- çözmek bk. *şeş-*

ş.-ip 24/7, 120/8, 219/9

şişle- şişlemek, şişe geçirmek

ş. diler 61/1 (ḳiyiḳ ş.)

ş.-miz ḳaz iti ("şişte kızartılmış kaz eti") *180/9*

şīve F. işve, nâz, cilve

ş. bilen ḳöñgül yaḳ- 253/12

ş.-ler bilen ḳöñgül al- 244/7

ş.-leriñ revnaḳı 236/3

ş.-li 139/10

şorba şurba ? < F. *şūrbā* çorba

ş. içir- 320/6

şugl A. iş, meşgale
ş.-ı (anıng ş. degüldür) 322/3
F. tuzlu, acı
ş. su 43/10 ("acı su")
şūre F. çorak, verimsiz
ş. yir 171/4, 320/9
şükr (şükür) A. şükür
ş. 4/9, 163/3
kıl- 5/1/3, 266/8
ve minnet 235/10
ş. durur (zikr ve ş.) 159/11
ş.-i niᶜmet-i mevlā 318/5
ş.-ni kıl- 4/13
ş.-ler kıl- 120/9, 180/4, 207/4
ş.-i 4/11, 255/1
ş.-ining zikri 4/4
ş.-ine 47/2
ş.-in kıl- 58/12
yirine kitür- 295/3
ş.-ini kıl- 163/11
şükrāne A. şükrân alâmeti, adak
ş. bol- 290/3
ş.-sin yidür- 290/6

T .Ṭ

tā F. . . . e kadar, tâ
t. 61/6, 249/6, 253/6, 303/7
edeb 162/1
ki ("tâki") *6/12, 75/4, 152/10* (? bk. *nāgeh) 202/8*
taᶜaccüb A. hayret, şaşma, taaccüp
t. it- 314/7
kıl- 167/13, 264/8
taᶜaddī A. saldırma, zulüm ve adâletsizlik
t. tilin uzat- 313/11 krş. *taᶜarruż*
(zulm ve t. bilen maᶜrūf) 38/1
taᶜālā A. Tanrı adından sonra zikredilen saygı sözü
t. (hak t.) 7/12, 13/5, 54/13, 59/12, 62/2, 67/3, 73/10, 116/4, 123/12, 142/12, 155/12, 161/1, 176/1, 291/11, 294/13, 295/2, 305/6 345/8, 352/7
(hak sübhāne ve t.) 8/5
(inşāʾallāhu t.) 11/3/7
(kavlehu t. "Tanrı sözü" *ayetlerden önce zikredilmektedir) 75/3, 151/13, 156/3, 168/13, 176/13*
(tengri t.) 62/1, 135/6, 143/9, 180/4, 269/8, 290/1, 351/8
tengri tebāreke ve t.) 6/8, 8/1, 60/6, 96/12, 274/1, 353/13
t.-nıng (hak t.) 143/11, 306/8
(tengri t.) 294/13, 349/10
t.-ge (ġa?) (hak t.) 58/7
t.-dın taᶜālīdin ? (hak t.) 72/13
t.-dan (hak t.) 72/8
taᶜalluk A. ilgisi olma veya olan
t.-ından (anıng t. bir kim-irse "onun yakınlarından, adamlarından biri") *132/4*
ṭaᶜām A. yemek
t. yi- 104/1, 123/4, 165/12, 166/8, 301/11
t.-dan illerin çik- 165/13
kesil- 226/8
taᶜarruż A. sataşma, saldırma krş. *taᶜaddī*
t. tilini kıska kıl- 121/8
ṭāᶜat A. ibâdet, taat; hizmet
t. 159/12
cezāsı 98/10
kıl- 4/3, 142/6
kuvveti 302/13
ṭ. degül 98/12
ṭ.-ke 274/7
ṭ.-de eksük bol- 310/2/3
ṭ.-i 146/2
(sulṭān t. üçün) 79/9
tāb F. ışık
t.-ı (süheyl t.) 287/8
ṭabᶜ A. tabiat, huy, yaradılış krş. *ṭabīᶜat*
ṭ. (hılāf-ı ṭ. idi) 234/9
ṭ.-ı mevzūn 288/2
ṭabak A. tabak, kap
t. 11/13, 95/10, 336/12
taᶜbān A. yorgun, bitkin, bîtap
t. 153/12
ṭabīᶜat A. huy, tabîat krş. *ṭabᶜ*
ṭ. 168/4
ṭ.-ta 157/7
ṭ.-ı 210/9, 347/10
ṭ.-ından 47/12
ṭabīb A. hekim, tabip
ṭ. 91/12, 165/2/3/5, 265/3

taᶜbīr tâbir, yorma
t.-ine (tüş t. . . . ᶜāciz ḳal-) 19/1
taᶜbiye A. tertip
t. ḳıl- 205/9
ṭabl A. davul
ṭ. (iy böyüḳ ünli ṭ !) 304/13
ṭ.-bāz ("davulcu" demek ise de metinde (davul mânâsındadır) *340/7*
tāc A. taç
t. 6/4
(başına t. ḳoy-) 129/10, 130/2
t.-ı meşāyiḫ 114/12
t.-ınıñ (ḳeyḫusrev t.) 76/1
taᶜcīl A. acele etme, çabuklaştırma
t. ḳıl- 349/7
tācir A. ticaretle uğraşan, tâcir
t. 115/3/11, 183/12, 185/6, 186/3, 193/13, 209/4, 213/7
oğlı 214/1
t.-niñ 186/8/9
oğlı 273/11
t.-ge 213/6
t.-ni 183/6/13
t.-ler 98/10/11, 162/4, 203/11
taġ dağ
t. 6/7, 77/8, 144/1
başında 23/13, 24/1, 29/3
eteḳinde 137/7
içinde 246/7/10
t.-ınıñ (lübnān t. ṣālīḫleri) 107/3
t.-larda 127/2
taġayyür A. değişme
t. 344/10
t.-i ḥāl 44/9
taġıt- dağıtmak
t.-ursen (ni üçün ḫalḳnı t?) 32/4
ṭāġī A. azgın, isyankâr bk. *bāġī*
ṭ. bāġī 92/9 (Firavun kast ediliyor)
taḥammül A. dayanma, tahammül
t. ili 309/1
ile bil- 33/13
ḳıl- 42/4, 50/4, 59/4, 64/10, 153/2/4, 233/2, 234/1, 266/7
(teslīm ve t.) 159/13
ṭahārat A. temizlik, tahâret
t. ḳıl- ("abdest almak") *107/7*
t.-ḳa ḳit- ("abdest almağa gitmek") *102/7*
taḥayyür A. hayran olma, hayret, şaşma
t. öze mensūb bol- 9/11
taḫfīfe A. hafif ve ince sarık, geceleyin veya evde sarılan sarık, takke ? (bk. Steingass)
t. (başımdan t. . . . şiş- 120/7
taḥrīme A. namaza başlarken tekbir alma
t. baġla- ("namaza başlama, tekbir alıp, el bağlama") *303/11*
taḥṣīl A. elde etme, hâsıl etme
t.-i arı sīret ("iyi huylar kazanma") *346/2*
taḥsīn A. beğenme, takdîr
t. 216/7
ḳıl- 70/3
oḳu- ("öğmek, medhetmek") *241/1*
t.-i öze 241/2
t.-ler oḳu- 26/2, 255/11
taḫt F. taht, hükümdarlık makamı
t. öze ḳiçir- 129/9, 130/2
t.-ından (salṭanat t.) 349/11
taḳ- takmak
t.-tı (?) 353/7 (yüzüḳ için)
ṭāḳa A. pencere
ṭ.-nı yap- 23/2
ṭ.-dan 23/1, 41/3
ṭ.-sı (ecel t. açuḳ turur) 315/6
taḳarrüb A. yaklaşma, yakın olma, yakınlık
t.-i (sulṭānlar t. bilen) 114/9
ṭāḳat A. güç, kuvvet, tâkat
t. ḳitür- ("dayanmak, tahammül etmek") *64/13, 124/7, 168/2, 242/13*
(ṣabr u t.) 127/6
ṭ.-ım ḳalmayın 110/13
yoḳ 198/5, 272/13, 307/10
ṭ.-ıñ yoḳ 56/2
ṭ.-ı ᶜinānı 172/13
ṭ.-ınıñ ᶜinānı 204/2, 309/1
ṭ.-sız bol- 202/8
taḳāżā A. sıkıştırma, zorlama, tazyik, takaza
t. ḳıl- 169/12
taḳdīm A. öne alma, öncelik krş. *teḫīr*
t. ḳıl- 88/12
taḳrīb A. yaklaştırma, yakınlaşma
t. bilen 58/4

t.-i ḥikāyet üçün 173/6
takrīr A. anlatma, söyleme
t. kıl- 52/2, 53/7, 124/9, 306/10
taksīr A. eksik, noksan, kusur (etme)
t. kıl- 98/6
tut- (leşkerini t. tut- "askerden mal ve parayı esirgeme") 44/1
krş. ana-
t.-i ᶜözri 5/2
t.-ine muᶜterif bol- 9/9
taktiᶜ A. kesme, parçalama; edebiyatta bir mısra veya beyti veznine göre ayırıp, okuma
t.-ın (beytniñ t. suvāl it-) 10/9
takvā A. Allahtan korkup, dinin yasaklarından kaçınma, takvâ
t. bilen 81/7
(meyl-i t.) 160/7
(zühd ü. t.) 102/2, 155/10, 305/1
t.-nıñ 308/13
t.-ġa (zühd ü t.) 105/7
t.-sı (zühd ü t.) 142/3
t.-sız ᶜālim 321/6
takviyet A. kuvvetlendirme, takviye
t. kıl- 33/4
tal 1. dal; (dal gibi doğru ve dik)
(boyı t. sözi bal) 139/12
2. söğüt
t. aġaçı ("söğüt ağacı") 25/12, 315/10
ṭalāk A. boşama, talâk
t. bir („boşamak") 158/9
ṭalᶜat A. yüz, çehre, suret
ṭ.-ı mekrūh 238/3
talaṭṭuf A. nâzikâne muâmele, iltifat
krş. mulāṭafat
t. kıl- 245/13
t.-lar kıl- 211/11
ṭaleb A. isteme, talep
ṭ. kıl- 33/2
ṭāliᶜ A. talih, kısmet
ṭ.-olun 238/13
ṭ-siz ṣayyād 188/10, 345/4
ṭālib A. isteyen, istekli
ṭ. bol- 237/5
ṭ. idi 94/13, 118/7
ṭ.-i dost 315/8
maġfiret 317/3
rızk 344/12
taᶜlīm A. ders (verme)
t. bir- 277/7, 279/7
t.-inden 78/5
ṭalsım, ṭalısm ? A. tilism < Yun. Bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü, tılsım
t. içinde öl- 55/8
tam dam
t. öze 121/6
üstünde 210/3
tam- damlamak
t.-up turur 243/9
ṭamaᶜ (ṭameᶜ ?) A. tamah, doymazlık
ṭ. 200/2
eteki 330/13
işiki 43/7, 210/12
it- 171/4, 199/13
kıl- 51/2, 334/6
tut- 261/2, 270/4
(ehl-i ṭ.) 312/8
ṭ.-ge 255/4
tüş- 209/3, 306/7
ṭ.-ni 311/7
ṭ.-iñ 305/1
ṭ.-i 235/13
t.-in 79/6/7, 225/2, 350/7
tamām A. tam, eksiksiz, tamam
t. 42/5, 84/4
t. bol- ("bitmek, tamamlamak") 11/6, 42/12, 216/13, 268/4, 355/5
kıl- 31/7
tamāmet ? A. tamâmen, bütün bk. tamām
t. (yir yüzin tutmuş akar su) 305/12
tamuġ < tamu soğd. cehennem
t. otı ("cehennem ateşi") 151/2
t.-ġa kir- 114/9
t.-nı iḫtiyār kıl- 239/11
tanaᶜᶜum A. bolluk, nîmet içinde rahat yaşama
t. bilen 256/12
birle 13/5, 206/8, 344/3
içinde 154/1, 257/9
izde- 149/9
kıl- 194/6
ṭaᶜne A. tân (etme), yerme, çekiştirme
ṭ. otına ört- 355/3
tilin uzat- 136/9
ur- 262/4 ("kötü söylemek, kınamak")

ṭ.-si (ḥasūdlar t.) 124/7
ṭ.-ler ur- 49/2, 269/12
ṭ.-li sözler 97/8

tan͡g hayret verici, şaşılacak, tuhaf ,garip (şey) krş. *tan͡gsuḳ*
t. hediyye ḳeltür- 13/11
teferrüc it- 296/1
(degül t.) 226/5
t.-ların (cehān-nın͡g türlü türlü t. teferrüc ḳıl- 193/9

tan͡g tan, sabah vakti
t. alnı öze ḳamer hilālin ḳör- 251/5
at- ("şafak sökmek, sabah olmak") 40/8, 105/8, 116/3/4, 120/6, 126/12, 271/7
bile ("sabahleyin, yarın") 95/2, 129/9, 258/1, 265/2, 295/4, 296/1, 352/6
bilen 269/10
birle 325/5
namāzı ("sabah namazı") 142/10
t.-da ("ertesi gün, yarın") üçün 271/5, 284/10 krş. *irte*
t.-dası ("ertesi günü") 211/10

tan͡grı bk. *ten͡gri*
t.-ġa 11/5

tan͡grılıḳ Allah için, Allah'a lâyık krş. *ten͡gri, ten͡grilik*
t. üçün ("Allah yolunda, Tanrı için") 310/12

tan͡gsuḳ tuhaf, nâdide, nâdir ve güzel kr. *tan͡g*; *CC, Ebu Hayyam, Tuhfehüz-zeḳiye: tan͡gsıḳ*
t. laṭīfe 146/7, 261/5, 337/1
nüḳte 227/10
şeherler 193/4

tanı- tanımak
t.-dı (ḳörüp t.) 135/2
t.-maġay 306/3

tanuḳluḳ şahitlik, tanıklık
t. bir- ("şehâdet etmek") 30/3, 126/1, 241/1, 251/6

tap- bulmak, kazanmak, elde etmek
t.-tum 163/4, 208/2
t.-tı 31/4, 46/9, 279/4, 290/12/13
(ḥātūnı ir oġlan t.) 290/4
(turup t. "karşıladı" ?) 57/10
t.-tılar 65/8, 152/11
t.-arsen 52/7
t.-ar 192/7, 195/10, 308/8, 321/9
t.-ḳaymen 148/1
t.-ḳaysen 349/6
t.-ḳay 70/12
t.-sa 26/6, 81/8, 177/8
t. salar 152/10
t.-ḳay idi 123/6
t.-sa idi 291/3
t.-ıp 29/1, 71/7, 180/8, 221/8, 337/9
t.-up 81/11, 176/7, 178/11, 182/2, 251/11
t.-ḳan (bela t. yiri) 289/2
t.-maḳ üçün 86/4
t.-madın 143/5
t.-madıḳ 298/7
t.-madı 95/2, 100/1, 179/5, 206/1, 352/12
t.-mas-sen 144/10
t.-mas 208/2
t.-maġay 78/9
t.-masa 16/13, 331/4
t.-mayın 214/6

tapuġ hizmet, huzur
t.-una (tapġuna ?) 73/12 (meliḳ t.)

tapuġçı hizmetkâr
t. 154/1, 183/8

tapul- bulunmak, kazanılmak
t.-ur (taplur ?) 131/3
t.-mas 209/8, 303/9
t.-maġay 338/4

tar dar, sıkışık, sıkıntılı (F. *ten͡g için*)
t. bol- 113/4, (ḳön͡gli t. bol-) 100/1
it 303/9, (ilı avuçı t.) 174/3, 192/2
ḳıl- (ḳön͡glün t. ḳıl-) 100/6
yir 168/7
t. idi (ḳön͡glüm t.) 180/1

ṭarab A. sevinç, şenlik
ṭ. ḳıl- 330/4
(ʿayş ve ṭ.) 147/4
(lehv ve ṭ.) 73/7
ṭ.-nı (lehv ve ṭ. ḳoy-) 284/1

ṭarāblīs Trablusşam şehri
ṭ. ḫandaḳında 134/12

ṭaraf A. taraf, yön
ṭ.-nın͡g 137/8
ṭ.-ḳa 114/1
ṭ.-nı 325/12
ṭ.-dan idi (ikki t.) 240/6

ṭ.-ımızdan 87/10
ṭ.-ı 49/11, 247/4
ṭ.-ından 110/1, 241/4
ṭārem F. gök-kubbe
ṭ.-i aᶜlā öze çıḳ- 106/13
tarġa- dağılmak krş. CC. *tarġat-*
t.-maġa başla- 329/3
ṭarḥ A. (bir malı) belli bir bedelle almağa mecbur etme, salma
ṭ. bıraḳ- 74/9
sal- ? 63/5
ṭarī A. tâze, terâvetli
t. (çün nevbahār) 356/8 (son beyit)
ḫażrā 135/5
tārīḫ A. târih (gün)
t.-de (ol t.) 64/3
t.-den (ol t. biri "beri") 103/1/2
ṭarīḳ A. yol krş. *ṭarīḳa, ṭarīḳat*
ṭ.-ı meveddet 224/11
ṣavāb 255/4
ṭ.-ı (faḳirlar ṭ.) 159/11
(ḫalāṣ ṭ.) 260/10
(müdārā ṭ. bilen) 318/1
(terbiyetniñ ṭ.) 287/5
ṭarīḳa A. yol, âdet, usûl krş. *ṭarīḳ, ṭarīḳat*
ṭ. (bir ṭ. bilen) 56/13
(bir ṭ. bol-) 287/5
(bir ṭ. ögret-) 165/11
(bu ṭ. "bu kabil") 193/11, 224/1
(ni ṭ.? "ne şekilde" ?) 31/10
ṭarīḳat A. tarîkat kr. *ṭarīḳ, ṭarīḳa*
ṭ. şeyḫi 124/7, 152/12
yolunuñ müddeᶜileri 300/12
tart- çekmek, taşımak krş. *çiḳ-*,
t.-ıp (yük t.) 293/9
tas kayıp
t. bol- 123/11
it- 106/8, 178/3
taṣarruf A. sâhip olma, idâre
t.-ından çıḳ- ("idâresi altından ayrılmak") 130/6
taṣavvuf A. tasavvuf
t.-nıñ ḥaḳīḳatı 144/4/5
taṣavvur A. tasarlanma kurma istek, tasavvur, düşünce
t. it- 77/8, 124/11, 286/2, 309/6, 332/1
ḳıl- 236/9
t.-ın (ölüm t. ḳiter-) 265/1
taṣdīḳ A. doğrulama, tasdîk
t. (lāyıḳ-ı t. ve taḥsīn) 216/7
taṣnīf A. sınıflandırma; bu suretle meydana getirilen eser, kitap
t.-lerinde (ḥukemā t. ḳil- "bilgelerin eserlerinde yazılmak") 289/1
taş taş
t. 337/11, 341/2
astından 299/11
at- 59/5, 69/2
bilen ur- 36/7, 63/10/13
içinde 287/7/7
in-(ḳayadan) 159/9
ir 246/8
ḳötür- 154/6, 219/7, 253/9
öze 118/2, 337/11
yanından 297/9
(aġır t.) 159/9
(ḳattı t.) 339/3
t. turur 64/1/3, 338/12
t.-nıñ 339/4
t.-nı 63/11, 154/10
t.-lar 342/3
t.-larnı 219/9
taş dış
t.-ı 160/6/7
t.-ına 335/1
t.-ından 97/13, 340/7, 353/3
ṭaş- taşmak
ṭ.-ıp (suvı t. ḳil-) 278/9
taşḳarı dışarı
t. 40/12, 41/3, (çıḳ-) 175/4, 199/8
tat- tatmak
t.-ḳan 266/1
t.-mayın 34/13
t.-maġun 296/11
(ıssı sovuḳ tat-) 266/1, 296/11
tatar, ṭaṭar Tatar
ṭ. 173/9
t. börki 114/13
uruşı 170/7
ṭ.-nıñ 173/10
tatlı tatlı
t. aş 341/1
bol- 347/1
cān 264/13, 340/11

kil- 254/1
su 43/11, 95/13, 140/3
yi- 354/10
(*sözi t.*) *88/1*

tavʿan A. isteyerek
t. ve kerhen ("*ister-istemez*") *26/1*

tavar hayvan, davar
t.-lar közi 293/11

ṭavīle A. hayvan sürüsü, tavla
ṭ. (*bir ṭ. işek*) *20/7*

ṭāvus A. tavus kuşu
ṭ. bigin cilve kıl- 239/2
tig 250/5

tayak sopa, çubuk, dayak, değnek
t.-ı (*tayağı tur-* "burada erkek tenasül uzvu için kullanılmıştır") *276/3*

tayhaṣ (*big*) Tayhas Bey, Seyf'i Sarayi'nin eserini armagân ettiği emir
t. big 13/3
(*ḥācibü'l-ḥüccāb emīr t.*) *317/7*

ṭāyī, ṭāʾī bk. *ḥātim-i t.*
ṭ. (*ḥātim-i t.*) *162/1, 175/11, 185/7, 312/10*
ṭ.-i (*ḥātim-i t. zamān*) *13/6*
ṭ.-nıñ 175/7
ṭ.-ġa 175/1 (*tayıġa ?*)

ṭāyife A. tâife, güruh, bölük
ṭ. 79/3, 109/2, 144/5, 179/6, 242/2, 317/2
bilen 141/11
fakrı 304/10
ḥakkına ("hakkında") *56/7*
ṣuḥbeti 119/1
ṭ. durur 219/8
ṭ.-ge 193/12
ṭ.-ni 141/8, 165/11
ṭ.-sine (*fukarā ṭ.*) *158/10*
ṭ.-sin (*fakīr ṭ.*) *152/10*

ṭayyib A. hoş, güzel
t.-ü'l-edā ("edası hoş, güzel tavırlı") *234/5*

tażarruʿ A. yalvarma, tazarrû
t. ve zārīlık it- 247/10
kıl- 8/3
birle 247/12
t.-nıñ ilini köter-("elini duaya kaldırmak")
t.-ı ve zārılıkı bilen 8/4

taze F. tâze, körpe
t. bol- 14/1
gül 322/1

yi- 12/7, 80/2
t. durur 354/6

tāzī F. Arap
t. at ("arap atı") *20/7, 186/12, 191/1*

taʿzīr A. azarlama, tekdir
t. kıl- 87/4

taʿziyet A. baş-sağlığı (dileme), tâziye
t. kıl- 131/4

tebāreke A. "*ve taʿālā*" sözleri ile Tanrı adından sonra gelen saygı sözü krş. *taʿālā*
t. (*teñri t. ve taʿālā*) *6/8, 8/1, 60/6, 274/1, 353/12*

tebessüm A. gülümseme, tebessüm
t. kıl- 258/2

tecāsür A. cesâret gösterme, cür'et
t.-ime muʿterif bol- 176/12

tecellī A. görünme, âyan olma, tecelli
t. kıl- 252/5

tecribe A. tecrübe, deneme
t. bilen ayt- 311/10
kıl- 266/1
kitür- 165/4

tedārük A. ele geçirme, edinme, tedârik
t.-i tapul- 338/3

tedbīr A. çâre, tedbir, tutulacak yol
t. 226/11
endīşe kıl- 82/12
suvı birle söndür- 257/13
t.-i 82/13
içinde 210/9
t.-ine yara- 46/6

teʾemmül A. iyice, etraflıca düşünme, teemmül
t. kıl- 108/1, 315/1, 337/13, 338/2

teʾessüf A. eseflenme, teessüf, acınma
t.-yi ("esef etmek, acımak < F. aslı *t. horden*) *241/2, 245/13, 264/8*

tefāvüt A. fark
t. kıl- "çark etmek., -burada-tesir etmek?") *258/4*

tefekkür A. düşünme, tefekkür
t. yakası 107/13
t.-ge bar- 226/2, 314/13

teferrüc A. gezme, gezip-görme, eğlenme krş. *temāṣa*
t. it- ("gezip görmek") *296/1*
kıl- " " *193/9*

t.-de bol- 194/3
t.-dür işi 351/2
teftīş A. araştırma, soruşturma, bir şeyin aranıp-sorulması
t.-i ḥāl 51/11
tegirmen değirmen
t. (yürür t. "dönen değirmen") 283/11
tegri, tigri ? (-e) kadar bk. *tigrü*
t. 134/12, 166/4
tehīr A. *teʾḫir* gecikme, geciktirme krş. *taḳdīm*
t. ḳıl- 88/12
tehlīl A. kelime-i tevhid (lâ ilâhe illallah) tekrarlama
t. (tesbīh ve t.) 127/3
tehniyet A. tebrik etme, kutlama
t. yiri degül 131/4
tehzīb A. ıslâh etme, düzeltme
t.-i aḫlāḳ ("ahlâkı düzeltme") 280/9
tekbīr A. tekbîr
t. oḳı- 270/2
tekebbür A. kibirlenme, büyüklük taslama
t.-den . . . iltifāt itme- 132/9
tekellüm A. söyleme, konuşma
t.-den 92/4
tekrār A. tekrar
t. ḳıl- 216/1/2 (tekrar !)
tekye A. dayanma
t. ḳılıp otur- 141/4
telef A. yok etme, harcama, telef
t. bol- 270/11, 279/4, 281/6
ḳıl- 93/4, 196/13, 284/5, 321/7
temāşa A. bakıp-seyretme, gezip-görme, temaşa krş. *teferrüc*
t. bol- 275/11
it- 193/7
ḳıl- 12/7, 103/5, 147/5, 193/5, 209/11, 212/8, 231/7
t.-dur işi 355/10
t.-sın (cennet t. tiıe-) 9/5
temennā A. dilek, istek, temennî
t. 346/7
ḳıl- 103/7, 129/4
(terḳ-i t.) 212/7
temettüᶜ A. kâr, fayda, kazanç
t. al- ("faydalanmak") 140/6, 319/10
temmūz Temmuz (ayı), yaz
t. künleri 242/11
ten vücud, beden
t. hālī ḳal- 264/13
(ḳavī t.) 298/12
(yāsemīn t.) 234/8, 253/4
t.-ge feraḥ ḳitür- 4/6
t.-iñ topraḳ bol- 153/7
t.-i aḳ bol- 141/3
t.-indeḳi cānın bir- 185/9
t.-li (yumuşaḳ t.) 254/4
teñiz deniz bk. *tiñīz*
t. ḳör- 33/10/12
mevci 7/8
yaḳası 111/13
(ᶜaḳlı t.) 58/2
t.-ge sal- 34/6
t.-de balıḳ tut- 188/10, 345/5
yu- 277/13
t.-i maġrib t. ("Akdeniz") 184/1
t.-ine (muḥabbet t. mustaġraḳ bol-) 228/4
teñri, (tañrı) Tanrı, Allah
t. 91/1
(taᶜālā) 62/1, 135/6, 143/9, 180/3, 269/8, 290/1, 294/13, 349/10, 351/8
(tebāreḳe ve taᶜālā) 6/8, 7/13, 60/6, 96/11, 274/1, 353/12
ᶜazābı 124/5, 326/11
ivi 112/10, 113/5
ḳatı 113/13, 153/5
ḳażāsı 44/2
ḳelāmı 331/9
tileḳi 83/5
üçün 223/11
t.-niñ 54/2
t.-ge 4/2, 130/9, 235/10
t.-ġa (tañrı-ġa) 11/5
t.-ni 113/11, 117/3
t.-den 66/7, 81/5, 156/5, 186/6, 290/12, 316/12
teñriliḳ Tanrılık krş. *tañrılıḳ*
t. daᶜvīsi 92/10
tepren- kımıldanmak, deprenmek
t.-ginçe 299/12
tepret- harekete getirmek
t.-ür (dōstluḳ silsilesin t.) 329/11

(*ḫuṣūmet silsilesin t.*) *314/1*
ter F. tâze
t. ḳaymaḳ 171/7
(*āvāz-ı t.* ? F. aslı : *nerm* "yumuşak")
196/1
teraḥḥum A. merhamet etme, acıma
t. ḳıl- 194/8, 337/7
terāzū F. terâzi
t. tig 256/8
t.-sında (*ᶜaḳlım t.*) *267/8*
(*her ḳim-niñ altun t. bol-*) *256/3*
terbiyet A. terbiye, eğitim, yetiştirme
t. 25/7, 277/8/11, 339/7
ḥaḳḳı 77/2
ḳıl- 109/4, 227/6, 286/11
tap- 26/6
tesīri 16/5, 277/3
(*ḳābil-i t. durur*) *26/8*
(" " *degül idi*) *277/7*
t.-niñ ṭarīḳı 287/5
t.-in bigen 280/11
t.-inden 149/12
t.-siz istiᶜdād 339/7
terceme A. tercüme, çevirme
t. ḳıl- 10/12
t. (*-i*) *ḳitāb-ı gülistān 355/5*
tere (*terre* ?) F. tere (bitki)
t.-den ḳem ḳör- 180/7
tereñ derin krş. *CC. tereñ. Kaşg. teriñ*
t. su igremi 262/11
terennüm A. şakıma, terennüm
t. bile otur- 256/12
teri deri
t.-ñni yırt- 100/12
t.-sin soy- 113/9, 203/5
yırt- 209/7
t.-sine tüş- ("dedi-kodusunu yapmak F. aslı *der postin-i ḫalḳ ufti*) *106/1/2*
terk çabuk, acele, hızlı, tez
t. bit- 332/8
yürü- 273/1
t.-rek öl- 269/11
terk A. bırakma, vazgeçme, terk
t. it- 9/6, 23/6, 32/4, 44/6, 111/7, 112/13, 118/4, 121/12, 140/10, 142/4, 150/1 151/7, 170/3, 214/11, 229/7, 233/10, 240/5, 251/1, 257/8, 279/3, 282/5, 285/5
t.-i edeb 173/6, 254/11
ṣuḥbet 103/2
şehvet 341/11
temennā 212/7
ticāret 184/9
t.-in ögret- 149/3
ur- (*tâbir*) *21/5, 52/5, 143/13, 151/4, 156/6, 225/11/12, 226/7, 250/1*
t.-ini ur- 107/1
terkeş F. sadak, ok mahfazası, tirkeş
t.-inde 313/5
tersā F. hıristiyan
t. ḳuyusı 182/11
t.-ga (*terse-ge* ?) *5/8*
tersīm A. resm edilme, memûr olma
t. bol- („memûr edilmek") *85/12*
tertīb A. hazırlama, tertip
t. ḳıl- 77/5, 181/4
t.-i sūret-i mektūb ("yazılı sûrelerin sıralanması, tertibi") *346/2* (F. aslı: *tertil-i . . .*)
tesbīh A. belli sözleri tekrarlayarak Allah'a tâzim etme, tesbîh
t. oḳu 127/9, 129/5
ve tehlīl 127/3
t.-ine til bol- 129/6
tesellī A. avutma, teselli
t. ḳıl- 165/2
tesīr A. teʾsir tesir
t.-i (*terbiyet t. içinde*) *16/5, 277/3*
teslīm A. verme, teslim
t. ḳıl- 64/9, 93/1, 129/10/13, 241/5
(*cān t. ḳıl-*) *228/12* (kenarda)
(*. . . tevekkül ve t. ve taḥammül*) *159/13*
teşnīᶜ A. ayıplama, zemmetme, çekiştirme
t.-inden (*baḳḳāl t. ise*) *170/2*
teşrīf A. şereflendirme, şeref verme
t.-i ḳabūl ("ḳabul şerefi") *71/10*
teşvīş A. karışıklık, perişanlık, kaygı
t. içinde 50/3
t.-imiz 314/10
t.-i (*oğul ḳız t.* "çoluk-çocuk derdi")*145/9*

t.-i bilen (*mihnet t.*) *284/4*
t.-inden 204/8
*tevābi*ᶜ A. tâbi olanlar
t.-i ᶜ*uḳūbet* ("kötü bir işin- kaçınılmaz, müteakip cezâları") *306/2*
*tevaḳḳu*ᶜ A. umma, isteme, ümit (etme), bir şey talep etme, dilenme
t. ḳorḳusu 148/10 (*burada* "kendinden bir şey istenilme, dilenilme korkusu")
t.-um bar 306/11
t.-umız 211/7
t.-ından melūl bol- 171/12
tavaḳḳuf A. bekleme, durma
t. ḳıl- 147/9
*tevāzu*ᶜ A. alçak gönüllülük, tevâzu
t. ḳıl- 57/11
tevbe A. *260/2*
işiḳi 259/7
it- 277/1
ḳıl- 98/8, 114/11, 122/2, 124/5, 221/12, 266/5
t.-ni . . . ḳıl- 260/1
tevbīḫ A. azarlama, tekdir
t. -den (*zecr ü men'ut.*) *43/3*
teve deve
t. 273/4
ḳurbān it- 175/3
üstünde otur- 116/1
yüki 183/7
t. durur 51/10
t.-dür 293/9
t.-niñ 51/7
t.-ge min- 115/3, mindür- 89/2
t.-ni 51/7
t.-de yoḳ 22/1
t.-sin 128/8, 333/5
t.-ler 111/10
teveçi deveci
t. 333/4
t.-ge 110/13, 111/8
tevekkül A. (kadere) râzı olma, tevekkül
t. ḳıl- 11/5
(. . *ve teslīm ve taḥammül*) *159/12*
t.-niñ maḳāmı 116/12
tevfiḳ A. Allahın yardımına karışma, hidâyet
t. çerāğını ileyinde tut- 123/12
tevḥīd A. Allahın birliğine inanma, tevhît
t. ve tevekkül 159/12
tevīl A. *te'vil* uydurma, yakıştırma, tevil
t.-i (*şer*ᶜ *t.*) *68/7*
(" " *bilen* "şeriata uydurmak") *86/6*
tevrīt Tevrat
t. öze ayt- 331/11
tezḳire A. (bir kimseyi) andıracak yazı
t. yazıl- 294/9 (*burada* "mezar taşına yazılacak yazı")
ṭıfl A. (küçük) çocuk
ṭ. oğlan 26/7
ṭ. idim 291/4
tıñla-, tiñle- ? dinlemek
t. ! 337/1
tıñlan-, tiñlen- ? dinlenmek, huzura kavuşmak krş. *diñle*(*n*)-
t.-ıp tururlar 221/9
t.-r (*ünüñ t. ḳişi*) *121/4*
ṭırāz A. işleme, elbiseye yapılan süs, nakış
ṭ. (*tonına ṭ. tiḳ-*) *353/6*
ṭ.-lı (*altun ṭ. ḥarīr ḳumaş*) *190/13*
tıy- durdurmak, tutmak
t.-dı (*uçḳan ḳuşlarnı t.*) *128/7*
t.-ġay (*uçar ḳuşnı aḳar; suvnı t.*) *195/12*
t.-sa 237/12/13
tī (Arap alfabesinde) t harfi
t.-ni (*bī ve t. bilme-*) *228/7*
ti- bk. *tip* krş. *di-*
ticāret A. alış-veriş, ticâret
t. ḳıl- 63/5
(*terḳ-i t.*) *184/10*
t.-ḳe 98/12/13
t.-siz māl 322/4
tig (*tiḳ* ?) gibi krş. *bigi, ḳibi*
t. 6/7, 74/12, 75/13, 82/4, 106/12, 119/5, 128/13, 150/10, 152/7, 163/7, 174/12, 194/12, 250/5, 256/8, 268/1, 285/2, 291/1, 298/12, 300/9, 317/9
(*anıñ t.*) *139/6, 249/1*
(*biziñ t.*) *252/10*
(*men t.*) *88/2*
(*sen t.*) *323/11*
(*seniñ t.*) *7/7, 238/8*
tig- erişmek, ulaşmak, değmek, dokunmak
t.-di 103/11, 134/4
t.-er 5/8, 47/10, 287/8, 289/10, 302/3,

353/6
"eder, değerindedir, değer !" 218/13, 219/2
t.-se 197/11, 201/8
t.-di ise 29/4
t.-ip 96/5, 230/4
t.-mesün 220/2/3
t.-mes 310/11
t.-mese 220/3
t.-megen 296/12

tigme her, değme
t. 12/6, 20/11, 153/12, 174/12, 326/9
t.-bir 4/5/8, 6/7, 12/6, 76/8, 191/10, 193/8
t. biriniñ 354/1

tigre çevre, etrâf
t.-imizde 105/10
t.-sinde 236/13, 353/9

tigrü (-e) kadar — krş. *tegri, tigri*
t. 82/2, 123/4/10, 148/11

tigür- ulaştırmak, eriştirmek
t.-ürler 280/7

tiḳ bu kelime yalnız kullanılmayıp, oltur- (otur-), tur- fiilleri ile "susmak" mânâsına gelir.
t. oltur- 20/10, 119/11
otur- 299/11, 333/10
tur- 51/9, 164/7, 304/9
(tip-t.) 34/10, 92/7, 323/13
bk. *tip- tiḳ*

tiḳ- *1.* dikmek (elbise v.b.)
t.-ti (tonına ṭırāz t.) 353/6
t.-er idi (ḫırḳasın t.) 78/13
t.-meḳ (ḫırḳa t.) 129/12
2. sokmak (arı, yılan)
t.-ersen 74/11
t.-me ! 346/11
3. (ağaç) dikmek
t.-ti saḫāvet naḫlini 320/2
4. dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek
t.-tiler (yüzüḳnı t.) 209/12
t.-er (oḳnı t.) 210/10
t.-ken (köḳke başın t.) 154/4
(göz) dikmek
t.-ip (köz t.) 73/6

tiken diken

t. 9/2, 129/6, 130/11, 175/5, 213/4, 293/9, 315/3
ve gül 315/9
(zaḫm-ı t.) 250/4
t.-ni . . çıḳar- 208/12
t.-den 130/11, 208/11, 340/2
t.-in 222/2
t.-ler 249/12

tiḳiçi dikici
t. (başmaḳ t. "ayakkabıcı, eskici"*) 156/10*

til *1.* dil
t. 129/6 (?)
bilen 57/3, 245/6
uçında 274/6
uzat- 120/12, 136/3, 338/11
t.-ge 39/9 (*cefānıñ ilin t.* (*bil-ge* ?) *ḳoy-*)
t.-ni saḳla- 215/10
t.-de turur 13/1
t.-iñni saḳla ! 333/10
t.-i 124/4, 243/4, 333/11
bilen 335/6
ḳılıçın çiḳ- 309/2
uzun 224/13
t.-ine 16/11, 284/12
tüş- 280/4
t.-in ḳes- 87/2
uzat- 136/9, 313/12
t.-ini ḳısḳa ḳıl- 121/9
tıy- 237/13
t.-inde-dür 162/2, 313/8
t.-inden 4/10
ḳurtul- 46/4, 124/6
t.-li (yaman t. ḳişi) 87/13
2. lisan
t.-i (ᶜacem t. bilen) 245/5, 263/10
t.-in (ᶜacem t. bil-) 263/8

tile- dilemek, istemek
t.-geyim 269/10
t ! 74/1
t.-gil 80/6, 148/6, 219/11
t.-dim 56/12, 100/3, 264/1/3, 269/8
t.-di 38/2, 41/12, 72/5, 94/5, 104/9, 137/3, 199/10, 202/11, 219/6, 231/11, 251/8
t.-diler 307/9
t.-rmen 66/10, 80/7, 184/5/10, 189/9, 192/4, 219/12, 275/6

t.-(r) biz 254/11
t.-rsen 32/5, 80/6, 186/6/7, 219/12
t.-r 9/5, 169/7, 322/10
t.-rler 269/6
t.-sem 171/2
t.-señ͡g 15/10, 39/1, 45/4, 59/11, 68/5, 85/4, 102/2, 120/5, 123/7, 148/4, 153/4, 170/9, 185/9, 193/7, 262/13, 263/1, 281/1, 318/7, 320/4, 334/11, 344/5
t.-señ͡giz 294/9
t.-se 11/13, 172/3, 200/8, 234/11
t.-r idim 313/2
t.-p 31/13, 43/7, 58/13, 81/1, 142/11, 152/5, 275/9, 290/12/13
t.-ginçe 164/9
t.-r bolsañ͡g 131/9, 319/10
bolsa 70/11, 197/2
t.-meḳ 191/13
t.-me ! 71/4
t.-mesünler 141/13
t.-mediler 181/7
t.-men 68/3, 132/3
t.-mes 336/4
t.-megey 169/7
t.-mes idi 222/8
bolsa 235/3
hācet tile- 38/2, 142/11, 164/9, 171/2/4, 172/3, 269/6/8/10
ʿözrin tile- 58/13, 72/5

tileḳ dilek, arzu
t.-im 240/11
t.-iñ͡g 74/1
t.-i (ḳöñ͡gül t.) 37/5
(teñ͡gri t.) 83/5

tilen- dilenmek
t.-ip 129/12, 182/3, 278/13, 286/3
t.-meḳ 172/9
t.-memeḳḳe (?) 305/9

tilençi dilenci
t.-182/3/13
t.-ge 191/10
t.-ler 312/5
t.-lerning ḳözi tol- 312/7

tilençiliḳ dilencilik
t.-ḳe mensūb ḳıl- 309/10

timür demir
t. 277/12
mīḫ 118/2
pāsı 117/12
tög- 90/7
t.-den 29/6, 77/8
arḳlı 256/8
t.-i (oḳ t.) 201/9
t.-ine 285/5

tiñ͡g denk, müsâvi
t. 164/12
bol- 305/10
t. durur 339/10
t.-i 40/13

tiniz (tigiz??) deniz bk. *teñ͡giz*
t. seferi 55/7
t.-in (maġrib t. ḳiç-) 186/1, 107/11
aḳar t. "ırmak, nehir"
(aḳar t.-ni tıy-) 237/12

tip diye bk. *dip(di-)*
t. (öldürüñ͡g t.) 24/12
(yençmeyin t.) 36/7

tip-tiḳ ("susup, sus-pus") hareketsiz bk. *tiḳ*
t. oltur- 92/7
otur- 34/10
tur- 323/13

tir- (derleyip) toplamak
t.-ip (ivüñ͡g raḫtın t. olḳa yaḳ) 86/7

tireḳ ağaç krş. *CC. tereḳ*
t. (ullu t.) 297/5

tirgiz- diriltmek
t.-e tilmes (ölüni) 338/6

tiri diri, canlı, hayatta
t. bol- 195/5, 189/10, 263/4
. . . öltür- 338/5
yörü- 168/11, 171/5
t.-sen 145/12
t.-ġe ? (her t. cān tigin) 13/4

tiril- *1.* dirilmek
t.-ür mi 190/3
t.-gey 50/7
t.-ip 187/1
2. yaşamak, ömür sürmek
t.-eyim 48/11
t.-gil 284/1
t.-ür 267/1
t.-ir 167/1
t.-se 81/7

t.-ginçe 235/9
t.-gen 211/5, 344/3
t.-meḳ 166/13, 167/2
tirlik hayat, dirlik, canlılık, yaşayış
t.-de 158/13
t.-den ümīdin ḳis- 16/9, 36/9
t.-iñ 167/3
t.-inde 343/11
t.-li (yaman t.) 281/5
tirşür- toplamak, biriktirmek, saklamak
t.-ür 342/3 (uşaḳ taşlar t.)
tiryāḳ F. tiryak, panzehir
t. (ʿıraḳdan t. ḳil-) 51/11
t.-ı ʿayni (?) 309/6
tiş diş
t. batır- 156/12
bile- 9/4
ur- 308/8
t.-i 156/13, 271/8, t. itti böri 337/7
ḳamaş- 354/9
t. in 46/2, (il ağzın it t. bağla-)
çeḳ- 264/10
t.-ḳe 61/8
tiş- (inci) dizmek, delmek
t.-ersen (inçi t.) 276/13
tişiḳ delik, yarık, deşik
t.-lerde tut- 307/2
tişle- dişlemek, ısırmak
t.-gey (ilin t.) 258/13
titre- titremek
t.-r (iliñ t.) 276/13
t.-gey (illeri t.) 50/8
t.-mege başla- 34/1, 203/8, 298/3
tiyin (?) diye krş. *dip, tip*
t. 181/8 ? (artḳa tiyin, artḳanın ?)
toġ- doğmak
t.-dı (tolun ay t.) 243/6
(küneş t.) 230/10
t.-ar 26/11
t.-sa (küneş t.) 230/11
t.-mas (oğlan t.) 26/11
toġrı doğru
t. ḳit- 9/7
17/13, 348/5
yol 161/4
toġur- doğurmak
t.-ġunça 291/3

toḳ tok
t. 212/9, 332/7
bol- 168/11
ir 180/7
ḳözüñge 53/3
(ḳözüm t.) 115/7
toḳı- dokumak
t.-ġay 274/8
toḳsan doksan (90)
t. (yidi yüz t. üç) 355/11
toḳuz dokuz (9)
t. ay on ḳün 291/2
(üç yüz illi t. türli) 76/11
tol- dolmak
t.-dı 169/8 (mi de)
t.-up turur 328/12, t.-up-turlar 46/2
gir-?
t.-ġay (ḳarnı ḳerile t.) 337/3
idi 316/2
t.-up 12/4
t.-maġay (ḳözi t.) 312/7
t.-mas (ḳözi t.) 312/9
t.-masa (ḳuyı) 312/9
toldur- doldurmak
t. (-ur) (ḳözlerini t.) 185/5
t.-up (oḳ t.) 276/4
tolı dolu bk. *tolu*
t. 11/13, 12/10,60/11, 95/10, 143/1,
147/3, 178/4, 342/8
bol- 103/12
tolu dolu bk. *tolı*
t. 13/12
t.-sen 123/10
(top- t.) 138/11
tolun dolun (ay)
t. ay 29/13, 236/13, 243/5
ton elbise, esvap
t. bilen 102/1
ḳiy- 286/2
ḳiydir- 158/1
t.-um yoḳ 41/4
t.-uma 199/12
t.-umnı 219/12
t.-ı 346/13, (rıżā t. durur) 153/1
t.-ına 353/6
t.-ını pāre pāre it- 312/11
t.-un 220/4

soy- 219/4/5
(*ḳaʿbe t. ḳey-*) *102/9, 288/10*
t.-ları 302/12
t.-ların 186/10
t.-lı (*arı t. ḳişi*) *97/11*
tonluḳ elbiselik (kumaş)
t.-ın (*saʿādet t. toḳı-*) *274/8*
top-tolu bk. tolu
topraḳ toprak
t. 15/6, 179/7, 185/5, 299/9
bile 226/12, bilen 339/10
bol- 153/6
t.-men 15/9
t.-ı öze 249/12
üstine 249/3
t.-ım üstüne 294/11
t.-ından (*maşrıḳ ilininñ t.*) *332/9*
topuḳ topuk
t.-ların yenç- 307/3
toy- doymak
t.-ġınça 232/11, 344/1
t.-mayıp-men 272/6
t.-mas 140/2, 232/12
t.-mayın 165/13
t.-mas ḳözüm 276/7
ṭoy- bıkmak
ṭ.-ġaylar 327/12
toydur- doyurmak
t.-maḳ (*ḳarnın t.*) *207/8*
toz toz
t.-ı (*ayva t.* "ayva tüyü ?") *235/12*
tög- döğmek
t.-diler (*muhḳem t.*) *152/11*
t.-er ? (bk. *tüḳ-*) *203/3*
t.-geyler 152/10
t.-gen (*timür t. bileḳ*) *90/7*
töhmet, tuhmet A. suç isnât etme, töhmet, itham
t. bilen tut- 167/9
it- 30/2
yüḳi 233/5
t.-den ḫālī degül 347/10/11
yıraḳ 255/5
töḳ- dükmek, sermek
t.-ti (*niʿmetler t.*) *256/2, 290/5*
(*sufralar t.*) *174/4*
süri çibinler şāh filin ("yere serer ?")
203/3
t.-er (*ağaç yimişin yirge t.*) *286/8*
(*ḳan t.*) *321/9, 335/6*
(*tuz t.*) *252/11*
t.-se (*ḳanın t.*) *65/12*
t.-üp 257/2
(*yüz suvın t.*) *191/11, 196/6*
t.-üp tururlar 299/10
t.-üben 249/11
t.-er bolsañ 261/1
t.-mege 66/5
töḳül- dökülmek
t.-miş idi (*süñgükleri t.*) *18/13*
t.-üp 259/3
t.-günçe 66/13
tölen-, tülen-? zayıflamak
t.-ginçe (*semiz aruḳ bolup t.*) *111/11*
tön- dönmek, bir istikamete çevrilmek
t. üp (*yüz ḫalāyıḳḳa t.*) *116/11* (*tutup?*)
tört dört (4) ḳkrş. dört
t. 50/11/11, 102/12, 179/5, 336/13
t. yüz 143/6, 210/1
t.-inçi 16/2, 195/11, 212/11
töşe- döşemek
t.-gey (*bisāt t.*) *5/11*
töşeḳ döşek
t.-den 75/6
töz-? sabır ve tahammül etmek ? (krş. *Radl.*, *Kutb*, *Hüsrev ü Şirin*; *CC.* "leiden"); *ḳaçmaḳ* ? (Krş. *Kâşg. tez-*, *Atebet tez-*, *tüz-/töz-*) bk. *metin*, *notlar*
t.-üp-sen (*seni ḳimden ḳesip ḳimge t.*) *343/2*
ṭūfān A. büyük sel âfeti, tûfân
t. (*cehānnı ṭ. tut-*) *316/10*
tuḥfe A. hediye, armağan
t. (*-i ?*) *ḳerāmet ḳitür- 14/9*
tuḫm F. tohum
t.-nı şūre yirge iḳ- 320/9
tuʿm A. tad, lezzet
t.-ı eḳşi bol- 254/6
tuʿme A. azık, yemlik, lokma
t.-si (*şeyṭānlar t. degül*) *42/10*
tur- *1.* kalkmak
t ! 193/9, 257/10, 259/4, 272/12
t.-dı 126/10, (*ḳirişke t.* "kavğaya kalktı, girişti") *314/3*

t.-dılar (*namāz ḳılmaġa t.*) *104/2*
t.-ġay (*ayaġı üstüne t.*) *307/8*
t.-saṅ (*turmaṅ ?*) *212/4*
t.-ur idi (*namāzġa t.*) *123/4*
t.-a ḳil- ("kalkmak") *100/2, 230/3*
(*otura t. ḳit-*) *273/1*
(*yıḳıla t. ḳit-*) *51/5*
t.-up 49/7, 57/1/10, 79/4, 105/11, 120/3/7, 127/9, 146/1, 190/5, 198/8, 206/1, 211/11, 238/6, 243/13, 259/1, 262/9, 266/5, 276/6, 282/5, (*da vīge t.*) *301/1, 318/5*
t.-uban 118/12
t.-urda ("kalkınca")
t.-madı 276/3
2. durmak, bulunmak
t.-ġıl 51/9, 304/9
t.-ġul 164/7
t.-ursen 248/3, (*ni t.?*) *247/12, 337/11*
t.-ur 141/6
t.-ġaysen 255/5
t.-ġay 90/6, 298/6
t.-sa 20/11, 329/8
t.-salar 329/4
t.-a bilmegeysen 246/6
t.-up 66/10, 116/12
t.-ġan (*ḳilip t.*) *239/3*
t.-maḳ bilen 294/8
t.-maġa 198/5
t.-ma ! 257/11
t.-mas 323/13, 332/9
t.-mayın 246/9
beḳ tur- 298/6
tiḳ tur- ("susmak") *51/9, 164/7, 304/9, 323/13*
yıraḳ tur- 255/5
3. yardımcı fiil bk. *dur-* krş. *i-, ir-*
A. (isim cümlelerinde) bildirici olarak
t.-ur 4/3, 11/3, 15/2/12/13, 16/1/3/4/5/6, 18/1/2/3, 25/3, 26/3, 26/9, 32/8 40/1, 42/9, 43/1, 46/7, 48/3, 50/13, 54/7, 55/9, 62/8/9, 64/1/3, 68/8, 71/1/9/11, 73/11, 77/10, 78/8/10, 79/2/3/9, 83/3/5, 87/1/7, 88/13, 90/4, 91/12/13, 95/6, 96/3, 97/6, 101/4, 107/13, 117/10, 121/8, 125/2, 133/4, 138/6, 143/7, 144/5, 145/1/2/3, 146/9/12, 155/7, 156/3, 166/1, 173/6, 178/6, 183/11/12/13, 191/3, 193/12, 197/8/10, 198/4, 212/1, 213/10, 214/12, 217/1, 218/10, 221/2, 223/10, 224/2, 228/1/3, 233/4/11, 239/13, 240/8, 244/13, 245/5/7, 246/11, 248/9, 255/12, 259/5/7, 263/5/10, 267/11, 270/11, 274/3/6, 275/3, 277/3, 278/1/10/11, 279/12, 280/5, 283/12, 287/11, 289/4, 290/9, 291/10, 294/7/10, 300/5, 304/2, 312/1, 315/6, 318/8, 321/11, 328/5, 337/10, 338/12, 339/6/7/8, 340/8, 342/2, 346/2/13, 348/12, 354/2/3
t.-urlar 307/6
t.-ur idi 248/1
b. Birleşik fiil çekiminde
-a, -e turur 5/7, 259/2
tursa (?) *258/6*
-p turur-men 38/8, 68/3, 71/12, 84/3, 165/8, 223/2, 261/12, 284/12, 301/6
-p turur-biz 228/10
-p turur-sen 163/2 260/2
-p turur 7/11, 11/11, 16/10, 47/11, 71/8, 73/7, 143/10, 144/7, 164/6, 166/6, 176/4/5, 182/6, 183/10/11, 233/10, 241/3, 243/9, 247/3, 251/9, 252/9, 257/13, 258/9, 263/13, 289/2, 295/2/9, 301/4, 303/11, 304/7, 308/3, 328/11/12, 330/12, 341/6, 349/4, 353/12, 352/8
-p tururlar 30/7, 52/10, 60/2, 76/2, 95/6/7, 105/12, 197/7, 221/9, 227/2, 282/11, 283/1, 299/10, 307/3, 308/11, 310/11, 312/5/4, 317/3
-p turur idim 105/8
-p turur idiṅ 14/8
-p turur idi 14/5, 25/1, 65/9, 94/8, 173/2, 174/6, 199/11, 204/2, 211/1, 226/8, 228/4, 234/4
-p tururlar idi 69/12, 238/1/2

turġuz- durdurmak
t.-dılar (*sarāy ṣaḥnında t.*) *251/12*

t.-niñg şuḥbeti 238/10
t.-ge 239/2
tutsaḳ rehin
t. bol- 45/1
tutul- tutulmak
t.-dı (nefes yolı t. "tıkandı") *264/4*
t.-ġan (ʿaşḳıñg tuzaġına t.) 140/13
t.-maḳ 259/11
tutuş- tutuşmak (karşılıklı tutmak), dolaşmak
t.-ḳan (pençe t. "girişen, dalaşan") *87/11, 336/2*
tuy- duymak krş. *işit-*
t.-up . . . añglat- 71/5
tuz tuz
t. 61/1/2/4
itmeḳ ("tuz-ekmek") *211/8, 348/12, 349/1*
(cirāḥat üstine t. ḳoy-) 286/5
(" " *t. tüḳ-) 252/11*
t.-nı 61/2
tuzaḳ tuzak
t.-ḳa sal- 200/2
tüş- 226/10, 336/8/9
t.-ı (ayaġıñg tuzaġı) 145/11
(tuzaġı durur) 140/9
t.-ına (tuzaġına) 140/13
t.-ın (al tuzaġın ḳur-) 330/12
ḳur- 336/9
tüḳen- tükenmek, bitmek, sona ermek
t.-di (ʿömr t.) 37/4
t.-se 326/5, 329/10
t.-ip 178/3, 179/4
t.-mes 5/5
māl 279/6
tüḳet- tüketmek, bitirmek
t.-ür (yip t.) 278/8
tülḳi tilki
t. ḥiḳāyeti 51/4
tümen binlerce, pek çok
t. bülbül 235/2
(ayb t.) 105/3
tün gece
t. ḳata ("gece boyunca") *126/8*
ü ḳün 116/13, 142/6, 144/11, 273/4, 288/4, 294/4, 333/3, 344/10
(bir t.) 181/12, 337/3
(ḳarañġġu t.) 352/11

(ol t.) 181/13
(zülfi t. yüzi ḳün) 230/12
t.-i ḳün(i) 36/2, 153/12, 239/4, 245/9, 291/1
tüp (tüb ?) dip
t.-üne (aġaç t. yat-) 272/9
t.-ünde (muġaylan-nıñg t.) 111/6
tür- dürmek
t.-üp (heves ferşin t.) 250/1
türbe A. mezar, türbe
t.-si sanduḳı 294/6
t.-siniñg sanduḳı 299/6
t.-sine 270/1
t.-sinde 37/12, 119/5
türḳī F. < *T.* türkçe
t. terceme ḳıl- 10/12
t.-ge ḳayt- 12/5
türḳistān Türkistan
t. yolı 104/8
t.-ġa ḳit- 183/10
türli türlü, çeşit, çeşitli bk. *türlü*
t. 76/8/11, 190/10, 302/4
türli 290/5
(bir t.) 76/9, 141/2, 194/3
(ḳöp t.) 63/1, 183/1, 193/3, 214/2, 233/1, 247/10, 253/1, 275/12
(munça t.) 214/11 (ḳenarda), 253/13
(on t.) 266/10
(yüz t.) 63/2, 266/11
türlü türlü, çeşitli, çeşit bk. *türli*
t. 12/5, 141/12, 193/12
türlü 118/6, 138/12, 193/9
(ḳöp t.) 5/6, 21/6, 36/3, 72/10, 112/1, 180/4, 256/2
(miñg t.) 6/6
(munça t.) 6/9, 65/6
(ni t.?) 121/10
(yüz t.) 266/13
tüş rüya
t. taʿbīri 19/1
ḳör- 221/6
t. durur 221/9
t.-i 222/3
t.-inde ḳör- 18/11
t.-ünde " 114/4
tüş- düşmek, uğramak, rastlamak, ele geçmek, (bir şeyden) ayrılmak

t.-dim (anda t. "oraya inelim, orada kalalım") 180/13
t.-tüm (niᶜmet-i muḳīmġa t.) 268/8
(. . . ṣuḥbetine t.) 119/1
t.-tüñ (ḳişige t.) 265/13
(munda niçük t ?) 206/12
t.-ti 15/1, 75/5/9, 88/8, 96/7, 107/7, 132/1, 181/12, 188/2/7, 203/1, 214/10, 219/6, 232/5, 262/11, 270/8, 293/2, 309/2
t.-üp turur men 38/7
turur sen 260/2
turur idi 226/7
t.-er 56/1, 183/4, 209/2/8, 213/1, 280/4, 306/7, 333/1
t.-ḳey 240/11, 341/12
t.-se 113/8, 338/9, 339/5
(ᶜamelden t.) 132/10
(devletinden t.) 278/10
t.-er idi 222/7
t.-üp 88/9, 103/12, 150/3, 180/11, 185/2 194/13, 203/7, 293/3, 308/11
öl- 110/13, 111/11
yat- 316/13, 343/8
t.-günçe (ḥalḳ terisine(?) t.) 106/2
t.-içeḳ 47/8, 196/9
t.-ḳen ir 89/8
ilin tut- 344/6
t.-ḳeniñde 53/3
t.-miş bolġay 226/10
t.-er bolsa 306/4
t.-meḳ bilen 181/6
t.-megil 209/3
t.-mediñ 266/8
t.-medi 202/12
t.-mes 285/1
t.-megey idi 336/9
artına tüş- 203/7, 219/6
ayaḳdan tüş- 53/3, 344/6
biri birine tüş- 293/3
düşmen endişesine tüş- 38/7
ġarīblıḳḳa tüş- 194/13
ittifāḳ tüş- ("tesadüf etmek") 132/1, 209/2
ittifāḳ-ı ġaybet tüş- 232/5
(. . .) iline tüş- 266/8
mubāḥase tüş- 214/10
münāzaᶜa tüş- 293/2
müyesser tüş- 202/12
ṭamaᶜge tüş- 209/3, 306/7
(, .) tiline tüş- 280/4
tuzaḳḳa tüş- 226/10, 336/9
yıraḳ tüş- 180/11, 183/4

tüşür- düşürmek, dağıtmak ?
t.-di (bir niçe bahādur irenlerni t.) 21/9
(ḥācet almadı t. aḳçasın ol nāḥalef ?) 321/8

tütün duman
t.-inden (faḳīrlar āhı t.) 75/9

tüz düz
t. bol- 146/2, 272/2
(yazı 178/3 ("ova, çöl" ?)

tüz- düzmek, yapmak, meydana getirmek
t.-üp 332/11

tüzel- düzelmek
t.-mes (ḳurı igri ağaç otsuz t.) 281/2

U

u bk. ve

uç uç
u.-ı (zülfiniñ u.) 240/11
u.-ına (burnı u.) 94/7
u.-ın (süñgi u. ḳör-) 242/7
u.-ını (barmaḳları u.) 308/5
u.-ında (til u.) 274/6
uçmak
u.-tı 121/6
u.-ḳay 266/9
u.-ḳan ḳuşlar 128/7
u.-ar ḳuş 195/12, 200/2

ᶜudūl A. kadılık makamında (mahkemede) bulunan ve icâbında reyine baş vurulan kimseler, bir nevi jüri üyesi
ᶜu.-ler (bir niçe müzekkī u.) 254/9

uftan- (nutan-?) utanmak bk. utan- krş uyal-
u.-ur 8/11

ᶜuhde A. üzerinde bulunma, sorumluluk, uhde
ᶜu.-sinden (anıñ şüḳri ᶜu. çıḳa bil-) 4/11

ᶜuḳbā A. âhiret
ᶜu. (ṣaᶜādet-i ᶜu.) 318/7

ᶜuḳūbet, ᶜuḳūbat ? A. cezâ, eziyet, işkence, aza
ᶜu. 82/1
bilen öltür- 63/3
içinde 55/2
ḳıl- 8/9, 84/13

u.-uçı 163/9
u.-maḳ 155/1, 200/8, 264/3, 335/12
u.-maġa 21/5, 253/9
u.-maġıl 320/5
u.-madı 225/11
dem ur- 336/7
ḫayme ur- 181/3, 194/6
iḫtiyār ur-? 144/2
ḳadem yolga urdı- 115/10
ḳāfile ur- 24/6, 247/9
ḳervān ur- 24/2, 117/2
lāf ur- 53/1, 154/12, 326/8
naʿra ur- 21/3, 110/3, 126/10, 127/8/11
nefes ur- 264/3
pençe ur- 36/5
raḳs ur-118/12
sayḳal ur- 117/12, 277/12
sililer ur- 281/11
ta'nalar ur- 49/2, 262/4, 269/12
terḳin(i) ur- 21/5, 52/5, 107/11, 143/13, 151/4, 156/6, 225/11/13, 226/7, 250/2
tiş ur- 308/8
yirge ur- 77/13, 128/9
yumruḳ ur- 155/1, 335/12
zaḫm ur- 28/10, 36/6, 163/9

urluḳ tohum
u.-ın (ẓulm u. iḳ-) 38/12
u.-ını (ḫayr u iḳ-) 9/2
örtünmek, sarınmak
u.-up (çiçeklerden tāc u.) 6/4

uruş vuruşma, döğüşme, savaş, muhârebe
u. 215/8/11
it- 176/5, 290/9
körgen ḳarı 299/1
u.-ta 298/6, u-da 298/13
u.-unda (tatar u.) 170/7
u.-çı pehlevān ḳoçḳur 335/9

uruş- vuruşmak, savaşmak
u.-tı 276/8
u.-tılar 130/6
u.-sañg (?) 335/10
u.-up 69/2
u.-maġıl 335/9

ʿuryān A. çıplak, üryan
ʿu. 40/12, 175/13
bol- 131/1
(aç ve ʿu.) 93/12
ʿu.(-i) müflis 286/9
ʿu.-nı ört- 305/3

usal tembel, isteksiz, gevşek
u. ʿālim 346/4
bol- 27/8
yürü- 73/8

ustā, üstā? < F. usta krş. üstād
u. cevri 283/5

uş bk. oş

uşaḳ ufak, küçük
u. taşlar 342/3

uşat- parçalamak, parçalatmak, kırmak
u.-tılar 282/7
u.-ur 207/9

ʿuşşāḳ A. âşıklar
ʿu. cānı 248/13
ʿu. ḳanı 308/4

ut- (oyunda) kazanmak, yutmak
u.-sa 226/4
u.-ḳan 74/6

utan- (uvtan-?) utanmak, bk. uftan-krş. uyal-
u.-dım 8/9

uy- uymak, tâbi olmak
u.-dılar 22/7
u.-gaylar 138/1
u.-up 160/2, 174/10, 259/10
u.-ġan 149/6
üçün 27/1

uyaġ uyanık
u. 265/12

uyal- utanmak, çekinmek krş. uftan-, utan-
u.-ġaysen 295/5
u.-mas-mı-sen ? 191/10
u.-maġaysen 325/2

uyan- uyanmak bk. uyġan- krş. uyat-
u.-dı 205/12

uyat- uyandırmak krş. uyan-, uyġan-
u.-tı 259/4

uyġan- uyanmak bk. uyan- krş. uyat-
u.-ur 244/1

uyḳu uyku
u. ḳıl- 202/4
u.-ġa uyup ḳal- 346/4
u.-dan 226/8, 271/7, 343/1
u.-sı ḳıl- 204/3/8
u.-sında (ġaflet u.) 105/12, 127/4, 160/4
u.-sunda 305/11

vāil, vāyil bk. *saḥbān-ı vāyil*
v.-nin͡g 215/12
vāᶜiẓ A. vaaz veren, vâiz
v.-lernin͡g ḳökli ᶜibāreti 148/13
vaḳār A. ağır başlılık, vekâr
v.-ın͡g öze 48/4
vaḳf A. vakıf (malı), bağış
v. 113/2, 302/4
itmeḳi 144/13 ("vakıf malından kazanılan yiyecek") *ve idrār 142/7*
v.-dan nime oğurla- 113/1
vāḳıᶜ, vāḳiᶜ A. vuku bulan, vâki
v. bol- 107/10, 112/9, 134/2, 152/13, 258/9, 291/9
vāḳıᶜa A. hâdise, vâkıa
v.-nı ayt- 213/7
ḳizle- 213/9
tuy- 71/5
v.-sı bilen mesel ḳitür- 352/2
v.-lar bar 60/3
v.-larından ayt- 206/12
vāḳıf A. haberi olan, bilen, vâkıf
v. bol- 57/8
ḳıl-221/10
vaḳt A. zaman, vakit
v. 47/9/12/13, 148/9
bar 64/11
saḳla- ("zaman gözlemek") *24/8*
(*bir v.*) *89/12, 127/13, 134/9, 178/3, 323/5, 354/4/4*
(*ḫoş v.*) *118/9*
(*ḳöp v.* "çoğu zaman, ekseriya") *213/1*
(*ol v.*) *94/13, 104/1, 113/11, 131/5, 132/6, 205/12, 216/11, 270/12, 301/12, 311/2*
(*ṣāḥib- v.* "gönül adamı, anlayışlı bk. *ṣāḥib*)
14/6, 75/7, 104/10, 123/5
(*evle ? v.* "öğle vakti") *40/4*
v.-ı ṣabūḥ ("sabah şarap vakti") *196/2*
v.-ḳa (*ol v. tigri*) *134/12*
v.-da (*barça v.*) *108/4*
v.-ta bir 106/12, (*barça v.*) *209/8, 354/6*
v.-dan (*ol v. biri* "o vakitten beri") *165/7*
v.-ın (*instrümental*) *59/1, 186/6/7, 207/6, 209/6, 342/3, 353/4*
(*mağrib v.* "akşamleyin") *272/9*
(*seher v.*) *126/8, 259/1*
(*ẓuhur v.* "öğleyin") *40/1*
v.-ımnı 136/3
v.-ı (*biçin v.*) *271/6*
(*seher v.*) *120/1*
(*maᶜlūm v. bilen*) *354/3*
v.-ına 24/9 (bk. *ser-vaḳt*)
v.-ında 50/7, 128/12, 127/5, 166/5, 248/5, 205/10, 272/8
v.-lar 128/2
v.-ları faḳīr 186/9
v.-sız "zamansız" *93/4, 120/3, 327/10*
vaḳtī F. < A. vaktâ (ki), ... dığı zaman
v. ḳim (*ḳi*) *44/13, 108/4, 267/12, 324/3*
vālī A. vâli
v. 258/7
ḥabsi 290/8
v.-nin͡g oğlı 86/12
v.-sine (*şehr v. ḫaber ḳıl-*) *256/10*
varaḳ A. yaprak (kağıt)
v. (*bir v. oḳı-*) *11/13*
v.-larnı yırt- 46/3
varaḳa A. (tek yaprak) yazılı kağıt, pusla
v. ḳetür- 71/4/6
sal- 70/8
tap- 71/7
v.-nın͡g ẓahri 71/3
A. mirasçı, vâris
v.-ḳe 187/3
v.-lerine 37/3
vaṣf A. vasıf, nitelik krş. *evṣāf*
v. it- "vasfetme, öğerek, anlatma" *28/2*
v.-ın di- 173/6
mübālağa ḳıl- 309/4
sor- 9/13, 218/8
v.-lar 159/13
vāṣıf A. vasfeden, öğen
v.-ları (*cemāli-nin͡g v.*) *9/11*
vāsıṭ Kûfe ile Basra arasında eski bir şehir
v. şehrinde 169/10
vāsıṭa A. aracı, vâsıta
v. 57/5
vaṣiyyet A. vasiyet
v. ḳıl- 129/8, 263/12
v.-in yirine ḳitür- 130/1
vaṣl A. ulaşma, birleşme, kavuşma, vuslat krş. *visāl*

vehm A. yanlış, zehap, kuruntu
v. taṣavvur it- 309/5 ("zehâbına kapılmak")
veḳāḥat A. küstahlık, utanmazkıl, edebsizlik
v. meydānında çap- 309/3
veḳīl A. vekil
v.-i (*yil v. firişte* "mikâil ?") *344/11*
velāyet / *vilāyet* ? A. *1.* kuvvet
v. (*iliñ̂gde bar ise ḳörgüz v.*) *160/8*
2. memleket, diyâr
v. (*irtifā-ı v.* "memleket geliri?") *31/3*
v.-niñ̂ 65/4, 211/6
v.-ḳe ḳit- 279/3
v.-ni 79/10, v.-ini 23/6
v.-de 76/13, 245/5
v.-ime ḳıl- 184/9
v.-imde 143/6
v.-inde (*ᶜarab v.*) *253/13*
velī A. ermiş, velî
v. (*nebī ve v.*) *350/2*
velī F. fakat, ama, velâkin
15/7, 30/11, 37/6, 93/9, 132/6, 133/9, 182/1, 191/5, 201/9, 274/9
verd A. gül — krş. *mā-verd*
v.-i bustān-ı vefā 7/3
vesvās A. iğvacı, ayartıcı (kötülüğü) teşvik eden
v. 325/6
vezāret A. vezirlik
v. bir- 45/11
tap- 177/8
vezir
v. 17/4/8, 26/1, 28/1, 31/13, 32/8, 42/13, 45/11, 46/6, 68/11, 79/3, 80/13, 81/9, 85/8/10, 95/5/8, 138/2, 141/9, 181/1, 279/5
bilen 27/4, 45/10
oğlı 279/5
naṣīḥati 32/13
v.-i maᶜzūl 45/8
memleḳet 217/12
v.-niñ̂ 17/8, 29/11, 67/10, 277/4
v.-ge 32/7, 31/11, 68/10
v.-ni 29/1, 32/13, 68/8
v.-den 17/12, 27/3
v.-ler 83/1
v.-lerden 17/4, 25/1, 42/13, 181/1
v.-leriñ̂den 35/7/8
v.-leri 82/9
v.-lerine 86/13
vezn A. ağırlık
v.-i ḳifāyet durur 166/8
vidāᶜ A. ayrılış, vedâ
v. it- 198/12, 245/13, 246/13
v.-ın ḳıl- 37/9/10, 247/3
viṣāl A. kavuşma, birleşme, visâl — krş. *vaṣl*
v.-iñ̂ ḳör- 232/10
v.-i idi 248/11
vücūd A. varlık, mevcûdiyet, vücut — krş. *ten*
v.-uñ̂ ḳe'l-ᶜadem bol- 319/8
v.-uñ̂nıñ̂ ḳatında 246/3
v.-ı ḳe'l-ᶜademdür 187/12
irür ḳe'l-ᶜadem 59/10
v.-ınıñ̂ ayaḳı 249/2
vüzerā A. vezirler — bk. *vezīr*
v. 91/11
(*ḥażret-i ümerā ve v.*) *77/6*

Y

ya yay
y. çeḳ- 69/4, 276/4, 296/7
ḳirişi 73/1
ḳur- 324/11
y.-dan çıḳḳan oḳ 267/10
çıḳar bolsa (*oḳ*) *338/8*
y.-sın ḳur- 296/8
y.-sını bıraḳ- 298/3
sındur- 210/6
yā F. ya, veya, ya da (edat)
y. 22/5, 44/13, 51/11, 80/4, 171/2/3, 175/2, 185/5, 184/13, 195/1, 243/6, 273/13, 281/10, 292/12, 305/4, 309/6, 321/2, 323/3, 337/4
ya ya ("ya ya da")
50/4/3, 55/8, 55/9/10, 83/6, 119/11, 278/7/8, 351/7, 354/8
yā yā yā ("ya . . *ya* . *ya da*
303/3/4, 306/12/13
yā A. ey *!* (ünlem)
y ! 113/6, 222/13
ilāhī 356/2
rūḥu'l-lāhi 189/9
y ! y ! (*y ! ġafūr y ! raḥīm*) *98/4*

(*y ! ḳerīm y ! raḥīm*) *99/7*
yād F. anma, hatırlama, hatır
y. it- 113/11/12, 187/9
ḳıl- 97/1/5, 135/6, 213/12, 292/2, 316/8
tut- 185/1
y.-ıma ḳıl- 118/9
y.-ımda bar 105/6, 107/10, 232/1
y.-ın͡gda 273/9
y.-ı birle 14/1
y.-ından ḳit- 201/8
yādgār F. yadigâr, hâtıra
y. 12/9, 356/7
y.-ın͡g 11/1
y.-ı ḳal- 12/11
yaġ yağ
y.-ı (*çerağının͡g y.*) *42/12*
y.-ına (*balına ve y.*) *164/11*
y.-ını al- 137/3
yaġ- yağmak
y.-sa 25/12, 316/10
y.-ġanın (*oḳ*) *297/1*
y.-madı 172/12
y.-maslar 310/10
y.-masa 283/13
yaġmur yaġ- 172/12, 283/13, 316/10
yaġız esmer, (kara) yağız
y. (*ḳara y. żaʿīf endām*) *251/13*
yaġmur yağmur
y. 93/5
ḳıl- 93/4
yaġ- 172/11, 283/13, 316/10
y.-ı (*raḥmetinin͡g y.*) *5/4*
yaġrın sırt, kürek kemiği
y.-ıma aġır ḳamçılar indür- 89/3
yaḫnī F. pişmiş yemek, et yemeği, yahni
y. 147/11
biş- 147/9
y.-dür 147/12
yaḫşı iyi, güzel
y. 20/7, 29/6, 39/2, 40/7, 41/6, 52/1, 53/8, 73/5, 90/5/7, 112/13, 124/2/13, 136/5, 137/11, 165/13, 170/7, 213/2, 231/3/7, 242/7, 258/6, 268/12, 283/5, 286/11, 291/3, 296/6, 315/1, 334/3, 338/7
bol- 293/6, 295/5
-yaman 48/12
(*köp y.*) *191/13, 268/9*
(*köp y. durur*) *207/9*
y.-larġa 350/4
y.-raḳ 12/10, 40/5, 72/9, 125/3, 156/6, 338/1
. (*-ġınça, -ginçe*) *168/11, 171/6*
(*-dan y.*) *18/5, 45/12, 62/10/13, 66/12, 92/1, 106/1, 124/11, 137/12, 164/8, 195/4, 273/1, 333/6/7, 341/10, 347/2, 348/13*
y.-raḳ turur 18/1, 267/10
durur 20/2, 161/10
y.-raḳ-biz 159/1
y.-raḳı ol durur 316/4/6
yāḫū(d) F. yoksa, yahut krş. *yā*
y. (. . . *mı y. deccāl işeki ?*) *308/9*
yaḥyā, yaḥyī Yahya Peygamber
y. ʿaleyhi's-selām türbesinde 37/12
yaḳ- yakmak
y.-tı (*otḳa y.*) *210/7*
y.-arsen (*otḳa y.*) *75/1*
y.-ar 42/11 75/13
y.-arlar . . otḳa 263/2
y.-a-dur 38/13 86/7
y.-ıp 256/13
y.-mas 144/3
y.-ar bolsa (*ot*) *47/7*
y.-ışın (*kön͡gül y. kör-*) *253/12*
yaḳa *1.* yaka
y.-m yırt- 314/4
y.-sı 200/3
y.-sın tur- 57/6
yırt- 279/10
y.-sına (*başın . . . y. çeḳ-*) *14/4 108/1*
(*dudaġı y. in-*) *94/7*
y.-sından tut- 202/4 215/5
2. kıyı su (deniz v.b.) kenarı
y.-ġa çıḳ- 202/5
y.-sına 198/13
y.-sında 52/7 93/3 111/13
yaḳın *1.* yakın
y. 109/9
bar- 47/3 255/5
ḳıl- 43/10 183/4 200/3 308/7 336/5
y.-idi (*maġrıb-ḳa y.*) *180/12*

y.-da ("yakın zamanda") . . . *muhtāc bol-* *285/10*
y.-dağılar 110/5
y.-dağılarğa 302/1
y.-men (*rāhetke y.*) *103/9*
y.-rak 109/12 245/6 304/2
y.-ına kil- 122/3 2. hısım akraba
y. 156/5
(*ni karındaş bolur ni y.*) *155/8*
y.-nıñg terkin ur- 156/6
y.-da 155/10

yakīn < A. *yakin* doğru sahih kat'î
y. bil ! 25/12 115/9 161/13 163/7 223/6 246/5 279/6 294/3 331/13
bilür 252/8
(*bī-gümān y.*) *223/13*
y. turur 88/13

yalañg yalın çıplak bk. *yalın*
y. ayak 115/2

yalğan yalan
y. 331/12
ayt- 85/5
bilen 348/4/9
dostluk 324/5
söz 17/13
sözle- 17/10 84/11 348/2
(*maşlahatlı y.*) *18/5*

yalğuz yalnız sadece
y. 167/3 204/8 261/12
oltur- 246/10
y.-un temāşa kıl- 103/5

yalğuzluk yalnızlık
y. vahşeti 204/10

yalın yalın çıplak bk. *yalañg*
y. ayak 180/2

yaman kötü fena krş. *yavuz*
y. 29/6 87/13 119/9 124/1/12 157/7 159/8 170/7 222/1 242/7 255/7 267/3 268/6 281/5/12 307/4/8 316/7 328/10/13 330/10 347/13
birle 25/13
bol-28/7 124/13 136/5 152/6 277/12
(*aslı y.*) *100/9 338/12*
(*köp y.*) *177/4*
(*eygü- y.*) *213/1*
(*yahşı- y.*) *48/12*
y.-ğa eygülük kıl- 322/9 353/11
y.-nı 213/2 266/2 326/10
y.-ıñg tig- ("uyamanlıgın") *220/2*
y.-lar bilen 347/9
y.-larğa 322/6 330/10
y.-larnı 350/4

yamanlık kötülük fenalık
y. kıl- 29/9, 86/8, 103/11, 323/6

yan yan, kenar, taraf
y. (*otdan özin bir y. sür-*) *79/13*
y.-dan (*her bir y.*) *141/7*
y.-ımdağı 313/5
y.-ıñgda 53/1 218/12
y.-ı (*bu y.*) *70/11* (*sağ y.*) *327/7* (*tört y.*) *179/5*
(*bir y. koy-*) *311/7*
(*yüzin bir y. çıkar-* "suratını asmak kaşlarını çatmak") *25/6*
y.-ında 83/11 102/6 120/9 160/13 230/13 256/12 267/9 303/6
y.-ından 297/9

yan- yanmak
y.-dı 75/5
y.-ar 324/10
y.-a (*tiledi kim y !*) *231/11* (*istek*)
y.-a turur (*şemᶜ*) *259/2*
y.-ıp (*bağrım y.*) *249/3*
(*içi y.*) *30/5 130/7*
(*köñgül derdin y ?*) *132/11* (dönmek, tekrar etmek?)
y.-ar ot 321/4

yana , (*yene?*) yine , tekrar , ikinci defâ
y. 4/6 5/4 5/10 6/3/6/7 8/2 32/7 49/1 55/1 75/7 104/7 132/10 135/3 139/4 172/7, 183/12/13, 184/1, 187/4, 197/4, 216/8, 228/12, 229/5, 232/12, 239/7, 241/10, 247/2, 248/7, 254/3, 262/12, 271/3, 272/2, 278/2, 302/11, 320/13, 338/8, 341/4, 349/2
(*bir y.* "bir daha, bir ikinci defa, artık") *37/7, 96/6, 170/13*
(*bir kez y.* "bir defa daha") *220/2*

yañgak yanak
y.-ıñg (*kızıl gül y. sol-*) *236/2*
y.-larına (*gül y. sililer ur-*) *281/11*

yañgı (*yeñgi ?*) yeni
y. 6/3, 186/11, 193/6/8, 194/1, 254/6
y.-la bk. *yañgla*

yanĝıl- yanılmak, hatâ etmek
y.-dınĝ 104/7
y.-sı 280/7
y.-mayın oḳu- 228/6
yanĝla yeni, henüz
y. (ḥüsni güli y. açıl-) 24/13
yaᶜnī A. şu demek ki, yâni
y. 4/13, 26/11, 28/5, 37/3, 54/1, 113/3 131/1, 163/4/6/7, 166/10,/13 283/11, 288/7, 293/5, 307/6, 319/12, 342/2
yap- yapmak
y.-ḳıl- (ḳönĝül y !) 89/6
yap- kapamak, örtmek
y.-ar idi 313/3
y.-tı ise ("kapayınca") *23/2*
y.-ma ! 43/8
y.-masen (işiḳ y.) 144/12
yapraḳ yaprak
y.-ın (ağaç yaprağnı . . . yi-) 202/6
y.-ların (ağaç y. yi-) 137/7
yapuç-, yabun-? örtünmek, giymek
y.-sa isḳi ᶜabā yaraş- 157/13
yapuş- (bir şeye) yapışmak, kavramak
y.-tı (ḳemi yiplerinıe y.) 34/10
yār F. dost, sevgili, yâr
y. 100/11, 103/4, 218/4, 231/6
bol- 64/8, 98/7, 177/13, 325/10
ilinde 131/7, ilinden 257/1
(iy y !) 51/1, 100/5, 131/4, 170/3, 227/3, 233/7, 248/7, 266/12, 282/8, 301/7, 324/9, 341/3
y.-ı ᶜazīz 112/5, 147/8, 225/1, 226/1, 242/3
derūn 262/9
hemdem 131/8
vefādār 241/8
y.-men 266/3
y.-im 252/11
ilin tut- 262/13
y.-ımnınĝ 231/10
y.-ı (maḥbūbı y. şenguli) 225/6
y.-ın ḳoyup . . . ḳiṭ- 263/2
yar- yarmak
y. -ar (başınĝ y.) 335/10
(ḳıl y.) 13/4, 354/12
y. -a (ḳıl y. nişān ur-) 298/5
y. -ıp boşlar 215/11, (ḳarnın y.) 289/5
y.-arda (yarğu y.) 13/4 bk. *yarğu*

yara- yaramak
y.-r ? (ilge y.) 13/4
y.-ğay (işḳe y.) 104/13, 105/1
(memleḳet tedbīrine y.) 46/6
y.-mas ("uygunsuz, yakışıksız, çirkin") *17/11, 42/6, 86/13, 97/5, 151/12*
y.-maz ("çirkin") *ün 221/11*
yarağ, (*yaraḳ ?*) hazırlık
y.-ın (safar y. ḳıl-) 199/1
yārān F. ("yar" sözünün çokluğu; ancak metinde teklik bir kelime gibi dâimâ çokluk ekiyle kullanılmıştır) dost, yoldan, ahbap, tanıdık krş. *iren*
y.-lar 120/10, 227/6
bilen 54/4
ḥatırı 119/12
ṣuḥbeti 134/10
(iy y !) 134/2, 204/5
(ḳadīmī y.) 54/11
y.-larnınĝ 56/13
y.-larğa 14/11
y.-ları 226/13, 255/9
y.-larına 75/8, 253/10, 254/3, 269/9, 290/5
y.-larından biri 14/7, 107/8/9, 211/12
yaraş- yaraşmak, yakışmak
y.-ur 157/13
y.-mas 158/1
yarat- yaratmak
y.-ıp turur 143/10, 352/8, 353/12
y.-mayıp-sen 295/7
yarğu yargı, adâlet
y. yar- "dâvâ görmek, adalet etmek" *13/4*
yarı yardım
y. ḳıl- 78/9, 122/1, 130/10, 203/11, 208/10, 265/13
yarım yarım
y. ḳarın 336/11
ḳiçe 244/1
yarın yarın
y. 263/2, 286/7
yarlı yoksul, fakir, âciz, zavallı
y. ḳul 161/6, 181/5, 317/10
raᶜiyyet 63/6
yoḳsul 347/2
(aç y.) 180/8

y.-ġa (aç ve arnış y.) 147/12
(ḳıl naẓar seyf-i sarāyī y.) 356/5
yarlıġa- bağışlamak, affetmek
y ! 356/6
yasa- sevk etmek, tertip ve tanzim etmek ? hazırlamak
y.-p (çerig y.) 20/13
yāsimīn F. yâsemin
y. güller töḳ- 257/2
ten 234/8, 253/4
yastuḳ yastık
y.-ı üstine ḳil- ("baş ucuna gelmek") *115/12, 259/2*
y.-ḳa tekye ḳıl- 141/4 ("yastığa dayanmak")
yaş *1.* tâze, genç
y. aġaç 109/3, 281/1
tal aġaç 315/10
ot 294/11
2. yaş, ıslaklık
y. (közden y. ḳil-) 66/12, 116/3
3. yaş, ömür
y.-ı uzun bolsun ! 17/5, 30/8, 84/12, 143/7, 181/5
yitmişke yit- 275/5
y.-ına (on biş y. yit-) 28/11, 291/7
yaşa- yaşamak, yaşında olmak
y.-rsen (yetmiş y.) 276/12
y.-r (bir y. oġlan) 273/9
(yitmiş y.) 265/7
(yüz y.) 263/10, 291/3
y.-rda (ḳrıḳ y.) 292/9
yaşar- yeşermek
y.-ur 354/4
y.-ıp (ᶜömriniñ bustānı y.) 24/13
yaşıl yeşil
y. aṭlas bisāt 5/11
ṣaḥrā 136/13
yaşlı yaşlı
y. (iy uzun y. ana !) 271/10
yat yabancı
y. çerig 22/4
y.-lar birle 135/11
yat- yatmak
y.-ḳıl ! (yanḳıl?, yaḳḳıl?) 258/5
y.-tım 110/13, 272/9
y.-tı 115/12, 204/4, 276/1
y.-tılar 24/8, 102/6
y.-ursen (ni y. ?) 259/4, 272/11
y.-ur 48/13, 151/10, 175/13, 178/4, 190/3, 256/12, 259/4, 290/8, 300/9, 303/5
y.-ḳaymen 127/4
y.-ḳay 266/10
y.-sa 123/5
y.-ur idi 40/12, 100/3, 179/7
y.-ıp 105/10, 106/1, 127/10, 160/4
y.-ḳan 80/4 (?), 102/13
y.-ası yir 272/11
yavaş uysal, sâkin
y. ḳoy bigin 100/11
yavuz kötü, fena krş. *yaman*
y.-ġa eygüliḳni ḳıl- 29/8
y.-lar arasında 26/4
bilen 334/4
y.-larġa uy- 27/1
raḥmet ḳıl- 353/5
yavuzluḳ kötülük, habâset
y. ᶜalāmeti 26/8
yayaġ *1.* yaya, piyade
y. faḳīr 115/2
miskīnler 111/4
y. idim 293/1
y.-lar arasında 293/1
2. yayan, yürüyerek
y. yürü- 115/13
menzil al- 346/3
yayıl- yayılmak
y.-dı (eygü atıñ) 285/2
y.-ġay 258/1
yaz yaz
y. 90/10
bolsa 303/7
(ilḳ y. "ilk bahar" bk. *ilḳ) 294/11*
(ilḳ y. bulutı) 5/11, 310/9
(ilḳ y. künleri) 10/4
y.-ın (ins.) 286/8
yaz- yazmak
y.-sunlar 73/5
y.-dı 283/4
y.-mış 353/10
y.-ıp turur 71/7
tururlar 76/2
y.-ıp 71/4, 161/12
y.-maḳ 294/6

y.-sa 342/1
y.-ıp (yığlıp) 175/8, 176/3
yığla- ağlamak, sızlamak
y.-ğıl 200/8
y.-lardı 124/10, 251/1
y.-r idi 205/1
y.-p 81/4, 273/6
y.-ğan 119/5
yıḳ- yıkmak
y ! (nefis ivin yıḳ-) 102/2
y.-arsen 74/12, (ḳön͡güllerin y.) 293/9
y.-ar (mülḳin y.) 328/8
(otun y. -yaḳar ?) 325/4
y.-ḳay (ḳön͡gül y.) 292/11
y.-ıp 63/6, 297/4
y.-ḳan 326/13
y.-ar bolsan͡g 75/12
(ḳön͡glin y. söz) 326/1
y.-arğa (ḳön͡glin y.) 163/12
y.-mağa 324/12
yıḳıl- yıkılmak
y.-a tura ("düşe kalka") ḳit- 51/5
yıl yıl, sene
y. (bir y.) 165/3, 172/11, 283/13, 288/12, 293/1, 296/3
(bir niçe y.) 15/7
(ḳızlıḳ y.) 344/1
(ol y.) 174/2, 244/2
(yüz y.) 18/12, 47/7
y.-idi 355/11
y.-da (ḳırḳ y.) 332/10
y.-dan (bir niçe y. son͡gra) 270/9, 290/6
y.-ğı ("yıl ki") 44/10, 71/13
y.-la 335/4
y.-lar ("yıllarca") 137/8, 206/6, 212/5/8, 240/2, 286/13
ḳiç- 170/13, 270/1
(niçe y.) 341/2
yılan yılan
y. 25/10, 36/6, 291/3, 315/5, 330/1, 337/11
başın . . . yenç- 329/13
zahmı 205/6
zaḥmlı ir 51/11
y.-sen 74/11
y.-ni ḳuyruḳından tut- 198/1
y.-dan 205/4

yıraḳ uzak, ırak
y. (-dan -den, y.) 40/7, 109/12, 173/5, 255/5
bol- 18/4, 156/5
tut- 8/13
tüş- 180/11, 183/4
y.-men 103/8, 109/10
y. turur 274/3
y.-da 110/6
y.-dağı 302/1
y.-dağılar 110/4/5
y.-dan 336/5
yırla- şarkı söylemek, terennüm etmek, tegan-ni etmek
y.-y başladı 119/4
yırt- yırtmak, paralamak
y.-tı 279/10, 314/4
y.-ar 100/12, 209/7, 332/3
y.-ḳay 62/10
y.-ıp 46/3, 119/3, 186/11
yırtıl- yırtılmak
y.-ıp 306/13
yi- yemek
y.-gil 187/7
y.-sün 166/5
y.-dim 264/6
y.-di 41/8, 104/2, 204/3, 318/2
y.-diler 275/12
y.-rmen 46/13, 60/7
y.-rsen 312/13
y.-r 12/7, 80/2, 167/7, 166/13, 178/11, 180/9, 192/6, 289/4, 293/9, 311/5, 332/2, 345/7, 349/3
y.-rler 175/8, 216/9, 302/2, 336/10
y.-gey men 112/6
y.-geysen 125/8, 284/3, 344/12
y.-gey 61/8, 90/10, 146/1, 160/5, 294/2, 316/5, 341/9
y.-geyler 301/13
y.-se 61/7, 90/5, 169/2/4, 171/8, 332/6, 354/9/10/11
y.-r idim 131/6
idi 89/12, 123/4, 168/2/3
imiş 247/2
y.-p 43/2, 46/10, 98/8, 137/8, 202/6, 241/5, 245/13, 252/9, 278/8
y.-ginçe 92/5, 171/7, 254/2

yil 1. rüzgâr, yel
y. is- 313/10
ve bulut 6/11
vekīli firişte 344/11
(muḫālif y.) 186/2, 2[illegible]
y.-ge bir- 308/11
y.-i (ṣabā y.) 99/11, 210/4
y.-ininĝ (ṣabā y. ferrāşı) [illegible]
2. karındaki gaz
y. 133/13, 134/7/8
y.-ge 134/6
yil- koşmak
y.-er (dünye-ninĝ artınça [illegible]*)* [illegible]
yildür- koşturmak
y.-di (yigit küçke y. ?) [illegible]
y.-ür (seni y.) 145/12
yimek yemek
y. 166/11, 167/2, 169/2, 18[illegible], [illegible]
içmek kitür- 203/12
kayğusı 146/3
vaᶜdesi 170/1
yi- 104/2/11/12, 146/1[illegible], 166/1[illegible], 167/ 7, 175/8, 204/2, 332/2, 344/1
y.-ni 166/5, 336/10
y.-den 123/10, y.-ten 123/8
yimiş mevya, yemiş
y. 25/3/12, 139/1, 187/11
y.-den 260/7
y.-i köp ağaç 59/5
y.-in 286/8, (maᶜnī y. yi-) 12/7
y.-inden 320/4
y.-ler 140/5
y.-siz ağaç 345/13
yip ip
y.-ni . . . üz- 202/1
y-in (kime y. "halat" *eline çözge-) 210/12*
(kimeninĝ y. tut-) 201/4
y.-lerine (kimi y. "halatlara" *yapuş-) 34/9/10*
yir yer; dünya
y. 80/1, 192/7, 219/7
bişikinde bisle- 5/13
ehli 173/1
it- 23/13
öp- 22/8, 25/2, 67/13, 77/2, 166/2, 181/5, 256/7
öze 172/13, özere 76/4
[illegible] *305/12*
[illegible]
[illegible] *272/11*
[illegible]
[illegible] *77/13, 95/5, 99/11,* [illegible] *168/7, 184/4, 193/8,* [illegible] *206/2, 215/7,* [illegible] *225/3, 248/6,* [illegible] *301/2, 311/2, 319/9* [illegible]
[illegible]
[illegible] *173/3, 178/12, 188/11,* [illegible]
[illegible] *24/5, 34/10, 121/5,* [illegible] *182/2, 184/3, 190/2,* [illegible] *257/10, 287/8, 303/9,* [illegible]
[illegible] *211/4*
[illegible] *32/6, 152/9, 229/12, 297/3, 305/13, 315/3/4/5*
(ol y.) 92/3, 179/10, 217/6
(yükün y. koy-) 175/6
y.-den 38/5, 79/2, 171/4, 219/6, 223/1, 311/2, 352/13
(ni y. -sen ?) 228/3, 245/1
y.-im 66/8
y.-inĝ 58/2
y.-i 150/12, 163/5, 289/3
durur 66/2, 301/10
degül 131/4
y.-ine 29/4, 226/7, 251/4, 260/2, 282/10
kitür- 79/5, 130/1, 165/10, 266/3, 287/4, 295/3
y.-in 58/13, 204/12, 254/10
tut- 23/5
y.-ini közle- 276/11
y.-inde 112/8, (?), 194/7, 307/7
bek tur- 298/6
(sözni y. sözle-) 18/6, 347/4
y.-inden 77/8
y.-lerge 294/7
yit- erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek
y.-tim 163/2
y.-tinĝ 111/3, 130/12
y.-tinĝiz 350/10
y.-ti 27/2/12, 53/10, 61/6, 76/13, 109/8, 128/5, 146/5, 159/4, 198/13, 202/9,

(*ḳöni y.*) *50/10, 81/8*
y.-dur 224/9, y. degüldür 137/3 b
y.-ġa ḳir 115/3
ur- 115/3
y.-da 128/3, 177/10, 262/7, 346/4
turur 71/1
y.-dın az- 139/7
y.-dan az- 149/6
y.-umda 150/4
y.-uñgnı 161/4
y.-uñgda 51/3, 140/10
y.-ı (nefes y. tutul-) 264/4
y.-ıdur (türḳistān y.) 104/8
y.-ınıñg (ṭarīḳat y.) 300/12
y.-ın 104/7, 149/10/13, 244/8, 302/5
y.-un (selāmet y. tut-) 298/8
y.-ında 97/12, 100/4
(*ḥicāz y.*) *128/1, 293/1*
(*ḳaᶜbe y.*) *111/4*
y.-unda 225/12
y.-undan 159/10
2. defâ
y.-da (*bu y.* „bu defâ(da) "sefer" ?) *208/10*

yoldaş arkadaş, refik, yoldaş
y. bol- 101/2, 155/9, 296/4, 353/11
ḳıl- 38/6
(*eyā y !*) *337/11*
y. idi 247/7
y.-ıñg (saᶜādet y. bol-) 130/10
y.-ları bilen 231/8
y.-larımızdan 126/9

yoldaşlıḳ arkadaşlık, yoldaşlık
y.-ḳa ḳabūl ḳıl- 101/9

yoluḳ- tesâdüf etmek, rastlamak
y.-tum (faḳīrlarġa y.) 101/1
y.-sa 25/8 (ḳim y.)
y.-up 208/13, (bir ṣāḥib-devlet y.)

yon- yontmak, heykel yapmak
y.-ġuġçı ? (ṣanem y. āzer) 314/1

yort- dört nala koşturmak, hızla gitmek, kaçmak
y.-ar (mālın alıban anıñg ḥarāmī y.) 209/5

yu- (*yuv-*) yıkamak
(imlâda bütün misâllerde var'ın üzerinde ötre bulunmaktadır. Hiç sükûn konulmamış olmasına rağmen, manzum parçada geçen geniş zaman misâlinin, vezne göre, "yuvar" olması daha uygun görünüyor.)
y ! (iling y !) 271/2, 325/9
y.-r (yuvar) 83/9
y.-ġay 16/11
y.-sa 182/12, 277/13
y.-maḳ bilen 29/7
-dan, -den il yu- ("el çekmek" vaz geçmek") *16/11, 271/2, 325/9*

yuġurt yoğurt
y.-nı 85/2

yum- (göz) yummak, kapamak
y ! (ḳözüñg y !) 253/6
y.-ar ḳöz 177/12
y.-ġay (ḳöz y.) 316/7
y.-up (ḳöz y.) 193/10
y.-mayıp (ḳözümni y. (yummayın?) men) 120/6
y.-mayın (tañg atḳınca ḳözüm y.) 105/9

yumruḳ yumruk
y. 254/1
ur- 155/1, 335/12
y.-lar yidür- 200/13 (ḳenarda)

yumruḳçı yumrukçu (F. aslı: *muştzen*) yumrukla döğüşen, bir çeşit boksör (bk. H. İlaydın, gülistan terc., notlar s. *419*, XXIX, *1*)
y. (*bir pehlevān y. yigit*) *192/1*

yumuşaḳ yumuşak
y. 75/6, 254/3, 328/2
bol- 327/12

yumul- kapanmak, yumulmak
y.-ur (geh açılur geh y.) 130/13

yumurtḳa yumurta
y.-nı al- 61/9

yūnān Yunan, Rûm (Anadolu)
y. 'iᶜmāreti 201/1
yazısı ("Konya-Karaman ovası") *117/1*

yuñg yün
y. iḳ-(!) 93/4

yūnis Yunus Peygamber
y. 350/1

yūsuf Yusuf Peygamber
y. nebī ᶜa. s.

sıddik ʿa. ṡ.
cemāli 235/12
y.-a 94/12
y.-nı kör- 39/4
sat- 342/11
yut- yutmak
y.-up 188/5
yuva yuva
y.-da yat- 266/9
yügür- koşmak
y.-ür 6/13, 314/6
y.-genning (ecel bağlar y. ayağın) 189/7
y.-günçe (kiyik bigin y.) 291/1
yük yük
y. 62/9, 134/8, 175/5, 271/12
bilen kızıl altun alıp kil- 55/9
tart- 293/9 a *(kenarda)*
y.-ni kötür- 62/12
y.-i 174/1 (?), *183/7, 233/5, 299/13, 321/2*
y.-ine 48/9
y.-in 278/13
y.-ün (çek-) 72/3, 175/5
y.-ler 301/10
yüklü hâmile, yüklü
y. idi 289/12
yüngül hafif
y.-rek bol- 299/13
yüngüllik hafiflik
y. 333/12
yürek yürek
y. kanı 173/4, 249/3
(arslan y.) 13/8
y.-i dağlı 306/12
yüri-, yürü- yürümek krş. CC. *yür-, yürü-*
y ! (yüri !) 28/10, 33/8
y.-gil (yürigil) 51/3, 170/6
y.-düm (yürüdüm) 102/5, 118/8
y.-diler (yüridiler) 21/1
y.-rmen (yürür men) 47/1, 115/7
y.-sen (yürürsen) 159/3
y.-r (yürür) 13/1, 36/2, 80/10, 102/8, 159/2, 194/7, 197/1, 273/4, 283/10, 300/1, 325/10
y.-rler (yürürler) 73/8, 279/1
y.-geysen (yürigeysen) 302/5
y.-gey (yürigey) 347/9
y.-se (yürise) 203/4, 302/10
y.-r (yürür) idim 135/5, 178/4
idi 202/8, 250/10, 270/8, 286/3
y.-gey (yürigey) idim 239/2
y.-p (yürüp) 17/1, 19/9, 25/8, 27/2, 107/11, 115/13, 126/8, 127/12, 154/4, 160/3, 236/1, 272/8, 273/1, 318/5, 321/8 (?)
y.-ben (yüri ben) 148/9
(yürü ben) 27/8, 333/3
y.-ginçe (yüriginçe) 171/5
(yürügünçe) 168/11
y.-gen (yürigen) 262/7
y.-mege (yürümege) 110/12, 272/12
y.-mesler (yürümesler) 310/12
y.-megey (yürümegey) 196/6
karşı yürü- 17/1, 21/1, 236/1
yayağ yürü- 115/13
yürit- yürütmek
y.-ür 93/12
yüz *1.* yüz (çehre, surat)
y. kaytar- 44/4/11, 101/5, 130/4, 149/12, 349/2
koy- 258/5
köz öpüş- 246/13, 247/1
suvın 191/11, 196/5, 308/11
tut- 22/3, 44/3, 114/1, 126/10, 128/9, 134/11, 202/7
(ay bigin y.) 142/8
(körklü y.) 195/5
(küleç y. birle) 172/3
y.-ge 232/12, 233/13, 243/12
y.-ni 229/4
y.-de "karşıda" *(y. ni ise kafāda oldır) 100/9*
y.-den 196/3
y.-üm 99/11
y.-üng 13/7
ak bol- 153/5
cemāli 236/12
kör- 238/6
nakşı 268/10
y.-üngni 172/1
y.-ünge nazar kıl- 232/11
y.-i ak bol- 9/1

z.-ge *138/7/8*
z.-ni *116/6, 225/9, 355/3*
z.-in *116/10*
z.-ler *139/9, 336/11*
z.-lerge *142/1/11, 143/2*
z.-lerni *141/9, 143/4*
z.-lerin *151/6*
z.-lerinden *137/6*
zāhir A. *1.* belli, âşikâr, açık, görünen
z. *bol- 121/9, 212/13*
a. dış, görünüş
z. *yüzi 348/11*
ẓ.-inde *ᶜayb ḳör- 97/9*
ẓ.-leri ... *bāṭınları 56/5, 144/7/8*
zaḫīre A. yiyecek, zahîre
z.-si (*faḳīrlarnıñ z.*) *301/9*
zaḫm A. yara; ısırmak, sokmak suretiyle meydana gelen diş yarası
z. *ur- 28/10, 36/6, 163/9*
(*ol z. bigin durur*) *348/2*
z.-ı *tiḳen 250/4*
z.-nı ... *yi- 252/9*
z.-ı (*peleng z.*) *111/13*
z.-ına *56/2*
z.-ından (*yılan z.*) *205/6*
zaḫmlı *yaralı*
z. *51/12*
zaḫmet A. sıkıntı, rahatsızlık, zahmet
bir- 80/7, 111/1, 180/13
çiḳ- 115/13, 284/8, 286/13
içinde 223/10
ḳör- 38/9, 72/11, 305/13
z. *ve rāhat 72/12*
z.-de *imişler 221/11*
z.-i (*issi z.*) *243/1*
z.-in *çiḳ- 33/12*
z.-inden *ḳutul- 90/1*
z.-ler *çiḳ- 284/2*
ẓahr A. arka, kağıt v.b. şeylerin arka tarafı
ẓ.-ında (*ol varaḳanıñ z.*) *71/3*
żaᶜīf A. zayıf, güçsüz, çelimsiz
ż. *20/7, 38/8, 41/2, 64/12, 67/6, 167/6, 188/1, 303/2, 330/4, 336/2*
bol- 116/7, 191/8, 324/1
ż.-*endām 251/13*
(*biri ż. ve biri ḳavī idi*) *167/5*
turur 11/3
ż.-i *167/12*
żaᶜīflik, żaᶜīflıḳ zayıflık, güçsüzlük
ż. (*ḳarılıḳ dagı żaᶜīflıḳ ṣıfatı*) *16/4*
(*ḳarılıḳ dagı żaᶜīflik ṣıfatı*) *263/5*
zāl Zal, İran mitoloji kahramanlarından Rüstem'in babası
z. (*rüstemge atası z. ... aytı*) *27/7*
zālim A. haksızlık eden, zulm eden, zâlim bk. *ẓalūm*
z. *40/4*
ḥākim 39/13, 74/7
ḳim-irse 63/8
meliḳ 328/8
(*mülḳ z. ilinden çıḳ-*) *33/5*
z.-ni *yazuḳla- 63/12*
ẓ.-den *342/3*
ẓ.-lerden *322/7*
ẓalūm A. çok zulüm ve haksızlık eden, gaddar bk. *zālim*
cehūl 98/4
zamān A. zaman, müddet; devir, çağ
z. (*bir z.* "bir müddet") *205/4, 226/2, 264/1, 274/2, 314/13*
(*bir z.* "herhangi bir zaman, bir zamanlar") *279/2*
(*devrān-ız*) *249/11*
(*ḫālıḳ-ı z. ü zemīn*) *352/11*
(*ḥātim-i ṭāyy-ı z.*) *13/6*
(*köp z.*) *14/1, 76/4*
(*ol z.*) *40/2, 56/7, 166/4*
z. *durur 132/2*
z.-da (*bir z.*) *89/10*
z.-dan (*bir z.*) *126/11*
(*bir z. soñgra*) *14/5, 200/13*
(*munça z.*) *64/4*
z.-lar *294/8*
żamān A. kefil (olma (aslı: *żamīn*)
ż. (*yüz miñ altunġa ż. turur*) *183/12*
zamāne F. devir, içinde bulunulan çağ, felek, batıl, semâne
z. *116/10, 192/2, 239/7*
birle 74/6
cevri 179/12
z.-den *şiḳāyet ḳıl- 238/11*
A. iç, derîm, cevher
ż. (*eyā rūşen- ż.* "içi aydınlık, aydın cevherli") *106/9*

ẓan A. *ẓann* sanma, zan
z.-ı (*ḥüsn-i ẓannı* ("bir kimse hakkında) iyi düşünmesi, iyi sanması") *56/11, 71/8, 171/10*
F. ağlayan, inleyen, ağlayarak, inleyerek bk. *zārī, zārlıḳ*
z. 135/8, 316/13
(*^{c}āşıḳ u. z.*) *251/2*
ẓarāfet A. zariflik, nâziklik, incelik
z. 48/2
(*zevḳ u. z.*) *48/5*
ẓ.-in bigen- 147/7
żarb A. vuruş, darbe
ż. yidür- 329/9
zari ağlama, inleme, inilti ile ağlama bk. *zār, zārlıḳ*
z. (*nāle ve z. ḳıl-* *127/1, 227/2*
(*nevḥa ve z. ḳıl-*) *117/3*
zārīlıḳ < F. zari ağlayıp-sızlama, feryad ü figan bk. *zārī*
z. (*du^{c}ā ve z. ḳıl-*) *8/9, 186/4*
(*tażarru^{c} ve z. it-*) *247/10*
(" " " *ḳıl-*) *8/3*
z.-ı (*tażarru^{c} ve. z. bilen*) *8/4*
ẓarīf A. zarif, ince; nükteden yakışıklı
z. 10/5, 13/2, /3/6, 128/1, 156/9, ,220/8
sīret 227/10, sīretli 270/7
(*edīb-i z.*) *335/13*
(*ḥarīf-i z.*) *230/13*
(*laṭīf ve ẓ.*) *146/6*
ẓ.-i cehān 153/9, 229/10
ẓ.-ler 168/10 resmi 146/9
żarūret A. mecburiyet, darda kalma, zarûret
ż. ḥāleti 16/13, 112/9
ḥukmi 158/2, 203/6, 307/2
zāt A. zât, şahsiyet, saygı değer kimse
z.-ı şerīf 13/2
z.-ınġa 13/11
żāyi^{c} kaybolan, yitik, boşa giden, ziyan olan, zâyi
bol- 192/5
it- 25/13, 42/8
ḳıl- 267/3
kit- 117/10
turur 339/8
zāyir A. *za'ir* ziyâret eden, ziyaretçi
z.-ler maḳṣadı 301/9

A. zorlama, yasak etme, kovma
z. ü men^{c}ü tevbiḫ 43/3
zehr F. zehir
z.-i ḳātil ("öldürücü zehir") *116/9*
zekāt A. islâm dininin beş şartından biri olarak malın kırkta birinin her yıl yoksullara dağıtılması, zekât
z. (*ḳurbān ve z.*) *302/4*
z.-lı māllar 302/11
zelīl A. hor, aşağı, zelil, rezil
z. (*ve ḥaḳīr*) *bol- 54/13, 313/11*
zellet A. sürçüp kayma, bir suç sebebi ile gözden düşme
z.-ine (*söz yararlarınıñ z. yit-*) *58/4*
zemīn A. yer, yer yüzü
(*ḫālıḳ-ı zamān ü z.*) *352/12*
krş. *yir yüzi*
zemzeme A. nağme, terennüm
z. ḳıl- 128/2
zenbūr F. arı, eşek arısı
z. 163/9
fi^{c}li 252/9
z.-i ḥikme ? ("hikmet arısı") *346/10*
z.-ġa (*balsız z. oḫşa-*) *346/9*
zencīr F. zincir, (mecâzen) esaret
z. bilen bagla- 290/11
içinde 296/2
z.-den ḫalās it- 55/4
z.-i (*^{c}aḳl ayagı-nıñ z.*) *140/8*
z.-in üz- 21/7
ż.-inden (*firenç z. ḫalās it-*) *135/13*
zengī F. zenci, siyahî
z. (*ḳara z. Ferrāş*) *94/6*
F. altın
z. ü sīm 287/7/7
zerḳ A. riyâ, iki yüzlülük
z. üçün 341/13
zerrāḳ A. iki yüzlü, mürâi bk. *sālūs*
z. (*iy zāhid-i sālūs ve z.*) *104/5*
ẕerre A. zerre
ẕ. 19/7, 40/11
ẕ.-çe ("zerre kadar, çok az") *160/7, 331/12*
zevāl A. zâil olma, sona erme, zevâl
z.-i (*żaḥḥaḳ mülkiniñ z.*) *31/10*
zevḳ A. zevk
z. it- 9/4, 320/4
u zarāfet 48/5

zevrāḳ A. kayık, sandal
z. ġarḳ bol- 88/6
zevzen zevzen, eskiden Harezm'e tâbi bir melik tarafından idâre edilen, Horasan'da bir şehir
z. şehriniñ meliḳi 69/6
zeyd A. *zayd* Arap dil bilgisi kitaplarında misallerde söylenmesi mûtad olan iki isimden biri krş. *ᶜamr*
z. (ᶜamr z. ḫusūmeti) 244/13
z.-e (ᶜamr u z. -müştaġil-) 245/9
ziḳr A. anma, zikir
z. ve şüḳr 159/11
z.-imniñ ḥalāveti 349/6
z.-iñ 349/13
z.-i ḫayrın di- 343/12 leylī 347/8
z.-i bilen 135/7
z.-iniñ (şüḳri niñ z. fiḳri) 4/4
z.-in 161/3, 284/12
z.-ini 135/6
ziˀl-ḳurbā A. akraba
z. (meveddet-i z. „akrabaya sevgi gösterme, akrabayı sevme) *155/13, 156/1*
zindān F. zindan, hapis
z. 135/10 içinde *52/11,306/12*
(irir z.) 239/5
z.-ga buyur- 54/10
zinet, ziynet (?) A. süs, zînet
z. 6/3
(niᶜmet ve z.) 6/9
z.-ni 353/8
z.-i (gülistān z. batḫās beg) 13/3
(belāġat z. bilen) 194/10
z.-inden (cehānınıñ z.) 177/12
zinhār F. sakın !, asla !, zinhar ! *(ünlem)*
z. 113/8, 198/1, 209/2, 217/5, 223/4, 248/6, 324/11, 326/8
zireḳ, ziyreḳ (?) F. anlayışlı, uyanık, zeki, zeyrek
z. ḳuşlarnıñ tuzaġı 140/8
(ᶜāḳıl ve z.) 143/3, 269/12
zişt F. çirkin
z. ḫaṭ turur 191/3
ziyād A. ziyâde, çok, bol bk. *ziyādet*
z. ḳıl- 13/5
ziyādet A. ziyâde, bol, fazla krş. *ziyād*
z. bol- 22/11, 104/4, 133/2
ḳıl- 280/12

ziyān F. zarar, kayıp, ziyân
z. it- 166/3, 215/3
ḳıl- 93/5, 189/12
ḳitür- 169/3
(ni z !) 355/7
z.-a ḳit- 235/11
z.-ıñ tig- 220/3
z.-ı tig- 103/11, 289/10
ziyāret A. ziyâret
z. ḳıl- 54/4, 137/9, 148/2, 269/5
ẓuhur A. zuhr öğle
z. vaḳtın uyumaḳ 40/1
zuḳaḳ A. sokak
z.-larda yat- 48/13
zulm A. haksızlık, eziyet, zulüm
z. 87/9
ilin uzat- 31/2, 32/11
it- 328/8
ḳıl- 31/6, 39/10, 40/6, 322/8, 337/8
ḳör- 33/3, 63/3
urluḳın iḳ- 38/12
ve taᶜaddī 38/1
ẓ.-nıñ esāsı 61/5
z.-ından müteferriḳ bol- 31/3
zulmāt / ẓulümāt ? A. karanlık
ẓ. içinden āb-ı ḥayāt çıḳ- 243/6
ẕū-fünūn A. âlim, bilen, mârifet sâhibi, bir işi bilen kimse
z.-f. (her z.-f. öz işini işle-) 190/9
(iy z !) 79/11 krş. *maᶜrifet debīri 337/1*
zühd A. dinî vecibelere titizce bağlılık, sofuluk, zühd krş. *taḳvā*
z. ve taḳvā 102/2, 105/7, 142/3, 155/10, 305/1
z.-üñgni derāhīmge sat- 104/6
z.-in unut- 226/5
zühre A. Zühre (Venüs), pek parlak görünen bir yıldız
z. ḳözli ḳızlar 281/8
zülf F. zülüf, mahbubun saçı
z.-i tün 230/12 (maḥbūblar z.) 140/8
z.-iniñ uçı 240/11
zümürrüd (*zumurrud*) A. zümrüt
z. rengin al- 6/7
zü'n-nūn Zünnûn'ı Mısrî, ilk melâmilerden meşhur bir sofî ((*ölm. 859*)
z.-ı mısrī 81/3 (şeyḫ z.-ı mısrī) 80/13

DÜZELTME CEDVELİ

ÖNSÖZ

Sayfa	Satır	Yanlış	Doğru
IV	11	Serayî'nin	Sarayî'nin
X	6	Gloses	Glosses
X	23	HT 6	THT 6
XI	14	Harzm'de	Harzem'de

ESER ve DİLİ

XIII	25	medenieyt	medeniyet
XVI	31	bulunmaz	bulunamaz
XVI	38	ꞌonusunun	konusunun
XVII	25	(kör-268/12)	(kōr-258/12)
XVIII	15	Mamafi	Mamafih

METİN

	Yaprak/Satır		
20	42/7	mübezzir	mübeẓẓir
21	43/9	ter	berr
25	51/3	yüzni	bözni
28	57/7	ḫāṣeki-lerinden	ḫāṣeki-lerinden
34	69/9	ḫaberin	ḫayrın
40	81/8	ḥażretde	ḥażretke
41	84/7	malatya	malaṭıyye
44	—	90 (46 b)	90 (45 b)
45	91/8	ḥikā e7	ḥikāyet
48	93/4	ẓulūm	ẓalūm
50	102/13	bar	bār
54	110/12	yörümege	yürümege
57	116/4	atı-çaḳ	attı Ḥaḳ
57	116/11	tünüp	tutup
74	150/6	dükkänı-na	dükānı-na
80	162/10	bir	bir 94
82	166/10	هزا	هدا
85	172/8	منتصهب	مذهب
88	178/3	taş 103	tas 103
91	183/5	bimes	bilmes
92	186/5	مخلصس	محلصين
92	186/8	ᶜammu-sı	ᶜammū-sı
121	243/11	bedīha	bedīhā
127	256/8	(arkalı ?)	(arḳalı ?)
130	261/9	ḳalᶜe	ḳalᶜa
133	268/1	kirişirler	kerişirler
139	279/7	fāżil	fāżıl
147	296/5	bedreka	bedraḳa
149	299/9	kerbiç	kerpiç

168	337/6	maᶜsıyet	maᶜṣiyet
170	341/4	yına	yana

İNDEKS

	Sütun/Satır		
200	1/38	*rengīn*	*rengin*
208	2/4	*fil*	*fīl*
214	2/3	220/10,	220/9/10,
216	İlk sütundaki "*baṭālet*" maddesinden sonra şu madde yer alacaktır :		
		Batḫāṣ (*big*) Bathas Bey, Seyf-i Sarayī'nin eserini armağan ettiği emir (Bk. T. Gandjei, *Oriens*, c. 8, s. 296—297. *Batḫāṣ as-sudūnī* „)	
		b. big 13/3	
		b. (*ḥācibü'l-ḥüccāb emīr b.*) 317/7	
223	2/5	332/1/2/3/17/12,	332/1/2/3/7/12,
227	2/38	*b.-nuşı yoḳ*	*b.-mışı yoḳ*
229	1/26	*maᶜṣuyet*	*maᶜṣiyet*
231	1/3	*böz ?*	*böz bez* *b.-ni* 51/3
246	2/20	*arasnıda*	*arasında*
247	2/29	*serāyī*	*sarāyī*
250	2/43	„âmil"	„âlim"
252	1/14	süz	sȫz
262	1/11	*ve şemāgili*	*ve şemāyili*
262	2/31	*Hārūnurreşdī'in*	*Hārūnurreşīd'in*
262	2/14	*ḫāsekī*	*ḫāṣekī*
264	1/3	*-incaya*	*-inceye*
267	2/47	*hiḳmetine*	*h.-ine*
268	1/41	*h.-i ᶜalī* 292/13, (*faḳīrlar h. durur*) 38/6	*h.-i* (*faḳīrlar h. durur*) 38/6 *ᶜalī* 292/13
275	1/3	(*şāh-ı i.*) 45/4	(*şāh i.*) 45/4
277	2/37	*i.-mışi*	*i.-mişi*
279	2/35	*zaḥmetisi*	*zaḥmeti*
283	1/26, 27, 28. satırların alfabetik sırası karışmış.		
286	2/23	(*ᶜulemā ḳ. lāyıḳ*) 182/7, 233/5	(*sulṭān-nıñ ḳ. lāyıḳ degül*) 182/7 (*ᶜulemā ḳ. lāyıḳ degül*) 233/5
288	1/17	*ḳ.-men* 164/13	*ḳ.-men* 164/3
293	1/38	*ḳ.-ḳe tur-* 314/2	*ḳ.-mege tur-* 314/2
293	1/38	298/11	289/11
296	2/22	48/8, 207/5	48/8, 178/2, 207/5
299	1/32	*ḳ. baḳış* 253/11	*ḳ. baḳışın ḳör-* 253/11
300	2/31	*ḳifāfet*	*ḳifāyet*
305	İkinci sütundaki "*ḳirek*" maddesinden önce şu madde yer alacaktır :		
		ḳirek 1) gerek, lâzım, (-malı/-meli)	
		ḳ. 5/2, 13/8, 32/8, 46/5, 57/5, 65/7, 97/2, 158/8, 208/9,	

		212/9, 249/5, 280/2/9, 291/11, 292/13, 299/12, 335/2, 338/10, 343/10, 354/8 *ḳ. bol-* 52/11, 123/8 *ḳ. ḳim* 92/11, 134/3, 159/10, 189/13, 193/8, 194/9, 195/2/11, 196/5, 201/2, 213/7, 279/13, 294/2, 341/1/2 (*ni ḳ.*) 160/8, 215/1 (... *-sam ḳ.*) 163/11 (... *-sen͡g ḳ.*) 97/12 (... *-sa ḳ.*) 25/9, 173/4, 231/7 (... *-maḳ/-meḳ ḳ.*) 42/2, 47/12, 67/11, 72/13, 87/2/3/4/5, 112/7, 131/6, 141/12, 166/8, 168/12, 250/2, 257/13, 294/6, 355/9 *ḳ.-tür* 199/5 *ḳ. idi* 238/9 *ḳ.-sen* (... *-maḳ/-meḳ ḳ.*) 6/8, 252/4, 325/1 *ḳ. idin͡giz* (*-meḳ ḳ.*) 93/5 2) ...ıster, ... ıster *ḳ. öltür ḳ.* ... 99/1, 259/12 (*ḳıl ḳ. ḳılma !*) 345/1	
310	1/20	*ḳ.-mes* 289/9	*ḳ.-mes* 289/9 *ḳ.-mes idi* 231/1
310	1/28. satırı siliniz.		
317	1/43	*maᶜfiret*	*maġfiret*
317	1/45	*maᶜrib*	*maġrib*
317	2/6	*maᶜribī*	*maġribī*
317	2/19	*sevhi*	*sevgi*
318	1/11	*toplanth*	*toplantı*
322	2/2	*melüllülḳ*	*melüllüḳ*
323	2/32	*ziyūdet*	*ziyādet*
324	2/17. satırdan sonra		*m.-den* 155/11
325	2/35	*miᶜrāc 7/3* bk. *ṣāḥib*	*miᶜrāc* A. Mi'râc, Hz. Muhammed'in göğe yükselmesi olayı *m.* 7/3 bk. *ṣāḥib*
327	1/3	*muḫannat/s* < *A. muḫannaṣ* korkak, kadın *mizaçlı, edepsiz* *m.* 173/5 *m.-ḳa* 102/4 *m.-nı helāḳ et-* 173/9	*muḫannat ḳadın mizaçlı, edepsiz* *m.* 173/5 *m.-ḳa* 102/4 *muḫanneṣ* A. korkak *m. -imni helāḳ et-* 173/9
329	1/17	*mübezzir* A. müsrif *m.* (*gedāy-ı m.*) 42/7 (*müdbir ?*)	*mübeẕẕir A.* müsrif, krş. *müdbir* *m.* (*gedāy-ı m.*) 42/7
329	1/19	*mübezzirlik*	*mübeẕẕirlik*
332	İkinci sütundaki "*nā-gāh*" maddesinden önce şu madde yer alacaktır :		*nāg* F. ağaç *n.* 6/7
336	1/16	*ni F. yoḳ,...*	*ni yoḳ, ...*
339	2/14	*o.-di ise*	*o.-dı ise*

339	1/24'ten sonra ilâve ediniz :		*o.-nı tik̮-* 210/10
339	1/30	*o.-ın* 210/10, 296/6	*o.-ı* 296/6
343	2/27	107/8, 156/13, 254/8	107/8, 254/8
345	2/27. satırı çıkarınız.		
345	İkinci sütunda "*öpüş-*" maddesinden önce şu maddeyi ilâve ediniz.		*öpüş* öpüş, öpme *ö.-k̮e* 257/6
346	1/1'de sonra ilâve ediiiz :		*ötür-* geçirmek *ö.-di* (*tiş ö.*) 156/13
346	2/41	*ve niyāz*	*ü niyāz*
350	1/11. satırı çıkarınız.		
350	1/5'ten sonra ilâve ediniz :		*r.-nı yi-* 6/10
350	2/34	*sebreden*	*sabreden*
352	1/21	*s. iyip*	*s.-i yip*
352	1/40	(*sük̮r s.*)	(*şük̮r s.*)
356	1/29	*s.-ını*	*s.-nı*
357	1/43	*s.-ına otur-* 212/3	*s.-ına otur-* 212/3 (bk. *bisāṭına otur-*)
361	2/20	*susmak̮*	*susamak̮*
368	2/24	*t.-iñ*	*t.-ıñ*
370	1/43	tasarlanma	tasarlama
371	İlk sütundaki „*tayḫaş*" maddesini çıkarınız.		
371	2/17	*t.-ime*	*t.-ine*
371	2/39	çark etmek	fark etmek
373	1/1'den sonra ilâve ediniz		*ter* ter, krş. *berr* *t.* (belki *berr* ?) *içinde suvsa-* 43/9
374	1/19. satır 15. satırdan önce yer alacaktır.		
378	1/44	dükmek	dökmek
378	2/19	*t.-üp* (*yüz ḫalāyık̮k̮a t.*) 116/11 (tutup ?)	*t.-üp* (*k̮aᶜbe-ge artın t.*) 116/14
380	2/4	114/1,	114/1, 116/11,
380	2/31	*muvāsenet*	*muvāneset*
381	1/9	dolaşmak	dalaşmak
386	2/3	*ü.-ımnıñ...*	*ü.-ım* (*ız* ?) *nıñ...*
388	1/10	*ve ayttım.*	*v. ayttım*
389	1/4	utanmazkıl	utanmazlık
392	1/19	*yaprağnı*	*yaprağın*
393	1/32	(*krık̮ y.*)	(*kırk̮ y.*)
399	1/46	var'ın	vav'ın
400	2/29	... 114/1, 126/10...	... 114/1, 116/11, 126/10...
401	2/35	*z. mülk̮iniñ...*	*z. mülk̮iniñ...*
402	1/11	a. dış, görünüş	2. dış, görünüş
402	2/37	*żamān A.* kefil (olma)	*żamān* A. kefil olma
403	1/25	nükteden	nüktedân,

F. 65 Lira

VE DAĞITIM YERİ İstanbul'da Devlet Kitapları Müdürlüğü ve
İllerde Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevleri